Pt- II

Vedavyas

Sri Padma mahapurane- 2nd Pt- Bhumi Khand

श्रीपाद्मे महापुराणे - द्वितीय - भूमिखण्ड

Samskrit

Paper - Printed

1951 Sambat (124 years old)

117 Folio

14.4" x 7"

Complete

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

॥ अथ श्रीपाद्मे महापुराणे द्वितीयं भूमिखण्डं प्रारभ्यते ॥

इस पुस्तकका सब अधिकार १८६७ के २५ ऐक्टके अनुसार रजिष्टर करिके यन्त्राधिकारीनें अपने स्वाधीन रक्खे हैं.

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

भूमिखंडाचीं चित्रें.

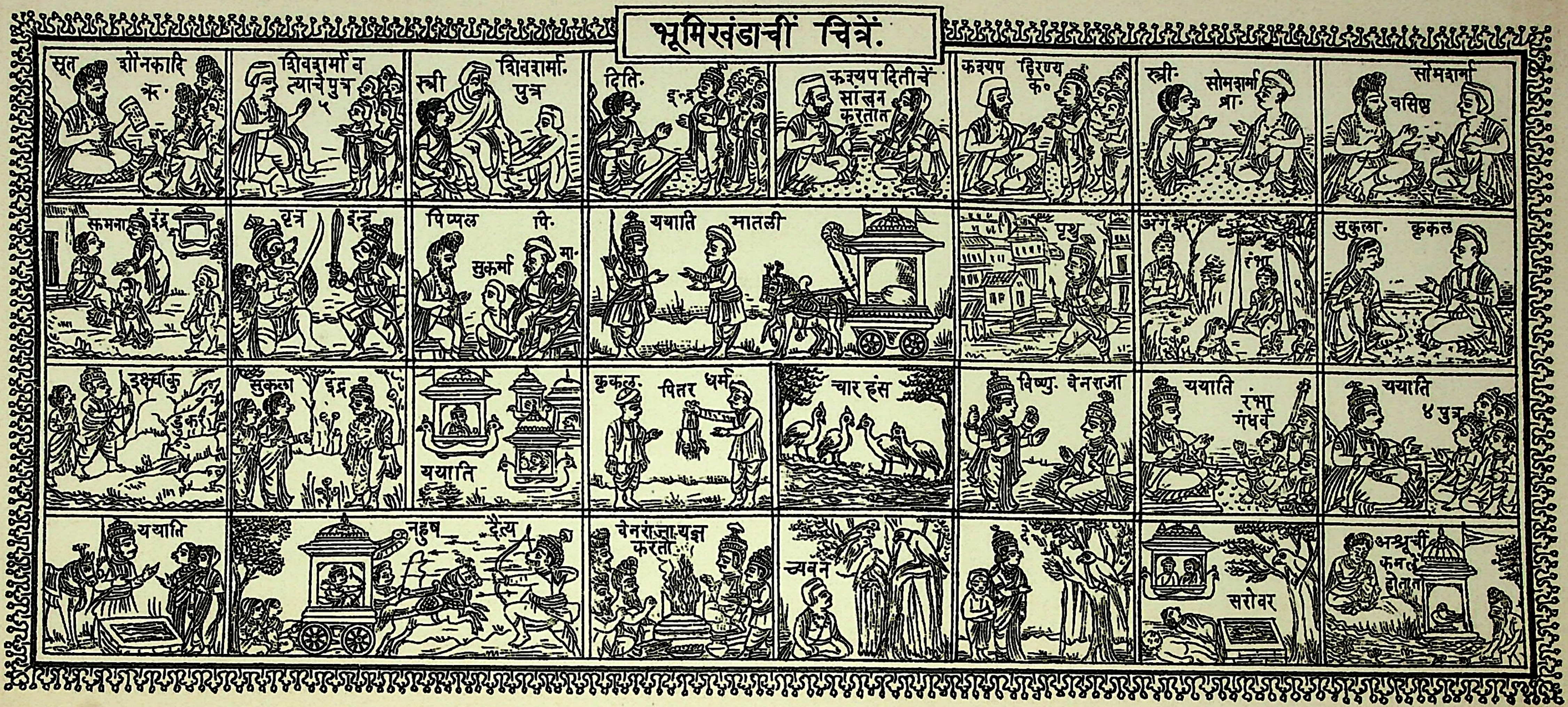

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

ॐश्रीगणेशाय नमः ॥ ऋषयऊचुः ॥ शृणुसूतमहाभागसर्वतत्वार्थकोविद ॥ संदेहमागतंविद्वन्दारुणंबुद्धिनाशनम् ॥ १ ॥ केचित्पठंतिप्रह्लादंपुराणेषु
द्विजोत्तमाः ॥ पंचवर्षान्वितेनापिकेशवःपरितोषितः ॥ २ ॥ देवासुरेकथंप्राप्तेहरिणासहयुध्यति ॥ निहतोवासुदेवेनप्रविष्टोवैष्णवींतनुम् ॥ ३ ॥ सूतउवा
च ॥ कश्यपेनपुराज्ञातंकृतंव्यासेनधीमता ॥ ब्रह्मणाकथितंपूर्वंव्यासस्याग्रेस्वयंप्रभोः ॥ ४ ॥ तमेवंहिप्रवक्ष्यामिभवतामग्रतोद्विजाः ॥ संदेहकारणंजातं
छिन्नंदेवेनवेधसा ॥ ५ ॥ व्यासउवाच ॥ शृणुसूतमहाभागब्रह्मणापरिभाषितम् ॥ प्रह्लादस्ययथाजन्मपुराणेप्यन्यथाश्रुतम् ॥ ६ ॥ जातमात्रःसर्वसुखंवै
ष्णवंमार्गमाश्रितः ॥ महाभागवतश्रेष्ठःप्रह्लादोदेवपूजितः ॥ ७ ॥ विष्णुनासहयुद्धायसपुत्रःसंगरंगतः ॥ निहतोवासुदेवेनप्रविष्टोवैष्णवींतनुम् ॥ ८ ॥ सृ
ष्टिभावंशृणुष्वत्वमस्यैवचमहात्मनः ॥ संगरंप्राप्यपुत्राद्यैर्विष्णुनासहवीर्यवान् ॥ ९ ॥ प्रविष्टोवैष्णवंतेजःसंप्राप्यस्वेनतेजसा ॥ पुराकल्पेमहाभागयथाजातः
सवीर्यवान् ॥ १० ॥ वृत्तांतंतस्यवीरस्यप्रवक्ष्यामिसमासतः ॥ पश्चिमेसागरस्यांतेद्वारकानामवैपुरी ॥ ११ ॥ सर्वऋद्धिसमायुक्तास
र्वसिद्धिसमन्विता ॥ तस्यामास्तेसदादेवोयोगज्ञोयोगवित्तमः ॥ १२ ॥ शिवशर्मेतिविख्यातोवेदशास्त्रार्थकोविदः ॥ तस्यापिपंचपुत्रास्तु
बभूवुःशास्त्रकोविदाः ॥ १३ ॥ यज्ञशर्मावेदशर्माधर्मशर्मातथैवच ॥ विष्णुशर्मामहाभागोनूनंतत्कर्मकोविदः ॥ १४ ॥ पंचमःसो
मशर्मेतिपितृभक्तिपरायणः ॥ पितृभक्तिंविनाचैवधर्ममन्यंद्विजोत्तमाः ॥ १५ ॥ नविदंतिमहात्मानस्तद्भावेनतुभाविताः ॥ तेषांतुभ
क्तिंसंपश्यञ्छिवशर्माद्विजोत्तमः ॥ १६ ॥ चिंतयामाससमेधावीनिर्ष्कर्षिष्येसुरोत्तमान् ॥ पितृभक्तेषुयोभावोनैतेषांमनसिस्थितः ॥ १७ ॥
यथाजानाम्यहंचाथकरिष्येबुद्धिपूर्वकम् ॥ विष्णोश्चैवप्रसादात्ससर्वसिद्धिर्बभूवह ॥ १८ ॥ सद्भावंचिंतयामासअंजनार्थंद्विजोत्तमाः ॥ उपायंब्राह्मणश्रेष्ठस्त
पसस्तेजसःकिल ॥ १९ ॥ चकारसोप्युपायज्ञोमाययाब्रह्मवित्तमः ॥ तेषामग्रेततोव्याजंशिवशर्माव्यदर्शयत् ॥ २० ॥ महताज्वररोगेणमृतामातावि
दर्शिता ॥ तैस्तुदृष्टामृतामातापितरंवाक्यमब्रुवन् ॥ २१ ॥ ययावयंमहाभागगर्भोदरेप्रवर्द्धिताः ॥ कलेवरंपरित्यज्यस्वयमेवगताक्षयम् ॥ २२ ॥ अ
पहायगतासेयंस्वर्गंतातकिमुच्यते ॥ शिवशर्मापरिभवंपुत्रंभक्तिपरायणम् ॥ २३ ॥ यज्ञशर्माणमाहूयइत्युवाचद्विजोत्तमः ॥ शिवशर्मोवाच ॥ अनेनापिसु
तीक्ष्णेनशस्त्रेणनिशितेनवै ॥ २४ ॥ विच्छिद्यांगानिसर्वाणियत्रतत्रक्षिपस्वह ॥ तत्कृतंतेनपुत्रेणयथादेशःश्रुतःपितुः ॥ २५ ॥ समायातःपुनःपश्चात्पित

---

१ स्तुवंति पा० । २ प्रल्हादस्य च संवादमृषेर्नारायणस्य च पा० । प्रल्हादस्ययथाकर्मपुराणेचान्यथाश्रुतम् पा० । ३ स वसुधां पा० । ४ भावम् इ० पा० । ५ युयुधे पा० । ६ निष्क
र्षिष्ये द्विजोत्तमान् इ० पा० । ७ सर्वसिद्धो० पा० । ८ अस्या पा० ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

रंवाक्यमब्रवीत् ॥ यथादिष्टंत्वयातातततत्सर्वंकृतवानहम् ॥ २६ ॥ समादिशममान्यच्चकार्यंकारणमद्यच ॥ तच्चसर्वंकरिष्यामिदुर्जयंदुर्लभंपितः ॥ २७ ॥
तमाज्ञायमहाभागंपितृभक्तंसचाद्विजः ॥ निश्चयंपरमंज्ञात्वाद्वितीयस्यविचिंतयन् ॥ २८ ॥ वेदशर्माणमाहूयगच्छत्वंममशासनात् ॥ स्त्रियावि
नानशक्नोमिस्थातुंकंदर्पमोहितः ॥ २९ ॥ माययादर्शितानारीसर्वसौभाग्यसंपदा ॥ एनामानयवत्सत्वंममार्थेकृतनिश्चयः ॥ ३० ॥ एवमुक्तस्तथाप्रा
हकरिष्येतवसुप्रियम् ॥ पितरंतंनमस्कृत्यतामुवाचगतस्ततः ॥ ३१ ॥ त्वांदेवियाचतेतातःकामबाणप्रपीडितः ॥ अतस्त्वंजरयायुक्तेप्रसादसुमुखीभ
व ॥ ३२ ॥ भजत्वंचारुसर्वांगिपितरंममसुंदरि ॥ एवमाकर्णितंतस्यमाययावेदशर्मणः ॥ ३३ ॥ स्त्र्युवाच ॥ जरयापीडितस्यापिनैवेच्छामिकदाचन ॥
सश्लेष्ममुखरोगस्यव्याधिग्रस्तस्यसांप्रतम् ॥ ३४ ॥ शिथिलस्यापिचार्तस्यतस्यवृद्धस्यसंगमम् ॥ भवंतंरंतुमिच्छामिकरिष्येतवसुप्रियम् ॥ ३५ ॥
भवंतंरूपसौभाग्यैर्गुणरत्नैरलंकृतम् ॥ दिव्यलक्षणसंपन्नंदिव्यरूपंमहौजसम् ॥ ३६ ॥ किंकरिष्यसितातेनवृद्धेनशृणुमानद ॥ ममांगभोगभावे
नसर्वंप्राप्स्यसिदुर्लभम् ॥ ३७ ॥ यद्यत्त्वमिच्छसेविप्रतद्ददामिनसंशयः ॥ एतद्वाक्यंमहच्छ्रुत्वाअप्रियंपापसंकुलम् ॥ ३८ ॥ वेदशर्मोवाच ॥
अधर्मयुक्तंतेवाक्यमयुक्तंपापमिश्रितम् ॥ नेदृशंमांवदेर्देविपितृभक्तिमनागसम् ॥ ३९ ॥ पितुरर्थेसमायातस्त्वामहंप्रार्थयेशुभे ॥ अन्यदेवंनवक्तव्यं
भजत्वंपितरंमम ॥ ४० ॥ यद्यत्त्वमिच्छसेदेवित्रैलोक्येसचराचरम् ॥ तत्तद्दाम्निनसंदेहोदेवराज्याधिकंशुभे ॥ ४१ ॥ स्त्र्युवाच ॥ एवंसमर्थोदातुंमे
पितुरर्थेयदाभवान् ॥ तदामेदर्शयाद्यैवसेंद्रांस्त्वंसमहेश्वरान् ॥ ४२ ॥ दातुमेवंसमर्थोसिदुर्लभंसांप्रतंकिल ॥ किंतेबलंमहाभागदर्शयस्व
त्वमात्मनः ॥ ४३ ॥ वेदशर्मोवाच ॥ पश्यपश्यबलंदेविप्रभावंतपसोमम ॥ मयाहूताःसमायाताइंद्राद्याःसुरसत्तमाः ॥ ४४ ॥ वेदशर्माणमूचु
स्तेकिंकुर्मोहिद्विजोत्तम ॥ यमेवमिच्छसेविप्रतंददामोनसंशयः ॥ ४५ ॥ वेदशर्मोवाच ॥ यदिदेवाःप्रसन्नामेप्रसादसुमुखायदि ॥ ददंतुविमलांभक्तिंपा
दयोःपितुरेवमे ॥ ४६ ॥ एवमस्तुसुराःसर्वेयथायातास्तथागताः ॥ तमुवाचतथादृष्ट्वादृष्टंतेतपसोबलम् ॥ ४७ ॥ देवैस्तुनास्तिमेकार्यंयदिदातुमिहे
च्छसि ॥ यन्मांनयसिगुर्वर्थेतत्कुरुष्वममप्रियम् ॥ ४८ ॥ देहित्वंस्वंशिरोविप्रस्वहस्तेननिकृत्यवै ॥ वेदशर्मोवाच ॥ धन्योहमद्यसंजातोमुक्तश्चैवऋ
णत्रयात् ॥ ४९ ॥ स्वशिरोदेविदास्यामिगृह्यतांगृह्यतांशुभे ॥ शितेनतीक्ष्णधारेणशस्त्रेणद्विजसत्तमः ॥ ५० ॥ निकृत्यस्वंशिरश्चाथदत्तंतस्यैप्रहस्यच ॥ ॥ १ ॥
रुधिरेणप्लुतंसाचपरिगृह्यगतामुनिम् ॥ ५१ ॥ ॥ स्त्र्युवाच ॥ तवार्थेप्रेषितंविप्रपुत्रेणवेदशर्मणा ॥ एतच्छिरःसंगृहाणनिकृत्तंचात्मनात्मनः ॥ ५२ ॥

---

१ ततो हृष्टा इ० पा०। सा स्त्रीति शेषः।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

उत्तमांगंप्रदत्तंमेपितृभक्तेनतेनते ॥ तवार्थेद्विजशार्दूलमामेवंपरिभुंक्ष्ववै ॥ ५३ ॥ तस्यतैर्भ्रातृभिर्दृष्टंसाहसंवेदशर्मणः ॥ वेपितांगत्वमापन्नास्तेबभूवुः परस्परम् ॥ ५४ ॥ मृतानोधर्मसाध्वीसामातासत्यसमाधिना ॥ अयमेवमहाभागःपितुरर्थेमृतःशुभः ॥ ५५ ॥ धन्योयंधन्यतांप्राप्तःपितुरर्थे कृतंशुभम् ॥ एवंसंभाषितंतैस्तुभ्रातृभिःपुण्यचारिभिः ॥ ५६ ॥ समाकर्ण्यद्विजोवाक्यंज्ञात्वाभक्तिपरायणम् ॥ निकृत्तंचशिरस्तेनपुत्रेणवेदशर्मणा ॥ ५७ ॥ धर्मंशर्माणमाहाथशिरएतत्प्रगृह्यताम् ॥५८॥ इति श्रीपद्मपुराणेभूमिखंडेशिवशर्मचरितेप्रथमोऽध्यायः ॥१॥ सूतउवाच ॥ तदादायमहात्मासौनिर्जगामत्वरान्वितः ॥ पितृभक्त्यातपोभिश्चसत्यार्जवबलेनसः ॥ १ ॥ धर्ममाकृष्टवांश्चैवधर्मंशर्माततस्तदा ॥ समाकृष्टस्तुवैधर्मस्तपसातस्य धीमतः ॥ २ ॥ धर्मंशर्माणमायातइदंवचनमब्रवीत् ॥ कस्मात्त्वयासमाहूतोधर्मशर्मन्समागतः ॥ ३ ॥ तन्मेकथयकार्यंत्वंतत्करोमिनसंशयः ॥ धर्मशर्मोवाच ॥ यद्यस्तिगुरुशुश्रूषायदिनिष्ठाऽचलंतपः ॥ ४ ॥ तेनसत्येनमेधर्मवेदशर्मासजीवतु ॥ धर्मउवाच ॥ दमशौचेनसत्येनतपसातवसुव्रत ॥ ५ ॥ पितृभक्त्यातवभ्रातावेदशर्मामहाभुजः ॥ पुनरेवमहात्मासौजीवनंचलभिष्यति ॥ ६ ॥ तपसानेनतुष्टोस्मिपितृभक्त्यामहामते ॥ वरंवरयभद्रंतेदुर्लभंधर्मवित्तमैः ॥ ७ ॥ एवमाकर्णितंतेनसुवाक्यंधर्मशर्मणा ॥ वैवस्वतंमहात्मानंसमुवाचमहायशाः ॥ ८ ॥ देहिमेत्वचलांभक्तिंपितुःपादार्हणेपुनः ॥ धर्मेरतिंतथामोक्षंसुप्रसन्नोयदामम ॥ ९ ॥ तमुवाचततोधर्मोमत्प्रसादाद्भविष्यति ॥ एवमुक्तेमहावाक्येवेदशर्मातदोत्थितः ॥ १० ॥ प्रसुप्तवन्महाप्राज्ञो धर्मशर्माणमब्रवीत् ॥ क्वसादेवीगताभ्रातःक्वसतातोभवेदिति ॥ ११ ॥ समासेनसमाख्यातंयथापित्रानियोजितः ॥ समाज्ञायततोहृष्टोधर्मशर्मातमब्रवीत् ॥ १२ ॥ ममाद्यैवमहाभागशिरसाजीवितेनच ॥ संमुखीभववैभ्रातः कोन्योमेत्वादृशोभुवि ॥ १३ ॥ भ्रातरंचैवमाभाष्यउत्सुकःपितरंप्रति ॥ गमनायमतिंचक्रेभ्रात्राचधर्मशर्मणा ॥ १४ ॥ द्वावेतौतुगतौतत्रपितरंहृष्टमानसौ ॥द्वाभ्यांतत्रसमास्थायशिवशर्माणमुत्तमम्॥१५॥धर्मशर्मातदोवाचपितरंदीप्तिसंयुतम् ॥ [1]ममाद्यैवमहाभागतपसाजीवितेनच॥१६॥वेदशर्मासमानीतस्त्वंपुत्रंप्रगृहाणभोः ॥ शिवशर्माततोहृष्टोभक्तिंविज्ञायतस्यच॥१७॥नकिंचिदब्रवीत्तंतुपुनश्चिंतामुपेयिवान् ॥ पुरतोविनयेनापिवर्तमानंमहामतिम् ॥ १८ ॥ विष्णुशर्माणमाभाषीद्वत्समेवचनंकुरु ॥ इंद्रलोकंव्रजस्वाद्यतस्मादानयचामृतम्॥१९॥अनयाकान्तयासार्द्धं[2]स्थातुमिच्छामिसांप्रतम् ॥सागराद्यत्समुत्पन्नममृतंव्याधिनाशनम्॥२०॥साधुनेच्छतिमामेषायथैनांतुलभाम्यहम्॥ तथाकुरुष्वशीघ्रंत्वमन्यथान्यंप्रयास्यति ॥ २१ ॥ वृद्धंज्ञात्वावमन्येतइयंबालासुरूपिणी ॥ अद्यदेव्यानयासार्द्धंप्रिययाभुवनत्रये ॥ २२॥ [3]निर्दोषोव्याधिनि

---

१ तेजसा तव विप्रेंद्र गृहादेनं यमस्य च ॥ वेदशर्माणमानीतं स्वं पुत्रं प्रतिगृह्यताम् ॥ इ० पाठांतरम् । २ पातुम् इ० पा० । ३ नाशं याति जरा मेद्य यथा नीरुग्भवाम्यहम् । इ० पा० ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

मुक्तोयथातातभवाम्यहम् ॥ तथाकुरुष्वमेवत्समद्भक्तोसियदाभुवि ॥ २३ ॥ एवमाकर्ण्यतद्वाक्यंपितुस्तस्यमहात्मनः ॥ विष्णुशर्मातदोवाचपितरं
दीप्ततेजसम् ॥ २४ ॥ सर्वमेतत्करिष्यामिभवतःसुखमुत्तमम् ॥ एवमाभाष्यधर्मात्माविष्णुशर्मामहामतिः ॥ २५ ॥ पितरंतंनमस्कृत्यपुनःकृत्वाप्रदक्षिण
म् ॥ बलेनमहतासोपितपसानियमेनच ॥२६॥ अंतरिक्षगतश्चा[१]सीद्गच्छमानस्यधीमतः ॥ समहावायुवेगेनऐंद्रंसंप्रतिगच्छति ॥ २७ ॥ इति श्रीपद्मपुराणेभूमि
खंडेशिवशर्मचरितेद्वितीयोऽध्यायः ॥ २ ॥ सूतउवाच ॥ ॥ प्रस्थितस्तेनमार्गेणप्रविष्टोगगनांतरे ॥ सदृष्टोदेवदेवेनसहस्राक्षेणधीमता ॥ १ ॥ उद्यमं
तस्यवैज्ञात्वाचक्रेविघ्नंसुराधिराट् ॥ मेनिकांतामुवाचेदंगच्छत्वंममशासनात् ॥ २ ॥ समाचरस्वास्यशीघ्रंगत्वाविघ्नंसुमध्यमे ॥ अस्यैवविप्रवर्यस्यपुत्र
स्यशिवशर्मणः ॥ ३ ॥ तथाकुरुष्वभद्रंतेयथानायातिमेगृहम् ॥ एवमाकर्ण्यतद्वाक्यंमेनिकाप्रस्थितात्वरात् ॥ ४ ॥ ॥ सूतउवाच ॥ रूपौदार्यगुणोपेता
सर्वालंकारभूषिता ॥ नंदनस्यवनस्यांतेदोलायांसमुपस्थिता ॥ ५ ॥ सुस्वरेणप्रगायंतीगीतंवीणा[२]स्वरोपमम् ॥ तेनदृष्टाविशालाक्षीचतुराचारुलोच
ना ॥ ६ ॥ व्यवसायंततोज्ञात्वातस्याविघ्नमनुत्तमम् ॥ इंद्रेणप्रेषिताचैषानचभद्रकराभवेत् ॥ ७ ॥ एवंज्ञात्वाजगामाथसत्वरेणद्विजोत्तमः ॥ तयादृष्टस्तथा
पृष्टःक्वयास्यसिमहामते ॥ ८ ॥ विष्णुशर्मातदोवाचमेनिकांकामचारिणीम् ॥ इंद्रलोकंप्रयास्यामिपितुरर्थेत्वरान्वितः ॥ ९ ॥ मेनिकाविष्णुशर्मा
णंप्रत्युवाचप्रियंपुनः ॥ कामबाणैःप्रभिन्नाहंत्वामद्यशरणंगता ॥ १० ॥ रक्षस्वद्विजशार्दूलयदिधर्ममिहेच्छसि ॥ यावद्धित्वंमयादृष्टःकामाकुलितचे
तसा ॥ ११ ॥ कामानलेनसंदग्धातावदेवनसंशयः ॥ संभ्रांताकामसंतप्ताप्रसादसुमुखोभव ॥ १२ ॥ ॥ विष्णुशर्मोवाच ॥ ॥ चरित्रंदेवदेवस्यविदि
तंमेवरानने ॥ भवत्याश्चप्रजानामिनाहंचैतादृशःशुभे ॥ १३ ॥ भवत्यास्तेजसारूपैरन्येमुह्यंतिशोभने ॥ विश्वामित्रादयोदेविपुत्रोहंशिव
शर्मणः ॥ १४ ॥ योगसिद्धिंगतस्यापितपःसिद्धस्यचाबले ॥ कामादयोमहादोषाआदावेवविनिर्जिताः ॥ १५ ॥ अन्यंभजविशालाक्षिइंद्रलो
कंव्रजाम्यहम् ॥ एवमुक्त्वाजगामाथत्वरितोद्विजसत्तमः ॥ १६ ॥ निष्फलामेनकाजातापृष्टादेवेनवज्रिणा ॥ विभीषांदर्शयामासनानारूपांपुनः
पुनः ॥ १७ ॥ यथानलेनसंदग्धास्तृणानांसंचयाद्विजाः ॥ भस्मीभूताभवंत्येवतथातास्ताविभीषिकाः ॥ १८ ॥ विप्रस्यतेजसातस्यपितृभक्तस्यसत्त
माः ॥ प्रलयंगतास्तुघोरास्तादारुणाभीषिकाद्विजाः ॥ १९ ॥ सविघ्नान्दर्शयामाससहस्राक्षःपुनःपुनः ॥ तेजसानाशयद्विप्रःस्वकीयेनमहायशाः ॥ २० ॥

१ वायुवेगःइति शेषः । वायुवेगः चतस्य गच्छमानस्य धीमतः अंतरिक्षगत आसीत् । येन महता वायुवेगेनेत्युत्तरत्र संगतिः । २ वाणीश्वरोपमम् इ० पा० ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

एवंविघ्नान्बहूंस्तस्यइंद्रस्यापिमहात्मनः ॥ नाशयामासमेधावीतपसस्तेजसापिवा ॥ २१ ॥ नष्टेषुतेषुविघ्नेषुदारुणेषुमहत्सुच ॥ ज्ञात्वातस्यकृतान्विघ्नान्दा
रुणान्भीषणाकृतीन् ॥ २२ ॥ अथक्रुद्धोमहातेजाविष्णुशर्माद्विजोत्तमः ॥ इंद्रंप्रतिमहाभागोरागरक्तांतलोचनः ॥ २३ ॥ इंद्रलोकादहंचेंद्रंपातयिष्यामि
नान्यथा ॥ निजधर्मैरतस्याद्ययोविघ्नंतुसमाचरेत् ॥ २४ ॥ तस्यदंडंप्रदास्यामियोवैहन्यात्सहन्यते ॥ एवमन्यंकरिष्यामिदेवानांपालकंपुनः ॥ २५ ॥
एवंसमुद्यतोविप्रइंद्रनाशायसत्तमः ॥ तावदेवसमायातोदेवेंद्रःपाकशासनः ॥ २६ ॥ भोभोविप्रमहाप्राज्ञतपसानियमेनच ॥ दमेनसत्यशौचाभ्यांत्वत्समो
नास्तिचापरः ॥ २७ ॥ अनयापितृभक्त्यातेजितोहंदैवतैःसह ॥ ममापराधंत्वंसर्वंक्षंतुमर्हसिसत्तम ॥ २८ ॥ वरंवरयभद्रंतेदुर्लभंचददाम्यहम् ॥ विष्णुश
र्मातदोवाचदेवराजंतथागतम् ॥ २९ ॥ विप्रतेजोमहेंद्रेंद्रअसह्यंदेवदैवतैः ॥ पितृभक्तस्यदेवेशदुःसहंसर्वथाविभो ॥ ३० ॥ तेजोभंगोनकर्तव्योब्राह्मणानां
महात्मनाम् ॥ पुत्रपौत्रैःसमस्तैस्तुब्रह्मविष्णुहरान्पुनः ॥३१॥ नाशयंतेनसंदेहोयदिरुष्टाद्विजोत्तमाः ॥ नागच्छेद्यद्भवानद्यतदाराज्यमनुत्तमम् ॥ ३२ ॥
आत्मतपःप्रभावेनअन्यस्मैत्वंमहात्मने ॥ दातुकामस्तुसंजातोरोषपूर्णेनचक्षुषा ॥ ३३ ॥ भवानद्यसमायातोवरंदातुमिहेच्छसि ॥ अमृतंदेहिदेवेंद्रपितृभ
क्तितथाचलाम् ॥ ३४ ॥ एवंविधंवरंदेहियादितुष्टोसिशत्रुहन् ॥ एवंददामिपुण्यंतेवरंचामृतसंयुतम् ॥ ३५ ॥ एवमाभाष्यतंविप्रममृतंदत्तवान्स्वयम् ॥
सकुंभंदत्तवांस्तस्मैप्रीयमाणेनचात्मना ॥ ३६ ॥ अचलातेभवेद्विप्रभक्तिःपितरिसर्वदा ॥ एवमाभाष्यतंविप्रंविसृज्यचसहस्रदृक् ॥ ३७ ॥ प्रसन्नोभूच्चतद्द
ष्ट्वाविप्रतेजःसुदुःसहम् ॥ विष्णुशर्माततोगत्वापितरंवाक्यमब्रवीत् ॥ ३८ ॥ तातइंद्रात्समानीतममृतंव्याधिनाशनम् ॥ अनेनापिमहाभागनीरुजोभवसर्व
दा ॥ ३९ ॥ अमृतेनत्वमद्यैवपरांतृप्तिमवाप्नुहि ॥ एतद्वाक्यंमहच्छ्रुत्वाशिवशर्मासुतस्यहि ॥ ४० ॥ सुतान्सर्वान्समाहूयप्रीयमाणेनचेतसा ॥ पि
तृभक्ताःसुतायूयंमद्वाक्यपरिपालकाः ॥ ४१ ॥ वरंवृणुध्वंसुप्रीताःपुत्रकादुर्लभंभुवि ॥ एवमाभाषितंतस्यशुश्रुवुःसर्वसंमताः ॥ ४२ ॥ तेसर्वेतुसमालोच्यपि
तरंप्रत्यथाब्रुवन् ॥ अस्माकंजीवतान्मातागतायायममंदिरम् ॥ ४३ ॥ नीरुजाभवनाद्देवीप्रसादात्तवसुव्रता॥भवान्पिताइयंमाताजन्मजन्मांतरेपितः॥४४॥
वयंसुताभवेमेतिसर्वैपुण्यकृतस्तथा ॥ शिवशर्मोवाच ॥ अद्यैवापिमृतामाताभवतांपुत्रवत्सला ॥ ४५ ॥ जीवमानासुहृष्टासाएष्यतेनात्रसंशयः ॥ एवमु
क्तेशुभेवाक्येऋषिणाशिवशर्मणा ॥ ४६ ॥ तेषांमातासमायाताप्रहृष्टावाक्यमब्रवीत् ॥ एतदर्थंसमुत्पन्नंसुवीर्यंतनयंसुतम् ॥ ४७ ॥ नराःसत्पुत्रमिच्छं
तिकुलवंशप्रभावकम्॥स्त्रियोलोकेमहाभागाःसपुण्याःपुण्यवत्सलाः॥४८॥सुतमिच्छंतिसर्वत्रपुण्यांगंपुण्यसाधकम् ॥ कुक्षियस्यागतोगर्भःसुपुण्यःपरिवर्त्त

१ नंदनं वनमाश्रितः । इ० पा० । उवाचेति शेषः ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

ते ॥ ४९ ॥ पुण्यान्पुत्रान्प्रसूयेतसानारीपुण्यभागिनी ॥ कुलाचारंकुलाधारंपितृमातृप्रतारकम्॥५०॥विनापुण्यैःकथंनारीसंप्राप्नोतिसुतोत्तमम्॥नजानेकी
दृशैःपुण्यैरेषभर्तासुपुण्यभाक् ॥५१॥ संजातोधर्मवीर्योऽपिधर्मात्माधर्मवत्सलः ॥ यस्यवीर्यान्मयाप्राप्तायूयंपुत्रास्तंतोधिकाः ॥ ५२ ॥ एवंपुण्यप्रभावोयंभ
वंतःपुण्यवत्सलाः ॥ ममपुत्रास्तुसंजाताःपितृभक्तिपरायणाः॥५३॥अहोलोकेषुपुण्यैश्चसुपुत्रःपरिलभ्यते ॥एकैकशोधिकाःपंचमयाप्राप्तामहाशयाः॥५४॥
यज्वानःपुण्यशीलाश्चतपस्तेजःपराक्रमाः ॥ एवंसंवर्धितास्तेतुतयामात्रापुनःपुनः ॥५५॥ हर्षेणमहताविष्टाःप्रणेमुर्मातरंसुताः ॥ पुत्राऊचुः ॥ सुपुण्यैः
प्राप्यतेमातासन्मातासुपिताकिल ॥ ५६ ॥ भवतीपुण्यकृन्मातानोभाग्यैस्तुप्रवर्तिता ॥ यस्यागर्भोदरंप्राप्यसुपुण्यैश्चप्रवर्द्धिताः ॥ ५७ ॥ जन्मजन्म
नित्वंमातापिताचैवभविष्यथः ॥ पितोवाच ॥ शृणुध्वंमामकाःपुत्राःसुवरंपुण्यदायकम् ॥ ५८ ॥ मयितुष्टेसुताभोगाननुभुंजंतुचाक्षयान् ॥ पुत्राऊचुः ॥
यदितातप्रसन्नोसिवरंदातुमिहेच्छसि ॥ ५९ ॥ अस्मान्प्रेषयगोलोकंवैष्णवंदाहवर्जितम् ॥ पितोवाच ॥ गच्छध्वंवैष्णवंलोकंयूयंविगतकल्मषाः ॥ ६० ॥
मत्प्रसादात्तपोभिश्चपितृभक्त्यानयास्वया ॥ एवमुक्तेतुतेनापिसुवाक्येऋषिणाततः ॥ ६१ ॥ शंखचक्रगदापाणिर्गरुडारूढआगतः ॥ सपुत्रंशिवशर्माण
मित्युवाचपुनःपुनः ॥ ६२ ॥ सपुत्रेणत्वयाद्यैवजितोभक्त्यास्मिवैद्विज ॥पुत्रैःसार्द्धंसमागच्छचतुर्भिःपुण्यकारिभिः ॥६३॥ अनयाभार्ययासार्द्धंपुण्ययाप
तिकाम्यया॥शिवशर्मोवाच ॥ अमीगच्छंतुपुत्रामेवैष्णवंलोकमुत्तमम् ॥६४॥ कंचित्कालंतुनेष्यामिभूमौवैभार्ययासह॥ अनेनापिसुपुत्रेणअंत्येनसोमशर्म
णा ॥ ६५ ॥ एवमुक्तेशुभेवाक्येऋषिणासत्यभाषिणा ॥ तानुवाचाथदेवेशःसुपुत्राञ्छिवशर्मणः ॥ ६६ ॥ गच्छंतुमोक्षदंलोकंदाहप्रलयवर्जितम् ॥ एव
मुक्तेततोविप्राश्चत्वारःसत्यचेतसः ॥ ६७ ॥ विष्णुरूपधराःसर्वेबभूवुस्तत्क्षणादपि ॥ इंद्रनीलसमावर्णैःशंखचक्रगदाधराः ॥ ६८ ॥ सर्वाभरणसौभाग्या
विष्णुरूपामहौजसः ॥ हारकंकणशोभाढ्यारत्नमालाभिशोभिताः ॥ ६९ ॥ सूर्यतेजःप्रतीकाशास्तेजोज्वालाभिरावृताः ॥ प्रविष्टावैष्णवंकायंपश्यतः
शिवशर्मणः ॥ ७० ॥ दीपंदीपायथायांतितद्वल्लीनामहामते ॥ गतास्तेवैष्णवंधामपितृभक्त्याद्विजोत्तमाः ॥ ७१ ॥ प्रभावंतुप्रवक्ष्यामिसुसत्यंसोमशर्म
णः ॥ ७२ ॥ इति श्रीपद्मपुराणेभूमिखंडेशिवशर्मोपाख्यानेतृतीयोऽध्यायः ॥३॥ सूतउवाच ॥ गतेषुतेषुगोलोकंवैष्णवंतमसःपरम् ॥ शिवशर्मामहाप्रा
ज्ञःकनिष्ठंवाक्यमब्रवीत् ॥ १ ॥ ॥ ब्राह्मणउवाच ॥ सोमशर्मन्महाप्राज्ञत्वंपितुर्भक्तितत्परः ॥ अमृतस्यमहाकुंभंरक्षदत्तंमयाधुना ॥ २ ॥ तीर्थयात्रां
प्रयास्यामिअनयाभार्ययासह ॥ एवमस्तुमहाभागकरिष्येरक्षणंशुभम् ॥ ३ ॥ कुंभंदत्वासमेधावीतस्यहस्तेमहात्मनः ॥ दशवर्षप्रमाणंतुतपस्ते

---

१ तपोऽधिकाः इ० पा० । २ लोकं इ० पा० ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

पेनिरंतरम् ॥ ४ ॥ कुंभंरक्षतिधर्मात्मादिवारात्रमतंद्रितः ॥ पुनःसहिसमायातःशिवशर्मामहायशाः ॥ ५ ॥ मायांकृत्वामहाप्राज्ञोभार्य
यासहतंसुतम् ॥ कुष्ठरोगातुरोभूत्वातस्यभार्याचतादृशी ॥ ६ ॥ मांसपिंडोपमौजातौद्वावेतौमाययाकृतौ ॥ संनिधिंतस्यघोरस्यविप्रस्यसोमशर्म
णः ॥ ७ ॥ समागतौहितौदृष्ट्वासर्वतोहिसुदुःखितौ ॥ कृपयापरयाविष्टःसोमशर्मामहायशाः ॥ ८ ॥ तयोःपादंनमस्कृत्यभक्त्यानमितकंधरः ॥ भवादृ
शौनपश्यामितपसाभिसमन्वितम् ॥ ९ ॥ गुणव्रातैःसुपुण्यैश्चकिमिदंवर्तितंत्वयि ॥ दासवद्देवताःसर्वावर्ततेसर्वदातव ॥ १० ॥ आदेशंप्राप्यविप्रेंद्रआ
कृष्टास्तेजसातव ॥ तवांगेकेनपापेनगदोयंवेदनान्वितः ॥ ११ ॥ संजातोब्राह्मणश्रेष्ठतन्मेकथयकारणम् ॥ इयंपुण्यवतीमातामहापुण्यापतिव्रता ॥१२॥
याहिभर्तृप्रसादेनत्रैलोक्यंकर्तुमिच्छति ॥ साकथंदुःखमाप्नोतिकिंनास्तितपसःफलम् ॥ १३ ॥ रागद्वेषौपरित्यज्यविविधेनापिकर्मणा ॥ याचशुश्रूषते
कांतंदेववद्गुरुवत्सला ॥ १४ ॥ साकथंदुःखमाप्नोतिकुष्ठरोगंसुदुःखदम् ॥ शिवशर्मोवाच[1] ॥ माशुचस्त्वंमहाभागभुज्यतेकर्मजंफलम् ॥ १५ ॥ नरेण
कर्मयुक्तेनपापपुण्यमयेनहि ॥ शोधनंचकुरुष्वत्वमुभयोरोगयुक्तयोः ॥ १६ ॥ शुश्रूषणंमहाभागयदिपुण्यमिहेच्छसि ॥ एवमुक्तेशुभेवाक्येसोमशर्मा
महायशाः ॥ १७॥ शुश्रूषांवाकरिष्यामियुवयोःपुण्ययुक्तयोः ॥ मयापापेनदुष्टेनकृपणेनद्विजोत्तम ॥ १८॥ किंकर्तव्यमिहाद्यैवयोगुरुंनहिपूजयेत् ॥ एव
माभाष्यदुःखाद्वातयोर्दुःखेनदुःखितः ॥ १९ ॥ श्लेष्ममूत्रपुरीषंचउभयोःपर्यशोधयत् ॥ पादप्रक्षालनंचक्रेअंगसंवाहनंतथा ॥ २० ॥ स्नानस्थाना
दिकंसोपितयोर्भक्त्यान्वितःस्वयम् ॥ द्वावेतौहिगुरूविप्रःसोमशर्मामहायशाः ॥ २१ ॥ तीर्थंनयतिधर्मात्मास्कंधमारोप्यसत्तमः ॥ द्वावेतौहिस्वहस्तेन
स्नापयित्वातुमंगलैः ॥ २२ ॥ सुमंत्रैर्वेदविच्चैवस्नानस्यविधिपूर्वकम् ॥ तर्पणंचापितॄणांतुदेवतानांतुपूजनम् ॥ २३ ॥ द्वाभ्यामपिसधर्मात्मासकारयति
नित्यशः ॥ स्वयंहोमंददात्यग्नौपचत्यन्नमनुत्तमम् ॥ २४ ॥ संज्ञापयतिसुप्रीतौद्वावेतौचमहागुरू ॥ शय्यासनेचतौविप्रःप्रस्वापयतिनित्यशः ॥ २५ ॥
वस्त्रपुष्पादिकंसर्वंताभ्यांनित्यंप्रयच्छति ॥ तांबूलंबहुगंधाढ्यमुभयोरर्पयेत्सतु ॥ २६ ॥ सोमशर्मामहाभागस्ताभ्यामपिचपूरयेत् ॥ मूलंपयःसुभक्ष्या
द्यंनित्यमेवददात्यसौ ॥ २७ ॥ तयोस्तुवांछितंनित्यंसोमशर्मामहायशाः ॥ अनेनक्रमयोगेननित्यमेवप्रसादयेत् ॥ २८ ॥ सोमशर्मासुधर्मात्मा
पितरौपरिपूजयेत् ॥ सोमशर्माणमाहूयपिताकुत्सतिनिष्ठुरः ॥ २९ ॥ निंदितैर्निष्ठुरैर्वाक्यैस्ताडयेन्मुनिसन्निधौ ॥ कृतकार्येकृतेपुण्येनित्यमेवसुतेपु
नः ॥ ३० ॥ नकृतंशोभनंमह्यंत्वयैवकुलपांसन ॥ एवंनानाविधैर्वाक्यैर्निष्ठुरैर्दुःखदायकैः ॥ ३१ ॥ अताडयद्दंडघातैःशिवशर्मासदातुरः ॥ एवंकृतेपिध

१ उवाचेति शेषः ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

मात्मानैवकुप्यतिकर्हिचित् ॥ ३२ ॥ मनसावचसाचैवकर्मणात्रिविधेनच ॥ संतुष्टःसर्वदासोपिपितरंपरिपूजयेत् ॥ ३३ ॥ तद्वत्ससोमशर्मावैमातरंचदि
नेदिने ॥ यज्ज्ञात्वाशिवशर्माचचरितंस्वीयमीक्षते ॥ ३४॥ अमृतंमत्कृतेचापिआनीतंविष्णुशर्मणा ॥ पुण्ययुक्तःसधर्मात्मापितृभक्तिपरःसदा ॥ ३५ ॥
एवंबहुतिथेकालेशतसंख्येगतेसति ॥ शिवशर्मापितस्यैवभक्तिंदृष्ट्वाविचिंत्यवै ॥ ३६ ॥ मयावैपूर्वमित्युक्तंसुपुत्रंयज्ञसंज्ञकम् ॥ मातृखंडानिमान्पुत्रयत्र
तत्रक्षिपस्वाहि ॥ ३७ ॥ मद्वाक्यंपालितंतेनकृतानमातरिकृपा ॥ एतत्स्वल्पतरंदुःखंनिर्जीवेघातमिच्छतः ॥ ३८ ॥ साहसंतुकृतंतेनपुत्रेणवेदशर्मणा ॥
अस्याधिकमहंमन्येयतोऽयंचलतेनच ॥ ३९ ॥ निमेषमात्रमेवापिसाहसंकारयेत्पुनः ॥ अपरंसत्यसंपन्नंप्रभावंतपसःपुनः ॥ ४० ॥ नित्यंसमारा
धनेपिअधिकंचास्यदृश्यते ॥ तस्मादस्यपरीक्षाचसमयेतपसःकृता ॥ ४१ ॥ भक्तिभावात्तथासत्यान्नैवपुत्रःप्रणश्यति ॥ माययाचानिजांगेऽपिकुष्ठरोगो
निदर्शितः ॥ ४२ ॥ श्लेष्ममूत्रमलानांचघृणांनैवकरोतिच ॥ व्रणान्विशोधयेन्नित्यंस्वहस्तेनमहायशाः ॥ ४३ ॥ पादसंवाहनंदद्याच्छौचंचैवमहामतिः ॥
दुःसहंवचनंमह्यंदारुणंसहतेसदा ॥ ४४ ॥ भर्त्सनेताडनेचैवसदाभीष्टप्रवाचकः ॥ एवंदुःखसमाचारोममपुत्रोमहामतिः ॥ ४५ ॥ दुःखानांसागरंमन्ये
बहुक्लेशैस्तुक्लेशितः ॥ अपनेष्याम्यहंदुःखंविष्णोश्चैवप्रसादतः ॥ ४६ ॥ विचार्यमनसाविप्रःशिवशर्मामहामतिः ॥ पुनर्मायांचकाराथकुंभादपहृतंप
यः॥४७॥पश्चात्तंचसमाहूयसोमशर्माणमब्रवीत् ॥ तवहस्तेमयादत्तममृतंव्याधिनाशनम् ॥ ४८ ॥ तन्मेशीघ्रंप्रयच्छस्वयथापानंकरोम्यहम् ॥ येननीरुग्भ
वाम्यद्यप्रसादाद्विष्णुशर्मणः ॥ ४९ ॥ एवमुक्तेतदावाक्येऋषिणाशिवशर्मणा ॥ समुत्थायत्वरायुक्तःसोमशर्माकमंडलुम् ॥ ५० ॥ तंचरिक्तंततोदृष्ट्वाह्यमृ
तेनविनाकृतम् ॥ कस्यपापस्यवैकर्मकेनमेविप्रियंकृतम् ॥ ५१ ॥ इतिचिंतापरोभूत्वासोमशर्मासुदुःखितः ॥ पितुरग्रेचवृत्तांतंकथयिष्याम्यहंयदा॥५२॥
ततःकोपंप्रयास्येतगुरुर्मेव्याधिपीडितः ॥ सुचिरंचिंतयित्वातुसोमशर्मामहामतिः ॥ ५३ ॥ यदिमेसत्यमस्तीतिगुरुशुश्रूषणंयदि ॥ तपस्तप्तंमया
पूर्वंनिर्व्यलीकेनचेतसा ॥ ५४ ॥ दमशौचादिभिःसत्यंधर्ममेवप्रपालितम् ॥ तदाघटोऽमृतयुतोभवत्वेषनसंशयः ॥ ५५ ॥ यावदेवमहाभाग
श्चिंतयित्वाविलोकयेत् ॥ तावच्चामृतपूर्णस्तुपुनरेवाभवद्धटः ॥ ५६ ॥ तंदृष्ट्वाहर्षसंयुक्तःसोमशर्मामहायशाः ॥ गत्वागुरुंनमस्कृत्यकुं
भमादायसत्वरम्॥५७॥गृहाणत्वंपितश्चेमंपयःकुंभंसमागतम् ॥ पानंकुरुमहाभागगदान्मुक्तोभवाचिरम् ॥ ५८ ॥ एतद्वाक्यंमहापुण्यंसत्यधर्मार्थकंपुनः॥
शिवशर्मासुतस्यापिश्रुत्वाचमधुराक्षरम्॥५९॥ हर्षेणमहताविष्टइदंवचनमब्रवीत् ॥६०॥इति श्रीपद्मपुराणेभूमिखंडेशिवशर्मोपाख्यानेचतुर्थोऽध्यायः॥४॥

१ विष्ठां इ० पा० ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

शिवशर्मोवाच ॥ तपसादमशौचाभ्यांगुरुशुश्रूषयातथा ॥ भक्त्याभावेनतुष्टोस्मितवाद्यचसुपुत्रक ॥ १ ॥ त्यं[1]जामिवैकृतंरूपंमत्तःसुखमवाप्नु
हि ॥ एवमुक्तासुतंविप्रोदर्शयामासतांतनुम् ॥ २ ॥ यथापूर्वंस्थितौतौतुतथासदृष्टवान्गुरू ॥ दीप्तिमंतौमहात्मानौसूर्यबिंबोपमावुभौ ॥ ३ ॥ नना
मपादौसद्भक्त्याउभयोस्तुमहात्मनोः ॥ ततःसुतंसमामंत्र्यहर्षेणमहतान्वितः ॥ ४ ॥ विष्णोःप्रसादाद्धर्मात्माभार्ययासहकेशवम् ॥ जगामनिजपुण्यैश्चयो
गाभ्यासेनसत्तमः ॥५॥ प्रविष्टोवैष्णवंधामससुनिर्दुर्लभंपदम् ॥ नत्वन्यैःप्राप्यतेपुण्यैस्तपोभिर्मुक्तिदंपदम् ॥६॥ विष्णोस्तुचिंतनैर्न्यासध्यानज्ञानैःस्तवैस्त
था ॥ नदानैस्तीर्थयात्राभिर्दृश्यतेमधुसूदनः ॥ ७ ॥ समाधिज्ञानयोगेनदृश्यतेपरमंपदम् ॥ महायोगैर्यथाविप्रःप्रविष्टोवैष्णवींतनुम् ॥ ८ ॥ सूतउवाच ॥
ततस्तत्रतपस्तेपेसोमशर्मामहाद्युतिः ॥ अश्मलोष्टसमंमेनेकांचनंभूषणंपुनः ॥ ९ ॥ जिताहारःसधर्मात्मानिं[2]द्रियापरिवर्जितः ॥ ससर्वान्विषयांस्त्यक्त्वा
एकांतमपिसेवते ॥ १० ॥ योगासनसमारूढोनिराशोनिःपरिग्रहः ॥ तस्यवेलासुसंप्राप्तामृत्युकालस्यवैतदा ॥ ११ ॥ आगतादानवाविप्रंसोमश
र्माणमंतिके ॥ मृत्युकालेतुसंप्राप्तेप्राणयात्राप्रवर्तिनः ॥ १२ ॥ शालिग्रामेमहाक्षेत्रेऋषीणांमानवर्द्धने ॥ केचिद्वदंतिवैदैत्याःकेचिद्वदंति
दा[3]नवाः ॥ १३ ॥ एवंविदोमहाशब्दःकर्णरंध्रंगतस्तदा ॥ तस्यैवविप्रवर्यस्यसुचिरात्सोमशर्मणः ॥ १४ ॥ ज्ञानध्यानविलग्नस्यप्रविष्टंदैत्यजंभयम् ॥
तेनध्यानेनतस्यापिदैत्यभीत्यैववैतदा ॥ १५ ॥ सत्वरंचैवतत्प्राणागतास्तस्यमहात्मनः ॥ दैत्यभयेनसंयुक्तःसहिमृत्युवशंगतः ॥ १६ ॥ तस्माद्दैत्यगृ
हेजातोहिरण्यकशिपोःसुतः ॥ देवासुरेमहायुद्धेनिहतश्चक्रपाणिना ॥ १७ ॥ युद्ध्यमानेनतेनापिप्रह्लादेनमहात्मना ॥ सुदृष्टंवासुदेवत्वंविश्वरूपसम
न्वितम् ॥ १८ ॥ योगाभ्यासेनपूर्वेणज्ञानमासीन्महात्मनः ॥ सस्मारपूर्वकंसर्वंचरितंशिवशर्मणः ॥ १९ ॥ प्रागहंसोमशर्माख्यःप्रविष्टोदानवींतनुम् ॥
अस्मात्कायात्कदापुण्यंकेवलंधामउत्तमम् ॥ २० ॥ प्रयास्यामिमहापुण्यैर्ज्ञानाख्यैर्मोक्षदायकम् ॥ समरेम्रियमाणेनप्रह्लादेनमहात्मना ॥ २१ ॥ एवंचिं
ताकृतापूर्वंश्रूयतांद्विजसत्तमाः ॥ एवंतुचसमाख्यातंसर्वसंदेहनाशनम् ॥ २२ ॥ ॥ सूतउवाच ॥ प्रह्लादेनिहतेसंख्येदेवदेवेनचक्रिणा ॥ रुरुदेकमलासातु
हतपुत्राचकामिनी ॥ २३ ॥ प्रह्लादस्यतुयामाताहिरण्यकशिपोःप्रिया ॥ प्रह्लादस्यमहाशोकैर्दिवारात्रौप्रशोचति ॥ २४ ॥ पतिव्रतामहाभागाकमला
नामतत्प्रिया ॥ रोदमानांदिवारात्रौनारदस्तामुवाचह ॥ २५ ॥ माशुचस्त्वंमहाभागेपुत्रार्थंपुण्यभागिनि ॥ निहतोवासुदेवेनतवपुत्रःसमेष्यति ॥ २६ ॥
भूयःस्वलक्षणोपेतस्त्वत्सुतश्चमहामतिः ॥ प्रह्लादेतिचवैनामपुनरस्यभविष्यति ॥ २७ ॥ विहीनश्चासुरैर्भावैर्दैवत्वेनसमन्वितः ॥ इंद्रत्वेमोदतेभद्रेसर्वं

१ गृहाणवैष्णवं सूक्तं इ० पा० । त्यजस्व वैकृतं रूपमिति पाठस्त्वनर्थकः । २ विक्रियापरिवर्जितः इ० पा० । ३ मानवाः इ० पा० ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

देवैर्नमस्कृतः ॥ २८ ॥ सुखीभवमहाभागेतेनपुत्रेणवैसदा ॥ नप्रकाश्यात्वयादेविसुवार्तैयंचकस्यचित् ॥२९॥ कर्त्तव्यमज्ञानभावैःसुगोप्यंकुरुत्वंसदा ॥
एवमुक्त्वागतोविप्रोनारदोमुनिसत्तमः ॥ ३० ॥ कमलायाश्चोदरेतुजन्मास्यानुत्तमंपुनः ॥ प्रह्लादेतिचवैनामतस्याख्यानंमहात्मनः ॥ ३१ ॥ बाल्यंभा
वंगतोविप्राःकृष्णमेवव्यचिंतयत् ॥ नरसिंहप्रसादेनदेवराजोभवेद्दिवि ॥ ३२ ॥ देवत्वंलभ्यचैवासावैंद्रंपदमनुत्तमम् ॥ मोक्षंयास्यतिज्ञानात्मावैष्णवंधा
मचोत्तमम् ॥३३॥ असंख्यातामहाभागाःसृष्टेर्भावाह्यनेकशः ॥ मोहएवंनकर्त्तव्योज्ञानवद्भिर्महात्मभिः ॥३४॥ एतद्वःसर्वमाख्यातंयथापृष्टंद्विजोत्तमाः ॥
अन्यंपृच्छमहाभागसंदेहंतेभिनद्म्यहम् ॥ ३५ ॥ विजयंदेवतानांतुदानवानांमहत्क्षयम् ॥ कृतंहिदेवदेवेनस्थापितंभुवनत्रयम् ॥ ३६ ॥ ॥ ऋषयऊचुः ॥
इन्द्रत्वंकस्यसंजातंदेवानांशब्दधारकम् ॥ केनदत्तंत्वमाचक्ष्वविस्तराद्द्विजसत्तम ॥ ३७ ॥ ॥ सूतउवाच ॥ विस्तरेणप्रवक्ष्यामिइन्द्रत्वंयेनसत्तमः ॥
प्राप्तएषमहाभागोयथापुण्यतमेनच ॥ ३८ ॥ हतेषुतेषुदैत्येषुसमस्तेषुमहाहवे ॥ अतिनष्टेषुपापेषुगोविंदेनमहात्मना ॥ ३९ ॥ ततोदेवाःसगंधर्वानागा
विद्याधरास्तथा ॥ संप्रोचुर्माधवंसर्वेबद्धप्रांजलयस्ततः ॥ ४० ॥ भगवन्देवदेवेशहृषीकेशनमोस्तुते ॥ विज्ञापयामहेत्वांवैतत्सर्वमवधार्यताम् ॥४१॥ शा
स्तागोप्ताच[1]पुण्यात्माअस्माकंकुरुकेशव ॥ राजानंपुण्यधर्माणंत्वमिंद्रंलोकशासनम् ॥ ४२ ॥ त्रैलोक्यस्यप्रजादेवयमाश्रित्यसुखंलभेत् ॥ ॥ वासुदेवउ
वाच ॥ ममलोकेमहाभागावैष्णवेनसमन्वितः ॥ ४३ ॥ तेजसाब्राह्मणश्रेष्ठाश्चिरकालंनिवासितः ॥ तस्यकालःप्रपूर्णश्चममलोकेमहात्म
नः ॥ ४४ ॥ वसतस्तस्यविप्रस्यमद्भक्तस्यसुरोत्तमाः ॥ तेजसावैष्णवेनैवभवतांपालकोहिसः ॥ ४५ ॥ भविष्यतिसधर्मात्मासचधर्मानुरंजकः ॥
पालकोधारकश्चैवसचब्राह्मणसत्तमः ॥ ४६ ॥ भविष्यतिसधर्मात्माभवतांत्राणकारणात् ॥ अदित्यास्तनयश्चैवसुव्रताख्योमहामनाः ॥ ४७ ॥
महाबलोमहावीर्यःसवइंद्रोभविष्यति ॥ सूतउवाच ॥ एवंवरान्सदेवेशोदत्वादेवेभ्यउत्तमम् ॥ ४८ ॥ देवाविजयिनःसर्वेविष्णुनासहसत्तमाः ॥ कश्यपंपि
तरंदृष्टुंमातरंचततोगताः ॥ ४९ ॥ प्रणेमुस्तेमहात्मानउभावेतौसुखासनौ ॥ ऊचुःप्रांजलयःसर्वेहर्षेणमहतान्विताः ॥ ५० ॥ युवयोश्चप्रसादेनदेवत्वंहि
गतावयम् ॥ हर्षेणमहताविष्टोदेवान्वाक्यमुवाचसः ॥ ५१ ॥ कश्यपउवाच ॥ यूयंवैसत्यधर्मेणवर्तमानाः सदैवहि ॥ आवयोश्चप्रसादेनतपसश्चप्र
भावतः ॥ ५२ ॥ प्राप्तवंतोभवंतस्तुदेवत्वंचाक्षयंपदम् ॥ वरमेवददाम्येषांबहुप्रीतिसमन्विताः ॥ ५३ ॥ अमरानिर्जराश्चैवअक्षयाश्चभविष्यथ ॥ सर्वका
मसमृद्धार्थाः सर्वेसिद्धिसमन्विताः ॥ ५४ ॥ देवानागाश्चगंधर्वामत्प्रसादान्महासुराः ॥ विष्णुरुवाच ॥ वरंवरयभद्रंतेदेवमातर्यशस्विनि ॥ ५५ ॥ मन
साचेप्सितंसर्वंतत्तेदद्मिसुनिश्चितम् ॥ अदितिरुवाच ॥ पूर्वंपुत्रवतीभूताप्रसादात्तवमाधव ॥ ५६ ॥ अमरानिर्जराःसर्वेअक्षयाःपुण्यवत्सलाः ॥ अमीपु

१ च यः तमित्यध्याहृत्यतं राजानं कुर्विंति शब्दार्थसंगतिः ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

त्रामयालब्धाःश्रूयतांमधुसूदन ॥ ५७ ॥ सुतरांत्वंचगोविंदसर्वकामसमृद्धिदः ॥ ममगर्भेवसंश्चैवभवांश्चममनंदनः ॥ ५८ ॥ त्वयापुत्रेणनित्यंचय
थानंदामिकेशव ॥ एवंमहोदयंनाथपूरयस्वमनोरथम् ॥ ५९ ॥ वासुदेवउवाच ॥ भवत्यादेवकार्यार्थंगंतव्यंमानुषींतनुम् ॥ तदाहंतवगर्भेवैवासंया
स्यामिनिश्चितम् ॥ ६० ॥ युगेद्वादशकेप्राप्तेभूभारहरणायवै ॥ जमदग्निसुतोदेविरामोनामद्विजोत्तमः ॥ ६१ ॥ प्रतापतेजसायुक्तःसर्वक्षत्रवधायच ॥ तव
पुत्रोभविष्यामिसर्वशस्त्रभृतांवरः ॥ ६२ ॥ सप्तविंशतिकेप्राप्तेत्रेताख्येतुतथायुगे ॥ रामोनामभविष्यामितवपुत्रःपतिव्रते ॥ ६३ ॥ पुनःपुत्रोभवि
ष्यामितवैवशृणुपुण्यधेः ॥ अष्टाविंशतिकेप्राप्तेद्वापरांतेयुगेतदा ॥ ६४ ॥ सर्वदैत्यविनाशार्थंभूभारहरणायच ॥ वासुदेवाख्यस्तेपुत्रोभविष्यामिनसं
शयः ॥ ६५ ॥ इदानींकुरुकल्याणिमद्वाक्यंधर्मसंयुतम् ॥ सर्वलक्षणसंपन्नंसत्यधर्मसमन्वितम् ॥ ६६ ॥ सर्वज्ञंसर्वदेदेविपुत्रमुत्पाद्यसुंदरम् ॥ इंद्रत्वंतस्य
दास्यामिइंद्रःसोपिभविष्यति ॥ ६७ ॥ एवंसंभाषितंश्रुत्वामहाहर्षसमन्विता ॥ देवदेवप्रसादेनइंद्रःपुत्रोभविष्यति ॥ ६८ ॥ एवमस्तुमहाभागतव
वाक्यंकरोम्यहम् ॥ ततस्तादेवताःसर्वाजग्मुःस्वस्थानमेवहि ॥ ६९ ॥ हरिणासहतेसर्वेनिरातंकामुदान्विताः ॥ सूतउवाच ॥ अदितिः कश्यपंप्रा
ह्यऋतुंप्राप्यमनस्विनी ॥ ७० ॥ भगवन्दीयतांपुत्रःसुरेंद्रपदभोजकः ॥ चिंतयित्वाक्षणंविप्रस्तामुवाचमनस्विनीम् ॥ ७१ ॥ एवमस्तुमहाभागेतव
पुत्रोभविष्यति ॥ त्रैलोक्यस्यापिकर्तासयज्ञभोक्तासएवच ॥ ७२ ॥ तस्याःशिरसिसन्यस्यस्वहस्तंचद्विजोत्तमः ॥ तपश्चचारतेजस्वीसत्यधर्मसम
न्वितः ॥ ७३ ॥ सुव्रतोनामतेजस्वीविष्णुलोकेवसेत्सदा ॥ तस्यपुण्यक्षयेजातेविष्णुलोकाद्विजोत्तमाः ॥ ७४ ॥ पतनंकर्मवशतस्ततस्तस्यद्विजोत्तमाः ॥
पुण्यगर्भंगतोविप्रअदित्यास्तुमहातपाः ॥ ७५ ॥ इंद्रत्वंभोक्तुकामार्थंसत्यपुण्येनकर्मणा ॥ गर्भंदधारसादेवीपुण्येनतपसाकिल ॥ ७६ ॥ तपस्तेपेनिरा
लस्यावनवासंगतासती ॥ दिव्यंवर्षशतंयातंतपंत्यांदेवमातरि ॥ ७७ ॥ तपंत्यथतपस्तीव्रंदुष्करंदेवतासुरैः ॥ ततःसातपसातेनतेजसाचप्रभान्विता ॥
॥७८॥सूर्यतेजःप्रतीकाशाद्वितीयइवभास्करः ॥शुशुभेसायथादीप्तापरमंध्यानमास्थिता॥७९॥रूपेणाधिकतांयातातपसस्तेजसातदा॥तपोध्यानपरासाच
वायुभक्षातपस्विनी ॥८०॥ अधिकंशुशुभेदेवीदक्षस्यतनयातदा ॥ सिद्धाश्चऋषयःसर्वेदेवाश्चापिमहौजसः ॥ ८१ ॥ स्तुवंतितांमहाभागांरक्षंतिचसुतत्प
राः ॥ पूर्णेवर्षशतेतस्याविष्णुस्तत्रसमागतः ॥ ८२ ॥ तामुवाचमहाभागामदितिंतपसान्विताम् ॥ देविगर्भःसुसंपूर्णःसूतिकालःप्रवर्तते ॥ ८३ ॥ तवैवत
पसापुष्टस्तेजसाचप्रवर्द्धितः॥अद्यैवगर्भमेतंत्वंमुंचमुंचयशस्विनि॥८४॥एवमाभाष्यदेवेशःसजगामस्वकंगृहम्॥असूतपुत्रंसादेवीकालेप्राप्तेमहोदये ॥८५॥

१ चतुर्विंशतिके इति पाठः ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

साघुत्रंदीप्तिसंयुक्तंद्वितीयमिवभास्करम् ॥ सुभगंचारुसर्वांगंसर्वलक्षणसंयुतम् ॥८६॥ चतुर्बाहुंमहाकायंलोकपालंसुरेश्वरम् ॥ तेजोज्वालासमाकीर्णंचक्रपद्म सुहस्तकम्॥८७॥चंद्रबिंबानुकारेणवदनेनमहामतिः॥ राजमानंमहाप्राज्ञंतेजसावैष्णवेनच॥८८॥अन्यैश्चलक्षणैर्दिव्यैर्दिव्यभावैरलंकृतम् ॥ सर्वलक्षणसंपूर्णं चंद्रास्यंकमलेक्षणम् ॥८९॥ आजग्मुस्तेत्रयोदेवाऋषयोवेदपारगाः ॥ गंधर्वाश्चततोनागाःसिद्धाविद्याधरास्तथा ॥ ९० ॥ ऋषयःसप्ततेदिव्याःपूर्वापरमहौज सः ॥ अन्येचमुनयःपुण्याःपुण्यमंगलदायिनः ॥९१॥ आजग्मुस्तेमहात्मानोहर्षनिर्भरमानसाः ॥ तस्मिञ्जातेमहाभागेभगवंतोमहौजसि ॥९२॥ आजग्मुर्दे वताःसर्वेपर्वतास्तुतपस्विनः ॥ क्षीराद्याःसागराःसर्वेनद्यश्चैवतथामलाः ॥ ९३ ॥ प्रीतिमंतस्ततःसर्वेयेचान्येहिचराचराः ॥ मंगलैस्तुमहोत्साहंचक्रुःसर्वेसुरे श्वराः ॥९४॥ ननृतुश्चाप्सरःसंघागंधर्वाललितंजगुः ॥ वेदमंत्रैस्ततोदेवाब्राह्मणावेदपारगाः ॥९५॥ स्तुवंतितंमहात्मानंसुतंवैकश्यपस्यच ॥ ब्रह्माविष्णुश्चरु द्रश्चवेदाश्चैवसमागताः॥९६॥सांगोपांगैश्चसंयुक्तास्तस्मिञ्जातेमहौजसि॥त्रैलोक्येयानिसत्वानिपुण्ययुक्तानिसत्तम ॥९७॥ समागतानितत्रैवतस्मिञ्जातेमहौ जसि॥मंगलंचक्रिरेसर्वेगीतपुण्यैर्महोत्सवैः॥९८॥हर्षेणनिर्भराःसर्वेपूजयंतोमहौजसः ॥ब्रह्माद्याश्चत्रयोदेवाःकश्यपोथबृहस्पतिः ॥९९॥ चक्रिरेनामकर्माणित स्यैवहिमहात्मनः॥वसुदत्तेतिविख्यातोवसुदेतिपुनस्तव ॥१००॥ आखंडलेतितन्नाममरुत्वान्नामतेपुनः॥मघवांश्चबिडौजास्त्वंपाकशासनइत्यपि॥१०१॥ शक्रश्चैवहिविख्यातइंद्रश्चैवेतितेसुतः॥इत्येतानिचनामानितस्यैवचमहात्मनः॥१०२॥ चक्रुश्चदेवताःसर्वाःसंतुष्टाहृष्टमानसाः॥स्नानंतुकारयामासुःसंस्का राणिमहासुरः॥१०३॥विश्वकर्माणमाहूयददुराभरणानिच ॥ तानिपुण्यानिदिव्यानितस्मैतेतुमहात्मने ॥१०४॥ जातेतस्मिन्महाभागेदेवराजेमहात्मनि ॥ एवंमुदंततःप्रापुःसर्वेदेवामहौजसः ॥१०५॥ पुण्येतिथौतथाऋक्षेसुमुहूर्तेमहात्मभिः॥ इंद्रत्वेस्थापितोदेवैरभिषिक्तःसुमंगलैः॥१०६॥प्राप्तमैंद्रपदंतेनप्रसादा त्तस्यचक्रिणः॥तपश्चकारतेजस्वीवसुदत्तःसुरेश्वरः॥१०७॥उग्रेणतेजसायुक्तोवज्रपाशांकुशायुधः॥१०८॥ सूतउवाच ॥उग्रंसमस्तंतपसःप्रभावंविलोक्यशु क्रोनिजगादगाथाम् ॥ लोकेषुकोन्योनभविष्यतीतियथाहिचायंचसुदर्शनीयः॥ १०९ ॥ विष्णोःप्रसादान्नपरोमहात्मासंप्राप्तमैश्वर्यमिहैवदिव्यम् ॥ ११०॥ अनेनतुल्योनभविष्यतीतिलोकेषुचान्यस्तपसोग्रवीर्यः ॥ १११ ॥ इति श्रीपद्मपुराणेभूमिखंडेदेवासुरेइंद्राभिषेकोनामपंचमोऽध्यायः ॥ ५ ॥ सूतउ वाच ॥ कश्यपस्यचभार्यान्यादनुर्नामतपस्विनी ॥ पुत्रशोकेनसंतप्तासंप्राप्तादितिमंदिरम् ॥ १ ॥ रोदमानाप्रणम्यैवपादपद्मयुगंतदा ॥ दुःखेनमहता प्राप्तादितिस्तांप्रत्यबोधयत् ॥ २ ॥ दितिरुवाच ॥ तवैवहिमहाभागेकिमिदंरोदकारणम् ॥ पुत्रिण्यश्चैकपुत्रेणलोकेनार्योभवंतिवै॥३॥भवतीशतपुत्राणांगु

१ नरेश्वरम् इ० पा० । २ तत्र ते देवाः इ० पा० । ३ पूर्वाचार्याः इ० पा० । ४ वसुदत्तवीरः इ० पा० ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

णिनामपिभामिनि ॥ मातात्वमसिकल्याणिशुंभादीनांमहात्मनाम् ॥ ४ ॥ कस्माद्दुःखंत्वयाप्राप्तमेतन्मेकारणंवद ॥ हिरण्यकशिपूराजाहिरण्याक्षोमहाब
लः॥५॥यस्याःपुत्रौमहात्मानौमहाबलपराक्रमौ॥कस्माद्दुःखंमहज्जातंतस्माच्चैवसखेवद॥६॥ आख्याहिकारणंसर्वंयस्माद्रोदिषिसांप्रतम् ॥ एवमाभाष्यतां
देवींविररामहमनस्विनी ॥७॥ दनुरुवाच ॥ पश्यपश्यमहाभागेसपत्न्याश्चमनोरथम् ॥ परिपूर्णंकृतंतेनदेवदेवेनचक्रिणा ॥८॥ यथापूर्ववरोदत्तोह्यदित्यैदेवि
विष्णुना॥तथेदानींचपुत्रायतस्यादत्तोवरोमहान्॥९॥कश्यपाद्धिश्रुतोजातस्त्रैलोक्यपालकःसुतः ॥इंद्रत्वंतस्यवैदत्तंतवपुत्राद्धिहृत्यच॥१०॥मनोरथैस्तुसं
पूर्णाअदितिःसुखवर्द्धिनी ॥ कनीयान्वसुदत्तश्चतस्याःपुत्रश्चसंप्रति ॥ ११ ॥ ऐंद्रंपदंसुदुष्प्राप्यंदेवैःसार्द्धंभुनक्तिच ॥ दितिरुवाच ॥ कस्मात्पदात्परि
भ्रष्टोममपुत्रोमहामतिः ॥ १२ ॥ अन्येचदानवादैत्यास्तेजोभ्रष्टाःकथंसखे ॥ तस्यत्वंकारणंब्रूहिविस्तरेणयशस्विनि ॥ १३ ॥ तामाभाष्यदितिर्वाक्यंविर
रामसुदुःखिता ॥ दनुरुवाच ॥ देवाश्चदानवाःसर्वेसक्रोधाःसंगरंगताः ॥ १४ ॥ तत्रयुद्धंमहज्जातंदैत्यसंक्षयकारकम् ॥ देवैश्चविष्णुनायुद्धेममपुत्रानिपाति
ताः ॥ १५ ॥ तथैवतवपुत्रास्तेदेवदेवेनचक्रिणा ॥ वनेगतान्यथासिंहोद्रावयेत्स्वेनतेजसा ॥१६ ॥ तथातेमामकाःपुत्रानिहताःशङ्खपाणिना ॥ कालनेमिमु
खंसैन्यंदुर्जयंससुरासुरैः ॥ १७ ॥ नाशितंमर्दितंसर्वंद्रावितंविकलीकृतम् ॥ स्वैरर्चिभिर्यथावह्निस्तृणानिज्वालयेद्वने ॥ १८ ॥ तथादैत्यगणान्सर्वान्निर्द
हत्येवकेशवः ॥ ममपुत्राम्तादेविबहुशस्तवनंदनाः ॥ १९ ॥ वह्निंप्राप्ययथासर्वेशलभायांतिसंक्षयम् ॥ तथातेदानवाःसर्वेहरिंप्राप्यक्षयंगताः ॥ २० ॥ ए
वमेतंहिवृत्तांतंदितिःशुश्रावदारुणम् ॥ दितिरुवाच ॥ वज्रपातोपमंभद्रेवदस्यैवंकथंमम ॥ २१ ॥ एवमाभाष्यतांदेवीमूर्च्छितानिपपातह ॥ हाहाकष्टमिदं
जातंबहुदुःखंप्रतापकम् ॥ २२ ॥ रुरोदकरुणंसाथपुत्रशोकसुपीडिता ॥ तांदृष्ट्वासमुनिश्रेष्ठउवाचवचनंशुभम् ॥२३॥ मारोदिषिचभद्रंतेनैवंशोचंतित्वद्वि
धाः ॥ सत्ववंतोमहाभागेलोभमोहेनवर्जिताः ॥ २४ ॥ कस्यपुत्राहिसंसारेकस्यदेवीसुबांधवाः ॥ नास्तिकस्येहकेनापितत्सर्वंश्रूयतांप्रिये ॥ २५ ॥
दक्षस्यापिसुतायूयंसुन्दर्यश्चैवमामकाः ॥ भवतीनामहंभर्ताकामनापूरकःशुभे ॥ २६ ॥ योजकःपालकश्चैवरक्षकोस्मिवरानने ॥ कस्मा
द्वैरंकृतंक्रूरैरसुरैरजितात्मभिः ॥ २७ ॥ तवपुत्रामहाभागेसत्यधर्मविवर्जिताः ॥ तेनदोषेणतेसर्वेतवदोषेणवैशुभे ॥ २८ ॥ निहतावा
सुदेवेनदैवतैस्तुनिपातिताः ॥ तस्माच्छोकोनकर्तव्यःसत्यमोक्षविनाशनः ॥ २९ ॥ शोकोहिनाशयेत्पुण्यंक्षयात्पुण्यस्यनश्यति ॥ तस्माच्छोकंपरि
त्यजविप्ररूपंवरानने ॥ ३० ॥ आत्मदोषप्रभावेनदानवामरणंगताः ॥ देवानिमित्तभूताश्चनाशिताःस्वेनकर्मणा ॥ ३१ ॥ एवंज्ञात्वामहाभागेसमागच्छ

१ पोषकः इ० पा० ।
२

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

सुखंप्राति ॥ एवमुक्त्वामहायोगीतांप्रियांदुःखभागिनीम् ॥ ३२ ॥ विषादाच्चनिवृत्तोसौविरराममहामतिः ॥ ३३ ॥ इति श्रीपद्मपुराणेभूमिखंडेदेवासुरेदिति
विलापोनामषष्ठोऽध्यायः ॥ ६ ॥ ॥ दितिरुवाच ॥ सत्यमुक्तंत्वयानाथसर्वमेवनसंशयः ॥ भर्तृस्नेहंपरित्यज्यगतासापत्न्यजंद्विज ॥ १ ॥ अभिमानेनदुःखे
नमानभंगेनसत्तम ॥ महादुःखेनसंतप्ताकरिष्येप्राणमोचनम् ॥ २ ॥ ॥ कश्यपउवाच ॥ श्रूयतामभिधास्यामियथाशांतिर्भविष्यति ॥ नकःकस्यभवेत्पु
त्रोनमातानपिताशुभे ॥ ३ ॥ नभ्रातावांधवःकस्यनचस्वजनवांधवाः ॥ एवंसंसारसंबंधोमायामोहसमन्वितः ॥ ४ ॥ स्वयमेवपितादेविस्वयंमाताथवांध
वाः ॥ स्वयंस्वजनवर्गश्चस्वयंधर्मःसनातनः ॥ ५ ॥ आचारेणनरोदेविसुखित्वमुपजायते ॥ अनाचारेणपापेननाशंयातितथाध्रुवम् ॥ ६ ॥ क्रूरयोनिं
प्रयात्येवंनरोदेविनसंशयः ॥ कर्मणासत्यहीनेनमहापापेनमोहितः ॥ ७ ॥ रिपुत्वेवर्त्ततेमर्त्यःप्राणिनांनित्यसंस्थितः ॥ रिपवस्तस्यवर्तन्तेयत्रतत्रनसं
शयः ॥ ८ ॥ ॥ मैत्रेणवर्ततेमर्त्योयदालोकेप्रियेशुभे ॥ तदातस्यभवंत्येवमित्राःसर्वत्रभामिनि ॥ ९ ॥ कृषिकारोयदादेविछन्नंवीजंसुसंस्थितम् ॥ यादृशं
तुभवत्येवतादृशंफलमश्नुते ॥ १० ॥ तथातवचपुत्रैश्चसाधुभिःस्पर्धितंसह ॥ कर्मणस्तस्यतत्प्राप्तंफलंभुंक्ष्वसुसंस्थितम् ॥ ११ ॥ तवपुत्रामहा
भागेतपःशांतिविवर्जिताः ॥ तेनपापेनतेसर्वेपतितावैमहत्पदात् ॥ १२ ॥ एवंज्ञात्वाशमंगच्छमुंचदुःखंसुखंतथा ॥ कस्यपुत्राश्चमित्राणिकस्यस्वजन
बांधवाः ॥ १३ ॥ आत्मकर्मानुसारेणसुखंजीवंतिजंतवः ॥ परार्थैचिंतनंदेवितत्त्वज्ञानेनपंडिताः ॥ १४ ॥ नकुर्वंतिमहात्मानोव्यर्थमेवनसंशयः ॥ पंच
भूतात्मकंकायंकेवलंसांधिजर्जरम् ॥ १५ ॥ आत्ममित्रंकृतंतेनसर्वदेविसुखाशया ॥ आत्मानाममहापुण्यःसर्वगःसर्वदर्शकः ॥ १६ ॥ सर्वसिद्धिस्तुसर्वा
त्मासात्विकःसर्वसिद्धिदः ॥ एवंसर्वमयोदेविभ्रमत्येकोनिरञ्जनः ॥ १७ ॥ भ्रमतानिर्जनेयेनमूर्तिमंतोद्विजोत्तमाः ॥ चत्वारोदर्शिताःपुण्यामूर्तिमंतोमहौ
जसः ॥१८॥ पंचमःश्वसनश्चैवपूर्वाणांमित्रमेवच ॥ अथोआत्मासमायातोज्ञानसाहाय्यमेववा ॥ १९ ॥ एतान्दृष्ट्वामहात्मावैज्ञानमात्मासमब्रवीत् ॥ ज्ञानप
श्यअमीपंचमंत्रयंतःपरस्परम् ॥ २० ॥ एतान्गत्वाब्रवीहित्वंयूयंकइतिपृच्छह ॥ ज्ञानंवाक्यंपरंश्रुत्वासार्थंतस्यमहात्मनः ॥ २१ ॥ तदाहात्मानमाराध्य
मेतैःकिंतेप्रयोजनम् ॥ तत्त्वतोब्रूहिमेदेवसदाशुद्धोसिसर्वदा ॥ २२ ॥ आत्मोवाच ॥ एतेपंचमहाभागारूपवंतोमनस्विनः ॥ गत्वासंदर्शया
म्येनानाभाष्येज्ञानश्रूयताम् ॥ २३ ॥ भव्यानेतान्प्रवक्ष्यामिपंचमींगतिमागतान् ॥ दूतत्वंगच्छभोज्ञानकुशलोदूतकर्माणि ॥ २४ ॥
॥ ज्ञानमुवाच ॥ त्वमात्मञ्छृणुमेवाक्यंसत्यंसत्यंवदाम्यहम् ॥ एतेषांसंगतिस्तातकार्यानैवत्वयाकदा ॥ २५ ॥ पंचानामपिशुद्धात्मन्नका

१ फलं भुञ्जन्ति इ० पा० ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

यैंशुभमिच्छता ॥ भवतःसंगतिंमोहइच्छत्येषमहामते ॥ २६ ॥ ॥ आत्मोवाच ॥ एतेषांसंगतिंज्ञानकस्माद्धारयतेभवान् ॥ तन्मेत्वंकारणंब्रू
हियाथातथ्येनपंडित ॥ २७ ॥ ज्ञानमुवाच ॥ एतेषांसंगमात्रात्तुमहद्दुःखंभविष्यति ॥ दुःखमूलाहिपंचैवशोकसंतापकारकाः ॥ २८ ॥ एवमस्तुम
हाप्राज्ञकरिष्येवचनंतव ॥ ज्ञानमाभाष्यसद्यात्माध्यानेनसहसंगतः ॥ २९ ॥ कश्यपउवाच ॥ ततःपंचैवतेतत्राद्राक्षुरात्मानमेवतम् ॥ बुद्धिमूचुःसमाहू
यसंगच्छात्मानमेवहि ॥ ३० ॥ दूतत्वंकुरुकल्याणिअस्माकमात्मनासह ॥ पंचतत्त्वामहात्मानोविश्वस्यधारकाःशुभाः ॥ ३१॥ भवतोमैत्रमिच्छंतिइत्या
भाष्यमहामतिम् ॥ गत्वाबुद्धेत्वयाकार्यंकर्तव्यंनइतोव्रज ॥ ३२ ॥ एवमस्तुमहाभागाकरिष्येकार्यमुत्तमम् ॥ एवमाभाषितंतेषांगत्वाऽऽहात्मानमे
वतम् ॥ ३३ ॥ अहंबुद्धिर्महाभागभवंतंसमुपागता ॥ दूतत्वेमहतांपार्श्वात्तेषांत्वंवचनंशृणु ॥ ३४ ॥ भवन्मैत्रींसमिच्छंतिअक्षयांपंचआत्मकाः ॥ कुरुमै
त्रींमहाप्राज्ञजहिध्यानंसुदूरतः ॥ ३५ ॥ ध्यानमुवाच ॥ नकर्तव्यंत्वयाचात्मन्नैतेषांवैसमागमम् ॥ एषांसंसर्गमात्रेणमहद्दुःखंभविष्यति ॥ ३६ ॥ मयाज्ञा
नेनहीनस्त्वंकथंकर्मकरिष्यति ॥ एवमेवनकर्तव्यंतेषांचैवसमागमम् ॥ ३७ ॥ गर्भवासंनयिष्यंतिभवंतंनान्यथाविभो ॥ ज्ञानेनैवमयाहीनोअज्ञानंयास्य
सिध्रुवम् ॥ ३८ ॥ एवमुक्त्वातमात्मानंविररामममहामतिम् ॥ ततस्तामागतांबुद्धिमात्माप्रोवाचनिश्चितः ॥ ३९ ॥ ज्ञानध्यानौमहात्मानौमंत्रिणौममशो
भनौ ॥ तत्रयानंनमेयुक्तंतद्बुद्धेकिंकरोम्यहम् ॥ ४० ॥ एवंश्रुत्वाततोबुद्धिस्तेषांपार्श्वेयशस्विनी ॥ समाचष्टसमग्रंतत्कथनंज्ञानध्यानयोः ॥ ४१ ॥
ततस्तेपंचकाःसर्वेआत्मानंप्रतिजग्मिरे ॥ मैत्रीमेवप्रतीच्छामोभवतोनित्यमेवहि ॥ ४२ ॥ यस्माच्छुद्धोसिलोकेशतस्मात्त्वांसमुपागताः ॥ स्वयमे
वविचार्यैवउत्तरंनःप्रदीयताम् ॥ ४३ ॥ आत्मोवाच ॥ यूयंपंचैवसंप्राप्ताममरमैत्रंसमिच्छथ ॥ स्वीयंगुणंप्रभावंचकथयंतुममाग्रतः ॥ ४४ ॥ भूमिरुवाच ॥
सर्वकार्यस्यसंस्थानंचर्ममांससमन्वितम् ॥ अस्थिमूलदृढत्वंमेनखलोमसमन्वितम् ॥४५॥ प्रभावोहिमहाप्राज्ञकायमध्येममैवहि ॥ नासिकागमनोगंधस्समे
भृत्योमहामनाः ॥ ४६ ॥ आकाशउवाच ॥ अहमाकाशकःप्राप्तोममकायेप्रभावकम् ॥ श्रूयतामभिधास्यामिपरब्रह्मस्वरूपिणम् ॥ ४७ ॥ बाह्यांतरावका
शश्चशून्यस्थानेवसाम्यहम् ॥ तत्रामात्यौतुकर्णौमेश्रवणार्थंप्रतिष्ठितौ ॥ ४८ ॥ वायुरुवाच ॥ पंचरूपेणतिष्ठामिकरोम्येवंशुभाशुभम् ॥ चर्मकायेस्थि
तोमात्यःस्पर्शंसंश्रयतेगुणम् ॥ ४९ ॥ ॥ तेजउवाच ॥ कायेसंस्थःसदानित्यंपाकयोगंकरोम्यहम् ॥ सबाह्याभ्यंतरंसर्वंद्रव्याद्रव्यंप्रदर्शये ॥ ५० ॥ शुक्रं
मज्जातथालालाएवंत्वक्संधिसंस्थितम् ॥ रुधिरंप्रेषयाम्येवकायमध्येस्थितोस्म्यहम् ॥ ५१ ॥ तत्रनेत्रावमात्यौमेद्रव्यलब्धिप्रसाधकौ ॥ एवंमयात्मव्यापा
रस्तवाग्रेकथितःपरः ॥ ५२ ॥ सुपोषयाम्यहंनित्यममृतेनकलेवरम् ॥ एवंमेतत्रव्यापारःकायपत्तनकेप्रिये ॥ ५३ ॥ अमात्यंरसनांविद्धिरसास्वादकरीं

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

पराम् ॥ नासिकोवाच ॥ सुगंधेनपरांपुष्टिंकायस्यापिकरोम्यहम् ॥ ५४ ॥ दुर्गंधंतुपरित्यज्यकायेगंधंप्रदर्शये ॥ बुद्धियुक्तामहाभागतस्याभावेनभावि
ता ॥ ५५ ॥ स्वामिकार्यायकायेस्मिन्नहंतिष्ठामिनिश्चला ॥ गंधंममगुणंविद्धिद्विविधंयत्प्रवर्तितम् ॥ ५६ ॥ श्रवणाऊचतुः ॥ कार्याकार्यादिकंशब्दंलोके
रुक्तंशुभाशुभम्॥श्रृणुयावःस्वकायस्थौसत्यासत्येप्रियाप्रिये ॥५७॥ शब्दोहिमेगुणःप्रोक्तोममव्यापारमेवहि॥ योजयामिनसंदेहोयदाबुद्धिःप्रपूरयेत्॥५८॥
त्वगुवाच ॥ पंचरूपात्मकोवायुः शरीरेस्मिन्व्यवस्थितः ॥ ५९ ॥ सबाह्याभ्यंतरेचेष्टांतेषांजानामितत्त्वतः ॥ शीतोष्णमातपंवर्षंवायोःस्फुरणमेवच॥
॥ ६० ॥ सर्वंजानामिसंस्पर्शंसंगश्लेष्मादिकंनृणाम् ॥ स्पर्शएवगुणोमह्यमेतत्सत्यंवदाम्यहम् ॥ ६१ ॥ एवंहितेसमाख्यातोमयाव्यापारएवहि ॥ नेत्रे
ऊचतुः॥संसारेयानिरूपाणिभव्याभव्यानिसत्तम ॥ ६२ ॥ यदाप्रेरयतेबुद्धिस्तदापश्यावनान्यथा ॥ वसावः कायमध्येवैरूपंगुणमिहावयोः ॥ ६३ ॥
एवंव्यापारसंबंधंःकायमध्येमहामते ॥ जिह्वोवाच ॥ बुद्धियुक्ताअहंतातरसभेदान्विचारये ॥ ६४ ॥ क्षारमम्लादिकंसर्वंनीरसंस्वादुचिंतये ॥ व्यापा
रेणअनेनापिनित्ययुक्तावसाम्यहम् ॥६५॥ इन्द्रियाणांहिसर्वेषांबुद्धिरेषाप्रणायकः ॥ एवंपंचसमायातानींद्रियाणिप्रियेश्रृणु ॥६६॥ स्वीयानियानिकर्माणि
कथयंतिपुनःपुनः ॥ अथबुद्धिःसमायातातमुवाचमहामतिम् ॥ ६७ ॥ मद्विहीनोयदाकायस्तदानश्यतिनान्यथा ॥ तस्मात्त्वंमांसमास्थायवर्त्तयस्व
महामते ॥ ६८ ॥ अथकर्मसमायातमात्मानमिदमब्रवीत् ॥ अहंकर्ममहाप्राज्ञतवपार्श्वंसमागतम् ॥ ६९ ॥ त्वांप्रेषयाम्यहंतेनपथायेनेहगच्छसि ॥एवमा
कर्ण्यतत्सर्वमात्माप्रोवाचतान्प्रति ॥ ७० ॥ यूयंपंचात्मकैर्युक्ताःसर्वसाधारणाःकिल ॥ कस्मान्मैत्रंसमिच्छंतितत्रपंचात्मकंप्रति ॥ ७१ ॥ ब्रुवंतुकारणं
सर्वंममाग्रेसर्वमेवतत् ॥ पंचात्मकाऊचुः ॥ अस्मत्संगप्रसंगेनपिंडमेवप्रजायते ॥ ७२ ॥ तस्मिन्पिंडेमहाबुद्धेभवान्वसतिसुव्रतः ॥ तिष्ठामोहिवयंसर्वेप्र
सादात्तवतत्रहि ॥ ७३ ॥ एतस्मात्कारणान्मैत्रमिच्छामस्तवनित्यशः ॥ आत्मोवाच ॥ एवमस्तुमहाभागाभवतांप्रियमेवच ॥ ७४ ॥ करिष्येनात्रसंदे
होमैत्रंहिप्रीतिकारणात् ॥ वार्यमाणोमहाभागोज्ञानेनापिमहात्मना ॥ ७५ ॥ ध्यानेनचमहात्मासौतेषांसंगतिमागतः ॥ सतैःप्रमोहितस्तत्ररागद्वेषादिभि
स्तदा ॥ ७६ ॥ पंचतत्वसमायुक्तःकायित्वंगतवान्प्रभुः ॥ यदागर्भंसमायातोविष्ठामूत्रसमाकुले ॥ ७७ ॥ दुर्गंधेपिच्छिलावर्तेपतितस्तैःससंयुतः ॥
अंगेनव्याकुलीभूतः पंचात्मकानुवाचसः ॥ ७८ ॥ भोभोःपंचात्मकाःसर्वेश्रृणुध्वंवचनंमम ॥ भवतांसंप्रसंगेनमहादुःखेनमोहितः ॥ ७९ ॥ तत्रास्मिन्पि
च्छिलेघोरेपतितोहिमहाभये ॥ पंचात्मकाऊचुः ॥ तावत्संस्थीयतांराजन्यावद्गर्भः प्रपूरयेत् ॥ ८० ॥ पश्चान्निर्गमनंतेवैभविष्यतिनसंशयः ॥ अस्माकंहि

१ प्रत्येकश्रवणाभिप्रायेणात्रार्धके उभयत्राप्यस्मच्छब्दस्य षष्ठ्येकवचनं बोद्धव्यम्। २उक्तोनौ इ० पा० ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

भवान्स्वामीकायदेशेव्यवस्थितः ॥ ८१ ॥ राज्यमेवंप्रकर्तव्यंसुखभोक्ताभविष्यति ॥ तेषांतद्वचनंश्रुत्वाआत्मादुःखेनपीडितः ॥ ८२ ॥ गंतुमिच्छन्नसौ
तस्मात्पलायनपरोभवत् ॥८३ ॥ इति श्रीपद्मपुराणेभूमिखंडेदेवासुरेशरीरकथनंनामसप्तमोऽध्यायः॥७॥ कश्यपउवाच ॥ सगर्भेव्याकुलोजातःखिद्यमा
नोदिनेदिने ॥ दुःखाक्रांतोहिधर्मात्मासर्वपीडाभिपीडितः ॥ १ ॥ अधोमुखस्तुगर्भस्थोमोहजालेनबंधितः ॥ आधिव्याधिसमाक्रांतोहाहाभूतोविचेतनः॥
॥ २ ॥ दुःखेनमहताविष्टोज्ञानमाहप्रपीडितः॥आत्मोवाच ॥ तववाक्यंमहाप्राज्ञनकृतंतुमयातदा ॥ ३ ॥ ध्यानेनवार्यमाणोपिपतितो[1]मोहसंकटे ॥ त
स्माद्रक्षमहाप्राज्ञगर्भवासात्सुदारुणात् ॥ ४ ॥ ज्ञानमुवाच ॥ मयात्वंवारितोह्यात्मन्कृतंवाक्यंनचैवमे ॥ पंचात्मकैर्महाक्रूरैः पातितोगर्भसंकटे ॥ ५ ॥
इदानींगच्छत्वंध्यानंतस्मात्संप्राप्स्यसेसुखम् ॥ गर्भवासाद्भविष्यस्तेमोक्षएवनसंशयः॥६॥तस्यतद्वचनंश्रुत्वाज्ञात्वाज्ञानस्यतत्त्वताम्॥ध्यानमाहूयप्रोवाच
श्रूयतांवचनंमम ॥७॥ त्वामहंशरणंप्राप्तोध्यानमांरक्षनित्यशः ॥ एवमस्तुमहाप्राज्ञध्यानमाहमहामतिम् ॥८॥ एतद्वाक्यंततःश्रुत्वाआत्मावैध्यानमागतः॥
ध्यानेनहिसमंगर्भेसंस्थितोमोहवर्जितः ॥ ९ ॥ यदाध्यानंगतोह्यात्माविस्मृतंगर्भजंभयम् ॥ सद्भाभ्यांसहितस्तत्रआत्मामोहविनाकृतः ॥ १० ॥ चिंतय
न्नेववैनित्यमात्मकंसुखमेवाहि ॥ इतोनिष्क्रांतमात्रस्तुत्यजेपंचात्मकंवपुः ॥ ११ ॥ एवंचिंतयतेनित्यंगर्भवासगतःप्रभुः ॥ सूतिकालेतुसंप्राप्तेप्राजापत्ये
वरानने ॥ १२ ॥ वायुनाचलितोगर्भःप्राणेनापिबलीयसा ॥ योनिर्विकासमायातिचतुर्विंशांगुलंतदा ॥ १३ ॥ पंचविंशांगुलोगर्भस्तेनपीडाविजायते ॥
एवंसंपीडयमानस्तुमूर्च्छयामूर्च्छितःप्रिये ॥ १४ ॥ पतितोभूमिभागेतुज्ञानध्यानसमन्वितः ॥ प्राजापत्येनदिव्येनवायुनासपृथक्कृतः ॥ १५ ॥ भूमिसं
स्पर्शमात्रेणज्ञानध्यानेतुविस्मृते ॥ संसारबंधसंदिग्धआत्माप्रियतयास्थितः ॥ १६ ॥ गुणदोषसमाक्रांतोमहामोहसमन्वितः ॥ खानपा
नादिकंसर्वमिच्छत्येवदिनेदिने ॥ १७ ॥ एवंसंपुष्यमाणस्तुआत्मापंचात्मकैःसह ॥ व्यापितोहींद्रियैःसर्वैर्विषयैःपापकारिभिः ॥ १८ ॥ बांधवानांसमोहेन
भार्यादीनांतथैवच ॥ आकुलव्याकुलोदेविजायतेचदिनेदिने ॥१९॥ महामोहेनसंदिग्धोमोहजालगतःप्रभुः ॥ कैवर्तैनयथाबद्धःशकुलोजालबंधनैः॥२०॥
चलितुंनैवशक्तोस्तितथात्मासीत्प्रबंधितः ॥ मोहजालैस्तुतैःसर्वैर्दृढबंधैस्तुबंधितः ॥ २१ ॥ एवमादिप्रपंचेनव्यापितोव्यापकेनहि ॥ ज्ञानविज्ञानविभ्रष्टो
रागद्वेषादिभिर्हतः ॥ २२ ॥ कामेनपीडयमानस्तुक्रोधेनैवतथैववा ॥ प्रकृत्याकर्मणाबद्धोमहामूढोव्यजायत ॥ २३ ॥ सूतउवाच ॥ एवंमूढोयदात्मासौ
कामक्रोधवशंगतः ॥ लोभरागादिभिःसर्वैर्व्याप्तस्तैर्दुरात्मभिः ॥ २४ ॥ इयंभार्याह्ययंपुत्रइदंमित्रमिदंगृहम् ॥ एवंसंसारजालेनमहामोहेनबंधितः॥२५॥

१ गर्भसंकटे इ० पा० ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

पुत्रशोकादिभिर्दुःखैर्विविधैराकुलस्तदा ॥ जरयाव्याधिभिश्चैवसंग्रस्तश्चाधिभिस्तथा ॥ २६ ॥ एवमात्मासंप्रतप्तोदुःखमोहैःसुदारुणैः ॥ अभिमानै
र्मानभंगैर्नानादुःखैश्चखंडितः ॥ २७ ॥ वृद्धत्वेनतथादेविशबलत्वेनपीडितः ॥ दुःखंचिंतयतेनित्यंहाहाभूतोविचेतनः ॥ २८ ॥ रात्रौ
स्वप्नान्प्रपश्येतदिवाचैतन्यवर्जितः ॥ वैकल्येनतथांगानांव्याप्तोदेविदिनेदिने ॥ २९ ॥ संसारेभ्रममाणेनवैराग्यंतत्रदर्शितम् ॥ निःशंकंबंधुहीनं
चप्रशांतंतुदृष्टमेवच ॥ ३० ॥ तमुवाचतदात्मावैकामक्रोधविवर्जितम् ॥ कोभवान्नग्नरूपेणकथंमित्रैर्नलज्जसे ॥ ३१ ॥ यत्रलोकाःस्त्रियोवृद्धायु
वत्योमातरस्तथा ॥ एतासांहिगतोमध्येनबिभेषिअनावृतः ॥ ३२ ॥ वीतरागउवाच ॥ कोह्यत्रनग्नोदृश्येतननग्नोस्मीतिवैकदा ॥ सुसंबद्धस्त्व
मेवापिपरिधानसमन्वितः ॥ ३३ ॥ ननग्नोस्मिकदादिव्यभवान्नग्नःप्रदृश्यते ॥ इंद्रियार्थवशेवर्तीमर्यादापरिवर्जितः ॥ ३४ ॥ आत्मोवाच ॥ पुरुष
स्यकाहिमर्यादातामाचक्ष्वचसुव्रत ॥ विस्तरेणमहाप्राज्ञयदिजानासिनिश्चितम् ॥ ३५ ॥ वीतरागोमहाप्राज्ञस्तमुवाचमहामतिः ॥ सुस्थैर्यंभजतेचित्तं
सुखदुःखेषुनित्यदा ॥ ३६ ॥ क्लेशितंसर्वभावैश्चतेषुतेषुपरित्यजेत् ॥ अथलज्जांप्रवक्ष्यामिमनोयानिर्विशत्यलम् ॥ ३७ ॥ मयाद्यैवंनकर्त
व्यंनग्नःस्थानविवर्जितः ॥ पश्चात्तापेसुसंलीनःसालज्जापरिकथ्यते ॥ ३८ ॥ कस्यलज्जाप्रकर्तव्याद्वितीयोनास्तिसर्वदा ॥ एकश्चपुरुषोदिव्यःकस्यकिंचि
न्ननाशयेत् ॥ ३९ ॥ अथलोकान्प्रवक्ष्यामियेत्वयापरिकीर्तिताः ॥ यथाकुलालकश्चक्रेमृत्पिंडंचनिधापयेत् ॥ ४० ॥ भ्रामयित्वातुसूत्रेणनानाभेदान्प्र
काशयेत् ॥ भांडानांतुसहस्राणिस्वेच्छयामतिसंस्थितः ॥४१॥ तथायंसृजतेधातानानारूपाणिनान्यथा ॥ पश्चाद्विनाशमायांतियेनकेनापिहेतुना॥४२॥
सर्वेदेवस्थितायेचयेलोकाश्चसनातनाः ॥ तेषांलज्जाप्रकर्तव्यानावर्ततेहितेभुवि ॥ ४३ ॥ आकाशवायुतेजांसिपृथ्वीचापश्चपंचमः ॥ अमीलोकाःप्रकाशं
तेयेचसर्वत्रसंस्थिताः ॥ ४४ ॥ सत्त्वानामंगदेशेषुपंचैतेषुसुसंस्थिताः ॥ सर्वत्रैवचवर्ततेकस्यलज्जाविधीयते ॥ ४५ ॥ स्त्रीणांरूपंप्रवक्ष्यामिश्रूयतांतातसां
प्रतम् ॥ यथाघटसहस्रेषुसोदकेषुविराजते ॥ ४६ ॥ एकश्चंद्रोहिसर्वत्रभवांस्तद्वद्विराजते ॥ गतोजंतुसहस्रेषुमोहचक्रेमहात्मवान् ॥ ४७ ॥ स्थावरेषुचस
र्वेषुजंगमेषुतथाभवान् ॥ योनिद्वारेणपापेनमायामोहमयेनवै ॥ ४८ ॥ कुचाभ्यांचनितंबाभ्यांवयसाचविराजते ॥ हृन्मांसस्याधिकावृद्धिर्दृष्टाचात्रनसं
शयः ॥ ४९ ॥ पतनायचलोकानांमोहरूपंविदर्शितम् ॥ नभवत्येवसानारीयात्वयापरिकीर्तिता ॥ ५०॥ लीलयाकुरुतेधाताविनोदायसदात्मनः ॥ यथा
नार्यास्तथापुंसोजीवःसर्वत्रसंस्थितः ॥ ५१ ॥ कुचयोनिविहीनायेजीवन्मुक्ताःसदैवहि ॥ नरस्तुपुरुषःप्रोक्तोनारीप्रकृतिरुच्यते ॥ ५२ ॥ रमतेतेनवै
सार्द्धंनमुक्ताहिकदाचन ॥ भवान्प्रकृतिसंयुक्तःपुरुषेषुप्रदृश्यते ॥ ५३ ॥ कःकस्यकुरुतेलज्जामेवंज्ञात्वासुखंव्रज ॥ वृद्धांस्त्रियंप्रवक्ष्यामिसदावृद्धांवरान

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

ने ॥ ५४ ॥ त्वचाजर्जरतांयातायस्याप्यंगेवरानने ॥ श्वेतैश्चैवतथाकेशैःपलितैश्चसमाकुला ॥ ५५ ॥ बलहीनाथदीनापिव्याधितावलिनातदा ॥ नेयंवृद्धा
भवेन्नारीपरंवृद्धाचकथ्यते ॥ ५६ ॥ एतस्यालक्षणंप्रोक्तंयुवतींप्रवदाम्यहम् ॥ ज्ञानेनवर्द्धतेनित्यंजीवपार्श्वेसमाश्रिता ॥ ५७ ॥ सुमतिर्नामसंप्रोक्तासावृद्धा
युवतीतिच ॥ नारीपुरुषलोकेषुसर्वदैवप्रतिष्ठिता ॥ ५८ ॥ लज्जातस्याःप्रकर्तव्याअन्यच्चैववदाम्यहम् ॥ मातरंवैप्रवक्ष्यामियात्वयापरिकीर्तिता ॥ ५९ ॥
प्राणिनामंगदेशेषुसदैवचेतनास्थिता ॥ परज्ञानप्रदायाचसाप्रज्ञापरिकथ्यते ॥ ६० ॥ प्रज्ञामातासमाख्याताप्राणिनांपालनायसा ॥ संस्थितासर्वलोकेषु
पोषणायहितायवा ॥ ६१ ॥ सुमतिर्नामयाप्रोक्तासामातापरिकथ्यते ॥ संसारद्वारमार्गाणियानिरूपाणिनित्यशः ॥ ६२ ॥ भवंतिमातरोह्येताबहुदुःखप्रद
र्शिकाः ॥ मातृरूपंसमाख्यातमन्यत्किंतेवदाम्यहम् ॥ ६३ ॥ आत्मोवाच ॥ भवान्कोहिसमायातोममसंतापनाशकः ॥ विस्तरेणसमाख्याहिस्वरूपमा
त्मनःस्वयम् ॥ ६४ ॥ वीतरागउवाच ॥ यस्मात्कामानिवर्ततेनिराशाःसर्वएवते ॥ यंदुष्टत्वान्नपश्यंतिकर्माण्येतानिनान्यथा ॥ ६५ ॥ यत्समीपं
हिनायातिआशाचैवकदाचन ॥ क्रोधोलोभस्तथामोहोयद्भयात्प्रलयंगताः ॥ ६६ ॥ वीतरागोस्मिभद्रंतेविवेकोममबांधवः ॥ आत्मोवाच ॥ कीदृशोऽसौ
तवभ्राताविवेकोनामनामतः ॥ ६७ ॥ तस्यत्वंलक्षणंब्रूहिभ्रातुरात्मनएवच ॥ वीतरागउवाच ॥ तस्यैवलक्षणंरूपंनवदामितवाग्रतः ॥ ६८ ॥
भ्रातुस्तस्यमहाभागआह्वानंचकरोम्यहम् ॥ भोभोविवेकमेभ्रातरावयोस्त्वंवचःशृणु ॥ ६९ ॥ एह्येहिसुमहाभागममस्नेहान्महामते ॥ कश्यपउवाच ॥ शां
तिक्षमाभ्यांसंयुक्तोभार्याभ्यांचसमागतः ॥ ७० ॥ सर्वदृक्सर्वगोव्यापीसर्वतत्वपरायणः ॥ संदेहानांचसर्वेषांयोरिपुर्ज्ञानवत्सलः ॥ ७१ ॥ धारणाधीश्चद्वे
पुत्र्यौतस्यैवहिमहात्मनः ॥ तस्ययोगःसुतोज्येष्ठोमोक्षोयस्यमहागुरुः ॥ ७२ ॥ निर्मलोनिरहंकारोनिराशोनिष्परिग्रहः ॥ सर्वदाप्रसन्नात्मागतद्वंद्वोमहा
मतिः ॥ ७३ ॥ सविवेकःसमायातोगुणरत्नैर्विभूषितः ॥ यस्यामात्यौमहात्मानौधर्मसत्यौमहामती ॥ ७४ ॥ क्षमाशांतिसमायुक्तःसविवेकःसमागतः ॥
वीतरागसुवाचेदमाहूतोहंसमागतः ॥ ७५ ॥ तद्भ्रातःकारणंसर्वंकथ्यतांहिममाग्रतः ॥ यमाश्रित्यत्वयाह्येवकृतमाह्वानमेवमे ॥ ७६ ॥ वीतरागउवाच ॥
पुमान्स्थितोयःपुरतोमहापाशैर्नियंत्रितः ॥ मोहस्यबाणैःसंभ्रांतःसंसारस्यचबंधनैः ॥ ७७ ॥ सर्वस्यव्यापकःस्वामीअयमात्माममैवच ॥ पंचतत्वैःसमावि
ष्टोज्ञानध्यानविवर्जितः ॥ ७८ ॥ पृच्छतामेनमात्मानंभवांस्तत्वेषुपंडितः ॥ वीतरागवचःश्रुत्वाविवेकोवाक्यमब्रवीत् ॥ ७९ ॥ विवेकउवाच ॥ सुखेन
स्थीयतेदेवभवताविश्वनायक ॥ आगतेत्वयिसंसारेकिंकिंभुक्तंसुखंस्वयम् ॥ ८० ॥ आत्मोवाच ॥ गर्भवासोमहद्दुःखमसह्यंदारुणंमया ॥ भुक्तमेवमहाप्रा

१ वीतरागः स कथ्यते । शुद्धो यत्नात्प्रपश्येत्तु कर्माण्येतानि चान्यथा ॥ इ० पा० ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

ज्ञानहीनेनवैसदा ॥ ८१ ॥ देहेपिज्ञानविभ्रष्टःसोहंजातोह्यनेकधा ॥ बाल्यावस्थांगतेनाथकृत्याकृत्यंकृतंमया ॥ ८२ ॥ तारुण्येनकृताक्रीडाभुक्ताभा
र्याह्यनेकशः ॥ वार्धकंप्राप्यसंतप्तःपुत्रशोकादिभिस्तथा ॥ ८३ ॥ भार्यादीनांवियोगैस्तुदग्धोस्म्यहमहर्निशम् ॥ दुःखैरनेकसंवर्णैःसंतप्तोस्मिदिनेदि
ने ॥ ८४ ॥ दिवारात्रौमहाप्राज्ञनविंदामिसुखंक्वचित् ॥ एवंदुःखैःसुसंतप्तःकिंकरोमिमहामते ॥ ८५ ॥ तमुपायंवदस्वैवसुखंविंदामियेनवै ॥ अस्मात्संसा
रजालौघान्मोचयाद्यसुबंधनात् ॥ ८६ ॥ विवेकउवाच ॥ भवाञ्छुद्धोसिनिर्द्वन्द्वोह्यपापोसिजगत्पते ॥ एनंगच्छमहात्मानंवीतरागंसुखप्रदम् ॥ ८७ ॥
निःसंशयंत्वयादृष्टंनग्नमाचारवर्जितम् ॥ सुखप्रदर्शकोह्येषसर्वसंतापनाशकः॥ ८८ ॥ एवमाकर्ण्यशुद्धात्मावीतरागंगतःपुनः ॥ तमुवाचश्वसन्दीनःश्रूयतां
वचनंमम ॥ ८९ ॥ सुखंविंदामियेनाहंतंमार्गंममदर्शय ॥ एवमस्तुमहाप्राज्ञकरिष्येवचनंतव ॥ ९० ॥ पुनर्गच्छविवेकंहिसुखवार्ताकृतात्वया ॥ सुख
मार्गस्यवैवक्तातवएषभविष्यति ॥ ९१ ॥ वीतरागेणपुण्येनप्रेषितोगतवान्प्रभुः ॥ तमुवाचमहात्मानंविवेकंशुद्धसत्तमम् ॥ ९२ ॥ सुखंमेदर्शयत्वंहि
वीतरागेणप्रेषितः ॥ भवच्छरणमापन्नोरक्षसंसारदारुणात् ॥ ९३ ॥ विवेकउवाच ॥ ज्ञानंगच्छमहाप्राज्ञसतेसर्वंवदिष्यति॥ आत्मातथोक्तःसंप्राप्तोयत्रज्ञा
नंप्रतिष्ठितम् ॥ ९४ ॥ भोभोज्ञानमहातेजःसर्वभावप्रदर्शक ॥ शरणंत्वामहंप्राप्तःसुखमार्गंप्रदर्शय ॥ ९५ ॥ ज्ञानमुवाच ॥ भृत्योहंतवलोकेशत्वंमांवे
त्सिनसुव्रत ॥ मयाध्यानेनवैपूर्ववारितस्त्वंपुनःपुनः ॥ ९६ ॥ पंचात्मकानांसंगेनआपदंप्राप्तवान्भवान् ॥ ध्यानंगच्छमहाप्राज्ञसतेदातासु
खस्यच ॥ ९७ ॥ ज्ञानेनप्रेषितोह्यात्माध्यानमाश्रित्यसंस्थितः ॥ सुखमत्यंतसिद्धंचध्यानंमेदर्शयस्वह ॥ ९८ ॥ भवच्छरणमायातंमामे
वंपरिरक्षय ॥ एवंसंभाषितंतस्यध्यानमाकर्ण्यतद्वचः ॥ ९९ ॥ समुवाचपुनश्चापितमात्मानंप्रहृष्टवान् ॥ नैवत्याज्योस्म्यहंतातसर्वकर्मसुनि
श्चितः ॥ १०० ॥ त्वयैववीतरागेणविवेकेनसदैवहि ॥ ध्यानयुक्तोभवस्वत्वमात्मानमवलोकय ॥ १०१ ॥ आत्मवांस्त्वंस्थिरोभूत्वानिरातंकोविक
ल्पितः ॥ यथादीपोनिवातस्थःकज्जलंवमतेस्थिरः ॥ २ ॥ तथादोषान्प्रज्वलित्वानिर्वाणंहिप्रयास्यति ॥ एकांतस्थोनिराहारोमिताशीभवसर्वदा ॥ ३ ॥
निर्द्वंद्वःशब्दसंहीनोनिश्चलोह्यासनेस्थितः ॥ आत्मानमात्मनाध्यायन्ममैवस्थिरबुद्धिना॥४॥प्राप्स्यसेपरमंस्थानंतद्विष्णोःपरमंपदम् ॥१०५॥ इति श्रीप
द्मपुराणेभूमिखंडेऽध्यात्मवर्णनेऽष्टमोऽध्यायः ॥ ८ ॥ कश्यपउवाच ॥ एवंसंबोधितस्तत्रआत्माध्यानादिकैस्तदा ॥ त्यक्तुकामःसतत्कार्यंपंचात्मकंसबुद्धि
मान् ॥ १ ॥ निमित्तान्येवपश्यैवप्राप्यतांस्तान्प्रयातिसः ॥ विहायकार्यंनिर्लक्ष्यंपतितंनैवपश्यति ॥ २ ॥ सहवर्द्धितयोर्नास्तिसंबंधःप्राणदेहयोः ॥ धनपु
त्रकलत्रैश्चसंबंधःकेनहेतुना ॥ ३ ॥ एवंज्ञात्वाशमंगच्छक्लैब्यंमाभजसुप्रिये ॥ अयमेवपरंब्रह्मअयमेवसनातनः ॥ ४ ॥ अयमात्मस्वरूपेणदैत्यदेवेषुसंस्थि

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

तः ॥ अयंब्रह्माअयंरुद्रोह्ययंविष्णुःसनातनः ॥ ५ ॥ अयंसृजतिविश्वानिअयंपालयतेप्रजाः ॥ संहरत्येषधर्मात्माधर्मरूपीजनार्दनः ॥६॥ अनेनोत्पादितादे
वादानवाश्चैवसुप्रिय ॥ देवाश्चाधर्मनिर्मुक्ताधर्महीनाःसुतास्तव ॥ ७ ॥ धर्मोयंमाधवस्यांगंसर्वदेवैश्चपालितम् ॥ धर्मंचचिंतयेद्देविधर्मंचैवतुपालयेत् ॥ ८॥
तस्यविष्णुःसधर्मात्मासर्वदैवप्रसादवान् ॥ धर्मेणवर्तितादेवाःसत्येनतपसाकिल ॥ ९ ॥ येषांविष्णुःप्रसन्नोवैधर्मस्तैरिहपालितः ॥ विष्णोःकायमिदंधर्मस
त्यंहृदयमेवच ॥ १० ॥ यस्तौपालयतेनित्यंतस्यविष्णुःप्रसीदति ॥ दूषयेद्यःसत्यधर्मौपापमेवप्रपालयेत् ॥ ११ ॥ तस्यविष्णुःप्रकुप्येतनाशयेदतिवीर्य
वान् ॥ वैष्णवैःपालितंधर्मंतपःसत्येनसंस्थितैः ॥ १२ ॥ तेषांप्रसन्नोधर्मात्मारक्षामेवंकरोतिच ॥ तवपुत्रादनोःपुत्राःसैंहिकेयास्तथैवच ॥ १३ ॥ अधर्मे
णापिपापेनवर्तिताःपापचेतसः ॥ सूदितावासुदेवेनसमरेचक्रपाणिना ॥ १४ ॥ योसावात्मामयाप्रोक्तःपूर्वमेवतवाग्रतः ॥ सोयंविष्णुर्नसंदेहोधर्मात्मासर्वपा
लकः॥१५॥दैत्यकायेषुयःस्वस्थःपापमेवसमास्थितः ॥ जघ्निवान्दानवान्देविसचक्रुद्धोमहामातिः॥१६॥सबाह्याभ्यंतरेभूत्वातवपुत्रानिपातिताः ॥ येनचो
त्पादितादेवितेनैवविनिपातिताः॥१७॥नैषांमोहस्तुकर्तव्योभवत्यावचनंशृणु ॥ पापेनवर्ततेयोसौसएवनिधनंव्रजेत्॥१८॥ तस्मान्मोहंपरित्यज्यसदाधर्मं
समाश्रय॥दितिरुवाच॥एवमस्तुमहाभागकरिष्येवचनंतव॥१९॥कश्यपंचमुनिश्रेष्ठमेवमाभाष्यदुःखिता॥संबोधितासामुनिनादुःखंसंत्यज्यसंस्थिता २०॥
इति श्रीपद्मपुराणेभूमिखंडेदेवासुरेदितिसंबोधनंनामनवमोऽध्यायः ॥ ९ ॥ ऋषयऊचुः ॥ ततस्तेदानवाःसर्वैहिरण्यकशिपूत्तराः॥युद्धाद्भग्नास्तुकिंकुर्युर्व्य
वसायंमहामते ॥ १ ॥ विस्तरेणापिनोब्रूहितेषांवृत्तमनुत्तमम् ॥ श्रोतुमिच्छामहेसर्वंत्वत्तोवैसांप्रतंद्विज ॥ २ ॥ सूतउवाच॥भग्नारणात्तुतेसर्वेबलहीनास्तु
वैतदा ॥ गतदर्पाःसुदुःखार्तादैत्यास्तेपितरंगताः ॥ ३ ॥ भक्त्याप्रणम्यतेसर्वेसमूचुःकश्यपंतदा ॥ दानवाऊचुः ॥ भवद्वीर्यात्समुत्पत्तिरस्माकंद्विज
सत्तम ॥ ४ ॥ देवतानांमहाभागदानवानांतथैवच ॥ वयंचदानवाः सर्वेबलवीर्यपराक्रमाः ॥ ५ ॥ उपायज्ञाः सुधीराश्चउद्यमेनसमन्विताः ॥ वयंतुबह
वस्तातदेवास्त्वल्पास्तथैवच ॥ ६ ॥ कथंजयंतितेसर्वेवयंभग्नामहाहवात् ॥ तत्किंवैकारणंतातबलतेजःसमन्विताः ॥ ७ ॥ मत्तनागसहस्राणामेकैक
स्यमहामते ॥ बलमस्तिचदैत्यस्यनास्तिदेवेषुतादृशम् ॥ ८ ॥ जयश्चदृश्यतेतातदेवेष्वेवमहाहवे ॥ तत्सर्वंकथयस्वैवसंशयंछेत्तुमर्हसि ॥९ ॥ कश्यप
उवाच ॥ शृणुध्वंपुत्रकाः सर्वेजयस्यापिचकारणम् ॥ यस्माद्धिदेवताः सर्वेसमरेजयिनोभवन् ॥ १० ॥ वीर्यंनिर्वापकस्तातोमाताक्षेत्रमिदंसदा ॥ धा
रणेपालनेचैवपोषणेचयथैवहि ॥ ११ ॥ किंकुर्याद्विषमार्थेतुपितापुत्रेचवैतथा ॥ अत्रप्रधानंकर्मैवमामेवंबुद्धिराश्रिता ॥ १२ ॥ द्वैविध्यंकर्मसंबंधंपापपु
ण्यसमुद्भवम् ॥ सत्यमेवसमाश्रित्यक्रियतेधर्मउत्तमः ॥ १३ ॥ तपोध्यानसमायुक्तंतारणायहितंसुताः ॥ पतनायपातकंप्रोक्तंसर्वदैवनसंशयः ॥ १४ ॥

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

वलेनपरिवारेणआभिजात्येनपुत्रकाः ॥ पुण्यहीनस्यपुंसोवैतद्बलंविकलायते ॥ १५ ॥ उन्नतागिरिदुर्गेषुवृक्षाःसंतिसुपुत्रकाः ॥ पतंतिवातवेगेनसमूला
स्तुघनास्तथा ॥ १६ ॥ सत्यधर्मविहीनास्तेतथायांतियमक्षयम् ॥ साधारणःप्राणिनांचधर्मएषसुपुत्रकाः ॥ १७ ॥ येनसंतरतेजंतुरिहचैवपरत्रच ॥ त
द्युष्माभिः परित्यक्तंसत्यंधर्मसमन्वितम् ॥ १८ ॥ अधर्ममास्थितंपुत्रायुष्माभिः सत्यवर्जितैः ॥ सत्यधर्मतपोभ्रष्टाः पतितादुःखसागरे ॥ १९ ॥ देवाश्च
सत्यसंपन्नाःश्रेयसाचसमन्विताः ॥ तपःशांतिदमोपेताःसुपुण्याःपापवर्जिताः ॥ २० ॥ यत्रसत्यंचधर्मश्चतपः पुण्यंतथैवच ॥ यत्रविष्णुर्हृषीकेशो
जयस्तत्रप्रदृश्यते ॥ २१ ॥ तेषांसहायः संभूतोवासुदेवः सनातनः ॥ तस्माज्जयंतितेदेवाः सत्यधर्मसमन्विताः ॥ २२ ॥ सहायेनबलेनैवपौरुषेणतथैवच॥
भवंतःकिलवैपुत्रास्तपःसत्यविवर्जिताः ॥ २३ ॥ यस्यविष्णुःसहायश्चतपश्चैवबलंतथा ॥ तस्यैवचजयोदृष्टइतिधर्मविदोविदुः ॥ २४ ॥ यूयंधर्मविहीना
स्तुतपःसत्यविवर्जिताः ॥ ऐंद्रंपदंबलेनैवप्राप्तवंतश्चपूर्वतः ॥ २५ ॥ तपोविनामहाप्राज्ञाधर्मेणयशसाविना ॥ बलदर्पगुणैःपुत्रानप्राप्यमैन्द्रकंपदम् ॥२६॥
प्राप्याप्यैंद्रंपदंपुत्रास्ततोभ्रष्टाभवंतिहि ॥ तस्माद्यूयंप्रकुर्वंतुतपःपुत्राःसमन्विताः ॥ २७ ॥ अविरोधेनसंयुक्ताज्ञानध्यानसमन्विताः ॥ वैरंचैवनकर्तव्यं
केशवेनसमंकदा ॥ २८ ॥ एवंविधायदापुत्रायूयंधन्याभविष्यथ ॥ परांसिद्धिंतदासर्वेप्रयास्यथनसंशयः ॥२९ ॥ एवंसंभाषितास्तेतुकश्यपेनमहात्मना॥
समाकर्ण्यपितुर्वाक्यंदानवास्तेमहौजसः ॥ ३० ॥ प्रणम्यकश्यपंभक्त्यासमुत्थायत्वरान्विताः ॥ सुमंत्रंचक्रिरेदैत्याः परस्परसमाहिताः ॥३१ ॥ हिरण्य
कशिपूराजातानुवाचाथदानवान् ॥ तपश्चैवकरिष्यामोदुष्करंसर्वदायकम्॥३२॥हिरण्याक्षस्तदोवाचकरिष्येदारुणंतपः ॥ ततोबलेनत्रैलोक्यंग्रहीष्येनात्र
संशयः॥३३॥रणेनिर्जित्यगोविंदंतमिमंपापचेतसम् ॥ व्यापाद्यदेवताःसर्वाःपदमैंद्रंव्रजाम्यहम्॥३४॥बलिरुवाच॥एवंनयुज्यतेकर्तुंयुष्माभिर्दितिजेश्वराः॥
विष्णुनासहयद्वैरंतद्वैरंनाशकारणम् ॥३५॥ दानधर्मैस्तथापुण्यैस्तपोभिर्यज्ञयाजनैः ॥ तमाराध्यहृषीकेशंसुखंगच्छंतिमानवाः ॥३६॥ हिरण्यकशिपुरुवा
च ॥ अहमेवंनकरिष्येहरेराराधनंकदा ॥ स्वभावंतुपरित्यज्यशत्रुसेवाप्रचर्यते ॥ ३७ ॥ मरणादधिकंतंतुमानयंतिहिपंडिताः ॥ विष्णोःसेवान
वैकार्यामयाचान्यैश्चदानवैः ॥ ३८ ॥ तमुवाचमहात्मानंबलिःपितामहंपुनः ॥ धर्मशास्त्रेषुयद्दृष्टंमुनिभिस्तत्ववेदिभिः ॥ ३९ ॥ राजनीतिर्युतंमंत्रंशत्रो
श्चैवप्रधानतः ॥ हीनमात्मानमाज्ञायरिपुंतंबलिनंतथा ॥ ४० ॥ तस्यपार्श्वंप्रगत्वैवजयकालंप्रतीक्षयेत् ॥दीपच्छायांसमाश्रित्यतमोवसतिसर्वदा ॥४१॥
स्नेहंदशागतंप्रेक्ष्यदीपस्यापिमहाबलम् ॥ प्रकाशंयातिवेगेनतमश्चवर्द्धतेपुनः ॥ ४२ ॥ तथाप्रसादयेच्छन्नःस्नेहंनिर्दिश्यतत्वतः ॥ स्नेहंकृत्वासुरैःसार्द्धं
धर्मभावैःसुरद्विषः ॥ ४३ ॥ पूर्वमुक्तंसुमंत्रंतुमुनिनाकश्यपेनाहि ॥ तेनमंत्रेणराजेंद्रकुरुकार्यंस्वमात्मवन् ॥ ४४ ॥ तस्यतद्वचनंश्रुत्वाप्राहदैत्यःप्रताप

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

वान् ॥ पौत्रनेवंकरिष्येहंमानभंगंतथात्मनः ॥ ४५ ॥ अन्येचबांधवाःसर्वेतमूचुर्नयपंडितम् ॥ बलिनोक्तंचयत्पुण्यंदेवतानांप्रियंकरम् ॥ ४६ ॥ शक्रमानकरंप्रोक्तंदानवानांभयंकरम् ॥ करिष्यामोवयंसर्वेतपएवमनुत्तमम् ॥ ४७ ॥ तपसानिर्जित्यदेवान्हरिष्यामःस्वकंपदम् ॥ एवमामंत्र्यतेसर्वे निराकृत्यबलिंतदा ॥ ४८ ॥ विष्णोःसार्द्धमहावैरंहृदिकृत्वामहासुराः ॥ तपश्चक्रुस्ततःसर्वेगिरिदुर्गेषुसानुषु ॥ ४९ ॥ एवंतेदानवाःसर्वेत्यक्तरागाः सुनिश्चिताः ॥ कामक्रोधविहीनाश्चनिराहाराजितक्लमाः ॥ ५० ॥ इति श्रीपद्मपुराणेभूमिखंडेदैत्यतपश्चर्यावर्णनंनामदशमोऽध्यायः ॥ १० ॥ ऋषयऊचुः ॥ सर्वज्ञेनत्वयाप्रोक्तंदैत्यदानवसंगरम् ॥ इदानींश्रोतुमिच्छामःसुव्रतस्यमहात्मनः ॥ १ ॥ कस्यपुत्रोमहाप्राज्ञःकस्यगोत्रसमुद्भवः ॥ किंतपस्तस्य विप्रस्यकथमाराधितोहरिः ॥ २ ॥ सूतउवाच ॥ कथाप्रज्ञाप्रभावेनपूर्वमेवयथाश्रुता ॥ तथाविप्राःप्रवक्ष्यामिसुव्रतस्यमहात्मनः ॥ ३ ॥ चरितंपावनं दिव्यंवैष्णवंश्रेयआवहम् ॥ भवतामग्रतःसर्वंविष्णोश्चैवप्रसादतः ॥ ४ ॥ पूर्वकल्पेमहाभागाःसुक्षेत्रेपापनाशने ॥ रेवातीरेसुपुण्येचतीर्थेवामनसंज्ञके ॥ ५ ॥ कौशिकस्यकुलेजातःसोमशर्माद्विजोत्तमः ॥ सतुपुत्रविहीनस्तुबहुदुःखसमन्वितः ॥ ६ ॥ दारिद्र्येणसदुःखेनसर्वदैवप्रपीडितः ॥ पुत्रोपायंधनस्यापिदि वारात्रौप्रचिंतयेत् ॥ ७ ॥ एकदातुप्रियातस्यसुमनानामसुव्रता ॥ भर्तारंचिंतयोपेतमधोमुखमलक्षयत् ॥ ८ ॥ समालोक्यतदाकांतंतमुवाचतपस्विनी ॥ दुःख जालैरसंख्यैस्तुतवचित्तंप्रधर्षितम् ॥ ९ ॥ व्यामोहेनप्रमूढोसित्यजचिंतांमहामते ॥ ममदुःखंसमाचक्ष्वस्वस्थोभवसुखंव्रज ॥ १० ॥ नास्तिचिंतासमं दुःखंकायशोषणमेवहि ॥ यश्चितांत्यज्यवर्तेतससुखेनप्रमोदते ॥ ११ ॥ चिंतायाःकारणंविप्रकथयस्वममाग्रतः ॥ प्रियावाक्यंसमाकर्ण्यसोमशर्माब्रवीत्प्रि याम् ॥ १२ ॥ सोमशर्मोवाच ॥ इच्छयाचिंतितंभद्रेचिंताइुःखस्यकारणम् ॥ तत्सर्वंतुप्रवक्ष्यामिश्रुत्वाचैवावधार्यताम् ॥ १३ ॥ नजानेकेनपापेनधन हीनोस्मिसुव्रते ॥ तथापुत्रविहीनश्चएतद्दुःखस्यकारणम् ॥ १४ ॥ ॥ सुमनोवाच ॥ श्रूयतामभिधास्यामिसर्वसंदेहनाशनम् ॥ स्वरूपमुपदेशस्यसर्ववि ज्ञानदर्शनम् ॥ १५ ॥ लोभःपापस्यबीजंहिमोहोमूलंचतस्यहि ॥ असत्यंतस्यवैस्कंधोमायाशाखासुविस्तरा ॥ १६ ॥ दंभकौटिल्यपत्राणिकुबुद्ध्या पुष्पितःसदा ॥ अनृतं[3]तस्यसौगंधंफलमज्ञानमेवच ॥ १७ ॥ छद्मपाखंडचौर्येर्ष्याःक्रूराःकूटाश्चपापिनः ॥ पक्षिणोमोहवृक्षस्यमायाशाखासमाश्रिताः ॥ १८ ॥ अज्ञानंसुफलंतस्यरसोऽधर्मःफलस्यहि ॥ तृष्णोदकेनसंवृद्धाऽश्रद्धातस्यद्रवःप्रिय ॥ १९ ॥ अधर्मसुरसस्तस्यउत्कटोमधुरायते ॥ यादृशैश्चफलैश्चैवसुफलोलो भपादपः ॥ २० ॥ अस्यच्छायांसमाश्रित्ययोनरःपरितुष्यते ॥ फलानितस्यचाश्नातिसुपक्वानिदिनेदिने ॥ २१ ॥ फलानांतुरसेनापिअधर्मेणतुपालितः ॥

१ चरित्रमिति शेषः । २ चामरकंटके इ० पा० । ३ हननं इति नृशंसं इ० च पाठभेदौ ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

ससंतुष्टोभवेन्मर्त्यःपतनायाभिगच्छति ॥ २२ ॥ तस्माच्चिंतांपरित्यज्यपुमाँल्लोभंनकारयेत् ॥ धनपुत्रकलत्राणांचिंतामेकांनकारयेत् ॥ २३ ॥ योहिवि
द्वान्भवेत्कांतमूर्खाणांपथमेतिहि ॥ मूर्खश्चिंतयतेनित्यंकथमर्थंममैवहि ॥ २४ ॥ सुभार्यामिहविंदामिकथंपुत्रानहंलभे ॥ एवंचिंतयतेनित्यंदिवारात्रौवि
मोहितः॥२५॥ क्षणमेकंप्रपश्येतचिंतामध्येमहत्सुखम् ॥ पुनश्चैतन्यमायातिमहादुःखेनपीड्यते ॥२६॥ चिंतामोहौपरित्यज्यअनुवर्तस्वचद्विज ॥ संसा
रेनास्तिसंबंधःकेनसार्धंमहामते ॥ २७ ॥ मित्राश्चबांधवाःपुत्राःपितृमातृसभृत्यकाः ॥ संबंधिनोभवंत्येवकलत्राणितथैवच ॥ २८ ॥ ॥ सोमशर्मोवाच ॥
संबंधःकीदृशोभद्रतथाविस्तरतोवद ॥ येनसंबंधिनःसर्वेधनपुत्रादिबांधवाः ॥ २९ ॥ ॥ सुमनोवाच ॥ ऋणसंबंधिनःकेचित्केचिन्न्यासापहारकाः ॥
लाभप्रदाभवंत्येकेउदासीनास्तथापरे॥३०॥ भेदैश्चतुर्भिर्जायंतेपुत्रामित्राःस्त्रियस्तथा ॥ भार्यापिताचमाताचभृत्याःस्वजनबांधवाः ॥३१॥ स्वेनस्वेनहिजायं
तेसंबंधेनमहीतले ॥ न्यासापहारभावेनयस्ययेनकृतंभुवि ॥३२॥न्यासस्वामीभवेत्पुत्रोगुणवान्रूपवान्भुवि ॥ येनैवापहृतंन्यासंतस्यगेहेनसंशयः ॥३३॥
न्यासापहरणाद्दुःखंसदत्वादारुणंगतः ॥ न्यासस्वामीसुपुत्रोभून्न्यासापहारकस्यच ॥ ३४ ॥ गुणवान्रूपवांश्चैवसर्वलक्षणसंयुतः ॥ भक्तिंतुदर्शयंस्तस्यपु
त्रोभूत्वादिनेदिने ॥३५॥ प्रियवाङ्मधुरोरोगीबहुस्नेहंविदर्शयन् ॥ स्वीयंद्रव्यंसमुद्धृत्यप्रीतिमुत्पाद्यचोत्तमाम् ॥ ३६ ॥ यथायेनप्रदत्तंस्यान्न्यासस्यहरणा
त्पुरा ॥ दुःखमेवमहाभागदारुणंप्राणनाशनम् ॥ ३७ ॥ तादृशंतस्यसौहृद्यात्पुत्रोभूत्वामहागुणैः ॥ अल्पायुषस्तथाभूत्वामरणंचोपगच्छति ॥ ३८ ॥
दुःखंदत्वाप्रयात्येवंभूत्वाभूत्वापुनःपुनः ॥ यदाहापुत्रपुत्रेतिप्रलापंहिकरोतिसः ॥ ३९ ॥ तदाहास्यंकरोत्येवकस्यपुत्रोहिकःपिता ॥ अनेनापहृतंन्यासं
मदीयस्योपकारणम् ॥ ४० ॥ द्रव्यापहरणेनापिनमेप्राणागताःकिल ॥ दुःखेनमहताचैवअसह्येनचवैपुरा ॥ ४१ ॥ तथादुःखंप्रदत्वाहंद्रव्यमुद्धृत्यचो
त्तमम् ॥ गंतास्मिसुभृशंचाद्यकस्याहंसुतईदृशः ॥ ४२ ॥ नचैषमेपितापुत्रःपूर्वमेवनकस्यचित् ॥ पिशाचत्वंमयादत्तमस्यैवेतिदुरात्मनः ॥ ४३ ॥ एवमु
क्त्वाप्रयात्येवंतंप्रहस्यपुनःपुनः ॥ प्रयात्यनेनमार्गेणदुःखंदत्वासुदारुणम् ॥ ४४ ॥ एवंन्यासंसमुद्धर्तुंपुत्राःकांतभवंतिवै ॥ संसारेदुःखबहुलादृश्यंते
यत्रतत्रच ॥ ४५ ॥ ऋणसंबंधिनःपुत्रान्प्रवक्ष्यामितवाग्रतः ॥४६॥ इतिश्रीपद्मपुराणेभूमिखंडेसुव्रतोपाख्यानेएकादशोऽध्यायः ॥ ११ ॥ ॥ सुमनोवाच ॥
ऋणसंबंधिनंपुत्रंप्रवक्ष्यामितवाग्रतः ॥ ऋणंयस्यगृहीत्वायःप्रयातिमरणंकिल ॥ १ ॥ अर्थदातासुतोभूत्वाभ्राताचाथपिताप्रिया ॥ मित्ररूपेणवर्त्तेतअति
दुष्टःसदैवसः ॥ २ ॥ गुणंनैवप्रपश्येतसक्रूरोनिष्ठुराकृतिः ॥ जल्पतेनिष्ठुरंवाक्यंसदैवस्वजनेषुच ॥ ३ ॥ मिष्टंमिष्टंसमश्नातिभोगान्भुंजतिनित्यशः ॥ द्यू
तकर्मरतोनित्यंचौरकर्मणिसस्पृहः ॥ ४ ॥ गृहद्रव्यंबलाद्भुंक्तेवार्यमाणःसकुप्यति ॥ पितरंमातरंचैवकुत्सतेचदिनेदिने ॥५॥ द्रावकस्त्रासकश्चैवबहुनिष्ठुरज

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

ल्पकः ॥ एवंभुक्त्वाथतद्द्रव्यंसुखेनपरितिष्ठति ॥ ६ ॥ जातकर्मादिभिर्बाल्येद्रव्यंगृह्णातिदारुणः ॥ पुनर्विवाहसंबंधान्नानाभेदैरनेकधा ॥ ७ ॥ एवंसं जायतेद्रव्यमेवमेतद्ददात्यपि ॥ गृहक्षेत्रादिकंसर्वंममैवहिनसंशयः ॥ ८ ॥ पितरंमातरंचैवहिनस्त्येवदिनेदिने ॥ सुखंडैर्मुशलैश्चैवसर्वघातैःसुदारुणैः ॥ ९ ॥ मृतेतुतस्मिन्पितरिमातर्यैवातिनिष्ठुरः ॥ निःस्नेहोनिष्ठुरश्चैवजायतेनात्रसंशयः ॥ १० ॥ श्राद्धकर्माणिदानानिनकरोतिकदैवसः ॥ एवंविधाश्चवैपुत्राः प्रभवंतिमहीतले ॥ ११ ॥ रिपुंपुत्रंप्रवक्ष्यामितवाग्रेद्विजपुंगव ॥ बाल्येवयसिसंप्राप्तेरिपुत्वेवर्ततेसदा ॥ १२ ॥ पितरंमातरंचैवक्रीडमानोहिताडयेत् ॥ ताडयित्वाप्रयात्येवप्रहस्यैवपुनःपुनः ॥ १३ ॥ पुनरायातिसंत्रस्तःपितरंमातरंप्रति ॥ सक्रोधोवर्ततेनित्यंकुत्सतेचपुनःपुनः ॥ १४ ॥ एवंसंवर्ततेनि त्यंवैरकर्मणिसर्वदा ॥ पितरंमारयित्वाचमातरंचततःपुनः ॥ १५ ॥ प्रयात्येवंसदुष्टात्मापूर्ववैरानुभावतः ॥ अथातःसंप्रवक्ष्यामियस्माल्लभ्यंभवेत्प्रि यम् ॥ १६ ॥ जातमात्रःप्रियंकुर्याद्बाल्येलालनक्रीडनैः ॥ वयःप्राप्यप्रियंकुर्यान्मातृपित्रोरनन्तरम् ॥ १७ ॥ भक्त्यासंतोषयेन्नित्यंतावुभौपरितोषयेत् ॥ स्नेहेनवचसाचैवप्रियसंभाषणेनच ॥ १८ ॥ मृतेगुरौसमाज्ञायस्नेहेनरुदतेपुनः ॥ श्राद्धकर्माणिसर्वाणिपिंडदानादिकांक्रियाम् ॥ १९ ॥ करोत्येवसुदुःखा र्तस्तेभ्योयात्रांप्रयच्छति ॥ ऋणत्रयान्वितःस्नेहाद्भुंजापयतिनित्यशः ॥ २० ॥ यस्माल्लभ्यंभवेत्कांतप्रयच्छतिनसंशयः ॥ पुत्रोभूत्वामहाप्राज्ञअनेनविधि नाकिल ॥२१॥ उदासीनंप्रवक्ष्यामितवाग्रेप्रियसांप्रतम् ॥ उदासीनेनभावेनसदैवपरिवर्तते ॥२२॥ ददातिनैवगृह्णातिनचकुप्यातितुष्याति॥ नोवाददातिसं त्यज्यउदासीनोद्विजोत्तम॥२३॥तवाग्रेकथितंसर्वंपुत्राणांगतिरीदृशी॥यथापुत्रस्तथाभार्यापितामाताथबांधवाः॥२४॥ भृत्याश्चान्येसमाख्याताःपशवस्तुर गास्तथा॥गजामहिष्योदासाश्चऋणसंबंधिनस्त्वमी॥२५॥गृहीतंनऋणंतेनआवाभ्यांतुनकस्यचित्॥न्यासमेवंनकस्यापिकृतंवैपूर्वजन्मनि॥२६॥धारयावो नकस्यापिऋणंकांतशृणुष्वहि॥नवैरमस्तिकेनापिपूर्वजन्मनिवैकृतम्॥२७॥आवाभ्यांहिनविप्रेंद्रनत्यक्तंहितथापते ॥ एवंज्ञात्वाशमंगच्छत्यजचिंतामनर्थ कीम्॥२८॥कस्यपुत्राःप्रियाभार्याकस्यस्वजनबांधवाः॥हृतंनचैवकस्यापिनैवदत्तंत्वयापुनः॥२९॥कथंहिधनमायातिविस्मयंव्रजमा धव ॥ प्राप्तव्यमेवयत्रै वभवेद्द्रव्यंद्विजोत्तम ॥ ३० ॥ अनायासेनहस्तेहितस्यैवपरिजायते ॥ यत्नेनमहताचैवद्रव्यंरक्षतिमानवः ॥ ३१ ॥ व्रजमानोव्रजत्येवधनंतत्रैवतिष्ठति ॥ एवंज्ञात्वाशमंगच्छजहिचिंतामनर्थकीम् ॥ ३२ ॥ कस्यपुत्राःप्रियाभार्याकस्यस्वजनबांधवाः ॥ कःकस्यनास्तिसंसारेअसंबंधाद्द्विजोत्तम ॥ ३३ ॥ महामोहेनसंमूढामानवाःपापचेतसः ॥ इदंगृहमयंपुत्रइमानार्योममैवहि ॥ ३४ ॥ अनृतंदृश्यतेकांतसंसारस्यहिबंधनम् ॥ एवंसंबोधितोदेव्याभार्ययाप्रिय यातदा ॥ ३५ ॥ पुनःप्राहप्रियांभार्यांसुमनांज्ञानवादिनीम् ॥ सोमशर्मोवाच ॥ सत्यमुक्तंत्वयाभद्रेसर्वसंदेहनाशनम् ॥ ३६ ॥ तथापिवंशमिच्छांतिसा

३

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

धवः सत्यपंडिताः ॥ यथापुत्रस्यमेचिंताधनस्यचतथाप्रिये ॥३७॥ येनकेनाप्युपायेनपुत्रमुत्पादयाम्यहम् ॥ सुमनोवाच ॥ पुत्रेणलोकाञ्जयतिपुत्रस्ता
रयतेकुलम् ॥३८॥ सत्पुत्रेणमहाभागपितामाताचजंतवः ॥ एकःपुत्रोवरोविद्वान्बहुभिर्निर्गुणैस्तुकिम्॥३९॥एकस्तारयतेवंशमन्येसंतापकारकाः ॥ पूर्वमे
वमयाप्रोक्तमन्येसंबंधगामिनः ॥ ४० ॥ पुण्येनप्राप्यतेपुत्रः पुण्येनप्राप्यतेकुलम् ॥ सुगर्भः प्राप्यतेपुण्यैस्तस्मात्पुण्यंसमाचर ॥ ४१ ॥ जातस्यमृतिरे
वास्तिजन्मएवमृतस्यच ॥ सुजन्मप्राप्यतेपुण्यैर्मरणंतुतथैवच ॥ ४२ ॥ सुखंधनचयःकांतभुज्यतेपुण्यकर्मभिः ॥ सोमशर्मोवाच ॥ पुण्यस्याचरणंब्रूहि
तथाजन्मान्यपिप्रिये ॥ ४३ ॥ सुपुण्यः कीदृशोभद्रेवदपुण्यस्यलक्षणम् ॥ सुमनोवाच ॥ आदौपुण्यंप्रवक्ष्यामियथापुण्यंश्रुतंमया ॥ ४४ ॥ पुरुषोवा
थवानारीयथानित्यंचवर्तते ॥ यथापुण्यैःसमाप्नोतिकीर्तिंपुत्रान्प्रियान्धनम् ॥ ४५ ॥ पुण्यस्यलक्षणंकांतसर्वमेववदाम्यहम् ॥ ब्रह्मचर्येणसत्येनम
खपंचकवर्तनैः ॥ ४६ ॥ दानेननियमैश्चापिक्षमाशौचेनवल्लभ ॥ अहिंसयासुशक्त्याचअस्तेयेनापिवर्तनैः ॥ ४७ ॥ एतैर्दशभिरंगैस्तुधर्ममेवंप्रपूरयेत् ॥
संपूर्णोजायतेधर्मोग्रासैर्भोगोयथोदरे ॥ ४८ ॥ धर्मंसृजतिधर्मात्मात्रिविधेनैवकर्मणा ॥ तस्यधर्मःप्रसन्नात्मापुण्यमेवंतुप्रापयेत् ॥ ४९ ॥ यंयंचिंतयते
प्राज्ञस्तंतंप्राप्नोतिदुर्लभम् ॥ सोमशर्मोवाच ॥ कीदृङ्मूर्तिस्तुधर्मस्यकान्यंगानिचभामिनि ॥ ५० ॥ प्रीत्याकथयमेकांतेश्रोतुंश्रद्धाप्रवर्तते ॥ सुमनो
वाच ॥ लोकेधर्मस्यवैमूर्तिः कैर्दृष्टानद्विजोत्तम ॥ ५१ ॥ अदृश्यवर्त्मासत्यात्मानदृष्टोदेवदानवैः ॥ अत्रिवंशेसमुत्पन्नोअनसूयात्मजोद्विजः ॥ ५२ ॥
तेनदृष्टोमहाधर्मोदत्तात्रेयेणवैसदा ॥ द्वावेतौतुमहात्मानौकुर्वाणौतपउत्तमम् ॥ ५३ ॥ धर्मेणवर्तमानौतौतपसाचबलेनच ॥ इंद्राधिकेनरूपेणप्रशस्तेनभ
विष्यतः ॥५४॥ दशवर्षसहस्रंतौयावत्तुवनसंस्थितौ ॥ वायुभक्षौनिराहारौसंजातौशुभदर्शनौ ॥ ५५ ॥ दशवर्षसहस्रंतुतावत्कालंतपोर्जितम् ॥ सुसा
ध्यमानयोश्चैवतत्रधर्मःप्रदृश्यते ॥ ५६ ॥ पंचाग्निःसाध्यतेद्वाभ्यांतावत्कालंद्विजोत्तम ॥ त्रिकालंसाधितंतावन्निराहारंकृतंतथा ॥ ५७ ॥ जलमध्येस्थि
तौतावद्दत्तात्रेयोयतिस्तथा ॥ दुर्वासास्तुमुनिश्रेष्ठस्तपसाचैवकर्षितः ॥ ५८ ॥ धर्मंप्रतिसधर्मात्माचुक्रोधमुनिपुंगवः ॥ क्रुद्धेसतिमहाभागतस्मिन्मुनिव
रेतदा ॥ ५९ ॥ अथधर्मः समायातः स्वरूपेणचवैतदा ॥ ब्रह्मचर्यादिभिर्युक्तस्तपोभिश्चसबुद्धिमान् ॥ ६० ॥ सत्यंब्राह्मणरूपेणब्रह्मचर्यंतथैवच ॥ तप
स्तुद्विजवर्योस्तिदमः प्राज्ञोद्विजोत्तमः ॥ ६१ ॥ नियमस्तुमहाप्राज्ञोदानमेवतथैवच ॥ अग्निहोत्रिस्वरूपेणह्यात्रेयंहिसमागताः ॥ ६२ ॥ क्षमाशांतिस्त
थालज्जाचाहिंसाचह्यकल्पना ॥ एताः सर्वाः समायाताः स्त्रीरूपास्तुद्विजोत्तम ॥ ६३ ॥ बुद्धिःप्रज्ञादयाश्रद्धामेधासत्कृतिशांतयः ॥ पंचयज्ञा
स्तथापुण्याःसांगवेदास्तुतेतदा ॥ ६४ ॥ स्वस्वरूपधराश्चैवतेसर्वेसिद्धिमागताः ॥ अग्न्याधानादयःपुण्याअश्वमेधादयस्तथा ॥ ६५ ॥ रूपला

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

वण्यसंयुक्ताःसर्वाभरणभूषिताः ॥ दिव्यमाल्यांबरधरादिव्यगंधानुलेपनाः ॥ ६६ ॥ किरीटकुंडलोपेतादिव्याभरणभूषिताः ॥ दीप्तिमंतःसुरूपास्तेतेजो
ज्वालाभिरावृताः ॥ ६७ ॥ एवंधर्मःसमायातःपरिवारसमन्वितः ॥ यत्रतिष्ठतिदुर्वासाःक्रोधनःकालवत्तथा ॥६८॥ धर्मउवाच ॥ कस्मात्कोपःकृतोविप्र
भवांस्तपस्समन्वितः ॥ क्रोधोहिनाशयेच्छ्रेयस्तपएवनसंशयः ॥ ६९ ॥ सर्वनाशकरस्तस्मात्क्रोधंतत्रविवर्जयेत् ॥ स्वस्थोभवद्विजश्रेष्ठउत्कृष्टंतपसःफ
लम् ॥ ७० ॥ दुर्वासाउवाच ॥ भवान्कोहिसमायातएतैर्द्विजवरैःसह ॥ सप्तनार्यः[1]प्रतिष्ठंतिसुरूपाःसमलंकृताः ॥ ७१ ॥ कथयस्वममाग्रेत्वंविस्तरेणमहा
मते ॥ धर्मउवाच ॥ अयंब्राह्मणरूपेणसर्वतेजःसमन्वितः ॥ ७२ ॥ दंडहस्तःसुप्रसन्नःकमंडलुधरस्तथा ॥ तवाग्रेब्रह्मचर्योयंसोयंपश्यसमागतः ॥ ७३ ॥
अन्यंपश्यस्ववैत्वंचदीप्तिमंतंद्विजोत्तम ॥ कपिलंपिंगलाक्षंचसत्यमेनंद्विजोत्तम ॥ ७४ ॥ तादृशंपश्यधर्मात्मन्वैश्वदेवसमप्रभम् ॥ यत्तपोहित्वया
विप्रसर्वदेवसमाश्रितम् ॥ ७५ ॥ एतंपश्यमहाभागतवपार्श्वसमागतम् ॥ प्रसन्नवाग्दीप्तियुक्तःसर्वजीवदयापरः ॥ ७६ ॥ दमएवतथायंतेयःपोषयतिसर्व
दा ॥ जटिलःकर्कशःपिंगोद्युतितीव्रोमहाप्रभुः ॥ ७७ ॥ नाशकोहिसपापानांखड्गहस्तोद्विजोत्तम ॥ अभिशांतोमहापुण्योनित्यक्रियासमन्वितः ॥ ७८ ॥
नियमस्तुसमायातस्तवपार्श्वेद्विजोत्तम ॥ अनिर्मुक्तोमहादीप्तःशुद्धस्फटिकसन्निभः ॥ ७९ ॥ पयःकमंडलुकरोदंतकाष्ठधरोद्विजः ॥ शौचएषसमायातो
भवतःसन्निधाविह ॥ ८० ॥ अतिसाध्वीमहाभागासत्यभूषणभूषिता ॥ सर्वभूषणशोभांगीशुश्रूषेयंसमागता ॥ ८१ ॥ अतिधीराप्रसन्नांगीगौरीप्रहसितान
ना ॥ पद्महस्ताइयंधात्रीपद्मनेत्रासुपद्मिनी ॥ ८२ ॥ दिव्यैराभरणैर्युक्ताक्षमाप्राप्ताद्विजोत्तम ॥ अतिशांतासुप्रतिष्ठाबहुमंगलसंयुता ॥ ८३ ॥ दिव्यरत्न
कृताशोभादिव्याभरणभूषिता ॥ तवशांतिर्महाप्राज्ञज्ञानरूपासमागता ॥ ८४ ॥ परोपकारकरणाबहुसत्यसमाकुला ॥ मितभाषासदैवासौअकल्पा
तेसमागता ॥ ८५ ॥ प्रसन्नासाक्षमायुक्तासर्वाभरणभूषिता ॥ पद्मासनासुरूपासाश्यामवर्णायशस्विनी ॥ ८६ ॥ अहिंसेयंमहाभागाभवंतंतुसमागता ॥
तप्तकांचनवर्णांगीरक्तांबरविलासिनी ॥ ८७ ॥ सुप्रसन्नासुमंत्राचयत्रतत्रनपश्यति ॥ ज्ञानभावसमाक्रांतापुण्यहस्तातपस्विनी ॥ ८८ ॥ मुक्ताभरणशो
भाढ्यानिर्मलाचारुहासिनी ॥ इयंश्रद्धामहाभागपश्यपश्यसमागता ॥ ८९ ॥ बहुबुद्धिसमाक्रांताबहुज्ञानसमाकुला ॥ सुभोगासक्तरूपासासुस्थिता
चारुमंगला ॥ ९० ॥ सर्वेष्टध्यानसंयुक्तालोकमातायशस्विनी ॥ सर्वाभरणशोभाढ्यापीनश्रोणिपयोधरा ॥ ९१ ॥ गौरवर्णासमायातामाल्य
वस्त्रविभूषिता ॥ इयंमेधामहाप्राज्ञतवैवपरिसंस्थिता ॥ ९२ ॥ हंसचंद्रप्रतीकाशामुक्ताहारविलंबिनी ॥ सर्वाभरणसंभूषासुप्रसन्नामनस्विनी॥९३॥

१ एता नार्यः इ० पा० ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

श्वेतवस्त्रेणसंवीताशतपत्रंशयेकृतम् ॥ पुस्तककरापंकजस्थाराजमानासदैवहि ॥ ९४ ॥ एषाप्रज्ञामहाभागभाग्यवंतंसमागता ॥ लाक्षारसस
मावर्णासुप्रसन्नासदैवहि ॥ ९५ ॥ पीतपुष्पकृतामालाहारकेयूरभूषणा ॥ मुद्रिकाकंकणोपेताकर्णकुंडलमंडिता ॥ ९६ ॥ पीतेनवास
सादेवीसदैवपरिराजते ॥ त्रैलोक्यस्योपकारायपोषणायाद्वितीयका ॥ ९७ ॥ यस्याःशीलंद्विजश्रेष्ठसदैवपरिकीर्तितम् ॥ सेयंदयासुसंप्राप्तातवपा
र्श्वेद्विजोत्तम ॥ ९८ ॥ इयंवृद्धामहाप्राज्ञभावभार्यातपस्विनी॥ममप्राताद्विजश्रेष्ठधर्मोहंतवसुव्रत ॥ ९९ ॥ इतिज्ञात्वाशमंगच्छमामेवंपरिपालय ॥ ॥ दुर्वा
साउवाच ॥ यदिधर्मःसमायातोमत्समीपंतुसांप्रतम् ॥ १००॥ एतन्मेकारणंब्रूहिकिंतेधर्मकरोम्यहम् ॥ धर्मउवाच ॥ कस्मात्क्रुद्धोसिविप्रेन्द्रकिमेतैर्विप्रि
यंकृतम् ॥ १०१ ॥ तन्मेत्वंकारणंब्रूहिदुर्वासोयदिमन्यसे ॥ ॥ दुर्वासाउवाच ॥ येनाहंकुपितोदेवतदिदंकारणंशृणु ॥ १०२ ॥ दमशौचैःसुसंक्लेशैः
शोधितंकायमात्मनः ॥ लक्षवर्षप्रमाणंवैतपश्चर्यामयाकृता॥१०३॥ एवंपश्यसिमामेवंदयातेनप्रवर्तते॥ तस्मात्क्रुद्धोस्मितेद्यैवशापमेवंददाम्यहम्॥१०४॥
एवंश्रुत्वातदातस्यतमुवाचमहामतिः॥ ॥ धर्मउवाच ॥ मयिनष्टेमहाप्राज्ञलोकोनाशंसमेष्यति॥१०५॥दुःखमूलमहंतातनिकर्शामिभृशंद्विज॥सौख्यंपश्चा
दहंदद्मियदिसत्यंनमुंचाति ॥ १०६ ॥ पापोयंसुखमूलस्तुपुण्यंदुःखेनलभ्यते ॥ पुण्यमेवंप्रकुर्वाणःप्राणीप्राणान्विमुंचति ॥ १०७ ॥ महत्सौख्यंददाम्येवं
परत्रचनसंशयः ॥ ॥ दुर्वासाउवाच ॥ सुखंयेनाप्यतेतेनपरंदुःखंप्रपद्यते ॥ १०८ ॥ तत्तुमर्त्यःपरित्यज्यअन्येनापिप्रभुज्यते ॥ तत्सुखंकोविजानातिनि
श्चयंनैवपश्यति ॥ १०९ ॥ तच्छ्रेयोनैवपश्यामिअन्याय्यंहिकृतंतव ॥ येनकायेनक्रियतेभुज्यतेनैवतत्सुखम् ॥ ११० ॥ अन्येनक्रियतेक्लेशमन्येनापिप्र
भुज्यते ॥ तत्सुखंकोविजानातिचान्यायंधर्ममेववा ॥ १११ ॥ अन्येनक्रियतेक्लेशमन्येनापिसुखंपुनः ॥ भुनक्तिपुरुषोधर्मतत्सर्वंश्रेयसायुतम् ॥ ११२ ॥
पुण्यंचैवअनेनापिअनेनफलमश्नुते ॥ क्रियमाणंपुनःपुण्यमन्येनपरिभुज्यते ॥ ११३ ॥ तत्सर्वंहिसुखंप्रोक्तंयत्तथायस्यलक्षणम् ॥ धर्मशास्त्रोदितंचैवकृतं
सर्वत्रनान्यथा ॥ ११४ ॥ येनकायेनकुर्वंतितेनदुःखंसहन्तिते ॥ परत्रतेनभुंजंतिअनेनापितथैवच ॥११५॥ इति ज्ञात्वासधर्मात्माभवान्समवलोकयेत् ॥
यथाचौरामहापापाःस्वकायेनसहंतिते ॥११६॥ दुःखेनदारुणंतीव्रंतथासुखंकथंनहि ॥ ॥ धर्मउवाच ॥ येनकायेनपापाश्चसंचरन्तिहिपातकम् ॥ ११७ ॥
तेनपीडांसहंत्येवपातकस्यहितत्फलम् ॥ दंडमेकंपरंदृष्टंधर्मशास्त्रेषुपंडितैः ॥ ११८॥ तंधर्मपूर्वकंविद्धिएतैर्न्यायैस्त्वमेवाहि॥ दुर्वासाउवाच ॥ एवंन्यायंन
मन्येहंतथैवशृणुधर्मराट् ॥११९॥ शापत्रयंप्रदास्यामिक्रुद्धोहंतवनान्यथा ॥ धर्मउवाच ॥ यदाक्रुद्धोमहाप्राज्ञमामेवहिक्षमस्वच ॥१२० ॥ नैवक्षमसिवि ॥ १४ ॥
प्रेंद्रदासीपुत्रंहिमांकुरु ॥ राजानंतुप्रकर्तव्यंचांडालंचमहामुने ॥१२१॥ प्रसादसुमुखोविप्रप्रणतस्यसदैवहि ॥ दुर्वासाश्चततःक्रुद्धोधर्मंचैवशशापह ॥१२२॥

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

दुर्वासाउवाच ॥ राजाभवत्वंधर्माद्यदासीपुत्रश्चनान्यथा ॥ गच्छचांडालयोनिंचधर्मत्वंस्वेच्छयाव्रज ॥ १२३ ॥ एवंशापत्रयंदत्त्वागतोसौद्विजसत्त
मः॥अनेनापिप्रसंगेनदृष्टोधर्मःपुराकिल॥१२४॥सोमशर्मोवाच॥धर्मस्तुकीदृशोजातस्तेनशप्तोमहात्मना॥तद्रूपंतस्यमेब्रूहियदिजानासिभामिनि ॥ १२५॥
सुमनोवाच॥भरतानांकुलेजातोधर्मोभूत्वायुधिष्ठिरः ॥ विदुरोदासीपुत्रस्तुअन्यंचैववदाम्यहम्॥१२६॥यदाराजाहरिश्चंद्रोविश्वामित्रेणकर्षितः ॥ तदाचांडा
लतांप्राप्तःसहिधर्मोमहामतिः॥१२७॥एवंकर्मफलंभुक्तंधर्मेणापिमहात्मना ॥ दुर्वाससोहिशापाद्वैसत्यमुक्तंतवाग्रतः॥१२८॥इति श्रीपद्मपुराणेभूमिखंडेसोम
शर्माख्यानेसोमशर्मसुमनासंवादे द्वादशोऽध्यायः॥१२॥सोमशर्मोवाच ॥ लक्षणंब्रह्मचर्यस्यतन्मेविस्तरतोवद॥कीदृशंब्रह्मचर्यंचयदिज्ञानासिभामिनि ॥१॥
सुमनोवाच ॥ नित्यंसत्येरतिर्यस्यपुण्यात्मातुष्टितांव्रजेत् ॥ ऋतौप्राप्तेव्रजेन्नारींस्वीयांदोषविवर्जितः ॥२॥ स्वकुलस्यसदाचारंकदानैवविमुंचति ॥ एतदेव
समाख्यातंगृहस्थस्यद्विजोत्तम ॥ ३ ॥ ब्रह्मचर्यंमयाप्रोक्तंगृहिणामुत्तमंकिल ॥ यतीनांतुप्रवक्ष्यामितन्मेनिगदतःशृणु ॥ ४ ॥ दमसत्यसमायुक्तःपापाद्भी
तस्तुसर्वदा ॥ भार्यासंगंवर्जयित्वाध्यानज्ञानप्रतिष्ठितः ॥ ५ ॥ यतीनांब्रह्मचर्यंचसमाख्यातंतवाग्रतः ॥ तपएवप्रवक्ष्यामितन्मेनिगदतःशृणु ॥ ६ ॥ आ
चारेणप्रवर्तेतकामक्रोधविवर्जितः ॥ प्राणिनामुपकारायसंस्थितउद्यमावृतः ॥ ७ ॥ तपएवंसमाख्यातंसत्यमेवंवदाम्यहम् ॥ परद्रव्येष्वलोलुत्वंपरस्त्रीषु
तथैवच ॥ ८ ॥ दृष्ट्वामतिर्नयस्यस्यात्ससत्यःपरिकीर्तितः ॥ दानमेवप्रवक्ष्यामियेनजीवंतिमानवाः ॥ ९ ॥ आत्मसौख्यंप्रतीच्छेद्यःसइहैवपरत्रवा ॥ अन्न
स्यापिमहादानंसुखस्यैवध्रुवस्यवा ॥ १० ॥ ग्रासमात्रंतथादेयंक्षुधार्तायनसंशयः ॥ दत्तेसतिमहत्पुण्यममृतंसोश्नुतेसदा ॥ ११ ॥ दिनेदिनेप्रदातव्यंयथा
विभवसंभवम् ॥ तृणंशय्यांचवचनंगृहच्छायांसुशीतलाम् ॥ १२ ॥ भूमिमपस्तथाचान्नंप्रियवाक्यमनुत्तमम् ॥ आसनंवचनालापंकौटिल्येनविवर्जित
म् ॥ १३ ॥ आत्मनोजीवनार्थायनित्यमेवकरोतियः ॥ देवान्पितॄन्समभ्यर्च्यएवंदानंददातियः ॥ १४ ॥ इहैवमोदतेसोवैपरत्रहितथैवच ॥ अवंध्यंदिवसं
योवैदानाध्ययनकर्मभिः ॥ १५ ॥ प्रकुर्यान्मानुषोभूत्वासदेवोनात्रसंशयः ॥ नियमंचप्रवक्ष्यामिधर्मसाधनमुत्तमम् ॥ १६ ॥ देवानांब्राह्मणानांचपूजास्व
भिरतोहियः ॥ नित्यंनियमसंयुक्तोदानव्रतेषुसुव्रत ॥ १७ ॥ उपकारेषुपुण्येषुनियमोऽयंप्रकीर्तितः ॥ क्षमारूपंप्रवक्ष्यामिश्रूयतांद्विजसत्तम ॥ १८ ॥ परा
क्रोशंहिसंश्रुत्यताडितेसतिकेनचित् ॥ क्रोधंनचैवगच्छेत्तुताडितोनहिताडयेत् ॥ १९ ॥ सहिष्णुःस्यात्सधर्मात्मानहिरागंप्रयातिच ॥ समश्नातिपरंसौख्य
मिहचामुत्रवापिच ॥२०॥ एवंक्षमासमाख्याताशौचमेवंवदाम्यहम् ॥ सबाह्याभ्यंतरेयोवैशुद्धोरागविवर्जितः ॥ २१ ॥ स्नानाचमनकैरेवव्यवहारेणवर्तते॥
शौचमेवंसमाख्यातमहिंसांतुवदाम्यहम् ॥ २२ ॥ तृणमपिविनाकार्यंछेत्तव्यंनविजानता ॥ अहिंसानिरतोभूयाद्यथात्मनितथापरे ॥ २३ ॥ शांतिमेवप्र

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

क्ष्यामिशांत्यासुखंसमश्नुते ॥ शांतिरेवप्रकर्तव्याक्लेशान्नैवपरित्यजेत् ॥२४॥ भूतवैरंविसृज्यैवमनएवंप्रकारयेत् ॥ एवंशांतिःसमाख्याताअस्तेयंतुवदाम्य
हम् ॥ २५ ॥ परस्वंनैवहर्तव्यंपरजायातथैवच ॥ मनोभिर्वचनैःकायैर्मनएवंप्रकारयेत् ॥ २६ ॥ दममेवप्रवक्ष्यामितवाग्रेद्विजसत्तम ॥ दमनादिंद्रियाणां
वैमनसोपिविकारिणः ॥ २७ ॥ औद्धत्यंनाशयेत्तेषांसचैतन्योवशीतदा ॥ शुश्रूषांतुप्रवक्ष्यामिधर्मशास्त्रेषुयादृशी ॥ २८ ॥ पूर्वाचार्यैर्यथाप्रोक्तातामेवंप्र
वदाम्यहम् ॥ वाचादेहेनमनसागुरुकार्यंप्रसाधयेत् ॥ २९ ॥ जायतेऽनुग्रहोयत्रशुश्रूषासानिगद्यते ॥ सांगोधर्मःसमाख्यातस्तवाग्रेद्विजसत्तम ॥ ३० ॥
अन्यच्चतेप्रवक्ष्यामिश्रोतुमिच्छसियत्पते ॥ ईदृशेचापिधर्मेतुवर्ततेयोनरःसदा ॥ ३१ ॥ संसारेतस्यसंभूतिःपुनरेवंनजायते ॥ स्वर्गंगच्छतिधर्मेणसत्यंस
त्यंवदाम्यहम् ॥ ३२ ॥ एवंज्ञात्वामहाप्राज्ञधर्ममेवव्रजस्वहि ॥ सर्वंहिप्राप्यतेकांतयदसाध्यंमहीतले ॥ ३३ ॥ धर्मप्रसादतस्तस्मात्कुरुवाक्यंममैवहि ॥
भार्यायास्तुवचःश्रुत्वासोमशर्मासुबुद्धिमान् ॥ ३४ ॥ पुनःप्रोवाचतांभार्यांसुमनांधर्मवादिनीम् ॥ ३५ ॥ इति श्रीपद्मपुराणेपंचपंचाशत्सहस्रसंहितायां
भूमिखंडेऐंद्रेसुमनोपाख्यानेत्रयोदशोऽध्यायः ॥ १३ ॥ सोमशर्मोवाच ॥ एवंविधंमहापुण्यंधर्मव्याख्यानमुत्तमम् ॥ कथंजानासिभद्रेत्वंकस्माच्चैवत्वयाश्रु
तम् ॥१॥ सुमनोवाच ॥ भार्गवाणांकुलेजातःपितामममहामते ॥ च्यवनोनामविख्यातःसर्वज्ञानविशारदः ॥ २ ॥ तस्याहंप्रियकन्यावैप्राणादपिचवल्लभा ॥
यत्रयत्रव्रजत्येषतीर्थारामेषुसुव्रत ॥ ३ ॥ सभासुचमुनीनांतुदेवतायतनेषुच ॥ तेनसार्द्धंव्रजाम्येकाक्रीडमानासदैवहि ॥ ४ ॥ कौशिकान्वयसंभूतोवेद
शर्मामहामतिः ॥ पितुर्ममसखादैवादटमानःसमागतः ॥ ५ ॥ दुःखेनमहताविष्टश्चिंतयानोमुहुर्मुहुः ॥ समागतंमहात्मानंतमुवाचपितामम ॥ ६ ॥ भ
वंतंदुःखसंतप्तमितिजानामिसुव्रत ॥ कस्माद्दुःखीभवाञ्जातस्तस्मात्त्वंकारणंवद ॥ ७ ॥ एतद्वाक्यंततःश्रुत्वाच्यवनस्यमहात्मनः ॥ तमुवाचमहात्मानं
पितरंममसुव्रतः ॥ ८ ॥ वेदशर्मामहाप्राज्ञसर्वदुःखस्यकारणम् ॥ ममभार्यामहासाध्वीपातिव्रत्यपरायणा ॥ ९ ॥ अपुत्रासाहिसंजाताममवंशोनविद्यते ॥
एतत्तेकारणंप्रोक्तंप्रश्नितोस्मियतस्त्वया ॥ १० ॥ एतस्मिन्नंतरेप्राप्तः कश्चित्सिद्धःसमागतः ॥ ममपित्रातथातेनह्युत्थायवेदशर्मणा ॥ ११ ॥ द्वाभ्या
मपिचसिद्धोसौपूजितोभक्तिपूर्वकैः ॥ उपहारैस्सभोज्यान्नैर्वचनैर्मधुराक्षरैः ॥ १२ ॥ द्वाभ्यामन्तर्गतंपृष्टंपूर्वोक्तंचयथात्वया ॥ उभौतौप्राहधर्मात्मासस
र्वंपितरंमम ॥ १३ ॥ धर्मस्यकारणंसर्वंमयोक्तंतेतथाकिल ॥ धर्मेणप्राप्यतेपुत्रोधनंधान्यंतथास्त्रियः ॥ १४ ॥ ततस्तेनकृतंधर्मंसंपूर्णंवेदशर्मणा ॥ त
स्माद्धर्मात्सुसंजातंमहत्सौख्यंसपुत्रकम् ॥ १५ ॥ तेनसंगप्रसंगेनममैषमतिनिश्चयः ॥ यथाकांततवप्रोक्तंमयैवचपरंशुभम् ॥ १६ ॥ तस्माच्छ्रुतंमहासि
द्धात्सर्वसंदेहनाशनम् ॥ विप्रधर्मंसमाश्रित्यअनुवर्तस्वसर्वदा ॥ १७ ॥ सोमशर्मोवाच ॥ धर्मेणकीदृशोमृत्युर्जन्मचैववदस्वमे ॥ उभयोर्लक्षणंकांतेतत्सर्वं

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

हिवदस्वमे ॥ १८ ॥ सुमनोवाच ॥ सत्यशौचक्षमाशांतितीर्थपुण्यादिकैस्तथा ॥ धर्मश्चपालितोयेनतस्यमृत्युंवदाम्यहम् ॥ १९ ॥ रोगोनजायतेतस्य
नचपीडाकलेवरे ॥ नश्रमोवैनचग्लानिर्नचस्वेदोभ्रमस्तथा ॥२०॥ दिव्यरूपधराभूत्वागंधर्वाब्राह्मणास्तथा॥ वेदपाठसमायुक्तागीतज्ञानविशारदाः॥२१॥
तस्यपार्श्वेसमायांतिस्तुतिंकुर्वंतिचातुलाम् ॥ स्वस्थोहिआसनेयुक्तोदेवपूजारतःकिल ॥ २२ ॥ तीर्थेचलभतेप्राज्ञःस्नानार्थंधर्मतत्परः ॥ अग्न्यगारेच
गोस्थानेदेवतायतनेषुच ॥ २३ ॥ आरामेचतडागेचयत्राश्वत्थोवटस्तथा ॥ ब्रह्मवृक्षंसमाश्रित्यश्रीवृक्षंचतथापुनः ॥ २४ ॥ अश्वस्थानंसमाश्रित्यगजस्था
नगतोनरः ॥ अशोकंचूतवृक्षंचसमाश्रित्ययदास्थितः ॥ २५ ॥ संनिधौब्राह्मणानांचराजवेश्मगतोथवा ॥ रणभूमिंसमाश्रित्यपूर्वंयत्रमृतोभवेत् ॥ २६ ॥
मृत्युस्थानानिपुण्यानिकेवलंधर्मकारणम् ॥ गोग्रहंतुसुसंप्राप्यतथाचामरकंटकम् ॥ २७ ॥ शुद्धधर्मकरोनित्यंधर्मतोधर्मवत्सलः ॥ एवंस्थानंसमाप्नोति
यदामृत्युंसमाश्रितः ॥ २८ ॥ मातरंपश्यतेपुण्यंपितरंचनरोत्तमः ॥ भ्रातरंश्रेयसायुक्तमन्यंस्वजनबांधवम् ॥ २९ ॥ बंदीजनैस्तथापुण्यैः
स्तूयमानंपुनःपुनः ॥ पापिष्ठंनैवपश्येतमातृपित्रादिकंपुनः ॥ ३० ॥ गीतंगायंतिगंधर्वाः स्तुवंतिस्तावकाःस्तवैः ॥ मंत्रपाठैस्तथाविप्रामातास्नेहे
नपूजयेत् ॥ ३१ ॥ पितास्वजनवर्गाश्चधर्मात्मानंमहामतिम् ॥ एवंदूताःसमाख्याताःपुण्यस्थानानितेविभो ॥ ३२ ॥ प्रत्यक्षान्पश्यतेदूतान्हास्य
स्नेहसमाविलान् ॥ नचस्वप्नेनमोहेनक्लेदयुक्तेननैवसः ॥ ३३ ॥ धर्मराजोमहाप्राज्ञोभवंतंतुसमाह्वयेत् ॥ एह्येहित्वंमहाभागयत्रधर्मःसतिष्ठ
ति ॥ ३४ ॥ तस्यमोहोनचभ्रांतिर्नग्लानिःस्मृतिविभ्रमः ॥ जायतेनात्रसंदेहःप्रसन्नात्मासतिष्ठति ॥ ३५ ॥ ज्ञानविज्ञानसंपन्नःस्मरन्देवंजनार्दनम् ॥ तैः
सार्द्धंतुप्रयात्येवंसंतुष्टोहृष्टमानसः ॥ ३६ ॥ एकत्वंजायतेतत्रत्यजतःस्वंकलेवरम् ॥ दशमद्वारमाश्रित्यआत्मातस्यसगच्छति ॥ ३७ ॥ शिविकातस्य
आयातिहंसयानंमनोहरम् ॥ विमानमेवचायातिहयोवागजउत्तमः ॥ ३८ ॥ छत्रेणाध्रियमाणेनचामरैर्व्यजनैस्तथा ॥ वीज्यमानःसपुण्यात्मापुण्यैरेवंसमं
ततः ॥ ३९ ॥ गीयमानस्तुधर्मात्मास्तूयमानस्तुपंडितैः ॥ बंदिभिश्चारणैर्दिव्यैर्ब्राह्मणैर्वेदपारगैः ॥ ४० ॥ साधुभिःस्तूयमानस्तुसर्वसौख्यसमन्वितः ॥
यथादानप्रभावेनफलमाप्नोतितत्रसः ॥ ४१ ॥ आरामवाटिकामध्येसप्रयातिसुखेनवै ॥ अप्सरोभिःसमाकीर्णोदिव्याभिर्मंगलैर्युतः ॥ ४२ ॥ देवैःसंस्तूय
मानस्तुधर्मराजंप्रपश्यति ॥ देवाश्चधर्मसंयुक्ताजग्मुःसंमुखमेवतम् ॥ ४३ ॥ एह्येहिवैमहाभागभुंक्ष्वभोगान्मनोनुगान् ॥ एवंसपश्यतेधर्मंसौम्यरूपंमहाम
तिम् ॥ ४४ ॥ स्वस्यपुण्यप्रभावेनभुंक्तेचस्वर्गमेवसः ॥ भोगक्षयात्सधर्मात्मापुनर्जन्मप्रयातिवै ॥ ४५ ॥ निजधर्मप्रसादात्सकुलंपुण्यंप्रयातिवै ॥ ब्राह्मण
स्यसुपुण्यस्यक्षत्रियस्यतथैवच ॥ ४६ ॥ धनाढ्यस्यसुपुण्यस्यवैश्यस्यैवमहामते ॥ धर्मेणमोदतेतत्रपुनःपुण्यंकरोतिसः ॥ ४७ ॥ इति श्रीपद्मपुराणेपंच

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

पंचाशत्सहस्रसंहितायांभूमिखंडेऐंद्रेसुमनोपाख्यानेचतुर्दशोऽध्यायः ॥१४॥ सोमशर्मोवाच ॥ पापिनांमरणंभद्रेकीदृशैर्लक्षणैर्युतम् ॥ तन्मेत्वंविस्तराद्ब्रू
हियदिजानासिभामिनि ॥ १ ॥ सुमनोवाच ॥ श्रूयतामभिधास्यामितस्मात्सिद्धाच्छ्रुतंमया ॥ पापिनांमरणेकांतयादृशंलिंगमेवच ॥ २ ॥ महापातकि
नांचैवस्थानंचेष्टांवदाम्यहम् ॥ विण्मूत्रामेध्यसंयुक्तांभूमिंपापसमन्विताम् ॥३॥ सतांप्राप्यसुदुष्टात्माप्राणान्दुःखेनमुंचति ॥ चांडालभूमिंसंप्राप्यमरणंया
तिदुःस्थितः ॥ ४ ॥ गर्दभाचरितांभूमिंवेश्यागेहंसमाश्रितः ॥ कैल्पपालगृहंगत्वानिधनायोपगच्छति ॥ ५ ॥ अस्थिचर्मनखैःपूर्णमाश्रितंपापकिल्बि
षैः ॥ तांप्राप्यचसदुष्टात्मामृत्युंयातिसुनिश्चितम् ॥ ६ ॥ अन्यांपापसमाचारांप्राप्यमृत्युंसगच्छति ॥ अथचेष्टांप्रवक्ष्यामिदूतानांतुतमिच्छताम् ॥ ७ ॥
भैरवान्दारुणान्घोरानतिकृष्णान्महोदरान् ॥ पिंगाक्षान्पीतनीलांश्चअतिश्वेतान्महोदरान् ॥ ८ ॥ अत्युच्चान्विकरालांश्चशुष्कमांसवसोपमान् ॥ रौद्रदंष्ट्रा
न्करालांश्चसिंहास्यान्सर्पहस्तकान् ॥ ९ ॥ सतान्दृष्ट्वाप्रकंपेतखिद्यतेचमुहुर्मुहुः ॥ शिवासंनादवद्घोरान्महारावान्महामते ॥ १० ॥ मुंचंतिदूतकाः
सर्वेकर्णमूलेतुतस्यहि ॥ गलेपाशैःप्रबद्ध्वातेकटिंबद्ध्वातथोदरे ॥ ११ ॥ समाधृष्यनिपात्यंतेहाहेतिवदतेमुहुः ॥ म्रियमाणस्ययाचेष्टातामेवंप्रवदाम्य
हम् ॥ १२ ॥ परद्रव्यापहरणंपरभार्याविडंबनम् ॥ ऋणंपरस्यसर्वस्वंगृहीतंयत्तुपापिभिः ॥ १३ ॥ पुनर्नैवप्रदत्तंहिलोभास्वादविमोहतः ॥ अन्यदेवं
महापापंकुप्रतिग्रहमेवच ॥ १४ ॥ कंठमायांतितेसर्वेम्रियमाणस्यतस्यच ॥ यानिकानिचपापानिपूर्वमेवकृतानिच ॥ १५ ॥ आयांतिकंठमूलंते
महापापस्यनान्यथा ॥ दुःखमुत्पादयंत्येतेकफबंधेनदारुणम् ॥ १६ ॥ पीडाभिर्दारुणाभिस्तुकंठोघुरघुरायते ॥ रोदतेकंपतेऽत्यर्थंमातरंपितरं
पुनः ॥ १७ ॥ स्मरतेभ्रातरंतत्रभार्यांपुत्रान्पुनःपुनः ॥ पुनर्विस्मरणंयातिमहापापेनमोहितः ॥ १८ ॥ तस्यप्राणानगच्छंतिबहुपीडासमाकु
लाः ॥ पततेकंपतेचैवमूर्च्छतेचपुनःपुनः ॥ १९ ॥ एवंपीडासमायुक्तोदुःखंभुंक्तेतिमोहितः ॥ तस्यप्राणाःसुदुःखेनमहाकष्टैःप्रचालिताः ॥ २० ॥ अ
पानमार्गमाश्रित्यशृणुकांतप्रयांतिते ॥ एवंप्राणीमहामुग्धोलोभमोहसमन्वितः ॥ २१ ॥ नीयतेयमदूतैस्तुतस्यदुःखंवदाम्यहम् ॥ २२ ॥ इति श्रीपद्मपु
राणेभूमिखंडेऐंद्रेसुमनोपाख्यानेपापमरणविवक्षानामपंचदशोऽध्यायः ॥ १५ ॥ सुमनोवाच ॥ अंगारसंचयेमार्गेघृष्यमाणोहिनीयते ॥ दह्यमानःसदुष्टा
त्माचेष्टमानःपुनःपुनः ॥१॥ यत्रातपोमहातीव्रोद्वादशादित्यतापितः ॥ नीयतेतेनमार्गेणसंतप्तःसूर्यरश्मिभिः ॥ २॥ पर्वतेष्वेवदुर्गेषुछायाहीनेषुदुर्मतिः ॥
नीयतेतेनमार्गेणक्षुधातृष्णाप्रपीडितः ॥ ३ ॥ सदूतैर्हन्यमानस्तुगदाखड्गैःपरश्वधैः ॥ कशाभिस्ताड्यमानस्तुनिंद्यमानस्तुदूतकैः ॥४॥ ततःशीतमयेमार्गे

१ चर्मकारगृहम् इ० पा० ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

वायुनासेव्यतेपुनः ॥ तेनशीतेनदुःखीसभूत्वायातिनसंशयः ॥५॥ आकृष्यमाणोदूतैस्तुनानादुर्गेषुनीयते ॥ एवंपापीसदुष्टात्मादेवब्राह्मणनिंदकः ॥ ६ ॥
सर्वपापसमाचारोनीयतेयमकिंकरैः ॥ यमंपश्यतिदुष्टात्माकृष्णांजनचयोपमम् ॥ ७ ॥ तमुग्रंदारुणंभीमंभीमदूतैःसमावृतम् ॥ सर्वव्याधिसमाकीर्णं
चित्रगुप्तसमन्वितम् ॥ ८ ॥ आरूढंमहिषंदेवंधर्मराजंद्विजोत्तम ॥ दंष्ट्राकरालमत्युग्रंतस्यास्यंकालसंनिभम् ॥ ९ ॥ पीतवासंगदाहस्तंरक्तगंधा
नुलेपनम् ॥ रक्तमाल्यकृताभूषंगदाहस्तंभयंकरम् ॥ १० ॥ एवंविधंमहाकायंयमंपश्यतिदुर्मतिः ॥ तंदृष्ट्वासमनुप्राप्तंसर्वधर्मबहिष्कृतम् ॥ ११ ॥ य
मःपश्यतितंदुष्टंपापिष्ठंधर्मकंटकम् ॥ शासयेत्तुमहादुःखैःपीडाभिर्दारुमुद्गलैः ॥ १२ ॥ यावद्युगसहस्रांतंतावत्कालंप्रपच्यते ॥ नानाविधेचनरकेपच्यते
चपुनःपुनः ॥ १३ ॥ नारकींयातिवैयोनिंकृमिकोटिषुपापकृत् ॥ अमेध्येपच्यतेनित्यंहाहाभूतोविचेतनः ॥ १४ ॥ मरणंचसपापात्माएवंयातिसुनिश्चित
म् ॥ एवंपापस्यसंयोगंभुंक्तेचैवसुदुर्मतिः ॥ १५ ॥ पुनर्जन्मप्रवक्ष्यामियासुयोनिषुयातिच ॥ शुनांयोनिशतंप्राप्यभुंक्तेवैपातकंपुनः ॥ १६ ॥
व्याघ्रोभवतिदुष्टात्मारासभींयातिवैपुनः ॥ मार्जारशूकरींयोनिंसर्पयोनिंतथैवच ॥ १७ ॥ नानाभेदासुसर्वासुतिर्यक्षुचपुनःपुनः ॥ पापपक्षिषुसंयातिअ
न्यासुमहतीषुच ॥ १८ ॥ चांडालभिल्लयोनिंचपुलिंदींयातिपापकृत् ॥ एतत्तेसर्वमाख्यातंपापिनांजन्मचैवहि ॥ १९ ॥ मरणेशृणुकांतत्वंचेष्टांतेषां
सुदारुणाम् ॥ पापपुण्यसमाचारस्तवाग्रेकथितोमया ॥२०॥ अन्यदेवंप्रवक्ष्यामियदिपृच्छसिमानद ॥ २१ ॥ इति श्रीपद्मपुराणेभूमिखंडेपंचपंचाशत्सह
स्रसंहितायामैंद्रेसुमनोपाख्यानेपापपुण्यविवक्षानामषोडशोऽध्यायः ॥१६ ॥ सोमशर्मोवाच ॥ सर्वंदेविसमाख्यातंधर्मसंस्थानमुत्तमम् ॥ कथंपुत्रमहंविंद्यां
सर्वज्ञंगुणसंयुतम् ॥ १ ॥ वदत्वंमेमहाभागेयदिजानासिसुव्रते ॥ दानधर्मादिकंभद्रेपरत्रेहनसंशयः ॥ २ ॥ सुमनोवाच ॥ वसिष्ठंगच्छधर्मज्ञं
तंप्रार्थयमहामुनिम् ॥ तस्मात्प्राप्स्यसिवैपुत्रंधर्मज्ञंधर्मवत्सलम् ॥ ३ ॥ सूतउवाच ॥ एवमुक्तेतयावाक्येसोमशर्माद्विजोत्तमः ॥ एवंकरिष्येकल्याणि
तववाक्यंनसंशयः ॥ ४ ॥ एवमुक्त्वाजगामाशुसोमशर्माद्विजोत्तमः ॥ वसिष्ठंसर्ववेत्तारंदिव्यंततपतांवरम् ॥ ५ ॥ गंगातीरेस्थितंपुण्यमाश्रमस्थंद्विजो
त्तमम् ॥ तेजोज्वालासमाकीर्णंद्वितीयमिवभास्करम् ॥६॥ राजमानंमहात्मानंब्रह्मण्यंचद्विजोत्तमम् ॥ भक्त्याप्रणम्यविप्रेशंदंडवच्चपुनःपुनः ॥७॥ तमुवा
चमहातेजाब्रह्मसूनुरकल्मषः ॥ उपाविशासनेपुण्येसुखेनसुमहामते ॥८॥ एवमुक्त्वासयोगींद्रःपुनःप्राहतपोधनम् ॥ गृहेपुत्रेषुतेवत्सदारभृत्येषुसर्वदा ॥९ ॥
क्षेममस्तिमहाभागपुण्यकर्मसुचाग्निषु ॥ निरामयोसिचांगेषुधर्मंपालयसेसदा ॥१०॥ एवमुक्त्वामहाप्राज्ञःपुनःप्राहसुशर्मणम् ॥ किंकरोमिप्रियंकार्यंसुप्रि
यंतेद्विजोत्तम ॥ ११ ॥ एवंसंभाषितंविप्रंविररामसकुंभजः ॥ तस्मिन्नुक्तेमहाभागेवसिष्ठेमुनिपुंगवे ॥ १२ ॥ सहोवाचमहात्मानंवसिष्ठंतपतांवरम् ॥

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

भगवञ्छ्रूयतांवाक्यंसुप्रसन्नेनचेतसा ॥ १३ ॥ यदिमेसुप्रियंकार्यंत्वयैवमुनिपुंगव ॥ ममप्रश्नार्थसंदेहंविच्छेदयद्विजोत्तम ॥ १४ ॥ दारिद्र्यंचकेनपापेनपुत्र
सौख्यंकथंनहि ॥ एतन्मेसंशयंतातकस्मात्पापाद्वदस्वमे ॥१५॥ महामोहेनसंमुग्धःप्रिययाबोधितोद्विज ॥ तयाहंप्रेषितस्तातातवपार्श्वेसमातुरः ॥ १६ ॥
तत्सर्वंहिसमाचक्ष्वसर्वसंदेहनाशकम् ॥ मुक्तिदाताभवस्वत्वंममसंसारबंधनात् ॥ १७ ॥ वसिष्ठउवाच ॥ पुत्रामित्राण्यथभ्राताअन्येस्वजनबांधवाः ॥
पंचभेदास्तुसंभेदात्पुरुषस्यभवंतिते ॥ १८ ॥ तेतेसुमनयाप्रोक्ताःपूर्वमेवतवाग्रतः ॥ ऋणसंबंधिनःसर्वेतेकुपुत्राद्विजोत्तम ॥ १९ ॥ पुत्रस्यलक्षणंपुण्यंत
वाग्रेप्रवदाम्यहम् ॥ पुण्यप्रसक्तोयस्यात्मासत्यधर्मरतःसदा ॥ २० ॥ शुद्धिविज्ञानसंपन्नस्तपस्वीवाग्विदांवरः ॥ सर्वकर्मसुसंधीरोवेदाध्ययनतत्परः ॥
॥ २१ ॥ ससर्वशास्त्रवेत्ताचदेवब्राह्मणपूजकः ॥ याजकःसर्वयज्ञानांदातात्यागीप्रियंवदः ॥ २२ ॥ विष्णुध्यानपरोनित्यंशांतोदांतःसुहृत्सदा ॥
पितृमातृपरोनित्यंसर्वस्वजनवत्सलः ॥ २३ ॥ कुलस्यतारकोविद्वान्कुलस्यपरिपोषकः ॥ एवंगुणैश्चसंयुक्तःसपुत्रःसुखदायकः ॥ २४ ॥
अन्येसंबंधसंयुक्ताःशोकसंतापदायकाः ॥ एतादृशेनकिंकार्यंफलहीनेनतेनच ॥ २५ ॥ आयांतियांतितेसर्वेतापंदत्वासुदारुणम् ॥ पुत्ररूपेणते
सर्वेसंसारेद्विजसत्तम ॥ २६ ॥ पूर्वजन्मकृतंपुण्यंयत्त्वयापरिपालितम् ॥ तत्सर्वंहिप्रवक्ष्यामिश्रूयतामद्भुतंपुनः ॥ २७ ॥ ॥ वसिष्ठउवाच ॥
भवाञ्छूद्रोमहाप्राज्ञपूर्वजन्मनिनान्यथा ॥ कृषिकर्त्ताज्ञानहीनोमहालोभेनसंयुतः ॥ २८ ॥ एकभार्यासदाद्वेषीबहुपुत्रोह्यदत्तवान् ॥ धर्मंनैववि
जानासिसत्यंनैवपरिश्रुतम् ॥ २९ ॥ दानंनैवत्वयादत्तंशास्त्रंनैवप्रतिश्रुतम् ॥ कृतानैवत्वयातीर्थयात्राचैवमहामते ॥ ३० ॥ एवंकृतंत्वयाविप्रकृ
षिमार्गेपुनःपुनः ॥ पशूनांपालनंसर्वंगवांचैवद्विजोत्तम ॥ ३१ ॥ महिषीणांतथाश्वानांपालनंचपुनःपुनः ॥ एवंपूर्वकृतंकर्मत्वयैवद्विजसत्तम
॥ ३२ ॥ विपुलंचधनंतद्वल्लोभेनपरिसंचितम् ॥ तस्यव्ययंसुपुण्येननकृतंतुत्वयाकदा ॥ ३३ ॥ पात्रेदानंनदत्तंतुदृष्ट्वादुर्बलमेवच ॥ कृपां
कृत्वानदत्तंतुभवताधनमेवच ॥३४॥ गोमहिष्यादिकंसर्वंपशूनांसंचितंत्वया ॥ विक्रीयचधनंविप्रसंचितंविपुलंत्वया ॥३५॥ तक्रंघृतंतथाक्षीरंविक्रयित्वा
ततोदधि ॥ दुष्कालेंचिंतितंविप्रमोहितोविष्णुमायया ॥३६॥ कृतंमहार्घमेवात्रअन्नंब्राह्मणसत्तम ॥ निर्दयेनत्वयादानंनदत्तंतुकदाचन ॥ ३७ ॥ देवानां
पूजनंविप्रभवतानकृतंकदा ॥ प्राप्यपर्वाणिविप्रेभ्योद्रव्यंनचसमर्पितम् ॥ ३८ ॥ श्राद्धंकालंतुसंप्राप्यश्रद्धयानकृतंत्वया ॥ आर्यावदतितेसाध्वीदिनमेनंस
मागतम् ॥ ३९ ॥ श्वशुरस्यश्राद्धकालःश्वश्र्वाश्चैवमहामते ॥ त्वंश्रुत्वातद्वचस्तस्यागृहंत्यक्त्वापलायसे ॥४०॥ धर्ममार्गेनदृष्टंतेश्रुतंनैवकदात्वया ॥ लो

१ जपी इ० पा० ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

भोमातापिताभ्रातालोभःस्वजनबांधवाः ॥ ४१ ॥ पालितंलोभमेवैकंत्यक्त्वाधर्मंसदैवहि ॥ तस्माद्दुःखीभवाञ्जातोदरिद्रेणातिपीडितः ॥ ४२॥ दिनेदिने
महातृष्णाह्हृदयेतेप्रवर्द्धते ॥ यदायदागृहेद्रव्यंवृद्धिमायातितेतदा ॥ ४३ ॥ तृष्णयादह्यमानस्तुतयात्वंवह्निरूपया ॥ रात्रौवासुप्रसुप्तस्तुनिश्चितोहिप्रचिं
तसि ॥ ४४ ॥ दिनंप्राप्यमहामोहैर्व्यापितोसिसदैवहि ॥ सहस्रंलक्षमेकोटिःकदाअर्बुदमेवच ॥ ४५ ॥ भविष्यतिकदाखर्वोनिखर्वश्चाथमेगृहे॥ एवंसहस्रंल
क्षंचकोटिरर्बुदमेवच ॥ ४६ ॥ खर्वोनिखर्वःसंजातस्तृष्णानैवप्रगच्छति ॥ तवकार्यंपरित्यज्यवृद्धिमायातिसर्वदा॥ ४७ ॥ नैवदत्तंहुतंविप्रभुक्तंनैवकदात्व
या ॥ खनितंभूमिमध्येतुक्षिप्तंपुत्रानजानते ॥ ४८ ॥ अन्यमेवसुपायंतुद्रव्यागमनकारणात् ॥ कुरुषेसर्वदाविप्रलोकान्पृच्छसिबुद्धिमान् ॥ ४९ ॥ खनित्र
मंजनवादंधातुवादमतःपरम् ॥ पृच्छमानोभ्रमस्येकस्तृष्णयापरिमोहितः ॥५०॥ स्पर्शचिंतयसेनित्यंकल्पान्सिद्धिप्रदायकान्॥ प्रवेशंविवराणांतुचिंतमा
नःसुपृच्छसि ॥ ५१ ॥ तृष्णानलेनदग्धेनसुखंनैवप्रगच्छसि ॥ तृष्णानलेनसंदीप्तोहाहाभूतोविचेतनः ॥ ५२ ॥ एवंसुग्धोसिविप्रेंद्रगतस्त्वंकालवश्यता
म् ॥ दारापुत्रेषुतद्द्रव्यंपृच्छमानेषुवैत्वया ॥ ५३ ॥ कथितंनैववृत्तांतंप्राणांस्त्यक्त्वागतोयमम् ॥ एवंसर्वंमयाख्यातंवृत्तांतंतवपूर्वकम् ॥ ५४ ॥
अनेनकर्मणाविप्रनिर्धनोसिदरिद्रवान् ॥ संसारेयस्यसत्पुत्राभक्तिमंतःसदैवहि ॥ ५५ ॥ सुशीलाज्ञानसंपन्नाःसत्यधर्मरताःसदा ॥ संभवंतिगृहेतस्यय
स्यविष्णुःप्रसीदति ॥ ५६ ॥ धनंधान्यंकलत्रंतुपुत्रपौत्रमनंतकम् ॥ सभुंक्तेमर्त्यलोकेवैयस्यविष्णुःप्रसन्नवान् ॥ ५७ ॥ विनाविष्णोःप्रसादेनदारापुत्रा
न्नचाप्नुयात् ॥ सुजन्मचकुलंविप्रतद्विष्णोःपरमंपदम् ॥ ५८ ॥ इति श्रीपद्मपुराणेभूमिखंडेऐंद्रेसुमनोपाख्यानेसप्तदशोऽध्यायः ॥ १७॥ सोमशर्मोवाच ॥
पूर्वजन्मकृतंपापंत्वयाख्यातंचमेसुने ॥ शूद्रत्वेनतुविप्रेन्द्रमयैवपरिवर्जितम् ॥ १ ॥ विप्रत्वंहिमयाप्राप्तंतत्कथंद्विजसत्तम ॥ तत्सर्वंकारणंब्रूहिज्ञानविज्ञान
पंडित ॥ २ ॥ वसिष्ठउवाच ॥ यत्त्वयाचेष्टितंपूर्वंकर्मधर्माश्रितंद्विज ॥ तदहंसंप्रवक्ष्यामिश्रूयतांयदिमन्यसे ॥ ३ ॥ ब्राह्मणःकश्चिदनघःसदाचारः
सुपंडितः ॥ विष्णुभक्तस्तुधर्मात्मानित्यंविष्णुपरायणः ॥ ४ ॥ यात्राव्याजेनतीर्थानांभ्रमत्येकःसमेदिनीम् ॥ अटमानःसमायातस्तवगेहंमहाम
तिः ॥५ ॥ याचितंस्थानमेकंवैवासार्थंद्विजसत्तम ॥ तवैवभार्ययादत्तंत्वयाचसहपुत्रकैः ॥ ६ ॥ एयतामेयतांब्रह्मन्सुखेनसुगृहेमम ॥ वैष्णवं
ब्राह्मणंपुण्यमित्युवाचपुनःपुनः ॥ ७ ॥ सुखेनस्थीयतामत्रगृहोयंतवसुव्रत ॥ अद्यधन्योस्म्यहंपुण्यमद्यतीर्थमहंगतः ॥ ८ ॥ अद्यती
र्थफलंप्राप्तंतवांघ्रिद्वयदर्शनात् ॥ गवांस्थानंवरंपुण्यंनिवासायनिवेदितम् ॥ ९ ॥ अंगसंवाहनंकृत्वापादौचैवप्रमर्दितौ ॥ क्षालितौचपुनस्तोयैःस्नातः
पादोदकेनहि ॥ १० ॥ सद्योघृतंदधिक्षीरमन्नंतक्रंप्रदत्तवान् ॥ तस्मैचब्राह्मणायैवभवानित्थंमहात्मने ॥ ११ ॥ एवंसंतोषितोविप्रस्त्वयाचस

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

द्दभार्यया ॥ पुत्रैःसार्धंमहाभागोवैष्णवोज्ञानपंडितः ॥ १२ ॥ अथप्रभातेसंप्राप्तेदिनेपुण्येसुभाग्यदे ॥ आषाढस्यतुशुद्धस्यैकादशीपापनाशनी ॥ १३ ॥
तस्मिन्दिनेसुसंप्राप्तासर्वपातकनाशिनी ॥ यस्यांदेवोहृषीकेशोयोगनिद्रांप्रगच्छति ॥ १४ ॥ तांप्राप्यचततोलोकास्तत्यजुर्बुद्धिपंडिताः ॥ गृहस्यसर्व
कर्माणिविष्णुध्यानरताद्विज ॥ १५ ॥ उत्सवंपरमंचक्रुर्गीतमंगलवादनैः ॥ स्तुवंतिब्राह्मणाःसर्वैर्वेदैःस्तोत्रैःसुमंगलैः ॥ १६ ॥ एवंमहोत्सवंप्राप्यसचब्राह्म
णसत्तमः ॥ तस्मिन्दिनेस्थितस्तत्रसंप्राप्तंसमुपोषणम् ॥ १७ ॥ एकादश्यास्तुमाहात्म्यंपठितंब्राह्मणेनवै ॥ भार्यापुत्रैःसुतैःसार्द्धंश्रुतंधर्ममनुत्तमम् ॥१८॥
श्रुतेतस्मिन्महापुण्येभार्यापुत्रैस्तुप्रेरितः॥संसर्गादस्यविप्रस्यव्रतमेतत्समाचर ॥ १९ ॥ तदाकर्ण्यमहद्वाक्यंसर्वपुण्यप्रदायकम् ॥ व्रतमेतंकरिष्यामिइति
निश्चितमानसः ॥ २० ॥ भार्यापुत्रैःसमंगत्वानद्यांस्नानंकृतंत्वया ॥ हृष्टेनमनसाविप्रपूजितोमधुसूदनः ॥२१॥ सर्वोपहारैःपुण्यैश्चगंधधूपादिभिस्तथा ॥
रात्रौजागरणंकृत्वानृत्यगीतादिभिस्तथा ॥ २२ ॥ ब्राह्मणस्यप्रसंगेननद्यांस्नानंपुनःकृतम् ॥ पूजितोदेवदेवेशःपुष्पधूपादिमंगलैः॥२३॥ भक्त्याप्रणम्यगो
विंदंस्नापयित्वापुनःपुनः ॥ निर्वापंतादृशंदत्तंब्राह्मणायमहात्मने ॥ २४ ॥ भक्त्याप्रणम्यतंविप्रंदत्तातस्मैसुदक्षिणा ॥ कृतवान्पारणंविप्रपुत्रैर्भार्यादि
भिःसमम् ॥ २५ ॥ प्रेषितोभक्तिपूर्वेणसद्भावेनत्वयैवसः ॥ एवंव्रतंसमाचीर्णंत्वयावैद्विजसत्तम ॥ २६ ॥ संगत्याब्राह्मणस्यैवविष्णोश्चैवप्रसादतः ॥
भवान्ब्राह्मणतांप्राप्तःसत्यधर्मसमन्वितः ॥ २७ ॥ तस्यव्रतस्यभावेनत्वयाप्राप्तंमहत्कुलम् ॥ भूसुराणांमहाप्राज्ञंसत्यधर्मसमाविलम् ॥ २८ ॥ तस्मैतु
ब्राह्मणायैववैष्णवायमहात्मने ॥ श्रद्धयासत्यभावेनदत्तमन्नंसुसंस्कृतम् ॥२९ ॥ तस्यदानस्यभावेनमिष्टान्नमुपतिष्ठति ॥ महामोहैःप्रमुग्धोहितृष्णयाव्या
पितंमनः॥३०॥पूर्वजन्मनितेविप्रअर्थमेवप्रसंचितम्॥नदत्तंब्राह्मणेभ्योहिदीनेष्वन्येषुवैत्वया॥३१॥ दारेषुपुत्रलोभेनम्रियमाणेनवैतदा ॥ तस्यपापस्यभावे
नदारिद्रंत्वामुपाविशत्॥३२॥ पुत्रलोभंपरित्यज्यस्नेहंत्यक्त्वाप्रदूरतः॥अपुत्रवान्भवाञ्जातस्तस्यपापस्यवैफलम् ॥ ३३ ॥ सुपुत्रंचकुलंविप्रधन[1]धान्यवर
स्त्रियः॥ सुजन्ममरणंचैवसुभोगाःसुखमेवच ॥ ३४ ॥ राज्यंस्वर्गश्चमोक्षश्चयद्यद्दुर्लभमेवच ॥ प्रसादात्तस्यदेवस्यविष्णोश्चैवमहात्मनः ॥३५॥ तस्मादारा
ध्यगोविन्दंनारायणमनामयम्॥ प्राप्स्यसित्वंपरंस्थानंतद्विष्णोःपरमंपदम् ॥३६॥ सुपुत्रत्वंधनंधान्यंसुभोगान्सुखमेवच ॥ पूर्वजन्मकृतंसर्वंयत्त्वयापरिचेष्टि
तम् ॥ ३७ ॥ तन्मयाकथितंविप्रतवाग्रेपरिनिष्ठितम् ॥ एवंज्ञात्वामहाभागनारायणपरोभव ॥ ३८ ॥ ब्रह्मात्मजेनापिमहानुभावःसविप्रवर्यःपरिबोधि
तोहि ॥ हर्षेणयुक्तःसमहानुभावोभक्त्यावसिष्ठंप्रणिपत्यतत्र ॥ ३९ ॥ आमंत्र्यविप्रंसजगामगेहंतांप्राप्यभार्यांसुमनांप्रहर्षः ॥ सर्वंहिवृत्तंममपूर्वचेष्टितंतेनैव

१ धनं धान्यं धरा स्त्रियः । इ० पा० ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

विप्रेणतवप्रसादात् ॥४०॥ भद्रेवसिष्ठेनविकाशनीतमद्यैवमोहंपरिनाशितंमे ॥ आराधयिष्येमधुसूदनंहियास्यामिमोक्षंपरमंपदंतत् ॥४१॥ आकर्ण्यवाक्यंपरमं
महांतंसुमंगलंमंगलदायकंहि ॥ हर्षेणयुक्तातमुवाचकांतंपुण्योसिविप्रेणविबोधितोऽसि ॥४२॥ इति श्रीपद्मपुराणेपंचपंचाशत्सहस्रसंहितायांभूमिखंडेऐंद्रेसुमनो
पाख्यानेअष्टादशोऽध्यायः ॥१८॥ सूतउवाच ॥ सोमशर्मामहाप्राज्ञःसुमनयासहसत्तमः ॥ कपिलासंगमेपुण्येरेवातीरेसुपुण्यदे ॥१॥ स्नात्वातत्रसमेधावीतर्पयि
त्वासुरान्पितॄन् ॥ तपस्तेपेसुशांतात्माजपन्नारायणंशिवम् ॥ २ ॥ द्वादशाक्षरमंत्रेणध्यानयुक्तोमहामनाः ॥ तस्यैवदेवदेवस्यवासुदेवस्यसुव्रतः ॥ ३ ॥ आसने
शयनेयानेस्वप्नेपश्यतिकेशवम् ॥ सदैवनिश्चलोभूत्वाकामक्रोधविवर्जितः ॥ ४ ॥ साचसाध्वीमहाभागापतिव्रतपरायणा ॥ सुमनाकांतमेवापिशुश्रूषतित
पोन्वितम् ॥ ५ ॥ ध्यायमानस्यतस्यापिविघ्नैःसंदर्शितंभयम् ॥ सर्पाविषोल्बणाःकृष्णास्तत्रयांतिमहात्मनः ॥ ६ ॥ पार्श्वेतेतप्यमानस्यतस्यतेसोमश
र्मणः ॥ सिंहव्याघ्रगजाद्दष्टाभयमेवंप्रचक्रिरे ॥ ७ ॥ वेतालाराक्षसाभूताःकूष्मांडाःप्रेतभैरवाः ॥ भयंविदर्शयंत्येतेदारुणंप्राणनाशनम् ॥ ८ ॥ नानाविधा
महाभीमाःसिंहास्तत्रसमागताः ॥ दंष्ट्राकरालवक्त्राश्चजगर्जुश्चातिभैरवम् ॥ ९ ॥ विष्णोर्ध्यानात्सधर्मात्मानचचालमहामतिः ॥ महाविघ्नैःसुसंरूढैश्चालितो
मुनिपुंगवः ॥ १० ॥ एवंनचलतेध्यानात्सोमशर्माद्विजोत्तमः ॥ झंझावातैश्चशीतेनमहावृष्ट्यासुपीडितः ॥ ११ ॥ भंभारावमहाभीमः सिंहस्तत्रसमागतः ॥
तंदृष्ट्वाभयवित्रस्तः सस्मारनृहरिंद्विजः ॥ १२ ॥ इंद्रनीलप्रतीकाशंपीतवस्त्रंमहौजसम् ॥ शंखचक्रधरंदेवंगदापंकजधारिणम् ॥ १३ ॥ महामौक्तिकहा
रेणइंदुवर्णानुकारिणा ॥ कौस्तुभेनापिरत्नेनद्योतमानंजनार्दनम् ॥ १४ ॥ श्रीवत्सांकेनदिव्येनहृदयंयस्यराजते ॥ सर्वाभरणशोभांगंशतपत्रनिभेक्षणम् ॥
॥ १५ ॥ सुस्मितास्यंसुप्रसन्नंरत्नदामाभिशोभितम् ॥ भ्राजमानंहृषीकेशंध्यानंतेनकृतंध्रुवम् ॥ १६ ॥ त्वमेवशरणंकृष्णशरणागतवत्सल ॥ नमोस्तुदे
वदेवायकिंमेभयंकरिष्यति ॥ १७ ॥ यस्योदरेत्रयोलोकाःसप्तचान्येमहात्मनः ॥ शरणंतस्यप्रविष्टोस्मिक्वास्तेभयंममैवहि ॥ १८ ॥ यस्माद्भयाःप्रव
र्ततेकृत्यादिकमहाबलाः ॥ सर्वभयप्रहर्तारंतमस्मिशरणंगतः ॥ १९ ॥ पातकानांतुसर्वेषांदानवानांमहाभयम् ॥ रक्षकोविष्णुभक्तानांतमस्मिशरणंगतः ॥
॥ २० ॥ वृंदारकाणांसर्वेषांदानवानांमहात्मनाम् ॥ योगतिःकृष्णभक्तानांतमस्मिशरणंगतः ॥ २१ ॥ अभयोभयनाशायपापनाशायज्ञानवान् ॥ एकं[2]
श्चेंद्रस्वरूपेणतमस्मिशरणंगतः ॥ २२ ॥ व्याधीनांनाशकायैवयऔषधस्वरूपवान् ॥ निरामयोनिरानंदस्तमस्मिशरणंगतः ॥ २३ ॥ अचलश्चालयेल्लो
कानपापोज्ञानमेवच ॥ तमस्मिशरणंप्राप्तोभयंकिंमेकरिष्यति ॥ २४ ॥ साधूनांचापिसर्वेषांपालकोयोह्यनामयः ॥ पातिविश्वंचविश्वात्मातमस्मिशरणंग

१ ज्वालाकराल०इ० पा० । २ एकश्च ब्रह्मरूपेण इ० पा० ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

तः ॥ २५ ॥ योमेमृगेंद्ररूपेणभयंदर्शयतेग्रतः ॥ तमहंशरणंप्राप्तोनरसिंहंनमाम्यहम् ॥ २६ ॥ मदमत्तोमहाकायोवनहस्तिसमागतः ॥ गजलीलागतिं
देवंशरणागतवत्सलम् ॥ २७ ॥ गजास्यंज्ञानसंपन्नंसपाशांकुशधारिणम् ॥ कालास्यंगजतुंडंचशरणंसुगतोस्म्यहम् ॥ २८ ॥ हिरण्याक्षप्रहर्तारंवारा
हंशरणंगतः ॥ वामनंतंप्रपन्नोस्मिशरणागतवत्सलम् ॥२९॥ ह्रस्वास्तुवामनाःकुब्जाःप्रेताःकूष्मांडकादयः ॥ मृत्युरूपधराःसर्वेदर्शयंतिभयंमम॥३०॥अ
मृतंतंप्रपन्नोस्मिकिंभयंमेकरिष्यति ॥ ब्रह्मण्योब्रह्मदोब्रह्माब्रह्मज्ञानमयोहरिः ॥ ३१ ॥ शरणंतंप्रपन्नोस्मिभयंकिंमेकरिष्यति ॥ अभयोयोहिजगतोभीतिघ्नो
भीतिदायकः॥ ३२ ॥ भयरूपंप्रपन्नोस्मिभयंकिंमेकरिष्यति ॥ तारकःसर्वलोकानांनाशकःसर्वपापिनाम् ॥३३॥ तमहंशरणंप्राप्तोधर्मरूपंजनार्दनम् ॥ सु
रारणंयोहिरणेवपुर्द्धारयतेऽद्भुतम् ॥ ३४ ॥ शरणंतस्यगंतास्मिसदागतिरयंमम ॥ झंझावातोमहाचंडोवपुर्दूयतिमेभृशम् ॥ ३५ ॥ शरणंतंप्रपन्नोस्मिस
दागतिरयंमम ॥ अतिशीतंचातिवर्षाआतपस्तापदायकः ॥ ३६ ॥ एषांरूपेणयोदेवस्तस्याहंशरणंगतः ॥ कालरूपाअमीप्राप्ताभयदाममचालकाः॥३७॥
एषांशरणंप्रपन्नोस्मिहरेःस्वरूपिणांसदा ॥ ३८ ॥ यंसर्वदेवंपरमेश्वरंहिनिष्केवलंज्ञानमयंप्रदीपम् ॥ वदंतिनारायणमादिसिद्धंसिद्धेश्वरंतंशरणंप्रपद्ये॥३९॥
इतिध्यायन्स्तुवन्नित्यंकेशवंक्लेशनाशनम् ॥ भक्त्यातेनसमानीतस्तदात्महृदयेहरिः ॥ ४० ॥ उद्यमंविक्रमंतस्यसदृष्ट्वासोमशर्मणः ॥ आविर्भूयहृषीके
शस्तमुवाचप्रहृष्टवान् ॥ ४१ ॥ सोमशर्मन्महाप्राज्ञश्रूयतांभार्ययासह ॥ वासुदेवोस्मिविप्रेंद्रवरंयाचयसुव्रत ॥ ४२ ॥ तेनोक्तोहिसविप्रेन्द्रउन्मील्यनयन
द्वयम् ॥ दृष्ट्वाविश्वेश्वरंदेवंघनश्यामंमहोदयम् ॥ ४३ ॥ सर्वाभरणशोभांगंसर्वायुधसमन्वितम् ॥ दिव्यलक्षणसंपन्नंपुंडरीकनिभेक्षणम् ॥ ४४ ॥ पीतेन
वाससायुक्तंराजमानंसुरेश्वरम् ॥ वैनतेयसमारूढंशंखचक्रगदाधरम् ॥ ४५ ॥ ब्रह्मादीनांसुधातारंजगतोस्यमहायशाः ॥ विश्वस्यास्यसदातीतंरूपातीतंज
गद्गुरुम् ॥ ४६ ॥ हर्षेणमहताविष्टोदंडवत्प्रणिपत्यतम् ॥ श्रियायुक्तंभासमानंसूर्यकोटिसमप्रभम् ॥ ४७ ॥ बद्धांजलिपुटोभूत्वातयासुमनयासह ॥ जय
जयेत्युवाचैनंजयमाधवमानद ॥ ४८ ॥ जययोगीशयोगीन्द्रजयनागांगशायन ॥ यज्ञांगजययज्ञेशजयशाश्वतसर्वग ॥ ४९ ॥ जयसर्वेश्वरानंतयज्ञरूपनमोऽ
स्तुते ॥ जयज्ञानवतांश्रेष्ठजयत्वंज्ञाननायक ॥ ५० ॥ जयसर्वदसर्वज्ञजयत्वंसर्वभावन ॥ जयजीवस्वरूपेशमहाजीवनमोस्तुते ॥ ५१ ॥ जयप्रज्ञादप्रज्ञां
गजयप्राणप्रदायक ॥ जयपापघ्नपुण्येशजयपुण्यपतेहरे ॥ ५२ ॥ जयज्ञानस्वरूपेशज्ञानगम्यायतेनमः ॥ जयपद्मपलाशाक्षपद्मनाभायतेनमः ॥ ५३ ॥
जयगोविंदगोपालजयशंखधरामल ॥ जयचक्रधराव्यक्तव्यक्तरूपायतेनमः ॥५४॥ जयविक्रमशोभांगजयविक्रमनायक ॥ जयलक्ष्मीविलासांगनमोवेदम

१ भयापहम् इ० पा० । २ क्रूराः इ० पा० । ३ जय यज्ञपते हरे ॥ जय यज्ञेश यज्ञघ्न इ० पा० । ४ जय यज्ञघ्ननाशक इ० पा० । ५ विद्याविलासांग इ० पा० ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

यायते ॥ ५५ ॥ जयविक्रमशोभांगजयउद्यमदायक ॥ जयउद्यमकालायउद्यमायनमोनमः॥५६ ॥ जयउद्यमशक्तायउद्यमत्रयधारक ॥ युद्धोद्यमप्रवृत्ता
यतस्मै[1]धर्मायतेनमः ॥ ५७ ॥ नमोहिरण्यरेतायतस्मैतेजायतेनमः ॥ अतितेजःस्वरूपायसर्वतेजोमयायच ॥ ५८ ॥ दैत्यतेजोविनाशायपापतेजोहराय
च ॥ गोब्राह्मणहितार्थायनमोस्तुपरमात्मने ॥ ५९ ॥ नमोस्तु[2]हुतभोक्रेचनमोहव्यवहायते ॥ नमःकव्यवहायैवस्वधारूपायतेनमः ॥ ६० ॥ स्वाहारू
पाययज्ञाय[3]पावनायनमोनमः ॥ नमस्तेशार्ङ्गहस्तायहरयेपापहारिणे ॥ ६१ ॥ सदसच्चोदनायैवनमोविज्ञानशालिने ॥ नमोवेदस्वरूपायपावनायन
मोनमः ॥ ६२ ॥ नमोस्तुहरिकेशायसर्वक्लेशहरायते ॥ केशवायपरायैवनमस्तेविश्वधारिणे ॥ ६३ ॥ नमःकृपाकरायैवनमोहर्षम
यायते ॥ अनंतायनमोनित्यंशुद्धायक्लेशनाशिने ॥ ६४ ॥ आनंदायनमोनित्यं[4]शुद्धायकेवलायते ॥ रुद्रैर्नमितपादायविरंचिनमितायते ॥ ६५ ॥
[5]सुरासुरेंद्रनमितपादपद्मायतेनमः ॥ नमोनमःपरेशायअजितायामृतात्मने ॥ ६६ ॥ क्षीरसागरवासायनमःपद्माप्रियायते ॥ ॐकारायचशुद्धायअचला
यनमोनमः ॥ ६७ ॥ व्यापिनेव्यापकायैवसर्वव्यसनहारिणे ॥ नमोनमोवराहायमहाकूर्मायतेनमः ॥ ६८ ॥ नमोवामनरूपायनृसिंहायमहात्मने ॥ नमो
रामायदिव्यायसर्वक्षत्रवधायच ॥ ६९ ॥ सर्वज्ञानायमत्स्यायनमोरामायतेनमः ॥ नमःकृष्णायबुद्धायनमोम्लेच्छप्रणाशिने ॥ ७० ॥ नमःकपिलविप्रा
यहयग्रीवायतेनमः ॥ नमोव्यासस्वरूपायनमःसर्वमयायते ॥ ७१ ॥ एवंस्तुत्वाहृषीकेशंतमुवाचजनार्दनम् ॥ गुणानांतुपरंपारंब्रह्मावेत्तिनपावन ॥७२॥
नचैवस्तोतुंसर्वज्ञस्तथारुद्रःसहस्रदृक् ॥ वक्तुंकोहिसमर्थस्तुकीदृशीमेमतिर्विभो ॥७३ ॥ निर्गुणंसगुणंस्तोत्रंमयैवतवकेशव ॥ क्षमशब्दापशब्दंमेतवदा
सोस्मिसुव्रत ॥ ७४ ॥ जन्मजन्मनिलोकेशदयांमेकुरुपावन ॥ ७५ ॥ इति श्रीपद्मपुराणेपंचपंचाशत्सहस्रसंहितायांभूमिखंडेऐंद्रेसुमनोपाख्यानेएकोन
विंशोऽध्यायः ॥ १९ ॥ हरिरुवाच ॥ तपसानेनपुण्येनसत्येनानेनतेद्विज ॥ स्तोत्रेणपावनेनापितुष्टोस्मिव्रियतांवरः ॥ १ ॥ वरंदद्मिमहाभागयत्तेमन
सिवर्तते ॥ यंयमिच्छसिकामंत्वंतंतंतेपूरयाम्यहम् ॥ २ ॥ सोमशर्मोवाच ॥ प्रथमंदेहिमेकृष्णवरमेकंसुवाञ्छितम् ॥ सुप्रसन्नेनमनसायद्यस्तिसुदयाम
म ॥ ३ ॥ जन्मजन्मांतरंप्राप्यतवभक्तिंकरोम्यहम् ॥ दर्शयस्वपरंस्थानमचलंमोक्षदायकम् ॥ ४ ॥ स्ववंशतारकंपुत्रंदिव्यलक्षणसंयुतम् ॥ विष्णुभक्ति
परंनित्यंममवंशप्रधारकम् ॥ ५ ॥ सर्वज्ञंसर्वदंदांतंतपस्तेजःसमन्वितम् ॥ देवब्राह्मणलोकानांपालकंपूजकंसदा ॥ ६ ॥ देवमित्रंपुण्यभावंदातारंज्ञानपं
डितम् ॥ देहिमेईदृशंपुत्रंदारिद्रंहरकेशव ॥ ७ ॥ भवत्वेवंनसंदेहोवरमेनंवृणोम्यहम् ॥ हरिरुवाच ॥ एवमस्तुद्विजश्रेष्ठभविष्यतिनसंशयः ॥८॥ मत्प्रसा

१ सर्वात्मने इ० पा० । २ हरभक्ताय इ० पा० । ३ यज्ञरूपायतेनमः इ० पा० । ४ दिव्याय दिव्यरूपिणे इ० पा० । ५ इंद्रासुरैर्नमिताय कृष्णाय परमात्मने इ० पा० ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

दात्सुपुत्रस्तुतववंशप्रतारकः ॥ भोक्ष्यसित्वंवरान्भोगान्दिव्यांश्चमानुषानिह ॥ ९ ॥ समालोक्यपरंसौख्यंपुत्रसंभवजंशुभम् ॥यावज्जीवसिविप्रत्वंतावद्दुः
खंनपश्यसि ॥ १० ॥ दाताभोक्तागुणग्राहीभविष्यासिनसंशयः ॥ सुतीर्थेमरणंचापियास्यसित्वंपरांगतिम् ॥ ११ ॥ एवंवरंहरिर्दत्त्वासप्रियायद्विजायसः ॥
अंतर्धानंगतोदेवःस्वप्नवत्परिदृश्यते ॥ १२ ॥ तदासुमनयायुक्तःसोमशर्माद्विजोत्तमः ॥ सुतीर्थेपावनेतस्मिन्रेवातीरेसुपुण्यदे ॥ १३ ॥ अमरकंटकेविप्रो
दानंपुण्यंकरोतिसः ॥ गतेबहुतरेकालेतस्यवैसोमशर्मणः ॥ १४ ॥ कपिलारेवयोःसंगेस्नानंकृत्वासनिर्गतः ॥ दृष्टवान्पुरतोविप्रःश्वेतमेकंहिकुंजरम् ॥१५॥
सुप्रभंसुंदरंदिव्यंसुमदंचारुलक्षणम् ॥ नानाभरणशोभांगंबहुलक्ष्म्यासमन्वितम् ॥ १६ ॥ सिंदूरैःकुंकुमैस्तस्यकुंभस्थलेविराजिते ॥ कर्णनीलोत्पलयु
तंपताकादंडसंयुतम् ॥ १७ ॥ नागोपरिस्थितोदिव्यःपुरुषोदृढसुप्रभः ॥ दिव्यलक्षणसंपन्नःसर्वाभरणभूषितः ॥ १८ ॥ दिव्यमाल्यांबरधरोदिव्यगंधा
नुलेपनः ॥ सुसौम्यंसोमवत्पूर्णच्छत्रचामरसंयुतम् ॥ १९ ॥ नागारूढंप्रयांतंतंपुनःपश्यतिसत्तमः ॥ सिद्धचारणगंधर्वैःस्तूयमानंसुमंगलम् ॥ २० ॥
सगजंसुंदरंदृष्ट्वापुरुषंदिव्यलक्षणम् ॥ व्यतर्कयत्सोमशर्माविस्मयाविष्टमानसः ॥ २१ ॥ कोऽयंप्रयातिदिव्यांगःपंथानंप्राप्यसुव्रतः ॥ एवं
चिंतयतस्तस्ययावद्गृहंसमाप्तवान् ॥ २२ ॥ प्रविशंतंगृहद्वारंदेवरूपंमनोहरम् ॥ हर्षेणमहताविष्टःसोमशर्माद्विजोत्तमः ॥ २३ ॥ स्वगृहंप्रतिधर्मात्मात्व
रमाणःप्रयातिच ॥ गृहद्वारंगतोयावत्तावत्तंतुनपश्यति ॥ २४ ॥ पतितान्येवपुष्पाणिसौहृद्यानिमहामतिः ॥ दिव्यानिवासयुक्तानिप्रांगणेद्विजसत्तमः ॥
॥ २५ ॥ चंदनैःकुंकुमैःपुण्यैःसुगंधैस्तुविलेपितम् ॥ स्वकीयंप्रांगणेदृष्ट्वादूर्वाक्षतसमन्वितम् ॥२६॥ सएवंविस्मयाविष्टश्चिंतयानःपुनःपुनः ॥ ददर्शसुमनां
प्राज्ञोदिव्यमंगलसंपदम् ॥ २७ ॥ ॥ सोमशर्मोवाच ॥ केनदत्तानिदिव्यानिएतान्याभरणानिच ॥ शृंगाररूपसौभाग्यंवस्त्रालंकारभूषणम् ॥ २८ ॥ त
न्मेत्वंकारणंभद्रेकथयस्वाविशंकिता ॥ एवंसंभाष्यतांभार्याविररामद्विजोत्तमः ॥२९॥ सुमनोवाच॥ शृणुकांतसमायातःकश्चिद्देववरोत्तमः ॥ श्वेतनागस
मारूढोदिव्याभरणभूषितः ॥३० ॥ दिव्यगंधानुलिप्तांगोदिव्याश्चर्यसमन्वितः ॥ नजानेकोहिदेवोसौविप्रगंधर्वसेवितः ॥ ३१ ॥ स्तूयमानःसमायातोदेव
गंधर्वचारणैः ॥ योषितःपुण्यरूपाढ्यारूपशृंगारसंयुताः ॥ ३२ ॥ सर्वाभरणशोभाढ्याःसर्वाःपूर्णमनोरथाः ॥ ताभिःसहसमक्षंमेपुरुषेणमहात्मना ॥३३॥
चतुष्कंपूरितंरत्नैःसर्वशोभासमन्वितम्॥तत्राहमासनेपुण्येस्थापिताब्राह्मणैः[1]किल ॥ ३४ ॥ वस्त्रालंकारभूषांमेददुस्तेसर्वएवहि ॥ वेदमंगलगीतैस्तुशास्त्रगी
तैश्चपुण्यदैः ॥ ३५ ॥ अभिषिक्तास्मितैःसर्वैरंतर्धानंपुनर्गताः ॥ मामेवंपरितःसर्वेपुनरूचुर्द्विजोत्तम ॥३६॥ तवगेहंवयंसर्वेवसिष्यामःसदैवहि ॥ शुचिर्भव

१ स्त्रीगणैः इ० पा० ।

सुकल्याणिभर्त्रासार्द्धंसदैवहि ॥ ३७ ॥ एवमुक्त्वागताःसर्वेएवंदृष्टंमयैवहि ॥ तयायत्कथितंवृत्तंसमाकर्ण्यमहामतिः ॥ ३८ ॥ पुनश्चिंतांप्रपन्नोऽसौकिमि
दंदेवनिर्मितम् ॥ विचिन्तयित्वाथतदासोमशर्मामहामतिः ॥३९॥ ब्रह्मकर्मणिसंयुक्तःसाधर्म्यंधर्ममुत्तमम् ॥ तस्माद्गर्भंमहाभागादधारव्रतशालिनी॥४०॥
तेनगर्भेणसादेवीअधिकंशुशुभेतदा ॥ संदीप्तपुत्रसंयुक्ततेजोज्वालासमन्विता ॥ ४१ ॥ साहिजज्ञेचतपसातनयंदेवसन्निभम् ॥ अंतरिक्षेततोनेदुर्देवदुंदुभय
स्तदा ॥ ४२ ॥ शंखान्दध्मुर्महादेवागंधर्वाललितंजगुः ॥ अप्सरसस्तथासर्वाननृतुस्तास्तदाकिल ॥ ४३ ॥ अथब्रह्मासुरैःसार्द्धंसमायातोद्विजोत्तमः ॥
चकारनामतस्यैवसुव्रतेतिसमाहितः ॥ ४४ ॥ नामकृत्वाततोदेवाजग्मुःसर्वेमहौजसः ॥ गतेषुतेषुदेवेषुसोमशर्मासुतस्यच ॥ ४५ ॥ जातकर्मादिकंक
र्मचकारद्विजसत्तमः ॥ जातेपुत्रेमहाभागेसुव्रतेदेवनिर्मिते ॥ ४६ ॥ तस्यगेहेमहालक्ष्मीर्धनधान्यसमाकुला ॥ गजाश्वमहिषीगावःकांचनंरत्नमेवच ॥ ४७॥
यथाकुबेरभवनंशुशुभेधनसंचयैः ॥ तत्सोमशर्मणोगेहंतथैवपरिराजते ॥ ४८ ॥ ध्यानपुण्यादिकंकर्मचकारद्विजसत्तमः ॥ तीर्थयात्रांगतोविप्रोनाना
पुण्यसमाकुलः ॥ ४९ ॥ अन्यानियानिपुण्यानिदानानिद्विजसत्तमः ॥ चकारतत्रमेधावीज्ञानपुण्यसमन्वितः ॥ ५० ॥ एवंसाधयतेधर्मं
पालयेच्चपुनःपुनः ॥ पुत्रस्यजातकर्मादिकर्माणिद्विजसत्तमः ॥ ५१ ॥ विवाहंकारयामासहर्षेणमहताकिल ॥ पुत्रस्यपुत्राःसंजाताःसगुणालक्षणा
न्विताः ॥ ५२ ॥सत्यधर्मतपोपेतादानधर्मरताःसदा ॥ सतेषांपुण्यकर्माणिसोमशर्माचकारह ॥ ५३ ॥ पौत्राणांतुमहाभागस्तेषांसुखेनमोदते ॥
सर्वसौख्यंचसंभुज्यजरारोगविवर्जितः ॥ ५४ ॥ पंचविंशाब्दिकोयद्वत्तद्वत्कायंतुतस्यहि ॥ सूर्यतेजःप्रतीकाशःसोमशर्मामहामतिः ॥ ५५ ॥
साचापिशुशुभेदेवीसुमनापुण्यमंगलैः ॥ पुत्रपौत्रैर्महाभागादानव्रतैश्चसंयमैः॥५६॥ अतिभातिविशालाक्षीपुण्यैःपतिव्रतादिभिः॥तारुण्येनसमायुक्तायथा
षोडशवार्षिकी ॥५७॥ मोदमानौमहात्मानौदंपतीचारुमंगलौ ॥ हर्षेणचसमायुक्तौपुण्यात्मानौमहोदयौ ॥५८॥ एवंतयोस्तुवृत्तांतंपुण्याचारसमन्वितम् ॥
सुव्रतस्यप्रवक्ष्यामिव्रतचर्यांद्विजोत्तमाः ॥५९॥ यथातेनसमाराध्यनारायणमनामयम् ॥ ६० ॥ इति श्रीपद्मपुराणेपंचपंचाशत्सहस्रसंहितायांभूमिखंडे
ऐंद्रेसुमनोपाख्यानेसुव्रतोत्पत्तिर्नामविंशोऽध्यायः ॥ २० ॥ सूतउवाच ॥ एकदाव्यासदेवोऽसौब्रह्माणंजगतःपतिम् ॥ सुव्रताख्यानकंसर्वंपप्रच्छातीववि
स्मितः ॥ १ ॥ व्यासउवाच ॥ लोकात्मँल्लोकविन्यासदेवदेवमहाप्रभो ॥ सुव्रतस्याथचरितंश्रोतुमिच्छामिसांप्रतम् ॥ २ ॥ ब्रह्मोवाच ॥ पाराशर्यमहा
भागश्रूयतांपुण्यमुत्तमम्॥सुव्रतस्यसुविप्रस्यतपश्चर्यासमन्वितम् ॥३॥ सुव्रतोनाममेधावीबाल्यादापिसचिंतयन्॥गर्भेनारायणंदेवंदृष्टवान्पुरुषोत्तमम्॥४॥

१ सर्वं सौख्यं स बुभुजे तेजसा राजराजवत् ॥ इ० पा० ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

सपूर्वकर्माभ्यासेनहरेर्ध्यानंगतस्तदा ॥ शंखचक्रधरंदेवंपद्मनाभंसुपुण्यदम् ॥ ५ ॥ ध्यायतेचिंतयेत्सोहिगीतेज्ञानेप्रपाठने ॥ एवंदेवंहरिंध्यायन्सदैव
द्विजसत्तमः ॥ ६ ॥ क्रीडत्येवंसदार्डिभैःसार्द्धंचबालकोत्तमः ॥ बालकानांस्वकंनामहरेश्चैवमहात्मनः ॥ ७ ॥ चकारसहिमेधावीपुण्यात्मापुण्यवत्सलः॥
समाह्वयतिवैमित्रंहरेर्नाम्नामहामतिः ॥ ८ ॥ भोभोःकेशवएह्येहिएहिमाधवचक्रधृक् ॥ क्रीडस्वचमयासार्धंत्वमेवपुरुषोत्तम ॥ ९ ॥ सममेवंप्रगंतव्यमावा
भ्यांमधुसूदन ॥ एवमेवसमाह्वानंनामभिश्चहरेर्द्विजः ॥१०॥ क्रीडनेपठनेहास्येशयनेगीतप्रेक्षणे ॥ यानेचह्यासनेध्यानेमंत्रेज्ञानेसुकर्मसु ॥११॥ पश्यत्येवं
वदत्येवंजगन्नाथंजनार्दनम् ॥ सध्यायतेतमेकंहिविश्वनाथंमहेश्वरम् ॥ १२ ॥ तृणेकाष्ठेचपाषाणेशुष्केसार्द्रेहिकेशवम् ॥ पश्यत्येवंसधर्मात्मा
गोविंदंकमलेक्षणम् ॥ १३ ॥ आकाशेभूमिमध्येतुपर्वतेषुवनेषुच ॥ जलेस्थलेचपाषाणेजीवेष्वेवमहामतिः ॥ १४ ॥ नृसिंहंपश्यतेविप्रःसुव्रतः
सुमनासुतः ॥ बालक्रीडांसमासाद्यरमत्येवंदिनेदिने ॥ १५ ॥ गीतैश्चगायतेकृष्णंसुरागैर्मधुराक्षरैः ॥ तालैर्लयसमायुक्तैःसुस्वरैर्मूर्च्छनान्वि
तैः ॥ १६ ॥ सुव्रतउवाच ॥ ध्यायंतिवेदविदुषःसततंसुरारिंयस्यांगमध्येसकलंहिविश्वम् ॥ योगेश्वरंसकलपापविनाशनंचव्रजामिशरणंमधुसूदन
स्य ॥ १७ ॥ लोकेषुयोहिसकलेष्वनुवर्ततेयोलोकाश्चयस्मिन्निवसंतिसर्वे ॥ दोषैर्विहीनमखलैःपरमेश्वरंतंतस्यैवपादयुगलंसततंनमामि ॥ १८ ॥
नारायणंगुणनिधानमनंतवीर्यंवेदांतशुद्धमतयःप्रपठंतिनित्यम् ॥ संसारसागरमनंतमगाधदुर्गमुत्तारणार्थमखिलंशरणंप्रपद्ये ॥ १९ ॥ यो
गींद्रमानससरोवरराजहंसंशुद्धंप्रभावमखिलंसततंहियस्य ॥ तस्यैवपादयुगलंविमलंविशालंदीनस्यमेऽसुररिपोकुरुतस्यरक्षाम् ॥ २० ॥ ध्यायेऽ
खिलस्यभुवनंस्वपतिंचदेवंदुःखांधकारदलनार्थमिहैवचंद्रम् ॥ लोकस्यपालनकृतेपरिणीतधर्मंसत्यान्वितंसकललोकगुरुंसुरेशम् ॥ २१ ॥ गाया
म्यहंसुरसगीतकतालमानैःश्रीरंगमेकमनिशंभुवनस्यदेवम् ॥ अज्ञाननाशकमलंचदिनेशतुल्यमानंदकंदमखिलंमहिमासमेतम् ॥ २२ ॥ संपूर्णमे
वममृतस्यकलानिधानंतंगीतकौशलमनन्यरसैःप्रगाये ॥ युक्तंस्वयोगकरणैःपरमार्थदृष्टिंविश्वंसपश्यतिचराचरमेवनित्यम् ॥ २३ ॥ पश्यंति
नैवयमिहाथसुपापलोकास्तंकेशवंशरणमेवमुपैतिनित्यम् ॥ २४ ॥ कराभ्यांवाद्यमानस्तुतालंतालसमन्वितम् ॥ गीतेनगायतेकृष्णंबालकैःसहमोदते ॥
॥ २५ ॥ एवंक्रीडारतोनित्यंबालभावेनवैतदा ॥ सुव्रतःसुमनापुत्रोविष्णुध्यानपरायणः ॥ २६ ॥ क्रीडमानंप्राहमातासुव्रतंचारुलक्षणम् ॥ भोजनंकुरु ॥ २१ ॥
मेवत्सक्षुधात्वांपरिपीडयेत् ॥ २७ ॥ तामुवाचपुनःप्राज्ञःसुमनामातरंपुनः ॥ महामृतेनतृप्तोस्मिहरिध्यानरसेनवै ॥ २८ ॥ भोजनासनमारूढोमिष्टमन्नं
प्रपश्यति ॥ इदमन्नंस्वयंविष्णुरात्माह्यन्नंसमाश्रितः ॥ २९ ॥ आत्मरूपेणयोविष्णुरनेनान्नेनतृप्यतु ॥ क्षीरसागरसंवासोयस्यैवपरिसंस्थितः ॥ ३० ॥

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

जलेनानेनपुण्येनतृप्तिमायातुकेशवः ॥ तांबूलचंदनैर्गंधैरेभिःपुष्पैर्मनोहरैः ॥ ३१ ॥ आत्मस्वरूपेणतृप्तस्तृप्तिमायातुकेशवः ॥ शयनेयातिधर्मात्मातदा
कृष्णंप्रचिंतयेत् ॥ ३२ ॥ योगनिद्रान्वितंकृष्णंतमहंशरणंगतः ॥ भोजनाच्छादनेष्वेवमासनेशयनेद्विजः ॥ ३३ ॥ चिंतयेद्वासुदेवंततस्मैसर्वंप्रकल्प
येत् ॥ तारुण्यंप्राप्यधर्मात्माकामभोगान्विहायवै ॥ ३४ ॥ सयुक्तःकेशवध्यानेवैडूर्यपर्वतोत्तमे ॥ यत्रसिद्धेश्वरंलिंगंवैष्णवंपापनाशनम् ॥ ३५ ॥ रुद्रमों
कारसंज्ञंचध्यात्वाचैवमहेश्वरम् ॥ ब्रह्मणावर्द्धितंदेवंनर्मदादक्षिणेतटे ॥ ३६ ॥ सिद्धेश्वरंसमाश्रित्यतपोभावंव्यचिंतयत् ॥ ३७ ॥ इति श्रीपद्मपुराणेपंच
पंचाशत्सहस्रसंहितायांभूमिखंडेऐंद्रेसुमनोपाख्यानेएकविंशोऽध्यायः ॥ २१ ॥ व्यासउवाच ॥ प्रश्नमेकंमहाभागकरिष्येसांप्रतंवद ॥ त्वयैवपूर्वमुक्तंहिसुव्र
तंचप्रतीश्वरम् ॥ १ ॥ पूर्वाभ्यासेनसंध्यायन्नारायणमनामयम् ॥ कस्यांज्ञात्यांसमुत्पन्नःसुव्रतःपूर्वजन्मनि ॥ २ ॥ तन्मेत्वंसांप्रतंब्रूहिकथमाराधितोहरिः॥
अनेनापिसदेवेशकोयंपुण्यसमाविलः ॥ ३ ॥ ब्रह्मोवाच ॥ वैदिशेनगरेपुण्येसर्वर्द्धिसमाकुले ॥ तत्रराजामहातेजाऋतध्वजसुतोबली ॥ ४ ॥ तस्यात्म
जोमहाप्राज्ञोरुक्मभूषणविश्रुतः ॥ संध्यावलीतस्यभार्याधर्मपत्नीयशस्विनी ॥ ५ ॥ तस्यांपुत्रंसमुत्पाद्यसआत्मसदृशंततः ॥ तस्यधर्मांगदंनामचकारनृ
पनंदनः ॥ ६ ॥ सर्वलक्षणसंपन्नःपितृभक्तिपरायणः ॥ रुक्मांगदस्यतनयोयोयंभगवतांवरः ॥ ७ ॥ पितुःसौख्याययेनापिमोहिन्यैतुशिरोददे ॥ वैष्णवे
नचधर्मेणपितृभक्त्यातुतस्याहि ॥ ८ ॥ सुप्रसन्नोहृषीकेशःसकायोवैष्णवंपदम् ॥ नीतस्तुसर्वधर्मज्ञोवैष्णवःसात्वतांवरः ॥ ९ ॥ धर्मांगदोमहाप्राज्ञःप्रज्ञा
ज्ञानविशारदः ॥ तत्रस्थोवैमहाप्राज्ञोधर्मोसौधर्मभूषणः ॥ १० ॥ दिव्यान्मनोनुगान्भोगान्मोदमानःप्रभुंजति ॥ पूर्णेयुगसहस्रांतेधर्मोवैधर्म
भूषणः ॥ ११ ॥ तस्मात्पदात्परिभ्रष्टोविष्णोश्चैवप्रसादतः ॥ सुव्रतोनाममेधावीसुमनानंदवर्द्धनः ॥ १२ ॥ सोमशर्मस्यतनयःश्रेष्ठोभगवतां
वरः ॥ तपश्चचारमेधावीविष्णुध्यानपरोभवत् ॥ १३ ॥ कामक्रोधादिकान्दोषान्परित्यज्यद्विजोत्तमः ॥ संयम्यचैन्द्रियंवर्गंतपस्तेपेनिरंतरम्
॥ १४ ॥ वैडूर्यपर्वतश्रेष्ठेसिद्धेश्वरस्यसन्निधौ ॥ एकीकृत्यमनश्चायंसंयोज्यविष्णुनासह ॥ १५ ॥ एवंवर्षशतंस्थित्वाध्यानेनास्यमहा
त्मनः ॥ सुप्रसन्नोजगन्नाथःशंखचक्रगदाधरः ॥ १६ ॥ तस्मैवरंददावन्यंसलक्ष्म्यासहकेशवः ॥ भोभोःसुव्रतधर्मात्मन्बुध्यस्वविबुधां
वर ॥ १७ ॥ वरंवरयभद्रंतेकृष्णोऽहंतेसमागतः ॥ एवमाकर्ण्यमेधावीविष्णोर्वाक्यमनुत्तमम् ॥ १८ ॥ हर्षेणमहताविष्टोदृष्ट्वादेवंजनार्दनम् ॥ ब
द्धांजलिपुटोभूत्वाप्रणाममकरोत्तदा ॥ १९ ॥ सुव्रतउवाच ॥ संसारसागरमतीवमहासुदुःखजालोर्मिभिर्विविधमोहचयैस्तरंगैः ॥ संपूर्णमस्तिनिजदो

१ निरंजने इ० पा० ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

षगुणैस्तुप्राप्तस्तस्मात्समुद्धरजनार्दनमाशुदीनम् ॥ २० ॥ कर्मांबुदेमहतिगर्जतिवर्षतीवविद्युल्लतोल्लसतिपातकसंचयैर्मे ॥ मोहांधकारपटलैर्ममनास्ति
दृष्टिर्दीनस्यतस्यमधुसूदनदेहिहस्तम् ॥ २१ ॥ संसारकाननघनंबहुदुःखवृक्षैःसंसेव्यमानमपिमोहमयैश्चसिंहैः ॥ संदीप्तमस्तिकरुणाबहुवह्नितेजःसंत
प्यमानमनिशंपरिपाहिकृष्ण ॥ २२ ॥ संसारवृक्षमतिजीर्णमपीहउच्चंमायासुकंदकरुणाबहुदुःखशाखम् ॥ जायादिसंगच्छदनंफलितंमुरारेतत्राधिरूढपति
तंभगवन्हिरक्ष ॥ २३ ॥ दुःखानलैर्विविधमोहमयैःसुधूमैःशोकैर्वियोगमरणांतिकसन्निभैश्च ॥ दग्धोस्मिकृष्णसततंममदेहिमोक्षंज्ञानांबुदैःसमभिषिंचसदैव
मांत्वम् ॥ २४ ॥ घोरांधकारपटलेमहतीवगर्तेसंसारनाम्निपतितंसततंहिकृष्ण ॥ त्वंसत्कृपोममहिदीनभयातुरस्यतस्माद्विरज्यशरणंतवआगतो
स्मि ॥ २५ ॥ त्वामेवयेनियतमानसभावयुक्ताध्यायंतिज्ञानमनसापदवींलभंते ॥ नत्वैवपादयुगलंचमहासुपुण्यंयद्देवकिन्नरगणाःपरिचिंतयंति ॥ २६ ॥
नान्यंवदामिनभजामिनचिंतयामित्वत्पादपद्मयुगलंसततंनमामि ॥ कामंत्वमेवममपूरयमेद्यकृष्णदूरेणयातुममपातकसंचयस्ते ॥ २७ ॥ दासोस्मिदेवतव
किंकरजन्मजन्मत्वत्पादपद्मयुगलंसततंस्मरामि ॥ २८ ॥ यदिकृष्णप्रसन्नोसिदेहिमेसुवरंप्रभो ॥ मन्मातापितरौकृष्णसकायौमंदिरेनय ॥ २९ ॥
आत्मनश्चमहादेवमयासहनसंशयः ॥ श्रीकृष्णउवाच ॥ एवंतेपरमंकार्यंभविष्यतिनसंशयः ॥ ३० ॥ तस्यतुष्टोहृषीकेशोभक्त्यातस्यप्रतोषितः ॥
प्रयातौवैष्णवंलोकंदाहप्रलयवर्जितौ ॥ ३१ ॥ सुव्रतेनसमंतौद्वौसुमनासोमशर्मकौ ॥ यावत्कल्पद्वयंप्राप्तंतावत्ससुव्रतोद्विजः ॥ ३२ ॥ बुभुजेबुभुजेदि
व्याँल्लोकांश्चैवमहामते ॥ देवकार्यार्थमत्रैवकाश्यपस्यगृहंपुनः ॥ ३३ ॥ अवतीर्णोमहाप्राज्ञोवचनात्तस्यचक्रिणः ॥ ऐंद्रंपदंहियोभुंक्तेविष्णोश्चैवप्रसादतः
॥ ३४ ॥ वसुदत्तेतिविख्यातःसर्वदेवैर्नमस्कृतः ॥ ऐंद्रंपदंहियोभुंक्तेसांप्रतंवासवोदिवि ॥ ३५ ॥ एतत्तेसर्वमाख्यातंसृष्टिसंबंधकारणम् ॥ अन्यदेवंप्रवक्ष्या
मियदेवपरिपृच्छसि ॥ ३६ ॥ व्यासउवाच ॥ धर्माङ्गदोमहाप्राज्ञोरुक्माङ्गदसुतोबली ॥ आद्येकृतयुगेजातःसृष्टिकालेसवासवः ॥ ३७ ॥ तत्कथंदेवदेवेश
अन्योधर्माङ्गदोभुवि ॥ अन्योरुक्माङ्गदोराजाकिंचार्यंत्रिदशाधिपः ॥३८॥ एतन्मेसंशयंजातंतद्भवान्वक्तुमर्हति ॥ ब्रह्मोवाच ॥ हंततेकथयिष्यामिसर्वसंदे
हनाशनम् ॥३९॥ देवस्यलीलासृष्ट्यर्थेवर्ततेद्विजसत्तम ॥ यथावाराश्चपक्षाश्चमासाश्चऋतवोयथा ॥४०॥ संवत्सराश्चमनवस्तथायांतियुगाःपुनः ॥ पश्चा
त्कल्पःसमायातिव्रजाम्येवंजनार्दनम् ॥४१॥ अहमेवमहाप्राज्ञमयियांतिचराचराः ॥ पुनःसृजतियोगात्मापूर्ववाद्विश्वमेवाहि ॥४२॥ पुनरहंपुनर्वेदाःपुनस्तेदे
वताद्विजाः॥तथाभूपाश्चतेसर्वेस्वचरित्रसमाविलाः॥४३॥प्रभवंतिमहाभागविद्वांस्तत्रनमुह्यति ॥ पूर्वकल्पेमहाभागोयथारुक्मांगदोनृपः ॥४४॥तथाधर्मांग

१ तस्माद्विकृष्य शरणं नय मामितस्त्वम् ॥ इ० पा० । २ धर्मांगद इ० पा

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

दश्चायंसंजातःख्यातिमान्दिजः॥ रामादयोमहाप्राज्ञाययातिर्नहुषस्तथा ॥४५॥ मन्वादयोमहात्मानःप्रभवंतिलयंतिच ॥ ऐंद्रंपदंप्रभुंजंतिराजानोधर्मतत्प
राः॥४६॥यथाधर्मांगदोवीरःप्रभुंजतिमहत्पदम् ॥ एवंवेदाश्चदेवाश्चपुराणाःस्मृतिपूर्वकाः ॥४७॥ एतत्तुसर्वमाख्यातंतवाग्रेद्विजसत्तम ॥ चरितंसुव्रतस्याथपु
ण्यंसुगतिदायकम् ॥४८॥ अव्यक्तंतुमहाभागप्रब्रवीमितवाग्रतः ॥४९॥ इति श्रीपद्मपुराणेपंचपंचाशत्सहस्रसंहितायांभूमिखंडेऐंद्रेसुव्रतोपाख्यानंनामद्वा
विंशोऽध्यायः ॥ २२ ॥ ॥ ऋषयऊचुः ॥ विचित्रेयंकथापुण्याधन्यायशोविधायिनी ॥ सर्वपापहराप्रोक्ताभवतावदतांवर ॥ १ ॥ सृष्टिसंबंधमेतन्नस्त
द्भवान्वक्तुमर्हति ॥ पूर्वमेवयथासृष्टिर्विस्तरात्सूतनंदन ॥ २ ॥ सूतउवाच ॥ विस्तरेणप्रवक्ष्यामिसृष्टिसंहारकारणम् ॥ श्रुतमात्रेणयस्यापिनरःसर्वज्ञतांव्र
जेत् ॥ ३ ॥ हिरण्यकश्यपेनापिव्यापितंभुवनत्रयम् ॥ तपसाराध्यब्रह्माणंवरंप्राप्तंसुदुर्लभम् ॥ ४ ॥ तस्माद्देवान्महाभागादमरत्वंतथैवच ॥ देवाँल्लोका
न्ससंव्याप्यप्रभुत्वंस्वयमर्जितम् ॥ ५ ॥ ततोदेवाःसगंधर्वामुनयोवेदपारगाः ॥ नागाश्चकिन्नराःसिद्धायक्षाश्चैवतथापरे ॥ ६ ॥ ब्रह्माणंतुपुरस्कृत्यजग्मुर्नारा
यणंप्रभुम् ॥ क्षीरसागरसंसुप्तंयोगनिद्रांगतंप्रभुम् ॥ ७ ॥ तंसंबोध्यमहास्तोत्रैर्देवाःप्रांजलयस्तथा ॥ संबुद्धेसतिदेवेशेवृत्तंतस्यदुरात्मनः ॥ ८ ॥ आचच
क्षुर्महाप्राज्ञसमाकर्ण्यजगत्पतिः॥नृसिंहरूपमास्थायहिरण्यकशिपुंव्यहन् ॥ ९ ॥ पुनर्वाराहरूपेणहिरण्याक्षोमहाबलः ॥ उद्धृतावसुधापुण्याअसुरोघातित
स्तदा ॥ १० ॥ अन्यांश्चघातयामासदानवान्घोरदर्शनान् ॥ एवंचैतेषुनष्टेषुदानवेषुमहत्सुच ॥ ११ ॥ अन्येषुतेषुनष्टेषुदितिपुत्रेषुवैतदा ॥ पुनःस्थानेषु
प्राप्तेषुदेवेषुचमहत्सुच ॥ १२ ॥ यज्ञेष्वेवप्रवृत्तेषुसर्वेषुधर्मकर्मसु ॥ सुस्थेषुसर्वलोकेषुसादितिर्दुःखपीडिता ॥ १३ ॥ पुत्रशोकेनसंतप्ताहाहा
भूताविचेतना ॥ भर्तारंसूर्यसंकाशंतपस्तेजःसमन्वितम् ॥ १४ ॥ दातारंचमहात्मानंभर्तारंकश्यपंतदा ॥ भक्त्याप्रणम्यविप्रेन्द्रतमुवाचमहाम
तिम् ॥ १५ ॥ भगवन्नष्टपुत्राहंकृतादेवेनचक्रिणा ॥ दैतेयादानवाःसर्वेदेवैश्चैवनिपातिताः ॥ १६ ॥ पुत्रशोकानलेनाहंसंतप्तामुनिसत्तम ॥
ममानंदकरंपुत्रंसर्वतेजोहरंविभो ॥ १७ ॥ सुबलंचारुसर्वांगंदेवराजसमप्रभम् ॥ बुद्धिमंतंसुसर्वज्ञंज्ञातारंसर्वपंडितम् ॥ १८ ॥ तपस्तेजःसमायुक्तं
सबलंचारुलक्षणम् ॥ ब्रह्मण्यंज्ञानवेत्तारंदेवब्राह्मणपूजकम् ॥ १९ ॥ जेतारंसर्वलोकानांममानंदकरंद्विज ॥ सर्वलक्षणसंपन्नंपुत्रंमेदेहित्वंविभो ॥ २० ॥
एवमाकर्ण्यवैतस्याःकश्यपोवाक्यमुत्तमम् ॥ कृपाविष्टमनास्तुष्टोदुःखितायाद्विजोत्तम ॥ २१ ॥ तामुवाचमहाभागकृपणांदिनमानसाम् ॥ तस्याःशिर
सिसंन्यस्यस्वहस्तंभावतत्परः॥२२॥भविष्यतिमहाभागेयादृशोवांछितःसुतः॥एवमुक्त्वाजगामासौमेरुंगिरिवरोत्तमम् ॥२३॥तपस्तेपेनिरालंबःसाधयन्प
रमव्रतः ॥ एतस्मिन्नंतरेसातुदधारगर्भमुत्तमम् ॥ २४ ॥ सादितिःसर्वधर्मज्ञाचारुकर्मामनस्विनी ॥ शतवर्षप्रमाणंसाशुचिस्वांतावभूवह ॥ २५ ॥ तयावै

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

जनितःपुत्रोब्रह्मतेजःसमन्वितः ॥ अथकश्यपआयातोहर्षेणमहतान्वितः ॥ २६ ॥ चकारनाममेधावीतस्यपुत्रस्यसत्तमः ॥ बलमित्यब्रवीत्पुत्रंनामतःस
दृशोमहान् ॥ २७ ॥ एवंनामचकाराथव्रतबंधंचकारसः ॥ प्राहपुत्रमहाभागब्रह्मचर्यप्रसाधय ॥ २८ ॥ एवमेवंकरिष्यामितववाक्यंद्विजोत्तम ॥ वेदस्याध्य
यनंकुर्याब्रह्मचर्येणसत्तम ॥ २९ ॥ एवंवर्षशतंसाग्रंगतंतस्यतपस्यतः ॥ मातुःसमक्षमायातस्तपस्तेजःसमन्वितः ॥ ३० ॥ तपोवीर्यमयंदिव्यंब्रह्म
चर्यमहात्मनः ॥ दितिःपश्यतिपुत्रस्यहर्षेणमहतान्विता ॥ ३१ ॥ तमुवाचमहात्मानंबलंपुत्रंतपस्विनम् ॥ मेधाविनंमहात्मानंप्रज्ञाज्ञानविशारदम् ॥ ३२ ॥
त्वयिजीवतिमेधाविन्प्रजीवंतिसुताममम ॥ हिरण्यकशिपाद्यास्तेयेहताश्चक्रपाणिना ॥ ३३ ॥ वैरंसाधयमेवत्सजहिदेवान्त्रिपून्रणे ॥ सादनुस्तमुवाचेदंबलं
पुत्रंमहाबलम् ॥ ३४ ॥ आदाविंद्रंहिदेवेंद्रंद्रुतंसूदयपुत्रक ॥ पश्चाद्देवान्निपात्यंतांततोगरुडवाहनः ॥ ३५ ॥ तयोराकर्ण्यसादेवीअदितिःपतिदेवता ॥
दुःखेनमहताविष्टापुत्रमिंद्रमभाषत ॥ ३६ ॥ दितिपुत्रोमहाकायोवर्द्धतेब्रह्मतेजसा ॥ देवानांहिवधार्थायतपस्तेपेनिरंजने ॥ ३७ ॥ एवंजानीहिदेवेशय
दिक्षेममिहेच्छसि ॥ एवमाकर्ण्यतद्वाक्यंसमातुःपाकशासनः ॥ ३८ ॥ चिंतामवापदुःखेनमहतींदेवराट्तदा ॥ महाभयेनसंत्रस्तश्चिंतयामासवैततः ॥ ३९ ॥
कथमेनंहनिष्यामिदेवधर्मविदूषकम् ॥ इतिनिश्चित्यदेवेशोबलस्यनिधनंप्रति ॥ ४० ॥ एकदाहिबलःसोपिसंध्यार्थंसिंधुमाश्रितः ॥ कृष्णाजिने
नदिव्येनदंडकाष्ठेनराजितः ॥ ४१ ॥ अमलेनापिपुण्येनब्रह्मचर्येणतेनसः ॥ सागरस्योपकंठेतंसंध्यासनमुपागतम् ॥ ४२ ॥ जपमानंसुशां
तंतंददृशेपाकशासनः ॥ वज्रेणतेनदिव्येनताडितोदितिनंदनः ॥ ४३ ॥ बलंनिपतितंदृष्ट्वागतसत्वंगतंभुवि ॥ हर्षेणमहताविष्टोदेवराण्मुमुदे
तदा ॥ ४४ ॥ एवंनिपात्यतंदैत्यंदितिनंदनमेवच ॥ राज्यंचकारधर्मात्मासुखेनपाकशासनः ॥ ४५ ॥ इति श्रीपद्मपुराणेपंचपंचाशत्सहस्र
संहितायांभूमिखंडेबलदैत्यवधोनामत्रयोविंशोऽध्यायः ॥ २३ ॥ ॥ सूतउवाच ॥ हतंश्रुत्वादितिःपुत्रंसुबलंबलमेवच ॥ रुदितंकरुणंकृत्वाहाहा
कष्टंभृशंमम ॥ १ ॥ एवंसुकरुणंकृत्वाबहुकालंतपस्विनी ॥ सागताकश्यपंकांतंतमुवाचयशस्विनी ॥ २ ॥ तवपुत्रोमहापापइंद्रःसुरगणे
श्वरः ॥ सागरोपगतंदृष्ट्वाबलंमेब्रह्मलक्षणम् ॥ ३ ॥ वज्रेणघातयामाससंध्यामास्यंतमेवहि ॥ एवंश्रुत्वाततःक्रुद्धोमरीचितनयस्तदा ॥ ४ ॥ क्रो
धेनमहताविष्टःप्रजज्वालेववह्निना ॥ अवलुंच्यजटामेकांशुच्यग्नौसद्विजोत्तमः ॥ ५ ॥ इंद्रस्यैववधार्थायपुत्रमुत्पादयाम्यहम् ॥ तस्मात्कुंडात्समुत्पन्नो
हुताशनमुखादपि ॥ ६ ॥ कृष्णांजनचयोपेतःपिंगाक्षोभीषणाकृतिः ॥ दंष्ट्राकरालवक्त्रांतोजगतांभयदायकः ॥ ७ ॥ महाचर्वरिकोघोरःखड्गचर्म
धरस्तथा ॥ सर्वांगतेजसादीप्तोमहामेघोपमोबली ॥ ८ ॥ उवाचकश्यपंविप्रमादेशोममदीयताम् ॥ कस्मादुत्पादितोविप्रभवताकारणंवद ॥ ९ ॥ तमहं

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

साधयिष्यामिप्रसादात्तवसुव्रत ॥ कश्यपउवाच ॥ अस्यामनोरथंपुत्रपूरयस्वममैवहि ॥ १० ॥ अदित्यास्त्वंमहाप्राज्ञजहिइंद्रंदुरात्मकम् ॥ निहतेदेवरा
जेहिऐंद्रंपदंप्रभुंक्ष्वच ॥ ११ ॥ एवंतेनसमादिष्टःकश्यपेनमहात्मना ॥ वृत्रस्तुउद्यमंचक्रेतस्येंद्रस्यवधायच ॥ १२ ॥ धनुर्वेदस्यचाभ्यासंसचक्रेपौरुषा
न्वितः ॥ बलंवीर्यंतथाक्षात्रंतेजोधैर्यसमन्वितम् ॥ १३ ॥ दृष्ट्वाहितस्यदैत्यस्यसहस्राक्षोभयातुरः ॥ उपायंचिंतितंतस्यवृत्रस्यापिदुरात्मनः ॥ १४ ॥ वधा
र्थंदेवदेवेनसमाहूयमहामुनीन् ॥ सप्तर्षीन्प्रेषयामासवृत्रंदैत्येश्वरंप्रति ॥ १५ ॥ भवंतस्तत्रगच्छंतुयत्रवृत्रःसतिष्ठति ॥ संधिंकुर्वंतुवैतेनसार्द्धममसुनी
श्वराः ॥ १६ ॥ एवंतेनसमादिष्टामुनयःसप्ततेतदा ॥ वृत्रासुरंततःप्रोचुःसहस्राक्षप्रचालिताः ॥ १७ ॥ सख्यंकर्तुंप्रयच्छेत्साक्रियतांदैत्यसत्तम ॥ ऋषयः
सप्ततत्त्वज्ञाऊचुर्वृत्रंमहाबलम् ॥ १८ ॥ सहस्राक्षोमहाप्राज्ञोभवतासहसत्तम ॥ मैत्रमिच्छतिवैकर्तुंतत्कथंनकरोषिकिम् ॥ १९ ॥ अर्धमैंद्रंपदंवीरसत्वंभुं
क्ष्वसुखेनवै ॥ वर्तत्वर्द्धेनइंद्रस्तुअसुरादेवतास्तथा ॥२०॥ सुखंवर्ततुतेसर्वेवैरंचैवविसृज्यवै ॥ वृत्रउवाच ॥ यदिसत्येनदेवेंद्रोमैत्रमिच्छातिसत्तमः ॥२१॥
सत्यमाश्रित्यचैवाहंकरिष्येनात्रसंशयः ॥ छद्मचैवंपुरस्कृत्यइंद्रोद्रोहंसमाचरेत् ॥ २२॥ तदाकिंक्रियतेविप्राइत्यर्थंप्रत्ययंहिकिम् ॥ ऋषयस्त्विद्रमाचख्यु
रित्यर्थंप्रत्ययंवद ॥ २३ ॥ तन्नस्त्वंसत्यतांब्रूहियदिसख्यमिहेच्छसि ॥ इंद्रउवाच ॥ यद्यऽसत्येनवर्तामिभवद्भिःसहछद्मना ॥ २४ ॥ ब्रह्महत्यादिकैःपापै
र्लिप्येहंनात्रसंशयः ॥ तेवृत्रंदैत्यनाथंतंपुनरूचुर्महौजसः ॥ २५ ॥ ब्रह्महत्यादिकैःपापैर्लिप्येहंनात्रसंशयः ॥ इत्युवाचमहाप्राज्ञत्वामेवंसपुरंदरः ॥ २६ ॥
एतेनप्रत्ययेनापिसख्यंकुरुमहामते॥वृत्रउवाच ॥ भवतांशिष्टमार्गेणसत्येनानेनतस्यच॥२७॥मैत्रमेवंकरिष्यामितेनसार्द्धंद्विजोत्तमाः ॥ वृत्रमिंद्रस्यसंस्थानं
नीतंब्राह्मणपुङ्गवैः ॥ २८ ॥ इन्द्रस्तमागतंदृष्ट्वावृत्रंमित्रार्थमुद्यतः ॥ सिंहासनात्समुत्थायअर्घमादायसत्वरः॥२९॥ददौतस्मैसधर्मात्मावृत्रायद्विजसत्तम॥
अर्धंभुंक्ष्वमहाप्राज्ञऐंद्रमेतन्महत्पदम् ॥३०॥ वर्तितव्यंसुखेनापिआवाभ्यांदैत्यसत्तम ॥ एवंविश्वासयन्दैत्यंवृत्रंमैत्रेणवैतदा ॥३१॥गतेषुतेषुविप्रेषुस्वस्थानं
द्विजसत्तम ॥ छिद्रंपश्यतिदुष्टात्मावृत्रस्यापिसदैवहि ॥ ३२ ॥ सावधानत्वमिंद्रोपिदिवारात्रौप्रचिंतयेत् ॥ तस्यच्छिद्रंनपश्येतवृत्रस्यापिमहात्मनः॥३३॥
उपायंचिंतयामासतस्यैववधहेतवे ॥ रंभासंप्रेषितातेनमोहयस्वमहासुरम् ॥ ३४ ॥ येनकेनाप्युपायेनयथाहत्वालभेसुखम् ॥ तथाकुरुष्वकल्याणिसंमो
हायसुरद्विषः ॥ ३५ ॥ वनंपुण्यंमहादिव्यंपुण्यपादपसेवितम् ॥ बहुवृक्षफलोपेतंमृगपक्षिसमाकुलम् ॥ ३६ ॥ विमानमंदिरैर्दिव्यैःसर्वत्रपरिशोभितम् ॥
दिव्यगंधर्वसंगीतंभ्रमराकुलितंसदा ॥ ३७ ॥ कोकिलानांरुतैःपुण्यैःसर्वत्रमधुरायतैः ॥ शिखिसारंगनादैश्चसर्वत्रसुसमाकुलम् ॥ ३८ ॥
दिव्यैस्तुचंदनैर्वृक्षैःसर्वत्रसमलंकृतम् ॥ वापीकुंडतडागैश्चजलपूर्णैर्मनोहरैः ॥ ३९ ॥ कमलैःशतपत्रैश्चपुष्पितैःसमलंकृतम् ॥ देवगं

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

धर्वसंसिद्धैश्चारणैश्चैवकिन्नरैः ॥ ४० ॥ मुनिभिः शुशुभेदिव्यैर्दिव्योद्यानवरेणच ॥ अप्सरोगणसंकीर्णनानाकौतुकमंगलैः ॥ ४१ ॥ हेमप्रा
सादसंबाधदंडच्छत्रैश्चचामरैः ॥ कलशैश्चपताकाभिःसर्वत्रसमलंकृतम् ॥ ४२ ॥ वेदध्वनिसमाकीर्णंगीतध्वनिसमाकुलम् ॥ एवंनंदनमासाद्य
सारंभाचारुहासिनी ॥ ४३ ॥ अप्सरोभिःसमंतत्रक्रीडत्येवंविलासिनी ॥ सूतउवाच ॥ एकदातुसवृत्रोवैकालाकृष्टोगतोवनम् ॥ ४४ ॥ कतिभिर्दान
वैःसार्द्धंसुदयापरयायुतः ॥ अलक्ष्येभ्रमतेपार्श्वेतस्यैवचमहात्मनः ॥ ४५ ॥ देवराजोपिविप्रेंद्रश्छिद्रान्वेषीद्विषांकिल ॥ सहिवृत्रोमहाप्राज्ञोविश्वस्तःसर्व
कर्मसु ॥ ४६ ॥ इंद्रंमित्रंपरंजानन्भयंचक्रेनतस्यसः ॥ भ्रममाणोवनंपश्येत्सर्वत्रपरमंशुभम्॥ ४७ ॥ सुरम्यंकौतुकवनंवनितागणसंकुलम्॥चंदनस्यापिवृ
क्षस्यछायांशीतांसुपुण्यदाम् ॥ ४८ ॥ समाश्रित्यविशालाक्षीरंभातत्रप्रदीव्यति ॥ सखीभिस्तुमहाभागादोलारूढायशस्विनी ॥ ४९ ॥ गायतेसुस्व
रंगीतंसर्वविश्वप्रमोहनम् ॥ तत्रवृत्रःसमायातःकामाकुलितमानसः ॥ ५० ॥ दोलारूढांसमालोक्यरंभांचारुसुलोचनाम् ॥ ५१ ॥ इति श्रीपद्मपुराणेपंच
पंचाशत्सहस्रसंहितायांभूमिखंडेवृत्रवंचनंनामचतुर्विंशोऽध्यायः ॥ २४ ॥ सूतउवाच ॥ इयंहिकागायतिचारुलोचनाविलासभावैःपरिविश्वमेव ॥ अतीवबा
लाशुशुभेमनोहरासंपूर्णभावैःपरिमोहयेज्जनम् ॥ १ ॥ दृष्ट्वासरंभांकमलायताक्षींपीनस्तनींचर्चितकुंकुमांगीम् ॥ पद्माननांकामगृहंममैषानोवारतिश्चारु
मनोहरेयम् ॥ २ ॥ संपूर्णभावांपरिरूपयुक्तांकामांगशीलामतिशीलभावाम् ॥ यास्याम्यहंवश्यमिहैवअस्यामनोभवेनाद्यइहैवप्रेषितः ॥ ३ ॥ इतीवदै
त्यःसुविचिंतयान्वितःकामेनमुग्धोबहुकालनोदितः ॥ समातुरस्तत्रजगामसत्वरमुवाचतांदीनमनाःसुलोचनाम् ॥ ४॥ कस्यासिवासुंदरिकेनप्रेषिताकिंना
मतेपुण्यतमंवदस्वमे ॥ तवैवरूपेणमहातितेजसामुग्धोस्मिबालेममवश्यतांव्रज ॥ ५ ॥ एवमुक्ताविशालाक्षीवृत्रंकामाकुलंप्रति ॥ अहंरंभामहाभाग
क्रीडार्थंवनमुत्तमम् ॥ ६ ॥ सखीसार्धंसमायातानंदनंवनमुत्तमम् ॥ त्वंतुकोवाकिमर्थंहिममपार्श्वंसमागतः ॥ ७ ॥ वृत्रउवाच ॥ श्रूयतामाभिधास्यामियो
हंबालेसमागतः ॥ हुताशनात्समुत्पन्नःकश्यपस्यसुतःशुभे ॥ ८ ॥ सखाहंदेवदेवस्यइंद्रस्यापिवरानने ॥ ऐंद्रंपदंवरारोहेअर्धंमेभुक्तिमागतम् ॥ ९ ॥ अ
हंवृत्रःकथंदेविमामेवंनतुविंदसि ॥ त्रैलोक्यंवशमायातंयस्यैववरवर्णिनि ॥ १० ॥ अहंशरणमायातःकामाद्रक्षवरानने ॥ भजस्वमांविशालाक्षिकामेनाकु
लितंप्रिये ॥ ११ ॥ रंभोवाच ॥ वशगाहंतवैवाद्यभविष्यामिनसंशयः ॥ यंयंवदाम्यहंवीरतंतंकार्यंत्वयैवहि ॥ १२ ॥ एवमस्तुमहाभागेतंतंसर्वंकरो
म्यहम् ॥ एवंसंबंधकंकृत्वातयासहमहाबलः ॥ १३ ॥ तस्मिन्वनेमहापुण्येरेमेदानवसत्तमः ॥ तस्यागीतेननृत्येनहास्येनललितेनच ॥ १४ ॥ अतिमुग्धो
महादैत्यःसतस्याःसुरतेनच ॥ तमुवाचमहाभागंवृत्रंदानवसत्तमम् ॥ १५ ॥ सुरापानंकुरुष्वेहपिबस्वमधुमाधवीम् ॥ तामुवाचविशालाक्षीरंभांशशि

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

निभाननाम् ॥ १६ ॥ पुत्रोहंब्राह्मणस्यापिवेदवेदांगपारगः ॥ सुरापानंकथंभद्रेकरिष्यामि विनिंदितम् ॥१७॥ तयातुरंभयादेव्याप्रीत्यादत्तासुराहठात् ॥
तस्यादाक्षिण्यभावेनसुरापानंकृतंतदा ॥ १८ ॥ अतीवमुग्धंसुरयाज्ञानभ्रष्टोयदाभवत् ॥ तदंतरेसुरेंद्रेणवज्रेणनिहतस्तदा ॥ १९ ॥ ब्रह्महत्या
दिकैःपापैः सलिप्तोवृत्रहाततः ॥ ब्राह्मणास्तुततःप्रोचुरिंद्रपापंकृतंत्वया ॥ २० ॥ अस्माद्वाक्यात्तुविश्वस्तोवृत्रोनाममहाबलः ॥ हतो
विश्वासभावेनएवंपापंत्वयाकृतम् ॥ २१ ॥ इंद्रउवाच ॥ येनकेनाप्युपायेनहंतव्योरिःसदैवहि ॥ देवब्राह्मणहंतारंयज्ञानांधर्मकंटकम् ॥ २२ ॥ निहतंदान
वंदुष्टंत्रैलोक्यस्यापिनायकम् ॥ तदर्थंकुपितायूयमेतन्न्यायस्यलक्षणम् ॥ २३ ॥ विचारमेवंकर्त्तव्यंभवद्भिर्द्विजसत्तमाः ॥ पश्चात्कोपंप्रकर्त्तव्यमन्यायंम
मचिंत्यताम् ॥ २४ ॥ एवंसंबोधिताविप्राइंद्रेणापिमहात्मना ॥ ब्रह्मादिभिःसुरैःसर्वैर्बोधितास्तेचसत्तमाः ॥ २५ ॥ जग्मुःस्वस्थानमेवंहिनिहतेधर्मकं
टके ॥ २६ ॥ इति श्रीपद्मपुराणेभूमिखंडेवृत्रासुरवधोनामपंचविंशोऽध्यायः ॥ २५ ॥ सूतउवाच ॥ तंपुत्रंनिहतंश्रुत्वासादितिर्दुःखपीडिता ॥ पुत्रशोकेन
तेनैवसंदग्धाद्विजसत्तमाः ॥१॥ पुनरूचेमहात्मानंकश्यपंमुनिपुंगवम् ॥इंद्रस्यापिसुदुष्टस्यवधार्थंद्विजसत्तम ॥ २ ॥ ब्रह्मतेजोमयंतीव्रंदुःसहंसर्वदैवतैः ॥
पुत्रैकंदयितांकांतसुप्रियाहंयदाविभो ॥३॥ कश्यपउवाच ॥ निहतौबलवृत्रौचममपुत्रौमहाबलौ ॥ अधमाश्रित्यदेवेनइंद्रेणापिदुरात्मना ॥ ४ ॥ तस्यैवच
वधार्थायपुत्रमेकंददाम्यहम् ॥ वर्षाणांतुशतैकंत्वंशुचिर्भवयशस्विनि ॥ ५ ॥ एवमुक्त्वासयोगींद्रोहस्तंशिरसिवैतदा ॥ दत्त्वादित्यासहैवासौगतोमेरुंतपोव
नम् ॥ ६ ॥ तपस्ततापसादेवीतपोवननिवासिनी ॥ शुचिष्मतीसदाभूत्वापुत्रार्थाद्विजसत्तम ॥७॥ ततोदेवःसहस्राक्षोज्ञात्वाउद्यममेवच ॥ दित्याश्चैवमहा
भागअंतरप्रेक्षकोऽभवत् ॥८॥ पंचविंशाब्दिकोभूत्वादेवराड्दैवतोपमः ॥ ब्राह्मणस्यचरूपेणतस्याश्चांतिकमागतः ॥ ९ ॥ सतांप्रणम्यधर्मात्मामातरंतपसा
न्विताम् ॥ तयोक्तस्तुसहस्राक्षोभवान्कोद्विजसत्तम ॥१०॥ तामुवाचसहस्राक्षःपुत्रोऽहंतवशोभने ॥ ब्राह्मणोवेदविद्वांश्चधर्मजानामिभामिनि ॥११॥ तपस
स्तवसाहाय्यंकरिष्येनात्रसंशयः ॥ शुश्रूषतिसतांदेवींमातरंतपसान्विताम् ॥१२॥ तमिंद्रंसानजानातिआगतंदुष्टकारिणम् ॥ धर्मपुत्रंविजानातिशुश्रूषंतंदि
नेदिने ॥ १३ ॥ अंगसंवाहयेद्देव्याःपादौप्रक्षालयेत्ततः॥ पत्रंमूलंफलंतत्रवल्कलाजिनमेवच ॥१४॥ ददात्येवंसधर्मात्मातस्यैदित्यैसदैवहि ॥ भक्त्यासंतो
षितातस्यसंतुष्टातमभाषत ॥ १५ ॥ पुत्रेजातेमहापुण्येइंद्रेचनिहतेसति ॥ कुरुराज्यंमहाभागपुत्रेणममदैवकम् ॥१६॥ एवमस्तुमहाभागेतेप्रसादाद्भविष्य
ति ॥ तस्याश्चैवांतरंप्रेप्सुरभवत्पाकशासनः ॥१७॥ ऊनेवर्षशतेचास्याददर्शांतरमच्युतः ॥ अकृत्वापादयोःशौचंदितिःशयनमाविशत् ॥१८॥ शय्यांते
साशिरःकृत्वामुक्तकेशातिविह्वला ॥ निद्रामाहारयामासतस्याःकुक्षिंप्रविश्यह ॥१९॥ वज्रपाणिस्ततोगर्भंसप्तधातंन्यकृंतत ॥ वज्रेणतीक्ष्णधारेणरुरोदउद

५

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

रेस्थितः॥२०॥ सगर्भस्तत्रविप्रेंद्राइंद्रहस्तगतेनवै॥रोदमानंमहागर्भंतमुवाचपुनःपुनः॥२१॥ शतक्रतुर्महातेजामारोदीरित्यभाषत ॥सप्तधाकृतवांश्छक्रस्तं
गर्भंदितिजंपुनः ॥ २२ ॥ ऐकैकंसप्तधाच्छित्त्वारुदमानंसदेवराट् ॥ एवंवैमरुतोजातास्तेतुदेवामहौजसः॥ २३ ॥ यथाइंद्रेणतेप्रोक्तावभूवुर्नामभिस्ततः ॥
अतिवीर्यमहाकायास्तीव्रतेजःपराक्रमाः ॥ २४ ॥ एकोनावैबभूवुस्तेपंचाशन्मरुतस्ततः ॥ मरुतोनामतेख्याताइंद्रमेवसमाश्रिताः ॥ २५ ॥ भूतानामेवस
र्वेषांरोचयंतिगणंमहत् ॥ निकायेषुनिकायेषुहरिःप्रादात्प्रजापतिः ॥ २६ ॥ क्रमशस्तानिराज्यानिपृथुपूर्वाणितानिवै ॥ सदेवःपुरुषःकृष्णःसर्वव्यापीजग
द्गुरुः ॥ ॥ २७ ॥ तपोजिष्णुर्महातेजाःसर्वएकःप्रजापतिः ॥ पर्जन्यःपावकःपुण्यःसर्वात्मासर्वएवहि ॥ २८ ॥ तस्यसर्वमिदंपुण्यंजगत्स्थावरजंगमम् ॥
भूतसर्गमिमंसम्यग्जानतोद्विजसत्तम ॥ २९ ॥ नावृत्तिभयमस्तीहपरलोकभयंकुतः ॥ इमांसृष्टिंमहापुण्यांसर्वपापहरांशुभाम् ॥ ३० ॥ यःशृणोतिनरो
भक्त्यासर्वपापैःप्रमुच्यते ॥ सहिधन्यश्चपुण्यश्चसहिसत्यसमन्वितः ॥ ३१ ॥ यःशृणोतिइमांसृष्टिंसयातिपरमांगतिम् ॥ सर्वपापविशुद्धात्माविष्णुलोकं
सगच्छति ॥ ३२ ॥ इति श्रीपद्मपुराणेभूमिखंडेमरुदुत्पत्तिर्नामषड्विंशोऽध्यायः ॥ २६ ॥ सूतउवाच ॥ सप्रभुःसर्वलोकेशोह्यभिषिच्यततोनृपम् ॥ पृथुं
वेनस्यतनयंसर्वराज्येमहाप्रभुम् ॥ १ ॥ महाबाहुंमहाकायंयथेंद्रंचसुरेश्वरम् ॥ क्रमेणापिततोब्रह्माराज्यानिचविचार्यवै ॥ २ ॥ यद्यस्यापिभवेद्योग्यंदातुंत
दुपचक्रमे ॥ वृक्षाणांब्राह्मणानांचग्रहर्क्षाणांतथैवच ॥ ३ ॥ सोमंराज्येसोभ्यषिंचत्तपसांचमहामतिः ॥ धर्माणांधर्मयज्ञानांपुण्यानांपुण्यतेजसाम् ॥ ४ ॥
अपांमध्येतथादेवंतीर्थानांहितथैवच ॥ वरुणंसोभिषिच्यैवरत्नानांचद्विजोत्तम ॥५॥ अन्येषांसर्वयक्षाणांराज्येवैश्रवणंपुनः ॥ विष्णुमेवमहाप्राज्ञमादित्यानां
पितामहः ॥ ६ ॥ राज्येसंस्थापयामासजनताहितहेतवे ॥ सर्वेषामेवपुण्यानांदक्षमेवप्रजापतिम् ॥७॥ समर्थंसर्वधर्मज्ञंप्रजापतिगणेश्वरम् ॥ प्रह्लादंसर्वधर्म
ज्ञंसहिराज्येन्यरूपयत् ॥ ८ ॥ दैत्यानांदानवानांचविष्णुतेजःसमन्वितम् ॥ यमंवैवस्वतंधर्मंपैत्र्येराज्येभिषिच्यच ॥ ९ ॥ यक्षराक्षसभूतानांपिशाचोरगस
र्पिणाम् ॥ योगिनीनांचसर्वासांवैतालानांमहात्मनाम्॥ १० ॥ कंकालानांहिसर्वेषांकूष्मांडानांतथैवच ॥ पार्थिवानांचसर्वेषांगिरिशंशूलपाणिनम् ॥ ११॥
पर्वतानांहिसर्वेषांहिमवंतंमहागिरिम् ॥ नदीनांचतडागानांवापिकानांतथैवच ॥ १२ ॥ कुंडानांकूपराज्येहिदिव्येषुचसुरेश्वरः॥सागरंस्थापितंपुण्यंसर्वतीर्थ
मनुत्तमम् ॥१३॥ गंधर्वाणांतुसर्वेषांराज्येपुण्येतथैवच ॥ चित्ररथंततोब्रह्माअभिषिच्यसुरेश्वरः ॥१४॥ नागानांपुण्यवीर्याणांवासुकिंचचतुर्मुखः ॥ सर्पाणां
तुतथाराज्येअभिषिच्यसतक्षकम् ॥१५॥ वारणानांततोराज्येऐरावणमसिंचत ॥ अश्वानांचैवसर्वेषामुच्चैःश्रवसमेवच॥१६॥पक्षिणांचैवसर्वेषांवैनतेयमथापि

१ पुनः स रोदमानं तमेकैकं सप्तधाकरोत् ॥ ते वै जातास्तु मरुतो देवाः सर्वे महौजसः ॥ इ० पा० ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

सः ॥ मृगाणांचततोराज्येब्रह्मासिंहमथादिशत् ॥१७॥ गोवृषंतुगवांमध्येअभिषिच्यप्रजापतिः ॥ वनस्पतीनांसर्वेषांप्लक्षमेवपितामहः ॥१८॥ एवंराज्यानिस
र्वाणिसंस्थाप्यचपितामहः ॥ दिशापालांस्ततोब्रह्मास्थापयामाससत्तमः ॥१९॥ वैराजस्यतथापुत्रंपूर्वस्यांदिशिसत्तमः ॥ सुधन्वानंदिशःपालंराजानंसोभ्य
षिंचत ॥२०॥ दक्षिणस्यांमहात्मानंकर्दमस्यप्रजापतेः ॥ पुत्रंशंखपदंनामराजानंसोभ्यषिंचत ॥२१॥ पश्चिमायांतथाब्रह्मावरुणस्यप्रजापतेः॥पुत्रंचपुष्करं
नामसोऽभ्यषिंचत्प्रजापतिः ॥ २२ ॥ उत्तरस्यांदिशिब्रह्मानलकूबरमेवच ॥ एवंचैवाभ्यषिंचच्चदिक्पालान्समहौजसः ॥ २३ ॥ यैरियंपृथिवीसर्वा
सप्तद्वीपासपत्तना ॥ यथाप्रदेशमद्यापिधर्मेणप्रतिपाल्यते ॥२४॥ पृथुश्चैवंमहाभागःसोभिषिक्तोनराधिपः ॥ राजसूयादिभिःसर्वैरभिषिक्तोमहामखैः॥२५॥
विधिनावेददृष्टेनराजराज्येमहीपतिः ॥ चाक्षुषेनाम्निसंपुण्येअतीतेचमहौजसि ॥ २६ ॥ मन्वंतरेमहाभागदेवपुण्यहितैषिणि ॥ ततोवैवस्वतायैवमनवेरा
ज्यमादिशत् ॥ २७ ॥ विस्तरंचापिव्याख्यास्येपृथोश्चैवमहात्मनः ॥ यदिमामेवविप्रेन्द्रशुश्रूषासिअतंद्रितः ॥ २८ ॥ एतदेवमधिष्ठानंमहत्पुण्यंप्रकीर्ति
तम् ॥ सर्वेष्वेवपुराणेषुएतद्धिनिश्चितंसदा ॥ २९ ॥ पुण्यंयशस्यमायुष्यंस्वर्गवासकरंशुभम् ॥ धन्यंपवित्रमायुष्यंपुत्रदंवृद्धिदायकम् ॥ ३० ॥ यःशृ
णोतिनरोभक्त्याभावध्यानसमन्वितः ॥ अश्वमेधफलंतस्यजायतेनात्रसंशयः ॥ ३१ ॥ इति श्रीपद्मपुराणेपंचपंचाशत्सहस्रसंहितायांभूमिखंडेराज्याभिषे
कोनामसप्तविंशोऽध्यायः ॥ २७ ॥ ॥ ऋषयऊचुः ॥ विस्तरेणसमाख्याहिजन्मतस्यमहात्मनः ॥ पृथोश्चैवमहाभागश्रोतुकामावयंपुनः ॥ १ ॥ राज्ञाते
नयथादुग्धाइयंधात्रीमहात्मना ॥ पुनर्देवैश्चपितृभिर्मुनिभिस्तत्त्ववेदिभिः ॥ २ ॥ यथादैत्यैश्चनागैश्चयथायक्षैर्यथाद्रुमैः ॥ शैलैश्चैवपिशाचैश्चगंधर्वैःपुण्यक
र्मभिः ॥ ३ ॥ ब्राह्मणैश्चतथासिद्धैराक्षसैर्भीमविक्रमैः ॥ पूर्वमेवयथादुग्धाअन्यैश्चसुमहात्मभिः ॥ ४ ॥ तेषामेवहिसर्वेषांविशेषंपात्रधारणम् ॥ क्षीरस्यापिवि
धिंब्रूहिविशेषंचमहामते ॥ ५ ॥ वेनस्यापिनृपस्यैवपाणिरेवमहात्मनः ॥ ऋषिभिर्मथितःपूर्वंसकस्मादिहकारणात् ॥६॥ क्रुद्धैश्चैवमहापुण्यैःसूतपुत्रवदस्व
नः ॥विचित्रेयंकथापुण्यासर्वपापप्रणाशिनी ॥ ७ ॥ श्रोतुकामामहाभागतृप्तिर्नैवप्रजायते ॥ ॥ सूतउवाच ॥ वैन्यस्यहिपृथोश्चैवतस्यविस्तरमेवच ॥८॥
जन्मवीर्यंतथाक्षेत्रंपौरुषंद्विजसत्तमाः ॥ प्रवक्ष्यामियथासर्वंचरित्रंतस्यधीमतः ॥ ९ ॥ शुश्रूषध्वंमहाभागामामेवंद्विजसत्तमाः ॥ अभक्तायनवक्तव्यमश्रद्धा
यशठायच ॥ १०॥ सुमूर्खायसुमोहायकुशिष्यायतथैवच ॥ श्रद्धाहीनायकूटायसर्वनाशायमाद्विजाः ॥११॥ अन्यथापठतेयोहिनिरयंचप्रयातिहि॥भवंतो
भावसंयुक्ताःसत्यधर्मपरायणाः॥१२॥ भवतामग्रतःसर्वंचरित्रंपापनाशनम्॥ संप्रवक्ष्याम्यशेषेणशृणुध्वंद्विजसत्तमाः ॥१३॥ स्वर्ग्यंयशस्यमायुष्यंधन्यंवेदै

१ मनोः इ० पा० । २ वृक्षैश्च पर्वतादिभिः इ० पा० । ३ उदासिनाय कूटाय धर्मनाशाय च द्विजाः इ० पा० ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

श्वसंमितम् ॥ रहस्यमृषिभिःप्रोक्तंप्रवक्ष्यामिद्विजोत्तमाः ॥ १४ ॥ यश्चैनंकीर्तयेन्नित्यंपृथोर्वैन्यस्यविस्तरम् ॥ ब्राह्मणेभ्योनमस्कृत्वानसशोचेत्कृता
कृतम् ॥ १५ ॥ सप्तजन्मार्जितंपापंश्रुतमात्रेणनश्यति ॥ ब्राह्मणोवेदविद्वांश्चक्षत्रियोविजयीभवेत् ॥ १६ ॥ वैश्योधनसमृद्धःस्याच्छूद्रःसुखमवाप्नुयात् ॥
एवंफलंसमाप्नोतिपठनाच्छ्रवणादपि ॥ १७ ॥ पृथोर्जन्मचरित्रंचपवित्रंपापनाशनम् ॥ धर्मगोप्तामहाप्राज्ञोवेदशास्त्रार्थकोविदः ॥ १८ ॥ अत्रिवंशसमुत्प
न्नःपूर्वमत्रिसमःप्रभुः ॥ स्रष्टासर्वस्यधर्मस्यअंगोनामप्रजापतिः ॥१९ ॥ यआसीत्तस्यपुत्रोवैवेनोनामप्रजापतिः ॥ धर्ममेवंपरित्यज्यसर्वदैवप्रवर्तते ॥२०॥
मृत्योःकन्यामहाभागासुनीथानामनामतः ॥ तांतुअंगोमहाभागःसुनीथामुपयेमिवान् ॥ २१ ॥ तस्यामुत्पादयामासवेनंधर्मप्रणाशनम् ॥ मातामहस्यदो
षेणवेनःकालात्मजात्मजः॥२२॥निजधर्मंपरित्यज्यअधर्मेनिरतोभवत् ॥ कामाल्लोभान्महामोहात्पापमेवसमाचरत् ॥२३॥ वेदाचारमयंधर्मंपरित्यज्यनरा
धिपः ॥ अन्ववर्ततपापेनमदमत्सरमोहितः ॥२४॥ वेदाध्यायंविनालोकेप्रावर्ततततदाजनाः ॥ निःस्वाध्यायवषट्काराःप्रजास्तस्मिन्प्रजापतौ ॥ २५ ॥
प्रवृत्तंनपपुःसोमंहुतंयज्ञेषुदेवताः ॥ इत्युवाचसदुष्टात्माब्राह्मणान्प्रतिनित्यशः ॥ २६ ॥ नाध्येतव्यंनहोतव्यंनदेयंदानमेवच ॥ नयष्टव्यंनहोतव्यमितित
स्यप्रजापतेः ॥ २७ ॥ आसीत्प्रतिज्ञाक्रूरेयंविनाशेप्रत्युपस्थिते ॥ अहमिज्यश्चयष्टाचयज्ञश्चेतिपुनःपुनः ॥ २८ ॥ मयियज्ञाविधातव्यामयिहोतव्यमित्य
पि ॥ इत्यब्रवीत्सदावेनोह्यहंविष्णुःसनातनः ॥ २९ ॥ अहंब्रह्माअहंरुद्रोमित्रइंद्रःसदागतिः ॥ अहमेवप्रभोक्ताचहव्यंकव्यंनसंशयः ॥ ३० ॥ अथतेमुन
यःक्रुद्धावेनंप्रतिमहाबलाः ॥ ऊचुस्तेसंगताःसर्वेराजानंपापचेतनम् ॥ ३१ ॥ ऋषयऊचुः ॥ राजाहिपृथिवीनाथःप्रजांपालयतेसदा ॥ धर्ममूर्तिःसराजेंद्रत
स्माद्धर्मंहिरक्षयेत् ॥ ३२ ॥ वयंदीक्षांप्रवेक्ष्यामोयज्ञेद्वादशवार्षिकीम् ॥ अधर्मंकुरुमायागेनैषधर्मःसतांगतिः ॥ ३३ ॥ कुरुधर्मंमहाराजसत्यंपुण्यंसमाच
र ॥ प्रजाहंपालयिष्यामिइतितेसमयःकृतः ॥ ३४ ॥ तांस्तथाब्रुवतःसर्वान्महर्षीनब्रवीत्तदा ॥ वेनःप्रहस्यदुर्बुद्धिरिममर्थमनर्थकम् ॥ ३५ ॥ वेनउवाच ॥
स्रष्टाधर्मस्यकश्चान्यःश्रोतव्यंकस्यवामया ॥ श्रुतवीर्यतपःसत्येमयावाकःसमोभुवि ॥ ३६ ॥ प्रभवंसर्वभूतानांधर्माणांचविशेषतः ॥ संमूढानविदुर्नूनं
भवंतोमांविचेतसः ॥ ३७ ॥ इच्छन्दहेयंपृथिवींप्लावयेयंजलैस्तथा ॥ द्यांभुवंचैवरुंधेयंनात्रकार्याविचारणा ॥ ३८ ॥ यदानशक्यतेमोहादवलेपाच्च
पार्थिव ॥ अपनेतुंतदावेनंततःक्रुद्धामहर्षयः ॥ ३९ ॥ विस्फुरंतंतदावेनंबलाद्गृह्यततोरुषा ॥ वेनस्यतस्यसव्योरुंममंथुर्जातमन्यवः ॥ ४० ॥ कृष्णांजन
चयोपेतमतिह्रस्वंविलक्षणम् ॥ दीर्घास्यंचविरूपाक्षंनीलकंचुकवर्चसम् ॥ ४१ ॥ लंबोदरंव्यूढकर्णमतिभीतंदुरोदरम् ॥ ददृशुस्तेमहात्मानोनिषीदेत्यब्रुवं
स्ततः ॥ ४२ ॥ तेषांतद्वचनंश्रुत्वानिषसादभयातुरः ॥ पर्वतेषुवनेष्वेवतस्यवंशःप्रतिष्ठितः ॥ ४३ ॥ निषादाश्चकिराताश्चभिल्लानाहलकास्तथा ॥ भ्र

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

मराश्वपुलिंदाश्चयेचान्येम्लेच्छजातयः ॥ ४४ ॥ पापाचारास्तुतेसर्वेतस्मादंगात्प्रजज्ञिरे ॥ अथतेऋषयःसर्वेप्रसन्नमनसस्ततः ॥ ४५ ॥ गतकल्मषमेवंतं
जातंवेनंनृपोत्तमम् ॥ ममंथुर्दक्षिणंपाणिंतस्यैवचमहात्मनः ॥ ४६ ॥ मथितेतस्यपाणौतुसंजातंस्वेदमेवहि ॥ पुनर्ममंथुस्तेविप्रादक्षिणंपाणिमेवच ॥४७॥
सुकरात्पुरुषोजज्ञेद्वादशादित्यसन्निभः ॥ तप्तकांचनवर्णांगोदिव्यमाल्यांबरावृतः ॥ ४८ ॥ दिव्याभरणशोभांगोदिव्यगंधानुलेपनः ॥ मुकुटेनार्कवर्णेन
कुंडलाभ्यांविराजते ॥ ४९ ॥ महाकायोमहाबाहूरूपेणाप्रतिमोभुवि ॥ खड्गबाणधरोधन्वीकवचीचमहाप्रभुः ॥५० ॥ सर्वलक्षणसंपन्नःसर्वालंकारभूषणः॥
तेजसारूपभावेनसुवर्णैश्चमहामतिः ॥ ५१ ॥ दिविइंद्रोयथाभातिभुविवेनात्मजस्तथा ॥ तस्मिञ्जातेमहाभागेदेवाश्चऋषयोमलाः ॥ ५२ ॥ उत्सवंचक्रिरे
सर्वेवेनस्यतनयंप्रति ॥ दीप्यमानःस्ववपुषासाक्षादग्निरिवोज्ज्वलः ॥ ५३ ॥ आद्यमाजगवंनामधनुर्गृह्यमहावरम् ॥ शरान्दिव्यांश्चरक्षार्थंकवचंचमहाप्रभ
म् ॥ ५४ ॥ जातेसतिमहाभागेपृथौवीरेमहात्मनि ॥ संप्रहृष्टानिभूतानिसमस्तानिद्विजोत्तम ॥ ५५ ॥ सर्वतीर्थानितोयानिपुण्यानिविविधानिच ॥
तस्याभिषेकेविप्रेंद्राःसर्वएवप्रतस्थिरे ॥ ५६ ॥ पितामहाद्यादेवास्तुभूतानिविविधानिच ॥ स्थावराणिचराण्येवअभ्यषिंचन्नराधिपम् ॥ ५७ ॥ महा
वीरंप्रजापालंपृथुमेवद्विजोत्तम ॥ पृथुर्वैन्योराजराज्येअभिगम्यचराचरैः ॥ ५८ ॥ देवैर्विप्रैस्तथासर्वैरभिषिक्तोमहामनाः ॥ राज्ञांसमधिराज्यैर्वै
पृथुर्वैन्यःप्रतापवान् ॥ ५९ ॥ तस्यपित्राप्रजाःसर्वाःकदानैवानुरंजिताः ॥ तेनानुरंजिताःसर्वामुमुदिरेसुखेनवै ॥ ६० ॥ अनुरागात्तस्यवीरस्यनामराजे
त्यजायत ॥ प्रयातस्यसुवीरस्यसमुद्रस्यद्विजोत्तम ॥ ६१ ॥ आपस्तस्तंभिरेसर्वाभयात्तस्यमहात्मनः ॥ दुर्गमार्गैविलोप्यैवसुमार्गंपर्वताददुः ॥ ६२ ॥
ध्वजभंगंनचक्रुस्तेगिरयःसर्वएवते ॥ अकृष्टपच्यापृथिवीसर्वत्रकामधेनवः ॥६३॥ पर्जन्यःकामवर्षीचवेदयज्ञान्महोत्सवान् ॥ कुर्वंतिब्राह्मणाःसर्वेक्षत्रियाश्च
तथापरे ॥ ६४ ॥ सर्वकामफलावृक्षास्तस्मिञ्छासतिपार्थिवे ॥ नदुर्भिक्षंनचव्याधिर्नाकालमरणंनृणाम् ॥ ६५ ॥ सर्वेसुखेनजीवंतिलोकाधर्मपरायणाः ॥
तस्मिञ्छासतिदुर्धर्षेराजराजेमहात्मनि ॥ ६६ ॥ एतस्मिन्नेवकालेतुयज्ञेपैतामहेशुभे ॥ सूतसूत्यांसमुत्पन्नःसौम्येहनिमहात्मनि ॥ ६७ ॥ तस्मिन्नेवमहा
यज्ञेजज्ञेप्राज्ञोऽथमागधः ॥ पृथोःस्तवार्थंतौतत्रसमाहूतौमहर्षिभिः ॥ ६८ ॥ सूतस्यलक्षणंवक्ष्येमहापुण्यंद्विजोत्तमाः ॥ शिखासूत्रेणसंयुक्तो
वेदाध्ययनतत्परः ॥ ६९ ॥ सर्वशास्त्रार्थवेत्तासावग्निहोत्रमुपासते ॥ दानाध्ययनसंपन्नोब्रह्माचारपरायणः ॥ ७० ॥ देवानांब्राह्मणानांचपूजना
भिरतःसदा ॥ याचकस्तावकैःपुण्यैर्वेदमंत्रैर्यजेत्किल ॥ ७१ ॥ ब्रह्माचारपरोनित्यंसंबंधंब्राह्मणैःसह ॥ एवंसमागधोजज्ञेवेदाध्ययनवर्जितः ॥ ७२ ॥

१ आज्ञाभंगं इ० पा० ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

वंदिनश्चारणाःसर्वेब्रह्माचारविवर्जिताः ॥ ज्ञेयास्तेचमहाभागाःस्तावकाःप्रभवंतिते ॥ ७३ ॥ स्तवनार्थमुभौसृष्टौनिपुणौसूतमागधौ ॥ तावूचुर्ऋ
षयःसर्वेस्तूयतामेषपार्थिवः ॥ ७४ ॥ कर्मैतदनुरूपंचयादृशोयंनराधिपः ॥ तावूचतुस्तदासर्वास्तानृषीन्वंदिमागधौ ॥ ७५ ॥ आवांदेवानृषींश्चैवप्रीण
यावःस्वकर्मभिः ॥ नचास्यविद्वोवैकर्मनतथालक्षणंयशः ॥७६॥ कर्मणायेनकुर्यावःस्तोत्रमस्यमहात्मनः॥जानीवस्तन्नविप्रेंद्राअविज्ञातगुणस्यहि॥७७॥
भविष्यैस्तैर्गुणैःपुण्यैःस्तोतव्योयंनरोत्तमः ॥ कृतवान्यानिकर्माणिपृथुरेवमहायशाः ॥ ७८ ॥ ऊचुस्तेमुनयःसर्वेगुणान्दिव्यान्महात्मनः ॥ सत्यवाग्ज्ञा
नसंपन्नोबुद्धिमान्ख्यातविक्रमः ॥ ७९ ॥ सदाशूरोगुणग्राहीपुण्यवांस्त्यागवान्गुणी ॥ धार्मिकःसत्यवादीचयज्ञानांयाजकोत्तमः ॥ ८० ॥ प्रियवाक्सत्य
वादीचधान्यवान्धनवान्गुणी ॥ गुणज्ञःसगुणग्राहीधर्मज्ञःसत्यवत्सलः ॥ ८१ ॥ सर्वगःसर्ववेत्ताचब्रह्मण्योवेदवित्सुधीः ॥ प्रज्ञावान्सुस्वरश्चैववेदवेदांगपा
रगः ॥ ८२ ॥ धातागोप्ताप्रजानांसविजयीसमरांगणे ॥ राजसूयादिकानांतुयज्ञानांराजसत्तमः ॥ ८३ ॥ आहर्ताभूतलेचैकःसर्वधर्मसमन्वितः ॥ एतेगुणा
अस्यचांगेभविष्यंतिमहात्मनः ॥ ८४ ॥ ऋषिभिस्तौनियुक्तौतुकुर्वाणौसूतमागधौ ॥ गुणैश्चैवभविष्यैश्चस्तोत्रंतस्यमहात्मनः॥ ८५ ॥ तदाप्रभृतिवैलो
काः स्तवैस्तुष्टामहामते ॥ पुरतश्चभविष्यंतिदातारःस्तावनैर्गुणैः ॥८६॥ ततःप्रभृतिलोकेस्मिन्स्तवेषुद्विजसत्तमाः ॥ आशीर्वादाःप्रयुज्यंतेतेषांद्रविणमु
त्तमम् ॥ ८७ ॥ सूतायमागधायैववंदिनेचमहोदयम् ॥ चारणायततःप्रादात्तैलंगंदेशमुत्तमम् ॥ ८८ ॥ पृथुःप्रसादाद्धर्मात्माहैहयंदेशमेवच ॥ रेवातीरे
पुरंकृत्वास्वनाम्नानृपनंदनः ॥ ८९ ॥ ब्राह्मणेभ्योद्विजश्रेष्ठयजन्दातापृथुःपुरा ॥ सर्वज्ञंसर्वदातारंधर्मवीर्यंनरोत्तमम् ॥ ९० ॥ तंददृशुःप्रजाःसर्वामुनय
श्चतपोमलाः ॥ ऊचुःपरस्परंपुण्याएषराजामहामतिः ॥ ९१ ॥ देवादीनांवृत्तिदाताअस्माकंचविशेषतः ॥ प्रजानांपालकश्चैववृत्तिदोहिभविष्य
ति ॥ ९२ ॥ इयंधात्रीमहाप्राज्ञाउप्तंबीजंपुराकिल ॥ जीवनार्थंप्रजाभिस्तुग्रासयित्वास्थिराभवत् ॥ ९३ ॥ ततःपृथुंद्विजश्रेष्ठप्रजाःसमभिदुद्रुवुः ॥
विधत्स्वेतिसुवृत्तिंनोमुनीनांवचनंतदा ॥ ९४ ॥ ग्रासयित्वातदान्नानिपृथ्वीजातासुनिश्चला ॥ भयंप्रजानांसुमहत्सदृष्ट्वाराजसत्तमः ॥ ९५ ॥
महर्षिवचनात्सोपिप्रगृह्यसशरंधनुः ॥ अभ्यधावतवेगेनपृथ्वींक्रुद्धोनराधिपः ॥ ९६ ॥ कौंजररूपमास्थायभयात्तस्यतुमेदिनी ॥ वनेषुदु
र्गदेशेषुगुप्ताभूत्वाचचारसा ॥ ९७ ॥ नपश्यतिमहाप्राज्ञःकुरूपंद्विजसत्तमाः ॥ आचचक्षुर्महाप्राज्ञंकुंजररूपमास्थिता ॥ ९८ ॥ ततःकुंजररूपांतामभि
दुद्रावपार्थिवः ॥ ताड्यमानाचसातेननिशितैर्मार्गणैस्ततः ॥९९॥ हरिरूपंसमास्थायपलायनपराभवत् ॥ हरेरूपंसमास्थायअभिदुद्रावपार्थिवः॥ १००॥

१ कलिंगं इ० पा० ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

सोतिक्रुद्धोमहाप्राज्ञोरोषारुणसुलोचनः ॥ सुबाणैर्निशितैस्तीक्ष्णैराजघानसमेदिनीम् ॥ १०१ ॥ आकुलव्याकुलाजाताबाणाघातहतातदा ॥ माहिषंरूपमा
स्थायपलायनपराभवत् ॥ १०२ ॥ अभ्यधावतवेगेनबाणपाणिर्धनुर्धरः ॥ सागौर्भूत्वाद्विजश्रेष्ठास्वर्गमेवगताध्रुवम् ॥ १०३ ॥ ब्रह्मणःशरणंप्राप्ताविष्णोश्चै
वमहात्मनः ॥ रुद्रादीनांचदेवानांत्राणस्थानंनविंदति ॥ १०४ ॥ अलभंतीभृशंत्राणंवैन्यमेवान्वविंदत ॥ तस्यपार्श्वंपुनःप्राप्ताबाणघातसमाकुला
॥ १०५ ॥ बद्धांजलिपुटाभूत्वातंपृथुंवाक्यमब्रवीत् ॥ त्राहित्राहीतिराजेंद्रसाराजानमभाषत ॥ १०६ ॥ अहंधात्रीमहाभागसर्वाधारावसुंधरा ॥ निह
तायांमयिनृपनिहतंलोकसप्तकम् ॥ ॥ १०७ ॥ कृतांजलिपुटाभूत्वापूज्यालोकैस्त्रिभिःसदा ॥ उवाचचैनंराजानमवध्यास्त्रीसदानृप ॥ १०८ ॥ स्त्रीणांव
धेमहत्पापंदृष्टमस्तिद्विजोत्तमैः ॥ गवांवधेमहत्पापंदृष्टमस्तिद्विजोत्तमैः ॥ १०९ ॥ मयाविनामहाराजकथंधारयसेप्रजाः ॥ अहंयदास्थिराराजंस्तदालो
काश्चराचराः ॥ ११० ॥ स्थिरत्वंयांतितेसर्वेस्थिरीभूतायदाह्यहम् ॥ मांविनातुइमेलोकाविनश्येयुश्चराचराः ॥ १११ ॥ ततःप्रजाविनश्येयुर्ममनाशेस
मागते ॥ कथंधारयिताचासिप्रजाराजन्मयाविना ॥ ११२ ॥ मयिलोकाःस्थिराराजन्मयेदंधार्यतेजगत् ॥ मद्विनाशेविनश्येयुःप्रजाःसर्वानसंशयः ॥ ११३ ॥
नमामर्हसिवैहंतुंश्रेयश्चेत्त्वंचिकीर्षसि ॥ प्रजानांपृथिवीपालशृणुदेववचोमम ॥ ११४ ॥ उपायैश्चमहाभागसुसिद्धिंयांत्युपक्रमाः ॥ समालोक्यह्युपायंत्वंप्र
जायेनधरिष्यति ॥ ११५ ॥ मांहत्वात्वंमहाराजन्धारणेपालनेसदा ॥ पोषणेचमहाप्राज्ञमद्विनाहिकथंनृप ॥ ११६ ॥ धरिष्यसिप्रजांचेमांकोपंयच्छत्व
मात्मनः ॥ अन्नमयीभविष्यामिधरिष्यामिप्रजामिमाम् ॥ ११७ ॥ अहंनारीअवध्याचप्रायश्चित्तीभविष्यसि ॥ अवध्यांतुस्त्रियंप्राहुस्तिर्यग्योनिगताम
पि ॥ ११८ ॥ विचार्यैवंमहाराजनधर्मंत्यक्तुमर्हसि ॥ एवंनानाविधैर्वाक्यैरुक्तोधात्र्यानराधिपः ॥ ११९ ॥ कोपमेनंमहाराजत्यजदारुणमेवहि ॥ प्रसन्नेत्वयि
राजेंद्रतदास्वस्थाभवाम्यहम् ॥ १२० ॥ एवमुक्तस्तयाराजापृथुर्वैन्यःप्रजापतिः ॥ तामुवाचमहाभागांधरित्रींद्विजसत्तमाः ॥ १२१ ॥ इति श्रीपद्मपु
राणेभूमिखंडेपृथूपाख्यानेऽष्टाविंशोऽध्यायः ॥ २८ ॥ पृथुरुवाच ॥ हतेचैवमहापापेएकस्मिन्पापचारिणि ॥ लोकाःसुखेनजीवंतिसाधवःपुण्यदर्शिनः ॥ १ ॥
तस्मादेकंप्रहर्तव्यंपापिष्ठंपापचेतनम् ॥ तस्मात्त्वांहिहनिष्यामिसर्वसत्त्वप्रणाशिनीम् ॥ २ ॥ त्वयाबीजानिसर्वाणिलुप्तान्येतानिसांप्रतम् ॥
ग्रासंकृत्वास्थिरीभूत्वाप्रजांहत्वाक्कयास्यासि ॥ ३ ॥ हतेपापेदुराचारेसुखंजीवंतिसाधवः ॥ तस्मात्पापंप्रहंतव्यंसत्यमेवंनसंशयः ॥ ४ ॥ पालितव्यंप्रयत्ने
नयस्माद्धर्मःप्रवर्द्धते ॥ भवत्यातुमहत्पापंप्रजासंक्षयकारकम् ॥ ५ ॥ एकस्यार्थेनयोहन्यादात्मनोवापरस्यवा ॥ लोकोपतापकंहत्वानभवेत्तस्य
पातकम् ॥ ६ ॥ सुखमेष्यंतिबहवोयस्मिंस्तुनिहतेशुभे ॥ वसुधेनिहतेदुष्टेपातकंनोपपातकम् ॥ ७ ॥ प्रजानिमित्तंत्वामेवहनिष्यामिनसंशयः ॥ यदिमेपुण्यसं

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

युक्तंवचनंनकरिष्यति ॥८॥ जगतोऽस्यहितार्थायसाधुचैववसुंधरे ॥ हनिष्येत्वांशितैर्बाणैर्मद्वाक्यात्तुपराङ्मुखीम् ॥ ९ ॥ स्वीयेनतेजसाचैवपुण्यांत्रैलो
क्यवासिनीम् ॥ प्रजांचैवधरिष्यामिधर्मेणापिनसंशयः ॥ १० ॥ मच्छासनंसमास्थायधर्मयुक्तंवसुंधरे ॥ इमाःप्रजाआज्ञयामेसंजीवयसदैवहि ॥ ११ ॥
एवंमेशासनंभद्रेअद्ययर्हिकरिष्यसि ॥ ततःप्रीतोऽस्मितेनित्यंगोपायिष्यामिसर्वदा ॥ १२ ॥ त्वामेवहिनसंदेहअन्येचैवनृपोत्तमाः ॥ धेनुरूपेणसापृथ्वीबा
णांचितकलेवरा ॥ १३ ॥ उवाचेदंपृथुंवैन्यंधर्माधारंमहामतिम् ॥ धरण्युवाच ॥ तवादेशंमहाराजसत्यपुण्यार्थसंयुतम् ॥ १४ ॥ प्रजानिमित्तमत्यर्थंविधा
स्यामिनसंशयः ॥ उद्यमेनापिपुण्येनउपायेननरेश्वर ॥ १५ ॥ समारंभाःप्रसिद्ध्यंतिपुण्याश्चैवाप्युपक्रमाः ॥ उपायंपश्यराजेंद्रयेनत्वंसत्यवान्भवेः ॥१६॥
धारयेथाःप्रजाश्चेमायेनसर्वाःप्रवर्द्धये ॥ संलग्नाश्चोत्तमाबाणाममांगेतेशिलाशिताः ॥ १७ ॥ समुद्धरस्वयंराजंश्छल्यंतिभृशमेवते ॥ समांकुरुमहाराज
तिष्ठेन्मयियथापयः ॥ १८ ॥ सूतउवाच ॥ धनुषोग्रेणताञ्छैलान्नानारूपान्गुरूंस्तथा ॥ उत्सारयंस्ततःसर्वांसमरूपांचकारसः ॥ १९ ॥ तदाप्रभृतिते
शैलावृद्धिमापुर्द्विजोत्तमाः ॥ तस्याअंगात्स्वयंबाणान्स्वकीयान्नृपनंदनः ॥ २० ॥ समुद्धृत्यततोवैन्यःप्रीतेनमनसातदा ॥ गर्ताश्चकंदराश्चैवबाणाघातैः
समीकृताः ॥२१॥ एवंपृथ्वींसमांसर्वांचकारपुण्यवर्द्धनः ॥ समीकृत्यमहाभागोवत्संतस्याव्यकल्पयत् ॥ २२ ॥ मनुंस्वायंभुवंपूर्वंपरिचिंत्यपुनःपुनः ॥
अतीतेष्वथसर्वेषुमन्वंतरेषुसत्तमाः॥२३॥ विषमत्वंगताभूमिःपंथानासीच्चकुत्रचित् ॥ समानिविषमाण्येवंस्वयमासन्द्विजोत्तमाः॥२४॥ पूर्वंमनोश्चाक्षुषस्य
प्राप्तेचैवांतरेतदा ॥ जातेपूर्वंविसर्गेचविषमेचधरातले ॥ २५ ॥ ग्रामाणांचपुराणांचपत्तनानांतथैवच ॥ देशानांक्षेत्रपन्नानांमर्यादानहिदृश्यते ॥२६॥ कृषि
र्नैवनवाणिज्यंनगोरक्षाप्रवर्तते ॥ नानृतंभाषतेकश्चिन्नलोभोनचमत्सरः ॥ २७ ॥ नाभिमानंचवैपापंनकरोतिकदाकिल ॥ वैवस्वतस्यसंप्राप्तेअंतरेद्विजसत्त
म ॥२८॥वैन्यस्यसंभवात्पूर्वंप्रजानामेवसंभवः॥इमाःप्रजाद्विजाःसर्वानिवासंसमरोचयन् ॥२९॥क्वचिद्द्रुमौगिरौक्वापिनदीतीरेषुवैतदा ॥ कुंजेषुसर्वतीर्थेषुसा
गरस्यतटेषुच ॥ ३० ॥ निवासंचक्रिरेसर्वाःप्रजाःपुण्येनवैतदा ॥ तासामाहारःसंजातःफलमूलमधुस्तथा ॥३१॥ महताकृच्छ्रेणतासामाहारश्चद्विजोत्तमाः॥
पृथुर्वैन्यःसमालोक्यप्रजानांकष्टमेवहि॥३२॥स्वायंभुवोमनुर्वत्सःकल्पितस्तेनभूभुजा॥स्वपाणिःकल्पितस्तेनपात्रमेवंमहामते ॥३३॥सपृथुःपुरुषव्याघ्रोदु
दोहवसुधांतदा ॥ सर्वसस्यमयंक्षीरंससर्वान्नंगुणान्वितम् ॥३४॥ तेनपुण्येनचान्नेनसुधाकल्पेनताःप्रजाः ॥ तृप्तिंनयंतिदेवान्वैप्रजाःपितॄंस्तथापरान् ॥३५॥
प्रसादात्तस्यवैन्यस्यसुखंजीवंतिताःप्रजाः ॥ देवेभ्यश्चपितृभ्यश्चदत्वाचान्नंप्रजास्ततः ॥ ३६ ॥ ब्राह्मणेभ्योविशेषेणअतिथिभ्यस्तथैवच ॥ पश्चाद्भुंजंति
पुण्यास्ताःप्रजाःसर्वाद्विजोत्तमाः ॥ ३७ ॥ यज्ञैश्चान्येयजंत्येवतर्पयंतिजनार्दनम् ॥ तेनचान्नेनदेवेशंतृप्तिंगच्छंतिदेवताः ॥ ३८ ॥ पुनर्वर्षतिपर्जन्यःप्रेषि

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

तोमाधवेनच ॥ तस्मात्पुण्यामहौषध्यःसंभवंतिसुपुण्यदाः ॥ ३९ ॥ सस्यजातानिसर्वाणिपृथुर्वैन्यःप्रजापतिः ॥ तेनान्नेनप्रजाःसर्वावर्ततेद्यापिनित्य
शः ॥ ४० ॥ ऋषिभिश्चैवमिलितैर्दुग्धाचेयंवसुंधरा ॥ पुनर्विप्रैर्महाभाग्यैःसत्यवाद्भिःसुरैस्तथा ॥ ४१ ॥ सोमोवत्सस्वरूपोभूद्दोग्धादेवगुरुःस्वयम् ॥
ऊर्जंक्षीरंपयःकल्पंयेनजीवंतिचामराः ॥४२॥ तेषांसत्येनपुण्येनसर्वेजीवंतिजंतवः ॥ सत्यपुण्येप्रवर्ततेऋषिदुग्धावसुंधरा ॥ ४३ ॥ अथातःसंप्रवक्ष्यामिय
थादुग्धाइयंधरा ॥ पितृभिश्चपुरावत्साविधिनायेनवैतदा ॥४४॥ सुपात्रंराजतंकृत्वास्वधाक्षीरंसुधान्वितम्॥परिकल्प्ययमंवत्संदोग्धाचांतकएवसः ॥ ४५॥
नागैःसर्पैस्ततोदुग्धातक्षकंवत्समेवच ॥ अलाबुपात्रमादायविषंक्षीरंद्विजोत्तमाः ॥ ४६ ॥ नागानांतुतथादोग्धाधृतराष्ट्रःप्रतापवान् ॥ सर्पानागाद्विजश्रेष्ठा
स्तेनवर्ततिचातुलाः ॥४७॥ नागावर्ततितेनापिह्यत्युग्रेणाद्विजोत्तमाः ॥ विषेणघोररूपेणसर्पाश्चैवभयानकाः॥४८॥ तेनैववर्तयंत्युग्रामहाकायामहाबलाः॥
तदाहारास्तदाचारास्तद्वीर्यास्तत्पराक्रमाः ॥४९॥ अथातःसंप्रवक्ष्यामियथादुग्धावसुंधरा ॥ असुरैर्दानवैःसर्वैःकल्पयित्वाद्विजोत्तमाः॥५०॥ पात्रमत्रान्न
सदृशमायससंवर्कामिकम् ॥ क्षीरंमायामयंकृत्वासर्वारातिविनाशनम् ॥५१॥ तेषामभूत्सवैवत्सोविरोचनःप्रतापवान् ॥ ऋत्विग्द्विमूर्द्धादैत्यानांमधुर्दोग्धा
महाबलः॥५२॥तयाहिमाययादैत्याःप्रवर्ततेमहाबलाः॥महाप्रज्ञामहाकायामहातेजःपराक्रमाः॥५३॥ तद्बलंपौरुषंतेषांतेनजीवंतिदानवाः॥तयैतेमाययाद्या
पिसर्वमायाद्विजोत्तमाः ॥५४॥ प्रवर्ततेमितप्रज्ञास्तेतदेषामिदंबलम्॥ तथातुदुग्धायक्षैःसासर्वाधारासुमेदिनी ॥५५॥ इतिशुश्रुमविप्रेंद्राःपुराकल्पेमहात्म
भिः ॥ अंतर्धानमयंक्षीरमयस्पात्रेसुविस्तरे ॥५६॥ वैश्रवणोमहाप्राज्ञस्तदावत्सःप्रकल्पितः ॥ मणिधरस्यपितापुण्यःप्राज्ञोबुद्धिमतांवरः ॥ ५७ ॥दोग्धा
रजतनाभस्तुतस्याश्चासीन्महामतिः॥सर्वज्ञःतर्वधर्मज्ञोयक्षराजसुतोबली ॥ ५८ ॥ अष्टबाहुर्महातेजाद्विशीर्षःसुमहातपाः ॥ यक्षावर्ततितेनापिसर्वेदैवाद्विजो
त्तमाः ॥ ५९ ॥ पुनर्दुग्धाइयंपृथ्वीराक्षसैश्चमहाबलैः ॥ तथाचैषापिशाचैश्चसातुरैर्दग्धवारिभिः ॥ ६० ॥ उत्प्लुतंनृकपालंतंशावपात्रमयःकृतम् ॥ सुप्रजां
भोक्तुकामास्तेतीव्रकोपपराक्रमाः॥६१॥ दोग्धारजतनाभस्तुतेषामासीन्महाबलः॥ सुमालीनामवत्सश्चशोणितंक्षीरमेवच॥६२॥ रक्षांसियातुधानाश्चापिशा
चाश्चमहाबलाः ॥ यक्षास्तेनचजीवंतिभूतसङ्घाश्चदारुणाः ॥६३ ॥ गंधर्वैरप्सरोभिश्चपुनर्दुग्धावसुंधरा ॥ कृत्वावत्संसुविद्वांसंतैश्चचित्ररथंपुनः ॥ ६४ ॥ दु
दुहुःपद्मपात्रेतुगांधर्वगीतसंकुलम् ॥ सुरुचिर्नामगंधर्वस्तेषामासीन्महामतिः ॥ ६५ ॥ दोग्धापुण्यतमश्चैवतस्याश्चाद्विजसत्तमाः ॥ शुचिगीतंमहात्मानः
सुक्षीरंदुदुहुस्तदा॥ ६६ ॥ गंधर्वास्तेनजीवंतिअन्याश्चाप्सरसस्तथा ॥ पर्वतैश्चमहापुण्यैर्दुग्धाचेयंवसुंधरा ॥ ६७ ॥ रत्नानिविविधान्येवओषधीश्चामृतो
पमाः ॥ वत्सश्चैवमहाभागोहिमवान्परिकल्पितः ॥ ६८ ॥ मेरुर्दोग्धाचसंजातःपात्रंकृत्वातुशैलजम् ॥ तेनक्षीरेणसंवृद्धाःशैलाःसर्वेमहौजसः ॥ ६९ ॥ पु

१ महोच्छ्रयाः । इ० पा० ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

नदुग्धामहावृक्षैःपुण्यैःकल्पद्रुमादिभिः ॥ पालाशंपात्रमानिन्युश्छिन्नदग्धप्ररोहणम् ॥ ७० ॥ शालोदुदोहपुष्पांग[illegible]क्षोवत्सोभवत्तदा ॥ गुह्यकैश्चारणैःसि
द्धैर्विद्याधरगणैस्तदा॥७१॥दुग्धाचेयंसर्वधात्रीसर्वकामप्रदायिनी ॥ यंयमिच्छंतियेलोकाःपात्र[illegible]विशेषणैः ॥ ७२॥ तैस्तैस्तेषांददात्येवक्षीरंसद्भावमीह
शम् ॥ इयंधात्रीविधात्रीतुइयंश्रेष्ठावसुंधरा ॥ ७३ ॥ सर्वकामदुघाधेनुरियंपुण्यैरलंकृता ॥ इयंज्येष्ठाप्रतिष्ठातुइयंसृष्टिरियंप्रजा ॥७४॥ पावनीपुण्यदापुण्या
सर्वसस्यप्ररोहिणी ॥ चराचरस्यसर्वस्यप्रतिष्ठायोनिरेवच ॥७५॥ महालक्ष्मीरियंविद्यासर्वविश्वमयीसदा ॥ सर्वकामदुधादोग्ध्रीसर्वबीजप्ररोहिणी ॥७६॥ स
र्वेषांश्रेयसांमातासर्वलोकधराइयम् ॥ पंचानामपिभूतानांप्रकाशोरूपमेवच॥७७॥आसीदियंसमुद्रांतामेदिनीतिपरिश्रुता ॥ मधुकैटभयोःकृत्स्नामेदसासम
भिप्लुता॥७८॥ तेनेयंमेदिनीनामप्रोच्यतेब्रह्मवादिभिः ॥ ततोभ्युपगमात्प्राज्ञपृथोर्वैन्यस्यसत्तमाः ॥७९॥ दुहितृत्वमनुप्राप्तादेवीपृथ्वीतिचोच्यते ॥ तेनरा
ज्ञाद्विजश्रेष्ठाःपालितेयंवसुंधरा ॥८०॥ ग्रामाधारंगृहाणांचपुरपत्तनमालिनी ॥ सस्याकरवतीस्फीतासर्वतीर्थमयीद्विजाः ॥ ८१॥ एवंवसुमतीदेवीसर्वलो
कमयीसदा ॥ एवंप्रभावोराजेंद्रःपुराणेपरिपठ्यते ॥ ८२ ॥ पृथुर्वैन्योमहाभागः सर्वकर्मप्रकाशकः ॥ यथाविष्णुर्यथाब्रह्मायथारुद्रः सनातनः ॥ ८३ ॥ न
मस्कार्यास्त्रयोदेवादेवाद्यैर्ब्रह्मवादिभिः ॥ ब्राह्मणैर्ऋषिभिःसर्वैर्नमस्कार्योनृपोत्तमः ॥ ८४ ॥ वर्णानामाश्रमाणांयःस्थापकःसर्वलोकधृक् ॥ पार्थिवैश्चमहा
भागैःपार्थिवत्वमिहेप्सुभिः ॥ ८५ ॥ आदिराजोनमस्कार्यःपृथुर्वैन्यःप्रतापवान् ॥ धनुर्वेदार्थिभिर्योधैःसदैवजयकांक्षिभिः ॥ ८६ ॥ नमस्कार्योमहाराजो
वृत्तिदातामहीभृताम् ॥ एवंपात्रविशेषाश्चमयाख्याताद्विजोत्तमाः ॥ ८७ ॥ वत्सानांसुविशेषाश्चदोग्धृणांभवदग्रतः ॥ क्षीरस्यापिविशेषंतुयथोद्दिष्टंहिभू
भुजा॥८८॥समाख्यातंतथाग्रेचभवतांवैयथार्थतः॥धन्यंयशस्यमारोग्यंपुण्यंपापप्रणाशनम् ॥८९॥ पृथोर्वैन्यस्यचरितंयःशृणोतिद्विजोत्तमाः ॥ तस्यभा
गीरथीस्नानमहन्यहनिजायते॥९०॥सर्वपापविशुद्धात्माविष्णुलोकंप्रयातिसः ॥९१॥ इति श्रीपद्मपुराणेपंचपंचाशत्सहस्रसंहितायांभूमिखंडेपृथूपाख्यानए
कोनत्रिंशोऽध्यायः ॥ २९ ॥ ॥ ऋषयऊचुः ॥ योसौवेनस्त्वयाख्यातःपापाचारेणवर्तितः ॥ तस्यपापस्यकावृत्तिःकिंफलंप्राप्तवान्द्विज ॥१॥ चरित्रंतस्य
वेनस्यसमाख्याहियथापुरा॥विस्तरेणविदांश्रेष्ठत्वंनएतन्महामते॥२॥सूतउवाच ॥ चरित्रंतस्यवेनस्यवैन्यस्यापिमहात्मनः॥प्रवक्ष्यामिसुपुण्यंचयथान्यायं
श्रुतंपुरा ॥ ३ ॥ जातेपुत्रेमहाभागस्तस्मिन्पृथौमहात्मनि ॥ विमलत्वंगतोराजाधर्मत्वंगतवान्पुनः ॥ ४ ॥ महापापानिसर्वाणिअर्जितानिनराधमैः ॥ तीर्थ ॥ २९ ॥
संगप्रसंगेनतेषांपापंप्रयातिच ॥५॥ सतांसंगात्प्रजायेतपुण्यमेवनसंशयः॥ पापानांतुप्रसंगेनपापमेवप्रजायते ॥६॥ संभाषाद्दर्शनात्स्पर्शादासनाद्भोजनात्कि
ल ॥ पापिनांसंगमाच्चैवकिल्बिषंपरिसंचरेत्॥७॥तथापुण्यात्मकानांचपुण्यमेवप्रसंचरेत् ॥ महातीर्थप्रसंगेनपापाःशुध्यंतिनान्यथा ॥ ८॥ पुण्यांगतिंप्रया

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

न्त्येतेनिर्द्धूताशेषकल्मषाः ॥ ऋषयऊचुः ॥ तत्कथंयांतितेपापाःपरांसिद्धिंद्विजोत्तम ॥ ९ ॥ तन्नोविस्तरतोब्रूहिश्रोतुंश्रद्धाप्रवर्तते ॥ १० ॥ सूतउवाच ॥
लुब्धकाश्चमहापापाःसंजातादासधीवराः ॥ रेवाचयमुनागंगास्तासामंभसिसंस्थिताः ॥ ११ ॥ ज्ञानतोज्ञानतःस्नात्वासंक्रीडंतिचवैजले ॥ महानद्याःप्रसंगे
नतेयांतिपरमांगतिम् ॥ १२ ॥ दासत्वंपापसंघातंपरित्यज्यव्रजंतिते ॥ पुण्यतोयप्रसंगाच्चह्याप्लुताःसर्वएवते ॥ १३ ॥ महानद्याःप्रसंगाच्चअन्यासांनैवसत्त
माः ॥ महापुण्यजनस्यापिपापंनश्यतिपापिनाम् ॥ १४ ॥ प्रसंगाद्दर्शनात्स्पर्शान्नात्रकार्याविचारणा ॥ अत्रार्थेश्रूयतेविप्राइतिहासोऽघनाशनः ॥ १५ ॥
तंवोअद्यप्रवक्ष्यामिबहुपुण्यप्रदायकम् ॥ कश्चिदस्तिमृगव्याधःसुलोभाख्योमहावने ॥ १६ ॥ श्वभिर्वागुरिजालैश्चधनुर्बाणैस्तथैवच ॥ मृगान्घातयतेनि
त्यंपिशितास्वादलंपटः ॥ १७ ॥ एकदातुसुदुष्टात्माबाणपाणिर्धनुर्धरः ॥ श्वभिःपरिवृतोदुर्गंवनंविंध्यस्यवैगतः ॥ १८ ॥ मृगान्रुरून्वराहांश्चभीतान्सू
दितवान्बहून् ॥ रेवातीरंसमासाद्यकश्चिच्छफरघातकः ॥ १९ ॥ शफरान्सूदयित्वासनिर्जगामबहिर्जलात् ॥ मृगव्याधस्यलोभस्यभयत्रस्तातत्तोमृगी
॥ २० ॥ जीवत्राणपरासार्ताभीताचलितचेतना ॥ त्वरमाणापलायंतीरेवातीरंसमाश्रिता ॥ २१ ॥ श्वभिश्चचालितासातुबाणघातक्षतातुरा ॥ श्वसन
स्यापिवेगेनसुलोभोमृगघातकः ॥ २२ ॥ पृष्ठएवसमायातिपुरतोयातिसामृगी ॥ दृष्टवांस्तांशफरहाबाणपाणिःसमुद्यतः ॥ २३ ॥ धनुरानम्यवेगेनअनुरु
ध्यचतांमृगीम् ॥ तावल्लुब्धकलोभाख्यःश्वभिःसार्द्धसमागतः ॥ २४ ॥ नहंतव्यामदीयेयंमृगयांमेसमागता ॥ तस्यवाक्यंसमाकर्ण्यमीनहामांसलंपटः
॥ २५ ॥ बाणंसुमोचदुष्टात्मातामुद्दिश्यमहाबलः ॥ निहतामृगलुब्धेनबाणेननिशितेनच ॥ २६ ॥ प्रमृतासामृगीतत्रबाणाभ्यांपापचेतसोः ॥ श्वभिर्दंतैः
समाक्रांतात्वरमाणापपातसा ॥ २७ ॥ शिखराच्चह्रदेपुण्येरेवायाःपापनाशने ॥ श्वानश्चत्वरमाणास्तेपतिताविमलेह्रदे ॥ २८ ॥ मृगव्याधोवदत्ये
वंधीवरंक्रोधमूर्च्छितः॥मदीयेयंमृगीदुष्टकस्माद्बाणैर्हतात्वया ॥२९॥ तमुवाचपुनःसोऽपिमीनहामृगघातकम् ॥ मदीयेयंनसंदेहोअवलिप्तप्रभाषसे ॥ ३०॥
युध्यमानौततस्तौतुद्रावेतौतुपरस्परम् ॥ क्रोधलोभान्महाभागौपतितौविमलेजले ॥ ३१ ॥ तस्मिन्कालेमहापर्वंवर्ततेगतिदायकम् ॥ अमावास्यासमा
योगंमहापुण्यफलप्रदम् ॥ ३२ ॥ वेलायांपतिताःसर्वेपर्वणस्तस्यसत्तम ॥ जपध्यानविहीनास्तेभावसत्यविवर्जिताः ॥ ३३ ॥ तीर्थस्नानप्रसंगेनमृगीश्वा
चसलुब्धकः॥ सर्वपापविनिर्मुक्तास्तेगताःपरमांगतिम् ॥ ३४ ॥ तीर्थानांचप्रभावेनसतांसंगाद्द्विजोत्तमाः॥ नाशयेत्पापिनांपापंदहेदग्निरिवेंधनम् ॥३५॥ सू
तउवाच ॥ तेषामेवंहिसंसर्गाद्दृषीणांचमहात्मनाम् ॥ संभाषाद्दर्शनान्नष्टंस्पर्शाच्चैवनृपस्यच ॥ ३६ ॥ वेनस्यकल्मषंनष्टंसतांसंगात्पुराकिल ॥ अत्युग्रपुण्य
संसर्गात्पापंनश्यतिपापिनाम् ॥ ३७ ॥ अत्युग्रपापिनांसंगात्पापमेवप्रसंचरेत् ॥ मातामहस्यदोषेणसंलिप्तोवेनएवसः ॥ ३८ ॥ ऋषयऊचुः ॥ मातामह

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

स्यकोदोषस्तंनोविस्तरतोवद ॥ समृत्युःसचवैकालःसयमोधर्मएवच ॥ ३९ ॥ नहिंसकोहिकस्यापिपदेतस्मिन्प्रतिष्ठितः ॥ चराचराश्चयेलोकाःस्वकर्म
वशवर्तिनः ॥ ४० ॥ जीवंतिचम्रियंतेचभुंजंत्येवंस्वकर्मभिः ॥ पापाःपश्यंतितंघोरंतेषांकर्मविपाकतः ॥ ४१ ॥ निरयेषुचसर्वेषुकर्मणैवंसुपुण्यवान् ॥
योजयेत्ताडयेत्सूतयमएषदिनेदिने ॥ ४२ ॥ सर्वेष्वेवसुपुण्येषुकर्मस्वेवंसपुण्यवान् ॥ योजयत्येवधर्मात्मातस्यदोषोनदृश्यते ॥ ४३ ॥ समृत्योः
केनदोषेणपापीवेनस्त्वजायत ॥ सूतउवाच ॥ समृत्युःशासकोनित्यंपापानांदुष्टचेतसाम् ॥ ४४ ॥ वर्ततेकालरूपेणतेषांकर्मविमृश्यति ॥ दुष्कृतंकर्म
यस्यापिकर्मणातेनघातयेत्॥४५॥ तस्यपापंविदित्वासौनयत्येवंहितंयमः ॥ सुकृतात्मालभेत्स्वर्गंकर्मणासुकृतेनवै ॥४६॥योजयत्येषतान्सर्वान्मृत्युरेवसु
दूतकैः ॥ महतासौख्यभावेनगीतमंगलकारिणा ॥ ४७ ॥ दानभोगादिभिश्चैवयोजयेचकृतात्मकान् ॥ पीडाभिर्विविधाभिश्चक्लेशैःकाष्ठैश्चदारुणैः॥ ४८॥
त्रासयेत्ताडयेद्विप्रान्सक्रोधोमृत्युरेवतान् ॥ कर्मण्येवंहितस्यापिव्यापारःपरिवर्तते ॥ ४९ ॥ मृत्योश्चापिमहाभागलोभात्पुण्यात्प्रजायते ॥ सुनीथानाम
वैकन्यासंजातैषामहात्मनः ॥ ५० ॥ पितुःकर्मविमृश्यैवक्रीडमानासदैवसा ॥ प्रजानांशास्तिकर्तारंपुण्यपापनिरीक्षणम् ॥ ५१ ॥ सातुकन्यामहाभागा
सुनीथानामतस्यसा ॥ रममाणावनंप्राप्तासखीभिःपरिवारिता ॥५२॥ तत्रापश्यन्महाभागंगंधर्वतनयंवरम् ॥ गीतकोलाहलस्यापिसुशंखंनामसातदा॥५३॥
ददर्शचारुसर्वांगंतप्यंतंसुमहत्तपः ॥ गीतविद्यासुसिद्ध्यर्थंध्यायमानंसरस्वतीम् ॥५४॥ तस्योपघातमेवासौसाचकारदिनेदिने ॥ सुशंखःक्षमतेनित्यंगच्छ
गच्छेतिसोब्रवीत् ॥ ५५ ॥ प्रेषितानैवगच्छेत्साविघ्नमेवसमाचरेत् ॥ तेनाप्युक्तासाहिक्रुद्धाताडयत्तपसिस्थितम्॥५६॥तामुवाचततःक्रुद्धःसुशंखःक्रोधमू
र्च्छितः ॥ दुष्टेपापसमाचारेकस्माद्विघ्नस्त्वयाकृतः ॥५७॥ ताडनात्ताडनंदुष्टेनकुर्वंतिमहाजनाः ॥ आक्रुष्टानैवकुप्यंतिइतिधर्मस्यसंस्थितिः ॥५८॥ त्व-
याहंघातितःपापेनिर्दोषस्तपसान्वितः ॥ एवमुक्त्वासधर्मात्मासुनीथांपापचारिणीम् ॥५९॥विरराममहाक्रोधाज्ज्ञात्वानारींनिवर्तितः॥ततःसापापमोहाद्वा
बाल्याद्वातामिहैवच ॥६०॥ समुवाचमहात्मानंसुशंखंतपसिस्थितम् ॥ त्रैलोक्यवासिनांतातोममैवपरिघातकः ॥६१॥ असतोघातयेन्नित्यंसत्यान्सपरिपाल
येत्॥नैवदोषोभवेत्तस्यमहापुण्येनवर्तयेत् ॥६२॥ एवमुक्त्वागतासातुपितरंवाक्यमब्रवीत् ॥ मयाहिताडितस्तातगंधर्वतनयोवने ॥६३॥ तपस्तपन्सदैकां
तेकामक्रोधविवर्जितः॥समामुवाचधर्मात्माक्रोधरागसमन्वितः ॥६४॥ ताडयेन्नैवताडंतंक्रोशंतंनैवक्रोशयेत् ॥ इत्युवाचसमांतातितन्मेत्वंकारणंवद ॥६५॥

१ प्रयोजयेत् इ० पा० परं तस्य सत्त्वे पूर्ववाक्येन कथंचिदर्थसंगतिर्भवति । प्रकृतपाठे तु वर्तमानकालिकत्वमार्षम् । प्रजायत इति पाठे त्वडभाव आर्ष इति ध्येयम् । संजातेत्युत्तरपदेनासंगतिश्च दृश्यते । २ सुखदम् इ० पा० , सुसखम् इ० च पाठः ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

एवमुक्तः सवैमृत्युःसुनीथांद्विजसत्तमाः॥किंचिन्नोवाचधर्मात्माप्रश्नप्रत्युत्तरंततः॥६६॥ वनंप्राप्तापुनःसाहिसुशंखोयत्रसंस्थितः॥ कराघातैस्ततोदौष्ट्याद्वा
तितस्तपतांवरः॥६७॥सुशंखस्ताडितोविप्रामृत्योश्चैवहिकन्यया॥ततःक्रुद्धोमहातेजाःशशापतनुमध्यमाम्॥६८॥ निर्दोषोहियतोदुष्टेत्वयैवपरिताडितः॥
अहमत्रवनेसंस्थस्तस्माच्छापंददाम्यहम् ॥६९॥ गार्हस्थ्यंचसमास्थायसहभर्त्रायदाशृणु ॥ पापाचारमयःपुत्रोदेवब्राह्मणनिंदकः॥७०॥ सर्वपापरतोदुष्टे
तवगर्भेभविष्यति ॥ एवंशप्त्वागतःसोपितपएवसमाश्रितः ॥७१॥ गतेतस्मिन्महाभागेसासुनीथागृहंगता ॥ समाचष्टमहात्मानंपितरंतप्तमानसा ॥७२॥
यथाशप्तातदातेनगंधर्वेतनयेनसा ॥ तत्सर्वंसंश्रुतंतेनमृत्युनापरिभाषितम् ॥ ७३ ॥ कस्मात्कृतस्त्वयाघातस्तपतिदोषवर्जिते ॥ युक्तंनैवकृतंपुत्रिसत्य
स्यैवहिताडनम् ॥ ७४ ॥ एवमाभाष्यधर्मात्मामृत्युःपरमदुःखितः ॥ बभूवसहितत्तस्यादिष्टमेवंविचिंतयन् ॥ ७५ ॥ सूतउवाच ॥ अत्रिपुत्रोमहातेजा
[1]अंगोनामप्रतापवान् ॥ एकदातुगतोविप्रानंदनंप्रतिसद्विजः ॥ ७६ ॥ तत्रदृष्ट्वादेवराजंतमिंद्रंपाकशासनम् ॥ अप्सरसांगणैर्युक्तंगंधर्वैःकिन्नरैस्तथा॥७७॥
गीयमानंगीतगैश्चसुस्वरैःसप्तकैस्तथा ॥ वीज्यमानंसुगंधैश्चव्यजनैःसर्वएवसः ॥ ७८ ॥ योषिद्भीरूपयुक्ताभिश्चामरैर्हंसगामिभिः ॥ छत्रेणहंसवर्णेनचंद्रबिं
बानुकारिणा ॥ ७९ ॥ राजमानंसहस्राक्षंसर्वाभरणभूषितम् ॥ कामक्रीडागतंदेवंदृष्टवानमितौजसम् ॥ ८० ॥ तस्यपार्श्वेमहाभागांपौलोमींचारुमंगलाम् ॥
रूपेणतेजसाचैवतपसाचयशस्विनीम् ॥ ८१ ॥ सौभाग्येनविराजंतींपातिव्रत्येनतांसतीम् ॥ तयासहसहस्राक्षःसरेमेनंदनेवने ॥ ८२ ॥ तस्यलीलांसमालो
क्यअंगश्चैवद्विजोत्तमः ॥ धन्योवैदेवराजोऽयमीदृशैःपरिवारितः ॥ ८३ ॥ अहोऽस्यतपसोवीर्यंयेनप्राप्तंमहत्पदम् ॥ यदाममेदृशःपुत्रःसर्वलोकप्रधारकः॥
॥ ८४ ॥ भवेत्तदामहत्सौख्यंप्राप्स्यामीहनसंशयः ॥ इतिचिंतापरोभूत्वात्वरमाणोगृहागतः ॥ ८५ ॥ इति श्रीपद्मपुराणेभूमिखंडेवेनोपाख्यानेत्रिंशो
ऽध्यायः ॥ ३० ॥ सूतउवाच ॥ अथत्वंगोमहातेजादृष्ट्वाइंद्रस्यसंपदम् ॥ भोगंचैवविलासंचलीलांतस्यमहात्मनः ॥ १ ॥ कथंमेइंद्रसदृशःपुत्रःस्याद्धर्मसं
युतः ॥ चिंतयित्वाक्षणंचैवअंगोधर्मभृतांवरः॥२॥ स्वकंगेहंसमायातःसत्वंगःसत्यतत्परः॥ अत्रिंपप्रच्छपितरंप्रणतोनम्रकंधरः॥ ३ ॥कोयंपुण्यःसमाचारै
रिंद्रत्वंभुंजतेमहत् ॥ कस्यपुण्यस्यवै[2]पुष्टिःकिंकृतंकर्मकीदृशम्॥४॥ कीदृशंतपएतस्यकमाराधितवान्पुरा ॥ एतन्मेविस्तरेणत्वंब्रूहिसत्यवतांवर ॥५॥ अ
त्रिरुवाच ॥ साधुसाधुमहाभागयद्येवंपृच्छसेमयि ॥ चरित्रमिंद्रस्यवत्सतन्मेनिगदतःशृणु ॥६॥ सुव्रतोनाममेधावीपुराब्राह्मणसत्तमः ॥ तेनकृष्णोहृषीके
शस्तपसाचैवतोषितः॥७॥ पुण्यगर्भंपुनःप्राप्तोह्यदित्याःकश्यपात्किल ॥ विष्णोश्चैवप्रसादेनसुरराजोबभूवह॥८॥ अंगउवाच ॥ कथमिंद्रसमःपुत्रोममस्या

१ तुंगोनाम इ० पा० पुस्तकद्वये । सर्वत्र अंगस्थले तुंग इति पाठः । २ व्युष्टिः इ० पा० ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

त्पुत्रवत्सल ॥ तदुपायंसमाचक्ष्वभवाञ्ज्ञानवतांवरः ॥ ९ ॥ अत्रिरुवाच ॥ समासेनैवतस्यैवसुव्रतस्यमहात्मनः ॥ चरित्रमखिलंपुण्यंनिशामयमहाम
ते ॥१०॥ यथासुव्रतमेधावीपुराराधितवान्हरिम् ॥ तस्यभावंचभक्तिंचध्यानंचैवमहात्मनः ॥११॥ समालोक्यजगन्नाथोदत्तवान्वैमहत्पदम् ॥ सऐंद्रंसर्वभो
गाढ्यंत्रैलोक्यंसचराचरम् ॥१२॥ विष्णोश्चैवप्रसादाच्चपदंभुंक्तेत्रिलोकधृक् ॥ एवंतेसर्वमाख्यातमिंद्रस्यापिविचेष्टितम् ॥१३॥ भक्त्यातुष्यतिगोविंदोभावध्या
नेनसत्तम ॥ सर्वंददातितुष्टात्माभक्त्यासंतोषितोहरिः ॥१४॥ तस्मादाराध्यगोविंदंसर्वदंसर्वसंभवम् ॥ सर्वज्ञंसर्ववेत्तारंसर्वेषांपुरुषंवरम् ॥१५॥ तस्मात्प्रा
प्स्यसिसर्वत्वंयद्यदिच्छसिनंदन ॥ १६ ॥ सुखस्यदातापरमार्थदातामोक्षस्यदाताजगतांहिनाथः ॥ तस्मात्तमाराधयगच्छपुत्रसंप्राप्स्यसेइंद्रसमंहिपुत्रम्
॥ १७ ॥ आकर्ण्यवाक्यंपरमार्थयुक्तमुक्तंमहात्मात्रऋषिणाहितेन ॥ संगृह्यतत्त्वंवचनस्यतस्यप्रणम्यतंशाश्वतमभ्ययात्सः ॥ १८ ॥ आमंत्र्यचांगःपितरंम
हात्माब्रह्मात्मजंब्रह्मसमानमेव ॥ संप्राप्तवान्मेरुगिरेस्तुशृंगंतंकांचनैरत्नमयैःसमेतम् ॥१९ ॥ इति श्रीपद्मपुराणेपंचपंचाशत्सहस्रसंहितायांभूमिखंडेवेनोपा
ख्यानेएकत्रिंशोऽध्यायः ॥ ३१ ॥ सूतउवाच ॥ नानारत्नैःसुदीप्तांगोहाटकेनापिसर्वतः ॥ राजमानोगिरिश्रेष्ठोयथासूर्यःस्वरश्मिभिः ॥१॥ छायामशोकांसं
प्राप्यशीतलांसुखदायिनीम् ॥ ध्यायंतियोगिनःसर्वेउपविष्टादृढासने ॥ २ ॥ क्वचित्तपंतिमुनयःक्वचिद्गायंतिकिन्नराः ॥ संतुष्टाऋषिगंधर्वावीणातालकरा
विलाः ॥ ३ ॥ तालमानलयेलीनाःस्वरैःसप्तभिरन्वितैः ॥ मूर्च्छनारत्निसंयुक्तैर्व्यक्तंगीतंमनोहरम् ॥४॥ तस्मिन्वैपर्वतश्रेष्ठेचंदनच्छायसंश्रिताः ॥ गंधर्वागी
ततत्वज्ञागीतंगायंतितत्पराः ॥ ५ ॥ नृत्यंतियोषितस्तत्रदेवानांपर्वतोत्तमे ॥ पापहापुण्यदोदिव्यःसुश्रेयसांप्रदायकः ॥ ६ ॥ वेदध्वनिःसमधुरःश्रूयतेपर्व
तोत्तमे ॥ चंदनाशोकपुन्नागैःशालैस्तालैस्तमालकैः ॥ ७ ॥ वटैस्तुमेघसंकाशैराजतेपर्वतोत्तमः ॥ संतानकैःकल्पवृक्षैरंभापादपसंकुलैः ॥ ८ ॥ नगेंद्रो
भांतिसर्वत्रनाकवृक्षैःसुपुष्पितैः ॥ नानाधातुसमाकीर्णोनानारत्नचयोगिरिः ॥ ९ ॥ नानाकौतुकसंयुक्तोनानामंगलसंयुतः ॥ वेदवृंदैःसुसंजुष्टोह्यप्सरोगण
संकुलः ॥ १० ॥ ऋषिभिर्मुनिभिःसिद्धैर्गंधर्वैःपरिभातिसः ॥ गजैश्चाचलसंकाशैःसिंहनादैर्विराजते ॥ ११ ॥ शरभैर्मत्तशार्दूलैर्मृगधूर्तैरलंकृतः ॥ वापी
कूपतडागैश्चसंपूर्णैर्विमलोदकैः ॥ १२ ॥ हंसकारंडवाकीर्णैःसर्वत्रपरिशोभते ॥ कनकोत्पलैश्चश्वेतैश्चरक्तोत्पलैर्विराजते ॥ १३ ॥ नदीस्रवणसंघातैर्विमलै
श्चोदकैस्तथा ॥ शालतालैश्चरूपैश्चसगजैःस्फाटिकैस्तथा ॥ १४ ॥ विस्तीर्णैःकांचनैर्दिव्यैःसूर्यवह्निसमप्रभैः ॥ शिलातलैश्चसंपूर्णःशैलराजोविराजते
॥ १५ ॥ विमानैर्देवतानांचप्रासादैःपर्वतोत्तमैः ॥ हंसचंद्रप्रतीकाशैर्हेमदंडैरलंकृतः ॥ १६॥ कलशैश्चामरैर्युक्तैःप्रासादैःपरिशोभितः ॥ नानागुणप्रमुदित
देववृंदैश्चशोभितः ॥ १७ ॥ देववृंदैरनेकैश्चगंधर्वैश्चारणैस्तथा ॥ सर्वत्रराजतेपुण्योमेरुर्गिरिवरोत्तमः ॥ १८ ॥ तस्माद्गंगामहापुण्यापुण्यतोयामहानदी ॥ ॥ ३१ ॥

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

प्रसूतापुण्यतीर्थाढ्याहंसपद्मैःसमाकुला ॥ १९ ॥ मुनिभिःसेव्यमानासाऋषिसंघैर्महानदी ॥ एवंगुणंगिरिश्रेष्ठंपुण्यकौतुकमंगलम् ॥ २० ॥ अंगश्चात्रि
सुतःपुण्यःप्रविवेशमहामुनिः ॥ गंगातीरेसुपुण्येचएकांतेचारुकंदरे ॥ २१ ॥ तत्रोपविश्यमेधावीकामक्रोधविवर्जितः ॥ सर्वेंद्रियाणिसंयम्यहृषीकेशंमनोगत
म् ॥ २२ ॥ ध्यायमानःसधर्मात्माकृष्णंक्लेशापहंप्रभुम् ॥ आसनेशयनेयानेध्यानेचमधुसूदनम् ॥ २३ ॥ नित्यंपश्यतियुक्तात्मायोगयुक्तोजितेंद्रियः ॥ चराचरेषु
जीवेषुतेषुपश्यतिकेशवम् ॥ २४ ॥ आर्द्रेषुचैवशुष्केषुसर्वेष्वन्येषुसद्द्विजः ॥ एवंवर्षशतंजातंतप्यमानस्यतस्यच ॥ २५ ॥ समालोक्यजगन्नाथ
श्चक्रपाणिर्द्विजोत्तमम् ॥ बहुविघ्नान्सुघोरांश्चदर्शयत्येवनित्यशः ॥ २६ ॥ तेजसातस्यदेवस्यनृसिंहस्यमहात्मनः ॥ निरातंकःसधर्मात्मादहत्यग्नि
रिवेंधनम् ॥ २७ ॥ नियमैःसंयमैश्चान्यैरुपवासैर्द्विजोत्तमः ॥ क्षीयमाणस्तुसंजातोदीप्यमानःस्वतेजसा ॥ २८ ॥ सूर्यपावकसंकाशस्त्वंगएवंप्रदृश्य
ते ॥ एवंतपःसुनिरतंध्यायमानंजनार्दनम् ॥ २९ ॥ आविर्भूयाब्रवीद्देवोवरंवरयमानद ॥ तंचदृष्ट्वाहृषीकेशमंगःपरमनिर्वृतः ॥ ३० ॥ तुष्टाव
प्रणतोभूत्वावासुदेवंप्रसन्नधीः ॥ ३१ ॥ अंगउवाच ॥ त्वंगतिःसर्वभूतानांभूतभावनपावन ॥ भूतात्मासर्वभूतेशनमस्तुभ्यंगुणात्मने ॥ ३२ ॥
गुणरूपायगुह्यायगुणातीतायतेनमः ॥ गुणायगुणकर्त्रेचगुणाढ्यायगुणात्मने ॥ ३३ ॥ भवायभवकर्त्रेचभक्तानांभवहारिणे ॥ भवोद्भवायगुह्यायनमो
भवविनाशिने ॥ ३४ ॥ यज्ञाययज्ञरूपाययज्ञेशायनमोनमः ॥ यज्ञकर्मप्रसंगायनमःशंखधरायच ॥ ३५ ॥ नमोनमोहिरण्यायनमोरथांगधारिणे ॥
सत्यायसत्यभावायसर्वसत्यमयायच ॥ ३६ ॥ धर्मायधर्मकर्त्रेचसर्वकर्त्रेचतेनमः ॥ धर्मांगायसुवीरायधर्माधारायतेनमः ॥ ३७ ॥ नमःपुण्यायपुत्रा
यह्यपुत्रायमहात्मने ॥ मायामोहविनाशायसर्वमायाकरायते ॥ ३८ ॥ मायाधरायमूर्तायत्वमूर्तायनमोनमः ॥ सर्वमूर्तिधरायैवशंकरायनमोनमः ॥ ३९ ॥
ब्रह्मणेब्रह्मरूपायपरब्रह्मस्वरूपिणे ॥ नमस्तेसर्वधाम्नेचनमोधामधरायच ॥ ४० ॥ श्रीमतेश्रीनिवासायश्रीधरायनमोनमः ॥ क्षीरसागरवासायचामृतायचते
नमः ॥ ४१ ॥ महौषधायघोरायमहाप्रज्ञापरायच ॥ अक्रूरायप्रमेध्यायमेध्यानांपतयेनमः ॥ ४२ ॥ अनंतायह्यशेषायचानघायनमोनमः ॥ आका
शस्यप्रकाशायपक्षिरूपायतेनमः ॥ ४३ ॥ हुतायहुतभोक्त्रेचहवीरूपायतेनमः ॥ बुद्धायबुधरूपायसदाबुद्धायतेनमः ॥ ४४ ॥ नमोहव्यायक
व्यायस्वधाकारायतेनमः ॥ स्वाहाकारायशुद्धायह्यव्यक्तायमहात्मने ॥ ४५ ॥ व्यासायवासवायैववसुरूपायतेनमः ॥ वासुदेवायविश्वायवह्निरू
पायतेनमः ॥ हरयेकेवलायैववामनायनमोनमः ॥ ४६ ॥ नमोनृसिंहदेवायसत्वपालायतेनमः ॥ ४७ ॥ नमोगोविंदगोपायनमएकाक्षरायच ॥ नमः
सर्वाक्षरायैवहंसरूपायतेनमः ॥ ४८ ॥ त्रितत्त्वायनमस्तुभ्यंपंचतत्त्वायतेनमः ॥ पंचविंशतितत्त्वायतत्त्वाधारायवैनमः ॥ ४९ ॥ कृष्णायकृष्ण

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

रूपायलक्ष्मीनाथायतेनमः ॥ नमःपद्मपलाशायआनंदायपरायच ॥ ५० ॥ नमोविश्वंभरायैवपापनाशायवैनमः ॥ नमःपुण्यसुपुण्यायसत्यधर्मायते
नमः ॥ ५१ ॥ नमोनमःशाश्वतअव्ययायनमोनमःसंघनभोमयाय ॥ श्रीपद्मनाभायमहेश्वरायनमामितेकेशवपादपद्मम् ॥ ५२ ॥ आनंदकंदकमला
प्रियवासुदेवसर्वेशईशमधुसूदनदेहिदास्यम् ॥ पादौनमामितवकेशवजन्मजन्मकृपांकुरुष्वममशांतिदशंखपाणे ॥ ५३ ॥ संसारदारुणहुताशनतापदग्धं
पुत्रादिबंधुमरणैर्बहुशोकतापैः ॥ ज्ञानांबुदेनममप्लावयपद्मनाभदीनस्यमच्छरणरूपभवस्वनाथ ॥ ५४ ॥ एवंस्तोत्रंसमाकर्ण्यत्वंगस्यापिमहात्मनः ॥
दर्शयित्वास्वकंरूपंघनश्यामंमहौजसम् ॥५५॥ शंखचक्रगदापाणिंपद्महस्तंमहाप्रभुम् ॥ वैनतेयसमारूढमात्मरूपंप्रदर्शितम् ॥ ५६ ॥ सर्वाभरणशोभांगं
हारकंकणकुंडलैः ॥ राजमानंपरंदिव्यंनिर्मलंवनमालया ॥ ५७ ॥ अंगस्याग्रेहृषीकेशःशोभमानमहत्प्रभः ॥ श्रीवत्सांकेनपुण्येनकौस्तुभेनजना
र्दनः ॥ ५८ ॥ दर्शयित्वास्वकंदेहंसर्वदेवमयोहरिः ॥ सउवाचमहात्मानंतमंगमृषिसत्तमम् ॥ ५९ ॥ भोभोविप्रमहाभागश्रूयतांवचनंशुभम् ॥ मेघगंभीर
घोषेणसमाभाष्यद्विजोत्तमम् ॥ ६० ॥ तपसानेनतुष्टोस्मिवरंवरयशोभनम् ॥ तुष्यमाणंहृषीकेशंतंदृष्ट्वाकमलापतिम् ॥ ६१ ॥ दीप्यमानं
विराजंतंविश्वरूपंजनेश्वरम् ॥ पादांबुजद्वयंतस्यप्रणम्यचपुनःपुनः ॥ ६२ ॥ हर्षेणमहताविष्टस्तमुवाचजनार्दनम् ॥ दासोहंतवदेवेशशं
खचक्रगदाधर ॥ ६३ ॥ वरंमेदातुकामोसिदेहित्वंवंशजंसुतम् ॥ दिविशक्रोयथाऽऽभातिसर्वतेजःसमन्वितः ॥ ६४ ॥ तादृशंदेहिमेपुत्रंसर्वलोकस्यरक्ष
कम् ॥ सर्वदेवप्रियंदेवब्रह्मण्यंधर्मपंडितम् ॥६५॥ दातारंज्ञानसंपन्नंधर्मतेजःसमन्वितम् ॥ त्रैलोक्यरक्षकंकृष्णंसत्यधर्मानुपालकम् ॥ ६६ ॥ यज्वनामुत्त
मंचैकंशूरंत्रैलोक्यभूषणम् ॥ ब्रह्मण्यंवेदविद्वांसंसत्यसंधंजितेंद्रियम् ॥ ६७ ॥ अजितंसर्वजेतारंविष्णुंतेजःसमप्रभम् ॥ वैष्णवंपुण्यकर्तारंपुण्यजंपुण्यल
क्षणम् ॥ ६८ ॥ शांतंतुतपसोपेतंसर्वशास्त्रविशारदम् ॥ वेदज्ञंयोगिनांश्रेष्ठंभवतोगुणसंनिभम् ॥ ६९ ॥ ईदृशंदेहिमेपुत्रंदातुकामोयदावरम् ॥ श्री
वासुदेवउवाच ॥ एभिर्गुणैःसमोपेतस्तवपुत्रोभविष्यति ॥ ७० ॥ अत्रिवंशस्यवैधर्ताविश्वस्यास्यमहामते ॥ तेजसायशसापुण्यैःपितरंचोद्धरिष्य
ति ॥ ७१ ॥ उद्धरिष्यतियःसत्यैःपितरंचपितामहम् ॥ भवान्यास्यतिमेस्थानंतद्विष्णोःपरमंपदम् ॥७२॥ इत्युक्त्वादेवदेवेशस्तमंगंप्रतिसद्विज ॥ कस्य
चित्पुण्यवीर्यस्यपुण्यांकन्यांविवाहय ॥ ७३ ॥ तस्यामुत्पादयसुतंशुभंपुण्यावहप्रियम् ॥ सभविष्यतिधर्मात्मामत्प्रसादान्महामते ॥ ७४ ॥ सर्वज्ञःसर्ववे
त्ताचयादृशोवांछितस्त्वया॥एवंवरंततोदत्वाअंतर्धानंगतोहरिः॥७५॥इति श्रीपद्मपुराणेभूमिखंडेवेनोपाख्यानेअंगवरप्रदानंनामद्वात्रिंशोऽध्यायः ॥ ३२ ॥

१ सुशीलं सर्वधर्मज्ञम्—इ० पा० ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

ऋषयऊचुः ॥ शप्तागंधर्वपुत्रेणसुशंखेनमहात्मना ॥ तस्यशापात्कथंजाताकिंकिंकर्मकृतंतया [1]॥ १ ॥ सालेभेकीदृशंपुत्रंतस्यशापाद्विजो
त्तम ॥ सुनीथायाश्चचरितंत्वंनोविस्तरतोवद ॥ २ ॥ सूतउवाच ॥ सुशंखेनापितेनैवसाशप्तातनुमध्यमा ॥ पितुःस्थानंगतासातुसुनीथादुःखपी
डिता ॥ ३ ॥ पितरंचात्मनश्चैवचरितंचप्रकाशितम् ॥ श्रुतवान्सोपिधर्मात्मामृत्युःसत्यवतांवरः ॥ ४ ॥ तामुवाचसुनीथांतुसुतांशप्तांमहात्मना ॥
भवत्यादुष्कृतंपापंधर्मतेजःप्रणाशनम् ॥ ५ ॥ कस्मात्कृतंमहाभागेसुशांतस्यहिताडनम् ॥ विरुद्धंसर्वलोकस्यभवत्यापरिकल्पितम् ॥ ६ ॥ कामक्रोध
विहीनंतंसुशांतंधर्मवत्सलम् ॥ तपोमार्गेविलीनंचपरब्रह्मणिसंस्थितम् ॥ ७ ॥ तमेवघातयेद्योवैतस्यपापंशृणुष्वहि ॥ पापात्माजायतेपुत्रःकिल्बिषंलभते
वहु ॥ ८ ॥ ताडंतंताडयेद्योवैक्रोशंतंक्रोशयेत्पुनः ॥ तस्यपापंसवैभुंक्तेताडितस्यनसंशयः ॥ ९ ॥ सवैशांतःसजितात्माताडयंतंनताडयेत् ॥
निर्दोषंप्रतियेनापिताडनंचकृतंसुते ॥ १० ॥ पश्चान्मोहेनपापेननिर्दोषेऽपिचताडयेत् ॥ निर्दोषंप्रतियेनापिहृद्रोगःक्रियतेवृथा ॥ ११ ॥ निर्दोषंताडयेत्प
श्चान्मोहात्पापेनकेनचित् ॥ सपापीपापमाप्नोतिनिर्दोषस्यशरीरजम् ॥ १२ ॥ निर्दोषोघातयेत्तंवैताडंतंपापचेतसम् ॥ पुनरुत्थायवेगेनसाहसात्पापचे
तनम् ॥ १३ ॥ पापकर्तुश्चयत्पापंनिर्दोषंप्रतिगच्छति ॥ ताडनेनैवतस्माद्वैकार्यंदोषवतोऽपिच ॥ १४ ॥ दुष्कृतंचमहत्पुत्रित्वयैवपरिपालितम् ॥
शप्तातेनापियाद्यैवतस्मात्पुण्यंसमाचर ॥ १५ ॥ सतांसंगंसमासाद्यसदैवपरिवर्तय ॥ योगध्यानेनज्ञानेनपरिवर्तयनंदिनि ॥ १६ ॥ सतांसंगोमहापुण्योवहु
श्रेयोविधायकः ॥ वालेपश्यसुदृष्टांतंसतांसंगस्ययद्गुणम् ॥ १७ ॥ अपांसंस्पर्शनात्पानात्स्नानात्तत्रमहाधियः ॥ मुनयःसिद्धिमायांतिबाह्याभ्यंतरक्षा
लिताः ॥ १८ ॥ शुचिष्मंतोभवंत्येतेलोकाःसर्वेचराचराः ॥ आपःशांताःसुशीताश्चमृदुगात्राःप्रियंकराः ॥ १९ ॥ निर्मलारसवत्यश्चपुण्यवीर्यामलापहाः ॥
तथासंतस्त्वयाज्ञेयानिषेव्याश्चप्रयत्नतः ॥ २० ॥ यथावह्निप्रसंगाच्चमलंत्यजतिकांचनम् ॥ तथासतांहिसंसर्गात्पापंत्यजतिमानवः ॥ २१ ॥ सत्यवह्निः
प्रदीप्तश्चप्रज्वलेत्पुण्यतेजसा ॥ सत्येनदीप्ततेजास्तुज्ञानेनापिसुनिर्मलः ॥२२॥ अत्युष्णोध्यानभावेनअस्पृश्यःपापजैर्नरैः ॥ सत्यवह्नेःप्रसंगाच्चपापंसर्वंविन
श्यति ॥ २३ ॥ तस्मात्सत्यस्यसंसर्गः कर्तव्यःसर्वथात्वया ॥ पापभारंपरित्यज्यपुण्यमेवंसमाश्रय ॥ २४ ॥ सूतउवाच ॥ एवंपित्रासुनीथासादुःखि
ताप्रतिबोधिता ॥ नमस्कृत्यपितुःपादौगतासानिर्जनंवनम् ॥२५॥ कामंक्रोधंपरित्यज्यबाल्यभावंतपस्विनी ॥ मोहद्रोहौचमायांचत्यक्त्वाएकांतमास्थि
ता ॥ २६ ॥ तस्याःसख्यःसमाजग्मुःक्रीडार्थंलीलयान्विताः ॥ तांददृशुर्विशालाक्ष्यःसुनीथांदुःखभागिनीम् ॥२७॥ ध्यायंतींचिंतयानांतामूचुश्चितापरा

१ रंभाद्यास्तास्तपोऽन्विताः इ० पा० ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

यणाः ॥ कस्माच्चिंतसिभद्रेत्वमनयाचिंतयान्विता ॥ २८ ॥ तन्नोवैकारणंब्रूहिचिंतादुःखप्रदायिनी ॥ एकैवसार्थकीचिंताधर्मस्यार्थेविचिंत्यते ॥ २९ ॥
द्वितीयासार्थकाचिंतायोगिनांधर्मनंदिनी ॥ अन्यानिरर्थिकाचिंतातांनैवपरिकल्पयेत ॥ ३० ॥ कायनाशकरी[१]चिंताबलतेजःप्रणाशिनी ॥ नाशयेत्सर्व
सौख्यंतुरूपहानिंनिदर्शयेत् ॥ ३१ ॥ तृष्णांमोहंतथालोभमेतांश्चिताहिप्रापयेत् ॥ पापमुत्पादयेच्चिंताचिंतिताचदिनेदिने ॥ ३२ ॥ चिंताव्याधिप्रका
शायनरकायप्रकल्पयेत् ॥ तस्माच्चिंतांपरित्यज्यचानुवर्तस्वशोभने ॥ ३३ ॥ अर्जितंकर्मणापूर्वस्वयमेवनरेणतु ॥ तदेवभुंक्तेऽसौजंतुर्ज्ञानवान्नविचिंत
येत् ॥ ३४ ॥ तस्माच्चितांपरित्यज्यसुखदुःखादिकंवद ॥ तासांतद्वचनंश्रुत्वासुनीथावाक्यमब्रवीत् ॥ ३५ ॥ इति श्रीपद्मपुराणेपंचपंचाशत्सहस्रसंहिता
यांभूमिखंडेवेनोपाख्यानेसुनीथाचरितंनामत्रयस्त्रिंशोऽध्यायः ॥३३॥ सूतउवाच ॥ यथाशप्तावनेपूर्वंसुशंखेनमहात्मना॥तासुसर्वंसमाख्यातंसखीष्वेवविचे
ष्टितम् ॥ १ ॥ आत्मनश्चमहाभागादुःखेनातिप्रपीडिता ॥ ॥ सुनीथोवाच ॥ अन्यच्चैवप्रवक्ष्यामिसख्यःशृण्वंतुसांप्रतम् ॥ २ ॥ मदीयरूपसंपत्तिवयः
सगुणसंपदः ॥ विलोक्यतातश्चितात्मासंजातोममकारणात् ॥ ३ ॥ देवेभ्योदातुकामोसौमुनिभ्यस्तुमहायशाः ॥ मांचहस्तेविगृह्यैवसर्वान्वाक्यमुदाहरत्
॥ ४ ॥ गुणयुक्तासुताबालाममेयंचारुलोचना ॥ दातुकामोस्मिभद्रंवोगुणिनेसुमहात्मने ॥ ५ ॥ मृत्योर्वाक्यंततोदेवाऋषयःशुश्रुवुस्तदा ॥ तमूचुर्भाषमा
णंतेदेवाइंद्रपुरोगमाः ॥ ६ ॥ तवकन्यागुणाढ्येयंशीलानांपरमोनिधिः ॥ दोषेणैकेनसंदुष्टाऋषिशापेनतेनवै ॥ ७ ॥ अस्यामुत्पत्स्यतेपुत्रोयस्यवीर्या
त्पुमान्किल ॥ भवितासमहापापीपुण्यवंशविनाशकः ॥ ८ ॥ गंगातोयेनसंपूर्णःकुंभएवप्रदृश्यते ॥ सुरायाबिन्दुनालिप्तोमद्यकुम्भःप्रजायते ॥ ९ ॥
पापस्यपापसंसर्गात्कुलंपापिप्रजायते ॥ आरनालस्यवैबिंदुःक्षीरमध्येप्रयातिचेत् ॥ १० ॥ पश्चान्नाशयतेक्षीरमात्मरूपंप्रकाशयेत् ॥ तद्वद्विनाशयेद्वंशं
पापःपुत्रोनसंशयः ॥ ११ ॥ अनेनापिहिदोषेणतवेयंपापभागिनी ॥ अन्यस्मैदीयतांगच्छदेवैरुक्तःपितामम ॥ १२ ॥ देवैश्चापिसगंधर्वैर्ऋषिभिश्च
महात्मभिः ॥ तैश्चापिसंपरित्यक्तःपितामेदुःखपीडितः ॥ १३ ॥ ममान्येचापिस्वीकारंनकुर्वंतिहिसज्जनाः ॥ एवंपापमयंकर्ममयाचैवपुराकृतम् ॥१४॥
संतप्तादुःखशोकेनवनमेवसमाश्रिता ॥ तपएवचरिष्यामिकरिष्येकायशोषणम् ॥ १५ ॥ भवतीभिःसुपृष्टाहंकार्यकारणमेवहि ॥ ममचिंतानुगंकर्म
मयातद्वःप्रकाशितम् ॥ १६ ॥ एवमुक्त्वासुनीथासामृत्योःकन्यायशस्विनी ॥ विररामचदुःखार्ताकिंचिन्नोवाचवैपुनः ॥ १७ ॥ सख्यऊचुः ॥ दुःखमे ॥ ३३ ॥
वमहाभागेत्यजकायविनाशनम् ॥ नास्तिकस्यकुलेदोषोदेवैःपापंसमाश्रितम् ॥१८॥ जिह्मसुक्तंपुरातेनब्रह्मणाहरसंनिधौ॥देवैश्चापिसहित्यक्तोब्रह्मापूज्य

१ कामनाशकरी इ० पा० ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

तमोभवत् ॥ १९ ॥ ब्रह्महत्याप्रयुक्तोसौदेवराजोपिपश्यभोः ॥ देवैःसार्धंमहाभागस्त्रैलोक्यंपरिभुंजति ॥ २० ॥ गौतमस्यप्रियांभार्यामहल्यांगतवान्पु
रा ॥ परदाराभिगामीसदेवत्वेपरिवर्त्तते ॥ २१ ॥ ब्रह्महत्योपमंकर्मदारुणंकृतवान्हरः ॥ ब्रह्मणस्तुकपालेनचाद्यापिपरिवर्तते ॥ २२ ॥ देवानमंतितं
देवमृषयोवेदपारगाः ॥ आदित्यःकुष्ठसंयुक्तस्त्रैलोक्यंचप्रकाशयेत् ॥ २३ ॥ लोकानमंतितंदेवंदेवाद्याःसचराचराः ॥ कृष्णोभुंक्तेमहाशापंभार्गवेणकृतंपु
रा ॥ २४ ॥ गुरुभार्यांगतश्चंद्रःक्षयीतेनप्रजायते ॥ भविष्यतिमहातेजाराजराजःप्रतापवान् ॥ २५ ॥ पांडुपुत्रोमहाप्राज्ञोधर्मात्मासयुधिष्ठिरः ॥ गुरो
श्चैववधार्थायअनृतंसवदिष्यति ॥ २६ ॥ एतेष्वेवमहत्पापंवर्ततेचमहत्सुच ॥ वैगुण्यंकस्यवैनास्तिकस्यनास्तिचलांछनम् ॥ २७ ॥ भवतीस्वल्पदो
षेणविलिप्तासिवरानने ॥ उपकारंकरिष्यामस्तवैववरवर्णिनि ॥ २८ ॥ तवांगेयेगुणाःसंतिसत्यस्त्रीणांयथाशुभे ॥ अन्यत्रापिनपश्यामस्तान्गुणांश्चारुलो
चने ॥ २९ ॥ रूपमेवगुणःस्त्रीणांप्रथमंभूषणंशुभे ॥ शीलमेवद्वितीयंचतृतीयंसत्यमेवच ॥ ३० ॥ आर्जवत्वंचतुर्थंचपंचमंधर्ममेवहि ॥ मधुर[1]
त्वंततःप्रोक्तंषष्ठमेववरानने ॥ ३१ ॥ शुद्धत्वंसप्तमंबालेअंतर्बाह्येषुयोषिताम् ॥ अष्टमंहिपितुर्भावःशुश्रूषानवमंकिल ॥ ३२ ॥ सहिष्णुर्दशमंप्रोक्तंरति
श्चैकादशंतथा ॥ पातिव्रत्यंततःप्रोक्तंद्वादशंवरवर्णिनि ॥ ३३ ॥ तैस्त्वंसंभूषिताबालेमाविभेषिवरानने ॥ येनोपायेनतेभर्ताभविष्यतिसुधर्मधृक् ॥३४॥
तमुपायंप्रपश्यामस्तवार्थंवयमेवहि ॥ तामूचुस्तावराःसख्योमात्वंवैसाहसंकुरु ॥ ३५ ॥ सूतउवाच ॥ एवमुक्तासुनीथासापुनरूचेसखीस्तुताः ॥ कथय
ध्वंममोपायंयेनभर्ताभविष्यति ॥ ३६ ॥ तामूचुस्तावरानार्योरंभाद्याश्चारुलोचनाः ॥ रूपमाधुर्यसंयुक्ताभवतीभूतिवर्द्धनी ॥ ३७ ॥ ब्रह्मशापेनसंभीताव
यमत्रसमागताः ॥ तांप्रोचुश्चविशालाक्षींमृत्योःकन्यांसुलोचनाम्॥३८॥ विद्यामेकांप्रदास्यामःपुरुषाणांप्रमोहिनीम् ॥ सर्वमायाविदांभद्रेसर्वभद्रप्रदायिनी
म् ॥३९॥ विद्याबलंततोदद्युस्तस्यैताःसुखदायकम् ॥ यंयंमोहयितुंभद्रेइच्छस्येवंसुरादिकम् ॥४०॥ तंतंसद्योमोहयवाइत्युक्तासातथाकरोत् ॥ विद्यायांहि
सुसिद्धायांसासुनीथासुनंदिता ॥४१॥ भ्रमत्येवंसखीभिस्तुपुरुषान्साविपश्यति ॥ अटमानागतापुण्यंनंदनंवनमुत्तमम् ॥४२॥ गंगातीरेततोदृष्ट्वाब्राह्मणं
रूपसंयुतम् ॥ सर्वलक्षणसंपन्नंसूर्यतेजःसमप्रभम् ॥४३॥ रूपेणाप्रतिमंलोकेद्वितीयमिवमन्मथम् ॥ देवरूपंमहाभागंभाग्यवंतंसुभाग्यदम्॥४४॥अनौपम्यं
महात्मानंविष्णुतेजःसमप्रभम् ॥ वैष्णवंसर्वपापघ्नंविष्णुतुल्यपराक्रमम्॥४५॥कामक्रोधविहीनंतमत्रिवंशविभूषणम्॥४६॥ दृष्ट्वासुरूपंतपसांस्वरूपंदिव्यप्र
भावंपरितप्यमानम् ॥ पप्रच्छरंभांसुसखीं[2]सरागाकोयंदिविष्ठःप्रवरोमहात्मा ॥ ४७ ॥ इति श्रीपद्मपुराणेभूमिखंडेवेनोपाख्यानेचतुस्त्रिंशोऽध्यायः ॥ ३४ ॥

---

१ षष्ठं सतीत्वं दृढता सप्तमं साहसोऽष्टमम् ॥ नवमं मंगलं गानं दशमं व्यवसायिता ॥ एकादशं तथा स्त्रीणां कामाधिक्यं प्रकीर्तितम् ॥ मधुरं वचनं प्रोक्तं द्वादशं वरवर्णिनि ॥ इति पाठःपुस्तकांतरे परिपठ्यते । २ सखी विप्रवर इति पाठांतरम् ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

रंभोवाच ॥ ब्रह्माअव्यक्तसंभूतस्तस्माज्जज्ञेप्रजापतिः ॥ अत्रिर्नामसधर्मात्मातस्यपुत्रोमहामनाः ॥ १ ॥ अंगोनामअयंभद्रेनंदनंवनमागतः ॥ इंद्रस्यसं
पदंदृष्ट्वालीलातेजससुत्तमाम् ॥ २ ॥ कृतास्पृहाअनेनापिइंद्रस्यसदृशेपदे ॥ ईदृशोहियदापुत्रोममस्याद्धर्मसंयुतः ॥ ३ ॥ सुश्रेयेमेभवेज्जन्मयशः
कीर्तिसमन्वितम् ॥ आराधितोहृषीकेशस्तपोभिर्नियमैस्तथा ॥ ४ ॥ सुप्रसन्नेहृषीकेशेवरंयाचितवानयम् ॥ इंद्रस्यसदृशंपुत्रंविष्णुतेजःपराक्रमम् ॥ ५ ॥
वैष्णवंसर्वपापघ्नंदेहिमेमधुसूदन ॥ दत्तवान्सतदापुत्रर्माहृशंसर्वधारकम् ॥ ६ ॥ तदाप्रभृतिविप्रेंद्रःपुण्यांकन्यांप्रपश्यति ॥ यथात्वंचारुसर्वांगीतथायंपरि
पश्यति॥७॥एनंगच्छवरारोहेअस्मात्पुत्रोभाविष्याति ॥ पुण्यात्मापुण्यधर्मज्ञोविष्णुतेजःपराक्रमः॥८॥एतत्तेसर्वमाख्यातंतथाहंपृच्छितात्वया ॥ अयंभर्ता
भवत्यर्होभवेदेवनसंशयः ॥९॥ सुशंखस्यापियःशापोवृथासोऽपिभविष्यति ॥ अस्माज्जातेमहाभागेपुत्रेधर्मप्रचारिणि ॥१०॥ भविष्यसिसुखीभद्रेसत्यंसत्यं
वदाम्यहम् ॥ सुक्षेत्रेकृषिकारस्तुबीजंवपतितत्परः ॥११ ॥ सतथाभुंजतेदेवियथाबीजंतथाफलम् ॥ अन्यथानैवजायेततत्सर्वंसदृशंभवेत् ॥१२॥ अयमे
षमहाभागस्तपस्वीपुण्यवीर्यवान् ॥ अस्यवीर्यात्समुत्पन्नोअस्यैवगुणसंपदा ॥ १३ ॥ युक्तःपुत्रोमहातेजाःसर्वदेहभृतांवरः ॥ भविष्यतिमहाभाग्योयुक्त
त्मायोगतत्ववित् ॥ १४ ॥ एवंहिवाक्यंतुनिशम्यबालारंभाप्रियोक्तंशिवदायकंतत् ॥ विचिंत्यबुद्ध्याचेहसुनीथयातदातत्वार्थमेतत्परिसत्यमेवहि ॥ १५॥
इति श्रीपद्मपुराणेभूमिखंडेवेनोपाख्यानेपंचत्रिंशोऽध्यायः ॥ ३५ ॥ सुनीथोवाच ॥ सत्यमुक्तंत्वयाभद्रेएवमेतत्करोम्यहम् ॥ अनयाविद्ययाविप्रंमोहयि
ष्यामिनान्यथा ॥ १ ॥ साहाय्यंदेहिमेपुण्यंयेनगच्छामिसांप्रतम् ॥ एवमुक्तातयारंभातामुवाचमनस्विनीम् ॥ २ ॥ कीदृग्ददामिसाहाय्यंतत्त्वंकथयभा
मिनि ॥ दूतत्वंगच्छमेभद्रेएतंप्रतिसुसांप्रतम् ॥ ३ ॥ एवमुक्तंतयातांतुरंभांप्रतिसुलोचनाम् ॥ एवमेवप्रतिज्ञातंरंभयादेवयोषिता ॥ ४ ॥ करिष्येतवसा
हाय्यमादेशोममदीयताम् ॥ सद्भावेनविशालाक्षीरूपयौवनशालिनी ॥ ५ ॥ माययादिव्यरूपासासंबभूववरानना ॥ रूपेणाप्रतिमालोकेमोहयंतीजगत्र
यम् ॥ ६ ॥ मेरोश्चैवमहापुण्येशिखरेचारुकंदरे ॥ नानाधातुसमाकीर्णेनानारत्नोपशोभिते ॥ ७ ॥ देववृक्षैःसमाकीर्णेबहुपुष्पोपशोभिते ॥ देववृंदसमा
कीर्णेगंधर्वाप्सरसेविते ॥८॥ मनोहरेसुरम्येचशीतच्छायासमाकुले ॥ चंदनानामशोकानांतरूणांचारुहासिनी ॥ ९ ॥ दोलायांसासमारूढासर्वशृङ्गारशो
भिता ॥ कौशेयेनसुनीलेनराजमानावरानना ॥ १० ॥ बंधूकपुष्पवर्णेनकंचुकेनद्विजोत्तम ॥ सर्वांगसुंदरीबालावीणातालकराविला ॥ ११ ॥ गायमानाव
रंगीतंसुस्वरंविश्वमोहनम् ॥ ताभिःपरिवृताबालासखीभिःसुमनोहरा ॥ १२ ॥ अंगस्तुकंदरेपुण्येएकांतेध्यानमास्थितः ॥ कामक्रोधविहीनस्तुध्यायमा

१ वंशवर्द्धनः इ० पा० । २ भवत्याः अर्हः भवत्यर्हः ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

नोजनार्दनम् ॥ १३ ॥ सश्रुत्वासुस्वरंगीतंमधुरंसुमनोहरम् ॥ तालमानक्रियोपेतंसर्वसत्वविकर्षणम् ॥ १४ ॥ ध्यानाच्चचालतेजस्वीमायागी
तेनमोहितः ॥ समुत्थायासनात्तूर्णंवीक्षमाणोमुहुर्मुहुः ॥ १५ ॥ जगामतत्रवेगेनमायाचलितमानसः ॥ दोलासंस्थांविलोक्यैववीणादंडकरा
विलाम् ॥ १६ ॥ हसमानांसुगायंतींपूर्णचंद्रनिभाननाम् ॥ मोहितस्तेनगीतेनरूपेणापिमहायशाः ॥ १७ ॥ तस्यालावण्यभावेनमन्मथस्य
शराहतः ॥ आकुलव्याकुलज्ञानऋषिपुत्रोद्विजोत्तमः ॥ १८ ॥ प्रलपत्यतिमोहेनजृंभतेचपुनःपुनः ॥ स्वेदःकंपोथसंतापस्तस्याजायततत्क्षणात् ॥१९॥
मुह्यन्निवमहामोहैर्ग्लानश्चलितमानसः ॥ वेपमानस्ततस्त्वंगोदूयमानःसमागतः ॥ २० ॥ तामालोक्यविशालाक्षींमृत्युकन्यांयशस्विनीम् ॥ अथोवाचमहा
त्माससुनीथांचारुहासिनीम् ॥ २१ ॥ कात्वंकस्यवरारोहेसखीभिःपरिवारिता ॥ केनकार्येणसंप्राप्ताकेनत्वंप्रेषितावनम् ॥ २२ ॥ तवांगंसुंदरंसर्वमत्रभाति
महावने ॥ समाचक्ष्वममाद्यैवप्रसादसुमुखीभव ॥ २३ ॥ मायामोहेनसंमुग्धस्तस्याःकर्मनविंदति ॥ मार्गणैर्मन्मथस्यापिपरिविद्धोमहामुनिः ॥ २४ ॥
एवंविधंमहद्वाक्यंसमाकर्ण्यमहामतेः ॥ नोवाचकिंचित्साविप्रंसमालोक्यसखीमुखम् ॥ २५ ॥ रंभांचप्रेरयामाससुनीथासंज्ञयासखीम् ॥ समुवाचततोरं
भासादरंतंद्विजंप्रति ॥ २६ ॥ इयंकन्यामहाभागामृत्योश्चापिमहात्मनः ॥ सुनीथाख्याप्रसिद्धेयंसर्वलक्षणसंपदा ॥ २७ ॥ पतिमन्विच्छतीबालाधर्मवंतं
तपोनिधिम् ॥ शांतंदांतंमहाप्राज्ञंवेदविद्याविशारदम् ॥ २८ ॥ एवंविधंमहद्वाक्यंसमाकर्ण्यमहामुनिः ॥ तामुवाचततस्त्वंगोरंभामप्सरसांवराम् ॥ २९ ॥
मयाचाराधितोविष्णुःसर्वविश्वमयोहरिः ॥ तेनदत्तोवरोमह्यंपुत्राख्यःसर्वसिद्धिदः ॥ ३० ॥ तन्निमित्तमहंभद्रेसुतार्थंनित्यमेवच ॥ कस्यचित्पुण्यवीर्यस्य
कन्यामेकांप्रचिंतये ॥ ३१ ॥ सदैवाहंनपश्यामिसुभार्यांसत्यमीदृशीम् ॥ इयंधर्मस्यवैकन्याधर्माचारावराननाः ॥ ३२ ॥ मामेवंहिभजत्वेषायदिकान्तमि
हेच्छति ॥ यंयमिच्छेदियंबालातंददामिनसंशयः ॥ ३३ ॥ अदेयंदेयमित्याहअस्याःसंगमकारणात् ॥ एकमेवंत्वयादेयंश्रूयतांद्विजसत्तम ॥ ३४ ॥
॥ रंभोवाच ॥ विप्रेंद्रत्वंशृणुष्वेहप्रतिज्ञांवच्मिसांप्रतम् ॥ एषानैवत्वयात्याज्याधर्मपत्नीतवैवहि ॥ ३५ ॥ अस्यादोषोगुणोनैवग्राह्यएवत्वयाकदा ॥
इत्यर्थेप्रत्ययंविप्रप्रत्यक्षंपरिदर्शय ॥ ३६ ॥ स्वहस्तंदेहिविप्रेंद्रसत्यप्रत्ययकारकम् ॥ एवमस्तुमयादत्तोह्यस्याहस्तोनसंशयः ॥ ३७ ॥ ॥ सूतउवाच ॥
एवंसंबंधिकंकृत्वासत्यप्रत्ययकारकम् ॥ गांधर्वेणविवाहेनसुनीथामुपयेमिवान् ॥ ३८ ॥ तस्मैदत्वासुनीथांतांरंभाहृष्टेनचेतसा ॥ सातांचामंत्रयि
त्वावैगतागेहंस्वकंपुनः ॥ ३९ ॥ प्रहृष्टचेतसःसख्यःस्वस्थानंपरिजग्मिरे ॥ गतासुतासुसर्वासुसखीषुद्विजसत्तमः ॥ ४० ॥ रेमेत्वंगस्तयासार्धं

---

१ समतामात्मनःक्वचित् । इति० पा० ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

प्रिययाभार्ययासह ॥ तस्यासुत्पाद्यतनयंसर्वलक्षणसंयुतम् ॥ ४१ ॥ चकारनामतस्यैववेनाख्यंतनयस्यहि ॥ ववृधेसमहातेजाःसुनीथातनयस्तदा ॥
॥ ४२ ॥ वेदशास्त्रमधीत्यैवधनुर्वेदंगुणान्वितम् ॥ सर्वासामपिमेधावीविद्यानांपारमेयिवान् ॥ ४३ ॥ अंगस्यतनयोवेनःशिष्टाचारेणवर्तते ॥ सवेनोब्राह्म
णश्रेष्ठःक्षत्राचारपरोभवत् ॥ ४४ ॥ दिविचेंद्रोयथाभातिसर्वतेजःसमन्वितः ॥ भात्येवंतुमहाप्राज्ञःस्वबलेनपराक्रमैः ॥ ४५ ॥ चाक्षुषस्यांतरेप्राप्तेवै
वस्वतसमागते ॥ प्रजापालंविनालोकेप्रजाःसीदंतिसर्वदा ॥४६॥ ऋषयोधर्मतत्त्वज्ञाःप्रजाहेतोस्तपोधनाः॥ व्यचिंतयन्महीपालंधर्मज्ञंसत्यपंडितम्॥४७॥
तंवेनमेवदहशुःसंपन्नंलक्षणैर्युतम् ॥ प्राजापत्येपदेपुण्येअभ्यषिंचन्द्विजोत्तमाः ॥ ४८ ॥ अभिषिक्तेमहाभागेत्वंगपुत्रेतदानृपे ॥ तेप्रजापतयःसर्वेज
ग्मुश्चैवपोवनम् ॥ ४९ ॥ गतेषुतेषुसर्वेषुवेनोराज्यमकारयत् ॥ सूतउवाच ॥ सासुनीथासुतंदृष्ट्वासर्वराज्यप्रसाधकम् ॥ ५० ॥ विशंकतेप्रभावेनशा
पात्तस्यमहात्मनः ॥ ममपुत्रोमहाभागोधर्मत्राताभविष्यति॥५१॥ इत्येवंचिंतयेन्नित्यंपूर्वपापाद्विशंकिता ॥ धर्मांगानिसुपुण्यानिसुताग्रेपरिदर्शयेत्॥५२॥
सत्यभावादिकान्पुण्यान्गुणान्सर्वेप्रकाशयेत् ॥ इत्युवाचसुतंसाहिअहंधर्मसुतासुत ॥ ५३ ॥ पितातेधर्मतत्वज्ञस्तस्माद्धर्मंसमाचर ॥ इत्येवंबोधयेन्नित्यं
पुत्रंवेनंतदासती ॥ ५४ ॥ मातापित्रोस्तयोर्वाक्यंप्रजायुक्तंप्रपालयेत् ॥ एवंवेनःप्रजापालःसंजातःक्षितिमंडले ॥५५॥ सुखेनजीवतेलोकःप्रजाधर्मेणरंजि
ताः ॥ एवंराज्यप्रभावंतुवेनस्यापिमहात्मनः ॥ ५६ ॥ धर्मभावाःप्रवर्ततेतस्मिञ्छासतिपार्थिवे ॥ ५७ ॥ इति श्रीपद्मपुराणेभूमिखंडेवेनोपाख्याने
षट्त्रिंशोऽध्यायः ॥३६॥ ऋषयऊचुः ॥ एवंवेनस्यचैवासीत्सृष्टिरेवमहात्मनः ॥ धर्माचारंपरित्यज्यकथंपापमतिर्भवेत् ॥ १ ॥ सूतउवाच ॥ ज्ञानविज्ञान
संपन्नासुनयस्तत्ववेदिनः ॥ शुभाशुभंवदंत्येवंतन्नस्यादिहचान्यथा ॥ २ ॥ तप्यमानेनतेनापिसुशंखेनमहात्मना ॥ दत्तःशापःकथंविप्रानयथावच्चजाय
ते ॥३॥ वेनस्यपातकाचारंसर्वमेववदाम्यहम् ॥ तस्मिञ्छासतिधर्मज्ञेप्रजापालेमहात्मनि॥४॥पुरुषःकश्चिदायातश्छेद्मलिंगधरस्तदा ॥ नग्नरूपोमहाकायः
शिरोमुंडोमहाप्रभः ॥ ५ ॥ मार्जनींशिखिपत्राणांकक्षायांसहिधारयन् ॥ गृहीतंपानपात्रंतुनालिकेरमयंकरे ॥ ६ ॥ पठमानोह्यसच्छास्त्रंवेदधर्म
विदूषकम् ॥ यत्रवेनोमहाराजस्तत्रायातस्त्वरान्वितः ॥ ७ ॥ सभायांतस्यवेनस्यप्रविवेशसपापवान् ॥ तंदृष्ट्वासमनुप्राप्तंवेनःप्रश्नंतदाकरोत् ॥ ८॥
भवान्कोहिसमायातईदृग्रूपधरोमम ॥ सभायांवर्तमानस्यपुरःकस्मात्समागतः ॥ ९ ॥ कोवेषःकिंतुतेनामकोधर्मःकर्मतेवद ॥ कोवेदस्तेकआचारः
किंतपःकाप्रभावना ॥ १० ॥ किंज्ञानंकःप्रभावस्तेकिंसत्यंधर्मलक्षणम् ॥ तत्त्वंसर्वंसमाचक्ष्वममाग्रेसत्यमेवच ॥ ११ ॥ श्रुत्वावेनस्यतद्वाक्यंपापोवाक्य

१ नाहुषस्य इ० पा० । २ ब्रह्मलिंगधर इति, पद्मलिंगधर इति च पा० । ३ कोदेवस्ते इ० पा० ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

मुदाहरत् ॥ पातकउवाच ॥ करोष्येवंवृथाराज्यंमहामूढोनसंशयः ॥ १२ ॥ अहंधर्मस्यसर्वस्वमहंपूज्यतमोसुरैः ॥ अहंज्ञानमहंसत्यमहंधातास नातनः ॥ १३ ॥ अहंधर्मअहंमोक्षःसर्वदेवमयोह्यहम् ॥ ब्रह्मदेहात्समुद्भूतःसत्यसंधोऽस्मिनान्यथा ॥ १४ ॥ जिनरूपंविजानीहिसत्यधर्मकलेवरम् ॥ मामेवहिप्रधावंतियोगिनोज्ञानतत्पराः ॥ १५ ॥ वेनउवाच ॥ तवैवकीदृशंकर्मकिंतेदर्शनमेवच ॥ किमाचारोवदस्वैहित्युक्तंतेनभूभुजा ॥ १६ ॥ पातक उवाच ॥ अर्हतोदेवतायत्रनिर्ग्रंथोदृश्यतेगुरुः ॥ दयाचैवपरोधर्मस्तत्रमोक्षःप्रदृश्यते ॥ १७ ॥ दर्शनेस्मिन्नसंदेहआचारान्प्रवदाम्यहम् ॥ यजनंयाजनंना स्तिवेदाध्ययनमेवच ॥ १८ ॥ नास्तिसंध्यातपोदानंस्वधास्वाहाविवर्जितम् ॥ हव्यकव्यादिकंनास्तिनैवयज्ञादिकाक्रिया ॥ १९ ॥ पितॄणांतर्पणंनास्ति नातिथिर्वैश्वदेविकम् ॥ क्षपणस्यवरापूजाअर्हतोध्यानमुत्तमम्॥२०॥ अयंधर्मसमाचारोजैनमार्गेप्रदृश्यते॥एतत्तेसर्वमाख्यातंनिजधर्मस्यलक्षणम् ॥२१॥ वेनउवाच ॥ वेदप्रोक्तोयथाधर्मोयत्रयज्ञादिकाःक्रियाः ॥ पितॄणांतर्पणंश्राद्धंवैश्वदेवंनदृश्यते ॥२२॥ नदानंतपएवास्तिक्वास्तेधर्मस्यलक्षणम् ॥ वदसत्यंम माग्रेतुदयाधर्मंचकीदृशम्॥२३॥पातकउवाच॥पंचतत्वप्रवृद्धोयंप्राणिनांकायएवच॥आत्मावायुस्वरूपोयंतेषांनास्तिप्रसंगता ॥२४॥ यथाजलेषुभूतानाम पिसंगमवेहितत् ॥ जायतेबुद्बुदाकारंतद्वद्भूतसमागमः॥ २५ ॥पृथ्वीभावोरजःस्थस्तुचापस्तत्रैवसंस्थिताः॥ज्योतिस्तत्रप्रदृश्येतसुवायुर्वर्ततेत्रिषु२६आका शमावृणोत्पश्चाद्बुद्बुदत्वंप्रजायते ॥ अप्सुमध्येप्रभात्येवसुतेजोवर्तुलंवरम् ॥ २७ ॥ क्षणमात्रंप्रदृश्येतक्षणान्नैवचदृश्यते ॥ तद्वद्भूतसमायोगःसर्वत्रपरिदृश्य ते ॥ २८ ॥ अंतकालेप्रयात्यात्मापंचपंचसुयांतिते ॥ मोहमुग्धास्ततोमर्त्यावर्ततेचपरस्परम् ॥ २९ ॥ श्राद्धंकुर्वंतिमोहेनक्षयाहेपितृतर्पणम् ॥ क्वास्ते मृतःसमश्नातिकीदृशोऽसौनृपोत्तम ॥ ३० ॥ किंज्ञानंकीदृशंकायंकेनदृष्टंवदस्वनः ॥ मिष्टान्नंभोजयित्वाचतृप्तायांतिचब्राह्मणाः ॥ ३१ ॥ कस्यश्राद्धंप्रदी यतसातुश्रद्धानिरर्थिका॥अन्यदेवंप्रवक्ष्यामिवेदानांकर्मदारुणम्॥३२॥यदातिथिर्गृहेयातिमहोक्षंपचतेद्विजः॥अजंवाराजराजेंद्रअतिथिंपरिभोजयेत् ॥३३॥ अश्वमेधमखेअश्वंगोमेधेवृषमेवच ॥ नरमेधेनरंराजन्वाजपेयेतथाह्यजान् ॥ ३४ ॥ राजसूयेमहाराजप्राणिनांघातनंबहु ॥ पुंडरीकेगजंहन्याद्गजमेधेऽथकुं जरम् ॥ ३५ ॥ सौत्रामण्यांपशुंमेध्यंमेषमेवप्रदृश्यते ॥ नानारूपेषुसर्वेषुश्रूयतांनृपनंदन ॥ ३६ ॥ नानाजातिविशेषाणांपशूनांघातनंस्मृतम् ॥ यच्चापि दीयतेदानंकितद्दानस्यलक्षणम् ॥ ३७ ॥ ज्ञेयंतदन्नमुच्छिष्टंक्रियतेभूरिभोजनम् ॥ अत्यंतदोषहीनांस्तान्हिंसंतियन्महामखे ॥ ३८ ॥ तत्रकिंदृश्यतेध

---

१ अहं पूज्यतमश्चरैः इति–अहं पूज्यतमःसुरैः इ० च पा० । २ ममरूपंहिध्यायंति इ० पा० । ३ कीदृशोधर्मः इ० पा० । ४ कर्मकारणम् इ० पा० । ५ हन्यादित्यत्रसंबंधः । प्रदृश्यते इत्यस्य सर्वकर्मसु इतीत्यध्याहारेण संबंधः ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

मेंःकिंफलंतत्रभूपते ॥ पशूनांमारणंयत्रनिर्दिष्टंवेदपंडितैः ॥३९॥ तस्माद्धिनष्टधर्मंचनपुण्यंमोक्षदायकम् ॥ दयांविनाहियोधर्मःसधर्मोविफलायते ॥४०॥
जीवानांपालनंयत्रतत्रधर्मोनसंशयः ॥ स्वाहाकारःस्वधाकारस्तपःसत्यंनृपोत्तम ॥ ४१ ॥ दयाहीनंचापलंस्यान्नास्तिधर्मस्तुतत्रहि ॥ एतेवेदानवेदाःस्यु
र्दयायत्रनविद्यते ॥ ४२ ॥ दयादानपरोनित्यंजीवमेवप्ररक्षयेत् ॥ चांडालोऽप्यथशूद्रोवासवैब्राह्मणउच्यते ॥४३॥ ब्राह्मणोनिर्दयोयोवैपशुघातपरायणः॥
सवैसुनिर्दयःपापीकठिनःक्रूरचेतनः ॥४४॥ वंचकैःकथितोवेदोयोवेदोज्ञानवर्जितः॥यत्रज्ञानंभवेन्नित्यंतत्रवेदःप्रतिष्ठति॥४५॥दयाहीनेषुवेदेषुविप्रेषुचमहा
मते ॥ नास्तिसत्यंक्रियातत्रवेदविप्रेषुवैतदा ॥ ४६ ॥ वेदानवेदाराजेंद्रब्राह्मणाःसत्यवर्जिताः ॥ दानस्यापिफलंनास्तितस्माद्दानंनदीयते ॥ ४७ ॥ यथा
श्राद्धस्यवैचिह्नंतथादानस्यलक्षणम् ॥ जिनस्यापिचयद्धर्मंभुक्तिमुक्तिप्रदायकम् ॥ ४८ ॥ तवाग्रेऽहंप्रवक्ष्यामिबहुपुण्यप्रदायकम् ॥ आदौदयाप्रकर्तव्या
शांतभूतेनचेतसा ॥ ४९ ॥ आराधयेद्धृदादेवंजिनंयेनचराचरम् ॥ मनसाशुद्धभावेनजिनमेकंप्रपूजयेत् ॥ ५० ॥ नमस्कारःप्रकर्तव्यस्तस्यदेवस्यनान्य
था ॥ मातापित्रोस्तुवैपादौकदानैवप्रवंदयेत् ॥ ५१ ॥ अन्येषामपिकावार्ताश्रूयतांराजसत्तम ॥ वेनउवाच ॥ एतेविप्राश्चआचार्यागंगाद्याःसरितस्तथा
॥ ५२ ॥ वदंतिपुण्यतीर्थानिबहुपुण्यप्रदानिच ॥ तत्किंवदस्वसत्यंमेयदिधर्ममिहेच्छसि ॥ ५३ ॥ पातकउवाच॥ आकाशाद्वैमहाराजमेघावर्षंतिवैजल
म् ॥ भूमौहिपर्वतेष्वेवंसर्वत्रपतितेजलम् ॥ ५४ ॥ सआप्लाव्यततस्तिष्ठेद्दयांसर्वत्रभावयेत् ॥ नद्यःपा[1]पप्रवाहास्तुतासुतीर्थंश्रुतंकथम् ॥ ५५ ॥
जलाशयामहाराजतडागाःसागरास्तथा ॥ पृथिव्याधारकाश्चैवगिरयोअश्मराशयः ॥ ५६ ॥ नास्त्येतेषुचवैतीर्थंजलैर्जलदमुत्तमम् ॥ स्ना
नेयदामहत्पुण्यंकस्मान्मत्स्येषुवैनाहि ॥ ५७ ॥ दृष्टास्नानेनवैसिद्धिर्मीनाःशुद्ध्यंतिनान्यथा ॥ यत्रजिनस्तत्रतीर्थंतत्रधर्मःसनातनः ॥ ५८॥ तपो
दानादिकंसर्वंपुण्यंतत्रप्रतिष्ठितम् ॥ ५९ ॥ एकोजिनःसर्वमयोनृपेंद्रनास्त्येवधर्मंपरमंहितीर्थम् ॥ अयंतुलाभःपरमस्तुतस्माद्ध्यायस्वनित्यंसुसु
खोभविष्यसि ॥ ६० ॥ विनिंद्यधर्मंसकलंसवेदंदानंसपुण्यंपरयज्ञरूपम् ॥ पापस्वभावैर्बहुबोधितोनृपस्त्वंगस्यपुत्रोभुवितेनपापिना ॥ ६१ ॥ इति श्रीप
द्मपुराणेपंचपंचाशत्सहस्रसंहितायांभूमिखंडेवेनोपाख्यानेसप्तत्रिंशोऽध्यायः ॥ ३७ ॥ सूतउवाच ॥ एवंसंबोधितोवेनःपापभावंगतःकिल ॥ पुरुषेणतेन
जैनेनमहापापेनमोहितः ॥ १ ॥ नमस्कृत्यततःपादौतस्यैवचदुरात्मनः ॥ वेदधर्मंपरित्यज्यसत्यधर्मादिकांक्रियाम् ॥ २ ॥ सुयज्ञानांनिवृत्तिःस्याद्वेदानां
हितथैवच ॥ पुण्यशास्त्रमयोधर्मस्तदानैवप्रवर्तितः ॥ ३ ॥ सर्वपापमयोलोकःसंजातस्तस्यशासनात् ॥ नैवयागाश्चवेदाश्चधर्मशास्त्रार्थमुत्तमम् ॥ ४ ॥

१ जलप्रवाहास्तु इ० पा० ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

नदानाध्ययनंविप्रास्तस्मिञ्छासतिपार्थिवे ॥ एवंधर्मप्रलोपोभून्महत्पापंप्रवर्तितम् ॥ ५ ॥ अंगेनवार्यमाणस्तुअन्यथाकुरुतेभृशम् ॥ ननामपितुःपादौ
मातुश्चैवदुरात्मवान् ॥ ६ ॥ सनकस्यापिविप्रस्यअहमेकःप्रतापवान् ॥ पित्रानिवार्यमाणश्चमात्राचैवदुरात्मवान् ॥ ७ ॥ नकरोतिशुभंपुण्यंतीर्थदानादि
कंक्वदा ॥ आत्मभावानुरूपंचवहुकालंमहायशाः॥८॥ पुनःसर्वैर्विचार्यैवंकस्मात्पापीव्यजायत ॥ अंगप्रजापतेःपुत्रोवंशलाञ्छनमागतः॥९॥पुनःपप्रच्छध
र्मात्मासुतांमृत्योर्महात्मनः ॥ कस्यदोषात्समुत्पन्नोवदसत्यंममप्रिये ॥१०॥ सुनीथोवाच ॥ पूर्वमेवस्ववृत्तांतमात्मपुण्यंचनंदिनी॥ समाचष्टचअंगायमम
दोषान्महामते ॥ ११ ॥ बाल्येकृतंमयापापंसुशंखस्यमहात्मनः ॥ तपसिसंस्थितस्यापिनान्यत्किंचित्कृतंमया ॥ १२ ॥ शप्ताहंकुप्यतातेनदुष्टातेसंत
तिर्भवेत् ॥ इतिजानेमहाभागतेनायंदुष्टतांगतः ॥ १३ ॥ समाकर्ण्यमहातेजास्तयासहवनंययौ ॥ गतेतस्मिन्महाभागेसभार्येचवनेतदा ॥ १४ ॥ सप्तैते
ऋषयस्तत्रवेनपार्श्वंगतास्तथा ॥ समाहूयततःप्रोचुरंगस्यतनयंप्रति ॥ १५ ॥ ऋषयऊचुः ॥ मावेनसाहसंकार्षीःप्रजापालोभवानिह ॥ त्वयासर्वमिदं
लोकंत्रैलोक्यंसचराचरम् ॥ १६ ॥ धर्मेचैवमहाभागसकलंहिप्रतिष्ठितम्॥पापकर्मपरित्यज्यपुण्यंकर्मसमाचर ॥ १७ ॥ एवमुक्तेषुतेष्वेवप्रहसन्वाक्यमब्र
वीत् ॥ वेनउवाच ॥ अहमेवपरोधर्मोहमेवार्हःसनातनः ॥ १८ ॥ अहंधाताअहंगोप्ताअहंवेदार्थएवच ॥ अहंधर्मोमहापुण्योजैनधर्मःसनातनः ॥ १९ ॥
मामेवकर्मणाविप्राभजध्वंधर्मरूपिणम् ॥ ऋषयउचुः ॥ ब्राह्मणाःक्षत्रियावैश्यास्त्रयोवर्णाद्विजातयः ॥ २० ॥ सर्वेषामेववर्णानांश्रुतिरेषासनातनी ॥
वेदाचारेणवर्ततेतेनजीवंतिजंतवः ॥ २१ ॥ ब्रह्मवंशात्समुद्भूतोभवान्ब्राह्मणएवच ॥ पश्चाद्राजापृथिव्याश्चसंजातःकृतविक्रमः ॥ २२ ॥ राजपुण्ये
नराजेंद्रसुखंजीवंतिवैद्विजाः ॥ राज्ञःपापेननश्यंतितस्मात्पुण्यंसमाचर ॥ २३ ॥ समाहृतस्त्वयाधर्मःकृतश्चापिनराधिप ॥ त्रेतायुगस्यकर्मापिद्वापरस्यत
थानहि ॥ २४ ॥ कलेश्चैवप्रवेशंतुवर्त्तयिष्यंतिमानवाः ॥ जैनधर्मसमाश्रित्यसर्वेपापप्रमोहिताः ॥ २५ ॥ वेदाचारंपरित्यज्यपापंयास्यंतिमा
नवाः ॥ पापस्यमूलमेवंवैजैनधर्मनसंशयः ॥ २६ ॥ अनेनमुग्धाराजेंद्रमहामोहेनपातिताः ॥ मानवाःपापसंघातास्तेषांनाशायनान्यथा ॥ २७ ॥
भविष्यत्येवगोविंदःसर्वपापापहारकः ॥ स्वेच्छारूपंसमासाद्यसंहरिष्यतिपातकात् ॥ २८ ॥ पापेषुसंगतेष्वेवंम्लेच्छनाशायवैपुनः ॥ कल्किरेवस्वयं
देवोभविष्यतिनसंशयः ॥ २९ ॥ व्यवहारंकलेश्चैवत्यजपुण्यंसमाश्रय ॥ वर्तयस्वहिसत्येनप्रजापालोभवस्वहि ॥ ३० ॥ वेनउवाच ॥ अहं
ज्ञानवतांश्रेष्ठःसर्वज्ञातंमयाइह ॥ योऽन्यथावर्ततेचैवसदंडयोभवतिध्रुवम् ॥ ३१ ॥ अत्यर्थंभाषमाणंतंराजानंपापचेतनम् ॥ कुपितास्तेमहा
त्मानःसर्वेवैब्रह्मणःसुताः ॥ ३२ ॥ कुपितेष्वेवविप्रेषुवेनोराजामहात्मसु ॥ ब्रह्मशापभयात्तेषांवल्मीकंप्रविवेशह ॥ ३३ ॥ अथतेमुनयःक्रुद्धावेनंपश्यं

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

तिसर्वतः ॥ ज्ञात्वाप्रनष्टंभूपंतंवल्मीकस्थंसुसांप्रतम् ॥ ३४ ॥ बलादानिन्युस्तंविप्राःक्रूरंतंपापचेतनम् ॥ दृष्ट्वाचपापकर्माणंमुनयःसुसमाहिताः ॥ ३५ ॥
सव्यंपाणिंममंथुस्तेभूपस्यजातमन्यवः ॥ तस्माज्जातोमहाह्रस्वोनीलवर्णोभयंकरः ॥ ३६ ॥ बर्बरोरक्तनेत्रस्तुबाणपाणिर्धनुर्द्धरः ॥ सर्वेषामेवपापानांनि
षादानांबभूवह ॥ ३७ ॥ धातापालयिताराजाम्लेच्छानांतुविशेषतः ॥ तंदृष्ट्वापापकर्माणमृषयस्तुमहामते ॥ ३८ ॥ ममंथुर्दक्षिणंपाणिंवेन
स्यापिमहात्मनः ॥ तस्माज्जातोमहात्मासयेनदुग्धावसुंधरा ॥ ३९ ॥ पृथुर्नाममहाप्राज्ञोराजराजोमहाबलः ॥ तस्यपुण्यप्रसादाच्चवेनोधर्मार्थको
विदः ॥ ४० ॥ चक्रवर्तिपदंभुक्त्वाप्रसादात्तस्यचक्रिणः ॥ जगामवैष्णवंलोकंतद्विष्णोःपरमंपदम् ॥ ४१ ॥ इति श्रीपद्मपुराणेभूमिखंडेवेनो
पाख्यानेऽष्टत्रिंशोऽध्यायः ॥ ३८ ॥ ऋषयऊचुः ॥ कथंवेनोगतःस्वर्गंपापंत्यक्त्वाप्रदूरतः ॥ तन्नोविस्तरतोत्रापिवदसत्यवतांवर ॥ १ ॥ सूतउवाच ॥
ऋषीणांपुण्यसंसर्गात्संवादाच्चद्विजोत्तम ॥ कायस्यमथनात्पापोबहिस्तस्यविनिर्गतः ॥ २ ॥ पश्चाद्वेनःसपुण्यात्माज्ञानंलेभेचशाश्वतम् ॥ रेवायाद
क्षिणेकूलेतपश्चचारसद्विजाः ॥ ३ ॥ तृणबिन्दोर्ऋषेश्चैवआश्रमेपापनाशने ॥ वर्षाणांतुशतंसाग्रंकामक्रोधविवर्जितः ॥ ४ ॥ तस्योग्रतपसादेवःशंख
चक्रगदाधरः ॥ प्रसन्नोभून्महाभागानिष्पापस्यनृपस्यवै ॥ ५ ॥ उवाचचप्रसन्नोऽस्मिव्रियतांवरउत्तमः ॥ वेनउवाच ॥ यदिदेवप्रसन्नोऽसिदेहिमेवरमु
त्तमम् ॥ ६ ॥ अनेनापिशरीरेणगंतुमिच्छामित्वत्पदम् ॥ पित्रासार्धंमहाभागमात्राचैवसुरेश्वर ॥ तवैवतेजसादेवतद्विष्णोःपरमंपदम् ॥ ७ ॥ श्रीवासुदे
वउवाच ॥ क्वगतोऽसौमहामोहोयेनत्वंमोहितोनृप ॥ लोभेनमोहयुक्तेनतमोमार्गेनिपातितः ॥ ८ ॥ वेनउवाच ॥ यन्मेपूर्वकृतंपापंतेनाहंमोहितोविभो ॥
अतोमामुद्धरास्मात्त्वंपापाच्चैवसुदारुणात् ॥ ९ ॥ प्रजप्तव्यमथोपव्यंतद्वदानुग्रहाद्विभो ॥ भगवानुवाच ॥ साधुभूपमहाभागपापंतेनाशमागतम् ॥ १०॥
शुद्धोसितपसाचत्वंततःपुण्यंवदाम्यहम् ॥ पुरावैब्रह्मणातातपृष्टोहंभवतायथा ॥ ११ ॥ तस्मैयदुदितंवत्सतत्तेसर्ववदाम्यहम् ॥ एकदाब्रह्मणाध्यानस्थि
तेननाभिपंकजे ॥ १२ ॥ प्रादुरासतदातस्यवरदानायसुव्रत ॥ तेनपृष्टंमहत्पुण्यंस्तोत्रंपापप्रणाशनम् ॥ १३ ॥ वासुदेवाभिधानंचसुगतिप्रदमिच्छता ॥
स्तोत्राणांपरमंतस्मैवासुदेवाभिधंमहत् ॥ १४ ॥ सर्वसौख्यप्रदंनृणांपठतांजपतांसदा ॥ उपादिशंमहाभागविष्णुप्रीतिकरंपरम् ॥ १५ ॥ विष्णुरुवाच ॥
एतत्सर्वंजगद्व्याप्तंमयात्वव्यक्तमूर्तिना ॥ अतोमांमुनयःप्राहुर्विष्णुंविष्णुपरायणाः ॥ १६ ॥ वसंतियत्रभूतानिवसत्येषुचयोविभुः ॥ सवासुदेवोविज्ञेयोवि ॥ ३७ ॥
द्वद्भिरहमादरात् ॥ १७ ॥ संकर्षतिप्रजाश्चांतेह्यव्यक्तायतोविभुः ॥ ततःसंकर्षणोनाम्नाविज्ञेयःशरणागतैः ॥ १८ ॥ इंगितेकामरूपोहंबहुस्यामितिका

१ जानुं इ० पा० ।

म्यया ॥ प्रद्युम्नोहंबुधैस्तस्माद्विज्ञेयोस्मिसुतार्थिभिः ॥ १९ ॥ अत्रलोकेविनाचेशौसर्वेशौहरकेशवौ॥निरुद्धोहंयोगबलान्नकेनातोनिरुद्धवत् ॥२०॥ विश्वा
ख्योहंप्रतिजगज्ज्ञानविज्ञानसंयुतः ॥ अहमित्यभिमानीचजाग्रच्चिंतासमाकुलः ॥ २१ ॥ तैजसोहंजगच्चेष्टामयश्चेंद्रियरूपवान् ॥ ज्ञानकर्मसमुद्रिक्तःस्वप्ना
वस्थांगतोह्यहम् ॥ २२ ॥ प्राज्ञोहमधिदैवात्माविश्वाधिष्ठानगोचरः ॥ सुषुप्तावास्थितोलोकादुदासीनोविकल्पितः ॥ २३ ॥ तुरीयोहंनिर्विकारीगुणावस्था
विवर्जितः ॥ निर्लिप्तःसाक्षिवद्विश्वप्रतिबिंबितविग्रहः ॥ २४ ॥ चिदाभासश्चिदानंदश्चिन्मयश्चित्स्वरूपवान् ॥ नित्योक्षरोब्रह्मरूपोब्रह्मन्नेवमवेहि
माम् ॥ २५ ॥ भगवानुवाच ॥ इत्युक्त्वांतर्दधेविष्णुःस्वरूपंब्रह्मणेपुरा ॥ सोपिज्ञात्वाजगद्व्याप्तिंकृतात्मासमभूत्क्षणात् ॥ २६ ॥ राजंस्त्वमपिशुद्धा
त्मापृथोर्जन्मनएवच ॥ तथाप्याराधयविभुंस्तोत्रेणानेनसुव्रत ॥ २७ ॥ तुष्टोविष्णुस्तमभ्याहवरंवरयमानद ॥ वेनउवाच ॥ सुगतिंदेहिमेविष्णोदुष्कृता
त्तारयस्वमाम् ॥ २८ ॥ शरणंत्वांप्रपन्नोस्मिकारणंवदसद्गतेः ॥ विष्णुरुवाच ॥ पूर्वमेवमहाभागत्वंगेनापिमहात्मना ॥ २९ ॥ अहमाराधितस्तेनत
स्मैदत्तोवरोमया ॥ प्रयास्यसिमहाभागवैष्णवंलोकमुत्तमम् ॥ ३० ॥ कर्मणास्वेनविप्रेंद्रपुण्येननृपनंदन ॥ आत्मार्थेत्वंमहाभागवरमेवप्रयाचय ॥ ३१ ॥
शृणुवेनमहाभागवृत्तांतंपूर्वसंभवम् ॥ तवमात्रेपुरादत्तःशापःक्रुद्धेनभूपते ॥ ३२ ॥ सुशंखेनसुनीथायैबाल्येपूर्वंमहात्मना ॥ ततस्त्वंगेवरोदत्तोमयैवावि
दितात्मना ॥ ३३ ॥ त्वांसमुद्धर्त्तुकामेनसुपुत्रस्तेभविष्यति ॥ एवमुक्त्वातुपितरंतवाहंगुणवत्सल ॥ ३४ ॥ भवदंगात्समुद्भूतःकरिष्येलोकपालनम् ॥
दिवींद्रोहियथाभातितथाहंभूतलेस्थितः ॥ ३५ ॥ आत्मावैजायतेपुत्रइतिसत्यवतीश्रुतिः ॥ अतस्त्वंसुगतिंवत्सलभिष्यासिवरान्मम ॥ ३६ ॥ गत्य
र्थमात्मनोराजन्दानमेकंसमाचर ॥ यस्त्वांपातकरूपोहंसुनीथायाःपरंतप ॥ ३७ ॥ अब्रुवन्नग्नरूपेणकर्तुंत्वांतुविधर्मगम् ॥ अन्यथातुसुशंखस्यवाक्यमे
वान्यथाभवेत् ॥ ३८ ॥ अतोविधिर्निषेधश्चह्यहमेवनृपोत्तम ॥ कर्मानुरूपफलदोबुद्धयतीतोगुणाग्रहः ॥ ३९ ॥ दानमेवपरंश्रेष्ठंदानंसर्वप्रभावकम् ॥
तस्माद्दानंददस्वत्वंदानात्पुण्यंप्रवर्तते ॥ ४० ॥ दानेननश्यतेपापंतस्माद्दानंददस्वहि ॥ अश्वमेधादिभिर्यज्ञैर्यजस्वनृपसत्तम ॥ ४१ ॥ भूमिदानादि
कंदानंब्राह्मणेभ्योददस्ववै ॥ सुदानात्प्राप्यतेभोगःसुदानात्प्राप्यतेयशः ॥ ४२ ॥ सुदानाज्जायतेकीर्तिःसुदानात्प्राप्यतेसुखम् ॥ दानेनस्वर्गमाप्नो
तिफलंतत्रभुनक्तिच ॥४३॥ दत्तस्यापिसुदानस्यश्रद्धायुक्तस्यसत्तम ॥ कालेप्राप्तेव्रजेत्तीर्थेपुण्यस्यापिफलंत्विदम्॥४४॥पात्रभूतायविप्रायश्रद्धापूतेनचेत
सा ॥ योददातिमहादानं[1]मयिभावंनिवेश्यच ॥ ४५ ॥ तस्याहंसकलंदद्मिमनसायंयमिच्छति ॥ वेनउवाच ॥ कालंदानस्यमेब्रूहिकीदृक्कालस्यलक्ष

१ गोभूस्वर्णान्नपूर्वकम् इ० पा० ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

णम् ॥ ४६ ॥ तीर्थस्यापिचयद्रूपंपात्रस्यापिसुलक्षणम् ॥ दानस्यापिजगन्नाथविधिंविस्तरतोवद ॥ ४७ ॥ प्रसादसुमुखोभूत्वादयामेयादिवर्त्तते ॥
॥ श्रीकृष्णउवाच ॥ दानकालंप्रवक्ष्यामिनित्यंनैमित्तिकंनृप ॥ ४८ ॥ काम्यंचान्यंमहाराजचतुर्थंप्रापकंपुनः ॥ सूर्योदयस्यवेलायांपापंनश्य
तिसर्वतः॥४९॥अंधकाराधिकाघोरानराणांनाशकारकाः॥दिविसूर्योममांशोऽयंतेजसांकल्पितोनिधिः॥५०॥तस्यैवतेजसादग्धाभस्मतांयांतिकिल्बिषाः॥
उदयंतंममांशंयोदृष्ट्वादत्तेतुवार्यपि ॥५१॥ तस्यकिंकथ्यतेभूपनित्यंपुण्यविवर्द्धनम् ॥ संप्राप्तायांसुवेलायांतस्यांपुण्यकरोनरः ॥५२॥ स्नात्वाभ्यर्च्यपितॄन्दे
वान्दानदाताभवेत्पुनः ॥ यथाशक्तिप्रभावेनश्रद्धापूतेनचेतसा ॥५३॥ अन्नंपयःफलंपुष्पंवस्त्रंतांबूलभूषणम् ॥ हेमरत्नादिकंचैवतस्यपुण्यमनंतकम् ॥५४॥
मध्याह्नेतुततोराजन्नपराह्णेतथैवच ॥ मामुद्दिश्यचयोदद्यात्तस्यपुण्यमनंतकम् ॥ ५५ ॥ खाद्यपानादिकंमिष्टलेपनंगंधकुंकुमम् ॥ कर्पूरादिकमेवापिवस्त्रा
लंकारसंयुतम् ॥ ५६ ॥ अविच्छिन्नंददात्येवंभोगसौख्यप्रदायकम् ॥ नित्यकालोमयाख्यातोदानपूजार्थिनांशुभः ॥ ५७ ॥ अथातःसंप्रक्ष्यामिनैमित्तिक
मनुत्तमम् ॥ त्रिकालेष्वपिदातव्यंदानमेवनसंशयः ॥५८॥ शून्यंदिनंनकर्तव्यमात्मनोहितमिच्छता ॥ यस्मिन्कालेप्रदत्तंहिकिंचिद्दानंनराधिप ॥ ५९॥
तत्प्रभावान्महाप्राज्ञोवहुसामर्थ्यसंयुतः ॥ धनाढ्योगुणवान्प्राज्ञःपंडितोपिविचक्षणः ॥ ६० ॥ पक्षंमासंदिनंयावन्नदत्तंवैयदाशनम् ॥ तमेववारयाम्येवभ
क्ष्याच्चैवनरोत्तमम् ॥ ६१ ॥ स्वमलंभक्षितंचैवअदत्वादानमुत्तमम् ॥ उत्पादयाम्यहंरोगंसर्वभोगनिवारणम् ॥ ६२ ॥ तेषांकायेष्वसंतुष्टोवहुपीडाप्रदाय
कम् ॥ मंदानलेनसंयुक्तंज्वरसंतापकारकम् ॥ ६३ ॥ त्रिकालेषुनदत्तंयैर्ब्राह्मणेषुसुरेषुच ॥ स्वयमश्नातिमिष्टंतुतेनपापंमहत्कृतम् ॥ ६४ ॥ प्रायश्चित्ते
नरौद्रेणतमेवंपरिशोधयेत् ॥ उपवासैर्महाराजकायशोषकरादिकैः ॥ ६५ ॥ चर्मकारोयथाचर्मकुंडस्थोपरिनिर्घृणः ॥ शोधयेच्चकषायैश्चतच्चर्मस्फोटये
द्यथा ॥ ६६ ॥ तथाहंपापकर्तारंशोधयामिनसंशयः ॥ औषधीनांसुयोगाच्चकषायैःकटुकैर्ध्रुवम् ॥ ६७ ॥ उष्णोदकैश्चसंतापैर्वैद्यरूपेणनान्यथा ॥ अन्ये
भुंजन्तितस्योग्रभोगान्पुण्यान्मनोनुगान् ॥ ६८ ॥ किंकरोतिसमर्थश्चनदत्तंदानमुत्तमम् ॥ महतापापरूपेणतमेवंपरितापये ॥ ६९ ॥ नित्यकालस्ययद्दा
नमात्मार्थंपापिभिर्यथा ॥ नदत्तंराजराजेंद्रश्रद्धापूतेनचेतसा ॥ ७० ॥ तथाताञ्जारयाम्येतानुपायैर्दारुणैःकिल ॥ वासुदेवउवाच ॥ नैमित्तिकंतथाकालं
पुण्यंचैवतवाग्रतः ॥ ७१ ॥ प्रवक्ष्यामिनरश्रेष्ठसुबुद्ध्याशृणुतत्परः ॥ अमावास्यामहाराजपौर्णमासीतथैवच ॥ ७२ ॥ यदाभवतिसंक्रांतिर्व्यतीपातोन
रेश्वर ॥ वैधृतिश्चयदाप्रोक्तायदाएकादशीभवेत् ॥ ७३ ॥ महामाघीतथाषाढीवैशाखीकार्तिकीतथा ॥ अमासोमसमायोगेमन्वादिषुयुगादिषु ॥ ७४ ॥

१ धर्मार्थकाममोक्षेषु चतुर्थोमोक्षस्तस्यप्रापकम् । २ दयायुक्तेन इ० पा० । ३ कुंडस्थम् इति,कुण्डद्रव्यम् इति, तच्चर्म शोषयत्यथ । इति पाठांतराणि ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

गजच्छायातथाप्रोक्तापितृक्षयातथैवच ॥ एतेनैमित्तिकाःख्यातास्तवाग्रेनृपसत्तम ॥ ७५ ॥ एतेषुदीयतेदानंतस्यदानस्ययत्फलम् ॥ तत्फलंतुप्रवक्ष्या
मिश्रूयतांनृपसत्तम ॥ ७६ ॥ मामुद्दिश्यनरोभक्त्याब्राह्मणायप्रयच्छति ॥ तस्याहंनिर्विकल्पेनप्रयच्छामिनसंशयः ॥ ७७ ॥ गृहंसौख्यंमहाराजस्वर्ग
मोक्षादिकंवहु ॥ काम्यंकालंप्रवक्ष्यामिदानस्यफलदायकम् ॥७८॥ व्रतानामेवसर्वेषांदेवादीनांतथैवच ॥ दानस्यपुण्यकालंतुसंप्रोक्तंद्विजसत्तमैः॥७९॥आ
भ्युदयिकमेवापिकालंवक्ष्यामितेनृप ॥ मंखानामेवसर्वेषांवैवाहिकमनुत्तमम् ॥८०॥ पुत्रस्यजातमात्रस्यचौलमौंज्यादिकंतथा ॥ प्रासादध्वजदेवानांप्रति
ष्ठादिककर्मणि ॥ ८१ ॥ वापीकूपतडागानांगृहवास्तुमयंनृप ॥ तदाभ्युदयिकंप्रोक्तंमातृणांयत्रपूजनम् ॥ ८२ ॥ तस्मिन्कालेददेद्दानंसर्वसिद्धिप्रदायकम्॥
आभ्युदयिकएवायंकालःप्रोक्तोनृपोत्तम ॥ ८३ ॥ अन्यच्चैवप्रवक्ष्यामिपापपीडानिवारणम् ॥ मृत्युकालेचसंप्राप्तेक्षयंज्ञात्वानरोत्तम ॥ ८४ ॥ तत्रदानंप्र
दातव्यंयममार्गसुखप्रदम् ॥ नित्यनैमित्तिकाःकालाःकाम्याभ्युदयिकास्तथा ॥ ८५ ॥ अंत्यःकालोमहाराजसमाख्यातस्तवाग्रतः ॥ एतेकालाःसमा
ख्याताःस्वकर्मफलदायकाः ॥ ८६ ॥ तीर्थस्यलक्षणंराजन्प्रवक्ष्यामितवाग्रतः ॥ सुतीर्थानामियंगंगाभातिपुण्यासरस्वती ॥ ८७ ॥ रेवाचयमुनातापी
तथाचर्मण्वतीनदी ॥ सरयूर्घर्घरावेणासर्वपापप्रणाशिनी ॥८८॥ कावेरीकपिलाचान्याविशालाविश्वतारणी ॥ गोदावरीसमाख्याता तुंगभद्रानरोत्तम॥८९॥
पाशानांभीतिदानित्यंभीमरथ्याप्रपठ्यते ॥ देविकाकृष्णगंगाचअन्याःसरिद्वरोत्तमाः ॥ ९०॥ एतासांपुण्यकालेषुसंतितीर्थान्यनेकशः ॥ ग्रामेवायदिवार
ण्येनद्यःसर्वत्रपावनाः॥ ९१ ॥ तत्रतत्रप्रकर्तव्याःस्नानदानादिकाःक्रियाः ॥ यदानज्ञायतेनामतासांतीर्थस्यसत्तमाः ॥ ९२ ॥ नामोच्चारंप्रकुर्वीतविष्णुती
र्थमिदंनृप ॥ तीर्थस्यदेवतातद्वदहमेवनसंशयः ॥ ९३ ॥ मामेवमुच्चरेद्योवैतीर्थेदेवेषुसाधकः ॥ तस्यपुण्यफलंजातंमन्नाम्नानृपनंदन ॥ ९४ ॥ अज्ञातानां
सुतीर्थानांदेवानांनृपसत्तम॥स्नानेदानेमहाराजमन्नामहिसमुच्चरेत् ॥९५॥ तीर्थानामेवराजेंद्रधात्राधात्र्यइमाःकृताः ॥ सिंधवःसर्वपुण्यानांसर्वस्थाःक्षितिमंड
ले ॥९६॥ यत्रतत्रप्रकर्त्तव्यंस्नानदानादिकंनृप॥अक्षयंफलमाप्नोतिसुतीर्थानांप्रसादतः ॥ ९७॥ तीर्थरूपामहापुण्याःसागरासप्तएवच ॥ मानसाद्यास्तथारा
जन्सरस्यश्चप्रकीर्तिताः ॥ ९८ ॥ निर्झराःपल्वलाःप्रोक्तास्तीर्थरूपानसंशयः ॥ स्वल्पानद्योमहाराजतासुतीर्थंप्रतिष्ठितम् ॥ ९९ ॥ खातेष्वेवंचसर्वेषुवर्ज
यित्वाचकूपकम्॥पर्वतास्तीर्थरूपाश्चमेवाद्याश्चमहीतले॥१००॥यज्ञभूमिश्चयज्ञश्चअग्निहोत्रेयथास्थितः॥ श्राद्धभूमिस्तथाशुद्धादेवशालातथापुनः१०१॥
होमशालातथाप्रोक्तावेदाध्ययनवेश्मच ॥ गृहेषुपुण्यसंयुक्तंगोस्थानंवरमुत्तमम्॥१०२॥सोमपायीभवेद्यत्रतीर्थंतत्रप्रतिष्ठितम्॥आरामोयत्रवैपुण्योअश्वत्थो

---

१ व्रतानाम् इ०, शुभानाम् इ० च पा० । २ गृहारामस्य यत्नतः इ० पा० ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

यत्रतिष्ठति ॥ १०३ ॥ ब्रह्मवृक्षोभवेद्यत्रवटवृक्षस्तथैवच ॥ अन्येचवन्यसंस्थानेतत्रतीर्थंप्रतिष्ठितम् ॥ १०४ ॥ एतेतीर्थाःसमाख्याताःपितामातातथैवच॥
पुराणंपठ्यतेयत्रगुरुर्यत्रस्वयंस्थितः ॥ १०५ ॥ सुभार्यातिष्ठतेयत्रतत्रतीर्थंनसंशयः ॥ सुपुत्रस्तिष्ठतेयत्रतत्रतीर्थंनसंशयः ॥१०६॥ एतेतीर्थाःसमाख्या
ताराजवेश्मतथैवच ॥ वेनउवाच ॥ पात्रस्यलक्षणंब्रूहियस्मैदेयंसुरोत्तम ॥ १०७ ॥ प्रसादसुमुखोभूत्वाकृपयामममाधव ॥ वासुदेवउवाच ॥ शृणुराजन्म
हाप्राज्ञपात्रस्यापिसुलक्षणम् ॥ १०८ ॥ यस्मैदेयंसुदानंचश्रद्धापूतैर्महात्मभिः ॥ ब्राह्मणंसुकुलोपेतंवेदाध्ययनतत्परम् ॥ १०९ ॥ शांतंदांततपोयुक्तं
शुक्लमेवविशेषतः ॥ प्रज्ञावंतंज्ञानवंतंदेवपूजनतत्परम् ॥ ११० ॥ सत्यवंतंमहापुण्यंवैष्णवंज्ञानपंडितम् ॥ धर्मज्ञंमुक्तलौल्यंचपाखंडैस्तुविवर्जित
म् ॥ १११ ॥ एवंपात्रंसमाख्यातमन्यदेवंवदाम्यहम् ॥ एवमेतैर्गुणैर्युक्तंस्वसृपुत्रंनरोत्तमम् ॥ ११२ ॥ एतंपात्रंविजानीहिदुहितुस्तनयंततः ॥ जामा
तरंमहाराजभावैरेतैश्चसंयुतम् ॥ ११३ ॥ गुरुंचदीक्षितंचैवपात्रभूतंनरोत्तम ॥ एतान्येवसुपात्राणिदानयोग्यानिसत्तम ॥ ११४ ॥ वेदाचारसमो
पेतस्तृप्तिंनैवचगच्छति ॥ वर्जयेत्किलतंविप्रंतथाकाणंसुधूर्तकम् ॥ ११५ ॥ अतिकृष्णंमहाराजकपिलंपरिवर्जयेत् ॥ कर्कटाक्षंसुनीलंचश्यावदन्तंविव
र्जयेत् ॥ ११६ ॥ नीलदंतंतथाराजन्पीतदंतंतथैवच ॥ गोघ्नं[1]सुकृष्णदंतंचबर्बरं[2]चातिपांशुलम् ॥ ११७ ॥ हीनांगमधिकांगंचकुष्ठिनंकुनखंतथा ॥ दुश्च
र्माणंमहाराजखल्वाटंपरिवर्जयेत् ॥ ११८ ॥ अन्यायेषुरतायस्यजायाविप्रस्यकस्यच ॥ तस्मैदानंनदातव्यंयदिब्रह्मसमोभवेत् ॥ ११९ ॥ स्त्रीजितायनदा
तव्यंशाखारंडे[3]महामते ॥ व्याधितायनदातव्यंमृतभोजिषुभूपते ॥ १२० ॥ चोरायचनदातव्यंसयद्यत्रिसमोभवेत् ॥ अतृप्तायनदातव्यंशावंतुपरिवर्ज
येत् ॥ १२१ ॥ अतिस्तब्धायनोदेयंशठायचविशेषतः ॥ वेदशास्त्रसमायुक्तःसदाचारेणवर्जितः ॥ १२२ ॥ श्राद्धेदानेचराजेंद्रनैवयुक्तःकदाभवेत् ॥
अथदानंप्रवक्ष्यामिसफलंपुण्यदायकम् ॥ १२३ ॥ कालतीर्थसुपात्राणांश्रद्धायोगात्प्रजायते ॥ नास्तिश्रद्धासमंपुण्यंनास्तिश्रद्धासमंसुखम् ॥ १२४ ॥ ना
स्तिश्रद्धासमंतीर्थंसंसारेप्राणिनांनृप॥श्रद्धाभावेनसंयुक्तोमामेवंपरिसंस्मरेत् ॥१२५॥ पात्रहस्तेप्रदातव्यंस्वल्पमेवनृपोत्तम ॥एवंविधस्यदानस्यविधियुक्त
स्ययत्फलम् ॥ १२६ ॥ अनंतंतदवाप्नोतिमत्प्रसादात्सुखीभवेत् ॥ १२७ ॥ इति श्रीपद्मपुराणेभूमिखंडेवेनोपाख्यानेएकोनचत्वारिंशोऽध्यायः ॥३९॥
॥वेनउवाच॥नित्यदानफलंदेवत्वत्तःपूर्वंमयाश्रुतम्॥नैमित्तिकस्यदानस्यदत्तस्यापिहियत्फलम् ॥१॥ तत्फलंमेसमाचक्ष्वत्वत्प्रसादात्प्रयत्नतः ॥ महातृप्तिं ॥ ३९ ॥
नगच्छामिश्रोतुंश्रद्धाप्रवर्तते ॥ २ ॥ ॥ विष्णुरुवाच ॥ नैमित्तिकंप्रवक्ष्यामिदानमेवनृपोत्तम ॥ महापर्वणिसंप्राप्तेयेनदानानिश्रद्धया ॥ ३ ॥ सत्पा

१ गोदंतं कृष्णदंतं च बर्बरं वातरोगिणम् । इति पा० । २ बर्बरंचातिश्मश्रुलम् । इ० पा० । ३ स्वशाखां परित्यज्यान्यशाखीयकर्मकर्ता शाखारंडः ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

त्रेभ्यःप्रदत्तानितस्यपुण्यफलंशृणु ॥ गजंरथंप्रदत्तेयोह्यश्वंचापिनृपोत्तम ॥ ४ ॥ सचभृत्यैस्तुसंयुक्तःपुण्यदेशेनृपोत्तमः ॥ जायतेहिमहाराजमत्प्रसादान्नसं
शयः ॥५॥ राजाभवतिधर्मात्माज्ञानवान्बलवान्सुधीः ॥ अजेयःसर्वभूतानांमहातेजाःप्रजायते ॥ ६ ॥ महापर्वणिसंप्राप्तेभूमिदानंददातियः ॥ गोदानंवाम
हाराजसर्वभोगपतिर्भवेत् ॥ ७ ॥ ब्राह्मणायसुपुण्यायदानंदद्यात्प्रयत्नतः ॥ महादानानियोदद्यात्तीर्थेपर्वणिपात्रवित् ॥ ८ ॥ तेषांचिह्नंप्रवक्ष्यामिभूपति
त्वंप्रजायते ॥ तीर्थेपर्वणिसंप्राप्तेगुप्तदानंददातियः ॥ ९ ॥ निधीनामाशुसंप्राप्तिरक्षरापरिजायते ॥ महापर्वणिसंप्राप्तेतीर्थेषुब्राह्मणायच ॥ १० ॥ सुचै
लंचमहादानंकांचनेनसमन्वितम् ॥ पुण्यंफलंप्रवक्ष्यामितस्यदानस्यभूपते ॥ ११ ॥ जायंतेबहवःपुत्राःसुगुणावेदपारगाः ॥ आयुष्मंतः प्रजावंतोयशः
पुण्यसमन्विताः ॥ १२ ॥ विपुलाश्चैवजायंतेस्फीतालक्ष्मीर्महामते ॥ सौख्यंचलभतेपुण्यंधर्मवान्परिजायते ॥ १३ ॥ महापर्वणिसंप्राप्तेतीर्थेगत्वाप्रय
त्नतः ॥ कपिलांकांचनींदद्याद्ब्राह्मणायमहात्मने ॥ १४ ॥ तस्यपुण्यंप्रवक्ष्यामिदानस्यचमहामते ॥ कपिलादोमहाराजसर्वसौख्यान्प्रभुंजति ॥ १५ ॥
यावद्ब्रह्माप्रजीवेत्सतावत्तिष्ठतितत्रसः ॥ महापर्वणिसंप्राप्तेअलंकृत्यचगांतदा ॥ १६ ॥ कांचनेनापिसंयुक्तांवस्त्रालंकारभूषणैः ॥ तस्यदानस्यराजेंद्रफ
लभोगंवदाम्यहम् ॥ १७ ॥ विपुलाजायतेलक्ष्मीर्दीन[1]भोगसमाकुला ॥ सर्वविद्यापतिर्भूत्वाविष्णुभक्तोभवेत्किल ॥ १८ ॥ विष्णुलोकेवसेन्मर्त्योयाव
त्तिष्ठतिमेदिनी ॥ तीर्थंगत्वातुयोदद्याद्ब्राह्मणायविभूषणम् ॥१९॥ भुक्त्वातुविपुलान्भोगानिन्द्रेणक्रीडतेसह ॥ महापर्वणिसंप्राप्तेवस्त्रंचद्विजपुंगवे ॥२०॥
दत्त्वान्नंभूमिसंयुक्तंपात्रेश्रद्धासमन्वितः ॥ मोदतेसतुवैकुंठेविष्णुतुल्यपराक्रमः ॥ २१ ॥ सवस्त्रंकांचनंदत्त्वाद्विजायपरिशांतये ॥ स्वेच्छयाअग्निसदृशोवै
कुंठेसवसेत्सुखी ॥ २२ ॥ सुवर्णस्यसुकुंभंचघृतेनपरिपूरयेत् ॥ पिधानंरौप्यंकर्तव्यंवस्त्रहारैरलंकृतम् ॥ २३ ॥ पुष्पमालान्वितंकुर्याद्ब्रह्मसूत्रेणशोभि
तम् ॥ प्रतिष्ठितंवेदमंत्रैस्तंसंपूज्यमहामते ॥ २४ ॥ उपचारैःपवित्रैश्चषोडशैःपरिपूजयेत् ॥ स्वलंकृत्यततोदद्याद्ब्राह्मणायमहात्मने ॥ २५ ॥ षोडशै
वततोगावःसवस्त्राःकांस्यदोहनाः ॥ कुंभयुक्ताश्चचत्वारोदक्षिणांचसकांचनाम् ॥ २६ ॥ तथाद्वादशकागावोवस्त्रालंकारभूषणाः ॥ पृथग्भूतायविप्रा
यदातव्यानात्रसंशयः ॥ २७ ॥ एवमादीनिदानानिअन्यानिनृपनंदन ॥ तीर्थकालंसुसंप्राप्यवि[2]प्रावसथमेवच ॥ २८ ॥ श्रद्धाभावेनदातव्यं
बहुपुण्यकरंभवेत् ॥ विष्णुरुवाच ॥ वि[3]ष्णुमुद्दिश्ययद्दानंकामनापरिकल्पितम् ॥ २९ ॥ तस्यदानस्यभावेनभावनापरिभावितः ॥ तादृक्फलंसम
श्नातिमानुषोनात्रसंशयः ॥ ३० ॥ अभ्युदयंप्रवक्ष्यामियज्ञादिषुप्रवर्तते ॥ तेनदानेनतस्यापिश्रद्धयाचद्विजोत्तम ॥ ३१ ॥ प्रज्ञावृद्धिंसमाप्नोतिनचदुः

१ द्विव्यज्ञानसमाकुला इ० पा० । २ पात्रसंपत्तिमेव च इ० पा० । ३ व्रतम् इ०, फलम् इ० च पा० ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

खंप्रविंदाति ॥ भोगान्भुनक्तिधर्मात्माजीवमानस्तुसांप्रतम् ॥ ३२ ॥ ऐंद्रांस्तुभुंक्तेभोगान्सदातादिव्यांगतिंगतः ॥ स्वकुलंनयतेस्वर्गंकल्पानांचसहस्र
कम् ॥ ३३ ॥ एवमाभ्युदयंप्रोक्तंप्राप्तंतेषुवदाम्यहम् ॥ कायस्यचक्षयंज्ञात्वाजरयापरिपीडितः ॥ ३४ ॥ दानंतेनप्रदातव्यमाशांकस्यनकारयेत् ॥
मृतेचमयिमेपुत्राअन्येस्वजनबांधवाः ॥ ३५ ॥ कथमेतेभविष्यंतिमांविनासुहृदोमम ॥ तेषांमोहात्प्रमुग्धोवैनददातिसकिंचन ॥ ३६ ॥ मृत्युंप्रयातिमो
हात्मारुदंतिमित्रबांधवाः ॥ दुःखेनपीडिताःसर्वेमायामोहेनपीडिताः ॥३७॥ संकल्पयंतिदानानिमोक्षंवैचिंतयंतिच ॥ तस्मिन्मृतेमहाराजमायामोहेगतेस
ति॥३८॥विस्मरंतिचदानानिलोभात्मानोददंतिन॥योसौमृतोमहाराजयमपथंसुदुःखितः॥३९॥ तृषाक्षुधासमाक्रांतोबहुदुःखैःप्रपीडितः॥तस्माद्दानंप्रदात
व्यंस्वयमेवनसंशयः॥४०॥ कस्यपुत्राश्चपौत्राश्चकस्यभार्यानृपोत्तम ॥ संसारेनास्तिकःकस्यतस्माद्दानंप्रदीयते ॥४१॥ ज्ञानवताप्रदातव्यंस्वयमेवनसंश
यः ॥ अन्नंपानंचतांबूलमुदकंकांचनंतथा ॥ ४२ ॥ युग्मंवस्त्रंचछत्रंचस्वयमेवनसंशयः ॥ जलपात्राण्यनेकानिसोदकानिनृपोत्तम ॥ ४३ ॥ वाहनानिवि
चित्राणियानान्येवमहामते ॥ नानागंधान्सकर्पूरंयमपंथसुखप्रदे ॥४४॥ उपानहौप्रदातव्येयदीच्छेद्विपुलंसुखम् ॥ एतैर्दानैर्महाराजयमपंथंसुखेनवै॥४५॥
प्रयातिमानवोराजन्यमदूतैरलंकृतम् ॥ ४६ ॥ इति श्रीपद्मपुराणेभूमिखंडेवेनोपाख्यानेचत्वारिंशोऽध्यायः ॥४०॥ वेनउवाच ॥ पुत्रोभार्याकथंतीर्थंपिता
माताकथंवद ॥ गुरुश्चैवकथंतीर्थंतन्मेविस्तरतोवद ॥ १ ॥ श्रीविष्णुरुवाच ॥ अस्तिवाराणसीरम्यागंगायुक्तामहापुरी ॥ तस्यांवसतिवैश्यैकःकृकलोना
मनामतः ॥ २ ॥ तस्यभार्यामहासाध्वीपतिव्रतपरायणा ॥ धर्माचारपरानित्यंसावैपतिपरायणा ॥ ३ ॥ सुकलानामपुण्यांगीसुपुत्राचारुमंगला ॥ सत्यं
वदासदाशुद्धाप्रियाकाराप्रियप्रिया ॥ ४ ॥ एवंगुणैःसमायुक्तासुभगाचारुकारिणी ॥ सवैश्यउत्तमोनानाधर्मज्ञोज्ञानवान्गुणी ॥ ५ ॥ पुराणेश्रौतधर्मेचसदा
श्रवणतत्परः ॥ तीर्थयात्राप्रसंगेनबहुपुण्यप्रदायकम् ॥ ६ ॥ श्रद्धयानिर्गतोयात्रांतीर्थानांपुण्यमंगलाम् ॥ ब्राह्मणानांप्रसंगेनसार्थवाहेनतेनच ॥ ७ ॥
प्रस्थितोधर्ममार्गेतुतमुवाचपतिव्रता ॥ पतिस्नेहेनसंमुग्धाभर्तारंवाक्यमब्रवीत् ॥ ८ ॥ सुकलोवाच ॥ अहंतेधर्मतःपत्नीसहपुण्यकराप्रिय ॥ पतिमार्गं
प्रतीक्ष्याहंपतिदेवंयजाम्यहम् ॥ ९ ॥ कदानैवमयात्याज्यंसामीप्यंतेद्विजोत्तम ॥ तवच्छायांसमाश्रित्यकरिष्येधर्ममुत्तमम् ॥ १० ॥ पतिव्रताख्यंपापघ्नं
नारीणांगतिदायकम् ॥ पुण्यस्त्रीकथ्यतेलोकेयास्यात्पतिपरायणा ॥ ११ ॥ युवतीनांपृथक्तीर्थंविनाभर्तुर्नशोभते ॥ सुखदंनास्तिवैलोकेस्वर्गमोक्षप्रदा
यकम् ॥ १२ ॥ स[3]व्यंपादंचभर्तुश्चप्रयागंविद्धिसत्तम ॥ वामंचपुष्करंतस्ययानारीपरिकल्पयेत् ॥ १३ ॥ तस्यपादोदकस्नानात्तत्पुण्यं

१ सुगां सवत्सां भूमिं च फलानि विविधानि च ॥ इ० पा० । २ सौभाग्या इ० पा० । ३ सव्यं दक्षिणवामयोः इति कोशात्सव्यं दक्षिणमिति बोध्यम् ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

परिजायते ॥ प्रयागपुष्करसमंस्नानंस्त्रीणांनसंशयः ॥ १४ ॥ सर्वतीर्थमयोभर्तासर्वपुण्यमयःपतिः ॥ मखानांयजनात्पुण्यंयद्वैभवतिदीक्षिते ॥ १५ ॥ तत्फलंसमवाप्नोतिसेवयाभर्तुरेवहि ॥ गयादीनांसुतीर्थानांयात्रांकृत्वाहियद्भवेत् ॥ १६ ॥ तत्फलंसमवाप्नोतिभर्तुःशुश्रूषणादपि ॥ समासेनप्रवक्ष्यामितन्मेनिगदतःशृणु ॥ १७ ॥ नास्त्यासांहिपृथग्धर्मःपतिशुश्रूषणंविना ॥ तस्मात्कांतसहायंतेकुर्वाणासुखदायिनी ॥ १८ ॥ तवच्छायांसमाश्रित्यआगमिष्यामिनान्यथा ॥ विष्णुरुवाच ॥ रूपंशीलंगुणंभक्तिंसमालोक्यवयस्तथा ॥ १९ ॥ सौकुमार्यंविचार्यैवंकृकलःसपुनःपुनः ॥ यद्येवंहिनयिष्यामिदुर्गमार्गेसुदुःखदम् ॥ २० ॥ रूपनाशोभवेच्चास्याःशीतातपविलोडनात् ॥ पद्मगर्भप्रतीकाशमस्याश्चांगंप्रवर्णकम् ॥ २१ ॥ झंझावातेनशीतेनकृष्णवर्णंभविष्यति ॥ पंथाःकर्कशसुग्रावापादौचास्याःसुकोमलौ ॥ २२ ॥ एष्यतेवेदनांतीव्रामथोगंतुंनचक्षमा ॥ क्षुत्तृष्णाभिपरीतांगीकीदृशीयंभविष्यति ॥ २३ ॥ वामांगीममचस्थानंसुखस्थानंवरानना ॥ ममप्राणप्रियानित्यंनित्यंधर्मस्यचाश्रयः ॥ २४ ॥ नाशमेतियदाबालाममनाशोभवेदिह ॥ इयंमेजीविकानित्यमियंप्राणस्यचेश्वरी ॥ २५ ॥ ननयिष्येवनंतीर्थमेकश्चैवाप्यहंव्रजे ॥ चिंतयित्वाक्षणंनूनंकृकलेनमहात्मना ॥ २६ ॥ तस्यचित्तानुगोभावस्तयाज्ञातोनृपोत्तम ॥ पुनरूचेमहाभागाभर्त्तारंप्रस्थितंतदा ॥ २७ ॥ अनघानैववैत्याज्यापुरुषैःशृणुसत्तम ॥ मूलमेवंहिधर्मस्यपुरुषस्यमहामते ॥ २८ ॥ एवंज्ञात्वामहाभागमामेवंनयसांप्रतम् ॥ विष्णुरुवाच ॥ श्रुत्वासर्वंहितेनापिप्रियायाभाषितंबहु ॥ २९ ॥ प्रहस्यैववचोब्रूतेतामेवंकृकलःपुनः ॥ नैवत्याज्याभवेद्भार्याप्राप्ताधर्मेणवैप्रिये ॥ ३० ॥ येनभार्यापरित्यक्तासुनीताधर्मचारिणी ॥ दशांगधर्मस्तेनापिपरित्यक्तोवरानने ॥ ३१ ॥ तस्मात्त्वामेवभद्रंतेनैवत्यक्ष्येकदाप्रिये ॥ विष्णुरुवाच ॥ एवमाभाष्यतांभार्यांसंबोध्यचपुनःपुनः ॥ ३२ ॥ तस्याअज्ञातमात्रेणससार्थेनसमंगतः ॥ गतेतस्मिन्महाभागेकृकलेपुण्यकर्माणि ॥ ३३ ॥ देवकर्मसुवेलायांकालेपुण्येशुभानना ॥ नैवपश्यतिभर्तारंकृकलंनिजमंदिरे ॥ ३४ ॥ समुत्थायत्वरायुक्तारुदमानासुदुःखिता ॥ वयस्यान्पृच्छतेभर्तुर्दुःखशोकाधिपीडिता ॥ ३५ ॥ युष्माभिर्वामहाभागादृष्टोसौकृकलोमम ॥ प्राणेश्वरोगतःक्वापिभवंतोममबांधवाः ॥ ३६ ॥ यदिदृष्टोमहाभागाःकृकलोममसांप्रतम् ॥ भर्तारंपुण्यकर्तारंसर्वज्ञंसत्यपंडितम् ॥ ३७ ॥ कथयंतुमहात्मानंयदिदृष्टोमहामतिः ॥ तस्यास्तद्भाषितंश्रुत्वाताम्रूचुस्तेमहामतिम् ॥ ३८ ॥ धर्मयात्राप्रसंगेननाथस्तेकृकलःशुभे ॥ तीर्थयात्रांचकारासौकस्माच्छोचसिसुव्रते ॥ ३९ ॥ साधयित्वामहातीर्थंपुनरेष्यतिशोभने ॥ एवमाश्वासितासाचपुरुषैराप्तकारिभिः ॥ ४० ॥ पुनर्गेहंगताराजन्सुकलाचारुभाषिणी ॥ रुरोदकरुणंदुःखंसुकलापिपरायणा ॥ ४१ ॥ यावदा

१ स्वतंत्रा इ० पा० ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

यातिमेभर्त्ताभूमौस्वप्स्यामिसंस्तरे ॥ घृतंतैलंनभोक्ष्येहंदधिक्षीरंतथैवच ॥ ४२ ॥ लवणंचपरित्यक्तंतथातांबूलमेवच ॥ मधुरंचतथाराजंस्त्यक्तंगु
डादिकंतथा ॥ ४३ ॥ एकाहारानिराहारातावत्स्थास्येनसंशयः ॥ यावच्चागमनंभर्तुःपुनरेवभविष्यति ॥ ४४ ॥ एवंदुःखान्विताभूत्वाएकवेणीधरा
पुनः ॥ एककंचुकसंवीतामलिनाचबभूवसा ॥ ४५ ॥ मलिनेनापिवस्त्रेणएकेनैवस्थितापुनः ॥ हाहाकारंप्रमुंचंतीनिःश्वसंतीसुदुःखिता ॥ ४६ ॥ वियोगा
नलसंदग्धाकृष्णांगीमलधारिणी ॥ एवंदुःखसमाचारासुकृशाविह्वलातदा ॥ ४७ ॥ रोदमानादिवारात्रौनिद्रांलेभेनवैनिशि ॥ क्षुधांनविंदते
राजन्दुःखेनविदलीकृता ॥ ४८ ॥ अथसख्यःसमायाताःपप्रच्छुःसुकलांतदा ॥ सुकलेचारुसर्वांगिकस्माद्रोदिषिसंप्रति ॥ ४९ ॥ ततस्त्वंकारणंब्रूहिदुः
खस्यास्यवरानने ॥ सुकलोवाच ॥ समांत्यक्त्वागतोभर्ताधर्मार्थंधर्मतत्परः ॥ ५० ॥ तीर्थयात्राप्रसंगेनअटतेमेदिनींततः ॥ मांत्यक्त्वासगतःस्वामीनि
र्दोषांपापवर्जिताम् ॥ ५१ ॥ अहंसाध्वीसमाचारासदापुण्यापतिव्रता ॥ मांत्यक्त्वासगतोभर्तातीर्थसाधनतत्परः ॥ ५२ ॥ तेनाहंदुःखितासख्योवियोगेना
तिपीडिता ॥ जीवनाशोवरंश्रेष्ठोवरंवैविषभक्षणम् ॥ ५३ ॥ वरमग्निप्रवेशश्चवरंकायविनाशनम् ॥ नारींप्रियांपरित्यज्यभर्तायातिसुनिष्ठुरः ॥ ५४ ॥ भर्तृ
त्यागोवरंनैवप्राणत्यागोवरंसखि ॥ वियोगंनसमर्थाहंसहितुंनित्यदारुणम् ॥ ५५ ॥ तेनाहंदुःखितासख्योवियोगेनापिनित्यशः ॥ सख्यऊचुः ॥ तीर्थया
त्रांगतोभर्तापुनरेष्यतितेपतिः ॥ ५६ ॥ वृथाशोषयसेकायंवृथाशोकंकरोषिवै ॥ वृथात्वंतप्यसेबालेवृथाभोगान्परित्यजेः ॥ ५७ ॥ पिबस्वपानंभुंक्ष्वत्वं
स्वप्रदत्तंहिपूर्वकम् ॥ कस्यभर्तासुताःकस्यकस्यस्वजनबांधवाः ॥ ५८ ॥ कःकस्यनास्तिसंसारेसंबंधःकेनचैवहि ॥ भक्ष्यतेभुज्यतेबालेसंसारस्यहितत्फ
लम् ॥ ५९ ॥ मृतेप्राणिनिकोश्नातिकोहिपश्यतितत्फलम् ॥ पीयतेभुज्यतेबालेएतत्संसारतःफलम् ॥ ६० ॥ सुकलोवाच ॥ भवतीभिःप्रयुक्तंयत्तन्न
स्याद्वेदसंमतम् ॥ यातुभर्तुःपृथग्भूतातिष्ठत्येकासदैवहि ॥ ६१ ॥ पापभूताभवेन्नारीतांनमन्यंतिसज्जनाः ॥ भर्तुःसार्धंसदासख्योदृष्टोवेदेषुसर्वदा ॥ ६२ ॥
संबंधःपुण्यसंसर्गाज्जायतेनात्रसंशयः ॥ नारीणांचसदातीर्थंभर्ताशास्त्रेषुपठ्यते ॥ ६३ ॥ तमेवावाहयेन्नित्यंवाचाकायेनकर्मभिः ॥ मनसापूजयेन्नित्यंभाव
सत्येनतत्परा ॥ ६४ ॥ भर्तुःपार्श्वंमहातीर्थंदक्षिणांगंसदैवहि ॥ तमाश्रित्ययदानारीगृहस्थापरिवर्त्तयेत् ॥ ६५ ॥ यजतेदानपुण्यैश्चतस्यदानस्ययत्फ
लम् ॥ वाराणस्यांचगंगायांयत्फलंनचपुष्करे ॥ ६६ ॥ द्वारकायांनचावन्त्यांकेदारेशशिभूषणे ॥ लभतेनैवसानारीयजमानासदाकिल ॥ ६७ ॥ तादृशं
फलमेवंसानप्राप्नोतिकदासखि ॥ सुसुखंपुत्रसौभाग्यंस्नानंदानंचभूषणम् ॥ ६८ ॥ वस्त्रालंकारसौभाग्यंरूपंतेजःफलंसदा ॥ यशःकीर्त्तिमवाप्नोतिगुणंच
वरवर्णिनी ॥ ६९ ॥ भर्तुःप्रसादात्सर्वंचलभतेनात्रसंशयः ॥ विद्यमानेयदाकांतेअन्यंधर्मंकरोतिया ॥ ७० ॥ निष्फलंजायतेतस्याःपुंश्चलीपरिकथ्यते ॥

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

नारीणांयौवनंरूपमवतारंस्मृतंध्रुवम् ॥ ७१ ॥ एकस्यापिहिभर्तुश्चतस्यार्थेभूमिमंडले ॥ सुपुत्रासुयशानारीपरिकथ्येतवैसदा ॥ ७२ ॥ तुष्टेभर्तरिसंसारे
दृश्यानारीनसंशयः ॥ पतिहीनाभवेन्नारीभवेत्साभूमिमंडले ॥ ७३ ॥ कुतस्तस्याःसुखंरूपंयशःकीर्तिःसुताभुवि ॥ सुदौर्भाग्यंमहद्दुःखंसंसारेपरिभुज्यते॥
॥ ७४ ॥ पापभागाभवेत्साचदुःखाचारासदैवहि ॥ तुष्टेभर्तरितस्यास्तुतुष्टाःसर्वाश्चदेवताः ॥ ७५ ॥ तुष्टेभर्तरितुष्यंतिऋषयोदेवमानवाः ॥ भर्ता
नाथोगुरुर्भर्तादेवतादैवतैःसह ॥ ७६ ॥ भर्तातीर्थंश्चपुण्यश्चनारीणांनृपनंदन ॥ शृंगारंभूषणंरूपंवर्णसौगंधमेवच ॥ ७७ ॥ कृत्वासातिष्ठते
नित्यंवर्जयित्वासुपर्वसु ॥ शृंगारैर्भूषणैःसातुशुशुभेसायदापतिः ॥ ७८ ॥ पत्याविनाभवत्येवंक्षीरंसर्पमुखेयथा ॥ भर्तुरर्थेमहाभागासुव्रताचारुमं
गला ॥ ७९ ॥ गतेभर्तरियानारीशृंगारंकुरुतेयदि ॥ रूपंवर्णंचतत्सर्वंशवरूपेणजायते ॥ ८० ॥ वदंतिभूतलेलोकाःपुंश्चलीयंनसंशयः ॥ त
स्माद्भर्तुर्वियुक्तायानार्याःशृणुनभूतले ॥ ८१ ॥ इच्छंत्यावैमहासौख्यंभवितव्यंकदाचन ॥ सुजायायाःपरोधर्मोभर्ताशास्त्रेषुगीयते ॥ ८२ ॥
तस्माद्वैशाश्वतोधर्मोनत्याज्योभार्ययाकिल ॥ एवंधर्मंविजानामिकथंभर्तापरित्यजेत् ॥ ८३ ॥ इत्यर्थेश्रूयतेसख्यइतिहासःपुरातनः ॥ सुदेवाया
श्चचरितंसुपुण्यंपापनाशनम् ॥ ८४ ॥ इति श्रीपद्मपुराणेभूमिखंडेवेनोपाख्यानेसुकलाचरितएकचत्वारिंशोऽध्यायः ॥ ४१ ॥ सख्यऊचुः ॥ सुदेवाका
त्वयाप्रोक्ताकिमाचारावदस्वनः ॥ त्वयाप्रोक्तंमहाभागेवदनःसत्यमेवच ॥ १ ॥ सुकलोवाच ॥ अयोध्यायांमहाराजःसआसीद्धर्मकोविदः ॥ मनुपुत्रोम
हाभागःसर्वधर्मार्थतत्परः ॥ २ ॥ इक्ष्वाकुर्नामसर्वज्ञोदेवब्राह्मणपूजकः ॥ तस्यभार्यासदापुण्यापतिव्रतपरायणा ॥ ३ ॥ तयासार्द्धंयजेद्यज्ञंतीर्थानिविवि
धानिच ॥ वेदराजस्यवीरस्यकाशीशस्यमहात्मनः ॥ ४ ॥ सुदेवानामवैकन्यासत्याचारपरायणा ॥ उपयेमेमहाराजइक्ष्वाकुस्तांमहीपतिः ॥ ५ ॥
सुदेवाचारुसर्वांगीसत्यव्रतपरायणा ॥ तयासार्द्धंसवैराजाजनानांपुण्यनायकः ॥ ६ ॥ सरेमेनृपशार्दूलोनित्यंचप्रिययातया ॥ एकदातुमहाराजस्तयासार्द्धं
वनंययौ ॥ ७ ॥ गंगारण्यंसमासाद्यमृगयांक्रीडतेसदा ॥ सिंहान्हत्वावराहांश्चगजांश्चमहिषांस्तथा ॥ ८ ॥ क्रीडमानस्यतस्याग्रेवराहश्चसमागतः ॥ बहुशूक
रयूथेनपुत्रपौत्रैरलंकृतः ॥ ९ ॥ एकाचशूकरीतस्यप्रियापार्श्वेप्रतिष्ठिता ॥ वराहैःशूकरैस्तस्यतमेवपरिवारिता ॥ १० ॥ दृष्ट्वाचराजराजेंद्रंदुर्जयंमृगया
रतम् ॥ पर्वताधारमाश्रित्यभार्ययासहशूकरः ॥ ११ ॥ तिष्ठत्येकःसुवीर्येणपुत्रान्पौत्रान्गुरूञ्छिशून् ॥ ज्ञात्वातेषांमहाराजमृगाणांकदनंमहत् ॥ १२ ॥
तानुवाचसुतान्पौत्रान्भार्यांतांचसशूकरः ॥ कोशलाधिपतिर्वीरोमनुपुत्रोमहाबलः ॥ १३ ॥ क्रीडतेमृगयांकांतेमृगान्संहरतेबहून् ॥ समांदृष्ट्वामहाराजए

१ तया सार्धं यजेद्यज्ञान्सुपुण्यान्पुण्यनायकः इ० पा० ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

ष्यतेनात्रसंशयः ॥ १४ ॥ अन्येषांलुब्धकानांमेनास्तिप्राणभयंध्रुवम् ॥ ममरूपंनृपोदृष्ट्वाक्षमांनैवकरिष्याति ॥ १५ ॥ हर्षेणमहताविष्टोबाणपाणिर्धनुर्द्ध
रः ॥ श्वभिर्युक्तोमहातेजालुब्धकैःपरिवारितः ॥१६॥ प्रियेकरिष्यतेघातंममाप्येवंनसंशयः ॥ १७॥ शूकर्युवाच ॥ यदायदापश्यसिलुब्धकान्बहून्महावने
कांतसमायुधान्बहून् ॥ एतैस्तुपुत्रैर्ममपौत्रकैःसमंदूरंनुभोयासिपलायमानः ॥ १८ ॥ त्यक्त्वासुधैर्यंबलपौरुषंमहन्महाभयेनापिविषण्णचेतनः ॥ दृ
ष्ट्वानृपेंद्रंपुरुषोत्तमोत्तमंकरोषिकिंकांतवदस्वकारणम् ॥ १९ ॥ तस्यास्तुवाक्यंसनिशम्यकोलउवाचतांशूकरराजउत्तरम् ॥ यदर्थंभीतोस्मिसुलुब्धका
त्प्रियेदृष्ट्वागतोदूरनिशम्यशूकरान् ॥ २० ॥ सुलुब्धकाःपापकराःशठाःप्रियेकुर्वंतिपापंगिरिदुर्गकंदरे ॥ सदैवदुष्टाबहुपापचिंतकाजाताश्चसर्वेपरिपापिनां
कुले ॥ २१ ॥ तेषांहिहस्तान्मरणाद्बिभेमिमृतोपियास्यामिपुनश्चपापम् ॥ दूरंगिरिंपर्वतकंदरंचव्रजामिकांतेअपमृत्युभीतः ॥ २२ ॥ अयंहिपुण्यो
नरनाथआगतोविश्वाधिकःकेशवरूपभूपः ॥ युद्धंकरिष्येसमरेमहात्मनासार्द्धंप्रियेपौरुषविक्रमेण ॥ २३ ॥ जेष्यामिभूपंयदिस्वेनतेजसाभोक्ष्या
मिकीर्तिंत्वतुलांपृथिव्याम् ॥ तेनाहतोवीरवरेणसंगरेयास्यामिलोकंमधुसूदनस्य ॥ २४ ॥ ममांगभूतेनपलेनमेदसातृप्तिंपरांयास्यतिभूमिनाथः ॥
तृप्ताभविष्यंतिसुलोकदेवताअस्मादयंचागतोवज्रपाणिः ॥ २५ ॥ अस्यैवहस्तान्मरणंयदाभवेल्लाभश्चमेसुंदरिकीर्तिरुत्तमा ॥ तस्माद्यशोभूमितलेजगत्रये
व्रजामिलोकंमधुसूदनस्य ॥२६॥नैवंभीतोस्मिक्षुब्धोस्मिगतोहंगिरिसानुषु॥पापाद्भीतोगतःकांतेधर्मंदृष्ट्वास्थितोह्यहम्॥२७॥नजानेपातकंपूर्वमन्यजन्मनि
चार्जितम् ॥ येनाहंशौकरींयोनिंगतोहंपापसंचयात् ॥ २८ ॥ क्षालयिष्याम्यहंघोरंपूर्वपातकसंचयम् ॥ बाणोदकैर्महाघोरैःसुतीक्ष्णैर्निशितैःशतैः ॥ २९ ॥
पुत्रान्पौत्रांस्तुवाराहिकन्यांकुटुंबबालकम् ॥ गिरिंगच्छगृहीत्वातुममसोहमिमंत्यज ॥ ३० ॥ ममस्नेहंपरित्यज्यहरिरेषसमागतः ॥ अस्यहस्तात्प्रयास्या
मितद्विष्णोःपरमंपदम्॥३१॥दैवेनापिममाद्यैवस्वर्गद्वारमनुत्तमम्॥उद्घाटितकपाटंतुयास्यामिसुमहादिवम् ॥३२॥ सुकलोवाच ॥ तच्छ्रुत्वावचनंतस्यशू
करस्यमहात्मनः ॥ उवाचतत्प्रियासख्यःसीदमानांतरातदा ॥ ३३ ॥ शूकर्युवाच ॥ यस्मिन्यूथेभवान्स्वामीपुत्रपौत्रैरलंकृतः ॥ मित्रैश्चभ्रातृभिश्चैवअन्यैः
स्वजनबांधवैः ॥ ३४ ॥ त्वयैवालंकृतोयूथोभवतापरिशोभते ॥ त्वांविनायंमहाभागकीदृग्यूथोभविष्यति ॥ ३५ ॥ तवैवस्वबलेनापिगर्जमानाश्चशूकराः॥
विचरंतिगिरौकांततनयाममबालकाः ॥ ३६ ॥ कंदान्मूलान्सुभक्षंतिनिर्भयास्तवतेजसा ॥ दुर्गेषुवनकुंजेषुग्रामेषुनगरेषुच ॥ ३७॥ नकुर्वंतिभयंतीव्रांसिं
हानामिहपर्वते॥मनुष्याणांमहाबाहोपालितास्तवतेजसा॥३८॥त्वयात्यक्ताअमीसर्वेबालकाममदारकाः ॥ दीनाश्चैवाकुलाश्चैवभविष्यंतिविचेतनाः ॥३९॥

१ पर्वतान्तर्दरीषुच इ० पा० ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

नित्यमेवसुखंवर्त्मगत्वापश्यंतिवालकाः ॥ पतिहीनायथानारीशोभतेनैवशोभना ॥ ४० ॥ अलंकृतायथादिव्यैरलंकारैःसकांचनैः ॥ परिच्छदैर
तवस्त्रैःपितृमातृसहोदरैः ॥४१॥ श्वश्रूश्वशुरकैश्चान्यैःपतिहीनानभातिसा ॥ चंद्रहीनायथारात्रीपुत्रहीनंयथाकुलम् ॥ ४२ ॥ दीपहीनंयथागेहंनैवभातिक
दाचन ॥ त्वांविनायंतथायूथोनैवशोभेतमानद ॥ ४३ ॥ आचारेणविनामर्त्योज्ञानहीनोयतिर्यथा ॥ [1]मंत्रहीनोयथाराजातथायंनैवशोभते ॥ ४४ ॥ कैवर्तं
नविनानौर्वासंपूर्णापरिसागरे ॥ नभात्येवंयथासार्थःसार्थवाहेनवैविना ॥ ४५ ॥ सेनाध्यक्षेणचविनायथासैन्यंनभातिच ॥ त्वांविनावैतथासैन्यंशूकराणांम
हामते ॥ ४६ ॥ दीनोभविष्यतितथावेदहीनोयथाद्विजः ॥ मयिभारंकुटुंबस्यविनिवेश्यप्रगच्छसि ॥ ४७ ॥ मरणंसुलभंज्ञात्वाकाप्रतिज्ञातवेदृशी ॥ त्वां
विनाहंनशक्नोमिधर्तुंप्राणान्प्रियेश्वर ॥ ४८ ॥ त्वयैवसहितास्वर्गंभूमिंवाथमहामते ॥ नरकंवापिभोक्ष्यामिसत्यंसत्यंवदाम्यहम् ॥ ४९ ॥ त्वंवापुत्रांस्तु
पौत्रांस्तुगृहीत्वायूथमुत्तमम् ॥ आवांव्रजावयूथेशदुर्गमेवंसुकंदरम् ॥ ५० ॥ जीवितव्यंपरित्यज्यरणायपरिगम्यते ॥ तत्रकोदृश्यतेलाभोमरणेवदसां
प्रतम्॥५१॥वाराहउवाच॥वीराणांत्वंनजानासिसुधर्मंशृणुसांप्रतम्॥युद्धार्थिनाहिवीरेणवीरंगत्वाप्रयाचितम् ॥५२॥ देहिमेयोधनंसंख्येयुद्धार्थ्यहंसमागतः॥
परेणयाचितंयुद्धंनददातियदानरः ॥ ५३ ॥ कामाल्लोभाद्भयाद्वापिमोहाद्वाशृणुवल्लभे ॥ कुंभीपाकेतुनरकेवसेद्युगसहस्रकम् ॥ ५४ ॥ क्षत्रियाणां
परोधर्मोयुद्धंदेयंनसंशयः ॥ तद्युद्धंदीयमानेनरणभूमिगतेनवै ॥ ५५ ॥ निर्जितंतुपरंतत्रयशःकीर्त्तिप्रभुंजते ॥ सवाहतोयुध्यमानःपौरुषेणाति
निर्भयः ॥ ५६ ॥ वीरलोकमवाप्नोतिदिव्यान्भोगान्प्रभुंजते॥ यावद्वर्षसहस्राणांविंशत्येकांप्रियेशृणु ॥५७॥ वीरलोकेवसेत्तावद्देवाचारैर्महीयते ॥ मनुपुत्रः
समायातअयंवीरोनसंशयः ॥ ५८ ॥ संग्रामंयाचमानस्तुयुद्धंदेयंमयाध्रुवम् ॥ युद्धातिथिःसमायातोविष्णुरूपःसनातनः ॥ ५९ ॥ सत्कारोयुद्धरूपेणकर्त
व्यश्चमयाशुभे ॥ शूकर्युवाच ॥ यदायुद्धंत्वयादेयंराज्ञेचैवमहात्मने ॥ ६० ॥ ततोहंपौरुषंकांतपश्यामितवकीदृशम् ॥ एवमुक्त्वाप्रियान्पुत्रान्समाहूयत्व
रान्विता ॥ ६१ ॥ उवाचपुत्रकायूयंशृणुध्वंवचनंमम ॥ युद्धातिथिःसमायातोविष्णुरूपःसनातनः ॥६२॥ मयातत्रप्रगंतव्यंयत्रायंहिगमिष्यति ॥ यावत्ति
ष्ठतिवैनाथोभवतांप्रतिपालकः ॥ ६३ ॥ यूयंगच्छतवैदूरंदुर्गंगिरिगुहासुखम् ॥ सुखंजीवतमेवत्सावर्जयित्वासुलुब्धकान् ॥ ६४ ॥ मयातत्रैवगंतव्यंयत्रैष
हिगमिष्यति ॥ भवतांश्रेष्ठोयंभ्रातायूथरक्षांकरिष्यति ॥ ६५ ॥ एतेपितृव्यकाःसर्वेभवतांत्राणकारकाः ॥ दूरंप्रयातवैसर्वेमांविहायसुपुत्रकाः ॥ ६६ ॥ पुत्रा
ऊचुः ॥ अयंहिपर्वतश्रेष्ठोबहुमूलफलोदकः ॥ भयंतुकस्यवैनास्तिसुखंजीवनमस्तिवै ॥६७॥ युवाभ्यांहिअकस्माद्वैइदमुक्तंभयंकरम् ॥तन्नोहिकारणंमातर्वै

१ मंत्रहीनं यथा राज्यम् इ० पा० ।

८

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

दसत्यमिहैवहि ॥ ६८ ॥ शूकर्युवाच ॥ अयंराजामहारौद्रः कालरूपः समागतः ॥ क्रीडतेमृगयालुब्धोमृगान्हत्वाबहून्वने ॥ ६९ ॥ इक्ष्वाकुर्नामदुर्धर्षोमनु
पुत्रोमहाबलः ॥ संहरिष्यतिकालोयंदूरंयातसुपुत्रकाः ॥७०॥ पुत्राऊचुः ॥ मातरंपितरंत्यक्त्वायःप्रयातिसपापधीः ॥महारौद्रंसुघोरंतुनरकंप्रतिपद्यते॥७१॥
मातुःपुण्यंपयःपीत्वापुष्टोभवतिनिर्घृणः ॥ मातरंपितरंत्यक्त्वायःप्रयातिसुदुर्बलः ॥ ७२ ॥ पूयंनरकमेतीहकृमिदुर्गंधसंकुलम् ॥ मातुस्तस्मान्नयास्यामो
गुरुंत्यक्त्वाइहैवच ॥ ७३ ॥ एवंविषादःसंजातस्तेषांधर्मार्थसंयुतः ॥ व्यूहंकृत्वास्थिताःसर्वेबलतेजःसमाकुलाः ॥ ७४ ॥ साहसोत्साहसंपन्नाःपश्यं
तिनृपनंदनम् ॥ नदंतःपौरुषैर्युक्ताःक्रीडमानावनेतदा ॥ ७५ ॥ इति श्रीपद्मपुराणेभूमिखंडेवेनोपाख्यानेसुकलाचरित्रेद्विचत्वारिंशत्तमोऽध्यायः ॥ ४२ ॥
सुकलोवाच ॥ एवंतेशूकराःसर्वेयुद्धायसमुपस्थिताः ॥ पुरःस्थितस्यतेराज्ञोह्यवतस्थुश्चलुब्धकाः ॥ १ ॥ महावराहोराजेंद्रगिरिसानुंसमाश्रि
तः ॥ महतायूथभावेनव्यूहंकृत्वाप्रतिष्ठति ॥ २ ॥ कपिलःस्थूलपीनांगोमहादंष्ट्रोमहामुखः ॥ दुःसहःशूकरोराजन्गर्जतेचातिभैरवम् ॥ ३ ॥
तानपश्यन्महाराजःशालतालवनाश्रयान् ॥ तेषांतद्वचनंश्रुत्वामनुपुत्रःप्रतापवान् ॥ ४ ॥ गृह्यतांशूरवाराहोविध्यतांबलदर्पितः ॥ एवमाभाष्य
तान्वीरोमनुपुत्रःप्रतापवान् ॥ ५ ॥ अथतेलुब्धकाःसर्वेमृगयामदमोहिताः ॥ संनद्धादंशिताःसर्वेश्वभिःसार्द्धंप्रजग्मिरे ॥ ६ ॥ हर्षेणमहताबि
ष्टोराजराजोमहाबलः ॥ अश्वारूढःसुसैन्येनचतुरंगेणसंयतः ॥ ७ ॥ गंगातीरंसमायातोमेरोर्गिरिवरोत्तमे ॥ रत्नधातुसमाकीर्णेनानावृक्षैरलंकृ
ते ॥ ८ ॥ सुकलोवाच ॥ योवलधाममरीचिचयकरनिकरमयप्रोत्तुंगोऽत्युच्चम् ॥ गगनमेवसंप्राप्तोनानानगाचरितशोभोगिरिराजोभाति ॥ ९ ॥ यो
जनबहलविमलगंगाप्रवाहसमुच्चरत्तीरवीचीतरंगभंगैर्मुक्ताफलसदृशैर्निर्मलांबुकणैः ॥ सर्वत्रप्रक्षालितधवलतलशिलातलोगिरींद्रःसुश्रियायुक्तः ॥ १० ॥
देवैश्चारणकिन्नरैःपरिवृतोगंधर्वविद्याधरैःसिद्धैरप्सरसांगणैर्मुनिजनैर्नागेंद्रविद्याधरैः॥ श्रीखंडैर्बहुचंदनैस्सरलैःशालैस्तमालैर्गिरीरुद्राक्षैर्वरसिद्धिदायकघनैः
कल्पद्रुमैःशोभते ॥ ११ ॥ नानाधातुविचित्रोवैनानारत्नविचित्रितैः ॥ विमानैःकांचनैर्दंडैःकलत्रैरुपशोभते ॥ १२ ॥ नालिकेरवनैर्दिव्यैःपूगवृक्षैर्विराज
ते ॥ दिव्यपुन्नागबकुलैःकदलीखंडमंडितैः ॥ १३ ॥ पुष्पकैश्चंपकैराद्रिःपाटलैःकेतकैस्तथा ॥ नानावल्लीवितानैश्चपुष्पितैःपद्मकैस्तथा ॥ १४ ॥ नानाव
र्णैःसुपुष्पैश्चनानावृक्षैरलंकृतः ॥ दिव्यवृक्षैःसमाकीर्णःस्फाटिकस्यशिलातलैः ॥ १५ ॥ योगियोगीन्द्रसंसिद्धैःकंदरांतर्निवासिभिः ॥ निर्झरैश्चैवरम्यैश्चबहुप्र
स्रवणैर्गिरिः ॥ १६ ॥ नदीप्रवाहसंहृष्टैःसंगमैरुपशोभते ॥ ह्रदैश्चपल्वलैःकुंडैर्निर्मलोदकधारिभिः ॥ १७ ॥ गिरिराजोविभात्येकःसानुभिःसहसंस्थितैः ॥

---

१ एवंदैन्यं च संजातं तेषां धर्मार्थसंयुतम् । इ० पा० । २ पुंनागैर्वरसिद्धिदायकवनैः इ० पा० ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

शरभैश्चैवशार्दूलैर्मृगयूथैरलंकृतः ॥ १८ ॥ महामत्तैश्चमातंगैर्महिषैरुरुभिःसदा ॥ अनेकैर्दिव्यभावैश्चगिरिराजोविभातिसः ॥ १९ ॥ अयोध्याधिपतिर्वीर
इक्ष्वाकुर्मनुनंदनः ॥ तयासुभार्ययायुक्तश्चतुरंगबलेनच ॥ २० ॥ पुरतोलुब्धकायांतिशूराःश्वानश्चशीघ्रगाः ॥ यत्रास्तेशूकरःशूरोभार्ययासहितोब
ली ॥ २१ ॥ बहुभिःशूकरैर्गुप्तोगुरुभिःशिशुभिस्ततः ॥ मेरुभूमिंसमाश्रित्यगंगातीरंसमंततः ॥ २२ ॥ सुकलोवाच ॥ तामुवाचवराहस्तुसुप्रियांहर्षसंयु
तः ॥ प्रियेपश्यसमायातःकोशलाधिपतिर्बली ॥ २३ ॥ मामुद्दिश्यमहाप्राज्ञोमृगयांक्रीडतेनृपः ॥ युद्धमेवकरिष्यामिसुरासुरप्रहर्षकम् ॥ २४ ॥ अथभू
पोमहातेजाबाणपाणिर्धनुर्धरः ॥ सुदेवांसत्यधर्मांगींतामुवाचप्रहर्षितः ॥ २५ ॥ पश्यप्रियेमहाकोलंगर्जमानंमहाबलम् ॥ परिवारसमायुक्तंदुःसहंमृगघा
तिभिः ॥ २६ ॥ अद्यैवाहंहनिष्यामिसुबाणैर्निशितैःप्रिये ॥ मामेवाहिमहाशूरोयुद्धायसमुपाश्रयेत् ॥ २७ ॥ एवमुक्त्वाप्रियोभार्यांलुब्धकान्वाक्यमब्रवी
त् ॥ यथाशूरोमहाशूराःप्रेषयध्वंहिशूकरम् ॥ २८ ॥ अथतेप्रेषिताःशूराबलतेजःपराक्रमाः ॥ गर्जमानाःप्रधावंतिबलतेजःपराक्रमाः ॥ २९ ॥
कोलंप्रतिगताःसर्वेवायुवेगेनसांप्रतम् ॥ विध्यंतिबाणजालैस्तेनिशितैर्वनचारकाः ॥ ३० ॥ नानाशस्त्रैरथास्त्रैश्चवाराहंवीररूपिणम् ॥ ३१ ॥ सुकलोवाच ॥
पतंतिबाणतोमराविमुक्तालुब्धकैःशराघनागिरिंप्रवर्षिणोयथातथाधरांतरे ॥ हतोदृढप्रहारिभिःसनिर्जितस्ततस्तथाशतैस्तुयूथपालकःसकोलःसंगरंग
तः ॥ ३२ ॥ स्वपुत्रपौत्रबांधवैःपरांश्चसंहरेत्सवैपतंतितेस्वदंष्ट्रयाहताहवेऽवलुब्धकाः ॥ पतंतिपादहस्तकाःस्थितस्यवेगभ्रामणैःसलुब्धगर्जमेवतंवराहोऽ
पश्यदागतम् ॥ ३३ ॥ स्वतेजसाविनाशितंमुखाग्रदंष्ट्रयाहतं ॥ गतःसयत्रभूपतिःसवांछतेनसंगरम् ॥ ३४ ॥ इक्ष्वाकुनाथंसुमहत्प्रसह्यसंत्रास्यक्रुद्धः
सहिशूकरेशः ॥ युद्धंवनेवांछतितेनसार्द्धमिक्ष्वाकुणासंगरहर्षयुक्तः ॥ ३५ ॥ वाराहःपुनरेवयुद्धकुशलःसंवांछतेसंगरंतुंडाग्रेणसुतीक्ष्णदंतनखरैःक्रुद्धोधरां
क्षोभयन् ॥ हुंकारोच्चारगर्वात्प्रहरतिविमलंभूपतिंतंचराजञ्ज्ञात्वाविष्णुपराक्रमंमनुसुतस्त्वानन्दरोमांचितः ॥ ३६ ॥ दृष्ट्वाशूकरपौरुषंयमतुलंमेनेपतिर्दे
वराड्देवारिंमनसाविचिन्त्यसहसावाराहरूपेणवै ॥ संप्रेक्ष्यैवमहाबलंबहुतरंयुक्तंत्वरेर्वारणंसैन्यंकोलविनाशनायसहसासंगृह्यसंगृह्यताम् ॥ ३७ ॥ प्रेषि
ताश्चवारणारथाश्ववेगवत्तराःसुबाणखड्गधारिणोभुशुंडिभिश्चमुद्गरैः ॥ सपाशपाणिलुब्धकानदंतितत्रतत्परानिवारितोनतिष्ठतोहयागजाश्चयद्गताः ॥ ३८ ॥
क्वचित्क्वचिन्नदृश्यतेक्वचित्क्वचित्प्रदृश्यतेक्वचिद्भयंप्रदर्शयेत्क्वचिद्भयान्प्रमर्दयेत् ॥ ३९ ॥ मर्दयित्वाभटान्वीरान्वाराहोरणदुर्जयः ॥ शब्दंचकार
दुर्धर्षंक्रोधारुणविलोचनः ॥ ४० ॥ कोशलाधिपतिर्वीरस्तंदृष्ट्वारणदुर्जयम् ॥ युध्यमानंमहाकायंमुंचंतंमेघवत्स्वनम् ॥ ४१ ॥ गर्जंतिसमरंविचरतिविल
सतिवीरान्स्वतेजसाधीरः ॥ तडिदिवमुखेषुदंष्ट्रातस्यविभात्युल्लसत्येव ॥ ४२ ॥ मनुपुत्रस्तथादृष्ट्वाकोलंचनिशितैःशरैः ॥ प्रतिभिन्नमेकैकंशस्त्राहतंचवं

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

धुभिः ॥ ४३ ॥ नरपतिरुवाचसैन्याःकिमिहनगृह्णंतुओजसाशूराः ॥ युध्यध्वंतत्रनिशितैर्बाणैस्तीक्ष्णैरनेनापि ॥ ४४ ॥ समाकर्ण्यततोवाक्यंक्रुद्धस्या
पिमहात्मनः ॥ ततस्तेसैनिकाःसर्वेयुद्धायसमुपस्थिताः ॥ ४५ ॥ अनेकैर्भटसाहस्रैर्वनेतंसमरेस्थितम् ॥ दिक्षुसर्वासुसंहत्यबिभिदुःशूकरंरणे ॥ ४६ ॥
विद्धश्चकैश्चित्तदाबाणजालैःसुयोधैश्चसंग्रामभूमौविशालैः ॥ क्वचिच्चक्रघातैःक्वचिद्वज्रपातैर्हतंदुर्जयंसंगरेतंमहांतैः ॥ ४७ ॥ ततःपौरुषैःक्रोधयुक्तःसकोलःसुवि
च्छिद्यपाशान्रणेप्रस्थितःसः ॥ महाशूकरैःसार्धमेवप्रयातस्ततःशोणितस्यापिधाराभिषिक्तः ॥ ४८ ॥ करोतिप्रहारंचतुंडेनवीरहयानांद्विपानांचचिच्छेद
वीरः ॥ स्वदंष्ट्राग्रभागेनतीक्ष्णेनवीरान्पदातीन्हिसंपातयेद्रोषभावैः ॥ ४९ ॥ जघानास्यशुंडंगजस्यापिरुष्टोभटान्हतान्पादनखैस्तुहृष्टः ॥ ५० ॥ तत
स्तेशूकराःसर्वेलुब्धकाश्चपरस्परम् ॥ युयुधुःसंगरंकृत्वाक्रोधारुणविलोचनाः ॥ ५१ ॥ लुब्धकैश्चहताःकोलाःकोलैश्चापिसुलुब्धकाः ॥ निहताःपतिताभू
मौक्षतजेनापिसारुणाः ॥ ५२ ॥ जीवंत्यक्त्वाहताःकोलैर्लुब्धकाः पतितारणे ॥ मृताश्चशूकरास्तत्रश्वानःप्राणांश्चतत्यजुः ॥ ५३ ॥ यत्रयत्रमृताभूमौप
तितामृगघातकाः ॥ बहवःशूकराराज्ञाखड्गपातैर्निपातिताः ॥ ५४ ॥ कतिनष्टाहताःकोलाभीतादुर्गेषुसंस्थिताः ॥ कुंजेषुकंदरांतेषुगुहांतेषुनृपो
त्तम ॥ ५५ ॥ लुब्धकाश्चमृताःकेचिच्छिन्नादंष्ट्राग्रसूकरैः ॥ प्राणांस्त्यक्त्वागताःस्वर्गेखंडशोविदलीकृताः ॥ ५६ ॥ वागुराःपाशजालाश्चकुटकाःपंजरा
स्तथा ॥ नाडचश्चपतिताभूमौयत्रतत्रसमंततः ॥ ५७ ॥ एकोदयितयासार्धंवाराहः परितिष्ठति ॥ पौत्रकैःपंचसप्तभिर्युद्धार्थंबलदर्पितः ॥ ५८ ॥ तमुवा
चतदाकांतंशूकरंशूकरीपुनः ॥ गच्छकांतमयासार्द्धमेभिस्तुबालकैःसह ॥ ५९ ॥ प्राहप्रीतोवराहस्तांविवस्तां[1]सुप्रियामिति ॥ क्वगच्छामिप्रभग्नोहंस्था
नंनास्तिमहीतले ॥ ६० ॥ मयिनष्टेमहाभागेकोलयूथंविनंक्ष्यति ॥ द्वयोश्चसिंहयोर्मध्येजलंपिबतिशूकरः ॥ ६१ ॥ द्वयोःशूकरयोर्मध्येसिंहोनैवपिब
त्यपः ॥ एवंशूकरजातीषुदृश्यतेबलमुत्तमम् ॥ ६२ ॥ तदहंनाशयाम्येवयदाभग्नोव्रजाम्यहम् ॥ जानेधर्ममहाभागेबहुश्रेयोविधायकम् ॥ ६३ ॥
कस्माल्लोभाद्भयाद्वापियुध्यमानःप्रणश्यति ॥ रणतीर्थंपरित्यज्यसस्यात्पापीनसंशयः ॥ ६४ ॥ निशितंशस्त्रसंव्यूहंदृष्ट्वाहर्षंप्रगच्छति ॥ अवगाह्यामरींसिं
धुंतीर्थपारंप्रगच्छति ॥ ६५ ॥ सयातिवैष्णवंलोकंपुरुषांश्चसमुद्धरेत् ॥ समायांतंचतदहंकथंभग्नोव्रजामिवै ॥ ६६ ॥ योधनंशस्त्रसंकीर्णंप्रवीरानन्ददा
यकम् ॥ दृष्ट्वाप्रयातिसंहृष्टस्तस्यपुण्यफलंशृणु ॥ ६७ ॥ पदेपदेमहत्स्नानंभागीरथ्याःप्रजायते ॥ रणाद्भग्नोगृहंयातियोलोभाच्चप्रियेशृणु ॥ ६८ ॥
मातृदोषंप्रकाशेतस्त्रीजातःपरिकथ्यते ॥ अत्रयज्ञाश्चतीर्थाश्चअत्रदेवामहौजसः ॥ ६९ ॥ पश्यंतिकौतुकंकांतेमुनयःसिद्धचारणाः ॥ त्रैलो ॥ ४४ ॥

१ विवस्तां व्यसनाकुलां दुःखार्तामित्यर्थः ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

क्वयंवर्ततेतत्रयत्रवीरप्रकाशनम् ॥ ७० ॥ समराद्भग्नंप्रपश्यंतिसर्वेत्रैलोक्यवासिनः ॥ शपंतिनिर्घृणंपापंप्रहसन्तिपुनःपुनः ॥ ७१ ॥ दुर्गतिंदर्शयेत्त
स्यधर्मराजोनसंशयः ॥ सम्मुखःसमरेयुद्धेस्वशिरःशोणितंपिबेत् ॥ ७२ ॥ अश्वमेधफलंभुंक्तेइंद्रलोकंप्रगच्छति ॥ यदाजयतिसंग्रामे
शत्रूंश्छूरोवरानने ॥ ७३ ॥ तदाप्रभुंजतेलक्ष्मींनानाभोगान्नसंशयः ॥ यदातत्रत्यजेत्प्राणान्सम्मुखःसन्निराश्रयः ॥ ७४ ॥ सगच्छे
त्परमंस्थानंदेवकन्यांप्रभुंजते ॥ एवंधर्मंविजानामिकथंभग्नोव्रजाम्यहम् ॥ ७५ ॥ अनेनसमरेयुद्धंकरिष्येनात्रसंशयः ॥ मनोःपुत्रेणधीरेणराज्ञाइक्ष्वा
कुणासह ॥ ७६ ॥ डिंभान्गृहीत्वायाहित्वंसुखंजीववरानने ॥ तस्यश्रुत्वावचःप्राहबद्धाहंतवबंधनैः ॥ ७७ ॥ स्नेहमानरसाख्यैश्वरतिक्रीडनकैःप्रिय ॥
पुरतस्तेसुतैःसार्द्धंप्राणांस्त्यक्ष्यामिमानद ॥ ७८ ॥ एवमेतौसुसंभाष्यपरस्परहितैषिणौ ॥ युद्धायनिश्चितौभूत्वासमालोकयतोरिपून् ॥ ७९ ॥ कोशला
धिपतिंवीरंतमिक्ष्वाकुंमहामतिम् ॥८०॥ यथैवमेघःपरिगर्जतेदिविप्रावृट्सुकालेषुतडित्प्रकाशैः॥तथैवसंगर्जतिकांतयासमंसमाह्वयेद्राजवरंखुराग्रैः ॥८१॥
तंगर्जमानंददृशमेहात्मावाराहमेकंपुरुषार्थयुक्तम् ॥ ससारअश्वस्यजवेनयुक्तःससम्मुखंतस्यनृवीरधीरः ॥ ८२ ॥ इति श्रीपद्मपुराणेभूमिखंडेवेनोपाख्या
नेसुकलाचरित्रेत्रयश्चत्वारिंशत्तमोऽध्यायः ॥ ४३ ॥ सुकलोवाच ॥ स्वसैन्यंदुर्धरंदृष्ट्वानिर्जितंदुर्धरेणतम् ॥ चुकोपभूपतिःक्रूरंदुःसहंशूकरंप्रति ॥ १ ॥
धनुरादायवेगेनबाणंकालानलोपमम् ॥ तस्याभिमुखमेवासौहयेनाभिससारसः ॥ २ ॥ सयदानृपतिंहयपृष्ठगतंवरपौरुषयुक्तममित्रहणम् ॥ परिपश्य
तिशूकरयूथपतिःप्रगतोभिमुखंरणभूमितले ॥ ३ ॥ निशितेनशरेणहतोहियदानृपतेर्हयपादतलेप्रगतः ॥ तमिहैवविलंघ्यचवेगमनाःप्रखरेणजवेनचको
लवरः ॥ ४ ॥ व्यथितस्तुरगःसकिरिःकिटिनानहियातिक्षितौसहिविद्धगतिः ॥ तुरगःपतितोभुवितुंडहतोलघुस्यंदनमेवगतोनृपतिः ॥ ५ ॥ सहिगर्जे
तिशूकरजातिरवैरथसंस्थितकोशलयेनजवैः ॥ गदयानिहतःकिलभूपतिनारणमध्यगतःसहियूथपतिः ॥ ६ ॥ परित्यज्यतनुंचस्वकांहितदागतएवहरेर्गृह
मेववरम् ॥ ७ ॥ कृत्वाहियुद्धंसमरेहितेनराज्ञासमंशूकरराजराजः ॥ पपातभूमौचहतोयदातुववर्षिरेदेववराःसुपुष्पैः ॥ ८ ॥ तस्योर्ध्वगःपुष्पचयःसुजातः
संतानकानामिवसौरभश्च ॥ सकुंकुमैश्चंदनवृष्टिमेवकुर्वंतिदेवाःपरितुष्यमाणाः ॥ ९ ॥ विमृश्यमानःसहितेनराज्ञाचतुर्भुजःसोपिबभूवराजन् ॥ दिव्यां
बरोभूषणदिव्यरूपःस्वतेजसाभातिदिवाकरोयथा ॥ १० ॥ दिव्येनयानेनदिवंगतोयदासुपूज्यमानःसुरराजदेवैः ॥ गंधर्वराजःसबभूवभूयःपूर्वंस्वकंकायमि
हैवहित्वा ॥ ११ ॥ इतिं श्रीपद्मपुराणेभूमिखंडेवेनोपाख्यानेसुकलाचरित्रेचतुश्चत्वारिंशोऽध्यायः ॥ ४४ ॥ सुकलोवाच ॥ अथतेलुब्धकाः
सर्वेशूकरींप्रतिजग्मिरे ॥ शूराश्वदारुणाःप्राप्ताःपाशहस्ताश्चभीषणाः ॥ १ ॥ चतुरश्चततोडिंभान्कृत्वास्थित्वाचशूकरी ॥ कुटुंबेनसमंकांतं

१ श्वानश्च इ० पा० ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

हतंदृष्ट्वामहाहवे ॥ २ ॥ भर्तुर्मेचिंतितंप्राप्तमृषिदेवैश्चपूजितः ॥ गतःस्वर्गंमहात्मासौवीर्येणानेनकर्मणा ॥ ३ ॥ अनेनापिपथायास्ये
स्वर्गंभर्त्तासतिष्ठति ॥ तयासुनिश्चितंकृत्वापुत्रान्प्रतिविचिंतितम् ॥ ४ ॥ यदाजीवंतिमेबालाश्चत्वारोवंशधारकाः ॥ भवत्यस्यसुवीरस्य
कोलस्यापिमहात्मनः ॥ ५ ॥ केनोपायेनपुत्रान्वैरक्षायुक्तान्करोम्यहम् ॥ इतिचिंतापराभूत्वादृष्ट्वापर्वतसंकटम् ॥ ६ ॥ तत्रमार्गंसुविस्तीर्णंनिष्कासायप्र
यास्यते ॥ तयासुनिश्चितंकृत्वापुत्रान्प्रतिविचिंतितम् ॥ ७॥ तानुवाचमहाराजपुत्रान्प्रतिसुमोहितान् ॥ यावत्तिष्ठाम्यहंपुत्रास्तावद्गच्छतशीघ्रगाः ॥८॥ते
षांमध्येसुतोज्येष्ठःकथंयास्यामिमातरम् ॥ संत्यज्यजीवलोभाच्चधिङ्मेमातःसुजीवितम् ॥ ९ ॥ पितृवैरंकरिष्यामिसाधयिष्येरणेरिपून् ॥ गृहीत्वात्वंकनी
यसोभ्रातॄन्स्त्रीन्दुर्गकंदरम् ॥१०॥ पितरंमातरंत्यक्त्वायोयातिहिसपापधीः ॥ नरकंचप्रयात्येवकृमिकोटिसमाकुलम् ॥ ११ ॥ तमुवाचसुदुःखार्तात्वांत्य
क्त्वाहंकथंसुत ॥ संयास्यामिमहापापात्रयोगच्छंतुमेसुताः ॥१२॥ कनीयसस्त्रयस्त्वेवगतागिरिवनांतरम् ॥ तौजग्मतूरणभुवंतेषामेवसुपश्यताम् ॥१३॥
तेजसासुबलेनापिगर्जतौचपुनःपुनः ॥ अथतेलुब्धकाःशूराःसंप्राप्तावातरंहसः ॥ १४ ॥ पथातेनापिदुर्गेणत्रयस्तेप्रेषितानृप ॥ तिष्ठतःस्मपथंरुद्ध्वाद्वावेतौ
जननीसुतौ ॥ १५ ॥ लुब्धकाश्चततःप्राप्ताःखड्गबाणधनुर्धराः ॥ प्रजघ्नुस्तोमरैस्तीक्ष्णैश्चक्रैश्चमुशलैस्ततः ॥१६ ॥ मातरंपृष्ठतःकृत्वातनयोयुध्यतेसतैः॥
दंष्ट्रयानिहताःकेचित्केचित्तुंडेनघातिताः ॥१७॥ संजघानखुराग्रैश्चशूं[1]राश्चपतितारणे ॥ युयुधेशूकरःसंख्येदृष्टोराज्ञामहात्मना ॥१८॥ पितुःसकाशाच्छूरो
यमितिज्ञात्वाससम्मुखः ॥ बाणपाणिर्महातेजामनुसूनुःप्रतापवान् ॥ १९ ॥ निशितेनापिबाणेनअर्द्धचंद्रानुकारिणा ॥ राज्ञाहतःपपातोर्व्यांविद्धोरस्कोमहा
त्मना ॥ २० ॥ममारसहसाभूमौपपातसहिशूकरः ॥ पुत्रमोहंपरंप्राप्तातस्योपरिगतास्वयम् ॥ २१ ॥ तयाचनिहताःशूरास्तुंडघातैर्महीतले ॥ निपेतुर्लुब्ध
काःशूराःकतिनष्टामृतानृप ॥ २२ ॥ द्रावयंतीमहत्सैन्यंदंष्ट्रयासूकरीततः ॥ यथाकृत्यासमुद्भूतामहाभयविधायिका ॥ २३ ॥ तमुवाचततोराज्ञीदेवराज
सुतोपमम् ॥ अनयानिहतंराजन्महत्सैन्यंतवैवहि ॥ २४ ॥ कस्मादुपेक्षसेकांततन्मेत्वंकारणंवद ॥ तामुवाचमहाराजोनाहंहन्मिइमांस्त्रियम् ॥ २५ ॥ महा
दोषंप्रियेदृष्टंस्त्रीवधेदैवतैःकिल ॥ तस्मान्नघातयेन्नारींप्रेषयेहंनकंचन ॥ २६ ॥ अस्यावधनिमित्तार्थेपापाद्बिभेमिसुंदरि ॥ एवमुक्त्वातदाराजावि
रराममहीपतिः ॥ २७ ॥ लुब्धकोझां[2]झरोनामदद्दशेसतुसूकरीम् ॥ कुर्वतींकदनंतेषांदुःसहांसुभटैरपि ॥ २८ ॥ आविव्याधसुवेगेनबाणेनानिशितेन ॥ ४५ ॥
हि ॥ संलग्नेनतुबाणेनशोणितेनपरिप्लुता ॥ २९ ॥ शोभमानात्वरांप्राप्तावीरश्रियासमाकुला ॥ तुंडेनापिहतःसंख्येझाझरःसतयापुनः ॥ ३० ॥

१ श्वानश्च इ० पा० । २ भार्गवोनाम इति, भार्गरोनाम इति, भृगुवो नाम इति पाठांतराणि ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

पतमानेनतेनापिझाझेरेणतदाहता ॥ खड्गेननिशितेनापिपपातविदलीकृता ॥ ३१ ॥ श्वसमानारणेनापिमूर्च्छेनाभिपरिप्लुता ॥ दुःखेनमहताविष्टा
जीवमानामहीतले ॥ ३२ ॥ इति श्रीपद्मपुराणेभूमिखंडेवेनोपाख्यानेसुकलाचरित्रेपंचचत्वारिंशोऽध्यायः ॥ ४५ ॥ सुकलोवाच ॥ श्वसं
तींशूकरींदृष्ट्वापतितांपुत्रवत्सलाम् ॥ सुदेवाकृपयाविष्टागत्वातांदुःखितांप्रति ॥ १ ॥ अभिषिच्यमुखंतस्याःशीतलेनोदकेनच ॥ पुनःसर्वांगमेवा
पिदुःखितांरणशालिनीम् ॥ २ ॥ पुण्येनशीततोयेनसाउवाचाभिषिंचतीम् ॥ उवाचमानुषींवाचंसुस्वरंनृपतिप्रियाम् ॥ ३ ॥ सुखंभवतुतेदेविअ
भिषिक्तात्वयायदिं ॥ संपर्कादर्शनात्तेद्यगतोमेपापसंचयः ॥ ४ ॥ तदाकर्ण्यमहद्वाक्यमद्भुताकारसंयुतम् ॥ चित्रमेतन्मयादृष्टंकृतंतेऽनाम
यंवचः ॥ ५ ॥ पशुजातिमतीचेयंसौष्ठवंभाषतेस्फुटम् ॥ स्वरव्यंजनसंपन्नंसंस्कृतमुत्तमंमम ॥ ६ ॥ हर्षेणविस्मयेनापिकृत्वासाहसमुत्तमम् ॥तत्रस्थासा
महाभागातंपतिंवाक्यमब्रवीत् ॥ ७ ॥ पश्यराजन्नपूर्वेयंसंस्कृतंभाषतेमहत् ॥ पशुयोनिगताचेयंयथावैमानुषोवदेत् ॥ ८ ॥ तदाकर्ण्यततोराजासर्व
ज्ञानवतांवरः ॥ अद्भुतमद्भुताकारंयन्नदृष्टंश्रुतंमया ॥ ९ ॥ तामुवाचततोराजासुदेवांसुप्रियांतदा ॥ पृच्छचैनांशुभांकांतेकाचेयंतुभविष्यति ॥ १० ॥
श्रुत्वातुनृपतेर्वाक्यंसापप्रच्छचसूकरीम् ॥ काभविष्यसित्वंभद्रेचित्रंतेदृश्यतेबहु ॥ ११ ॥ पशुयोनिगतात्वंवैभाषसेमानुषंवचः ॥ सौष्ठवंज्ञानसंपन्नं
वदमेपूर्वचेष्टितम् ॥ १२ ॥ भर्तुश्चापिमहाराजभटस्यास्यमहात्मनः ॥ कोयंधर्मोमहावीर्योगतःस्वर्गपराक्रमैः ॥ १३ ॥ आत्मनश्चस्वभर्तुश्चसर्वंपूर्वानु
गंवद ॥ एवमुक्त्वामहाभागाविरराम नृपप्रिया ॥ १४ ॥ शूकर्युवाच ॥ यदिपृच्छसिमांभद्रेममास्यचमहात्मनः ॥ तत्सर्वंतेप्रवक्ष्यामिचरितंपूर्वचेष्टित
म् ॥ १५ ॥ अयमेषमहाप्राज्ञोगंधर्वोगीतपंडितः ॥ रंगविद्याधरोनामसर्वशास्त्रार्थकोविदः ॥ १६ ॥ मेरुंगिरिवरश्रेष्ठंचारुकंदरनिर्झरम् ॥ तमाश्रित्यमहा
तेजाःपुलस्त्योमुनिसत्तमः ॥ १७ ॥ तपश्चचारतेजस्वीनिर्व्यलीकेनचेतसा ॥ विद्याधरस्तत्रगतःस्वेच्छयासमहाप्रभो ॥ १८ ॥ तमाश्रित्यगिरिश्रेष्ठंगीत
मभ्यसतेतदा ॥ स्वरतालसमोपेतंसुस्वरंचारुहासिनि ॥ १९ ॥ गीतंश्रुत्वामुनिस्तस्यध्यानाच्चलितमानसः ॥ गायंतंतमुवाचेदंगीतविद्याधरंप्रति॥२०॥
भवद्गीतेनदिव्येनदेवामुह्यंतिनान्यथा ॥ सुस्वरेणसुपुण्येनतालमानेनपंडित ॥ २१ ॥ लययुक्तेनभावेनमूर्च्छनासहितेनच ॥ मेमनश्चलितंध्यानाद्गीतेना
नेनसुव्रत ॥ २२ ॥ इदंस्थानंपरित्यज्यअन्यस्थानंव्रजस्वतत् ॥ गीतविद्याधरउवाच ॥ आत्मज्ञानसमंगीतमन्यस्थानंव्रजामिकिम् ॥ २३ ॥ दुःखंददे
नकस्यापिसुखदोनृषुसर्वदा ॥ गीतेनानेनदिव्येनसर्वास्तुष्यंतिदेवताः ॥ २४ ॥ शंभुश्चापिसमानीतोगीतध्वनिरतोद्विज ॥ गीतंसर्वरसंप्रोक्तंगीतमानंददा

१ क्रियाद्विरुक्तिरप्रयोजिका। २ लयमानसमन्वितम् इ० पा०। ३ अहमत्र प्रसाधये इ० पा०।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

यकम् ॥ २५ ॥ शृंगाराद्यारसाःसर्वैगीतेनापिप्रतिष्ठिताः ॥ शोभामायांतिगीतेनवेदाश्चत्वारउत्तमाः ॥ २६ ॥ गीतेनदेवताःसर्वास्तोषमायांतिनान्यथा ॥
तदेवंनिन्दसेगीतंमामेवंपरिचालये: ॥ २७ ॥ अन्यायोऽयंमहाभागतवैवइहदृश्यते ॥ पुलस्त्यउवाच ॥ सत्यमुक्तंत्वयाद्यैवगीतार्थंबहुपुण्यदम् ॥ २८ ॥
शृणुत्वंमामकंवाक्यंमानंत्यजमहामते ॥ नाहंगीतंप्रकुत्सामिगीतंवंदामिनान्यथा ॥ २९ ॥ विद्याश्चतुर्दशैवैताएकीभावेनभावदाः ॥ प्राणिनांसिद्धिमायां
तिमनसानिश्चलेनच ॥ ३० ॥ तपश्चतद्वन्मंत्राश्चसुसिद्ध्यंत्येकचिंतया ॥ हृषीकाणांमहावर्गश्चपलोममसंमतः ॥ ३१ ॥ विषयेष्वेवसर्वेषुनयत्यात्मान
मुच्चकैः ॥ चालयित्वामनस्तस्माद्ध्यानादेवनसंशयः ॥३२॥ यत्रशब्दंनरूपंचयुवतीनैवातिष्ठति॥ मुनयस्तत्रगच्छंतितपःसिद्ध्यर्थमेवहि ॥३३॥अयंगीतः
पवित्रस्तेबहुसौख्यप्रदायकः ॥ नपश्येमवयंवीरातिष्ठामोवनसंस्थिताः॥ ३४ ॥ अन्यत्स्थानंप्रयाहित्वंनोवावयंव्रजामहे ॥ गीतविधाधरउवाच ॥ इंद्रियाणांब
लंवर्गंजितंयेनमहात्मना ॥ ३५ ॥ सजयीकथ्यतेयोगीसचवीरःससाधकः ॥ शब्दंश्रुत्वाथवादृष्ट्वारूपमेवंमहामते ॥ ३६ ॥ चलतेनैवयोध्यानात्सधीर
स्तपसाधकः ॥ भवांस्तुतेजसाहीनइंद्रियैर्विजितोयतः ॥ ३७ ॥ स्वर्गेपिनास्तिसामर्थ्यममगीतस्यधर्षणे ॥ वर्जयंतिवनंसर्वेहीनवीर्यानसंशयः ॥ ३८ ॥
अयंसाधारणोविप्रवनदेशोनसंशयः ॥ देवानांसर्वजीवानांयथाममतथातव ॥ ३९ ॥ कथंगच्छाम्यहंत्यक्त्वावनमेवमनुत्तमम् ॥ यूयंगच्छंतुतिष्ठंतुयद्भ
व्यंतत्तुनान्यथा ॥ ४० ॥ एवमाभाष्यतंविप्रंगीतविद्याधरस्तदा ॥ समाकर्ण्यततस्तेनमुनिनातस्यउत्तरम् ॥ ४१ ॥ चिंतयामासमेधावीकिंकृत्वासुकृतं
भवेत् ॥ क्षमांकृत्वाजगामाथअन्यत्स्थानंद्विजोत्तमः ॥ ४२ ॥ तपश्चचारधर्मात्मायोगासनगतःसदा ॥ कामंक्रोधंपरित्यज्यमोहंलोभंतथैवच॥ ४३॥
सर्वेन्द्रियाणिसंयम्यमनसासममेवच ॥ एवंस्थितस्तदायोगीपुलस्त्योमुनिसत्तमः ॥ ४४ ॥ सुकलोवाच ॥ गतेतस्मिन्महाभागेपुलस्त्येमुनिपुंगवे ॥
कालादिष्टेनतेनापिगीतविद्याधरेणच ॥ ४५ ॥ चिंतितंसुचिरंकालंनदृष्टोयंभयान्मम ॥ क्वगतास्तिष्ठतेवापिकुरुतेकिंकथंचसः ॥ ४६ ॥ ज्ञात्वापद्मात्म
जसुतमेकांतवनशालिनम् ॥ गतोवराहरूपेणतस्याश्रममनुत्तमम् ॥ ४७ ॥ आसनस्थंमहात्मानंतेजोज्वालासमाविलम् ॥ दृष्ट्वाचकारवैक्षोभंतस्यविप्र
स्यभामिनि ॥४८॥ धर्षयेन्नियतंविप्रंतुंडाग्रेणकुचेष्टया ॥ पशुंज्ञात्वामहाराजक्षमतेतस्यदुष्कृतम् ॥ ४९ ॥ मूत्रयेत्पुरतःकृत्वाविष्ठांचकुरुतेततः ॥ नृत्यते
क्रीडतेतत्रपततिप्रोच्चलेत्पुनः ॥ ५० ॥ पशुंज्ञात्वापरित्यक्तोमुनिनातेनभूपते ॥ एकदातुतथायातेतेनरूपेणवैपुनः ॥ ५१ ॥ अट्टाट्टहासेनपुनर्हास्य
मेवंकृतंतदा ॥ रोदनंचकृतंतत्रगीतंगायतिसुस्वरम् ॥ ५२ ॥ तथातमागतंविप्रोगीतविद्याधरंनृप ॥ चेष्टितंतस्यवैदृष्ट्वाघोणिरेषभवेन्नहि ॥ ५३ ॥ ज्ञात्वात
स्यतुवृत्तांतंमामेवंपरिचालयेत् ॥ पशुंज्ञात्वामयात्यक्तोदुष्टएषमुनिर्घृणः ॥ ५४ ॥ एवंज्ञात्वामहात्मानंगंधर्वाधममेवहि ॥ चुकोपमुनिशार्दूलस्तंशशा

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

पमहामातिः ॥ ५५ ॥ यस्माच्छूकररूपेणमामेवंपरिचालयेः ॥ तस्माद्व्रजमहापापपापयोनिंतुशौकरीम् ॥ ५६ ॥ शप्तस्तेनापिविप्रेणगतोदेवंपुरंदरम् ॥
तमुवाचमहात्मानंकंपमानोवरानने ॥ ५७ ॥ शृणुवाक्यंसहस्राक्षतवकार्यंकृतंमया ॥ तपएवहिकुर्वन्सन्दारुणंमुनिपुंगवः ॥ ५८ ॥ तस्मात्तपःप्रभा
वात्तुचालितःक्षोभितोमया ॥ शप्तस्तेनास्मिविप्रेणदेवरूपंप्रणाशितम् ॥ ५९ ॥ पशुयोनिंगतंशक्रमामेवंपरिरक्षय ॥ ज्ञात्वातस्यसवृत्तांतंगीतविद्याधरस्य
च ॥ ६० ॥ तेनसार्धंगतश्चेंद्रस्तंमुनिंपर्यभाषत ॥ दीयतामनुग्रहोनाथसिद्धिज्ञोसिद्विजोत्तम ॥ ६१ ॥ क्षम्यतांमुनिवर्योस्मिन्क्रियतांशापमोक्षणम् ॥
इतिसंप्रार्थितोविप्रोमहेंद्रेणाहहृष्टधीः ॥ ६२ ॥ पुलस्त्यउवाच ॥ वचनात्तवदेवेशक्षंतव्यंचमयापिहि ॥ भविष्यतिमहाराजमनुपुत्रोमहाबलः ॥ ६३ ॥
इक्ष्वाकुर्नामधर्मात्मासर्वधर्मानुपालकः ॥ तस्यहस्ताद्यदामृत्युरस्यैवचभविष्यति ॥ ६४ ॥ तदैषवैस्वकंदेहंप्राप्स्यतेनात्रसंशयः ॥ एतत्तेसर्ववृत्तां
तंशूकरस्यनिवेदितम् ॥ ६५ ॥ आत्मनश्चप्रवक्ष्यामिपत्यासार्धंशृणुष्वहि ॥ मयाचपातकंघोरंकृतंयत्पापयापुरा ॥ ६६ ॥ इति श्रीपद्मपुराणे
भूमिखंडेवेनोपाख्यानेसुकलाचरित्रेषट्चत्वारिंशोऽध्यायः ॥ ४६ ॥ सुकलोवाच ॥ सुदेवाचारुसर्वांगीतामुवाचाथसूकरीम् ॥ पशुयोनिंगता
त्वंहिकथंवदसिसंस्कृतम् ॥ १ ॥ एवंविधंमहाज्ञानंकस्माद्भूतंवदस्वमे ॥ कथंजानासिवैभर्तुश्चरित्रमात्मनःशुभे ॥ २ ॥ शूकर्युवाच ॥ प
शोर्भविनमोहनमुष्टाहंवरवर्णिनि ॥ निहताखड्गबाणैश्चपतितारणमूर्धनि ॥ ३ ॥ मूर्च्छयाभिपरिक्लिन्नाज्ञानहीनावरानने ॥ त्वयाभिषिक्तायेनाहंपुण्यहस्ते
नसुंदरि ॥ ४ ॥ पुण्योदकेनशीतेनतवहस्तगतेनवै ॥ अभिषिक्तेहिमेकायेमोहोनष्टोविहायमाम् ॥ ५ ॥ यथाविनाशंतेजोभिरंधकारःप्रयातिसः ॥ तथा
तवाभिषेकेनममपापंगतंशुभे ॥ ६ ॥ प्रसादात्तवचार्वंगिलब्धंज्ञानंपुरातनम् ॥ पुण्यांगतिंप्रयास्यामिइतिज्ञातंमयाशुभे ॥ ७ ॥ श्रूयतामभिधास्यामिपू
र्ववृत्तांतमात्मनः ॥ यत्कृतंतुमयाभद्रेपापयादुष्कृतंबहु ॥ ८ ॥ कलिंगाख्येमहादेशेश्रीपुरंनामपत्तनम् ॥ सर्वसिद्धिसमाकीर्णंचतुर्वर्णनिषेवितम् ॥ ९ ॥
वसतिस्मद्विजःकोपिवसुदत्तइतिश्रुतः ॥ ब्रह्माचारपरोनित्यंसत्यधर्मपरायणः ॥ १० ॥ वेदवेत्ताज्ञानवेत्ताशुचिमान्गुणवान्धनी ॥ धनधान्यसमाकीर्णः
पुत्रपौत्रैरलंकृतः ॥ ११ ॥ तस्याहंतनयाभद्रेसोदरैःस्वजनबांधवैः ॥ अलंकारैस्तुशृंगारैर्भूषितास्मिवरानने ॥ १२ ॥ सुदेवानाममेतातश्चकारसमहा
मतिः ॥ तस्याहंदयितानित्यंपितुश्चापिमहामते ॥ १३ ॥ रूपेणाप्रतिमाजातासंसारेनास्तितादृशी ॥ रूपयौवनगर्वेणमत्ताहंचारुहासिनी ॥ १४ ॥ अहं
कन्यासुरूपावैसर्वालंकारशोभिता ॥ मांचदृष्ट्वाततोलोकाःसर्वेस्वजनवर्गकाः ॥ १५ ॥ मामेवंयाचमानास्तेविवाहार्थेवरानने ॥ याचिताहंद्विजैःसर्वैर्नददा
तिपितामम ॥ १६ ॥ स्नेहाच्चैवमहाभागेसुमोहसमहामतिः ॥ नदत्ताहंतदातेनपित्राचैवमहात्मना ॥ १७ ॥ संप्राप्तंयौवनंबालेमयिभावसमन्वितम् ॥ रूपं

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

मेतादृशंदृष्ट्वाममातासुदुःखिता ॥ १८ ॥ पितरंमेउवाचाथकस्मात्कन्यानदीयते ॥ त्वंकस्मैसुद्विजायैवब्राह्मणायमहात्मने ॥ १९ ॥ देहिकन्यांमहाभा
गसंप्राप्तायौवनंत्वियम् ॥ वसुदत्तोद्विजश्रेष्ठःप्रत्युवाचद्विजोत्तमः ॥ २० ॥ मातरंमेमहाभागेश्रूयतांवचनंमम ॥ महामोहेनमुग्धोऽस्मिसुतायावरवर्णिनि ॥
॥ २१ ॥ योमेगृहस्थोविप्रोवैभविष्यतिशुभेशृणु ॥ तस्मैकन्यांप्रदास्यामिजामात्रेतुनसंशयः ॥ २२ ॥ ममप्राणप्रियाचैषासुदेवानात्रसंशयः ॥ एवमूचेम
दर्थेसवसुदत्तःपितामम ॥ २३ ॥ कौशिकस्यकुलेजातःसर्वविद्याविशारदः ॥ ब्राह्मणानांगुणैर्युक्तःशीलवान्गुणवाञ्छुचिः ॥ २४ ॥ वेदाध्ययनसंपन्नंपठ
मानंहिसुस्वरम् ॥ भिक्षार्थंद्वारमायांतंपितृमातृविवर्जितम् ॥ २५ ॥ तंदृष्ट्वासमनुप्राप्तंरूपंवीक्ष्यमहामतिः ॥ तंप्रोवाचपिताएवंकोभवान्वैभविष्यति ॥
॥ २६ ॥ किंतेनामकुलंगोत्रमाचारंवदसांप्रतम् ॥ समाकर्ण्यपितुर्वाक्यंवसुदत्तमुवाचसः ॥ २७ ॥ कौशिकस्यान्वयेजातोवेदवेदांगपारगः ॥ शिवशर्मेति
मेनामपितृमातृविवर्जितः ॥ २८ ॥ संतिमेभ्रातरश्चान्येचत्वारोवेदपारगाः ॥ एवंकुलंसमाख्यातमाचारःकुलसंभवः ॥ २९ ॥ एवंसर्वसमाख्यातंपितरंशि
वशर्मणा ॥ शुभेलग्नेतिथौप्राप्तेनक्षत्रेभगदैवते ॥ ३० ॥ पित्रादत्तास्मिसुभगेतस्मैविप्रायवैतदा ॥ पितृगेहेवसाम्येकातेनसार्धंमहात्मना ॥ ३१ ॥ नैवशु
श्रूषितोभर्तामयासपापयातदा ॥ पितृमातृसुद्रव्येणगर्वेणापिप्रमोहिता ॥३२॥ अंगसंवाहनंतस्यनकृतंहिमयाकदा ॥ रतिभावेनस्नेहेनवचनेनमयाशुभे ॥
॥ ३३ ॥ क्रूरबुद्ध्याहिदृष्टोसौसर्वदापापयामया ॥ पुंश्चलीनांप्रसंगेनतद्भावंहिगताशुभे ॥ ३४ ॥ मातापित्रोश्चभर्तुश्चभ्रातृणांहितमेवच ॥ नकरोम्य
हमेवापियत्रयत्रव्रजाम्यहम् ॥ ३५ ॥ एवंमेदुष्कृतंदृष्ट्वाशिवशर्मापतिर्मम ॥ स्नेहाच्छ्वशुरवर्गस्यममभर्त्तामहामतिः ॥ ३६ ॥ नकिंचिद्वक्तिमांसोपिक्ष
मतेदुष्कृतंमम ॥ वार्यमाणाकुटुंबेनअहमेवंसुपापिनी ॥ ३७ ॥ तस्यशीलंविदित्वातेसाधुत्वंशिवशर्मणः ॥ पितामाताचमेसर्वेममपापेनदुःखिताः ॥३८॥
भर्त्तामेदुष्कृतंदृष्ट्वास्वगृहान्निर्गतोबहिः ॥ तंदेशंग्राममेनंचपरित्यज्यगतस्ततः ॥ ३९ ॥ गतेभर्तरिमेतातःसंजातश्चिंतयान्वितः ॥ ममदुःखेनदुःखा
त्मायथारोगेणपीडितः ॥ ४० ॥ मममाताउवाचैनंभर्तारंदुःखपीडितम् ॥ कस्माच्चिंतयसेकांतवदद्दुःखंममाग्रतः ॥ ४१ ॥ वसुदत्तउवाचैनांमातरंमम
नंदने ॥ सुतांत्यक्त्वागतोविप्रोजामाताशृणुवल्लभे ॥ ४२ ॥ इयंपापसमाचारानिर्घृणापापचारिणी ॥ अनयाहिपरित्यक्तःशिवशर्मामहामतिः ॥ ४३ ॥
समस्तस्यकुटुंबस्यदाक्षिण्येनमहामतिः ॥ ममायंसद्विजःकांतेसुदेवांनैवभाषते ॥ ४४ ॥ वसतेसौम्यभावेननैवनिंदतिकुत्सति ॥ सुदेवांपापसंचारांस ॥ ४७ ॥
वैपांडितबुद्धिमान् ॥ ४५ ॥ भविष्यतित्वियंदुष्टासुदेवाकुलनाशिनी ॥ अहमेनांपरित्यज्यव्रजामिगृहवासिनि ॥ ४६ ॥ ब्राह्मण्युवाच ॥ अद्यज्ञातंत्वया
कांतसुतायागुणदूषणम् ॥ तवमोहेनस्नेहेननष्टेयंशृणुसांप्रतम् ॥ ४७ ॥ तावद्विलाडयेत्पुत्रंयावत्स्यात्पंचवार्षिकः ॥ शिक्षाबुद्ध्यासदाकांतपुनर्मो

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

हेनपोषयेत् ॥ ४८ ॥ स्नानाच्छादनकैर्भक्ष्यैर्भोज्यैःपेयैर्नसंशयः ॥ गुणेषुयोजयेत्कांतसद्विद्यासुचतंसुतम् ॥ ४९ ॥ गुणशिक्षार्थंनिर्मोहःपिताभवति
सर्वदा ॥ पालनेपोषणेकांतसंमोहःपरिजायते ॥ ५० ॥ सगुणंनवदेत्पुत्रंकुत्सयेच्चदिनेदिने ॥ काठिन्यंचवदेन्नित्यंवचनैःपरिपीडयेत् ॥ ५१ ॥ यथाहि
साधयेन्नित्यंसुविद्यांज्ञानतत्परः ॥ अभिमानेच्छलेनापिपापंत्यक्त्वाप्रदूरतः ॥ ५२ ॥ नैपुण्यंजायतेनित्यंविद्यासुचगुणेषुच ॥ माताचताडयेत्कन्यां
स्नुषांश्वश्रूर्विताडयेत् ॥ ५३ ॥ गुरुश्चताडयेच्छिष्यंततःसिध्यंतिनान्यथा ॥ भार्यांचताडयेत्कांतअमात्यंनृपतिस्तथा ॥ ५४ ॥ हयंचताडयेद्वीरो
गजंमात्रोदिनेदिने ॥ शिक्षाबुद्ध्याप्रसिध्यंतिताडनात्पालनाद्विभो ॥ ५५ ॥ त्वयेयंनाशितानाथसर्वदैवनसंशयः ॥ सार्धंसुब्राह्मणेनापिभवताशिवश
र्मणा ॥ ५६ ॥ निरंकुशाकृतागेहेतेननष्टामहामते ॥ तावद्धिधारयेत्कन्यांगृहेकांतवचःशृणु ॥ ५७ ॥ अष्टवर्षान्वितायावत्प्रबलांनैवधारयेत् ॥ पितुर्गे
हस्थितापुत्रीयत्पापंहिप्रकुर्वती ॥ ५८ ॥ उभाभ्यामपितत्पापंपितृभ्यामपिविंदति ॥ तस्मान्नधार्यतेकन्यासमर्थानिजमंदिरे ॥ ५९ ॥ यस्यदत्ताभवे
त्साचतस्यगेहेप्रपोषयेत् ॥ तत्रस्थासाधयेत्कांतंसगुणंभक्तिपूर्वकम् ॥ ६० ॥ कुलस्यजायतेकीर्तिःपितासुखेनजीवति ॥ तत्रस्थाकुरुते
पापंतत्पापंभुंजतेपतिः ॥ ६१ ॥ तत्रस्थावर्द्धतेनित्यंपुत्रैःपौत्रैःसदैवसा ॥ पिताकीर्तिमवाप्नोतिसुतायाःसुगुणैःप्रिय ॥ ६२ ॥ तस्मा
न्नधारयेत्कांतगेहेपुत्रींसभर्तृकाम् ॥ इत्यर्थेश्रूयतेकांतइतिहासोभविष्यति ॥ ६३ ॥ अष्टविंशतिकेप्राप्तेयुगेद्वापरकेमहान् ॥ उग्रसे
नस्यवीरस्ययदुज्येष्ठस्ययत्प्रभो ॥ ६४ ॥ चरित्रंतेप्रवक्ष्यमिशृणुष्वैकमनाद्विज ॥ ६५ ॥ इति श्रीपद्मपुराणेभूमिखंडेवेनोपाख्या
नेसुकलाचरित्रेसप्तचत्वारिंशोऽध्यायः ॥ ४७॥ ब्राह्मण्युवाच ॥ ॥ माथुरेविषयेरम्येमथुरायांनृपोत्तमः ॥ उग्रसेनेतिविख्यातोयादवःपरवीरहा ॥ १ ॥ सर्व
धर्मार्थतत्वज्ञोवेदज्ञःश्रुतवान्बली ॥ दाताभोक्तागुणग्राहीसद्गुणान्वेत्तिभूपतिः ॥ २ ॥ राज्यंचकारमेधावीप्रजाधर्मेणपालयेत् ॥ एवंसचमहातेजाउग्रसेनःप्र
तापवान् ॥ ३ ॥ वैदर्भेविषयेपुण्येसत्यकेतुःप्रतापवान् ॥ तस्यकन्यामहाभागापद्माक्षिकमलानना ॥ ४ ॥ नाम्नापद्मावतीनामसत्यधर्मपरायणा ॥
सातुस्त्रीणांगुणैर्युक्ताद्वितीयेवसमुद्रजा ॥५॥ वैदर्भीशुशुभेराजन्स्वगुणैःसत्यकारणैः ॥ माथुरउग्रसेनस्तुउपयेमेसुलोचनाम्॥६॥ तयासहमहाभागसुखंरेमे
प्रतापवान् ॥ अतिप्रीतोगुणैस्तस्यास्तयासहसुखीभवेत् ॥७॥ तस्याःस्नेहेनप्रीत्याचसंमुग्धोमाथुरेश्वरः ॥ पद्मावतीमहाभागातस्यप्राणप्रियाभवत् ॥८॥
तयाविनानबुभुजेतयासहप्रक्रीडयेत् ॥ तयाविनानसेवेतपरमंसुखमेवसः ॥ ९ ॥ एवंप्रीतिकरौजातौपरस्परमनुत्तमौ ॥ स्नेहवंतौद्विजश्रेष्ठसुखसंप्रीतिदा
यकौ॥१०॥सत्यकेतुश्चराजेंद्रःसस्मारसपद्मावतीम्॥स्वसुतांतांमहाभागेमातातस्याःसुदुःखिता।११।सदूतान्प्रेषयामासवैदर्भोमथुरांप्रति॥उग्रसेनंनृवीरेंद्रं

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

सादरेणद्विजोत्तम ॥१२॥ उग्रसेनंमहाराजंसदूतोवाक्यमब्रवीत् ॥ विदर्भाधिपतिर्वीरोभक्त्यास्नेहेननंदयन् ॥१३॥ आत्मनःकुशलंब्रूतेभवतांपरिपृच्छति॥
सत्यकेतुर्महाराजत्वामेवंपरिपृष्टवान् ॥ १४ ॥ दर्शनायप्रेषयस्वसुतांपद्मावतींमम ॥ यदित्वंमन्यसेनाथप्रीतिस्नेहंहितस्यच ॥ १५ ॥ प्रेषयस्वमहाभा
गांप्रियांप्रीतिकरांतव ॥ औत्कण्ठ्येनमहाराजससोत्कंठेनवर्तते ॥ १६ ॥ समाकर्ण्यततोवाक्यमुग्रसेनोनृपोत्तमः ॥ प्रीत्यास्नेहेनतस्यापिसत्यकेतोर्महा
त्मनः ॥ १७ ॥ दाक्षिण्येनचविप्रेंद्रप्रेषयामासभूपतिः ॥ पद्मावतींप्रियांभार्यामुग्रसेनःप्रतापवान् ॥ १८ ॥ प्रेषितानेनराजेंद्रगतापद्मावतीस्वकम् ॥ पूर्वंगृ
हंसतीसातुमहाहर्षेणसंकुला ॥ १९ ॥ पितृपूर्वंकुटुंबंतुददृशेचारुमंगला ॥ पितुःपादौननामाथशिरसासत्यतत्परा ॥ २० ॥ आगतायांमहाराजापद्माव
त्यांद्विजोत्तम ॥ हर्षेणमहताविष्टोविदर्भाधिपतिर्नृपः ॥ २१ ॥ वर्द्धितादानमानैश्चवस्त्रालंकारभूषणैः ॥ पद्मावतीसुखेनापिपितुर्गेहेप्रवर्तते ॥ २२ ॥ सखी
भिःसहितासातुनिःशंकापरिवर्तते ॥ रमतेसातदातत्रयथापूर्वंतथैवच ॥ २३ ॥ गृहेवनेतडागेषुप्रासादेचतथैवसा ॥ पुनर्बालेवभूतासानिर्लज्जासंप्रव
र्तते॥ २४ ॥ निःशंकावर्ततेविप्रसखीभिःसहसर्वदा ॥ पतिव्रतामहाभागाहर्षेणमहतान्विता ॥२५॥ सुखंतुपितृगेहस्यदुर्लभंश्वशुरेगृहे ॥ एवंज्ञात्वातदारेमे
कदाईदृग्भविष्यति ॥ २६ ॥ अनेनमोहभावेनक्रीडालुब्धावरानना ॥ सखीभिःसहितानित्यंवनेषूपवनेतदा ॥२७॥ इति श्रीपद्मपुराणेभूमिखंडेवेनोपाख्या
नेसुकलाचरित्रेऽष्टचत्वारिंशोऽध्यायः ॥ ४८ ॥ ब्राह्मण्युवाच ॥ एकदातुमहाभागगतासापर्वतोत्तमे ॥ रमणीयंवनंदृष्ट्वाकदलीखंडमंडितम् ॥ १ ॥ शालै
स्तालैस्तमालैश्चनालिकेरैस्तथोत्कटैः ॥ पूगीफलैर्मातुलिंगैर्नारंगैश्चारुजंबुकैः ॥ २ ॥ चंपकैःपाटलैःपुण्यैःपुष्पितैःकुटकैर्वटैः ॥ अशोकबकुलोपेतंनाना
वृक्षैरलंकृतम् ॥ ३ ॥ पर्वतंपुण्यवंतंतंपुष्पितैश्चनगोत्तमैः ॥ सर्वत्रदृश्यतेरम्योनानाधातुसमाकुलः ॥ ४ ॥ तडागंसर्वतोभद्रंपुण्यतोयेनपूरितम् ॥ कमलैः
पुष्पितैश्चान्यैःसुगंधैःकनकोत्पलैः ॥ ५ ॥ श्वेतोत्पलैर्विभासंतंरक्तोत्पलसुपुष्पितैः ॥ नीलोत्पलैश्चकह्लारैर्हंसैश्चजलकुक्कुटैः ॥ ६ ॥ पक्षिभिर्जलजैश्चान्यै
र्नानाधातुसमाकुलः ॥ तडागंसर्वतःशुभ्रंनानापक्षिगणैर्युतम् ॥ ७ ॥ कोकिलानांरुतैःपुण्यैःसुस्वरैःपरिशोभितः ॥ मधुराणांतथाशब्दैःसर्वत्रमधुरायते ॥
॥ ८ ॥ षट्पदानांसुनादेनसर्वत्रपरिशोभते ॥ एवंविधंगिरिंरम्यंतदेववनमुत्तमम् ॥ ९ ॥ तडागंसर्वतोभद्रंददृशेनृपनंदिनी ॥ वैदर्भीक्रीडमानासासखीभिः
सहितातदा ॥ १० ॥ समालोक्यवनंपुण्यंसर्वत्रकुसुमाकुलम् ॥ चापल्येनप्रभावेनस्त्रीभावेनचलीलया ॥ ११ ॥ पद्मावतीसरस्तीरेसखीभिःसहितातदा॥
जलक्रीडासमालीनाहसतेगायतेपुनः ॥ १२ ॥ रममाणाचसातस्मिंस्तस्मिन्सरसिभामिनी ॥ एवंविप्रतदासातुसुखेनपरिवर्तयेत् ॥ १३ ॥ विष्णुरुवाच॥
गोभिलोनामवैदैत्योभृत्योवैश्रवणस्यच ॥ दिव्येनापिविमानेनसर्वभोगपरिप्लुतः ॥ १४ ॥ यातिचाकाशमार्गेण[1]गोभिलोदैत्यसत्तमः ॥ तेनदृष्टाविशा

१ तडागस्योर्द्ध्वमागतः । इ० पा० ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

लाक्षीवैदर्भीनिर्भयातदा ॥ १९ ॥ सर्वयोषिद्वरासाहिउग्रसेनस्यवैप्रिया ॥ रूपेणाप्रतिमालोकेसर्वांगेषुविराजते ॥ १६ ॥ रतिर्वैमन्मथस्यापिकिंवापीयं
हरिप्रिया ॥ किंवापिपार्वतीदेवीशचीकिंवाभविष्यति ॥ १७॥ यादृशीदृश्यतेचेयंनारीणांप्रवरोत्तमा ॥ अन्यापिईदृशीनास्तिद्वितियाक्षितिमंडले ॥१८॥
नक्षत्रेषुयथाचंद्रःसंपूर्णोभातिशोभनः ॥ गुणरूपकलाभिस्तुतथाभातिवरानना ॥ १९ ॥ पुष्करेषुयथाहंसस्तथेयंचारुहासिनी ॥ अहोरूपमहोभावअ
स्यास्तुपरिदृश्यते ॥ २० ॥ काकस्यशोभनाबालाचारुवृत्तपयोधरा ॥ व्यमृशद्गोभिलोदैत्यःपद्मावतींवराननाम् ॥ २१ ॥ चिंतयित्वाक्षणंविप्रकाक
स्यापिभविष्यति ॥ ज्ञानेनमहताज्ञात्वावैदर्भीतिनसंशयः ॥ २२ ॥ दयिताउग्रसेनस्यपतिव्रतपरायणा ॥ आत्मबलेनतिष्ठंतीदुःप्राप्यापुरुषैरपि ॥ २३॥
उग्रसेनोमहामूर्खःप्रेषितायेनवैवरा ॥ पितुर्गेहमियंबालासतुभाग्येनवर्जितः ॥ २४ ॥ अनयाविनासजीवेच्चकथंकूटमतिःसदा ॥ किंवानपुंसकोराजा
एनांयोहिपरित्यजेत् ॥ २५ ॥ तांदृष्ट्वासतुकामात्मासंजातस्तत्क्षणादपि ॥ इयंपतिव्रताबालादुष्प्राप्यापुरुषैरपि ॥ २६ ॥ कथंभोक्ष्याम्यहंगत्वाकामो
मामतिपीडयेत् ॥ अभुक्त्वैनांयदायास्येतत्स्यान्मृत्युर्ममैवहि ॥ २७ ॥ अद्यैवहिनसंदेहोयतःकामोमहाबलः ॥ इतिचिंतापरोभूत्वागोभिलोमनसे
क्षत ॥ २८ ॥ कृत्वामायामयंरूपमुग्रसेनस्यभूपतेः ॥ यादृशस्तूग्रसेनश्चसांगोपांगोमहानृपः ॥ २९ ॥ गोभिलस्तादृशोभूत्वागत्याचस्वरभाषया ॥
यथावस्त्रोयथावेशोवयसाचतथापुनः ॥ ३० ॥ दिव्यमाल्यांबरधरोदिव्यगंधानुलेपनः ॥ सर्वाभरणशोभांगोयादृशोमाथुरेश्वरः ॥ ३१ ॥ भूत्वाथतादृशोदै
त्यउग्रसेनमयस्तदा ॥ माययापरयायुक्तोरूपलावण्यसंपदा ॥ ३२ ॥ पर्वताग्रेअशोकस्यच्छायामाश्रित्यसंस्थितः ॥ शिलातलस्थोदुष्टात्मावीणादंडेनवी
रकः ॥ ३३ ॥ सुस्वरंगायमानस्तुगीतंविश्वप्रमोहनम् ॥ तालमानक्रियोपेतंसप्तस्वरविभूषितम् ॥३४ ॥ गीतंगायतिदुष्टात्मातस्यारूपेणमोहितः ॥ पर्वता
ग्रेस्थितोविप्रहर्षेणमहतान्वितः ॥ ३५ ॥ सखीमध्यगतासातुपद्मावतीवरानना ॥ शुश्रुवेसुस्वरंगीतंतालमानलयान्वितम् ॥ ३६ ॥ कोऽयंगायतिधर्मा
त्मामहत्सौख्यप्रदायकम् ॥ गीतंहिसत्क्रियोपेतंसर्वभावसमन्वितम्॥३७॥ सखीभिःसहितागत्वाऔत्सुक्येननृपात्मजा ॥ अशोकच्छायामाश्रित्यविमलेसु
शिलातले ॥ ३८ ॥ ददर्शभूपवेषेणगोभिलंदानवाधमम् ॥ पुष्पमालांबरधरंदिव्यगंधानुलेपनम् ॥ ३९ ॥ सर्वाभरणशोभांगंपद्मावतीपति
व्रता ॥ मथुरेशःसमायातःकदाधर्मपरायणः ॥ ४० ॥ ममनाथोमहात्मावैराज्यंत्यक्त्वाप्रदूरतः ॥ यावद्विचिंतयेत्साचतावत्पापेनतेनसा
॥ ४१ ॥ समाहूतातुरभूयएहित्वंहिप्रियेमम ॥ चकिताशंकितासाचकथंभर्त्तासमागतः ॥ ४२ ॥ लज्जितादुःखिताजाताअधःकृत्वाततोमुखम् ॥
अहंपापादुराचारानिःशंकापरिवर्तिता ॥ ४३ ॥ कोपमेवंमहाभागःकरिष्यतिनसंशयः ॥ यावद्विचिंतयेत्साचतावत्तेनापिपापिना ॥ ४४ ॥

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

समाहूतातुरीभूयएह्येहित्वंममप्रिये ॥ त्वयाविनाकृतोदेविप्राणान्धर्तुंवरानने ॥ ४५ ॥ नहिशक्तोम्यहंकांतेजीवितंप्रियमेवच ॥ तवस्नेहेनलुब्धोस्मित्वां
त्यक्त्वानोत्सहेभृशम् ॥ ४६ ॥ ब्राह्मण्युवाच ॥ एवमुक्तागतापश्यत्सुमुखंलज्जयान्विता ॥ समालिंग्यततोदैत्यःसतींपद्मावतींतदा ॥ ४७ ॥ एकांतंतुसमा
नीतासुभुक्ताइच्छयाततः ॥ दैत्येनगोभिलेनापिसत्यकेतोःसुतातदा ॥ ४८ ॥ सुकलोवाच ॥ मुष्कस्थानेस्यसंकेतंनाविंदतवरानना ॥ स्ववस्त्रंसापरि
गृह्यशंकितादुःखिताह्यभूत् ॥ ४९ ॥ सासक्रोधावचःप्राहगोभिलंदानवाधमम् ॥ कस्त्वंपापसमाचारोनिर्घृणोदानवाकृतिः ॥ ५० ॥ शप्तुकामासमुद्यु
क्तादुःखेनाकुलितेक्षणा ॥ वेपमानातदाराजन्दुःखभारेणपीडिता ॥ ५१ ॥ ममकांतच्छलेनैवत्वयागत्यदुरात्मवन् ॥ नाशितंधर्ममेवाग्र्यंपातिव्रत्यमनुत्त
मम् ॥ ५२ ॥ सुस्वरंरुदितंकृत्वाममजन्मत्वयाहृतम् ॥ पश्यमेबलमत्रैवशापंदास्येसुदारुणम् ॥ ५३ ॥ एवंसंभाषमाणातंशप्तुकामातुगोभिलम् ॥ ५४ ॥
इति श्रीपद्मपुराणेभूमिखंडेवेनोपाख्यानेसुकलाचरित्रेएकोनपंचाशत्तमोऽध्यायः ॥ ४९ ॥ सुकलोवाच[1] ॥ तस्यास्तुवचनंश्रुत्वागोभिलोवाक्यमब्रवी
त् ॥ भवतीशप्तुकामासिकस्मान्मेकारणंवद ॥ १ ॥ केनदोषेणलिप्तोस्मियस्मात्त्वंशप्तुमुद्यता ॥ गोभिलोनामदैत्योस्मिपौलस्त्यस्यभटःशुभे ॥ २ ॥
दैत्याचारेणवर्तामिजानेविद्यामनुत्तमाम् ॥ वेदशास्त्रार्थवेत्तास्मिकलासुनिपुणःपुनः ॥ ३ ॥ एवंसर्वंविजानामिदैत्याचारंशृणुष्वमे ॥ परस्वंपरदारांश्चबलाद्भुं
जामिनान्यथा ॥ ४ ॥ वयंदैत्याःसमाकर्ण्यदैत्याचारेणसांप्रतम् ॥ वर्त्तामोज्ञानिभावेनसत्यंसत्यंवदाम्यहम् ॥ ५ ॥ ब्राह्मणानांहिच्छिद्राणिविपश्यामोदिनेदिने ॥
तेषांहितपसोनाशंविघ्नैःकुर्मोनसंशयः ॥ ६ ॥ छिद्रंप्राप्यवयंदेविनाशयामोनसंशयः ॥ ब्राह्मणाञ्छ्रूयतांभद्रेदेवयज्ञंवरानने ॥ ७ ॥ नाशयामोवयंयज्ञान्धर्म
यज्ञंनसंशयः ॥ सुब्राह्मणान्परित्यज्यदेवंनारायणंप्रभुम् ॥ ८ ॥ पतिव्रतांमहाभागांसुमतिंभर्तृतत्पराम् ॥ दूरेणापिपरित्यज्यतिष्ठामोनात्रसंशयः ॥ ९ ॥
तेजोदेविसुविप्रस्यहरेश्चैवमहात्मनः ॥ नार्याःपतिव्रतायाश्चसोढुंदैत्याश्चनक्षमाः ॥ १० ॥ पतिव्रताभयेनापिविष्णोःसुब्राह्मणस्यच ॥ नश्यंतिदानवाः
सर्वेदूरंराक्षसपुंगवाः ॥ ११ ॥ अहंदानवधर्मेणविचरामिमहीतलम् ॥ कस्मात्त्वंशप्तुकामासिममदोषोविचार्यताम् ॥ १२ ॥ पद्मावत्युवाच ॥ ममधर्मःसु
कायश्चत्वयैवपरिनाशितः ॥ अहंपतिव्रतासाध्वीपतिकामातपस्विनी ॥ १३ ॥ स्वमार्गेसंस्थितापापमाययापरिनाशिता ॥ तस्मात्त्वामप्यहंदुष्ट
आधक्ष्यामिनसंशयः ॥ १४ ॥ गोभिलउवाच ॥ धर्ममेवप्रवक्ष्यामिभवतीयदिमन्यते ॥ अग्निचिद्ब्राह्मणस्यापिश्रूयतांनृपनंदिनि ॥ १५ ॥ जुह्वन्देवंद्विका ॥ ४९ ॥
लंयोनत्यजेदग्निमंदिरम् ॥ सचाग्निहोत्रीभवतियजत्येवदिनेदिने ॥ १६ ॥ अन्यच्चैवंप्रवक्ष्यामिभृत्यधर्मंवरानने ॥ मनसाकर्मणावाचाविशुद्धोयोऽपिनित्य

१ शूकयुवाच इति, ब्राह्मण्युवाच इति च पा० ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

शः ॥ १७ ॥ नित्यमादेशकारीयःपश्चात्तिष्ठतिचाग्रतः ॥ सभृत्यःकथ्यतेदेविपुण्यभागीनसंशयः ॥ १८॥ यःपुत्रोगुणवाञ्ज्ञातापितरंपालयेच्छुभः॥मात
रंचविशेषेणमनसाकायकर्मभिः ॥ १९ ॥ तस्यभागीरथीस्नानमहन्यहनिजायते ॥ अन्यथाकुरुतेयोहिसपापीयान्नसंशयः ॥ २० ॥ अन्यच्चैवंप्रवक्ष्यामिप
तिव्रतमनुत्तमम् ॥ वाचासुमनसाचैवकर्मणाशृणुभामिनि ॥ २१ ॥ शुश्रूषांकुरुतेयोहिभर्तुश्चैवदिनेदिने ॥ तुष्टेभर्त्तरियाप्रीतानत्यजेत्क्रोधनंपुनः ॥ २२॥
तस्यदोषंनगृह्णातिताडितातुष्यतेपुनः॥भर्त्तुःकर्मसुसर्वेषुपुरतास्तिष्ठतेसदा ॥ २३ ॥ साचापिकथ्यतेनारीपतिव्रतपरायणा॥पतितोपिपितापुत्रैर्बहुदोषसम
न्वितः ॥ २४ ॥ कस्मादपिचनत्याज्यःकुष्ठितःक्षुधितोऽपिवा ॥ एवंपुत्राःशुश्रूषंतिपितरंमातरंकिल॥२५॥तेयांतिपरमंलोकंतद्विष्णोःपरमंपदम्॥एवंहिस्वा
मिनंयेवैउपाचरंतिभृत्यकाः॥ २६ ॥ पत्युर्लोकंप्रयांत्येतेप्रसादात्स्वामिनस्तदा ॥ अग्निंनैवत्यजेद्विप्रोब्रह्मलोकंप्रयातिसः॥२७॥अग्नित्यागकरोविप्रोवृषली
पतिरुच्यते ॥ स्वामिद्रोहीभवेद्भृत्यःस्वामित्यागान्नसंशयः॥२८॥अग्निंचपितरंचैवनत्यजेत्स्वामिनंशुभे॥ सदाविप्र[१]ःसुतोभृत्यःसत्यंसत्यंवदाम्यहम्॥२९॥
परित्यज्यप्रगच्छंतितेयांतिनरकार्णवम्॥ पतितंव्याधितंदेविविकलंकुष्ठिनंतथा॥ ३० ॥ सर्वकर्मविहीनंचग[२]तवित्तादिसंचयम्॥ भर्तारंनत्यजेन्नारीयदिश्रेय
इहेच्छति ॥ ३१ ॥ त्यक्त्वाकांतंव्रजेन्नारीअन्यत्कार्यमिहेच्छति ॥ सामतापुंश्चलीलोकेसर्वधर्मबहिष्कृता ॥ ३२ ॥ गतेभर्तरियाग्रामंभोगंशृंगारमेवच ॥
लौल्याच्चकुरुतेनारीपुंश्चलीवदतेजनः ॥ ३३ ॥ एवंधर्मंविजानामिवेदशास्त्रैश्चसंमतम् ॥ दानवाराक्षसाःप्रेताधात्रासृष्टायदादितः ॥ ३४ ॥ तत्रेह
कारणंसर्वंप्रवक्ष्यामिनसंशयः ॥ ब्राह्मणादानवाश्चैवपिशाचाश्चैवराक्षसाः ॥ ३५ ॥ धर्मार्थंसकलंप्रोक्तमधीतंतैस्तुसुंदरि ॥ विंदंतिसकलंसर्वंआचरंतिनदा
नवाः ॥ ३६ ॥ विधिहीनंप्रकुर्वंतिदानवाज्ञानवर्जिताः ॥ अन्यायेनव्रजंत्येतेमानवाविधिवर्जिताः ॥ ३७ ॥ तेषांशासनहेत्वर्थं[३]कृताएतेपिनान्यथा ॥ विधि
हीनंप्रकुर्वंतियेहिधर्मंनराधमाः ॥ ३८ ॥ तान्वयंशासयामोवैदंडेनमहताकिल ॥ भवत्यादारुणंकर्मकृतमेवसुनिर्घृणम्॥ ३९ ॥गार्हस्थ्यंचपरित्यज्यअत्रा
याताकिमर्थंतः ॥ वदस्येवंमुखेनापिअहंहिपतिदेवता ॥४०॥ कर्मणानास्तितद्दृष्टंपातिदैवत्यमेवते ॥ भर्तारंतंपरित्यज्यकिमर्थंत्वमिहागता॥४१॥ शृंगारं
भूषणंवेषंकृत्वातिष्ठसिनिर्घृणा॥ किमर्थंहिकृतंपापेकस्यहेतोर्वदस्वमे ॥४२॥ निःशंकावर्त्तसेचापिप्रमत्तागिरिकानने॥मयात्वंसाधितापापादंडेनमहताशृणु
॥ ४३ ॥ अधर्मचारिणिदुष्टापतिंत्यक्त्वासमागता ॥ क्वास्तेतत्पतिदेवत्वंदर्शयत्वंममाग्रतः॥ ४४ ॥भवतीपुंश्चलीनामययात्यक्तःस्वकःपतिः ॥पृथक्छय्य
यदानारीतदासापुंश्चलीमता ॥४५॥ योजनानांशतैकस्यसोन्तरेणप्रवर्त्तते ॥ क्वास्तितेपतिदैवत्यंपुंश्चल्याचारचारिणी ॥ ४६ ॥ निर्लज्जेनिर्घृणेदुष्टेकिंमेवद

---

१ विप्रः अग्निम्, सुतः पितरम्, भृत्यः स्वामिनं न त्यजेदिति योजना । २ कृतपातकसंचयम् इ० पा० । ३ धात्रा इ० शेषः ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

सिसंमुखी ॥ तपसःक्वास्तितेभावःक्वतेजोबलमेवच ॥ ४७ ॥ दर्शयस्वममाद्यैवबलवीर्यपराक्रमम् ॥ पद्मावत्युवाच ॥ स्नेहेनापिसमानीताश्रूयतामसु
राधम ॥ ४८ ॥ भर्तुर्गेहादहंपित्राक्वास्तेतत्रचपातकम् ॥ नैवकामान्नलोभाच्चनमोहान्नचमत्सरात् ॥ ४९ ॥ आगताहंपतिंत्यक्त्वापतिभावेनसंस्थिता ॥
भर्तृरूपच्छलेनापित्वयैवपरिवंचिता ॥ ५० ॥ भवंतंमाथुरंज्ञात्वागताहंसम्मुखंतव ॥ मायाविनंयदाजानेत्वामेवंदानवाधम ॥ ५१ ॥ एकेनहुंकृतेनैवभ
स्मीभूतंकरोम्यहम् ॥ गोभिलउवाच ॥ चक्षुर्हीनानपश्यंतिमानवाःशृणुसांप्रतम् ॥ ५२ ॥ धर्मनेत्रविहीनात्वंकथंजानासिमामिह ॥ यदातेभावउत्पन्नःपि
तुर्गेहंप्रतिशृणु ॥ ५३ ॥ पतिध्यानंपरित्यज्यमुक्ताध्यानेनत्वंतदा ॥ ज्ञाननेत्रंतदानष्टंस्फुटंचहृदयेतव ॥ ५४ ॥ कथंमांत्वंविजानासिज्ञानचक्षुर्हताभुवि ॥
कस्यामातापिताभ्राताकस्याःस्वजनबांधवाः ॥ ५५ ॥ सर्वस्थानेपतिर्ह्येकोभार्यायास्तुनसंशयः ॥ इत्युक्त्वाहिप्रहस्यैवगोभिलोदानवाधम ॥ ५६ ॥ न
भयंविद्यतेतेऽद्यममापिशृणुपुंश्चलि ॥ किंभवेत्तवशापेनवृथैवपरिकंपसे ॥ ५७ ॥ ममगेहंसमाश्रित्यभुंक्ष्वभोगान्मनोऽनुगान् ॥ पद्मावत्युवाच ॥ गच्छ
पापसमाचारकिंत्वंवदसिनिर्घृणः ॥ ५८ ॥ सतीभावेनसंस्थास्मिपतिव्रतपरायणा ॥ धक्ष्यामित्वांमहापापयद्येवंतुवदिष्यसि ॥ ५९ ॥ एवमुक्त्वातथैकां
तेनिषसादमहीतले ॥ दुःखेनमहताविष्टांतामुवाचसगोभिलः ॥ ६० ॥ तवोदरेमयान्यस्तंस्ववीर्यंसुकृतंशुभे ॥ तस्मादुत्पत्स्यतेपुत्रस्त्रैलोक्यक्षोभका
रकः ॥ ६१ ॥ एवमुक्त्वाजगामाथगोभिलोदानवस्तदा ॥ गतेतस्मिन्दुराचारेदानवेपापचारिणि ॥ ६२ ॥ दुःखेनमहताविष्टानृपकन्यारुरोदह ॥ ६३ ॥
इति श्रीपद्मपुराणेभूमिखंडेवेनोपाख्यानेसुकलाचरितेपंचाशत्तमोऽध्यायः ॥ ५० ॥ ब्राह्मण्युवाच ॥ गतेतस्मिन्दुराचारेगोभिलेपापचेतसि ॥ पद्मावतीरु
रोदाथदुःखेनमहतान्विता ॥ १ ॥ तस्यास्तुरुदितंश्रुत्वासख्यःसर्वाद्विजोत्तम ॥ पप्रच्छुस्तांराजकन्यांताःसर्वाश्चवराननाः ॥ २ ॥ कस्माद्रोदिषिभद्रंते
कथयस्वहिचेष्टितम् ॥ क्वगतोऽसौमहाराजोमाथुराधिपतिस्तव ॥३॥ येनत्वंहिसमाहूताप्रियेत्युक्त्वावदस्वनः ॥ ताउवाचसुदुःखेनरोदमानापुनःपुनः॥४॥
तयाआवेदितंसर्वंयज्जातदोषसंभवम् ॥ ताभिर्नीतापितुर्गेहंवेपमानासुदुःखिता ॥ ५ ॥ मातुःसमक्षंतस्यास्तुआचचक्षुस्तदास्त्रियः ॥ समाकर्ण्यततोदे
वीगतासाभर्तृमंदिरम् ॥ ६ ॥ भर्तारंश्रावयामाससुतावृत्तांतमेवहि ॥ समाकर्ण्यततोराजामहादुःखीअजायत ॥ ७ ॥ यानाच्छादनकंदत्वापरिवारसम
न्विताम्॥मथुरांप्रेषयामासगतासाप्रियमंदिरम्॥८॥सुतादोषंसमाच्छाद्यपितामाताद्विजोत्तम॥उग्रसेनस्तुधर्मात्मापद्मावतींसमागताम्॥९॥सदृष्ट्वासुमुदेचा
शुउवाचेदंवचःपुनः॥त्वयाविनानशक्तोस्मिजीवितुंहिवरानने॥१०॥बहुप्रभासिमेप्रीतागुणशीलैस्तुसर्वदा ॥ भक्त्यासत्येनतेकांतेपतिदैवत्यकैर्गुणैः॥११॥
समाभाष्यप्रियांभार्यांपद्मावतींनरेश्वरः ॥ तयासार्धंसवैरेमेउग्रसेनोनृपोत्तमः॥१२॥ ववृधेदारुणोगर्भःसर्वलोकभयप्रदः ॥ पद्मावतीविजानातितस्यगर्भस्य

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

कारणम् ॥१३॥ स्वोदरेवर्द्धमानस्यचिंतयंतीदिवानिशम् ॥ अनेनकिमुजातेनलोकनाशकरेणवै ॥१४॥ अनेनापिनमेकार्यंदुष्टपुत्रेणसांप्रतम् ॥ औषधीं
पृच्छतेसातुगर्भपातस्यसर्वतः ॥ १५ ॥ नारीमहौषधींसाहिविंदंतीचदिनेदिने ॥ गर्भस्यपातनायैवउपायाबहुशःकृताः ॥ १६ ॥ ववृधेदारुणोगर्भःसर्वलो
कभयंकरः ॥ तामुवाचततोगर्भःपद्मावतींचमातरम् ॥१७॥ कस्मात्त्वंव्यथसेमातरौषधीभिर्दिनेदिने ॥ पुण्येनवर्द्धतेचायुःपापेनाल्पंतुजीवितम् ॥ १८ ॥
आत्मकर्मविपाकेनजीवंतिचम्रियंतिच ॥ आमगर्भाःप्रयांत्यन्येअपक्वास्तुमहीतले ॥ १९ ॥ जातमात्राम्रियंतेऽन्येकतितेयौवनान्विताः ॥ बालावृद्धाश्चतरु
णाआयुषोवशतांगताः ॥२०॥ सर्वैकर्मविपाकेनजीवंतिचम्रियंतिच ॥ ओषध्योमंत्रदेवाश्चनिमित्ताःस्युर्नसंशयः ॥२१॥ मामेवहिनजानासिभवतीयादृशो
ह्यहम् ॥ दृष्टःश्रुतस्त्वयापूर्वंकालनेमिर्महाबलः ॥२२॥ दानवानांमहावीर्यस्त्रैलोक्यस्यभयप्रदः ॥ देवासुरेमहायुद्धेहतोहंविष्णुनापुरा ॥ २३ ॥ साधयितुंच
तद्वैरमागतोऽस्मितवोदरम् ॥ साहसंचश्रमंमातर्माकुरुष्वदिनेदिने ॥ २४ ॥ एवमुक्त्वाद्विजश्रेष्ठमातरंविररामसः ॥ मातोग्रमंपरित्यज्यमहादुःखादभूत्त
दा ॥ २५ ॥ दशाब्दाश्चगतायावत्तावद्वृद्धिमवाप्तवान् ॥ पश्चाज्जज्ञेमहातेजाःकंसोभूत्समहाबलः ॥ २६ ॥ येनसंत्रासितालोकास्त्रैलोक्यस्यनिवा
सिनः ॥ योहतोवासुदेवेनगतोमोक्षंनसंशयः ॥ २७ ॥ एवंश्रुतंमयाकांतभविष्यंतुभविष्यति ॥ पुराणेष्वेवसर्वेषुनिश्चितंकथितंतव ॥ २८ ॥ पितृगेहेस्थि
ताकन्यानाशमेवंप्रयातिसा ॥ गृहावासायमेकांतकन्यामोहंनकारयेत् ॥ २९ ॥ इमांदुष्टांमहापापांपरित्यज्यस्थिरोभव ॥ प्राप्तव्यंतुमहापापंदुःखंदारुण
मेवच ॥ ३० ॥ लोकेश्रेयःकरंकांततद्भुंक्ष्वत्वंमयासह ॥ शूकर्युवाच ॥ एतद्वाक्यंसुमंत्रंतुश्रुत्वासहिद्विजोत्तमः ॥ ३१ ॥ त्यागेमतिंचकारासौसमाहूताह्य
हंतदा ॥ सकलंवस्त्रशृंगारंममदत्तंशुभेशृणु ॥ ३२ ॥ तवैवदुर्नयैर्विप्रःशिवशर्माद्विजोत्तमः ॥ गतोवैमतिमान्दुष्टेकुलदुष्टप्रचारिणि ॥ ३३ ॥ यत्रतेतिष्ठ
तेभर्तातत्रगच्छनसंशयः ॥ तवयद्रोचतेस्थानंयथादिष्टंतथाकुरु ॥ ३४ ॥ एवमुक्त्वामहाभागेपितृमातृकुटुंबकैः ॥ परित्यक्तागताशीघ्रंनिर्लज्जाहंवरान
ने ॥ ३५ ॥ नलभाम्यहमेवापिवासस्थानंसुखंशुभे ॥ भर्त्सयंतिचमांलोकाःपुंश्चलीयंसमागता ॥ ३६ ॥ अटमानागतादेशात्कुलमानेनवर्जिता ॥ देशेगु
र्जरकेपुण्येसौराष्ट्रेशिवमंदिरे ॥ ३७ ॥ वनस्थलेतिविख्यातंनगरंवृद्धिसंकुलम् ॥ अतीवपीडितादेविक्षुधयाहंतदाशृणु ॥ ३८ ॥ कर्परंहिकरेगृह्यभिक्षार्थ
मुपचक्रमे ॥ गृहिणांद्वारदेशेषुप्रविशामिसुदुःखिता ॥ ३९ ॥ ममरूपंविपश्यंतिलोकाःकुत्संतिभामिनि ॥ नददंतेचमेभिक्षांपापाचेयंसमागता ॥ ४० ॥
एवंदुःखसमाहारादारिद्र्यपरिपीडिता ॥ अटंत्याचमयादृष्टंगृहमेकमनुत्तमम् ॥ ४१ ॥ तुंगप्राकारसंवेष्टंवेदशालासमन्वितम् ॥ वेदध्व
निसमाकीर्णंबहुविप्रसमाकुलम् ॥ ४२ ॥ धनधान्यसमाकीर्णंदासीदासैरलंकृतम् ॥ प्रविवेशगृहंरम्यंलक्ष्मीमुदितमेवतत् ॥ ४३ ॥ तद्गृहंसर्वतोभद्रंत

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

स्यैवशिवशर्मणः ॥ भिक्षांदेहीत्युवाचाथसुदेवादुःखपीडिता ॥ ४४ ॥ शिवशर्माथशुश्रावभिक्षाशब्दंद्विजोत्तमः ॥ मंगलांनामवैभार्यांलक्ष्मीरूपांवरान
नाम् ॥ ४५ ॥ तांहसन्प्राहधर्मात्माशिवशर्मामहामतिः ॥ इयंहिदुर्बलाप्राप्ताभिक्षार्थंद्वारमागता ॥ ४६ ॥ समाहूयप्रियेचैनांदेहित्वंभोजनंशुभे ॥ कृप
यापरयाविष्टाज्ञात्वामांतुसमागताम् ॥४७॥ प्रोवाचमंगलाकांतंदास्यामिप्रियभोजनम् ॥ एवमुक्त्वाचभर्तारंमंगलामंगलान्विता ॥ ४८॥ पुनर्मांभोजयामा
समिष्टान्नेनसुदुर्बलाम् ॥ मामुवाचसधर्मात्माशिवशर्मामहामुनिः ॥ ४९ ॥ कात्वमत्रसमायाताकस्यवाश्रमसेजगत् ॥ केनकार्येणसर्वत्रकथयस्वममा
ग्रतः ॥ ५० ॥ एवमाकर्ण्यतद्वाक्यंभर्तुश्चैवमहात्मनः ॥ स्वरेणलक्षितःकांतोमयावैपापयातदा ॥ ५१ ॥ व्रीडयाधोमुखीजाताद्दष्टोभर्तायदामया ॥
मंगलाचारुसर्वांगीभर्तारमिदमब्रवीत् ॥ ५२ ॥ काचेयंहिसमाचक्ष्वत्वांदृष्ट्वाहिविलज्जति ॥ कथयस्वप्रसादेनकाचएषाभविष्यति ॥ ५३ ॥ इति श्रीपद्म
पुराणेभूमिखंडेवेनोपाख्यानेसुकलाचरित्रेएकपंचाशत्तमोऽध्यायः ॥ ५१ ॥ शिवशर्मोवाच ॥ मंगलेश्रूयतांवाक्यंयदिपृच्छसिसांप्रतम् ॥ यदर्थंहित्वया
पृष्टंतन्निबोधवरानने ॥ १ ॥ इयंहिसांप्रतंप्राप्तावराकीभिक्षुरूपिणी ॥ वसुदत्तस्यविप्रस्यसुतेयंचारुलोचने ॥ २ ॥ सुदेवानामभद्रेयंममजायाप्रियास
दा ॥ केनापिकारणेनैवदेशंत्यक्त्वासमागता॥३ ॥ ममदुःखेनदग्धेयंवियोगेनवरानने ॥ मांज्ञात्वातुसमायाताभिक्षुरूपेणतेगृहम् ॥ ४ ॥ एवंज्ञात्वात्वयाभ
द्रेआतिथ्यंपरिशोभितम् ॥ कर्त्तव्यंनचसंदेहइच्छंत्याममसुप्रियम् ॥ ५ ॥ भर्तुर्वाक्यंनिशम्यैवमंगलापतिदेवता ॥ हर्षेणमहताविष्टास्वयमेवसुमंगला॥६॥
स्नानाच्छादनभोज्यंचममचक्रेवरानने ॥ रत्नकांचनयुक्तैश्चाभरणैश्चपतिव्रता ॥ ७ ॥ अहंहिभूषिताभद्रेतयैवपतिकाम्यया ॥ तयाहंभूषितादेविमानस्ना
नैश्चभोजनैः ॥ ८ ॥ भर्त्राहंमानितादेविजातंदुःखमनंतकम् ॥ ममोरसिमहातीव्रंसर्वप्राणविनाशनम् ॥ ९ ॥ तस्यामानोमयादृष्टोदुःखमात्मगतंतथा ॥
चिंतामेदारुणाजातायथाप्राणाव्रजंतिमे ॥ १० ॥ कदापिवचनंदत्तंनमयापापयाशुभम् ॥ अस्यैवविप्रवर्यस्यआचरंत्याचदुष्कृतम् ॥ ११ ॥ पादप्रक्षा
लनंनैवअंगसंवाहनंनहि ॥ एकांतंनमयादत्तंतस्यैवहिमहात्मनः ॥ १२ ॥ संभाषांकथमस्यैवकरिष्येपापनिश्चया ॥ रात्रौचैवतदातत्रपतितादुःखसा
गरे ॥ १३ ॥ एवंहिचिंतमानायाःस्फुटितंहृदयंमम ॥ गताःप्राणास्तदाकायंपरित्यज्यवरानने ॥ १४ ॥ तत्रदूताःसमायाताधर्मराजस्यवैतदा ॥ वीरा
श्चदारुणाःक्रूरागदाचक्रासिधारिणः ॥ १५ ॥ तैस्तुबद्धामहाभागेशृंखलैर्दृढबंधनैः ॥ नीतायमपुरंतैस्तुरुदमानासुदुःखिता ॥ १६ ॥ मुद्गरैस्ताड्यमाना ॥ ५१ ॥
हंदुर्गमार्गेणपीडिता ॥ भर्त्स्यमानायमस्याग्रेतैस्तत्राहंप्रवेशिता ॥ १७ ॥ दृष्टाहंयमराजेनसक्रोधेनमहात्मना ॥ अंगारसंचयेक्षिप्ताक्षिप्तानरकसंच-
ये ॥ १८ ॥ लोहस्यपुरुषंकृत्वाअग्निनापरितापितः ॥ ममोरसिसमुत्क्षिप्तोनिजभर्तुश्चवंचनात् ॥ १९ ॥ नानापीडातिसंतप्तानरकाग्निप्रतापिता ॥ तैल

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

द्रोण्यांपरिक्षिप्ताकरम्भवालुकोपरि ॥ २० ॥ असिपत्रैश्चसंच्छिन्नाजलमंत्रेणवाहिता ॥ कूटशाल्मलिवृक्षेषुक्षिप्तातेनमहात्मना ॥ २१ ॥ पूयशोणितवि
ष्ठायांपतिताकृमिसंकुले ॥ सर्वेषुनरकेष्वेवंक्षिप्ताहंनृपनंदिनि ॥ २२ ॥ पीडायुक्तेषुतीव्रेषुतेनैवापिमहात्मना ॥ करपत्रैःपाटिताहंशक्तिभिस्ताडिताभृ
शम् ॥२३॥ अन्येष्वेवनरकेषुपातितानृपनंदिनि ॥ योनिगर्तेषुक्षिप्तास्मिपतितादुःखसंकटे ॥ २४ ॥ धर्मराजेनतेनाहंनरकेषुनिपातिता ॥ वल्गुनीयोनि
मासाद्यभुक्तंदुःखंसुदारुणम् ॥२५॥ गताहंक्रौष्टुकींयोनिंशुनीयोनिंपुनर्गता ॥ सकुक्कुटींचमार्जारीमाखुयोनिंगताह्यहम् ॥ २६ ॥ एवंयोनिविशेषेषुपापयो
निषुतेनच ॥ क्षिप्तास्मिधर्मराजेनपीडितासर्वयोनिषु ॥ २७ ॥ तेनैवाहंकृताभूमौशूकरीनृपनंदिनि ॥ तवहस्तेमहाभागेसंतितीर्थान्यनेकशः ॥२८॥ तेनो
दकेनसिक्तास्मित्वयैववरवर्णिनि ॥ ममपापंगतंदेविप्रसादात्तवसुंदरि ॥ २९ ॥ तवैवतेजःपुण्येनजातंज्ञानंवरानने ॥ इदानींमासमुद्धरस्वपतितांनरकसं
कटे ॥ ३० ॥ यदानोद्धरसेदेविपुनर्यास्यामिदारुणम् ॥ नरकंचमहाभागेत्राहिमांदुःखभागिनीम् ॥ ३१ ॥ गताहंपापभावेनदीनाहंचनिराश्रया ॥ सु
देवोवाच ॥ किंकृतंहिमयाभद्रेसुकृतंपुण्यसंभवम् ॥ ३२ ॥ येनाहमुद्धरेत्वांवैतन्मेत्वंवदसांप्रतम् ॥ ॥ शूकर्युवाच ॥ अयंराजामहाभागइक्ष्वाकुर्मनु
नंदनः ॥ ३३ ॥ विष्णुरेषमहाप्राज्ञोभवतीश्रीर्हिनान्यथा ॥ पतिव्रतामहाभागापतिव्रतपरायणा ॥ ३४ ॥ त्वंसतीसर्वदाभद्रेसर्वतीर्थमयीप्रिया ॥
देविसर्वमयीनित्यंसर्वदेवमयीसदा ॥ ३५ ॥ महापतिव्रतालोकएकात्वंनृपतेःप्रिया ॥ ययाशुश्रूषितोभर्ताभवत्याहिअहर्निशम् ॥ ३६॥ एकस्यदिवसस्या
पिपुण्यंदेहिवरानने ॥ पतिशुश्रूषितस्यापियदिमेकुरुषेप्रियम् ॥ ३७ ॥ ममपातापितात्वंवैत्वंमेगुरुःसनातनः ॥ अहंपापादुराचाराअसत्याज्ञानव
र्जिता ॥३८॥ मामुद्धरमहाभागेभीताहंयमताडनैः॥सुकलोवाच ॥ एवंश्रुत्वातयाप्रोक्तंसमालोक्यनृपंतदा ॥३९॥ किंकरोमिमहाराजएषाकिंवदतेपशुः ॥
इक्ष्वाकुरुवाच ॥ एनांदुःखांवराकींवैपापयोनिंगतांशुभे ॥४०॥ समुद्धरस्वपुण्यैस्त्वंमहच्छ्रेयोभविष्यति ॥ एवमुक्तावरानारीसुदेवाचारुमंगला ॥ ४१ ॥
उवाचैकाब्दपुण्यंतेमयादत्तंवरानने ॥ एवमुक्तेनवाक्येनतयादेव्याहितत्क्षणात्॥४२॥ रूपयौवनसंपन्नादिव्यमालाविभूषिता ॥ दिव्यदेहाचसंभूतातेजोज्वा
लासमावृता ॥ ४३॥ सर्वभूषणशोभाढ्यानानारत्नैश्चशोभिता ॥ संजातादिव्यरूपासादिव्यगंधानुलेपना ॥४४॥ दिव्यंविमानमारूढाअंतरिक्षंगतासती॥
तामुवाचततोराज्ञींप्रणतानतकंधरा ॥ ४५ ॥ स्वस्त्यस्तुतेमहाभागेप्रसादात्तवसुंदरि ॥ व्रजामिपातकान्मुक्तास्वर्गंपुण्यतमंशुभम् ॥ ४६ ॥ प्रणम्यैवं
गतास्वर्गंसुदेवाशृणुसत्तम ॥ एतत्तेसर्वमाख्यातंसुकलायानिवेदितम् ॥ ४७ ॥ इति श्रीपद्मपुराणेभूमिखंडेवेनोपाख्यानेसुकलाचरित्रेसुदेवास्वर्गारोहणंना
मद्विपंचाशत्तमोऽध्यायः ॥ ५२ ॥ ॥ सुकलोवाच ॥ एवंधर्मंश्रुतंपूर्वंपुराणेषुतदामया ॥ पतिहीनाकथंभोगंकरिष्येपापनिश्चया ॥ १ ॥ कांतेनतुविना

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

तेनजीवंकायेनधारये ॥ ॥ विष्णुरुवाच ॥ एवमुक्त्वापरंधर्मंपतिव्रतमनुत्तमम् ॥२॥तास्तुसख्योवरानार्योहर्षेणमहतान्विताः॥श्रुत्वाधर्मंपरंपुण्यंनारीणांग
तिदायकम् ॥३॥स्तुवंतितांमहाभागांसुकलांधर्मवत्सलाम् ॥ ब्राह्मणाश्वसुराःसर्वेपुण्यस्त्रियोनरोत्तम ॥ ४ ॥ तस्याध्यानंप्रकुर्वंतिपतिकामप्रभावतः॥अत्य
र्थंदृढतामिंद्रःसुविचिंत्यसुरेश्वरः ॥५॥ सुकलायाःपरंभावंसुविचार्यामरेश्वरः॥चालयेधैर्यमस्याश्चपतिस्नेहंनसंशयः ॥६॥ सस्मारमन्मथंदेवंत्वरमाणःसुराधि
पः॥पुष्पचापंससंगृह्यमीनकेतुःसमागतः ॥७॥ प्रिययाचतयायुक्तोरत्याहृष्टमहाबलः ॥ बद्धांजलिपुटोभूत्वासहस्राक्षमुवाचसः॥८॥कस्मादहंत्वयानाथअद्यु
नासंस्मृतोविभो॥आदेशोदीयतांमेद्यसर्वभावेनमानद॥९॥इंद्रउवाच ॥ सुकलेयंमहाभागापतिव्रतपरायणा॥शृणुष्वकामदेवत्वंकुरुसाहाय्यमुत्तमम्॥१०॥
निष्कर्षयमहाभागांसुकलांपुण्यमंगलाम् ॥ तच्छ्रुत्वावचनंतस्यशक्रस्यतमथाब्रवीत् ॥११॥ एवमस्तुसहस्राक्षकरिष्यामिनसंशयः ॥ साहाय्यंदेवदेवेशतव
कौतुककारणात् ॥१२॥ एवमुक्त्वामहातेजाःकंदर्पोमुनिदुर्जयः ॥ देवाञ्जेतुंसमर्थोऽहंसमुनीनृषिसत्तमान् ॥१३॥ किंपुनःकामिनींदेवयस्याअंगेनवैबलम्॥
कामिनीनामहंदेवअंगेषुनिवसाम्यहम् ॥ १४ ॥ भालेकुचेषुनेत्रेषुकचाग्रेषुचसर्वदा ॥ नाभौकट्यांपृष्ठदेशेजघनेयोनिमंडले ॥ १५ ॥ अधरेदंतभागेषुक
क्षायांहिनसंशयः ॥ अंगेष्वेवंप्रत्यंगेषुसर्वत्रनिवसाम्यहम् ॥ १६ ॥ नारीममगृहंदेवसदातत्रवसाम्यहम् ॥ तत्रस्थःपुरुषान्सर्वान्मारयामिनसंशयः ॥ १७ ॥
स्वभावेनाबलादेवसंतप्तामममार्गणैः ॥ पितरंमातरंदृष्ट्वाअन्यंस्वजनबांधवम् ॥१८॥ सुरूपंसगुणंदेवममबाणाहतासती ॥ चलतेनात्रसंदेहोविपाकंनैवचिंत
येत् ॥ १९ ॥ योनिःस्पंदेतनारीणांस्तनाग्रौचसुरेश्वर ॥ नास्तिधैर्यंसुरेशानसुकलांनाशयाम्यहम् ॥ २० ॥ इंद्रउवाच ॥ पुरुषोहंभविष्यामिरूपवान्गुण
वान्धनी ॥ कौतुकार्थमिमांनारींचालयामिमनोभव ॥ २१ ॥ नैवकामान्नसंत्रासान्नवालोभान्नकारणात् ॥ नवैमोहान्नवैक्रोधात्सत्यंसत्यंरतिप्रिय ॥ २२ ॥
कथंमेदृश्यतेतस्यामहत्सत्यंपतिव्रतम् ॥ निष्कर्षिष्यइतोगत्वाभवन्मोहोत्रकारणम् ॥ २३ ॥ एवंकामंचसंदिश्यजगामसुरराट्स्वयम् ॥ आत्मविकृतिसंभू
तोरूपवान्गुणवान्स्वयम् ॥ २४ ॥ सर्वाभरणशोभांगःसर्वभोगसमन्वितः ॥ भोगलीलासमाकीर्णःसर्वदौदार्यसंयुतः ॥ २५ ॥ यत्रसातिष्ठतेदेवीकृकलस्य
प्रियानृप ॥ आत्मलीलांस्वरूपंचगुणंभावंप्रदर्शयेत् ॥ २६ ॥ नैवपश्यतिसातंतुपुरुषंरूपसंपदम् ॥ यत्रयत्रव्रजेत्साहितत्रतांपश्यतेनृप ॥ २७ ॥ साभिला
षेणमनसातामेवंपरिपश्यति ॥ कामचेष्टांसहस्राक्षोऽदर्शयत्सर्वभावकैः ॥ २८ ॥ चतुष्पथेपथेतीर्थेयत्रदेवीप्रयातिसा ॥ तत्रतत्रसहस्राक्षस्तामेवपरिपश्य
ति ॥ २९ ॥ इंद्रेणप्रेषितादूतीसुकलांप्रतिसागता ॥ सुकलांसुमहाभागांप्रत्युवाचप्रहस्यवै ॥ ३० ॥ अहोसत्यमहोधैर्यमहोकांतिरहोक्षमा ॥अस्यारूपेणसं

१ श्वशुरा इ०, सुस्वरा इ० च पा० । २ इति सुविचार्येति पूर्वेण संबंधे वाक्यसंगतिः । ३ द्वितीयस्य अहं इत्यस्य भाले इत्यादिषु योजनायां न द्विरुक्तिः ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

सारेनास्तिनारीवरानना ॥ ३१ ॥ कात्वंभवसिकल्याणिकस्यभार्याभविष्यसि ॥ यस्यत्वंसगुणाभार्यासधन्यःपुण्यभाग्भुवि ॥ ३२ ॥ तस्यास्तुवचनंश्रु
त्वातासुवाचमनस्विनी ॥ वैश्यजात्यांसमुत्पन्नोधर्मात्मासत्यवत्सलः ॥ ३३ ॥ तस्याहंहिप्रियाभार्यासत्यसंधस्यधीमतः ॥ कृकलस्यापिवैश्यस्यसत्य
मेववदामिते ॥ ३४ ॥ ममभर्तासधर्मात्मातीर्थयात्रांगतःसुधीः ॥ तस्मिन्गतेमहाभागेममभर्तरिसंप्रति ॥ ३५ ॥ अतिक्रांताःशृणुष्वत्वंत्रयश्चै
वापिवत्सराः ॥ ततोहंदुःखिताजाताविनातेनमहात्मना ॥ ३६ ॥ एतत्तेसर्वमाख्यातमात्मवृत्तांतमेवते ॥ भवतीपृच्छतेमांकाभविष्यतिवद
स्वमे ॥ ३७ ॥ सुकलायावचःश्रुत्वादूत्याआभाषितंपुनः ॥ मामेवंपृच्छसेभद्रेतत्तेसर्वंवदाम्यहम् ॥ ३८ ॥ अहंतवांतिकंप्राप्ताकार्यार्थंवरवर्णि
नि ॥ श्रूयतामभिधास्यामिश्रुत्वाचैवावधार्यताम् ॥ ३९ ॥ गतस्तेनिर्घृणोभर्तात्वांत्यक्त्वातुवरानने ॥ किंकरिष्यसितेनापिप्रियाघातकरेण
च ॥ ४० ॥ यस्त्वांत्यक्त्वागतःपापीसाध्व्याचारसमन्विताम् ॥ किंवासतेगतोबालेतत्रजीवतिवैमृतः ॥ ४१ ॥ किंकरिष्यतितेनैवंभवतीखिद्यतेवृ
था ॥ कस्मान्नाशयतेचांगंदिव्यंहेमसमप्रभम् ॥४२॥ बाल्येवयसिसंप्राप्तेमानवोनचविंदति ॥ एकंसुखंमहाभागेबालक्रीडांविनाशुभे ॥४३॥ वार्द्धकेदुःखसं
प्राप्तिर्जराकायंप्रहिंसयेत् ॥ तारुण्येभुज्यतेभोगःसुखात्सर्वोवरानने ॥ ४४ ॥ यावत्तिष्ठतितारुण्यंतावद्भुंजंतिमानवाः ॥ सुखभोगादिकंसर्वंस्वेच्छयारमते
नरः ॥ ४५ ॥ यावत्तिष्ठतितारुण्यंतावद्भोगान्प्रभुंजते ॥ वयस्यपिगतेभद्रेतारुण्येकिंकरिष्यति ॥ ४६ ॥ संप्राप्तेवार्द्धकेदेविकिंचित्कार्यंनासिध्यति ॥
स्थविरश्चिंतयेन्नित्यंसुखकार्यंनगच्छति ॥ ४७ ॥ पयस्यपिगतेबालेक्रियतेसेतुबंधनम् ॥ तादृशोयंभवेत्कायस्तारुण्येतुगतेशुभे ॥ ४८ ॥ तस्माद्भुंक्ष्व
सुखेनापिपिबस्वमधुमाधवीम् ॥ कामबाणादहंत्वयंगंतवेमेचारुलोचने ॥ ४९ ॥ अयमेकःसमायातःपुरुषोरूपवान्गुणी ॥ अयंहिपुरुषव्याघ्रःसर्वज्ञोगुण
वान्धनी ॥ ५० ॥ तवार्थेनित्यसंयुक्तःस्नेहेनवरवर्णिनि ॥ सुकलोवाच ॥ बाल्यंनास्त्यपिजीवस्यतारुण्यंनास्तिजीविते ॥ ५१ ॥ वृद्धत्वंनास्तिचैवास्यस्व
यंसिद्धःसुसिद्धिदः ॥ अमरोनिर्जरोव्यापीसुसिद्धःसर्ववित्तमः ॥५२॥ अकामःकामदोलोकेआत्मरूपेणवर्तते ॥ यथागेहस्यसंस्थानंतथाकायस्यदृश्यते ॥
॥ ५३ ॥ यथावार्द्धकिनाकायस्तथासूत्रेणमंदिरम् ॥ अनेककाष्ठसंघातैर्नानादारुसमुच्चयैः ॥ ५४ ॥ मृत्तिकयोदकेनापिसमंतात्परिणामयेत् ॥ लिंपितं
लेपकैःकाष्ठंचित्रंभवतिचित्रकैः ॥ ५५ ॥ प्रथमंरूपमायातिगृहंसूत्रेणसूत्रितम् ॥ पुष्णंतिचस्वयंतत्तुलेपनाद्यैर्दिनेदिने ॥ ५६ ॥ वायुनादोलितंनित्यं
गृहंचमलिनायते ॥ मध्यमोवर्तुतःकालोगृहस्यपरिकथ्यते ॥५७॥ रूपहानिर्भवेत्तस्यगृहस्वामीविलेपयेत् ॥ स्वेच्छयाचगृहस्वामीरूपवत्त्वंनयेद्गृहम् ॥
॥ ५८ ॥ तारुण्यंतस्यगेहस्यदूतिकेपरिकथ्यते ॥ काष्ठसंघैश्चजीर्णत्वंबहुकालैःप्रयातिसः ॥ ५९ ॥ स्थानभ्रष्टाःप्रजायंतेमूलाग्रेप्रचलंतिते ॥ नसहे

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

ह्लेपनाभारमाधारेणप्रतिष्ठति ॥ ६० ॥ एतद्गृहस्यवार्द्धक्यंकथितंशृणुदूतिके ॥ पतमानंगृहंदृष्ट्वागृहस्वामीपरित्यजेत् ॥ ६१ ॥ गृहमन्यंप्रवेशा
यप्रयात्येवहिसत्वरम् ॥ तथाबाल्यंचतारुण्यंनृणांवृद्धत्वमेवच ॥ ६२ ॥ सबाल्येबालरूपश्चज्ञानहीनंप्रकारयेत् ॥ चित्रयेत्कायमेवापिवस्त्रालंकारभूषणैः
॥ ६३ ॥ लेपनैश्चंदनैश्चान्यैस्तांबूलप्रभवादिभिः ॥ कायस्तरुणतांयातिअतिरूपोविजायते ॥ ६४ ॥ बाह्याभ्यंतरमेवापिरसैःसर्वैःप्रपोषयेत् ॥ तेनपो
षणभावेनपरिपुष्टःप्रजायते ॥ ६५ ॥ जायतेमांसवृद्धिस्तुरसैश्चापिनवोत्तमा ॥ यांतिविस्तरतांराजन्नंगान्याप्यायितान्यापि ॥ ६६ ॥ प्रत्यंगानिरसैश्चै
वस्वंस्वंरूपंप्रयांतिवै ॥ दंताधरौस्तनौबाहूकटिपृष्ठमुरूउभे ॥ ६७ ॥ हस्तपादतलौतद्वद्वृद्धित्वंप्रतिपेदिरे ॥ उभाभ्यामपितान्येववृद्धिमायांतितानिवै
॥ ६८ ॥ अंगानिरसमांसाभ्यांसुरूपाणिभवंतिते ॥ तैःस्वरूपैर्भवेन्मर्त्यौरसबद्धश्चदूतिके ॥ ६९ ॥ सुरूपःकथ्यतेमर्त्यौलोकेकेनप्रियोभवेत् ॥ विष्ठा
मूत्रस्यवैकोशःकायएषचदूतिके ॥ ७० ॥ अपवित्रशरीरोयंसदास्रवतिनिर्घृणः ॥ तस्यकिंवर्ण्यतेरूपंजलबुद्बुदवच्छुभे ॥ ७१ ॥ यावत्पं
चाशद्वर्षाणितावत्तिष्ठतिवैदृढः ॥ पश्चाच्चजायतेहानिस्तस्यैवापिदिनेदिने ॥ ७२ ॥ दंताःशिथिलतांयांतितथालालायतेमुखम् ॥ चक्षु
र्भ्यामपिपश्येन्नकर्णाभ्यांनशृणोतिच ॥ ७३ ॥ गतिंकर्तुंनशक्नोतिहस्तपादैश्चदूतिके ॥ अक्षमोजायतेकायोजराकालेनपीडितः ॥ ७४ ॥
तद्रसःशोषमायातिजराग्नितापशोषितः ॥ अक्षमोजायतेदूतिकेनरूपत्वमिष्यते ॥ ७५ ॥ यथाजीर्णंगृहंयातिक्षयमेवंनसंशयः ॥ तथासं
क्षयमायातिवार्द्धकेतुकलेवरम् ॥ ७६ ॥ ममरूपंसमायातंवर्णस्यैवंदिनेदिने ॥ केनाहंरूपसंयुक्ताकेनरूपत्वमिष्यते ॥ ७७ ॥ यथाजीर्णंगृहं
यातिकेनासौपुरुषोबली ॥ यस्यार्थमागतादूतिभवतीकेनशंसति ॥ ७८ ॥ किमुचैवत्वयादृष्टंममांगेवदसांप्रतम् ॥ तस्यांगादिहहीनंचदूति
नास्त्यधिकंतथा ॥ ७९ ॥ यथात्वंचतथासौवैतथाहंनात्रसंशयः ॥ कस्यरूपंनविद्येतरूपवान्नास्तिभूतले ॥८०॥ उच्छ्रायाःपतनांताश्चनगास्तुगिरयःशु
भे ॥ कालेनपीडितायांतितद्वद्भूताश्चनान्यथा ॥ ८१ ॥ अरूपोरूपवान्दिव्यआत्मासर्वगतःशुचिः ॥ स्थावरेष्वेवसर्वेषुजंगमेषुचदूतिके ॥ ८२ ॥ एको
निवसतेशुद्धोघटेष्वेकंयथोदकम् ॥ घटनाशात्प्रयात्येकमेकत्वंत्वंनबुध्यसे ॥ ८३ ॥ पिंडनाशादयंचात्माएकरूपोविजायते ॥ एकंरूपंमयादृष्टंसंसारेव
सतांसदा ॥ ८४ ॥ एवंवदस्वतंज्ञात्वायस्यार्थमिहचागता ॥ दर्शयस्वअपूर्वंमेयदिभोक्तुमिहेच्छसि ॥ ८५ ॥ व्याधिनापीड्यमानस्यकफेनापिवृतस्य ॥ ९३ ॥
च ॥ अंगाद्विचलतेशोणःस्थानभ्रष्टोभिजायते ॥ ८६ ॥ अंगसंधिषुसर्वासुपलत्वंचांतरंगतः ॥ एकतोनाशमायातिस्वंहिरूपंपरित्यजेत् ॥ ८७ ॥ विष्ठा
त्वंजायतेशीघ्रंकृमिभिश्चभवेत्किल ॥ तद्वद्दुःखकरंवापिनिजरूपंपरित्यजेत् ॥ ८८ ॥ श्रूयतांजायतेपश्चात्कृमिदुर्गंधसंकुलम् ॥ जायंतेतत्रवैयूकाः

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

कृमयोवानसंशयः ॥ ८९ ॥ सकृमिःकुरुतेस्फोटंकंडूंचपरिदारुणाम् ॥ व्यथामुत्पादयेयूकासर्वांगंपरिचालयेत् ॥ ९० ॥ नखाग्रैर्घृष्यमाणासाकंडूःशांता
प्रजायते ॥ तद्वत्तैश्चशृणुष्वैवसुरतस्यनसंशयः ॥ ९१ ॥ भुंजत्येवरसान्मर्त्यःसुभिक्षान्पिबतेपुनः ॥ वायुनातेनप्राणेनपाकस्थानंप्रणीयते ॥ ९२ ॥ यद्भ
क्तंप्राणिभिर्दूतिपाकस्थानंगतंपुनः ॥ सर्वंतत्पिहितंतत्रवायुर्वैपातयेन्मलम् ॥ ९३ ॥ सारभूतोरसस्तत्रतद्रक्तश्चप्रजायते ॥ निर्मलःशुद्धवीर्यस्तुब्रह्मस्था
नंप्रयातिच ॥ ९४ ॥ आकृष्टःससमानेननीतस्तेनापिवायुना ॥ स्थानंनलभतेवीर्यंचंचलत्वेनवर्तते ॥ ९५ ॥ प्राणिनांहिकपालेषुकृमयःसंतिपंचवै ॥
द्वावेतौकर्णमूलेतुनेत्रस्थानेततःपुनः ॥९६॥ कनिष्ठांगुलिमानेनरक्तपुच्छाश्चदूतिके ॥ नवनीतस्यवर्णेनकृष्णपुच्छानसंशयः ॥ ९७ ॥ तेषांनामापिभद्रे
त्वंमत्तोनिगदितंशृणु ॥ पिंगलीशृंखलीनामद्वौकृमीकर्णमूलयोः ॥ ९८॥ चपलःपिप्पलश्चैवद्वावेतौनासिकाग्रयोः ॥ शृंगलीजंगलीचान्यौनेत्रयोरंतरस्थि
तौ ॥ ९९ ॥ कृमीणांशतपंचाशत्ताद्दग्भूतानसंशयः ॥ भालांतेवस्थितासर्वैराजिकायाःप्रमाणतः ॥ १०० ॥ कपालरोगिणःसर्वेविकुर्वंतिनसंशयः ॥
केशद्वयंमुखेतस्यविद्यतेशृणुदूतिके ॥१०१॥ प्राणिनांसंक्षयंविद्धितत्क्षणेहिनसंशयः ॥ स्वस्थानेसंस्थितस्यापिप्राजापत्यस्यवैमुखे॥१०२॥तद्वीर्यंरसरूपे
णपततेनात्रसंशयः ॥ मुखेनपिबतेवीर्यंतेनमत्तःप्रजायते ॥१०३॥तालुमध्यप्रदेशेचचंचलत्वेनवर्तते ॥ इडाचपिंगलानाडीसुषुम्नाख्याचसंस्थिता॥१०४॥
सुबलेनापितस्यैवनाडिकाजालपंजरे ॥ कामकंडूर्भवेद्दूतिसर्वेषांप्राणिनांकिल ॥ १०५ ॥ पुंसश्चस्फुरतेलिंगंनार्यायोनिश्चदूतिके॥स्त्रीपुंसौसंभ्रमत्तौतुव्रजतः
संगमंततः ॥१०६॥ कायेनकायसंघृष्टिर्मैथुनेनहिजायते ॥ क्षणमात्रंसुखंकायेपुनःकंडूश्चताद्दशी ॥ १०७ ॥ सर्वत्रदृश्यतेदूतिभावएवंविधःकिल ॥ व्रजत्व
मात्मनःस्थानंनैवास्त्यत्रअपूर्वता ॥१०८॥ अपूर्वंनास्तिमेकिंचित्करोम्येवनसंशयः ॥ १०९ ॥ इति श्रीपद्मपुराणेभूमिखंडेवेनोपाख्यानेसुकलाचरित्रेत्रिपं
चाशत्तमोऽध्यायः ॥ ५३ ॥ विष्णुरुवाच॥एवमुक्तागतादूतीतयासुकलयातदा ॥ समासेनसुसंप्रोक्तमवधार्यपुरंदरः ॥ १ ॥तदर्थंभाषितंतस्याःसत्यधर्मसम
न्वितम्॥आलोच्यसाहसंधैर्यंज्ञानमेवपुरंदरः॥२॥ईद्दशंहिवदेत्काहिनारीभूत्वामहीतले॥योगैरूपंसुसंशिष्टंन्यायोदैःक्षालितंवचः ॥३॥पवित्रेयंमहाभागासत्य
रूपानसंशयः ॥ त्रैलोक्यस्यसमस्तस्यधुरंधर्तुंभवेत्क्षमा ॥ ४ ॥ एतदर्थंविचार्यैवजिष्णुःकंदर्पमब्रवीत् ॥ त्वयासहगमिष्यामिद्रष्टुंतांकृकलप्रियाम् ॥ ५ ॥
प्रत्युवाचसहस्राक्षंमन्मथोबलदर्पितः ॥ गम्यतांतत्रदेवेशयत्रास्तेसापतिव्रता ॥ ६ ॥ मानंवीर्यंबलंधैर्यंतस्याःसत्यंपतिव्रतम् ॥ गत्वाहंनाशयिष्यामिकियन्मा
त्रासुरेश्वर ॥ ७ ॥ समाकर्ण्यसहस्राक्षोवचनंमन्मथस्यच ॥ भोभोनंगशृणुष्वत्वमधिकंभाषितंमुधा ॥ ८॥ सुदृढासत्यवीर्येणसुस्थिराधर्मकर्मभिः ॥ सुक

१ अतसीपुष्पवर्णेन इ० पा० । २ योगरूपं सुसिद्धं च ज्ञानोदकेन क्षालितम् । इ० पा० ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

लेयमजेयावैतत्रतेपौरुषंनाहि ॥९ ॥ इत्याकर्ण्यततःक्रुद्धोमन्मथस्त्विन्द्रमब्रवीत् ॥ ऋषीणांदेवतानांचबलंमयाप्रणाशितम् ॥१० ॥ अस्याबलंकियन्मात्रं
भवताममकथ्यते ॥ पश्यतस्तवदेवेशनाशयिष्यामितांस्त्रियम् ॥ ११ ॥ नवनीतंयथाचाग्नेस्तेजोदृष्ट्वाद्रवंव्रजेत् ॥ तथेमांद्रावयिष्यामिस्वेनरूपेणतेज
सा ॥ १२ ॥ गच्छतत्रमहत्कार्यमुपस्थंसांप्रतंध्रुवम् ॥ कस्मात्कुत्ससिमेतेजस्त्रैलोक्यस्यविनाशनम् ॥ १३ ॥ विष्णुरुवाच ॥ आकर्ण्यवाक्यंतुमनोभ
वस्यएतामसाध्यांतवकामजाने ॥ धैर्यंसमुद्यम्यचपुण्यदेहांपुण्येनपुण्यांबहुपुण्यचाराम् ॥ १४ ॥ पश्यामितेपौरुषमुग्रवीर्यमितोहिगत्वातुधनुष्मता
वै ॥ तेनापिसार्धंप्रजगामभूयोरत्याचदूत्याचपतिव्रतांताम् ॥ १५ ॥ एकांसुपुण्यांस्वगृहास्थितांतांध्यानेनपत्युश्चरणेनियुक्ताम् ॥ यथासुयोगीप्रविधाय
चित्तंविकल्पहीनंनचकल्पयेत ॥ १६ ॥ अत्यद्भुतंरूपमनंततेजोयुतंचकाराथसतीप्रमोहम् ॥ नीलांचितंभोगयुतंमहात्माझषध्वजश्चैवपुरंदरश्च ॥ १७ ॥
दृष्ट्वासुलीलंपुरुषंमहांतंचरंतमेवंपरिकामभावम् ॥ जायाहिवैश्यस्यमहात्मनस्तुमेनेनसारूपयुतंगुणज्ञम् ॥ १८ ॥ अंभोयथापद्मदलेगतंवैप्रयातिमुक्ताफ
लकस्यकीर्तिम् ॥ तद्वत्स्वभावःपरिसत्ययुक्तोजज्ञेचतस्यास्तुपतिव्रतायाः ॥ १९ ॥ अनेनदूतीपरिप्रेषितापुरायामांयुवत्याहगुणज्ञमेनम् ॥ लीलास्वरू
पंबहुधात्मभावंममैषसर्वंपरिदर्शयेच्च ॥ २० ॥ ममैवकालंप्रबलंविचिंत्यागतोहिमेकांतगुणैश्चसत्खलः ॥ रत्यासमेतस्तुकथंचजीवेत्सत्याश्रमभारेणप्रमर्दित
श्च ॥ २१ ॥ ममापिभावंपरिगृह्यकांतोजीवेत्कियान्वापिसुबुद्धियुक्तः ॥ शून्योहिकायोममचास्तिसद्यश्चेष्टाविहीनोमृतकल्पएव ॥ २२ ॥ कायस्यग्रा
मस्यप्रजाःप्रनष्टाःसुविक्रियाख्यंपरिगृह्यकर्म ॥ ममाधिकेनापिसमंसुकांतंसऊर्ध्वंशोभामनयच्चकामः ॥ २३ ॥ यदामृतोबलवान्हर्षयुक्तःस्वयंदृशावैपरिनृ
त्यमानः ॥ तथाअनेनापिप्रभाषयेद्भुतंयोमांहिवांच्छत्यपिभोक्तुकामः ॥ २४ ॥ एवंविचार्यैवतदामहासतीसत्याख्यरज्ज्वादृढबद्धचेतना ॥ गृहंस्वकीयंप्र
विवेशसातदातत्तस्यभावंनियमेनवेत्तुम् ॥ २५ ॥ इतिश्रीपद्मपुराणेभूमिखंडेवेनोपाख्यानेसुकलाचरित्रेचतुःपंचाशत्तमोऽध्यायः ॥ ५४ ॥ विष्णुरुवाच ॥
भावंविदित्वासुरराट्चतस्याःप्रोवाचकामंपुरतःस्थितंसः ॥ नचास्तिशक्यास्मरतेजयायसत्यात्मकध्यानसुदंशितासती ॥ १ ॥ धर्माख्यचापंस्वकरेगृही
त्वाज्ञानाभिधानंवरमेवबाणम् ॥ योद्धुंरणेसंप्रतिसंस्थितासतीवीरोयथादर्पितवीर्यभावः ॥ २ ॥ जिगीषयेयंपुरुषार्थमेवत्वमात्मनःकुरुषेपौरुषंतु ॥ त्वां[2]
मद्यजेतुंसमरेसमर्थायद्भाव्यमेवंतदिहैवचिंत्यम् ॥ ३ ॥ दग्धोसिपूर्वंत्वमिहैवशंभुनामहात्मनातेनसमंविरोधम् ॥ कृत्वाफलंतस्यविकर्मणश्चजातोस्यनंगः ॥ ६४ ॥
स्मरसत्यमेव ॥४॥ यथा त्वयाकर्मकृतंपुरास्मरफलंतुप्राप्तंतुतथैवतीव्रम् ॥ सुकुत्सितांयोनिमवाप्स्यसिध्रुवंसाध्यानयासार्धमिहैवकथ्यसे ॥५॥ येज्ञानवंतः

१ उत्पाद्यं सांप्रतं ध्रुवम् । २ देवा न जेतुं समरे समर्थाः इ० पा० ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

पुरुषाजगत्त्रयेवैरंप्रकुर्वन्तिमहात्मभिःसमम्॥भुंजन्तितेदुष्कृतमेवतत्फलंदुःखान्वितंरूपविनाशनंच ॥६॥ व्याघुष्यआवांतुव्रजावकामएनांपरित्यज्यसतींप्र
युज्य ॥ सत्याःप्रसंगेनपुरामयातुलब्धंफलंपापमयंत्वसह्यम्॥७॥त्वमेवजानासिचरित्रमेतच्छप्तोस्मितेनापिचगौतमेन ॥[1]जातंश्चमेषवृषणःसदाह्यहंभवान्गतो
मांतुविहायतत्र ॥८॥ तेजःप्रभावोह्यतुलःसतीनांधातासमर्थःसहितुंनसूर्यः ॥ सुकुत्सितंरूपमिदंतुरक्षेत्पुरानुसूयामुनिनाहिशप्तम् ॥९॥ निरुध्यसूर्यंपरिवेग
वंतमुद्यंतमेवंप्रभयासुदीप्तम् ॥ भर्तुश्चमृत्युंपरिबाधमानंमांडव्यशापस्यचकौंडिनस्य ॥ १० ॥ अत्रेःप्रियासत्यपतिव्रतातयास्वपुत्रतांदेवत्रयंहिनीतम् ॥
नकिंपुरामन्मथतेश्रुतंसदासंस्कारै[2]युक्ताःप्रभवंतिसत्यः ॥ ११ ॥ सावित्रीनाम्नीद्युमत्सेनपुत्रंनीतंप्रियंसापुनरानिनाय ॥ यमादिहैवाश्वपतेःसुपुत्रंसतीत्व
मेवंपरिसंश्रुतंच ॥ १२ ॥ अग्नेःशिखांकःपरिसंस्पृशेद्वैतरेद्धिकःसागरमेवमूढः ॥ गलेतुबद्ध्वासुशिलांभुजाभ्यांकोवासतींवश्यतिवीतरागाम्॥ १३ ॥ उक्ते
तुवाक्येबहुनीतियुक्तेइंद्रेणकामस्यसुशिक्षणार्थम् ॥ आकर्ण्यवाक्यंमकरध्वजस्तुउवाचदेवेंद्रमथैनमेव ॥ १४ ॥ कामउवाच ॥ तवातिदेशादहमागतोवै
धैर्यंसुहृत्त्वंपुरुषार्थमेव ॥ त्यक्त्वातदर्थंपरिभाषसेमांनिःसत्वरूपंबहुभीतियुक्तम् ॥ १५ ॥ व्याबुद्धि यास्यामियदासुरेशस्याल्लोकमध्येममकीर्तिनाशः ॥
ऊर्ढिकरोमानविहीनएवसर्वैर्वदिष्यंत्यनयाजितंमाम् ॥ १६ ॥ येवैजितादेवगणाश्चदानवाःपूर्वंमुनींद्रास्तपसःप्रयुक्ताः ॥ हास्यंकरिष्यंतिममापिसद्योनार्या
जितोमन्मथएषभीमः ॥ १७ ॥ तस्मात्प्रयास्यामित्वयैवसार्धमस्याबलंमानमतःसुरेश ॥ तेजश्चधैर्यंपरिणाशयिष्येकस्माद्भवानत्रबिभेतिशक्र ॥ १८ ॥
संबोध्यचैवंससुराधिनाथंचापंगृहीतंसशरंसुपुष्पम् ॥ उवाचक्रीडांपुरतःस्थितांतांविधायमायांभवतीप्रयातु ॥ १९ ॥ वैश्यस्यभार्यांसुकलांसुपुण्यांसत्ये
स्थितांधर्मविदांगुणज्ञाम् ॥ इतोहिगत्वाकुरुकार्यमुक्तंसाहाय्यरूपंचप्रियेसखेशृणु ॥२०॥ क्रीडांसमाभाष्यततोमनोभवस्त्वंतोस्थितांप्रीतिमथाह्वयत्पुनः॥
कार्यंभवत्याममकार्यमुत्तममेतांसुस्नेहैःपरिभावयत्वम् ॥ २१ ॥ इंद्रंहिदृष्ट्वासुकलायथाभवेत्स्नेहानुगाचारुविलोचनेयम् ॥ तैस्तैःप्रभावैर्गुणवाक्ययुक्तै
र्नयस्ववश्यंचप्रियेसखेशृणु ॥२२॥ भोभोःसखेसाधयगच्छशीघ्रंमायामयंनंदनरूपयुक्तम्॥ पुष्पोपयुक्तंचफलप्रधानंघुष्टंरुतैःकोकिलषट्पदानाम् ॥२३॥
आहूयवीरंमकरंदमेवरसायनंस्वादुगुणैरुपेतम् ॥ सहानिलाद्यैर्निजकर्मयुक्तैःसंप्रेषयित्वापुनरेवकामम् ॥ २४ ॥ एवंसमादिश्यमहत्ससैन्यंत्रैलोक्यसंमोहकर्
तुकामः ॥ चक्रेप्रयाणंसुरराजसार्धंसंमोहनायैवमहासतींताम् ॥ २५ ॥ इति श्रीपद्मपुराणेभूमिखंडेवेनोपाख्यानेसुकलाचरित्रेपंचपंचाशत्तमोऽध्यायः ॥
॥ ५५ ॥विष्णुरुवाच॥ तस्याःसत्यविनाशायमन्मथःससुराधिपः॥प्रस्थितःसुकलांतर्हिसत्योधर्ममथाब्रवीत्॥१॥पश्यधर्ममहाप्राज्ञमन्मथस्यविचेष्टितम्॥

१ जातश्च सर्वांगभगांककोऽहम् इ० पा० । २ सत्कारयोग्याः इ० पा० ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

तवार्थमात्मनश्चैवपुण्यस्यापिमहात्मनः ॥ २ ॥ विसृजामिमहास्थानंवास्तुरूपंसुखोदयम्॥ सत्याख्यंचसुप्रियाख्यंसुदेवाख्यंगृहोत्तमम्॥३॥तमेवनाशये
द्धत्वाकामएषप्रमत्तधीः ॥ रिपुरूपःसुदुष्टात्माअस्माकंहिनसंशयः॥४॥ पतिस्तपोधनोविप्रःसुसतीयापतिव्रता ॥ सुसत्योभूपतिर्धर्ममगेहानसंशयः॥५॥
यत्राहंवृद्धिसंपुष्टस्तत्रवासोहितेभवेत् ॥ तत्रपुण्यंसमायातिश्रद्धयासहक्रीडते ॥ ६ ॥ क्षमाशांत्यासमायुक्ताआयातिममर्मदिरम् ॥ यथासत्योदमश्चैवदया
सौहृदमेवच ॥ ७ ॥ प्रज्ञायुक्तःसनिर्लोभोयत्राहंतत्रसंस्थितः ॥ शुचिःस्वभावस्तत्रैवअमीचममबांधवाः ॥ ८ ॥ अस्तेयमप्यहिंसाचतितिक्षावृद्धिरे
वच ॥ ममगेहेसमायाताधन्यतांशृणुधर्मराट् ॥ ९ ॥ गुरूणांचापिशुश्रूषाविष्णुर्लक्ष्म्यासमावृतः ॥ मद्गेहंतुसमायांतिदेवाश्चाग्निपुरोगमाः ॥ १० ॥ मोक्ष
मार्गप्रकाशेद्योज्ञानोदीप्त्यासमन्वितः ॥ एतैःसार्धंवसाम्येवसतीषुधर्मवत्सुच ॥११॥ साधुष्वेतेषुसर्वेषुगृहरूपेषुमेसदा ॥ उक्तेनापिकुटुंबेनवसाम्येवत्वया
सह ॥ १२ ॥ ससत्वाःसाधुरूपास्तेवेधसामेगृहीकृताः ॥ संचरामिमहाभागस्वच्छंदेनचलीलया ॥ १३ ॥ ईश्वरश्चजगत्स्वामीत्रिनेत्रोवृषवाहनः ॥ ममगे
हेस्वरूपेणवर्ततेशिवयायुतः ॥१४॥ तदिदंसंसृतेःसारंगृहरूपंमहेश्वरम् ॥ सदनंशंकरेत्याख्यंनाशितंमन्मथेनवै ॥ १५ ॥ विश्वामित्रंमहात्मानंतपंततपउ
त्तमम् ॥ मेनकांहिसमाश्रित्यकामोयंजितवान्पुरा ॥ १६ ॥ सतीपतिव्रताहल्यागौतमस्यप्रियाशुभा ॥ सुसत्याच्चालितातेनमन्मथेनदुरात्मना ॥ १७ ॥
मुनयःसत्यधर्मज्ञानानास्त्रियःपतिव्रताः ॥ मद्गृहास्ताइमाःसर्वादीपिताःकामवह्निना ॥ १८ ॥ दुर्धरोदुःसहोव्यापीयोतिसत्येषुनिष्ठुरः॥मामेवंपश्यतेनित्यंक्व
सत्यःपरितिष्ठति ॥१९॥ समांज्ञात्वासमायातिबाणपाणिर्धनुर्धरः॥नाशयेन्मद्गृहंपापोवीतिहोत्रैश्चनामकैः ॥२०॥ पापलेशाश्चयेक्रूराअन्येपाखंडसंश्रयाः॥
तेतुबुद्ध्याऽहिताःसर्वेसत्यगेहंविशंतिहि ॥ २१ ॥ सेनाध्यक्षैरसत्यैस्तुछद्मनातेनसाधितः ॥ पातयेदर्दयेद्गेहंपापःशस्त्रैर्दुरात्मभिः ॥ २२ ॥ मामेवंताडयेत्पा
पोमहाबलमनोभवः ॥ अस्यधाम्नाप्रदग्धोहंशून्यतांहिव्रजामिवै ॥ २३ ॥ नूतनंगृहमिच्छामिस्त्रियाख्यंपतिभूपतिम् ॥ कृकलस्यापिपुण्यस्यप्रियेयंशिवमं
गला ॥ २४ ॥ तद्गृहंसुकलाख्यंमेदग्धुंपापःसमुद्यतः ॥ अयमेषसहस्राक्षःकामेनसहितोबली ॥ २५ ॥ कामस्यकारणात्कस्मात्पूर्ववृत्तंनावेंदाति ॥
अहल्यायाःप्रसंगेनमेषोपस्थोव्यजायत ॥ २६ ॥ पौरुषंहिमुनेर्दृष्ट्वासत्याश्चैवप्रधर्षणात् ॥ नष्टःकामस्यदोषेणसुरराट्तत्रसंस्थितः ॥ २७ ॥ भुक्तवान्दारु
णंशापंदुःखेनमहतान्वितः ॥ कृकलस्यप्रियामेनांसुकलांपुण्यचारिणीम् ॥ २८ ॥ एषहंतुंसहस्राक्षउद्यतःकामसंयुतः ॥ यथाचेंद्रेणनायातिकामएषत
थाकुरु ॥ २९ ॥ धर्मराजमहाप्राज्ञभवान्मतिमतांवरः ॥ ॥ धर्मराजउवाच ॥ ॥ ऊनंतेजःकरिष्यामिकामस्यमरणंतथा ॥ ३० ॥ एकोपायो
मयादृष्टस्तमिहैवप्रपश्यतु ॥ प्रज्ञाचैषामहाप्राज्ञाशकुनीरूपचारिणी ॥ ३१ ॥ भर्तुरागमनंपुण्यंशब्देनाख्यातुखेयतः ॥ शकुनस्यप्रभावेनभर्तु

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

श्वागमनेनच ॥ ३२ ॥ दुंष्टैर्नष्टानभूयेतस्वस्थचित्तानसंशयः ॥ प्रज्ञासंप्रेषितातेनगतासासुकलागृहम् ॥ ३३ ॥ प्रकुर्वतीमहच्छन्दंहृष्टंदेवेवसाव
भौ ॥ पूजितामानिताप्रज्ञाधूपदीपादिभिस्तदा ॥ ३४ ॥ ब्राह्मणंसुकलापृच्छत्किमेषाचवदेन्मम ॥ ब्राह्मणउवाच ॥ भर्तुश्चागमनंब्रूतेतवैवसुभगेस्थि
रा ॥ ३५ ॥ दिनसप्तकमध्येसआगमिष्यंतिनान्यथा ॥ ३६ ॥ इत्येवमाकर्ण्यसुमंगलंवचःप्रहर्षयुक्तासहसाबभूव ॥ धर्मज्ञमेकंसगुणंहिकांतंशकुनात्प्रदिष्टं
हिसमागतंतम् ॥३७॥ इति श्रीपद्मपुराणेभूमिखंडेवेनोपाख्यानेसुकलाचरित्रेषट्पंचाशत्तमोऽध्यायः ॥ ५६ ॥ विष्णुरुवाच ॥ क्रीडासतीरूपधराप्रभूत्वा
गेहंगताचारुपतिव्रतायाः ॥ तामागतांसत्यस्वरूपयुक्तासासादरंवाक्यमुवाचधन्या ॥ १ ॥ वाक्यैःसुपुण्यैःपरिपूजितासाउवाचक्रीडासुकलांविहस्य ॥
मायानुगंविश्वविमोहनंसतीप्रत्युत्तरंसत्यप्रमेययुक्तम् ॥ २ ॥ ममापिभर्ताप्रबलोगुणज्ञोधीरःसविद्योमहिमाप्रयुक्तः ॥ त्यक्त्वागतःपापतरांसुपुण्योमामेव
नाथःशृणुपुण्यकीर्तिः ॥ ३ ॥ वाक्यैस्तुपुण्यैरबलास्वभावादाकर्ण्यसर्वंसुकलासमुक्तम् ॥ संशुद्धभावांचविचिंत्यचाहकस्माद्गतःसुंदरितेऽद्यनाथः ॥ ४ ॥
विहायतेरूपमतीवसत्यमाचक्ष्वसर्वंभवतीसुभर्तुः ॥ ध्यानोपयुक्तासकलंकरोतिसखीस्वरूपागृहमागतामे ॥ ५ ॥ क्रीडाबभाषेशृणुसत्यमेतंचरित्रभावं
ममभर्त्तुरस्य ॥ अहंप्रियेयस्यसदैवयुक्तायमिच्छतेतंप्रतिसांत्वयामि ॥ ६ ॥ कर्तुःसुपुण्यंवचनंसुभर्तुर्ध्यानोपयुक्तासकलंकरोमि ॥ एकांतशीलासगुणा
नुरूपाशुश्रूषयैकस्तामिहैवदेवि ॥ ७ ॥ ममपूर्वविपाकोऽयंसंप्रत्येवप्रवर्तते ॥ यतस्त्यक्त्वागतोभर्त्तामामेवंमंदभागिनीम् ॥ ८ ॥ सखेनधारयेजीवंस्वकीयं
कायमेवच ॥ पत्याहीनाःकथंनार्यःसुजीवंतिचनिर्घृणाः ॥ ९ ॥ रूपशृंगारसौभाग्यंसुखंसंपच्चनान्यथा ॥ नारीणांहिमहाभागोभर्ताशास्त्रेषुगीयते ॥ १० ॥
तयासर्वंसमाकर्ण्ययदुक्तंक्रीडयातदा ॥ सत्यभावंविदित्वासामेनेसंभाषितंतदा ॥११॥ विश्वस्तासामहाभागासुकलापतिदेवता ॥ तामुवाचपुनःसर्वमात्मचे
ष्टानुगंवचः ॥ १२ ॥ समासेनसमाख्यातंपूर्ववृत्तांतमात्मनः ॥ यथाभर्तागतोयात्रांपुण्यसाधनतत्परः ॥ १३ ॥ आत्मदुःखंसुसत्यंचतपएवमनस्विनि ॥
बोधिताक्रीडयासातुसमाश्वास्यपतिव्रता ॥ १४ ॥ सूतउवाच ॥ एकदातुतयाप्रोक्तंक्रीडयासुकलांप्रति ॥ सखेपश्यवनंसौम्यंदिव्यवृक्षैरलंकृतम् ॥ १५ ॥
तत्रतीर्थंपरंपुण्यमस्तिपातकनाशनम् ॥ नानावल्लीवितानैश्चसुपुष्पैःपरिशोभितम् ॥ १६ ॥ आवाभ्यामपिगंतव्यंपुण्यहेतोर्वरानने ॥ समाकर्ण्यतयासा
र्द्धंसुकलामाययातदा॥१७॥प्रविवेशवनंदिव्यंनंदनोपममेवसा ॥ सर्वर्तुकुसुमोपेतंकोकिलाशतनादितम् ॥१८॥ गीयमानंसुमधुरैर्नादैर्मधुकरैरपि ॥कूजद्भिः
पक्षिभिःपुण्यैःपुण्यध्वनिसमाकुलम्॥१९॥चंदनादिकवृक्षैश्चसौरभैश्चविराजितम्॥ सर्वभोगैःसुसंपूर्णमाधव्यामाधवेनवै ॥२०॥रचितंमोहनायैवसुकलायाश्च

१ हृष्टा पुष्टाभविष्यत्सा इ० पाठः। २ हृष्टं दैवज्ञमेव च इ० पा०।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

कारणात् ॥ तयासार्धंप्रविष्टासातद्वनंसर्वभावनम् ॥२१॥ददर्शसौख्यदंपुण्यंमायाभावंनविंदति॥वीक्षमाणावनंदिव्यंतयासहजनेश्वर॥२२॥शक्रोपिचाभ्यया
त्तत्रदेवमूर्तिविराजितः ॥ तयादूत्यासमंप्राप्तःकामस्तत्रसमागतः॥२३॥ सर्वभोगपतिर्भूत्वाकामलीलासमाकुलः ॥ काममाहसमाभाष्यएषासासुकुलागता
॥२४॥प्रहरस्वमहाभागक्रीडायाःपुरतःस्थिताम् ॥ मायांकृत्वासमानीतांक्रीडयातवसंनिधौ ॥२५॥ पौरुषंदर्शयाद्यैवयद्यस्तिकुरुनिश्चितम् ॥कामउवाच॥
आत्मरूपंदर्शयस्वचतुरंलीलयान्वितम् ॥ २६ ॥ येनाहंप्रहराम्येतांपंचबाणैःसहस्रदृक् ॥ इंद्रउवाच ॥ क्वास्तेतेपौरुषंमूढयेनलोकंविडंबसे ॥ २७ ॥ म
माधारपरोभूत्वायोद्धुमिच्छसिसांप्रतम् ॥ कामउवाच ॥ तेनापिदेवदेवेनमहादेवेनशूलिना ॥ २८ ॥ पूर्वमेवहृतंरूपंममकायोनविद्यते ॥ इच्छाम्यहंयदा
नारींहंतुंशृणुष्वसांप्रतम् ॥ २९ ॥ पुंसांकायंसमाश्रित्यआत्मरूपंप्रदर्शये ॥ पुमांसंवासहस्राक्षनार्याःकायंसमाश्रये ॥ ३० ॥ पूर्वंदृष्टायदानारीतामेवपरि
चिंतयेत् ॥ चिंत्यमानस्यपुंसस्तुनार्यारूपंपुनःपुनः ॥ ३१ ॥ अदृष्टंतुसमाश्रित्यपुंसमुन्मादयाम्यहम् ॥ तथाप्युन्मादयाम्येवंनारीरूपंनसंशयः ॥ ३२॥
संस्मरणात्स्मरोनाममममजातंसुरेश्वर ॥ तांदृष्ट्वातादृशोरंगवस्तुरूपंसमाश्रये ॥ ३३ ॥ आत्मतेजःप्रकाशेनबाध्यबाधकतांव्रजेत् ॥ नारीरूपंसमाश्रि
त्यधीरंपुरुषंप्रमोहयेत् ॥ ३४ ॥ पुरुषंतुसमाश्रित्यभावयामिसुयोषितम् ॥ रूपहीनोस्मिहेइंद्रअस्मद्रूपंसमाश्रयेत् ॥ ३५ ॥ तवरूपंसमाश्रित्यतांसाधये
यथेप्सिताम् ॥ एवमुक्त्वासदेवेंद्रंकायंतस्यमहात्मनः॥३६॥सखासौमाधवस्यापिसमाश्रित्यसुमायुधः॥३७॥ तामेवहंतुंकुसुमायुधोपिसाध्वींसुपुण्यांकृकल
स्यभार्याम् ॥ समुत्सुकस्तिष्ठतिबाणलक्षंतस्याश्चकायंनयनैर्विलोक्य ॥ ३८ ॥ इति श्रीपद्मपुराणेभूमिखंडेवेनोपाख्यानेसुकलाचरित्रेसप्तपंचाशत्तमोऽ
ध्यायः ॥ ५७ ॥ विष्णुरुवाच ॥ क्रीडाप्रयुक्तासुवनंप्रविष्टावैश्यस्यभार्यासुकलासुतन्वी ॥ ददर्शसर्वंगहनंमनोरमंतामेवपप्रच्छसखींसतीसा ॥ १ ॥ अर
ण्यमेतत्प्रवरंसुपुण्यंदिव्यंसखेकस्यमनोभिरामम् ॥ सिद्धंसुकामैःप्रवरैःसमस्तैःपप्रच्छहर्षात्सुकलासखींताम् ॥ २ ॥ क्रीडोवाच ॥ एतद्वनंदिव्यगुणैःप्र
युक्तंसिद्धस्वभावैःपरिभावनेन॥पुष्पाकुलंकामफलोपयुक्तंविपश्यसर्वंमकरध्वजस्य ॥ ३ ॥ एवंवाक्यंततःश्रुत्वाहर्षेणमहतान्विता ॥ समालोक्यमहद्वृत्तंका
मस्यचदुरात्मनः ॥ ४ ॥ वायुनानीयमानंतंसमाघ्रातिनसौरभम् ॥ वातिवायुःस्वभावेनसौरभेणसमन्वितः ॥ ५ ॥ तद्घ्राणोविशतेनासांयथातथा
सुलीलया ॥ सागंधंनैवगृह्णातिपुष्पाणांचवरानना ॥ ६ ॥ नचास्वादयतेसातुसुरसान्सामहासती ॥ ससखाकामदेवस्यरममाणोविनिर्जितः ॥ ७ ॥
लज्जितःपराङ्मुखोभूत्वाभूंपपातलवच्छदैः ॥ फलेभ्योहिसुपक्केभ्यःपुष्पमंजरिसंस्कृतः ॥ ८ ॥ लवरूपोपतद्भूमौरसस्त्वेषतयाजितः ॥ मकरंदःसु
दीनात्माफलाद्भूमिंततःपुनः ॥ ९ ॥ भक्ष्यतेमक्षिकाभिश्चयथामृतोरणेतथा ॥मक्षिकाभक्ष्यमाणस्तुप्रवाहेनप्रयातिसः ॥ १० ॥ मंदंमंदंप्रयात्येवतंहसं

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

तिचपक्षिणः ॥ नानारुतैःप्रचलंतिसुखमानंदनिर्भरैः ॥११॥ प्रीत्याशकुनयस्तत्रवनमध्यनगास्थिताः ॥ सुकलयाजितोह्येषनिम्नंपंथानमाश्रितः ॥ १२ ॥
प्रीत्यासमेतारातिःकामभार्यागत्वाब्रवीत्सासुकलांविहस्य ॥ स्वस्त्यस्तुतेस्वागतमेवभद्रेरमस्वप्रीत्यानयनाभिरामम् ॥ १३ ॥ तेरूपमिष्टममलमिंद्रस्या
पिमहात्मनः ॥ यदेष्टंतेतदाब्रूहिसमानेष्येनसंशयः ॥१४॥ सूतउवाच ॥ वदंत्यौतेस्त्रियौदृष्ट्वाश्रुत्वोवाचसुभाषितम् ॥ रतिंप्रतिगृहीत्वामेगतोभर्त्तामहाम
तिः॥१५॥यत्रमेतिष्ठतेभर्त्तातत्राहंपतिसंयुता ॥ तत्रकामश्चमेप्रीतिरयंकायोनिराश्रयः॥१६॥ द्वेअप्युक्तंसमाकर्ण्यरतिप्रीतीविलज्जिते ॥ व्रीडमानेगतेतेद्वे
यत्रकामोमहाबलः॥१७॥ऊचतुस्तंमहावीरमिंद्रकायसमाश्रितम्॥चापमाकर्षमाणंतंनेत्रलक्ष्यंमहाबलम् ॥१८॥ दुर्जयेयंमहाप्राज्ञत्यजपौरुषमात्मनः॥पति
कामामहाभागापतिव्रतासदैवसा॥१९॥कामउवाच॥अनयालोक्यतेरूपमिंद्रस्यास्यमहात्मनः॥यदिदेवितदाचाहंहनिष्यामिनसंशयः॥२०॥ अथवेषधरोदे
वोमहारूपःसुराधिपः॥ सतयानुगतस्तूर्णंपरयालीलयातदा॥२१॥सर्वभोगसमाकीर्णःसर्वाभरणशोभितः॥दिव्यमाल्यांबरधरोदिव्यगंधानुलेपनः॥२२॥
तयारत्यासमायातोयत्रास्तेपतिदेवता ॥ प्रत्युवाचमहाभागांसुकलांसत्यचारिणीम् ॥२३॥ पूर्वंदूतीसमक्षंतेप्रीत्याचप्रहितामया ॥ कस्मान्नमन्यसेभद्रेभ
जंतंत्वामिहागतम् ॥ २४ ॥ सुकलोवाच ॥ रक्षायुक्तास्मिभद्रंतेभर्तुःपुत्रैर्महात्मभिः ॥ एकाकिनीसहायैश्चनैवकस्यभयंमम ॥ २५ ॥ शूरैश्चपुरुषाकारैः
सर्वत्रपरिरक्षिता ॥ नातिप्रस्तावयेवक्तुंव्यग्राकर्मणितस्यच ॥ २६ ॥ यावत्प्रस्यंदतेनेत्रंतावत्कालंमहामते ॥ भवान्नलज्जतेकस्माद्रममाणोमयासह ॥२७॥
भवान्कोहिसमायातोनिर्भयोमरणादपि ॥ इंद्रउवाच ॥ त्वामेवंहिप्रपश्यामिवनमध्येसमागताम् ॥ २८ ॥ समाख्यातास्त्वयाशूराभर्तुश्चतनयाःपुनः॥
कथंपश्याम्यहंतावद्दर्शयस्वममाग्रतः ॥ २९ ॥ सुकलोवाच ॥ सनिजसकलवर्गस्याधिपत्येनिवेश्यधृतिमतिगतिबुद्ध्याख्यैस्तुसंन्यस्यसत्यम् ॥
अचलसकलधर्मोनित्ययुक्तोमहात्मामदनसबलधर्मात्मासदामांजुगोप ॥ ३० ॥ मामेवंपरिरक्षतेदमगुणैःशौचैस्तुधर्मःसदासत्यंपश्यसमागतंममपुरःशां
तिक्षमाभ्यांयुतम्॥बोधश्चातिमहाबलःपृथुयशायोमांनमुंचेत्कदाबद्धाहंदृढबंधनैःस्वगुणजैःसांनिध्यमेवंगतः ॥३१॥ रक्षायुक्ताःकृताःसर्वैसत्याद्यामससांप्र
तम् ॥ धर्मलाभादिकाःसर्वेदमबुद्धिपराक्रमाः ॥ ३२ ॥ मामेवंहिप्ररक्षंतिकिंमांप्रार्थयसेबलात् ॥ कोभवान्निर्भयोभूत्वादूत्यासार्धंसमागतः ॥ ३३ ॥सत्यंध
र्मस्तथापुण्यंज्ञानाद्याःप्रबलास्तथा ॥ ममभर्तुःसहायाश्चतेमांरक्षंतिवेश्मनि ॥ ३४ ॥ अहंरक्षायुतानित्यंदमशांतिपरायणा ॥ नमांजेतुंसमर्थश्चअपिसाक्षा
च्छचीपतिः ॥ ३५ ॥ यदिवामन्मथोवापिसमागच्छतिवीर्यवान् ॥ दंशिताहंसदासत्यंसत्यकेनैवनान्यथा ॥ ३६ ॥ निरर्थकास्तस्यबाणाभविष्यंतिनसंशं

---

१ ज्ञानाख्यश्च इ० सत्याख्यश्च इति च पा० ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

यः ॥ त्वामेवंहिहनिष्यंतिधर्मादयोमहाभटाः ॥ ३७ ॥ दूरंगच्छपलायत्वमत्रमातिष्ठसांप्रतम् ॥ वार्यमाणोयदातिष्ठेर्भस्मीभूतोभविष्यसि ॥ ३८ ॥ भर्त्रा
विनानिरीक्षेतममरूपंयदाभवान् ॥ यथादारुदहेदग्निस्तथाधक्ष्यामिनान्यथा ॥ ३९ ॥ एवंश्रुत्वासहस्राक्षोमन्मथस्यापिसम्मुखम् ॥ पश्यपौरुषमेतस्यायु
ध्यस्वनिजपौरुषैः ॥ ४० ॥ यथागतास्तथासर्वेमहाशापभयातुराः ॥ स्वंस्वंस्थानंमहाराजइंद्राद्याःप्रययुस्तदा ॥ ४१ ॥ गतेषुतेषुसर्वेषुसुकलासापतिव्र
ता ॥ स्वगृहंपुण्यसंयुक्तापतिध्यानेनचागता ॥ ४२ ॥ स्वगृहंपुण्यसंयुक्तंसर्वतीर्थमयंतदा ॥ सर्वयज्ञमयंराजन्संप्राप्तापतिदेवता ॥ ४३ ॥ इति श्रीपद्मपु
राणेभूमिखंडेवेनोपाख्यानेसुकलाचरित्रेष्टपंचाशत्तमोऽध्यायः ॥ ५८ ॥ विष्णुरुवाच ॥ कृकलःसर्वतीर्थानिसाधयित्वागृहंप्रति ॥ प्रस्थितःसार्थवाहेनमहा
नंदसमन्वितः ॥ १ ॥ एवंचिंतयतेनित्यंसंसारःसफलोमम ॥ तृप्ताःस्वर्गंप्रयास्यंतिपितरोममनान्यथा ॥ २ ॥ तावत्प्रत्यक्षरूपेणवद्धातस्यपितामहान् ॥
पुरतस्तस्यसंभूतेनहितेपुण्यमुत्तमम् ॥ ३ ॥ दिव्यरूपोमहाकायःकृकलंवाक्यमब्रवीत् ॥ तवतीर्थफलंनास्तिश्रममेववृथाकृथाः ॥ ४ ॥ स्वयं
संतोषमाप्नोषिनहितेपुण्यमुत्तमम् ॥ एवंश्रुत्वाततोवैश्यःकृकलोदुःखपीडितः ॥ ५ ॥ भवान्कःसंवदस्येवंकस्माद्वद्धाःपितामहाः ॥ केनदोषप्रभा
वेनतन्मेत्वंकारणंवद ॥ ६ ॥ कस्मात्तीर्थफलंनास्तिममयात्राकथंनहि ॥ सर्वमेवसमाचक्ष्वयदिजानासिसंस्फुटम् ॥ ७ ॥ धर्मउवाच ॥ पूतां
पुण्यतमांस्वीयांभार्यांत्यक्त्वाप्रयातियः ॥ तस्यपुण्यफलंसर्वंवृथाभवतिनान्यथा ॥ ८ ॥ धर्माचारपरांपुण्यांसाधुव्रतपरायणाम् ॥ पतिव्रतर
तांभार्यांसुगुणांपुण्यवत्सलाम् ॥ ९ ॥ तामेवापिपरित्यज्यधर्मकार्यंप्रयातियः ॥ वृथातस्यकृतःसर्वोधर्मोभवतिनान्यथा ॥ १० ॥ सर्वाचारपराभव्याधर्म
साधनतत्परा ॥ पतिव्रतरतानित्यंसर्वदाज्ञानवत्सला ॥ ११ ॥ एवंगुणाभवेद्भार्यायस्यपुण्यामहासती ॥ तस्यगेहेसदादेवास्तिष्ठंतिचमहौजसः ॥ १२ ॥
पितरोगेहमध्यस्थाःश्रेयोवांछंतितस्यच ॥ गंगाद्याःपुण्यनद्यश्चसागरास्तत्रनान्यथा ॥ १३ ॥ पुण्यासतीयस्यगेहेवर्ततेसत्यतत्परा ॥ तत्रयज्ञाश्चगावश्चऋ
षयस्तत्रनान्यथा ॥ १४ ॥ तत्रसर्वाणितीर्थानिपुण्यानिविविधानिच ॥ भार्यायोगेनतिष्ठंतिसर्वाण्येतानिनान्यथा ॥ १५ ॥ पुण्यभार्याप्रयोगेनगार्हस्थ्यंसं
प्रजायते ॥ गार्हस्थ्यात्परमोधर्मोद्वितीयोनास्तिभूतले ॥ १६ ॥ गृहस्थस्यगृहःपुण्यःसत्यपुण्यसमन्वितः ॥ सर्वतीर्थमयोवैश्यसर्वदेवसमन्वितः ॥ १७ ॥
गार्हस्थ्यंचसमाश्रित्यसर्वेजीवंतिजंतवः ॥ तादृशंनैवपश्यामिअन्यमाश्रममुत्तमम् ॥ १८ ॥ मंत्राग्निहोत्रंदेवाश्चसर्वेधर्माःसनातनाः ॥ दानाचाराःप्रवर्तंते
यस्यपुंसश्चवैगृहे ॥ १९ ॥ एवंयोभार्ययाहीनस्तस्यगेहंवनायते ॥ यज्ञाश्चवैनासिध्यंतिदानानिविविधानिच ॥ २० ॥ भार्याहीनस्यपुंसोपिनसिध्यतिम

१ धर्मः इत्यध्याहार्यम् प्रकरणप्राप्तत्वात्। एतदर्धमप्यधिकमेव। प्रक्षिप्तमिति। प्रतिभाति। उत्तरवाक्येऽन्वयसांगत्यात्। २ विनीतां विमलां पुण्याम् इ० पा०।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

हाव्रतम् ॥ धर्मकर्माणिसर्वाणिपुण्यानिविविधानिच ॥ २१ ॥ नास्तिभार्यासमंतीर्थंधर्मसाधनहेतवे ॥ शृणुष्वत्वंगृहस्थस्यनान्योधर्मोजगत्रये ॥ २२ ॥
यत्रभार्यागृहंतत्रपुरुषस्यापिनान्यथा ॥ ग्रामेवाप्यथवारण्येसर्वधर्मस्यसाधनम् ॥ २३ ॥ नास्तिभार्यासमंतीर्थंनास्तिभार्यासमंसुखम् ॥ नास्तिभार्यास
मंपुण्यंतारणायहितायच ॥ २४ ॥ धर्मयुक्तांसतींभार्यांत्यक्त्वायासिनराधम ॥ गृहंधर्मंपरित्यज्यक्वास्तेधर्मस्यतेफलम् ॥ २५ ॥ तयाविनायदातीर्थे
श्राद्धदानंकृतंत्वया ॥ तेनदोषेणवैबद्धास्तवपूर्वपितामहाः ॥ २६ ॥ भवांश्चौरोह्यमीचौरायैस्तुभुक्तंसुलोलुपैः ॥ त्वयादत्तस्यश्राद्धस्यअन्नमेवंतयाविना ॥
॥ २७ ॥ सुपुत्रःश्रद्धयायुक्तःश्राद्धदानंददातियः ॥ भार्यादत्तेनपिंडेनतस्यपुण्यंवदाम्यहम् ॥ २८ ॥ यथाऽमृतस्यपानेननृणांतृप्तिर्हिजायते ॥ तथापि
तृणांश्राद्धेनसत्यंसत्यंवदाम्यहम् ॥२९॥ गार्हस्थ्यस्यचधर्मस्यभार्याभवतिस्वामिनी ॥ त्वयैषावंचितामूढचौरकर्मकृतंवृथा ॥३०॥ अमीपितामहाश्चौरा
यैर्भुक्तंतुतयाविना ॥ भार्यापचतिचेदन्नंस्वहस्तेनामृतोपमम् ॥ ३१ ॥ तदन्नमेवभुंजंतिपितरोहृष्टमानसाः ॥ तेनैवतृप्तिमायांतिसंतुष्टाश्चभवंतिते ॥३२॥
तस्माद्भार्याविनाधर्मःपुरुषस्यनसिध्यति ॥ नास्तिभार्यासमंतीर्थंपुंसांसुगतिदायकम् ॥ ३३ ॥ भार्याविनाचयोधर्मःसएवविफलोभवेत् ॥३४॥ इति श्रीप
द्मपुराणेभूमिखंडेवेनोपाख्यानेसुकलाचरित्रएकोनषष्टितमोऽध्यायः ॥ ५९ ॥ कृकलउवाच ॥ कथंमेजायतेसिद्धिःकथंपितृविमोचनम् ॥ एतन्मेविस्तरेणा
पिधर्मराजवदाधुना ॥ १ ॥ धर्मउवाच ॥ गच्छगेहंमहाभागत्वांविनादुःखमाचरत् ॥ संबोधयत्वंसुकलांस्वपत्नींधर्मचारिणीम् ॥ २ ॥ श्राद्धदानंगृहंगत्वा
तस्याहस्तेनवैकुरु ॥ स्मृत्वापुण्यानितीर्थानियजस्वत्वंसुरोत्तमान् ॥ ३ ॥ तीर्थयात्राकृतासिद्धिस्तवचैवभविष्यति ॥ भार्याविनातुयोलोकेधर्मंसाधितु
मिच्छति ॥ ४ ॥ सगार्हस्थ्यंविलोप्यैवएकाकीविचरेद्वनम् ॥ विफलोजायतेलोकेतंनमन्यंतिदेवताः ॥ ५ ॥ यज्ञाःसिद्धिंतदायांतियदास्याद्गृहि
णीगृहे ॥ एकाकीससमर्थोनधर्मार्थसाधनायच ॥ ६ ॥ विष्णुरुवाच ॥ एवमुक्त्वाचतंवैश्यंगतोधर्मोयथागतम् ॥ कृकलोपिसधर्मा
त्मास्वगृहंप्रतिप्रस्थितः ॥ ७ ॥ स्वगृहंप्राप्यमेधावीदृष्ट्वातांचपतिव्रताम् ॥ सार्थवाहेनतेनापिस्वस्थानंप्राप्यबुद्धिमान् ॥ ८ ॥ तयासमाग
तंदृष्ट्वाभर्तारंधर्मकोविदम् ॥ कृतंसुमंगलंपुण्यंभर्तुरागमनेतदा ॥ ९ ॥ समाचष्टसधर्मात्माधर्मस्यापिविचेष्टितम् ॥ समाकर्ण्यमहाभागाभर्तुर्वाक्यंमुदाव
हम् ॥ १० ॥ धर्मवाक्यंप्रशस्याथअनुमेनेचतंतथा ॥ विष्णुरुवाच ॥ अथोसकृकलोवैश्यस्तयासार्धंसुपुण्यकम् ॥ ११ ॥ चकारश्रद्धयाश्राद्धंदेवतागृह
संस्थितः ॥ पितरोदेवगंधर्वाविमानैश्चसमागताः ॥ १२ ॥ तुष्टुवुस्तौमहात्मानौदंपतीमुनयस्तथा ॥ अहंचापितथाब्रह्मादेव्यायुक्तोमहेश्वरः ॥ १३ ॥ सर्वे

१ नान्नमश्नंति देवताः । इ० पा० । २ मुमुदे चांतरात्मना इ० पा० ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

देवाःसगंधर्वाविमानैश्चसमागताः ॥ अहमेवततोब्रह्मादेव्यायुक्तोमहेश्वरः ॥ १४ ॥ सर्वेदेवाःसगंधर्वास्तस्याःसत्येनतोषिताः ॥ ऊचुश्चतौमहात्मानौधर्मज्ञौस
त्यपंडितौ ॥ १५ ॥ भार्ययासहभद्रंतेवरंवरयसुव्रत ॥ कृकलउवाच ॥ कस्यपुण्यप्रसंगेनतपसश्चसुरोत्तमाः ॥ १६ ॥ सभार्यायवरंदातुंभवंतोहिसमाग
ताः ॥ इंद्रउवाच ॥ एषासतीमहाभागासुकलाचारुमंगला ॥ १७ ॥ अस्याःसत्येनतुष्टाःस्मदातुकामावरंतव ॥ समासेनतुतत्प्रोक्तंपूर्ववृत्तांतमेवच॥१८॥
तस्याश्चरितमाहात्म्यंश्रुत्वाभर्तासहर्षितः ॥ तयासहसधर्मात्माहर्षव्याकुललोचनः ॥ १९ ॥ ननामदेवताःसर्वाउवाचचपुनःपुनः ॥ यदितुष्टामहाभागात्र
योदेवाःसनातनाः ॥ २० ॥ अन्येचऋषयःपुण्याःकृपांकृत्वाममोपरि ॥ जन्मजन्मनिदेवानांभक्तिमेवंकरोम्यहम् ॥ २१ ॥ धर्मसत्यरतिःस्यान्मेभवतांहिप्र
सादतः ॥ पश्चाद्विवैष्णवंलोकंसभार्यश्चपितामहैः ॥ २२ ॥ गंतुमिच्छाम्यहंदेवायदितुष्टामहौजसः ॥ देवाऊचुः ॥ एवमस्तुमहाभागसर्वमेवभविष्यति॥२३॥
पुष्पवृष्टिंततश्चक्रुस्तयोरुपरिभूपते ॥ जगुर्गीतंमहापुण्यंललितंसुस्वरंततः ॥ २४ ॥ गंधर्वागीततत्वज्ञाननृतुश्चाप्सरोगणाः ॥ ततोदेवाःसगंधर्वाःस्वंस्वं
स्थानंनृपोत्तम ॥ २५ ॥ वरंदत्वाप्रजग्मुस्तेस्तूयमानाःपतिव्रताम् ॥ नारीतीर्थंसमाख्यातमन्यत्किंचिद्वदामिते ॥ २६ ॥ एतत्तेसर्वमाख्यातंपुण्याख्यान
मनुत्तमम् ॥ यःशृणोतिनरोराजन्सर्वपापैःप्रमुच्यते ॥ २७ ॥ श्रद्धयाशृणुतेनारीसुकलाख्यानमुत्तमम् ॥ सौभाग्येनतुसत्येनपुत्रपौत्रैर्नमुच्यते ॥ २८ ॥
मोदतेधनधान्येनसहभर्त्रासुखीभवेत् ॥ पतिव्रताभवेत्साचजन्मजन्मनिनान्यथा ॥ २९ ॥ ब्राह्मणोवेदविद्वांश्चक्षत्रियोविजयीभवेत् ॥ धनधान्यंभवेच्चैववै
श्यगेहेनसंशयः ॥ ३० ॥ धर्मज्ञोजायतेराजन्सदाचारःसुखीभवेत् ॥ शूद्रःसुखमवाप्नोतिपुत्रपौत्रैःप्रवर्धते ॥ ३१ ॥ विपुलाजायतेलक्ष्मीर्धनधान्यैरलंकृ
ता ॥ ३२ ॥ इति श्रीपद्मपुराणेपंचपंचाशत्सहस्रसंहितायांभूमिखंडेवेनोपाख्यानेसुकलाचरित्रेषष्टितमोऽध्यायः ॥ ६० ॥ वेनउवाच ॥ भार्यातीर्थंसमाख्या
तंसर्वतीर्थोत्तमोत्तमम् ॥ पितृतीर्थंसमाख्याहिपुत्राणांतारणंपरम् ॥ १ ॥ विष्णुरुवाच ॥ कुरुक्षेत्रेमहाक्षेत्रेकुंडलोनामब्राह्मणः ॥ सुक
र्मानामसत्पुत्रःकुंडलस्यमहात्मनः ॥ २ ॥ गुरूतस्यमहावृद्धौधर्मज्ञौशास्त्रकोविदौ ॥ द्वावेतौतुमहात्मानौजरयापरिपीडितौ ॥ ३ ॥ तयोःशुश्रूष
णंचक्रेभक्त्याचपरयाततः ॥ धर्मज्ञोभावसंयुक्तोअहर्निशमनारतम् ॥ ४ ॥ तस्माद्वेदानधीतेसपितुःशास्त्राण्यनेकशः ॥ सर्वाचारपरोदक्षो
धर्मज्ञोज्ञानवत्सलः ॥ ५ ॥ अंगसंवाहनंचक्रेगुर्वोश्चस्वयमेवसः ॥ पादप्रक्षालनंचैवस्नानभोजनकींक्रियाम् ॥ ६ ॥ भक्त्याचैवस्वभावेनतद्ध्याने ॥ ५९ ॥
तन्मयोभवेत् ॥ मातापित्रोश्चराजेंद्रउपचर्यांप्रकारयेत् ॥ ७ ॥ सूतउवाच ॥ तद्वर्तमानकालेतुबभूवनृपसत्तम ॥ पिप्पलोनामवैविप्रःकश्यपस्यमहात्म
नः ॥ ८ ॥ तपस्तेपेनिराहारोजितात्माजितमत्सरः ॥ दयादानदमोपेतःकामंक्रोधंविजित्यसः ॥ ९ ॥ दशारण्यगतोधीमान्ज्ञानशांतिपरायणः ॥ सर्वे

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

द्रियाणिसंयम्यतपस्तेपेमहामनाः ॥ १० ॥ तपःप्रभावतस्तस्यजंतवोगताविग्रहाः ॥ वसंतिसुयुगेतत्रएकोदरगताइव ॥ ११ ॥ तत्तपस्तस्यमुनयो
दृष्ट्वाविस्मयमाययुः ॥ नेदृशंकेनचित्तप्तंयथासौतप्यतेमुनिः ॥ १२ ॥ देवाश्चइंद्रप्रमुखाःपरंविस्मयमाययुः ॥ अहोअस्यतपस्तीव्रंशमश्चेंद्रियसं
यमः ॥ १३ ॥ निर्विकारोनिरुद्वेगः कामक्रोधविवर्जितः ॥ शीतवातातपसहोधराधरइवस्थितः ॥ १४ ॥ विषयेविमुखोधीरोमनसोतीतसंग्रहम् ॥
नशृणोतियथाशब्दंकस्यचिद्द्विजसत्तमः ॥ १५ ॥ संस्थानंतादृशंगत्वास्थित्वाएकाग्रमानसः ॥ ब्रह्मध्यानमयोभूत्वासानंदमुखपंकजः ॥ १६ ॥ अश्म
काष्ठमयोभूत्वानिश्चेष्टोगिरिवत्स्थितः ॥ स्थाणुवद्दृश्यतेचासौसुस्थिरोधर्मवत्सलः ॥ १७ ॥ तपःक्लिष्टशरीरोतिश्रद्धावाननसूयकः ॥ एवंवर्षसहस्रै
कंसंजातंतस्यधीमतः ॥ १८ ॥ पिपीलिकाभिर्बह्वीभिःकृतंमृद्धारसंचयम् ॥ तस्योपरिमहाकायंवल्मीकंनिजमंदिरम् ॥ १९ ॥ वल्मीकोदरमध्यस्थो
जडीभूतइवस्थितः ॥ सएवंपिप्पलोविप्रस्तपतेसुमहत्तपः ॥ २० ॥ कृष्णसर्पैस्तुसर्वत्रवेष्टितोद्विजसत्तमः ॥ तमुग्रतेजसंविप्रंप्रदशंतिविषोल्बणाः ॥२१॥
संप्राप्यगात्रमर्माणिविषंतस्यनभेदयेत् ॥ तेजसातस्यविप्रस्यनागाःशांतिमथागमन् ॥ २२ ॥ तस्यकायात्समुद्भूताअर्चिषोदीप्ततेजसः ॥ नानारू
पाःसुबहुशोदृश्यंते च पृथक्पृथक् ॥ २३ ॥ यथावह्नेःखरतरास्तथाविधानरोत्तम ॥ यथामेघोदरेसूर्यःप्रविष्टोभातिरश्मिभिः ॥ २४ ॥ वल्मीकस्थ
स्तथाविप्रःपिप्पलोभातितेजसा ॥ सर्पादशंतिविप्रंतंसक्रोधादशनैरपि ॥ २५ ॥ नभिंदंतिचदंष्ट्राग्राश्चर्मभित्त्वानृपोत्तम ॥ एवंवर्षसहस्रैकंतपआचरत
स्ततः ॥ २६ ॥ गतंतुराजराजेंद्रमुनेस्तस्यमहात्मनः ॥ त्रिकालंसाध्यमानस्यशीतवर्षातपान्वितः ॥ २७ ॥ गतःकालोमहाराजपिप्पलस्यमहात्मनः॥
तद्वच्चवायुभक्षंतुकृतंतेनमहात्मना ॥ २८ ॥ त्रीणिवर्षसहस्राणिगतानितस्यतप्यतः ॥ तस्यमूर्ध्नितत्तोदेवैःपुष्पवृष्टिःकृतापुरा ॥ २९ ॥ ब्रह्मज्ञो
सिमहाभागधर्मज्ञोसिनसंशयः ॥ सर्वज्ञानमयोऽसित्वंसंजातःस्वेनकर्मणा ॥ ३० ॥ यंयंत्वंवांछसेकामंतंतंप्राप्स्यसिनान्यथा ॥ सर्वकामप्रसिद्धस्त्वं
स्वतएवभविष्यसि ॥ ३१ ॥ समाकर्ण्यमहद्वाक्यंपिप्पलोपिमहामनाः ॥ प्रणम्यदेवताःसर्वाभक्त्यानमितकंधरः ॥ ३२ ॥ हर्षेणमहताविष्टोवचनं
प्रत्युवाचसः ॥ इदंविश्वंजगत्सर्वंममवश्यंयथाभवेत् ॥ ३३ ॥ तथाकुरुध्वंदेवेंद्राविद्याधरोभवाम्यहम् ॥ एवमुक्त्वासमेधावीविरराम नृपोत्तम ॥ ३४ ॥
एवमस्त्वितितेप्रोचुर्द्विजश्रेष्ठंसुरास्तदा ॥ दत्वावरंमहाभागजग्मुस्तस्मैमहात्मने ॥ ३५ ॥ गतेषुतेषुदेवेषुपिप्पलोद्विजसत्तमः ॥ ब्रह्मण्यंसाधयेन्नित्यं
विश्ववश्यंप्रचिंतयेत् ॥ ३६ ॥ तदाप्रभृतिराजेंद्रपिप्पलोद्विजसत्तमः ॥ विद्याधरपदंलब्ध्वाकामगामीमहीयते ॥ ३७ ॥ एवंसपिप्पलोविप्रोविद्याधर
पदंगतः ॥ संजातोदेवलोकेशःसर्वशास्त्रविशारदः ॥ ३८ ॥ एकदातुमहातेजाःपिप्पलःपर्यचिंतयत् ॥ विश्ववश्यंभवेत्सर्वंममदत्तोवरोत्तमः ॥ ३९ ॥

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

तदर्थंप्रत्ययंकर्तुंमुद्यतोद्विजपुंगवः ॥ यंयंचिंतयतेकर्तुंतंतंहिवशमानयेत् ॥ ४० ॥ एवंसप्रत्ययेजातेमनसापर्यकल्पयत् ॥ द्वितीयोनास्तिवैलोकेमत्स
मःपुरुषोत्तमः ॥ ४१ ॥ सूतउवाच ॥ एवंहिकल्पमानस्यपिप्पलस्यमहात्मनः ॥ ज्ञात्वामानसिकंभावंसारसस्तमुवाचह ॥ ४२ ॥ सरस्तीरगतोराज
न्सुस्वरंव्यंजनान्वितम् ॥ स्वनंसौष्ठवसंयुक्तमुक्तवान्पिप्पलंप्रति ॥ ४३ ॥ कस्मादुद्वहसेगर्वमेवंत्वंपरमात्मकम् ॥ सर्ववश्यात्मिकींसिद्धिंनाहंमन्येतवै
वहि ॥ ४४ ॥ वश्यावश्यमिदंकर्मअर्वाचीनंप्रशस्यते ॥ पराचीनंनजानासिपिप्पलत्वंहिमूढधीः ॥ ४५ ॥ वर्षाणांतुसहस्राणियावत्त्रीणित्वयातपः ॥
समाचीर्णंततोगर्वंकुरुषेकिंसुधाद्विज ॥ ४६ ॥ कुंडलस्यसुतोधीरःसुकर्मानामयःसुधीः ॥ वश्यावश्यंजगत्सर्वंतस्यासीच्छृणुसांप्रतम् ॥ ४७ ॥
अर्वाचीनंपराचीनंसवैजानातिबुद्धिमान् ॥ लोकेनास्तिमहाज्ञानीतत्समःशृणुपिप्पल ॥ ४८ ॥ नकुंडलस्यपुत्रेणसदृशस्त्वंसुकर्मणा ॥ नदत्तं
तेनवैदानंनज्ञानंपरिचिंतितम् ॥ ४९ ॥ हुतयज्ञादिकंकर्मनकृतंतेनवैकदा ॥ नगतस्तीर्थयात्रायांनचवह्नेरुपासनम्[1] ॥ ५० ॥ सकदाकृतवान्वि
प्रधर्मंसेवार्थमुत्तमम् ॥ स्वच्छंदचारीज्ञानात्मापितृमातृसुहृत्सदा ॥ ५१ ॥ वेदाध्ययनसंपन्नःसर्वशास्त्रार्थकोविदः ॥ यादृशंतस्यवैज्ञानंबालस्यापिसुक
र्मणः ॥ ५२ ॥ तादृशंनास्तितेज्ञानंवृथात्वंगर्वमुद्वहेः ॥ पिप्पलउवाच ॥ कोभवान्पक्षिरूपेणमामेवंपरिकुत्सयेत् ॥ ५३ ॥ कस्मान्निंदसिमेज्ञानंपरा
चीनंतुकीदृशम् ॥ तन्मेविस्तरतोब्रूहित्वयिज्ञानंकथंभवेत् ॥ ५४ ॥ अर्वाचीनगतिंसर्वांपराचीनस्यसांप्रतम् ॥ वदत्वमंडजश्रेष्ठज्ञानपूर्वंसुविस्तरम् ॥ ५५ ॥
किंवाब्रह्माचविष्णुश्चकिंवारुद्रोभविष्यसि ॥ ॥ सारसउवाच ॥ ॥ नास्तितेतपसोभावःफलंनास्तिचतस्यतु ॥ ५६ ॥ त्वयानपरितप्तस्यतपसः
सांप्रतंशृणु ॥ कुंडलस्यापिपुत्रस्यबालस्यापियथागुणः ॥ ५७ ॥ तथातेनास्तिवैज्ञानंपरिज्ञातं[2]नतत्पदम् ॥ इतोगत्वापिपृच्छत्वंममरूपंद्विजो
त्तम ॥ ५८ ॥ सवदिष्यतिधर्मात्मासर्वज्ञानंतवैवहि ॥ विष्णुरुवाच ॥ एवमाकर्ण्यतत्सर्वंसारसेनप्रभाषितम् ॥ ५९ ॥ निर्जगाम[3]सवेगेनदशारण्यंमहाश्रम
म् ॥ ६० ॥ इति श्रीपद्मपुराणेभूमिखंडेवेनोपाख्यानेएकषष्टितमोऽध्यायः ॥ ६१ ॥ विष्णुरुवाच ॥ कुंडलस्याश्रमंगत्वासत्यधर्मसमाकुलम् ॥
सुकर्माणंततोदृष्ट्वापितृमातृपरायणम् ॥ १ ॥ शुश्रूषंतंमहात्मानंगुरूसत्यपराक्रमम् ॥ महारूपंमहातेजंमहाज्ञानसमाकुलम् ॥ २ ॥ मातापित्रोःपदांतेतमुप
विष्टंददर्शसः ॥ महाभक्त्यान्वितंशांतंसर्वज्ञानमहानिधिम् ॥ ३ ॥ कुंडलस्यापिपुत्रेणसुकर्मणामहात्मना ॥ आगतंपिप्पलंदृष्ट्वाद्वारदेशेमहामतिम् ॥ ४ ॥ ॥ ५९ ॥
आसनात्तूर्णमुत्थायअभ्युत्थानंकृतंपुनः ॥ आगच्छत्वंमहाभागविद्याधरमहामते ॥ ५ ॥ आसनंपाद्यमर्घंचददौतस्मैमहामतिः ॥ निर्विघ्नोऽसिमहाप्रा

१ सद्गुरूपासनं नच ॥ इ० पा० । २ पराचीनस्य तत्पदम् इ० पा० । ३ तं जगाम स वेगेन ब्रह्मात्मानं नृपोत्तम ॥ इ० पा० ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

ज्ञकुशलेनप्रवर्त्तसे ॥ ६ ॥ निरामयंचपप्रच्छपिप्पलंतंसमागतम् ॥ यस्मादागमनंतेद्यतत्सर्वंप्रवदाम्यहम् ॥ ७ ॥ वर्षाणांचसहस्राणित्रीणियावत्त्वया तपः ॥ तप्तमेवमहाभागसुरेभ्यःप्राप्तवान्वरम् ॥ ८ ॥ वश्यत्वंचत्वयाप्राप्तंकामचारस्तथैवच ॥ तेनमत्तोनजानासिगर्वमुद्वहसेवृथा ॥ ९ ॥ दृष्ट्वातेचे ष्टितंसर्वंसारसेनमहात्मना ॥ ममाभिधानंकथितंममज्ञानमनुत्तमम् ॥१०॥ पिप्पलउवाच ॥ योसौमांसारसोविप्रसरित्तीरेप्रयुक्तवान् ॥ सर्वज्ञानंवदेन्मां हिसतुकःप्रभुरीश्वरः ॥ ११ ॥ सुकर्मोवाच ॥ भवंतमुक्तवान्योवैसरित्तीरेतुसारसः ॥ ब्रह्माणंत्वंमहाज्ञानंतंविद्धिपरमेश्वरम् ॥ १२ ॥ अन्यत्किंपृच्छ सेब्रूहितमेवंप्रवदाम्यहम् ॥ विष्णुरुवाच ॥ एवमुक्तःसधर्मात्मासुकर्मानृपनंदन ॥ १३ ॥ पिप्पलउवाच ॥ त्वयिवश्यंजगत्सर्वमितिशुश्रुमभूतले ॥ तन्मे त्वंकौतुकंविप्रदर्शयस्वप्रयत्नतः ॥ १४ ॥ पश्यकौतुकमेवाद्यत्वंवश्यावश्यकारणम् ॥ तमुवाचसधर्मात्मासुकर्मापिप्पलंप्रति ॥ १५ ॥ अथसस्मार वैदेवान्सुकर्माप्रत्ययायवै ॥ इंद्राद्यालोकपालाश्चदेवाश्चाग्निपुरोगमाः ॥ १६ ॥ समागताःसमाहूतानानाविद्याधरास्तथा ॥ सुकर्माणंततःप्रोचुर्देवाश्चा ग्निपुरोगमाः ॥ १७ ॥ कस्मात्स्मृतास्त्वयाविप्रततोर्थकारणंवद ॥ सुकर्मोवाच ॥ अयमेषसुसंप्राप्तोविद्याधरोहिपिप्पलः ॥ १८ ॥ मामे वंभाषतेविप्रवश्यावश्यत्वकारणम् ॥ प्रत्ययार्थंसमाहूताअस्यैवचमहात्मनः ॥ १९ ॥ स्वंस्वंस्थानंप्रगच्छध्वमित्युवाचसुरान्प्रति ॥ तमूचुस्तेततो देवाःसुकर्माणंमहामतिम् ॥ २० ॥ अस्माकंदर्शनंविप्रनमोघंजायतेवरम् ॥ वरंवरयभद्रंतेमनसायद्धिरोचते ॥ २१ ॥ तत्तेदद्मोनसंदेहस्त्वे वमूचुःसुरोत्तमाः ॥ भक्त्याप्रणम्यतान्देवान्ययाचेसद्विजोत्तमः ॥ २२ ॥ अचलांदत्तदेवेंद्राःसुभक्तिभावसंयुताम् ॥ मातापित्रोश्चमेनित्यंतद्वैवरमनु त्तमम् ॥ २३ ॥ पितामेवैष्णवंलोकंप्रयात्वेतद्वरोत्तमम् ॥ तद्वन्माताचदेवेशावरमन्यंनयाचये ॥ २४ ॥ ॥ देवाऊचुः ॥ पितृभक्तोसिविप्रेंद्रभक्त्यातवव यंद्विज ॥ सुकर्मञ्छ्रूयतांवाक्यंप्रीत्यायुक्तासदैवते ॥२५॥ एवमुक्त्वागतादेवाःस्वर्लोकंनृपनंदन ॥ सर्वमैश्वर्यमेतेनतस्याग्रेपरिदर्शितम् ॥ २६ ॥ दृष्टंतुपि प्पलेनापिकौतुकंचमहाद्भुतम् ॥ तमुवाचसधर्मात्मापिप्पलंकुंडलात्मजम् ॥ २७ ॥ अर्वाचीनंत्विदंरूपंपराचीनंचकीदृशम् ॥ प्रभावमुभयोश्चैववदस्व वदतांवर ॥ २८ ॥ ॥ सुकर्मोवाच ॥ पराचीनस्यरूपस्यलिंगमेववदामिते ॥ येनलोकाःप्रमोदंतेइंद्राद्याःसचराचराः ॥ २९ ॥ अयमेवजगन्नाथःसर्वगो व्यापकः प्रभुः ॥ अस्यरूपंनदृष्टंहिकेनाप्येवहियोगिना ॥ ३० ॥ श्रुतिरेववदत्येवंतंवकुंशंकितेवसा ॥ अपाणिपादनासश्चअकर्णोमुखवर्जितः ॥ ३१ ॥ सर्वंपश्यतिवेकर्मकृतंत्रैलोक्यवासिनाम् ॥ तेषामुक्तमकर्णश्चसशृणोतिसुसाक्ष्यदः ॥ ३२ ॥ गतिहीनोव्रजेत्सोपिसहिसर्वत्रदृश्यते ॥ पाणिहीनोपिगृह्णाति

१ ब्राह्मणम् इ० पा०।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

पादहीनःप्रधावति ॥ ३३ ॥ सर्वत्रदृश्यतेविप्रव्यापकःपादवर्जितः ॥ यंनपश्यंतिदेवेंद्रामुनयस्तत्वदर्शिनः ॥ ३४ ॥ सचपश्यतितान्सर्वान्सत्यासत्यपदे
स्थितान् ॥ व्यापकंविमलंसिद्धंसिद्धिदंसर्वनायकम् ॥ ३५ ॥ यंजानातिमहायोगीव्यासोधर्मार्थकोविदः ॥ तेजोमूर्तिःसचाकाशमेकवर्णमनंत
कम् ॥ ३६ ॥ तदेतन्निर्मलंरूपंश्रुतिराख्यातिनिश्चितम् ॥ व्यासश्चैवहिजानातिमार्कंडेयश्चतत्पदम् ॥ ३७ ॥ अर्वाचीनंप्रवक्ष्यामिशृणुष्वैकाग्रमानसः ॥
यदासंहृत्यभूतात्मास्वयमेकःप्रगच्छाति ॥ ३८ ॥ अप्सुशय्यांसमास्थायशेषभोगासनस्थितः ॥ तमाश्रित्यस्वपित्येकोवहुकालंजनार्दनः ॥ ३९ ॥
जलांधकारसंतप्तोमार्कंडेयोमहामुनिः ॥ स्थानमिच्छन्सयोगात्मानिर्विण्णोभ्रमणेनसः ॥४० ॥ भ्रममाणःसदद्दशेशेषपर्यंकशायिनम् ॥ सूर्यकोटिप्रतीका
शंदिव्याभरणभूषितम् ॥ ४१ ॥ दिव्यमाल्यांवरधरंसर्वव्यापिनामीश्वरम् ॥ योगनिद्रांगतंकांतंशंखचक्रगदाधरम् ॥ ४२ ॥ एकानारीमहाभागाकृष्णांज
नचयोपमा ॥ दंष्ट्राकरालवदनाभीमरूपाद्विजोत्तम ॥ ४३ ॥ तयोक्तोसौमुनिश्रेष्ठोमाभैरितिमहामुनिः ॥ पद्मपत्रंसुविस्तीर्णंपंचयोजनमायतम् ॥ ४४ ॥
तस्मिन्पत्रेमहादेव्यामार्कण्डेयोनिवेशितः ॥ केशवेसतिसुप्तेपिनास्त्यत्रचभयंतव ॥ ४५ ॥ तामुवाचसयोगींद्रःकात्वंभवसिभामिनि ॥ अस्मिन्विनिर्जिते
चैकाभवतीपरिबृंहिता ॥ ४६ ॥ पृष्टैवंमुनिनादेवीसादरंप्राहभूसुर ॥ नागभोगांकपर्यंकेसयःस्वपितिकेशवः ॥ ४७ ॥ अस्याहंवैष्णवीशक्तिःकालरा
त्रिरिहोच्यते ॥ मामेवंविद्धिविप्रेंद्रसर्वमायासमन्विताम् ॥ ४८॥ महामायापुराणेषुजगन्मोहायकथ्यते ॥ इत्युक्त्वासागतादेवीअंतर्धानंहिपिप्पलः ॥४९॥
देव्यामनुगतायांतुमार्कंडेयस्यपश्यतः ॥तस्यनाभ्यांसमुत्पन्नंपंकजंहाटकप्रभम् ॥५०॥ तस्माज्जज्ञेमहातेजाब्रह्मालोकपितामहः ॥ तस्माद्विजज्ञिरेलोकाः
सर्वेस्थावरजंगमाः ॥ ५१ ॥ इंद्राद्यालोकपालाश्चदेवाश्चाग्निपुरोगमाः ॥ अर्वाचीनंस्वरूपंतुदर्शितंहिमयानृप ॥ ५२ ॥ अर्वाचीनस्वरूपोयंपराचीनो
निराश्रयः ॥ यदासदर्शयेत्कार्यंकायरूपाभवंतिते ॥ ५३ ॥ ब्रह्माद्याःसर्वलोकाश्चअर्वाचीनाहिपिप्पल ॥ अर्वाचीनाअमीलोकायेभवंतिजगत्रये ॥ ५४ ॥
पराचीनःसभूतात्मायंसुपश्यंतियोगिनः ॥ मोक्षरूपंपरंस्थानंपरब्रह्मस्वरूपकम् ॥ ५५ ॥ अव्यक्तमक्षरंहंसंशुद्धंसिद्धिसमन्वितम् ॥ पराचीनस्ययद्रूपं
विद्याधरतवाग्रतः ॥ ५६ ॥ सर्वमेवमयाख्यातमन्यत्किंतेवदाम्यहम् ॥ ॥ पिप्पलउवाच ॥ कस्मादेतन्महाज्ञानमुद्भूतंतवसुव्रत ॥ ५७ ॥ अर्वाचीनग
तिंविद्वान्पराचीनगतिंतथा ॥ त्रैलोक्यस्यपरंज्ञानंत्वय्येवंपरिवर्तते ॥ ५८ ॥ तपसोनैवपश्यामिपरांनिष्ठांहिसुव्रत ॥ यजनंयाजनंतीर्थंतपोवाकृतवान ॥ ६० ॥
सि ॥ ५९ ॥ तत्प्रभावंवदस्वैवंकेनज्ञानंतवाखिलम् ॥ सुकर्मोवाच ॥ तपएवनजानामिनकृतंकायशोषणम् ॥ ६० ॥ यजनंयाजनंवापिनजानेतीर्थसाधन
म् ॥ नमयासाधितंध्यानंपुण्यकालंसुकर्मजम् ॥ ६१ ॥ स्फुटमेकंप्रजानामिपितृमातृप्रपूजनम् ॥ उभयोरपिहस्तेनमातापित्रोस्तुनित्यशः ॥ ६२ ॥ पाद

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

प्रक्षालनंपुण्यंस्वयमेवकरोम्यहम् ॥ अंगसंवाहनंस्नानंभोजनादिकमेवच ॥ ६३ ॥ त्रिकालेध्यानसंलीनःसाधयामिदिनेदिने ॥ पादोदकंतयोश्चैवमातापित्रो
र्दिनेदिने ॥ ६४ ॥ भक्तिभावेनविंदामिपूजयामिसुभावतः ॥ गुरूमेजीवमानौतुयावत्कालंहिपिप्पल ॥ ६५ ॥ तावत्कालंहिमेलाभोह्यतुलश्चप्रजायते ॥ त्रि
कालंपूजयाम्येतौशुद्धभावेनचेतसा ॥ ६६ ॥ स्वच्छंदलीलासंचारीवर्ताम्येवहिपिप्पल ॥ किंमेचान्येनतपसाकिंमेकायस्यशोषणैः ॥ ६७ ॥ किंमेसुतीर्थया
त्राभिरन्यैःपुण्यैश्चसांप्रतम् ॥ मखानामेवसर्वेषांयत्फलंप्राप्यतेद्विज ॥ ६८ ॥ तत्फलंतुमयादृष्टंपितुःशुश्रूषणादपि ॥ मातुःशुश्रूषणंतद्वत्पुत्राणांगतिदाय
कम् ॥ ६९ ॥ सर्वकर्मसुसर्वस्वंसारभूतंजगत्त्रये ॥ पुत्रस्यजायतेलोकोमातुःशुश्रूषणादपि ॥ ७० ॥ पितुःशुश्रूषणेतद्वन्महत्पुण्यंप्रजायते ॥ तत्रगंगाग
यातीर्थंतत्रपुष्करमेवच ॥ ७१ ॥ यत्रमातापितातिष्ठेत्पुत्रस्यापिनसंशयः ॥ अन्यानितत्रतीर्थानिपुण्यानिविविधानिच ॥ ७२ ॥ [1]भवंत्येतानिपुत्रस्यपितुःशुश्रू
षणादपि ॥ पितुःशुश्रूषणात्तस्यदानस्यतपसःफलम् ॥ ७३ ॥ सत्पुत्रस्यभवेद्विप्रअन्यधर्मःश्रमायते ॥ पितुःशुश्रूषणात्पुण्यंपुत्रःप्राप्नोत्यनुत्तमम् ॥ ७४ ॥ स्व
कर्मणस्तुसर्वस्वमिहैवचपरत्रच ॥ जीवमानौगुरूत्वेतौस्वमातापितरौतथा ॥ ७५ ॥ शुश्रूषतेसुतोभूत्वातस्यपुण्यफलंशृणु ॥ देवास्तस्यापितुष्यंतिऋषयः
पुण्यवत्सलाः ॥ ७६ ॥ त्रयोलोकास्तुतुष्यंतिपितुःशुश्रूषणादिह ॥ मातापित्रोस्तुयःपादौनित्यमेवहिक्षालयेत् ॥ ७७ ॥ तस्यभागीरथीस्नानमहन्यहनि
जायते ॥ पुण्यैर्मिष्टान्नपानैर्यःपितरंमातरंतथा ॥ ७८ ॥ भक्त्याभोजयतेनित्यंतस्यपुण्यंवदाम्यहम् ॥ अश्वमेधस्ययज्ञस्यफलंपुत्रस्यजायते ॥ ७९ ॥ तांबू
लैश्छादनैश्चैवपानैश्चाशनकैस्तथा ॥ भक्त्याचान्नेनपुण्येनगुरूयेनाभिपूजितौ ॥ ८० ॥ सर्वज्ञानीभवेत्सोपियशःकीर्तिमवाप्नुयात् ॥ मातरंपितरंदृष्ट्वाह
र्षात्संभाषयेत्सुतः ॥ ८१ ॥ निधयस्तस्यसंतुष्टास्तस्यगेहेवसंतिते ॥ गावःसौहृद्यमायांतिपुत्रस्यसुखदाःसदा ॥ ८२ ॥ इतिश्रीपद्मपुराणेभूमिखंडेवेनोपाख्याने
मातृपितृतीर्थमाहात्म्येद्विषष्टितमोऽध्यायः ॥ ६२ ॥ सुकर्मोवाच ॥ तयोश्चापिद्विजश्रेष्ठमातापित्रोश्चस्नातयोः ॥ पुत्रस्यापिहिसर्वांगेपतंत्यंबुकणाय
दा ॥ १ ॥ सर्वतीर्थसमंस्नानंपुत्रस्यापिसुजायते ॥ पतितंविकलंवृद्धमशक्तंसर्वकर्मसु ॥ २ ॥ व्याधितंकुष्ठिनंतातंमातरंचतथाविधाम् ॥ उपाच
रतियःपुत्रस्तस्यपुण्यंवदाम्यहम् ॥ ३ ॥ विष्णुस्तस्यप्रसन्नात्माजायतेनात्रसंशयः ॥ प्रयातिवैष्णवंलोकंयदप्राप्यंहियोगिभिः ॥ ४ ॥ पितरौविकलौ
दीनौवृद्धावेतौगुरूसुतः ॥ महागदेनसंप्राप्तौपरित्यजतिपापधीः ॥ ५ ॥ पुत्रोनरकमाप्नोतिदारुणंकृमिसंकुलम् ॥ वृद्धाभ्यांचसमाहूतोगुरुभ्या
मिहसांप्रतम् ॥ ६ ॥ नप्रयातिसुतोभूत्वातस्यपापंवदाम्यहम् ॥ विष्ठाशीजायतेमूढोग्रामघ्रोणीनसंशयः ॥ ७ ॥ यावज्जन्मसहस्रंतुपुनः

[1] भजंत्येतानीति पा० ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

श्वाचाभिजायते ॥ पुत्रगेहेस्थितौवृद्धौमाताचजनकस्तथा ॥ ८ ॥ अभोजयित्वातावन्नंस्वयमत्तिचयःसुतः ॥ मूत्रंविष्ठांसभुंजीतयावजन्मस
हस्रकम् ॥ ९ ॥ कृष्णसर्पोभवेत्पापीयावज्जन्मशतद्वयम् ॥ मातरंपितरंवृद्धमवज्ञायप्रवर्त्तते ॥ १० ॥ ग्राहोपिजायतेदुष्टोजन्मकोटिशतैरपि ॥ तावेतौ
कुत्सतेपुत्रःकटुकैर्वचनैरपि ॥ ११ ॥ सचपापीभवेद्व्याघ्रःपश्चाद्दृक्षःप्रजायते ॥ मातरंपितरंपुत्रोयोनैर्मन्येतदुष्टधीः ॥ १२ ॥ कुंभीपाकेवसेत्तावद्यावद्युग
सहस्रकम् ॥ नास्तिमातृसमंतीर्थंपुत्राणांचपितुःसमम् ॥ १३ ॥ तारणायहितायैवइहैवचपरत्रच ॥ तस्मादहंमहाप्राज्ञपितृदेवंप्रपूजये ॥ १४ ॥ मातृदेवं
सर्वदेवयोगयोगीतथाभवम् ॥ मातृपितृप्रसादेनसंजातंज्ञानमुत्तमम् ॥ १५ ॥ त्रिलोकीयंसमस्तातुसंयातामममवश्यताम् ॥ अर्वाचीनगतिंजानेदेवस्या
स्यमहात्मनः ॥ १६ ॥ वासुदेवस्यतस्यैवपराचीनांमहामते ॥ सर्वज्ञानंसमुद्भूतंपितृमातृप्रसादतः ॥ १७ ॥ कोनपूजयतेविद्वान्पितरंमातरंतथा ॥ सांगो
पांगैरधीतैस्तैःश्रुतिशास्त्रसमन्वितैः ॥ १८ ॥ वेदैरपिचकिंविप्रापितायेननपूजितः ॥ मातानपूजितायेनतस्यवेदानिरर्थकाः ॥ १९ ॥ यज्ञैश्वतपसाविप्र
किंदानैःकिंचपूजनैः ॥ प्रयातितस्यवैफल्यंनमातायेनपूजिता ॥ २० ॥ नपितापूजितोयेनजीवमानोगृहेस्थितः ॥ एषपुत्रस्यवैधर्मस्तथातीर्थंनरेष्विह
॥ २१ ॥ एषपुत्रस्यवैमोक्षस्तथाजन्मफलंशुभम् ॥ एषपुत्रस्यवैयज्ञोदानमेवनसंशयः ॥ २२ ॥ पितरंपूजयेन्नित्यंभक्त्याभावेनतत्परः ॥ तस्यजातंसम
स्तंतद्यदुक्तंपूर्वमेवहि ॥ २३ ॥ दानस्यापिफलंतेनतीर्थस्यापिनसंशयः ॥ यज्ञस्यापिफलंप्राप्तंमातायेनाप्युपासिता ॥ २४ ॥ पितायेनसुभक्त्याचनित्य
मेवाप्युपासितः ॥ तस्यसर्वासुसंसिद्धायज्ञाद्याःपुण्यदाःक्रियाः ॥ २५ ॥ एतदर्थंसमाज्ञातंधर्मशास्त्रंश्रुतंमया ॥ पितृभक्तिपरोनित्यंभवेत्पुत्रोहिपिप्पल ॥
॥ २६ ॥ तुष्टेपितरिसंप्राप्तंयद्दुराज्ञापुरासुखम् ॥ रुष्टेपितरिचप्राप्तंमहत्पापंपुराशृणु ॥ २७ ॥ रुरुणापौरवेणापिपित्राशप्तेनभूतले ॥ एवंज्ञानंमयाचाप्तं
द्वावेतौयदुपासितौ ॥ २८ ॥ एतयोश्चप्रसादेनप्राप्तंफलमनुत्तमम् ॥ २९ ॥ इति श्रीपद्मपुराणेभूमिखंडेवेनोपाख्यानेमातापितृतीर्थमाहात्म्येत्रिषष्टितमो
ऽध्यायः ॥ ६३ ॥ पिप्पलउवाच ॥ पितुःप्रसादभावाद्वैयदुनासुखमुत्तमम् ॥ कथंप्राप्तंसुभुक्तंचतन्मेविस्तरतोवद ॥ १ ॥ कस्मात्पापप्रभावंचरुरुर्भुक्तं
द्विजोत्तम ॥ सकलंविस्तरेणापिवदमेकुंडलात्मज ॥ २ ॥ सुकर्मोवाच ॥ श्रूयतामभिधास्यामिचरित्रंपापनाशनम् ॥ नहुषस्यसुपुण्यस्यययातेश्चमहा
त्मनः ॥ ३ ॥ सोमवंशात्प्रभूतोहिनहुषोमेदिनीपतिः ॥ दानधर्माननेकांश्चचकारह्यतुलानपि ॥ ४ ॥ मखानामश्वमेधानामियाजशतमुत्तमम् ॥ वाजपे
यशतंचापिअन्यान्यज्ञाननेकधा ॥ ५ ॥ आत्मनःपुण्यभावेनइंद्रलोकमवापसः ॥ पुत्रंधर्मगुणोपेतंप्रजापालंचकारसः ॥ ६ ॥ ययातिंसत्यसंपन्नंधर्मवीर्यम

१ गृध्रोऽपि इ० पा० । २ न नमस्याति पापधीः इ० पा० ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

हामतिम् ॥ ऐंद्रंपदंगतोराजातस्यपुत्रःपदेस्वके ॥७॥ ययातिःसत्यसंपन्नःप्रजाधर्मेणपालयेत् ॥ स्वयमेवप्रपश्येत्सप्रजाकर्माणितान्यपि ॥८॥ याजयामा
सधर्मज्ञःश्रुत्वाधर्ममनुत्तमम्॥यज्ञतीर्थादिकंसर्वंदानपुण्यंचकारसः॥९॥राज्यंचकारमेधावीसत्यधर्मेणवैतदा॥यावदशीतिसहस्राणिवर्षाणांनृपनंदनः॥१०॥
तावत्कालंगतंतस्ययययातेस्तुमहात्मनः ॥ तस्यपुत्राश्चचत्वारस्तद्वीर्यबलविक्रमाः ॥ ११ ॥ तेषांनामानिवक्ष्यामिशृणुष्वैकाग्रमानसः ॥ तस्यासीज्ज्येष्ठ
पुत्रस्तुरुरुर्नाममहाबलः॥१२॥पुरुर्नामद्वितीयोऽभूत्कुरुश्चान्यस्तृतीयकः ॥ यदुर्नामसधर्मात्माचतुर्थोनृपतेःसुतः ॥ १३ ॥ एवंचत्वारःपुत्राश्चययातेस्तुम
हात्मनः ॥ तेजसापौरुषेणापिपितृतुल्यपराक्रमाः ॥ १४ ॥ एवंराज्यंकृतंतेनधर्मेणापिययातिना ॥ तस्यकीर्तिर्यशोभावस्त्रैलोक्येप्रचुरोभवत् ॥ १५ ॥
विष्णुरुवाच ॥ एकदातुद्विजश्रेष्ठोनारदोब्रह्मनंदनः ॥ ऐंद्रंलोकंगतोराजन्द्रष्टुंचैवपुरंदरम् ॥ १६ ॥ सहस्राक्षस्ततोपश्यद्धुताशनसमप्रभम् ॥ देवोविप्रंसमा
यांतंसर्वज्ञंज्ञानपंडितम् ॥ १७॥ पूजितंमधुपर्काद्यैर्भक्त्यानमितकंधरः ॥ निवेश्यचासनेपुण्येपप्रच्छमुनिपुंगवम् ॥ १८॥ इंद्रउवाच ॥ कस्मादागमनंतेद्य
किमर्थमिहचागतः ॥ किंतेहिसुप्रियंविप्रकरोम्यद्यमहामुने ॥ १९ ॥ नारदउवाच ॥ देवराजकृतंसर्वंभक्त्यायच्चप्रभाषितम् ॥ संतुष्टोस्मिमहाप्राज्ञ
प्रश्नोत्तरंवदाम्यहम् ॥ २० ॥ महीलोकात्सुसंप्राप्तःसांप्रतंतवमंदिरम् ॥ त्वामन्वेष्टुंसमायातोदृष्ट्वानाहुषमेवच ॥ २१ ॥ इंद्रउवाच ॥ सत्यधर्मेणकोराजाप्रजाः
पालयतेसदा॥ सर्वधर्मसमायुक्तःश्रुतवाञ्ज्ञानवान्गुणी ॥ २२ ॥ पृथिव्यामस्तिकोराजावेदज्ञोब्राह्मणप्रियः ॥ ब्रह्मण्योवेदविच्छूरोयज्वादातासुभक्तिमा
न् ॥ २३ ॥ नारदउवाच ॥ एभिर्गुणैस्तुसंयुक्तोनहुषस्यात्मजोबली ॥ यस्यसत्येनवीर्येणसर्वेलोकाःप्रतिष्ठिताः ॥ २४ ॥ भवादृशोहिभूर्लोकेययाति
र्नहुषात्मजः ॥ भवान्स्वर्गेसचैवास्तिभूतलेभूतिवर्धनः ॥ २५ ॥ पितुःश्रेष्ठोमहाराजह्यश्वमेधशतंतथा ॥ वाजपेयशतंचक्रेययातिःपृथिवीपतिः ॥ २६॥
दत्तान्यनेकरूपाणिदानानितेनभक्तितः ॥ गवांलक्षसहस्राणिगवांकोटिशतानिच ॥ २७ ॥ कोटिहोमांश्चकाराथलक्षहोमांस्तथैवच ॥ भूमिदानादिदाना
निब्राह्मणेभ्योददाच्चयः ॥ २८ ॥ सर्वंयेनस्वरूपंहिधर्मस्यपरिपालितम् ॥ एवंगुणैःसमायुक्तोययातिर्नहुषात्मजः ॥ २९ ॥ वर्षाणांतुसहस्राणिअशीतिर्नृ
पसत्तमः ॥ राज्यंचकारसत्येनयथादिविभवानिह ॥ ३० ॥ सुकर्मोवाच ॥ एवमाकर्ण्यदेवेंद्रोनारदात्समुनीश्वरात् ॥ समालोच्यसमेधावीसंभीतोधर्म
पालनात् ॥ ३१ ॥ शतयज्ञप्रभावेननहुषोहिपुरामम ॥ ऐंद्रंपदंगतोवीरोदेवराजोभवत्पुरा ॥ ३२ ॥ शचीबुद्धिप्रभावेनपदभ्रष्टोव्यजायत ॥ तादृशोयं
महाराजःपितुस्तुल्यपराक्रमः ॥ ३३ ॥ प्राप्स्यतेनात्रसंदेहःपदमैंद्रंनसंशयः ॥ येनकेनाप्युपायेनतंभूपंदिवमानये ॥ ३४ ॥ इत्येवंचिंतयामासतस्मा
द्भीतःसुरेश्वरः ॥ भूपालस्यनृपश्रेष्ठययातेःसुमहद्भयात् ॥ ३५ ॥ तमानेतुंततोदूतंप्रेषयामासदेवराट् ॥ नहुषस्यविमानंतुसर्वकामसमन्वितम् ॥ ३६ ॥

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

सारथिंमातलिंनामविमानेनसमन्वितम् ॥ गतोहिमातलिस्तत्रयत्रास्तेनहुषात्मजः ॥ ३७ ॥ प्रहितःसुरराजेनसमानेतुंमहामतिम् ॥ सभायांवर्त्तमान
स्तुयथाइंद्रःप्रशोभते ॥ ३८ ॥ तथाययातिर्धर्मात्मास्वसभायांविराजते ॥ तमुवाचमहात्मानंराजानंसत्यभूषणम् ॥ ३९ ॥ सारथिर्देवराजस्यशृणुरा
जन्वचोमम ॥ प्रहितोदेवराजेनसकाशंतवसांप्रतम् ॥ ४० ॥ यद्ब्रूतेदेवराजस्तुतत्सर्वंसुमनाःकुरु ॥ आगंतव्यंत्वयादेवऐंद्रंलोकंहिनान्यथा ॥ ४१ ॥
पुत्रेराज्यंविसृज्यैवकृत्वाचांतेष्टिमुत्तमाम् ॥ इलोराजामहातेजावसतेनहुषात्मज ॥ ४२ ॥ पुरूरवामहावीर्योविप्रचित्तिर्महामनाः ॥ शिबिर्वसातितत्रै
वमनुरिक्ष्वाकुभूपतिः ॥ ४३ ॥ सगरोनाममेधावीनहुषश्चापितातव ॥ [1]ऋतवीर्यःकृतज्ञश्चशंतनुश्चमहामनाः ॥ ४४ ॥ भरतोयुवनाश्वश्चकार्तवीर्योन
रेश्वरः ॥ यज्ञानाहृत्यबहुधामोदंतोदिविभूभृतः ॥ ४५ ॥ अन्येचैवतुराजानो[2]यज्ञकर्मसुतत्पराः ॥ सर्वेतेदिविचेंद्रेणमोदंतेस्वेनकर्मणा ॥ ४६ ॥ त्वंपु
नःसर्वधर्मज्ञःसर्वधर्मेषुसंस्थितः ॥ शक्रेणसहमोदस्वस्वर्गलोकेमहीपते ॥ ४७ ॥ ययातिरुवाच ॥ किंमयातत्कृतंकर्मयेनमय्यर्थितातव ॥
इंद्रस्यदेवराजस्यतत्सर्वमेवदस्वच ॥ ४८ ॥ मातलिरुवाच ॥ यदशीतिसहस्राणिवर्षाणांहित्वयानृप ॥ दानपुण्यादिकंकर्मयज्ञैस्तुपरिसाधि
तम् ॥ ४९ ॥ दिवंगच्छमहाराजकर्मणास्वेनभूपते ॥ सखित्वंदेवराजेनकुरुगच्छसुरालयम् ॥ ५० ॥ पंचात्मकंशरीरंचभूमौत्यजमहामते ॥
दिव्यरूपंसमास्थायभुंक्ष्वभोगान्मनोनुगान् ॥ ५१ ॥ यथायथाकृताभूमौयज्ञादानंतपश्चते ॥ तथातथास्वर्गभोगाःप्रार्थयंतेनरेश्वर ॥ ५२ ॥ यया
तिरुवाच ॥ येनकायेनसिध्येतसुकृतंदुष्कृतंभुवि ॥ मातलेतत्कथंत्यक्त्वागच्छेल्लोकमुपार्जितम् ॥ ५३ ॥ मातलिरुवाच ॥ यत्रैवोपार्जितंकायं
पंचात्मकमिदंनृप ॥ तत्तत्रैवपरित्यज्यदिव्येनैवव्रजंतितम् ॥ ५४ ॥ इतरेमानवाःसर्वेपापपुण्यप्रसाधकाः ॥ तेऽपिकायंपरित्यज्यअधऊर्ध्वंव्रजं
तिवै ॥ ५५ ॥ ययातिरुवाच ॥ पंचात्मकेनकायेनसुकृतंदुष्कृतंनराः ॥ उत्पाद्यैवप्रयांत्येवअधऊर्ध्वंतुमातले ॥ ५६ ॥ कोविशेषोहिधर्मज्ञभूमौकायं
परित्यजेत् ॥ पापपुण्यप्रभावाद्धैकायस्यपतनंभवेत् ॥ ५७ ॥ दृष्टांतोदृश्यतेसूतप्रत्यक्षंमर्त्यमंडले ॥ विशेषंनैवपश्यामिपापपुण्यस्यचाधिकम् ॥ ५८ ॥
सत्यधर्मादिकंकर्मयेनकायेनमानवः ॥ समर्जयतिवैमर्त्यस्तंकस्माद्विप्रसर्जयेत् ॥५९॥ आत्माकायश्चद्वावेतौमित्ररूपावुभावपि ॥ कायंमित्रंपरित्यज्यआ
त्मायातिसुनिश्चितः ॥ ६० ॥ मातलिरुवाच ॥ सत्यमुक्तंत्वयाराजन्कायंत्यक्त्वाप्रयातिसः ॥ संबंधोनास्तितेनापिसमंकायेनचात्मनः ॥ ६१ ॥ यस्मा
त्पंचत्वरूपोऽयंसंधिजर्जरितःसदा ॥ जरयापीड्यमानस्तुव्याधिभिर्दूषितःसदा ॥ ६२ ॥ जरादोषैःप्रभग्नोऽसौअत्रस्थातुंसनेच्छति ॥ आकुलव्याकुलो

१ कृतवीर्यः इ० पा० । २ यज्वानः सुमहाबलाः इ० पा० ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

भूत्वाजीवस्त्यक्त्वाप्रयातिसः ॥ ६३ ॥ सत्येनधर्मपुण्यैश्चदानैर्नियमसंयमैः ॥ अश्वमेधादिभिर्यज्ञैस्तीर्थैःसंयमनैस्तथा ॥ ६४ ॥ सुपुण्यैःसुकृ
तैश्चान्यैर्जरानैवप्रधार्यते ॥ पातकैश्चमहाराजद्रवतेकायमेवसा ॥ ६५ ॥ ययातिरुवाच ॥ कस्माज्जरासमुत्पन्नाकस्मात्कायंप्रपीडयेत् ॥ ममविस्तरतस्त्वं
चवक्तुमर्हसिसत्तम ॥ ६६ ॥ मातलिरुवाच ॥ हंततेवर्णयिष्यामिजरायाःपरिकारणम् ॥ यस्माच्चेयंसमुद्भूताकायमध्येनृपोत्तम ॥ ६७ ॥ पंचभूतात्मकः
कायोविषयैःपंचभिःश्रितः ॥ यदात्मात्यजतेराजन्सकायःपरिधक्ष्यते ॥ ६८ ॥ वह्निनादीप्यमानस्तुसरसोज्वलतेनृप ॥ तस्माद्विजायतेधूमोधूमान्मेघाश्च
जज्ञिरे ॥ ६९ ॥ मेघादापःप्रवर्ततेअद्भ्यःपृथ्वीप्रकल्पते ॥ जलमायातिसाध्वीसायथानारीरजस्वला ॥ ७० ॥ तस्मात्प्रजायतेगंधोगंधाद्रसोनृपोत्तम ॥
रसात्प्रभवतेचान्नमन्नाच्छुक्रंनसंशयः ॥ ७१ ॥ शुक्राद्विजायतेकायःकुरूपःकायएवच ॥ यथापृथ्वीसृजेद्गंधान्रसैश्चरतिभूतले ॥ ७२ ॥ तथाकायश्चरेन्नि
त्यंरसाधारोहिसर्वशः ॥ गंधश्चजायतेतस्माद्गंधाद्रसोभवेत्पुनः ॥ ७३ ॥ तस्माज्जज्ञेमहावह्निर्दृष्टांतंपश्यभूपते ॥ यथाकाष्ठाद्भवेद्वह्निःपुनःकाष्ठंप्रकाशये
त् ॥ ७४ ॥ कायमध्येरसादग्निस्तद्वदेवप्रजायते ॥ तत्रसंचरतेनित्यंकायंपुष्णातिभूपते ॥ ७५ ॥ यावद्रसस्यचाधिक्यंतावज्जीवःप्रशांतिमान् ॥ चरि
त्वाताद्दशंवह्निःक्षुधारूपेणवर्तते ॥ ७६ ॥ अन्नमिच्छत्यसौतीव्रःपयसाचसमन्वितम् ॥ प्रदानंलभतेचान्नमुदकंचापिभूपते ॥ ७७ ॥ शोणितंचरतेवह्निस्त
द्वद्वीर्यंनसंशयः ॥ यक्ष्मरोगोभवेत्तस्मात्सर्वकायप्रणाशकः ॥ ७८ ॥ रसाधिक्यंभवेद्राजन्नथवह्निःप्रशाम्यति ॥ रसेनपीड्यमानस्तुज्वररूपोभिजाय
ते ॥ ७९ ॥ ग्रीवापृष्ठंकटिंपायुंसर्वास्वेवतुसंधिषु ॥ आरुध्यतिष्ठतेवह्निःकायेवह्निःप्रवर्तते ॥ ८० ॥ तस्याऽधिक्यंचरेन्नित्यंकायंपुष्णातिसर्वतः ॥ रस
स्तुबंधमायातिबलरूपोभवेत्तदा ॥ ८१ ॥ अतिरिक्तोबलेनैववीर्यान्मर्माणिचालयेत् ॥ तेनैवजायतेकामःशल्यरूपोभवेन्नृप ॥ ८२ ॥ सकामाग्निःसमा
ख्यातोबलनाशकरोनृप ॥ मैथुनस्यप्रसंगेनविनाशत्वंकलेवरे ॥ ८३ ॥ नारींचसंश्रयेत्प्राणीपीडितःकामवह्निना ॥ मैथुनस्यप्रसंगेनमूर्छितःकामकर्शितः
॥ ८४ ॥ तेजोहीनोभवेत्कायोबलहानिश्चजायते ॥ बलहीनोयदास्याद्वैदुर्बलोवह्निनेरितः ॥ ८५ ॥ सवह्निःप्रचरेत्कायेशोणितंशुक्रमेवच ॥ शुक्रशोणित
योर्नाशाच्छून्यदेहोभिजायते ॥ ८६ ॥ अतीवजायतेवायुःप्रचंडोदारुणाकृतिः ॥ विवर्णोदुःखसंतप्तःशून्यबुद्धिस्ततोभवेत् ॥ ८७ ॥ दृष्टाश्रुतातुयानारीत
च्चित्तोभ्रमतेसदा ॥ तृप्तिर्नजायतेकायेलोलुपेचित्तवर्त्मनि ॥ ८८ ॥ विरूपश्चसुरूपश्चध्यानान्मध्येप्रजायते ॥ बलहीनोयदाकामीमांसशोणितसंक्षया
त् ॥ ८९ ॥ पलितंजायतेकायेनाशितेकामवह्निना ॥ तस्मात्संजायतेकामीवृद्धोभूत्वादिनेदिने ॥ ९० ॥ सुरतेचिंततेनारींयथावार्द्धुषिकोनरः ॥
तथातथाभवेद्धानिस्तेजसोऽस्यनरेश्वर ॥ ९१ ॥ तस्मात्प्रजायतेकायोनाशरूपंसमृच्छति ॥ अग्निःप्रजायतेभूयोजरारूपोनसंशयः ॥ ९२ ॥ प्राणिनांक्षय

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

रूपेणज्वरोभवतिदारुणः ॥ स्थावराजंगमाःसर्वेज्वरेणपरिपीडिताः ॥ ९३ ॥ नाशमायांतितेसर्वेबहुपीडाप्रपीडिताः ॥ एतत्तेसर्वमाख्यातमन्यत्किंते
वदाम्यहम् ॥ ९४ ॥ एवमुक्तोमहाराजोमातलिंवाक्यमब्रवीत् ॥ ९५ ॥ इति श्रीपद्मपुराणेभूमिखंडेवेनोपाख्यानेमातापितृतीर्थकथनेचतुःषष्टितमोऽ
ध्यायः ॥ ६४ ॥ ययातिरुवाच ॥ धर्मस्यरक्षकःकायोमातलेचात्मनासह ॥ नाकमेषनप्रयातितन्मेत्वंकारणंवद ॥ १ ॥ मातलिरुवाच ॥ पंचानामपि
भूतानांसंगतिर्नास्तिभूपते ॥ आत्मनासहवर्ततेसंगत्यानैवपंचते ॥ २ ॥ सर्वेषांतत्रसंघातःकायग्रामेप्रवर्तते ॥ जरयापीडिताःसर्वेस्वंस्वंस्थानंप्रयांति
ते ॥ ३ ॥ यथारसाधिकापृथ्वीमहाराजप्रकल्पिता ॥ रसैःक्लिन्नाततःपृथ्वीमृदुत्वंयातिभूपते ॥ ४ ॥ भिद्यतेपिपीलिकाभिर्मूषिकाभिस्तथैवच ॥ छि
द्राण्येवप्रजायंतेवल्मीकाश्चमहोदराः ॥ ५ ॥ तद्वत्कायेप्रजायंतेगंडमालाविचर्चिकाः ॥ कृमिभिर्भिद्यमानश्चकायएषनरोत्तम ॥ ६ ॥ गुल्मास्तत्रप्रजायं
तेसद्यःपीडाकरास्तदा॥एभिर्दोषैःसमायुक्तःकायोयंनहुषात्मज ॥ कथंप्राणसमायोगाद्दिवंयातिनरेश्वर॥७॥ कायेपार्थिवभागोऽयंसमानार्थप्रतिष्ठितः॥ नका
यःस्वर्गमायातियथापृथ्वीतथास्थितः ॥ ८ ॥ एतत्तेसर्वमाख्यातंदोषौघैःपार्थिवस्ययः॥ ९ ॥ इति श्रीपद्मपुराणेभूमिखंडेवेनोपाख्यानेमातापितृतीर्थमाहा
त्म्येपंचषष्टितमोऽध्यायः ॥ ६५ ॥ ययातिरुवाच ॥ पापात्पततिकायोयंधर्माच्चशृणुमातले ॥ विशेषंनचपश्यामिपुण्यस्यापिमहीतले ॥ १ ॥ पुनःप्रजा
यतेकायोयथाहिपतनंपुरा ॥ कथमुत्पद्यतेदेहस्तन्मेविस्तरतोवद ॥ २ ॥ मातलिरुवाच ॥ अथनारकिणांपुंसामधर्मादेवकेवलात् ॥ क्षणमात्रेणभूतेभ्यः
शरीरमुपजायते ॥ ३ ॥ तद्वद्धर्मेणचैकेनदेवानामौपपादिकम् ॥ सद्यःप्रजायतेदिव्यंशरीरंभूतसारतः ॥ ४ ॥ कर्मणाव्यतिमिश्रेणयच्छरीरंमहात्मनाम् ॥
तद्रूपपरिणामेनविज्ञेयंहिचतुर्विधम् ॥ ५ ॥ उद्भिज्जाःस्थावराज्ञेयास्तृणगुल्मादिरूपिणः॥ कृमिकीटपतंगाद्याःस्वेदजानामदेहिनः ॥६॥ अंडजाःपक्षिणःस
र्वेसर्पानक्राश्चभूपते ॥ जरायुजाश्चविज्ञेयामानुषाश्चचतुष्पदाः ॥७॥ तत्रसिक्ताजलैर्भूमिरंक्तेउष्मविपाचिता ॥ वायुनाधम्यमानाचक्षेत्रेबीजंप्रपद्यते ॥ ८ ॥
यथाउप्तानिबीजानिसंसिक्तान्यंभसापुनः ॥ उपगम्यमृदुत्वंचमूलभावंव्रजंतिच ॥९॥तन्मूलादंकुरोत्पत्तिरंकुरात्पर्णसंभवः॥पर्णान्नालंततःकांडंकांडाच्चप्रभ
वःपुनः ॥ १० ॥ प्रभवाच्चभवेत्क्षीरंक्षीरात्तंदुलसंभवः॥ तंदुलाच्चततःपक्वाभवंत्योषधयस्तथा॥११॥यवाद्याःशालिपर्यंताःश्रेष्ठाःसप्तदशस्मृताः॥ ओषध्यः
फलसाराद्याःशेषाःक्षुद्राःप्रकीर्तिताः ॥ १२ ॥ एतालूनामर्दिताश्चमुनिभिःपूर्वसंस्कृताः ॥ शूर्पोलूखलपात्राद्यैःस्थालिकोदकवह्निभिः ॥ १३ ॥ षड्विधा ॥ ६३ ॥
हिस्वभेदेनपरिणामंव्रजंतिताः ॥ अन्योन्यरससंयोगादनेकस्वादतांगताः ॥ १४ ॥ भक्ष्यंभोज्यंपेयलेह्यंचोष्यंखाद्यंचभूपते ॥ तासांभेदाःषडंगाश्चमधुराद्या
श्चषड्गुणाः ॥ १५ ॥ तदन्नंपिंडकवलैर्ग्रासैर्भुक्तंचदेहिभिः ॥ अन्नमूलाशयेसर्वप्राणान्स्थापयतिक्रमात् ॥ १६ ॥ अपक्वंभुक्तमाहारंसवायुःकुरुतेद्विधा ॥ सं

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

प्रविश्यान्नमध्येचपक्कंकृत्वापृथग्गुणम् ॥१७॥ अग्नेरूर्ध्वंजलंस्थाप्यतदन्नंचजलोपरि ॥ जलस्याधःस्वयंप्राणःस्थित्वाग्निंधमतेशनैः ॥१८॥ वायुनाधम्यमा नोग्निरत्युष्णंकुरुतेजलम् ॥ तदन्नमुष्णयोगेनसमंतात्पच्यतेपुनः ॥ १९ ॥ द्विधाभवतितत्पक्कंपृथक्किट्टंपृथग्रसः ॥ मलैर्द्वादशभिःकिट्टंभिन्नंदेहाद्बहिर्व्रजे त् ॥२०॥ कर्णाक्षिनासिकाजिह्वादंतोष्ठप्रजननंगुदा ॥ मलाःस्रवेदथस्वेदोविण्मूत्रंद्वादशस्मृताः ॥२१॥ हृत्पद्मेप्रतिबद्धाश्चसर्वनाड्यःसमंततः॥ तासांमुखे षुतंसूक्ष्मंप्राणःस्थापयतेरसम्॥२२॥रसेनतेनतानाडीःप्राणःपूरयतेपुनः॥संतर्पयंतितानाड्यःपूर्णादेहंसमंततः॥२३॥ततःसनाडीमध्यस्थःशारीरेणोष्मणा रसः॥पच्यतेपच्यमानश्चभवेत्पाकद्वयंपुनः॥२४॥त्वग्मांसास्थिमज्जामेदोरुधिरंचप्रजायते॥रक्ताल्लोमानिमांसंचकेशाःस्नायुश्चमांसतः॥२५॥स्नायोर्मज्जातथा स्थीनिवसामज्जास्थिसंभवा ॥ मज्जाकारेणवैकल्यंशुक्रंचप्रसवात्मकम्॥ २६ ॥ इतिद्वादशशान्तस्यपरिणामाःप्रकीर्तिताः ॥ शुक्रंतस्यपरीणामःशुक्राद्दे हस्यसंभवः ॥२७॥ ऋतुकालेयदाशुक्रंनिर्दोषंयोनिसंस्थितम् ॥ तदातद्वायुसंसृष्टंस्त्रीरक्तेनैकतांव्रजेत् ॥ २८ ॥ विसर्गकालेशुक्रस्यजीवःकारणसंयुतः ॥ नित्यंप्रविशतेयोनिंकर्मभिःस्वैर्नियंत्रितः ॥ २९॥ शुक्रस्यसहरक्तस्यएकाहात्कललंभवेत् ॥ पंचरात्रेणकललेबुद्बुदत्वंततोभवेत् ॥ ३० ॥ मांसत्वंमा समात्रेणपंचधाजायतेपुनः ॥ ग्रीवाशिरश्चस्कंधश्चपृष्ठवंशस्तथोदरम् ॥ ३१ ॥ पाणीपादौतथापार्श्वौकटिर्गात्रंतथैवच ॥ मासद्वयेनपर्वाणिक्रमशःसंभ वंतिच ॥ ३२ ॥ त्रिभिर्मासैःप्रजायंतेशतशोंकुरसंधयः॥ मासैश्चतुर्भिर्जायंतेअंगुल्यादियथाक्रमम् ॥ ३३ ॥ मुखंनासाचकर्णौचमासैर्जायंतिपंचभिः॥ दंतपंक्तिस्तथाजिह्वाजायतेतुनखाःपुनः ॥ ३४ ॥ कर्णयोश्चभवेच्छिद्रंषण्मासाभ्यंतरेपुनः ॥ पायुर्मेढ्रमुपस्थंचशिश्नश्चाप्युपजायते ॥ ३५ ॥ संधयोये चगात्रेषुमासैर्जायंतिसप्तभिः ॥ अंगप्रत्यंगसंपूर्णंशिरःकेशसमन्वितम् ॥ ३६ ॥ विभक्तावयवस्पष्टंपुनर्मासाष्टमेभवेत् ॥ पंचात्मकसमायुक्तःपरिपक्वःस तिष्ठति ॥ ३७ ॥ मातुराहारवीर्येणषड्विधेनरसेनच ॥ नाभिसूत्रनिबद्धेनवर्द्धतेसदिनेदिने ॥३८॥ ततःस्मृतिंलभेज्जीवःसंपूर्णेस्मिञ्छरीरके ॥ सुखंदुःखंवि जानातिनिद्रांस्वप्नंपुराकृतम् ॥ ३९ ॥ मृतश्चाहंपुनर्जातोजातश्चाहंपुनर्मृतः ॥ नानायोनिसहस्राणिमयादृष्टान्यनेकधा ॥ ४० ॥ अधुनाजातमात्रोहंप्राप्त संस्कारएवच ॥ ततःश्रेयःकरिष्यामियेनगर्भेनसंभवः ॥ ४१ ॥ गर्भस्थश्चिंतयत्येवमहंगर्भाद्विनिःसृतः ॥ अध्येष्यामिपरंज्ञानंसंसारविनिवर्तकम् ॥ ४२ ॥ अवश्यंगर्भंदुःखेनमहतापरिपीडितः ॥ जीवःकर्मवशादास्तेमोक्षोपायंविचिंतयेत् ॥ ४३ ॥ यथागिरिवराक्रांतःकश्चिद्दुःखेनतिष्ठति ॥ तथा जरायुणादेहीदुःखंतिष्ठतिदुःखितः ॥ ४४ ॥ पतितःसागरेयद्वद्दुःखमास्तेसमाकुलः ॥ गर्भोदकेनसिक्तांगस्तथास्तेव्याकुलात्मकः ॥ ४५ ॥ लोहकुंभेयथा

---

१ वदनम् इ० पा० ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

न्यस्तः पच्यतेकश्चिदग्निना ॥ गर्भकुंभेतथाक्षिप्तः पच्यतेजठराग्निना ॥ ४६ ॥ सूचीभिरग्निवर्णाभिर्भिन्नगात्रोनिरंतरम् ॥ यद्दुःखंजायतेतस्यतद्गर्भेष्टगु
णंभवेत् ॥ ४७ ॥ गर्भवासात्परंवासंकष्टंनैवास्तिकुत्रचित् ॥ देहिनांदुःखमतुलंसुघोरमपिसंकटम् ॥ ४८ ॥ इत्येतद्गर्भदुःखंहिप्राणिनांपरिकीर्तितम् ॥
चरस्थिराणांसर्वेषामात्मगर्भानुरूपतः ॥ ४९ ॥ गर्भात्कोटिगुणापीडायोनियंत्रनिपीडनात् ॥ संमूर्च्छितस्यजायेतजायमानस्यदेहिनः ॥ ५० ॥
इक्षुवत्पीड्यमानस्यपापमुद्गरपेषणात् ॥ गर्भान्निष्क्रममाणस्यप्रबलैःसूतिवायुभिः ॥ ५१ ॥ जायतेसुमहद्दुःखंपरित्राणंनविंदाति ॥ यंत्रेणपी
ड्यमानाःस्युर्निःसाराश्चयथेक्षवः ॥ ५२ ॥ तथाशरीरंयोनिस्थंपात्यतेयंत्रपीडनात् ॥ अस्थिमद्वर्तुलाकारंस्नायुबंधनवेष्टितम् ॥ ५३ ॥ रक्तमां
सवसालिप्तंविण्मूत्रद्रव्यभाजनम् ॥ केशलोमनखच्छन्नंरोगायतनमुत्तमम् ॥ ५४ ॥ वदनैकमहाद्वारंगवाक्षाष्टकभूषितम् ॥ ओष्ठद्वय
कपाटंतुदंतजिह्वागलान्वितम् ॥ ५५ ॥ नाडीस्वेदप्रवाहंचकफपित्तपरिप्लुतम् ॥ जराशोकसमाविष्टंकालवक्त्रानलेस्थितम् ॥ ५६ ॥
कामक्रोधसमाक्रांतंश्वसनैश्चोपमर्दितम् ॥ भोगतृष्णातुरंमूढंरागद्वेषवशानुगम् ॥ ५७ ॥ संवर्णितांगप्रत्यंगंजरायुपरिवेष्टितम् ॥ संकटेनाविविक्तेनयोनि
मार्गेणनिर्गतम् ॥ ५८ ॥ विण्मूत्ररक्तसिक्तांगंषट्कौशिकसमुद्भवम् ॥ अस्थिपंजरसंघातंज्ञेयमस्मिन्कलेवरे ॥ ५९ ॥ शतत्रयंशताधिकंपंचपेशीशता
निच ॥ सार्धाभिस्तिसृभिश्छन्नंसमंताद्रोमकोटिभिः ॥ ६० ॥ शरीरंस्थूलसूक्ष्माभिर्दृश्यादृश्याभिरंततः ॥ एताभिर्मांसनाडीभिःकोटिभिस्तत्समन्वितम् ॥ ६१ ॥
प्रस्वेदमशुचिंताभिरंतरस्थंचतेनहि ॥ द्वात्रिंशद्दशनाःप्रोक्ताविंशतिश्चनखाःस्मृताः ॥ ६२ ॥ पित्तस्यकुडवंज्ञेयंकफस्यार्धाढकंतथा ॥ वसायाश्चपलाःपं
चतदर्धंफलकस्यच ॥ ६३ ॥ पंचार्बुदपलाज्ञेयाःपलानिदशमेदसः ॥ पलत्रयंमहारक्तंमज्जारक्ताच्चतुर्गुणा ॥ ६४ ॥ शुक्रार्धकुडवंज्ञेयंतदर्धंदेहिनांबलम् ॥
मांसस्यचैकंपिंडेनपलसाहस्रमुच्यते ॥ ६५ ॥ रक्तंपलशतंज्ञेयंविण्मूत्रंचाप्रमाणतः ॥ इतिदेहगृहेराजन्वासःस्यान्नित्यमात्मनः ॥ ६६ ॥ अशुद्धंचविशुद्धस्य
कर्मबंधविनिर्मितम् ॥ शुक्रशोणितसंयोगाद्देहःसंजायतेक्वचित् ॥ ६७ ॥ नित्यंविण्मूत्रसंयुक्तस्तेनायमशुचिःस्मृतः ॥ यथावैविष्ठयापूर्णःशुचिःस्यांतर्बहिर्घ
टः ॥ ६८ ॥ शौचेनशोध्यमानोपिदेहोयमशुचिर्भवेत् ॥ यंप्राप्यातिपवित्राणिपंचगव्यहवींषिच ॥ ६९ ॥ अशुचित्वंप्रयांत्याशुदेहोयमशुचिस्ततः ॥ हृद्या
न्यप्यन्नपानानियंप्राप्यसुरभीणिच ॥ ७० ॥ अशुचित्वंप्रयांत्याशुकोऽन्यःस्यादशुचिस्ततः ॥ हेजनाःकिंनपश्यध्वंयन्निर्यातिदिनेदिने ॥ ७१ ॥ देहानुगोमलःपूति
स्तदाधारःकथंशुचिः ॥ देहःसंशोध्यमानोपिपंचगव्यकुशांबुभिः ॥ ७२ ॥ घृष्यमाणइवांगारोनिर्मलत्वंनगच्छति ॥ स्रोतांसियस्यसततंप्रवहंतिगिरेरि

१ वसायाश्च पलत्रिंशत्तदर्धं कललस्य वा ॥ वातार्बुदपलं ज्ञेयम् इ० पा० । २ कोऽन्योऽस्मादशुचिस्ततः इ० पा० ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

व ॥ ७३ ॥ कफमूत्राद्यमशुचिःसदेहःशुध्यतेकथम् ॥ सर्वाशुचिनिधानस्यशरीरस्यनविद्यते ॥७४॥ शुचिरेकप्रदेशोपिशुचिर्नस्याद्हतेऽपिवा ॥ दिवावायदि
वारात्रौमृत्तोयैःशोध्यतेकरः ॥ ७५ ॥ तथापिशुचिभाङ्नस्यान्नविरज्यंतितेनराः ॥ कायोयमग्र्यधूपाद्यैर्यत्नेनापिसुसंस्कृतः ॥ ७६ ॥ नजहातिस्वभावंहिश्व
पुच्छमिवनामितम् ॥ तथाजात्यैवकृष्णोर्णानशुक्लाजातुजायते ॥ ७७ ॥ संशोध्यमानापितथाभवेन्मूर्तिर्ननिर्मला ॥ जिघ्रन्नपिस्वदुर्गंधंपश्यन्नपिमलंस्वक
म् ॥ ७८ ॥ नविरज्यतिलोकोऽयंपीडयन्नपिनासिकाम् ॥ अहोमोहस्यमाहात्म्यंयेनव्यामोहितंजगत् ॥ ७९ ॥ जिघ्रन्पश्यन्स्वकान्दोषान्कायस्यनविरज्य
ते ॥ स्वदेहस्यविगंधेनविरज्येतनयोनरः ॥ ८० ॥ विरागकारणंतस्यकिमन्यदुपदिश्यते ॥ सर्वमेवजगत्पूतंदेहमेवाशुचिःपरम् ॥ ८१ ॥ यन्मलावयवस्प
र्शाच्छुचिरप्यशुचिर्भवेत् ॥ गंधलेपापनोदायशौचंदेहस्यकीर्तितम् ॥ ८२ ॥ द्वयस्यापगमात्पश्चाद्भावशुद्ध्याविशुद्ध्यति ॥ गंगातोयेनसर्वेणमृद्भारैर्गो
त्रलेपनैः ॥८३ ॥ मर्त्योदुर्गंधदेहोसौभावदुष्टोनशुध्यति ॥ तीर्थस्नानैस्तपोभिश्चदुष्टात्मानचशुध्यति ॥८४॥ स्वमूर्तिःक्षालितातीर्थैनशुद्धिमधिगच्छति ॥
अंतर्भावप्रदुष्टस्यविशतोपिहुताशनम् ॥ ८५ ॥ नस्वर्गोनापवर्गश्चदेहनिर्दहनंपरम् ॥ भावशुद्धिःपरंशौचंप्रमाणंसर्वकर्मसु ॥ ८६ ॥ अन्यथालिंग्यतेकां
ताभावेनदुहितान्यथा ॥ मनसाभिद्यतेवृत्तिरभिन्नेष्वपिवस्तुषु ॥ ८७ ॥ अन्यथैवसतीपुत्रंचिंतयेदन्यथापतिम् ॥ यथायथास्वभावस्यमहाभागउदाहृत
म् ॥८८॥परिष्वक्तोपियद्भार्याभावहीनांनकारयेत् ॥नाद्याद्विविधमन्नाद्यंरस्यानिसुरभीणिच ॥८९॥ अभावेननरस्तस्माद्भावःसर्वत्रकारणम् ॥ चित्तंशोधय
यत्नेनकिमन्यैर्बाह्यशोधनैः ॥ ९० ॥ भावतःशुचिशुद्धात्मास्वर्गंमोक्षंचविंदति ॥ ज्ञानामलांभसापुंसःसवैराग्यमृदापुनः ॥ ९१ ॥ अविद्यारागविण्मू
त्रलेपोनश्येद्विशोधनैः ॥ एवमेतच्छरीरंहिनिसर्गादशुचिंविदुः ॥ ९२ ॥ विद्यादसारनिःसारंकदलीसारसन्निभम् ॥ ज्ञात्वैवंदोषवद्देहंयःप्राज्ञःशिथिलीभवे
त् ॥ ९३ ॥ सोतिक्रामतिसंसारंदृढग्राहोवतिष्ठति ॥ एवमेतन्महाकष्टंजन्मदुःखंप्रकीर्तितम् ॥ ९४ ॥ पुंसामज्ञानदोषेणनानाकर्मवशेनच ॥ गर्भस्थ
स्यमतिर्यासीत्साजातस्यप्रणश्यति ॥ ९५ ॥ मुमूर्च्छितस्यदुःखेनयोनियंत्रनिपीडनात् ॥ बाह्येनवायुनाचास्यमोहसंगेनदेहिनाम् ॥ ९६ ॥ स्पृष्ट
मात्रस्यघोरेणज्वरःसमुपजायते ॥ तेनज्वरेणमहतामहामोहःप्रजायते ॥ ९७ ॥ संमूढस्यस्मृतिभ्रंशःशीघ्रंसंजायतेपुनः ॥ स्मृतिभ्रंशात्ततस्तस्यपूर्वकर्मव
शेनच ॥ ९८ ॥ रतिःसंजायतेतस्यजंतोस्तत्रैवजन्मनि ॥ रक्तोमूढश्चलोकोयमकार्येसंप्रवर्तते ॥ ९९ ॥ नचात्मानंविजानातिनपरंनचदैवतम् ॥ न
शृणोतिपरंश्रेयःसचक्षुरपिनेक्षते ॥ १०० ॥ समेपथिशनैर्गच्छन्स्खलतीवपदेपदे ॥ सत्यंबुद्धौनजानातिबोध्यमानोबुधैरपि ॥ १०१ ॥ संसारेक्लि

१ अध्यात्मसारनिःसारम् इ० पा० । २ स्वापं सुप्तो न जहाति बोध्यमानो बुधैरपि ॥ इ० पा० ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

श्यतेतेननरोलोभवशानुगः ॥ गर्भस्मृतेरभावेचशास्त्रमुक्तंशिवेनच ॥ १०२ ॥ तद्दुःखकथनार्थायस्वर्गमोक्षप्रसाधकम् ॥ येनतस्मिञ्छिवेज्ञातेधर्मका
मार्थसाधने ॥१०३॥ नकुर्वंत्यात्मनःश्रेयस्तदत्रमहदद्भुतम् ॥ अव्यक्तेंद्रियबुद्धित्वाद्बाल्येदुःखंमहत्पुनः ॥ १०४ ॥ इच्छन्नपिनशक्नोतिवक्तुंकर्तुंनसत्कृ
ती ॥ दंतजन्ममहद्दुःखंलौल्येनवायुनातथा ॥ १०५ ॥ बालरोगैश्चविविधैःपीडाबालग्रहैरपि ॥ तृड्बुभुक्षापरीतांगःक्वचित्तिष्ठतिगच्छति ॥ १०६ ॥
विण्मूत्रभक्षणाद्यंचमोहाद्बालःसमाचरेत् ॥ कौमारःकर्णवेधेनमातापित्रोश्चताडनैः ॥ १०७ ॥ अक्षराध्ययनाद्यैश्चदुःखंगुर्वादिशासनात् ॥ प्रमत्तेंद्रियवृ
त्तेश्चकामरागप्रपीडिनः ॥ १०८ ॥ रोगार्दितस्यसततंकुतःसौख्यंहियौवने ॥ ईर्षयासुमहद्दुःखंमोहाद्दुःखंप्रजायते ॥ १०९ ॥ तत्रस्यात्कुपितस्यैव र
गोदुःखायकेवलम् ॥ रात्रौनविंदतेनिद्रांकामाग्निपीरखेदितः ॥ ११० ॥ दिवावापिकुतःसौख्यमर्थोपार्जनचिंतया ॥ स्त्री[1]र्ष्वायायासितदेहस्ययेपुंसःशुक्रविं
दवः ॥१११॥ नतेसुखायमंतव्याःस्वेदजाइवबिंदवः ॥ कृमिभिस्ताड्यमानस्यकुष्ठिनःपामरस्यच ॥११२॥ कंडूयनाग्नितापेनयत्सुखंस्त्रीषुतद्विदुः॥यादृशं
मन्यतेसौख्यमर्थोपार्जनचिंतया ॥११३॥ तादृशंस्त्रीषुगंतव्यमधिकंनैवविद्यते ॥ मर्त्यस्यवेदनासैवयांविनाचित्तनिर्वृतिः॥११४॥ ततोन्योन्यंपुराप्राप्तमंते
सैवान्यथाभवेत् ॥ तदेवंजरयाग्रस्तमामयाव्यपिनाप्रियम् ॥ ११५ ॥ अपूर्ववत्समात्मानंजरयापरिपीडितम् ॥ यःपश्यन्नविरज्येतकोन्यस्तस्मादचेत
नः ॥ ११६ ॥ जराभिभूतोपिजंतुःपत्नीपुत्रादिबांधवैः ॥ अशक्तत्वाद्दुराचारैर्भृत्यैश्चपरिभूयते ॥ ११७ ॥ नधर्ममर्थकामंचमोक्षंचजरयायुतः ॥ शक्तः
साधयितुंतस्माद्युवाधर्मंसमाचरेत् ॥ ११८ ॥ वातपित्तकफादीनांवैषम्यंव्याधिरुच्यते ॥ वातादीनांसमूहेनदेहोयंपरिकीर्तितः ॥ ११९ ॥ त
स्माद्व्याधिमयंज्ञेयंशरीरमिदमात्मनः ॥ वाताद्यव्यतिरिक्तत्वाद्व्याधीनांपंजरस्यच॥१२०॥रोगैर्नानाविधैर्यातिदेहीदुःखान्यनेकधा ॥ तानिचस्वात्मवेद्या
निकिमन्यत्कथयाम्यहम् ॥ १२१ ॥ एकोत्तरंमृत्युशतमस्मिन्देहेप्रतिष्ठितम् ॥ तत्रैकःकालसंयुक्तःशेषाश्चागंतवःस्मृताः ॥ १२२ ॥ येत्विहागंतवःप्रो
क्तास्तेप्रशाम्यंतिभेषजैः ॥ जपहोमप्रदानैश्चकालमृत्युर्नशाम्यति ॥ १२३ ॥ यदिवापमृत्युर्नस्याद्विषास्वादादशंकितः ॥ नचात्तिपुरुषस्तस्मादपमृत्यो
र्बिभेतिसः ॥ १२४ ॥ विविधाव्याधयस्तत्रसर्पाद्याःप्राणिनस्तथा ॥ विषाणिचाभिचाराश्चमृत्योर्द्वाराणिदेहिनाम् ॥ १२५ ॥ पीडितंसर्वरोगाद्यैरपिधन्वं
तरिःस्वयम् ॥ स्वस्थीकर्तुंनशक्नोतिकालप्राप्तंनचान्यथा ॥१२६॥ नौषधंनतपोदानंनमातानचबांधवाः ॥ शक्नुवंतिपरित्रातुंनरंकालेनपीडितम्॥१२७॥ ॥ ६९ ॥
रसायनतपोजाप्ययोगसिद्धैर्महात्मभिः ॥ अवांतरितशांतिःस्यात्कालमृत्युमवाप्नुयात् ॥ १२८ ॥ जायतेयोनिकीटेषुमृतःकर्मवशात्पुनः ॥ देहभेदेनयः

१ व्यवायाश्रितदेहस्य इ० पा० ।

पश्येद्धियोगंकर्मसंक्षयात् ॥ १२९ ॥ मरणंतद्धिनिर्दिष्टंननाशःपरमार्थतः ॥ महातमःप्रविष्टस्यछिद्यमानेषुमर्मसु ॥ १३० ॥ यद्दुःखंमरणेजंतोर्न
तस्येहोपमाक्कचित् ॥ हातातमातःकांतेतिक्रंदत्येवंसुदुःखितः ॥ १३१ ॥ मंडूकइवसर्पेणग्रस्यतेमृत्युनाजगत् ॥ बांधवैःसपरित्यक्तःप्रियैश्चपरिवारितः
॥ १३२ ॥ निःश्वसन्दीर्घमुष्णंचमुखेनपरिशुष्यता ॥ खट्वायांपरिवृत्तोहिमुह्यतेचमुहुर्मुहुः ॥ १३३ ॥ संमूढःक्षिपतेत्यर्थंहस्तपादावितस्ततः ॥
खट्वातोवांछतेभूमिंभूमेःखट्वांपुनर्महीम् ॥ १३४ ॥ विवशस्त्यक्तलज्जश्चमूत्रविष्ठानुलेपितः ॥ याचमानश्चसलिलंशुष्ककंठोष्ठतालुकः ॥ १३५ ॥ चिंत
यानःस्ववित्तानिकस्यैतानिमृतेमयि ॥ यमदूतैर्नीयमानःकालपाशेनकर्षितः ॥ १३६ ॥ म्रियतेपश्यतामेवंगलोघुरुघुरायते ॥ जीवस्तृणजलौकेवदेहाद्देहं
विशेत्क्रमात् ॥ १३७ ॥ प्राप्नोत्युत्तरमंगंचदेहंत्यजतिपूर्वकम् ॥ मरणात्प्रार्थनाद्दुःखमधिकंहिविवेकिनाम् ॥ १३८ ॥ क्षणिकंमरणेदुःखमनंतंप्रार्थनाकृ
तम् ॥ जगतांपतिरर्थित्वाद्विष्णुर्वामनतांगतः ॥ १३९ ॥ अधिकःकोपरस्तस्माद्योनयास्यतिलाघवम् ॥ ज्ञातंमयेदमधुनामृत्योर्भवतियद्गुरुः ॥१४०॥
नपरंप्रार्थयेद्भूयस्तृष्णालाघवकारणम् ॥ आदौदुःखंतथामध्येदुःखमंतेचदारुणम् ॥ १४१ ॥ निसर्गात्सर्वभूतानामितिदुःखपरंपरा ॥ वर्तमानान्यती
तानिदुःखान्येतानियानितु ॥ १४२ ॥ ननरःशोचयेज्जन्मनविरज्यतितेनवै ॥ अत्याहारान्महद्दुःखमल्पाहारात्तदंतरम् ॥ १४३ ॥ त्रुटतेभोजनेकंठो
भोजनेचकुतःसुखम् ॥ क्षुधाहिसर्वरोगाणांव्याधिःश्रेष्ठतमःस्मृतः ॥ १४४ ॥ सच्छांतौषधलेपेनक्षणमात्रंप्रशाम्यति ॥ क्षुद्व्याधिवेदनातीव्रानिः
शेषबलकृंतनी ॥ १४५ ॥ तयाभिभूतोम्रियतेयथान्यैर्व्याधिभिर्नरः ॥ तद्रसेपिहिकिंसौख्यंजिह्वाग्रपरिवर्तिनि ॥ १४६ ॥ तत्क्षणादर्धकालेनकंठं
प्राप्यनिवर्तते ॥ इतिक्षुद्व्याधितप्तानामन्नमोषधवत्स्मृतम् ॥ १४७ ॥ नतत्सुखायमंतव्यंपरमार्थेनपंडितैः ॥ मृतोपमश्चयःशेतेसर्वकार्यविवर्जितः ॥
॥ १४८ ॥ तत्रापिचकुतःसौख्यंतमसाचोदितात्मनः ॥ प्रबोधेपिकुतःसौख्यंकार्येषूपहतात्मनः ॥ १४९ ॥ कृषिवाणिज्यसेवाद्यगोरक्षादिपरश्रमैः ॥
प्रातर्मूत्रपुरीषाभ्यांमध्याह्नेक्षुत्पिपासया ॥ १५० ॥ तृप्ताःकाम्येनबाध्यंतेनिद्रयानिशिजंतवः ॥ अर्थस्योपार्जनेदुःखंदुःखमर्जितरक्षणे ॥ १५१ ॥
नाशेदुःखंव्ययेदुःखमर्थस्यैवकुतःसुखम् ॥ चौरेभ्यःसलिलेभ्योग्नेःस्वजनात्पार्थिवादपि ॥ १५२ ॥ भयमर्थवतांनित्यंमृत्योर्देहभृतामिव ॥ खेयथापक्षि
भिर्मांसंभक्ष्यतेश्वापदैर्भुवि ॥१५३॥ जलेचभक्ष्यतेमत्स्यैस्तथासर्वत्रवित्तवान् ॥ विमोहयंतिसंपत्सुवारयंतिविपत्सुच॥१५४॥ खेदयंत्यर्जनेकालेकदार्थाः
स्युःसुखावहाः ॥ प्रागर्थपतिरुद्विग्नःपश्चात्सर्वार्थनिःस्पृहः ॥१५५॥ तयोरर्थपतिर्दुःखीसुखीमन्येर्विरक्तधीः ॥ वसंतग्रीष्मतापेनदारुणंवर्षपवसु ॥१५६॥

१ साकाम्यौषधलाभेन इ० पा० । २ हेमंते शिशिरे दुःखं ग्रीष्मे तापश्च दारुणः ॥ प्रावृष्यत्यल्पवृष्टिभ्यां कालेऽप्येवं कुतः सुखम् ॥ इ० पा० ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

 वातातपेनवृष्ट्याचकालेप्येवंकुतःसुखम् ॥ विवाहविस्तरेदुःखंतद्गर्भोद्वहनेपुनः ॥ १५७ ॥ सूतिवैषम्यदुःखैश्चदुखंविष्ठादिकर्मभिः ॥ दन्ताक्षिरो
 गेपुत्रस्यहाकष्टंकिंकरोम्यहम् ॥ १५८ ॥ गावोनष्टाःकृषिर्भग्नाभार्याचप्रपलायिता ॥ अमीप्राघूर्णिकाःप्राप्ताभयंमेशंसिनोगृहान् ॥ १५९ ॥ बाला
पत्याचमेभार्याकःकरिष्यतिरंधनम् ॥ विवाहकालेकन्यायाःकीदृशश्चवरोभवेत्॥१६०॥एतच्चिंताभिभूतानांकुतःसौख्यंकुटुंबिनाम्॥१६१॥कुटुंबचिंताकु
लितस्यपुंसःश्रुतंचशीलंचगुणाश्चसर्वे ॥ अपक्वकुंभेनिहिताइवापःप्रयांतिदेहेनसमंविनाशनम् ॥१६२ ॥ राज्येपिहिकुतःसौख्यंसंधिविग्रहचिंतया॥ पुत्राद
पिभयंयत्रतत्रसौख्यंहिकीदृशम् ॥ १६३ ॥ स्वजातीयाद्भयंप्रायःसर्वेषामेवदेहिनाम् ॥ एकद्रव्याभिलाषित्वाच्छुनामिवपरस्परम् ॥ १६४ ॥ नप्रविश्य
वनंकश्चिन्नृपःख्यातोस्तिभूतले ॥ निखिलंयस्तिरस्कृत्यसुखंतिष्ठतिनिर्भयः ॥ १६५ ॥ युद्धेबाहुसहस्रंहिपातयामासभूतले ॥ श्रीमतःकार्तवीर्यस्यऋषि
पुत्रःप्रतापवान् ॥ १६६ ॥ ऋषिपुत्रस्यरामस्यरामोदशरथात्मजः ॥ जघानवीर्यमतुलमूर्ध्वगंसुमहात्मनः ॥ १६७ ॥ जरासंधेनरामस्यतेजसानाशितं
यशः ॥ जरासंधस्यभीमेनतस्यापिपवनात्मजः ॥ १६८ ॥ हनुमानपिसूर्येणविक्षिप्तःपतितःक्षितौ ॥ निवातकवचान्सर्वदानवान्बलदर्पितान् ॥१६९ ॥
हतवानर्जुनःश्रीमान्गोपालैःसविनिर्जितः ॥ सूर्यःप्रतापयुक्तोऽपिमेघैःसंछाद्यतेक्वचित् ॥ १७० ॥ क्षिप्यतेवायुनामेघोवायोर्वीर्यनगैर्जितम् ॥ दह्यंतेवह्निना
शैलाःसवह्निःशाम्यतेजलैः ॥१७१॥ तज्जलंशोष्यतेसूर्यैस्तेसूर्याःसहवारिणा ॥ त्रैलोक्येनसमस्ताश्चनश्यंतिब्रह्मणोदिने ॥ १७२ ॥ ब्रह्मापित्रिदशैःसार्ध
मुपसंह्रियतेपुनः ॥ परार्धद्वयकालांतेशिवेनपरमात्मना ॥१७३॥ एवंनैवास्तिसंसारेयच्चसर्वोत्तमंबलम् ॥ विहायैकंजगन्नाथंपरमात्मानमव्ययम् ॥१७४॥
ज्ञात्वासातिशयंसर्वमतिमानंविवर्जयेत् ॥ एवंभूतेजगत्यस्मिन्कःसुरःपंडितोपिवा ॥ १७५ ॥ नह्यस्तिसर्ववित्कश्चिन्नवासूर्वोपिसर्वतः ॥ यावद्यस्तुवि
जानातितावत्तत्रसपंडितः ॥ १७६ ॥ समाधानेतुसर्वत्रप्रभावःसदृशःस्मृतः ॥ वित्तस्यातिशयत्वेनप्रभावःकस्यचित्क्वचित् ॥ १७७ ॥ दानवैर्निर्जितादे
वास्तेदेवैर्निजिताःपुनः ॥ इत्यन्योन्यंश्रितोलोकोभाग्यैर्जयपराजयैः ॥१७८॥ एवंवस्त्रयुगंराज्ञांप्रस्थमात्रांबुभोजनम् ॥ यानंशय्यासनंचैवशेषंदुःखायके
वलम् ॥ १७९ ॥ संत[3]मेचापिभवनेखट्वामात्रपरिग्रहः ॥ उदकुंभसहस्रेभ्यःक्लेशायासप्रविस्तरः ॥ १८० ॥ प्रत्यूषेतूर्यनिर्घोषःसमंपुरनिवासिभिः ॥ राज्ये
भिमानमात्रंहिममेदंवाद्यतेगृहे ॥ १८१ ॥ सर्वमाभरणंभारःसर्वमालेपनंमलम् ॥ सर्वंप्रलपितंगीतंनृत्यमुन्मत्तचेष्टितम् ॥१८२ ॥ इत्येवंराज्यसंभोगैःकुतः
सौख्यंविचारतः ॥ नृपाणांविग्रहेचिंतावान्योन्यविजिगीषया ॥ १८३ ॥ प्रायेणश्रीमदालेपान्नहुषाद्यामहानृपाः ॥ स्वर्गंप्राप्तानिपतिताःकःश्रियाविंदते

१ यस्य इ० पा० । २ कालं यांति सुराः सर्वे प्रतिमानेन वर्जिताः ॥ इ०पा० । ३ सार्वभौमोपि भवति श्रद्धामात्रपरिग्रहः । इ० पा० ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

सुखम् ॥ १८४ ॥ स्वर्गेपिचकुतःसौख्यंदृष्ट्वादीप्तांपराश्रियम् ॥ उपर्युपरिदेवानामन्योन्यातिशयस्थिताम् ॥ १८५ ॥ नरैःपुण्यफलंस्वर्गेमूलच्छेदे
नभुज्यते ॥ नचान्यत्क्रियतेकर्मसोऽत्रदोषःसुदारुणः ॥ १८६ ॥ छिन्नमूलतरुर्यद्वद्दिवसैःपतातिक्षितौ ॥ पुण्यस्यसंक्षयात्तद्वन्निपतंतिदिवौकसः
॥ १८७ ॥ सुखाभिलाषनिष्ठानांसुखभोगादिसंप्लवैः ॥ अकस्मात्पतितंदुःखंकष्टंस्वर्गेदिवौकसाम् ॥ १८८ ॥ इतिस्वर्गेऽपिदेवानांनास्तिसौख्यंवि
चारतः ॥ क्षयश्चविषयासिद्धौस्वर्गेभोगायकर्मणाम् ॥ १८९ ॥ तत्रदुःखंमहत्कष्टंनरकाग्निषुदेहिनाम् ॥ घोरैश्चविविधैर्भावैर्वाङ्मनःकायसंभवैः
॥ १९० ॥ कुठारच्छेदनंतीव्रंवल्कलानांचतक्षणम् ॥ पर्णशाखाफलानांचपातश्चंडेनवायुना ॥ १९१ ॥ उन्मूलनान्नदीभिश्चगजैरन्यैश्चदेहिभिः ॥
दावाग्निहिमशोषैश्चदुःखंस्थावरजातिषु ॥ १९२ ॥ तद्वद्भुजंगसर्पाणांक्रोधेदुःखंचदारुणम् ॥ दुष्टानांघातनंलोकेपाशेनचनिबंधनम् ॥ १९३ ॥ अकस्मा
ज्जन्ममरणंकीटानांचमुहुर्मुहुः ॥ सरीसृपनिकायानामेवंदुःखान्यनेकधा ॥ १९४ ॥ पशूनामात्मशमनंदंडताडनमेवच ॥ नासावेधनसंत्रासःप्रतोदेन
सुताडनम् ॥ १९५ ॥ वेत्रकाष्ठादिनिगडैरंकुशेनांगबंधनम् ॥ भावेनमनसाक्लेशैर्भिक्षायुवादिपीडनम् ॥ १९६ ॥ आत्मयूथवियोगैश्चबलान्नयनबंधने ॥
पशूनांसंतिकायानामेवंदुःखान्यनेकशः ॥ १९७ ॥ वर्षाशितातपाद्दुःखंसुकष्टंग्रहपक्षिणाम् ॥ क्लेशमानातिकायानामेवंदुःखान्यनेकधा ॥ १९८ ॥
गर्भवासेमहद्दुःखंजन्मदुःखंतथानृणाम् ॥ सुबाल्यदुःखंचाज्ञानंकौमारेगुरुशासनम् ॥ १९९ ॥ यौवनेकामरागाभ्यांदुःखंचैवेर्ष्ययापुनः ॥ कृषिवाणिज्यसे
वाद्यैर्गोरक्षादिककर्मभिः ॥ २०० ॥ वृद्धभावेचजरयाव्याधिभिश्चप्रपीडनात् ॥ मरणेचमहद्दुःखंप्रार्थनायांततोधिकम् ॥ २०१ ॥ राजाग्निजलदाघातचौर
शत्रुभयंमहत् ॥ अर्थस्यार्जनरक्षायांभयंनाशेव्ययेपुनः ॥ २०२ ॥ कार्पण्यंमत्सरोदम्भोधनाधिक्येभयंमहत् ॥ अकार्येसंप्रवृत्तिश्चदुःखानिधनिनांस
दा ॥ २०३ ॥ भृत्यवृत्तिःकुसीदंचदासत्वंपरतंत्रता ॥ इष्टानिष्टाभियोगश्चसंयोगाश्चसहस्रशः ॥ २०४ ॥ दुर्भिक्षंदुर्भगत्वंचमूर्खत्वंचदरिद्रता ॥ अधरो
त्तरभागश्चनारकंराजविक्रमम् ॥ २०५ ॥ अन्योन्याभिभवंदुःखमन्यांन्यतोभयंमहत् ॥ अन्योन्याच्चप्रकोपश्चराज्ञोदुःखंमहीभृताम् ॥ २०६ ॥ अनित्यतात्र
भावानांकृतकाम्यस्यदेहिनः ॥ अन्योन्यमर्मभेदाच्चअन्योन्यकरपीडनात् ॥ २०७ ॥ लुब्धाश्चपापभेदेनअन्योन्यस्यचभक्षणम् ॥ इत्येवमादिभिर्दुःखैर्य
स्माद्भीतंचराचरम् ॥ २०८ ॥ निरयादिमनुष्यांतंतस्मात्सर्वंत्यजेद्बुधः ॥ स्कंधात्स्कंधेनयन्भारंविश्राममंमन्यतेयथा ॥ २०९ ॥ तद्वत्सर्वमिदंलोकेदुःखं
दुःखेनशाम्यति ॥ अन्योन्यातिशयोपेताःसर्वदाभोगसंप्लवाः ॥ २१० ॥ धर्मक्षयाच्चदेवानांदिविदुःखमवस्थितम् ॥ नानायोनिसहस्रेषुसंभवःपुण्यसंक्षया

१ परवंचनम् इ० पा० ।

त् ॥ २११ ॥ रोगाश्चविविधाकारादेवलोकेऽपिसंस्मृताः ॥ यज्ञस्यहिशिरश्छिन्नमश्विभ्यांसंधितंपुनः ॥ २१२ ॥ तेनदोषेणयज्ञस्यशिरोरोगःसदैवहि ॥
मार्तंडभानोःकुष्ठंचवरुणस्यजलोदरम् ॥२१३॥ पूष्णोदशनवैकल्यंभुजस्तंभःशचीपतेः॥सुमहान्क्षयरोगश्चसोमस्यपरिकीर्तितः॥२४॥ ज्वरश्चसुमहानासी
द्दक्षस्यापिप्रजापतेः ॥ कल्पेकल्पेचदेवानांमहतामपिसंक्षयः ॥ २१५ ॥ परार्धद्वयकालांतेब्रह्मणश्चाप्यनित्यता ॥ दक्षस्यदुहितांपौत्रींब्रह्माकामितवा
न्पुनः ॥ २१६ ॥ क्रोधेनचंजयांदेवींयोगज्ञांशप्तवान्प्रभुः ॥ कामक्रोधौस्थितौयत्रतत्रदोषास्तदात्मकाः ॥ २१७ ॥ दुःखानिचसमस्तानिसंस्थितानिनसं
शयः ॥ विशीर्णजन्ममरणंसर्वाशित्वंहविर्भुजः ॥ २१८ ॥ स्त्रीवधःकामसक्तिश्चसारथ्यंपांडवेबले ॥ रुद्रेणत्रिपुरंदग्धंदक्षयज्ञोविनाशितः ॥ २१९ ॥ स्कंद
स्यजन्मवैशुक्रात्क्रीडादीनांसहस्रशः ॥ एवंत्रयोपिरागाद्यैर्दोषैर्देवाःसमन्विताः ॥ २२० ॥ एभ्यःपरःप्रभुःशांतःपरिपूर्णःसमुक्तिदः ॥ एवमेतज्जगत्सर्वमन्यो
न्यातिशयेस्थितम् ॥ २२१ ॥ दुःखैराकुलितंज्ञात्वानिर्वेदंपरमंव्रजेत् ॥ निर्वेदाच्चविरागःस्याद्विरागाज्ज्ञानसंभवः ॥ २२२ ॥ ज्ञानेनतत्परंज्ञानंशिवंमु
क्तिमवाप्नुयात् ॥ समस्तदुःखनिर्मुक्तस्वस्थात्मासमुखीतदा ॥ २२३ ॥ सर्वज्ञःपरिपूर्णश्चमुक्तइत्यभिधीयते ॥ मातलिरुवाच ॥ एतत्तेसर्व
माख्यातंयत्त्वयापरिपृच्छितम् ॥ २२४ ॥ धर्माधर्मविवेकोहिसर्वज्ञानसमुद्भवः ॥ इंद्रलोकेप्रगंतव्यंदेवराजस्यशासनात् ॥ २२५ ॥
इति श्रीपद्मपुराणेभूमिखंडेवेनोपाख्यानेपितृमातृतीर्थमाहात्म्येषट्षष्टितमोऽध्यायः ॥ ६६ ॥ ययातिरुवाच ॥ अस्मद्भाग्यप्रसंगेनभवतोदर्शनंमम ॥
संजातंशक्रसंवाहएतच्छ्रेयोममातुलम् ॥ १ ॥ मानवामर्त्यलोकेचपापंकुर्वंतिदारुणम् ॥ तेषांकर्मविपाकंचमातलेवदसांप्रतम् ॥ २ ॥ मातलिरुवाच ॥
श्रूयतामभिधास्यामिपापाचारस्यलक्षणम् ॥ श्रुतेसतिमहज्ज्ञानमत्रलोकेप्रजायते ॥ ३ ॥ वेदनिंदांप्रकुर्वंतिब्रह्माचारस्यकुत्सनम् ॥ महापातकमेवापि
ज्ञातव्यंज्ञानपंडितैः॥४॥साधूनामपिसर्वेषांयःपीडांहिसमाचरेत् ॥ महापातकमेवापिप्रायश्चित्तेनहिव्रजेत् ॥५॥ कुलाचारंपरित्यज्यअन्याचारंव्रजंतिच ॥
एतच्चपातकंघोरंकथितंकृत्यवेदिभिः ॥ ६ ॥ मातपित्रोश्चयोनिंदांताडनंभगिनीषुच ॥ पितृस्वसृनिंदनंचतदेवपातकंध्रुवम् ॥ ७ ॥ संप्राप्तेश्राद्धकालेपिपं
चक्रोशांतरेस्थितम् ॥ जामातरंपरित्यज्यतथाचदुहितुःसुतम् ॥८॥ स्वसारंचैवस्वस्रीयंपरित्यज्यप्रवर्तते॥कामात्क्रोधाद्भयाद्वापिअन्यंभोजयतेयदा॥९॥
पितरोनैवभुंजंतिदेवाश्चैवनभुंजते ॥ एतच्चपातकंतस्यपितृघातसमंकृतम् ॥ १० ॥ दानकालेपिसंप्राप्तेआगतेब्राह्मणेकिल ॥ भूरिदानंपरित्यज्यकतिभ्यो
हिप्रदीयते ॥ ११ ॥ एकस्मैदीयतेदानमन्येभ्योपिनदीयते ॥ एतच्चपातकंघोरंदानभ्रंशकरंस्मृतम् ॥ १२ ॥ यजमानगृहेसेवासंस्थितान्ब्राह्मणान्निजान् ॥

१ चंडिकां देवीम् । इ० पा० । २ स्त्रियाः पूतनायाः वधः । ३ श्राद्धे विघ्नं व्रजंति ये इ० पा० ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

परित्यज्यहियद्दानंनदानस्यचलक्षणम् ॥ १३ ॥ समाश्रितंहियंविप्रंधर्माचारसमन्वितम् ॥ सर्वोपायैःसुपुष्येत्तंसुदानैर्बहुभिर्नृप ॥ १४ ॥ नगणयेन्मूर्खंवि
द्वांसंपोष्योविप्रःसदाभवेत् ॥ सर्वैःपुण्यैःसमायुक्तंसुदानैर्बहुभिर्नृप ॥ १५ ॥ तंसमभ्यर्च्यविद्वांसंप्राप्तंविप्रंसदार्हयेत् ॥ तंहित्यक्त्वाददेद्दानमन्यस्मैब्राह्मणा
यवै ॥ १६ ॥ दत्तंहुतंभवेत्तस्यानिष्फलंनात्रसंशयः ॥ ब्राह्मणःक्षत्रियोवैश्यःशूद्रश्चापिचतुर्थकः ॥ १७ ॥ पुण्यकालेषुसर्वेषुसंश्रितंपूजयेद्द्विजम् ॥ मूर्खंवा
पिहिविद्वांसंतस्यपुण्यफलंशृणु ॥ १८॥ अश्वमेधस्ययज्ञस्यफलंतस्यप्रजायते ॥ कस्माद्धिकारणाद्राजञ्छक्यंप्राप्यनकारयेत् ॥ १९ ॥ अन्योविप्रःसमा
यातस्तत्कालंश्राद्धकर्मणि ॥ उभौतौपूजयेत्तत्रभोजनाच्छादनैस्ततः ॥ २० ॥ तांबूलदक्षिणाभिश्चपितरस्तस्यहर्षिताः ॥ श्राद्धभुक्तायदातव्यंसदादानं
चदक्षिणा ॥ २१ ॥ नददेच्छ्राद्धकर्तायोगोहत्यादिसमंभवेत् ॥ द्वावेतौपूजयेत्तस्माच्छ्रद्धयानृपसत्तम ॥ २२ ॥ निर्द्धनत्वप्रभावाद्वैतमेकंहिप्रपूजयेत् ॥
व्यतीपातेपिसंप्राप्तेवैधृतौचनृपोत्तम ॥ २३ ॥ अमावास्यांतथाराजन्क्षयाहेपरपक्षके ॥ श्राद्धमेवंप्रकर्तव्यंब्राह्मणादित्रिवर्णकैः ॥ २४ ॥ यज्ञेतथामहाराज
ऋत्विजश्चप्रकारयेत् ॥ तथाविप्राःप्रकर्तव्याःश्राद्धदानायसर्वदा ॥ २५ ॥ अविज्ञातःप्रकर्तव्योब्राह्मणोनैवजानता ॥ यस्यापिज्ञायतेवंशःकुलंत्रिपुरुषंत
था ॥ २६ ॥ आचारश्चतथाराजंस्तंविप्रंसन्निमंत्रयेत् ॥ कुलंनज्ञायतेयस्यआचारेणविचारयेत् ॥ २७ ॥ श्राद्धदानेप्रकर्तव्येविशुद्धोमूर्खएवहि ॥ अविज्ञा
तोभवेद्विप्रोवेदवेदांगपारगः ॥ २८ ॥ श्राद्धदानंप्रकर्तव्यंतस्माद्विप्रंनिमंत्रयेत् ॥ आतिथ्यंतुप्रकर्तव्यमपूर्वंनृपसत्तम ॥ २९ ॥ अन्यथाकुरुतेपापीसयाति
नरकंध्रुवम् ॥ तस्माद्विप्रःप्रकर्तव्योदानेश्राद्धेचपर्वसु ॥ ३० ॥ आदौपरीक्षयेद्विप्रंश्राद्धेदानेप्रकारयेत् ॥ नाश्नंतितस्यवैगेहेपितरोविप्रवर्जिताः ॥ ३१ ॥
शापंदत्त्वाततोयांतिश्राद्धाद्विप्रविवर्जितात् ॥ महापापीभवेत्सोपिब्रह्मणः[२]सदृशोयदि ॥ ३२ ॥ पौत्रा[३]चारंपरित्यज्ययोवर्ततनरोत्तम ॥ महापापी
सविज्ञेयःसर्वधर्मबहिष्कृतः ॥ ३३ ॥ येत्यजंतिशिवाचारंवैष्णवंभोगदायकम् ॥ निंदंतिब्राह्मणंधर्मंविज्ञेयाःपापवर्द्धनाः ॥ ३४ ॥ येत्यजं
तिशिवाचारंशिवभक्तान्द्विषंतिच ॥ हरिंनिंदंतियेपापाब्रह्मद्वेषकराःसदा ॥ ३५ ॥ आचारनिंदकायेतेमहापातककृत्तमाः ॥ आद्यंपूज्यंपरंज्ञा
नंपुण्यंभागवतंतथा ॥ ३६ ॥ वैष्णवंहरिवंशंवामत्स्यंवाकूर्ममेवच ॥ पाद्मंवायेपूजयंतितेषांश्रेयोवदाम्यहम् ॥ ३७ ॥ प्रत्यक्षंतेनवैदेवः
पूजितोमधुसूदनः॥तस्मात्प्रपूजयेज्ज्ञानंवैष्णवंविष्णुवल्लभम्॥३८॥देवस्थानेचनित्यंवैवैष्णवंपुस्तकंनृप॥तस्मिन्प्रपूजितेविप्रपूजितःकमलापतिः॥३९॥
असंपूज्यहरेर्ज्ञानंयेगायंतिलिखंतिच ॥ अज्ञायतत्प्रयच्छंतिशृण्वंत्युच्चारयंतिच ॥ ४० ॥ विक्रीडं[४]तिचलोभेनकुज्ञाननियमेनच ॥ असंस्कृतप्रदेशेषुयथेष्टं

१ निर्धनम् इ० पा० । २ ब्रह्महा स च कथ्यते इ० पा० । ३ पैत्राचारम् इ० पा० । ४ विक्रीणंति च इ० पा० ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

स्थापयंतिच ॥ ४१ ॥ हरिज्ञानंयथाक्षेमंप्रत्यक्षाच्चप्रकाशयेत् ॥ अधीतेचसमर्थश्चयःप्रमादंकरोतिच ॥ ४२ ॥ अशुचिश्चाशुचौस्थानेयःप्रवक्तिशृणोति
च ॥ इतिसर्वंसमासेनज्ञाननिंदासमंस्मृतम् ॥ ४३ ॥ गुरुपूजामकृत्वैवयःशास्त्रंश्रोतुमिच्छति ॥ नकरोतिचशुश्रूषामाज्ञाभंगंचभावतः ॥ ४४ ॥ ना
भिनंदतितद्वाक्यमुत्तरंप्रयच्छति ॥ गुरुकर्मणिसाध्येचतदुपेक्षांकरोतिच ॥ ४५ ॥ गुरुमार्तमशक्तंचविदेशंप्रस्थितंतथा ॥ अरिभिःपरिभूतंवायःसंत्यज
तिपापकृत् ॥ ४६ ॥ पठमानंपुराणंतुतस्यपापंवदाम्यहम् ॥ कुंभीपाकेवसेत्तावद्यावदिंद्राश्चतुर्दश ॥ ४७ ॥ पठमानंगुरुंयोहिउपेक्षयतिपापधीः ॥ त
स्यापिपातकंघोरंचिरंनरकदायकम् ॥ ४८ ॥ भार्यापुत्रेषुमित्रेषुयश्चावज्ञांकरोतिच ॥ इत्येतत्पातकंज्ञेयंगुरुनिन्दासमंमहत् ॥ ४९ ॥ ब्रह्महास्वर्णस्तेयी
चसुरापीगुरुतल्पगः ॥ महापातकिनश्चैतेतत्संयोगीचपंचमः ॥ ५० ॥ क्रोधाद्द्वेषाद्भयाल्लोभाद्ब्राह्मणस्यविशेषतः ॥ मर्मातिकृन्तकोयश्चब्रह्मघ्नःसप्रकीर्तितः ५१ ॥
ब्राह्मणंयःसमाहूययाचमानमकिंचनम् ॥ पश्चान्नास्तीतियोब्रूयात्सचवैब्रह्महानृप ॥ ५२ ॥ यस्तुविद्याभिमानेननिस्तेजयतिवैद्विजम् ॥ उदासीनंसभामध्ये
ब्रह्महासप्रकीर्तितः ॥ ५३ ॥ मिथ्यागुणैरथात्मानंनयत्युत्कर्षतांपुनः ॥ गुरुंविरोधयेद्यस्तुसचवैब्रह्महास्मृतः ॥ ५४ ॥ क्षुत्तृषातप्तदेहानामन्नभोजन
मिच्छताम् ॥ यःसमाचरतेविघ्नंतमाहुर्ब्रह्मघातकम् ॥ ५५ ॥ पिशुनःसर्वलोकानांरंध्रान्वेषणतत्परः ॥ उद्वेजनकरःक्रूरःसचवैब्रह्महास्मृतः ॥ ५६ ॥ देवद्वि
जगवांभूमिंपूर्वदत्तांहरेत्तुयः ॥ प्रनष्टामपिकालेनतमाहुर्ब्रह्मघातकम् ॥ ५७ ॥ द्विजवित्तापहरणंन्यासेनसमुपार्जितम् ॥ ब्रह्महत्यासमंज्ञेयंतस्यपातकमुत्त
मम् ॥ ५८ ॥ अग्निहोत्रंपरित्यज्यपंचयज्ञीयकर्मणि ॥ मातापित्रोर्गुरूणांचकूटसाक्ष्यंचयश्चरेत् ॥ ५९ ॥ अप्रियंशिवभक्तानामभक्ष्याणांचभक्षणम् ॥ वने
निरपराधानांप्राणिनांचप्रमारणम् ॥ ६० ॥ गवांगोष्ठेवनेचाग्नेःपुरेग्रामेचदीपनम् ॥ इतिपापानिघोराणिसुरापानसमानितु ॥ ६१ ॥ दीनसर्वस्वहरणंपरस्त्री
गजवाजिनाम् ॥ गोभूरजतवस्त्राणामोषधीनांरसस्यच ॥ ६२ ॥ चंदनागुरुकर्पूरकस्तूरीपट्टवाससाम् ॥ परन्यासापहरणंरुक्मस्तेयसमंस्मृतम् ॥ ६३ ॥
कन्यायावरयोग्यायाअदानंसदृशेवरे ॥ पुत्रमित्रकलत्रेषुगमनंभगिनीषुच ॥ ६४ ॥ कुमारीसाहसंघोरमंत्यजस्त्रीनिषेवणम् ॥ सवर्णायाश्चगमनंगुरुतल्प
समंस्मृतम् ॥ ६५ ॥ महापातकतुल्यानिपापान्युक्तानियानितु ॥ तानिपातकसंज्ञानितन्न्यूनमुपपातकम् ॥ ६६ ॥ द्विजायार्थंप्रतिज्ञायनप्रयच्छतियः
पुनः ॥ तत्रविस्मरतेविप्रस्तुल्यंतदुपपातकम् ॥ ६७ ॥ द्विजद्रव्यापहरणंमर्यादायाव्यतिक्रमम् ॥ अतिमानातिकोपश्चदांभिकत्वंकृतघ्नता ॥ ६८ ॥ अन्यं[3]त्रवि
षयासक्तिःकार्पण्यंशौं[4]ड्यमत्सरम् ॥ परदाराभिगमनंसाध्वीकन्याभिदूषणम् ॥ ६९ ॥ परिवित्तिःपरिवेत्ताययाचपरिविद्यते ॥ तयोर्दानंचकन्यायास्तयो

१ सुहृद्वधः इति, सुहृद्वचः इति च पा० । २ पुस्तन्यासापहरणम् इ०, हस्तन्यासापहरणम् इ० च पा० । ३ अत्यंतविषयासक्तिः इ० पा० । ४ मांद्यविस्तरम् इ० पा० ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

रेवचयाजनम् ॥ ७० ॥ पुत्रमित्रकलत्राणामभावेस्वामिनस्तथा ॥ भार्याणांचपरित्यागःसाधूनांचतपस्विनाम् ॥ ७१ ॥ गवांक्षत्रियवैश्यानांस्त्रीशूद्राणां चघातनम् ॥ शिवायतनवृक्षाणां[1]पुण्यारामविनाशनम् ॥ ७२ ॥ यःपीडामाश्रमस्थानामाचरेदल्पिकामपि ॥ तद्भृत्यपरिवर्गस्य[2]पशुधान्यवनस्य च ॥ ७३ ॥ कर्षधान्यपशुस्तेयमयाज्यानांचयाजनम् ॥ यज्ञारामतडागानांदारापत्यस्यविक्रयः ॥ ७४ ॥ तीर्थयात्रोपवासानांव्रतानांचसुकर्मणाम् ॥ स्त्रीधनान्युपजीवंतिस्त्रीभगात्यंतजीविता ॥ ७५ ॥ [3]स्वधर्मविक्रयेद्यस्तुअधर्मंवर्णतेनरः ॥ परदोषप्रवादीचपरच्छिद्रावलोककः ॥ ७६ ॥ परद्रव्याभिलाषीचपरदारावलोककः ॥ एतेगोघ्नसमानाश्चज्ञातव्यानृपनंदन ॥ ७७ ॥ यःकर्तासर्वशास्त्राणांगोहर्तागोश्वविक्रयी ॥ निर्दयोऽतीवभृत्येषुपशूनांदमकश्चयः ॥७८॥ मिथ्याप्रवदतेवाचमाकर्णयतियःपरैः ॥ स्वामिद्रोहीगुरुद्रोहीमायावीचपलःशठः॥७९॥योभार्यापुत्रमित्राणिबालवृद्धकृशातुरान् ॥भृत्यानतिथिबंधूंश्चत्यक्त्वाश्नातिबुभुक्षितान् ॥ ८० ॥ येतुमृष्टंसमश्नंतिनोवांच्छंतंददंतिच ॥ पृथक्पाकीसविज्ञेयोब्रह्मवादिषुगर्हितः ॥ ८१ ॥ नियमान्स्वयमादाययेत्यजंत्यजितेंद्रियाः ॥ [4]प्रव्रज्यागामितायैश्चसंयुक्तायेचमद्यपैः ॥ ८२ ॥ येचापिक्षयरोगार्तांगांपिपासाक्षुधातुराम् ॥ नपालयंतियत्नेनतेगोघ्नानारकाःस्मृताः ॥ ८३ ॥ सर्वपापरतायेचचतुष्पात्क्षेत्रभेदकाः ॥ साधून्विप्रान्गुरूंश्चैवयश्चगांहिप्रताडयेत्॥८४ ॥ येताडयंत्यदोषांचनारींसाधुपदेस्थिताम्॥ आलस्यबद्धसर्वांगोयःस्वपितिमुहुर्मुहुः ॥ ८५ ॥ दुर्बलांश्च[5]नंपुष्णंतिनष्टान्नान्वेषयंतिच ॥ पीडयंत्यतिभारेणसक्षतान्वाहयंतिच ॥ ८६ ॥ सर्वपापरतायेचसंयुक्तायेचभुंजते ॥ भग्नांगींक्षतरोगार्तांगोरूपांचक्षुधातुराम् ॥८७॥ नपालयंतियत्नेनतेजनानांरकाःस्मृताः ॥ वृषाणांवृषणौयेचपापिष्ठाघातयंतिच ॥ ॥८८॥ बाधयंतिचगोवत्सान्महानारकिणोनराः ॥ आशयासमनुप्राप्तंक्षुत्तृषाश्रमपीडितम् ॥ ८९ ॥ येचातिथिंनमन्यंतेतेवैनिरयगामिनः ॥ अनाथंविकलंदीनंबालंवृद्धंभृशातुरम् ॥ ९०॥ नानुकंपंतियेमूढास्तेयांतिनरकार्णवम् ॥ अजाविकोमाहिषिकोयःशूद्रावृषलीपतिः ॥९१॥ शूद्रोविप्रस्यक्षत्रस्ययआचारेणवर्तते ॥ शिल्पिनःकारवोवैद्यास्[6]तथादेवलकानराः ॥ ९२ ॥ भृतकामात्यकर्माणःसर्वेनिरयगामिनः ॥ यश्चोदितमतिक्रम्यस्वेच्छयाआहरेत्करम् ॥ ॥ ९३ ॥नरकेषुसपच्येतयश्चदंडंवृथानयेत्॥उत्कोचकैरधिकृतैस्तस्करैश्चप्रपीड्यते ॥९४॥ यस्यराज्ञःप्रजाराज्येपच्यतेनरकेषुसः ॥ येद्विजाःप्रतिगृह्णंतिनृपस्यपापवर्तिनः ॥ ९५ ॥प्रयांतितेपिघोरेषुनरकेषुनसंशयः ॥ [7]पारदारिकचौराणांयत्पापंपार्थिवस्यच ॥ ९६ ॥ भवत्यरक्षतोघोरोराज्ञस्तस्यपरिग्रहः॥

---

१ पुष्पारामविनाशनम् इ० पा० । २ शूद्रात्परतरस्य च इ० पा० । ३ अधर्मं विब्रूयाद्यस्तु इ० पा० । ४ व्रगविंचितायै इ० पा० । ५ नियुंजंति बलाच्च प्रेषयंति च इ० पा० । ६ यमाकारा नृपध्वजाः इ० पा० । ७ पापकारकपौराणां यत्पापं पार्थिवस्य च ॥ तेनभीतोनृपःकुर्यात्प्रजानां परिनिग्रहम् ॥

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

अचौरंचौरवद्यश्चचौरंचाचौरवत्पुनः॥९७॥अविचार्यनृपःकुर्यात्सोऽपिवैनरकंव्रजेत् ॥ घृततैलान्नपानादिमधुमांससुरासवम् ॥९८॥ गुडेक्षुक्षीरशाकादिदधि
मूलफलानिच॥तृणकाष्ठंपुष्पपत्रंकांस्यभाजनमेवच ॥ ९९ ॥ उपानच्छत्रकटकशिबिकामासनंमृदु ॥ ताम्रंसीसंत्रपुकांस्यंशंखाद्यंचजलोद्भवम् ॥ १०० ॥
वादित्रंवेणुवंशाद्यंगृहोपस्करणानिच ॥ ऊर्णाकार्पासकौशेयरंगपद्मोद्भवानिच॥१०१॥ तूलंसूक्ष्माणिवस्त्राणियेलोभेनहरंतिच ॥ एवमादीनिचान्यानिद्रव्या
णिविविधानिच ॥ १०२ ॥ नरकेषुध्रुवंगच्छेदपहृत्याल्पकान्यपि ॥ यद्वातद्वापरद्रव्यमपिसर्षपमात्रकम् ॥ १०३ ॥ अपहृत्यनरोयातिनरकेनात्रसंशयः॥
बह्वल्पकाद्यपितथापरस्यममताकृतम् ॥ १०४ ॥ अपहृत्यनरोयातिनरकेनात्रसंशयः ॥ एवमाद्यैर्नरःपापैरुत्क्रांतिसमनंतरम् ॥ १०५ ॥ शरीरघात
नार्थायपूर्वाकारमवाप्नुयात् ॥ यमलोकंव्रजंत्येतेशरीरस्थायमाज्ञया ॥ १०६ ॥ यमदूतैर्महाघोरैर्नीयमानाःसुदुःखिताः ॥ देवतिर्यङ्मनुष्याणामधर्मनि
यतात्मनाम् ॥ १०७ ॥ धर्मराजःस्मृतःशास्तासुघोरैर्विविधैर्वधैः ॥ विनयाचारयुक्तानांप्रमादान्मलिनात्मनाम् ॥ १०८ ॥ प्रायश्चित्तैर्गुरुःशास्तान
चतैरीक्ष्यतेयमः ॥ पारदारिकचौराणामन्यायव्यवहारिणाम् ॥ १०९ ॥ नृपतिःशासकःप्रोक्तःप्रच्छन्नानांचधर्मराट् ॥ तस्मात्कृतस्यपापस्यप्रायश्चित्तंस
माचरेत् ॥ ११० ॥ नाभुक्तस्यान्यथानाशःकल्पकोटिशतैरपि ॥ यःकरोतिस्वयंकर्मकारयेद्वानुमोदयेत् ॥ १११ ॥ कायेनमनसावाचातस्यचाधोगतिःफल
म् ॥ इतिसंक्षेपतःप्रोक्ताःपापभेदास्त्रिधाधुना ॥ ११२ ॥ कथ्यंतेगतयश्चित्रानराणांपापकर्मणाम् ॥ एतत्तेनृपतेधर्मफलंप्रोक्तंसुविस्तरात् ॥११३॥ अन्यत्किं
तेप्रवक्ष्यामितन्मेब्रूहिनरोत्तम ॥ अधर्मस्यफलंप्रोक्तंधर्मस्यापिवदाम्यहम् ॥ ११४ ॥ इत्युक्त्वामातलिस्तत्रराजानंसर्ववत्सलम् ॥ तस्मिन्धर्मप्रसंगेनइत्या
ख्यातंमहात्मना ॥ ११५ ॥ इति श्रीपद्मपुराणेभूमिखंडेवेनोपाख्यानेपितृतीर्थवर्णनेययातिचरित्रेसप्तषष्टितमोऽध्यायः ॥ ६७ ॥ ययातिरुवाच ॥ अधर्मस्य
फलंसूतश्रुतंसर्वंमयाविभो ॥ धर्मस्यापिफलंब्रूहिश्रोतुंकौतूहलंमम ॥ १ ॥ मातलिरुवाच ॥ अथपापैरिमेयांतियमलोकंचतुर्विधाः ॥ संत्रासजननंघोरंवि
वशाःसर्वदेहिनः ॥ २ ॥ गर्भस्थैर्जायमानैश्चबालैस्तरुणमध्यमैः ॥ पुंस्त्रीनपुंसकैर्वृद्धैर्यातव्यंजंतुभिस्ततः ॥ ३ ॥ शुभाशुभफलंतत्रदेहिनांप्रविचार्यते ॥
चित्रगुप्तादिभिःसर्वैर्मध्यस्थैःसर्वदर्शिभिः ॥ ४ ॥ नतेत्रप्राणिनःसंतियेनयांतियमक्षयम् ॥ अवश्यंहिकृतंकर्मभोक्तव्यंतद्विचारितम् ॥ ५ ॥ येतत्रशुभक
र्माणःसौम्यचित्तादयान्विताः ॥ तेनरायांतिसौम्येनपथायमनिकेतनम् ॥ ६ ॥ यःप्रदद्याच्चविप्राणामुपानत्काष्ठपादुके ॥ सविमानेनमहतासुखंयातियमा ॥ ६९ ॥
लयम् ॥ ७ ॥ छत्रदानेनगच्छंतिपथासाभ्रेणदेहिनः ॥ दिव्यवस्त्रपरीधानायांतिवस्त्रप्रदायिनः ॥ ८ ॥ शिबिकायाःप्रदानेनविमानेनसुखंव्रजेत् ॥ सुखासन

१ कांस्यं रजतमेव वा इ० पा०।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

प्रदानेनसुखंयांतियमालयम् ॥९॥आरामकर्ताछायासुशीतलासुसुखंव्रजेत् ॥ यांतिपुष्पकयानेनपुष्पारामप्रदायिनः॥१०॥देवायतनकर्ताचयतीनामाश्रम
स्यच ॥ अनाथमंडपानांचक्रीडन्यातिगृहोत्तमैः ॥ ११ ॥ देवाग्निगुरुविप्राणांमातापित्रोश्चपूजकः ॥ १२ ॥ विप्रेषुदीनेषुगुणान्वितेषुयच्छ्रद्धयास्वल्पमपि
प्रदत्तम् ॥ तत्सर्वकामान्समुपैतिलोकेश्राद्धेचदानंप्रवदंतिसंतः ॥ १३ ॥ श्रद्धादानेनविज्ञेयमपिवालाग्रमात्रकम् ॥ यत्पात्रादिचतुष्टयंश्रद्धातेषुसदामम ॥
॥ १४ ॥ श्रद्धीयतेसदातस्माच्छ्रद्धायास्तत्फलंभवेत् ॥ गुणान्वितेषुदीनेषुयच्छत्यावसथान्यपि ॥ १५ ॥ सप्रयातिसर्वकामंस्थानंपैतामहंनृप ॥ श्रद्ध
यायेनविप्रायदत्तंकाकिणिमात्रकम् ॥ १६ ॥ सस्याद्दिव्यातिथिर्भूपदेवानांकीर्तिवर्धनः ॥ तस्माच्छ्रद्धान्वितैर्देयंतत्फलंभवतिध्रुवम् ॥ १७ ॥ इति श्रीपद्म
पुराणेभूमिखंडेवेनोपाख्यानेमातृपितृतीर्थवर्णनेययातिचरित्रेऽष्टषष्टितमोऽध्यायः॥ ६८ ॥ मातलिरुवाच ॥ अथधर्माःशिवेनोक्ताःशिवधर्मागमोत्तमाः ॥ ज्ञे
याबहुविधास्तेचकर्मयोगप्रभेदतः ॥ १ ॥ हिंसादिदोषनिर्मुक्ताःक्लेशायासविवर्जिताः ॥ सर्वभूतहिताःशुद्धाःसूक्ष्मायासामहत्फलाः ॥ २ ॥ अनंतशाखाक
लिताःशिवमूलैकसंश्रिताः ॥ ज्ञानध्यानसुपुष्पाढ्याःशिवधर्माःसनातनाः ॥ ३ ॥ धारयंतिशिवंयस्माद्धार्यंतेशिवभाषितैः ॥ शिवधर्माःस्मृतास्तस्मात्सं
सारार्णवतारकाः ॥४॥ तथाऽहिंसाक्षमासत्यंह्रीःश्रद्धेन्द्रियसंयमः ॥ दानमिज्यातपोदानंदशकंधर्मसाधनम् ॥५॥ अथव्यस्तैःसमस्तैर्वाशिवधर्मैरनुष्ठितैः॥
शिवैकरस्यसंप्राप्तैर्गतिरेकैवकल्पिता ॥ ६ ॥ यथाभूःसर्वभूतानांस्थानंसाधारणंस्मृतम् ॥ तत्तथाशिवभक्तानांतुल्यंशिवपुरंस्मृतम् ॥ ७ ॥ यथेहसर्वभूता
नांभोगाःसातिशयाःस्मृताः ॥ नानापुण्यविशेषेणभोगाःशिवपुरेतथा ॥ ८ ॥ शुभाशुभफलंचापिभुज्यतेसर्वदेहिभिः ॥ शिवधर्मस्यचैकस्यफलंतत्रोपभु
ज्यते ॥ ९ ॥ यस्ययादृग्भवेत्पुण्यंश्रद्धापात्रविशेषतः ॥ भोगाःशिवपुरेतस्यज्ञेयाःसातिशयाःशुभाः ॥ १० ॥ स्थानप्राप्तिःपरंतुल्याभोगाःशांतिमयाः
स्थिताः ॥ कुर्यात्पुण्यंमहत्तस्मान्महाभोगजिगीषया॥११॥ सर्वातिशयमेवैकंभावितंचसुरोत्तमैः ॥ आत्मभोगाधिपत्यंस्याच्छिवःसर्वजगत्पतिः ॥ १२ ॥
केचित्तत्रैवमुच्यंतेज्ञानयोगरतानराः ॥ आवर्ततेपुनश्चान्येसंसारेभोगतत्पराः ॥ १३ ॥ तस्माद्विमुक्तिमिच्छंस्तुभोगासक्तिंचवर्जयेत् ॥ विरक्तःशांतचित्ता
त्माशिवज्ञानमवाप्नुयात् ॥ १४ ॥ येचापीशान्यहृदयायजंतीशंप्रसंगतः ॥ तेषामपिददातीशःस्थानंभावानुरूपतः ॥ १५ ॥ तत्रार्चयंतियेरुद्रंसकृदुच्छि
न्नकल्मषाः ॥ तेषांपिशाचलोकेषुभोगानीशःप्रयच्छति ॥ १६ ॥ संतप्तादुःखभारेणम्रियंतेसर्वदेहिनः ॥ अन्नदःपुण्यदःप्रोक्तःप्राणदश्चापिसर्वदः ॥ १७ ॥
तस्मादन्नप्रदानेनसर्वदानफलंलभेत् ॥ त्रैलोक्येयानिरत्नानिभोगस्त्रीवाहनानिच ॥ १८॥ अन्नदानप्रदःसर्वमिहामुत्रफलंलभेत् ॥ यस्यान्नपानपुष्टांगःकुरु
तेपुण्यसंचयम् ॥ १९ ॥ अन्नप्रदातुस्तस्यार्धंकर्तुश्चार्धंनसंशयः ॥ धर्मार्थकाममोक्षाणांदेहःपरमसाधनम् ॥ २० ॥ स्थितिस्तस्यान्नपानाभ्यामतस्तत्स

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

वैसाधनम् ॥ अन्नंप्रजापतिःसाक्षादन्नंविष्णुःशिवःस्वयम् ॥२१॥ तस्माद्न्नसमंदानंनभूतंनभविष्यति ॥ त्रयाणामपिलोकानामुदकंजीवनंस्मृतम् ॥२२॥
पवित्रमुदकंदिव्यंशुद्धंसर्वरसायनम् ॥ अन्नपानाश्वगोवस्त्रशय्यासूत्रासनानिच ॥ २३ ॥ प्रेतलोकेप्रशस्तानिदानान्यष्टौविशेषतः ॥ एवंदानविशेषेणधर्म
राजपुरंनरः ॥ २४ ॥ यस्माद्यातिसुखेनैवतस्माद्धर्मंसमाचरेत् ॥ येपुनःक्रूरकर्माणःपापादानविवर्जिताः ॥ २५ ॥ भुंजतेदारुणंदुःखंनरकेनृपनंदन ॥
तथासुखंप्रभुंजंतिदानकर्तारएवतु ॥ २६ ॥ तेषांतुसंभवेत्सौख्यंकर्मयोगरतात्मनाम् ॥ अप्रमेयगुणैर्दिव्यैर्विमानैःसर्वकामकैः ॥ २७ ॥ असंख्यैस्तत्पुरं
व्याप्तंप्राणिनामुपकारकैः ॥ सहस्रसोमदिव्यंवासूर्यतेजःसमप्रभम् ॥ २८ ॥ रुद्रलोकमितिप्रोक्तमशेषगुणसंयुतम् ॥ सर्वेषांशिवभक्तानांतत्पुरंपरिकीर्ति
तम् ॥ २९ ॥ रुद्रक्षेत्रेमृतानांचजंगमस्थावरात्मनाम् ॥ अप्येकदिवसंभक्त्यायःपूजयतिशंकरम् ॥ ३० ॥ सोपियातिशिवस्थानंकिंपुनर्बहुशोर्चयन् ॥ वै
ष्णवाविष्णुभक्ताश्चविष्णुध्यानपरायणाः ॥ ३१ ॥ तेपिगच्छंतिवैकुंठेसमीपंदेवचक्रिणः ॥ ब्रह्मवादीचधर्मात्माब्रह्मलोकंप्रयातिसः ॥ ३२ ॥ पुण्यकर्तासु
पुण्येनपुण्यलोकंप्रयातिच ॥ तस्मादीशेसदाभक्तिंभावयेदात्मनात्मनि ॥ ३३ ॥ हरौवापिमहाराजयुक्तात्माज्ञानवान्स्वयम् ॥ तस्मात्सर्वविचारेणभा
वदोषविचारतः ॥ ३४ ॥ एवंविष्णुप्रभावेनविशिष्टेनापिकर्मणा ॥ नरःस्थानमवाप्येतदेशभावानुरूपतः ॥ ३५ ॥ इत्येतदपरंप्रोक्तंश्रीमच्छिवपुरंमहत् ॥
देहिनांकर्मनिष्ठानांपुनरावर्त्तकंस्मृतम् ॥ ३६ ॥ ऊर्ध्वंशिवपुराज्ज्ञेयंवैष्णवंलोकमुत्तमम् ॥ वैष्णवायानवायांतिविष्णुध्यानपरायणाः ॥ ३७ ॥ ब्रा
ह्मणाब्रह्मलोकंतुसदाचारानरोत्तमाः ॥ प्रयांतियज्विनःसर्वेपुरींतांतत्वकोविदाः ॥ ३८ ॥ ऐंद्रलोकंतथायांतिक्षत्रियायुद्धशालिनः ॥ अन्येचपुण्यकर्त्तारः
पुण्यलोकान्प्रयांतिते ॥ ३९ ॥ इति श्रीपद्मपुराणेभूमिखंडेवेनोपाख्यानेपितृतीर्थेययातिचरितेएकोनसप्ततितमोऽध्यायः ॥ ६९ ॥ ॥ छ ॥
॥ मातलिरुवाच ॥ यमपीडांप्रवक्ष्यामिमहातीव्रांसुदारुणाम् ॥ भुंजंतिपापिनःसर्वेक्रूरास्तेब्रह्मघातकाः ॥ १ ॥ क्वचित्पापाःप्रपच्यंतेतीव्रेणकरीषा
ग्निना ॥ क्वचित्सिंहैर्वृकैर्व्याघ्रैर्दंशैःकीटैश्चदारुणैः ॥ २ ॥ क्वचिन्महाजलौकोभिःक्वचिदाजगरैःपुनः ॥ मक्षिकाभिश्चरौद्राभिःक्वचित्सर्पैर्विषोल्बणैः॥ ३ ॥
मत्तमातंगयूथैश्चबलोत्कृष्टैःप्रमाथिभिः ॥ पंथानमुल्लिखद्भिश्चतीक्ष्णशृंगमहावृषैः ॥ ४ ॥ महाशृंगैश्चमहिषैर्दुष्टगात्रप्रबाधकैः ॥ डाकिनीभिश्चरौद्राभिर्वि
करालैश्चराक्षसैः ॥ ५ ॥ व्याधिभिश्चमहाघोरैःपीड्यमानाव्रजंतिते ॥ महातुलांसमारूढादह्यमानादवानले ॥ ६ ॥ महावेगप्रधूतास्तेमहाचंडेनवायुना ॥
महापाषाणवर्षेणभिद्यमानाश्चसर्वतः ॥ ७ ॥ पतद्भिर्वज्रनिर्घोषैरुल्कापातैश्चदारुणैः ॥ प्रदीप्तांगारवर्षेणहन्यमानाव्रजंतिते ॥ ८ ॥ महतापांसुवर्षेणपूर्य

१ निसृष्टेन इ० पा० । २ ईशभावानुरूपतः इ० पा० । ३ नरकाग्निना इ० पा० । ४ दोल्यमाना अतीव ते इ० पा० ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

माणायमंगताः ॥ येनराःपापकर्माणःपापंभुंजंतिदारुणम् ॥ ९ ॥ एवंपापविशेषेणपापिष्ठाःपापकारकाः ॥ नरकंप्रतिभुंजंतिबहुपीडासमाकुलम् ॥ १० ॥
एतत्तेसर्वमाख्यातंविवेकंपुण्यपापयोः ॥ अन्यत्किंतेप्रवक्ष्यामिधर्मशास्त्रमनुत्तमम् ॥ ११ ॥ इति श्रीपद्मपुराणेभूमिखंडेवेनोपाख्यानेपितृतीर्थवर्णनेयया
तिचरित्रेसप्ततितमोऽध्यायः॥७०॥ ययातिरुवाच ॥ यत्त्वयासर्वमाख्यातंधर्माधर्ममनुत्तमम् ॥ शृण्वतोऽथममश्रद्धापुनरेवप्रवर्तते॥१॥ देवानांलोकसंस्था
नांवदसंख्याःप्रकीर्तिताः ॥ यस्यपुण्यप्रसंगेनयेनप्राप्तंचमातले ॥ २ ॥ ॥ मातलिरुवाच ॥ योगयुक्तंप्रवक्ष्यामितपसायदुपार्जितम् ॥ देवानांलोकसंस्था
नंसुखभोगप्रदायकम् ॥ ३ ॥ धर्मभावंप्रवक्ष्यामिआयासैरर्जितंपृथक् ॥ उपरिष्टाचलोकानांस्वरूपंचाप्यनुक्रमात् ॥ ४ ॥ तत्राष्टगुणमैश्वर्यंपार्थिवंपिशिता
शिनाम् ॥ तस्मात्सद्योगतानांचनराणांतत्समंस्मृतम् ॥ ५ ॥ रक्षसांषोडशगुणंपार्थिवानांचतद्विधम् ॥ एवंनिरवशेषंचयच्छेषंकुलतेजसाम् ॥ ६ ॥
गंधर्वाणांचवायव्यंयाक्षंचसकलंस्मृतम् ॥ पांचभौतिकमिंद्रस्यचत्वारिंशद्गुणंमहत् ॥ ७ ॥ सोमस्यमानसंदिव्यंविश्वेशंपांचभौतिकम् ॥ सौम्यंप्रजापती
शानामहंकारगुणाधिकम् ॥ ८ ॥ चतुष्षष्टिगुणंब्राह्मंबौधमैश्वर्यमुत्तमम् ॥ विष्णोःप्राधानिकंतंत्रमैश्वर्यंब्रह्मणःपदम् ॥ ९ ॥ श्रीमच्छिवपुरेदिव्येऐश्वर्यंस
र्वकामिकम् ॥ अनंतगुणमैश्वर्यंशिवस्यात्मगुणंमहत् ॥१०॥ आदिमध्यांतरहितंविशुद्धंतत्वलक्षणम् ॥ सर्वावभासकंसूक्ष्ममनौपम्यंपरात्परम् ॥ ११ ॥
सुसंपूर्णंजगद्वेषंपशुपाशविमोक्षणम् ॥ योयत्स्थानमनुप्राप्तस्तस्यभोगस्तदात्मकः ॥ १२ ॥ विमानंतत्समानंचभवेदीशप्रसादतः॥ नानारूपाणितारणां
दृश्यंतेकोटयस्त्विमाः॥ १३ ॥ अष्टविंशतिरेवंतेसंदीप्ताःसुकृतात्मनाम् ॥ येकुर्वंतिनमस्कारमीश्वरायक्वचित्क्वचित् ॥ १४ ॥ संपर्कात्कौतुकाल्लोभात्तद्वि
मानंलभंतिते ॥ नामसंकीर्तनाद्वापिप्रसंगेनशिवस्ययः॥१५॥कुर्याद्वापिनमस्कारंनतस्यविलयोभवेत् ॥ इत्येतागतयस्तत्रमहत्यःशिवकर्मणि ॥१६॥कर्म
णाभ्यंतरेणापिपुंसामीशानभावतः ॥ प्रसंगेनापियेकुर्युःशंकरस्मरणंनराः ॥ १७ ॥ तैर्लभ्यंत्वतुलंसौख्यंकिंपुनस्तत्परायणैः ॥ विष्णुचिंतांप्रकुर्वंतिध्या
नेनगतमानसाः ॥ १८ ॥ तेयांतिपरमंस्थानंतद्विष्णोःपरमंपदम् ॥ शैवंचवैष्णवंरूपमेकरूपंनरोत्तम ॥ १९ ॥ द्वयोश्चअंतरंनास्तिएकरूपमहात्मनोः ॥
शिवायविष्णुरूपायशिवरूपायविष्णवे ॥ २० ॥ शिवस्यहृदयंविष्णुर्विष्णोश्चहृदयंशिवः ॥ एकमूर्तिस्त्रयोदेवाब्रह्मविष्णुमहेश्वराः ॥ २१ ॥ त्रयाणामंत
रंनास्तिगुणभेदाःप्रकीर्तिताः ॥ शिवभक्तोसिराजेंद्रतथाभागवतोसिवै ॥ २२ ॥ तेनदेवाःप्रसन्नास्तेब्रह्मविष्णुमहेश्वराः ॥ सुप्रीतावरदाराजन्कर्मणस्तवसु
व्रत ॥ २३ ॥ इंद्रादेशात्समायातःसन्निधौतवमानद ॥ ऐंद्रमेनंपदंयाहिपश्चाद्ब्राह्मंमहेश्वरम् ॥ २४ ॥ वैष्णवंचप्रयाहित्वंदाहप्रलयवर्जितम् ॥ अनेनापिवि

१ बहुद्वारं षोडशकुलं पार्थिवात्पंचतद्द्विधा ॥ एकं निरवशेषं च इ० पा० । चतुर्द्वारं षट्शकलं पार्थिवं बाह्यतो द्विधा ॥ इ० च पा० । २ जगद्धेतु इ० पा० । ३ मनसा वाचा इ० पा० ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

मानेनदिव्येनसर्वगामिना ॥ २५ ॥ दिव्यमूर्तिरतोभुंक्ष्वदिव्यभोगान्मनोरमान् ॥ समारुह्यविमानंत्वंपुष्पकंसुखगामिनम् ॥ २६ ॥ सुकर्मोवाच ॥
एवमुक्त्वाद्विजश्रेष्ठमौनवान्मातलिस्तदा ॥ राजानंधर्मतत्वज्ञंययातिंनहुषात्मजम् ॥ २७ ॥ इति श्रीपद्मपुराणेभूमिखंडेवेनोपाख्यानेमातापितृतीर्थेयया
तिचरित्रेएकसप्ततितमोऽध्यायः ॥ ७१ ॥ पिप्पलउवाच ॥ मातलेश्चवचःश्रुत्वासराजानहुषात्मजः ॥ किंचकारमहाप्राज्ञस्तन्मेविस्तरतोवद ॥ १ ॥ सर्वे
पुण्यमयीपुण्याकथेयंपापनाशिनी ॥ श्रोतुमिच्छाम्यहंप्राज्ञनैवतृप्यामिसर्वदा ॥ २ ॥ सुकर्मोवाच ॥ सर्वधर्मभृतांश्रेष्ठोययातिर्नृपसत्तमः ॥
तमुवाचागतंदूतंमातलिंशक्रसारथिम् ॥ ३ ॥ ययातिरुवाच ॥ शरीरंनैवत्यक्ष्यामिगमिष्येनादिवंपुनः ॥ शरीरेणविनादूतपार्थिवेननसंशयः ॥ ४ ॥ यद्य
प्येवंमहादोषाःकायस्यैवप्रकीर्तिताः ॥ पूर्वंचापिसमाख्यातंत्वयासर्वंगुणागुणम् ॥ ५ ॥ नाहंत्यक्ष्येशरीरंवैनागमिष्येदिवंपुनः ॥ इत्याचक्ष्वइतोगत्वादेवदे
वंपुरंदरम् ॥ ६ ॥ एकाकिनाहिजीवेनकायेनापिमहामते ॥ नैवसिद्धिंप्रयात्येवंसांसारिकमिहैवहि ॥ ७ ॥ नैवप्राणंविनाकायोजीवःकायंविनानहि ॥
उभयोश्चापिमित्रत्वंनायिष्येनाशमिंद्रन ॥ ८ ॥ यस्यप्रसादभावाद्वैसुखमश्नातिकेवलम् ॥ शरीरस्याप्ययंप्राणोभोगानन्यान्मनोनुगान् ॥ ९ ॥ एवंज्ञात्वा
स्वर्गभोग्यंनभोज्यंदेवदूतक ॥ संभवंतिमहादुष्टाव्याधयोदुःखदायकाः ॥ १० ॥ मातलेकिल्बिषाच्चैवजरादोषात्प्रजायते ॥ पश्यमेपुण्यसंयुक्तंकायंषोड
शवार्षिकम् ॥ ११ ॥ जन्मप्रभृतिमेकायःशतार्धाब्दंप्रयातिच ॥ तथापिनूतनोभावःकायस्यापिप्रजायते ॥ १२ ॥ ममकालोगतोदूतअब्दाप्रनंत्यमनुत्तमम् ॥
यथाषोडशवर्षस्यकायःपुंसःप्रशोभते ॥ १३ ॥ तथामेशोभतेदेहोबलवीर्यसमन्वितः ॥ नैवग्लानिर्नमेहानिर्नश्रमोव्याधयोजरा ॥ १४ ॥ मातलेममकाये
पिधर्मोत्साहेनवर्द्धते ॥ सर्वामृतमयंदिव्यमौषधंपरमौषधम् ॥ १५ ॥ पापव्याधिप्रणाशार्थंधर्माख्यंहिकृतम्पुरा ॥ तेनमेशोधितःकायोगतदो
षस्तुजायते ॥ १६ ॥ हृषीकेशस्यसंध्यानंनामोच्चारणमुत्तमम् ॥ एतद्रसायनंदूतनित्यमेवंकरोम्यहम् ॥ १७ ॥ तेनमेव्याधयोदोषाःपापाद्याःप्रलयं
गताः ॥ विद्यमानेहिसंसारेकृष्णनाम्निमहौषधे ॥ १८ ॥ मानवामरणंयांतिपापव्याधिप्रपीडिताः ॥ नपिबंतिमहामूढाःकृष्णनामरसाय
नम् ॥ १९ ॥ तेनध्यानेनज्ञानेनपूजाभावेनमातले ॥ सत्येनदानपुण्येनममकायोनिरामयः ॥ २० ॥ पापद्वैरामयाःपीडाःप्रभवंतिशरीरिणः ॥
पीडाभ्योजायतेमृत्युःप्राणिनांनात्रसंशयः ॥ २१ ॥ तस्माद्धर्मःप्रकर्तव्यःपुण्यसत्याश्रयैर्नरैः ॥ पंचभूतात्मकःकायःशिरासंधिविजर्जरः ॥ २२ ॥ एवंसंधीकृतो
मर्त्योहेमकारीवटंकणैः ॥ तत्रभातिमहानग्निर्धातुरेवचरःसदा ॥ २३ ॥ शतखंडमयेविप्रयःसंधत्तेसबुद्धिमान् ॥ हरेर्नाम्नाचदिव्येनसौभाग्येनापिपिप्पल ॥ २४ ॥

१ गददोषो न जायते इ० पा० । २ धातुरेव कलेवरम् । इ० पा० ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

पंचात्मकाहियेखंडाःशतसंधिविजर्जराः ॥ तेनसंधारिताःसर्वैकायोधातुसमोभवेत् ॥ २५ ॥ हरेःपूजोपचारेणध्यानेननियमेनच ॥ सत्यभावेनदानेननूत्नःका
योविजायते ॥ २६ ॥ दोषानश्यंतिकायस्यव्याधयःशृणुमातले ॥ बाह्याभ्यंतरशौचंहिदुर्गंधिर्नैवजायते ॥ २७ ॥ शुचिस्ततोभवेत्सूतप्रसादात्तस्यचक्रि
णः ॥ नाहंस्वर्गंगमिष्यामिस्वर्गमत्रकरोम्यहम् ॥ २८ ॥ तपसाचैवभावेनस्वधर्मेणमहीतलम् ॥ स्वर्गरूपंकरिष्यामिप्रसादात्तस्यचक्रिणः ॥ २९ ॥ एवंज्ञा
त्वाप्रयाहित्वंकथयस्वपुरंदरम् ॥ सुकर्मोवाच॥समाकर्ण्यततःसूतोनृपतेःपरिभाषितम् ॥३०॥ आशीर्भिरभिनंद्याथआमंत्र्यनृपतिंगतः॥ सर्वंनिवेदयामास
इंद्रायचमहात्मने ॥ ३१ ॥ समाकर्ण्यसहस्राक्षोययातेस्तुमहात्मनः ॥ तस्याथचिंतयामासानयनार्थंदिवंप्रति ॥ ३२ ॥ इति श्रीपद्मपुराणेभूमिखंडेवेनोपा
ख्यानेमातापितृतीर्थेययातिचरितेद्विसप्ततितमोऽध्यायः ॥ ७२ ॥ पिप्पलउवाच ॥ गतेतस्मिन्महाभागेदूतइंद्रस्यवैपुनः॥ किंचकारसधर्मात्माययातिर्नहुषा
त्मजः ॥ १ ॥ सुकर्मोवाच ॥ तस्मिन्गतेदेववरस्यदूतेसंचिंतयामासनरेंद्रसूनुः ॥ आहूयदूतान्प्रवरान्ससत्वरंधर्मार्थयुक्तंवचआदिदेश ॥ २ ॥ गच्छंतुदूताः
प्रवराःपुरोत्तमेदेशेषुद्वीपेष्वखिलेषुलोके ॥ कुर्वंतुवाक्यंममधर्मयुक्तंव्रजंतुलोकाःसुपथाहरेश्च ॥३॥ भावैःसुपुण्यैरमृतोपमानैर्ध्यानैश्चज्ञानैर्यजनैस्तपोभिः ॥
यज्ञैश्चदानैर्मधुसूदनैकमर्चंतुलोकाविषयान्विहाय ॥ ४ ॥ सर्वत्रपश्यंत्वसुरारिमेकंशुष्केषुचार्द्रेष्वपिस्थावरेषु ॥ अभ्रेषुभूमौसचराचरेषुस्वीयेषुकायेष्वपि
जीवरूपम् ॥ ५ ॥ देवंतमुद्दिश्यददंतुदानमातिथ्यभावैःपरिपैत्रिकैश्च ॥ नारायणंदेववरंयजध्वंदोषैर्विमुक्ताअचिराद्भविष्यथ ॥ ६ ॥ योमामकंवाक्यमिहैव
मानवोलोभाद्विमोहादपिनैवकारयेत् ॥ सशास्यतांयास्यतिनिर्घृणोध्रुवंममापिचौरोहियथानिकृष्टः ॥ ७ ॥ आकर्ण्यवाक्यंनृपतेश्चदूताःसंहृष्टभावाःसक
लांचपृथ्वीम् ॥ आचख्युरेवंनृपतेःप्रणीतमादेशभावंसकलंप्रजासु ॥ ८ ॥ विप्रादिमर्त्याअमृतंसुपुण्यमानीतमेवंभुवितेनराज्ञा ॥ पिबंतुपुण्यंपरिवैष्णवा
ख्यंदोषैर्विहीनंपरिणाममिष्टम् ॥ ९ ॥ श्रीकेशवंक्लेशहरंवरेण्यमानंदरूपंपरमार्थमेवम् ॥ नामामृतंदोषहरंतुराज्ञाआनीतमस्त्येवपिबंतुलोकाः ॥१०॥ सख
ड्गपाणिंमधुसूदनाख्यंतंश्रीनिवासंसगुणंसुरेशम् ॥ नामामृतंदोषहरंसुराज्ञाआनीतमस्त्येवपिबंतुलोकाः॥११॥ श्रीपद्मनाथंकमलेक्षणंचआधाररूपंजगतांम
हेशम् ॥ नामामृतंदोषहरंसुराज्ञाआनीतमस्त्येवपिबंतुलोकाः ॥ १२ ॥ पापापहंव्याधिविनाशरूपमानंददंदानवदैत्यनाशनम् ॥ नामामृतंदोषहरंसुराज्ञा
आनीतमस्त्येवपिबंतुलोकाः ॥ १३ ॥ यज्ञांगरूपंचरथांगपाणिंपुण्याकरंसौख्यमनंतरूपम् ॥ नामामृतंदोषहरंसुराज्ञाआनीतमस्त्येवपिबंतुलोकाः ॥१४॥
विश्वाधिवासंविमलंविरामंरामाभिधानंरमणंमुरारिम् ॥ नामामृतंदोषहरंतुराज्ञाआनीतमस्त्येवपिबंतुलोकाः ॥ १५ ॥ आदित्यरूपंतमसांविनाशंबं
धस्यनाशंमतिपंकजानाम् ॥ नामामृतंदोषहरंसुराज्ञाआनीतमस्त्येवपिबंतुलोकाः ॥ १६ ॥ नामामृतंसत्यमिदंसुपुण्यमधीत्ययोमानवविष्णु

१ चंद्रप्रकाशम् इ० पा० ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

भक्तः ॥ प्रभातकालेनियतोमहात्मासयातिमुक्तिंनहिकारणंच ॥ १७ ॥ इति श्रीपद्मपुराणेभूमिखंडेवेनोपाख्यानेपितृतीर्थवर्णनेययातिचरिते
त्रिसप्ततितमोऽध्यायः ॥ ७३ ॥ सुकर्मोवाच ॥ दूतास्तुग्रामेषुवदंतिसर्वेद्वीपेषुदेशेष्वथपत्तनेषु ॥ लोकाःशृणुध्वंनृपतेस्तदाज्ञांसर्वप्रभावैर्हरिमर्चयं
तु ॥ १ ॥ दानैश्चयज्ञैर्बहुभिस्तपोभिर्धर्माभिलाषैर्यजनैर्मनोभिः ॥ ध्यायंतुलोकामधुसूदनंतुआदेशमेवंनृपतेस्तुतस्य ॥ २ ॥ एवंसुघुष्टंसकलंतुपुण्यमा
कर्ण्यतंभूमितलेषुलोकैः ॥ तदाप्रभृत्येवयजंतिविष्णुंध्यायंतिगायंतिजपंतिमर्त्याः ॥ ३ ॥ वेदप्रणीतैश्चसुसूक्तमंत्रैःस्तोत्रैःसुपुण्यैरमृतोपमानैः ॥
श्रीकेशवंतद्गतमानसास्तेव्रतोपवासैर्नियमैश्चदानैः ॥ ४ ॥ विहायदोषान्निजकायचित्तवाग्उद्भवान्प्रेमरताःसमस्ताः ॥ लक्ष्मीनिवासंजगतांनिवासंश्री
वासुदेवंपरिपूजयंति ॥ ५ ॥ इत्याज्ञातस्यभूपस्यवर्ततेक्षितिमंडले ॥ वैष्णवेनापिभावेनजनाःसर्वेजयंतिते ॥ ६ ॥ नामभिःकर्मभिर्विष्णुंयजंतेज्ञा
नकोविदाः ॥ तद्ध्यानास्तद्व्यवसिताविष्णुपूजापरायणाः ॥ ७ ॥ यावद्भूमंडलंसर्वंयावत्तपतिभास्करः ॥ तावद्धिमानवालोकाःसर्वेभागवताबभुः ॥ ८ ॥
विष्णोर्ध्यानप्रभावेनपूजास्तोत्रेणनामतः ॥ आधिव्याधिविहीनास्तेसंजातामानवास्तदा ॥ ९ ॥ वीतशोकाश्चपुण्याश्चसर्वेचैवतपोधनाः ॥ संजातावैष्ण
वाविप्रप्रसादात्तस्यचक्रिणः ॥ १० ॥ आमयैश्चविहीनास्तेदोषैरोषैश्चवर्जिताः ॥ सर्वैश्वर्यसमापन्नाःसर्वरोगविवर्जिताः ॥ ११ ॥ प्रसादात्तस्यदेवस्यसं
जातामानवास्तदा ॥ अमराःनिर्जराःसर्वेधनधान्यसमन्विताः ॥ १२ ॥ मर्त्याविष्णुप्रसादेनपुत्रपौत्रैरलंकृताः ॥ तेषामेवमहाभागगृहद्वारेषुनित्य
दा ॥ १३ ॥ कल्पद्रुमाःसुपुण्यास्तेसर्वकामफलप्रदाः ॥ सर्वकामदुघागावःसचिंतामणयस्तथा ॥ १४ ॥ संतितेषांगृहेपुण्याःसर्वकामप्रदायकाः ॥
अमरामानवाजाताःपुत्रपौत्रैरलंकृताः ॥ १५ ॥ सर्वदोषविहीनास्तेविष्णोश्चैवप्रसादतः ॥ सर्वसौभाग्यसंपन्नाःपुण्यमंगलसंयुताः ॥ १६ ॥ सुपुण्या
दानसंपन्नाज्ञानध्यानपरायणाः ॥ नदुर्भिक्षंनचव्याधिर्नाकालमरणंनृणाम् ॥ १७ ॥ तस्मिञ्शासतिधर्मज्ञेययातौनृपतौतदा ॥ वैष्णवामानवाःसर्वेवि
ष्णुव्रतपरायणाः ॥ १८ ॥ तद्ध्यानास्तद्गताःसर्वेसंजाताभावतत्पराः ॥ तेषांगृहाणिदिव्यानिपुण्यानिद्विजसत्तम ॥ १९ ॥ पताकाभिःसुशुक्ला
भिःशंखयुक्तानितानिवै ॥ गदांकितध्वजाभिश्चनित्यंचक्रांकितानिच ॥ २० ॥ पद्मांकितानिभासंतेविमानप्रतिमानिच ॥ गृहाणिभित्तिभागेषुचि
त्रितानिसुचित्रकैः ॥ २१ ॥ सर्वत्रगृहद्वारेषुपुण्यस्थानेषुसत्तमाः ॥ वनानिसंतिदिव्यानिशाद्वलानिशुभानिच ॥ २२ ॥ तुलस्याचद्विजश्रेष्ठतेषुकेशवमंदि ॥ ७२ ॥
दिरैः ॥ भासंतेपुण्यदिव्यानिगृहाणिप्राणिनांसदा ॥ २३ ॥ सर्वत्रवैष्णवोभावोमंगलोबहुदृश्यते ॥ शंखशब्दाश्चभूलोकेमिथःस्फोटरवैःसखे ॥ २४ ॥ श्रू
यंतेतत्रविप्रेंद्रदोषपापविनाशकाः ॥ शंखस्वस्तिकपद्मानिगृहद्वारेषुभित्तिषु ॥ २५ ॥ विष्णुभक्त्याचनारीभिर्लिखितानिद्विजोत्तम ॥ गीतरागसुवर्णैश्च

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

मूर्च्छनातानसुस्वरैः ॥ २६ ॥ गायंतिकेशवंलोकाविष्णुध्यानपरायणाः ॥ २७ ॥ हरिंमुरारिंप्रवदंतिकेशवंप्रीत्याजितंमाधवमेवचान्ये ॥ श्रीनारसिंहं
कमलेक्षणंतंगोविंदमेकंकमलापतिंच ॥ २८ ॥ कृष्णंशरण्यंशरणंजपंतिरामंचजप्यैःपरिपूजयंति ॥ दंडप्रणामैःप्रणमंतिविष्णुंतद्ध्यानयुक्ताःपरवैष्णवा
स्ते ॥ २९ ॥ इति श्रीपद्मपुराणेभूमिखंडेवेनोपाख्यानेमातापितृतीर्थवर्णनेययातिचरित्रेचतुःसप्ततितमोऽध्यायः ॥ ७४ ॥ सुकर्मोवाच ॥ विष्णुंकृष्णं
हरिंरामंमुकुंदंमधुसूदनम् ॥ नारायणंविष्णुरूपंनारसिंहंतमच्युतम् ॥ १ ॥ केशवंपद्मनाभंचवासुदेवंचवामनम् ॥ वाराहंकमठंमत्स्यंहृषीकेशंसुराधिप
म् ॥ २ ॥ विश्वेशंविश्वरूपंचअनंतमनघंशुचिम् ॥ पुरुषंपुष्कराक्षंचश्रीधरंश्रीपतिंहरिम् ॥ ३ ॥ श्रीनिवासंपीतवासंमाधवंमोक्षदंप्रभुम् ॥ इत्येवंहिसमु
च्चारंनामभिर्मानवाःसदा ॥ ४ ॥ प्रकुर्वंतिनराःसर्वेबालवृद्धाःकुमारिकाः ॥ स्त्रियोहरिंसुगायंतिगृहकर्मरताःसदा ॥ ५ ॥ आसनेशयनेयानेध्यानेवच
सिमाधवम् ॥ क्रीडमानास्तथाबालागोविंदंप्रणमंतिते॥६॥दिवारात्रौसुमधुरंब्रुवंतिहरिनामच ॥ विष्णूच्चारोहिसर्वत्रश्रूयतेद्विजसत्तम ॥७ ॥ वैष्णवेनप्रभावे
नमर्त्यावर्ततिभूतले ॥ प्रासादकलशाग्रेषुदेवतायतनेषुच ॥ ८ ॥ यथासूर्यस्यबिंबानितथाचक्राणिभांतिच ॥ वैकुंठेदृश्यतेभावस्तद्भावंजगतीतले ॥ ९ ॥
तेनराज्ञाकृतंविप्रपुण्यंचापिमहात्मना ॥ विष्णुलोकस्यसमतांतथानीतंमहीतलम् ॥ १० ॥ नहुषस्यापिपुत्रेणवैष्णवेनययातिना ॥ उभयोर्लोकयो
र्भावमेकीभूतंमहीतलम् ॥ ११ ॥ भूतलस्यापिविष्णोश्चअंतरंनैवदृश्यते ॥ विष्णूच्चारंतुवैकुंठेयथाकुर्वंतिवैष्णवाः ॥ १२ ॥ भूतलेतादृशोच्चारंप्रकुर्वंतिच
मानवाः ॥ उभयोर्लोकयोर्विप्रएकभावःप्रदृश्यते ॥ १३ ॥ जरारोगभयंनास्तिमृत्युहीनानराभुवः ॥ दानभोगप्रभावश्चअधिकोदृश्यतेभुवि ॥ १४ ॥ पुत्रा
णांतुसुखंपुण्यमधिकंपौत्रजंनराः ॥ प्रभुंजंतिसुखेनापिमानवाभुविसत्तम ॥ १५ ॥ विष्णोःप्रसाददानेनउपदेशेनतस्यच ॥ सर्वव्याधिविनिर्मुक्तामानवावै
ष्णवाःसदा ॥ १६ ॥ स्वर्गलोकप्रभावोहिकृतोराज्ञामहीतले ॥ पंचविंशप्रमाणेनवर्षाणिनृपसत्तम ॥ १७ ॥ गदैर्हीनानराःसर्वेज्ञानध्यानपरायणाः ॥
यज्ञदानपराःसर्वेदयाभावाश्चमानवाः ॥ १८॥ उपकाररताःपुण्याधन्यास्तेकीर्तिभाजनाः ॥ सर्वेधर्मपराविप्रविष्णुध्यानपरायणाः ॥ १९ ॥ राज्ञातेनोप
दिष्टास्तेसंजातावैष्णवाभुवि ॥ विष्णुरुवाच ॥ श्रूयतांनृपशार्दूलचरित्रंतस्यभूपतेः ॥ २० ॥ सर्वधर्मपरोनित्यंविष्णुभक्तश्चनाहुषिः ॥ अब्दानांतत्रलक्षं
हितस्याप्येवंगतंभुवि ॥ २१ ॥ नूतनोदृश्यतेकायःपंचविंशाब्दिकोयथा ॥ पंचविंशाब्दिकोभातिरूपेणवयसातदा ॥ २२ ॥ प्रबलःप्रौढिसंपन्नःप्रसादात्त
स्यचक्रिणः ॥ मानुषाभुवमास्थाययमंनैवप्रयांतिते ॥ २३ ॥ रागद्वेषविनिर्मुक्ताःक्लेशपाशविवर्जिताः॥ सुखिनोदानपुण्यैश्चसर्वधर्मपरायणाः ॥ २४ ॥

१ कपिलंच इ० पा० । २ श्रीदं श्रीशं श्रीनिवासं सुमोक्षं मोक्षदं प्रभुम् । इ० पा० । ३ प्रणमंति हरिं नार्यः इ० पा० । ४ स्वर्गलोकतिरस्कारःकृतो राज्ञा महीतले । इ० पा० । ५ वेदविज्ञा इ० पा० ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

विस्तारंतेजनाःसर्वेसंतत्यापिगतानृप ॥ यथादूर्वावटाश्चैवविस्तारंयांतिभूतले ॥ २५ ॥ तथातेमानवाःसर्वेपुत्रपौत्रैःप्रविस्तृताः ॥ मृत्युदोषविहीनास्तेचिरं
जीवंतिवैजनाः ॥ २६ ॥ स्थिरकायाश्चसुखिनोजरारोगविवर्जिताः ॥ पंचविंशाब्दिकाःसर्वेनराद्दश्यंतिभूतले ॥ २७ ॥ सत्याचारपराःसर्वेविष्णुध्यानपराय
णाः ॥ एवंसर्वेचमर्त्यास्तेप्रसादात्तस्यचक्रिणः ॥ २८ ॥ संजातामानवाःसर्वेदानभोगपरायणाः ॥ मृतोनश्रूयतेलोकेम्र्म्र्यःकोपिनरोत्तम ॥ २९ ॥ शोकंनैव
प्रपश्यंतिदोषंनैवप्रयांतिते ॥ यद्रूपंस्वर्गलोकस्यतद्रूपंभूतलस्यच ॥ ३० ॥ संजातंमानवश्रेष्ठप्रसादात्तस्यचक्रिणः ॥ विभ्रष्टायमदूतास्तेविष्णुदूतैश्च
ताडिताः ॥ ३१ ॥ रुदमानागताःसर्वेधर्मराजंपरस्परम् ॥ तत्सर्वंकथितंदूतैश्चेष्टितंभूपतेस्तुतैः ॥ ३२ ॥ अमृत्युभूतलंजातंदानभोगेन
भास्करे ॥ नहुषस्यात्मजेनापिकृतंदेवययातिना ॥ ३३ ॥ विष्णुभक्तेनपुण्येनस्वर्गरूपंप्रदर्शितम् ॥ एवमाकर्णितंसर्वंधर्मराजेनवैतदा ॥ ३४ ॥
धर्मराजस्तदातत्रदूतेभ्यःश्रुतविस्तरः ॥ चिंतयामाससर्वार्थंश्रुत्वैवंनृपचेष्टितम् ॥ ३५ ॥ इति श्रीपद्मपुराणेभूमिखंडेवेनोपाख्यानेमातापितृतीर्थवर्णने
ययातिचरित्रेपंचसप्ततितमोऽध्यायः ॥७५॥ सुकर्मोवाच ॥ सौरिर्दूतैस्तथासर्वैःसहस्वर्गंजगामसः ॥द्रष्टुंतत्रसहस्राक्षंदेववृंदैःसमावृतम् ॥ १ ॥ धर्मराजंसमायां
तंददर्शसुरराट्तदा ॥ समुत्थायत्वरायुक्तोदत्वाचार्घमनुत्तमम् ॥ २ ॥ पप्रच्छागमनंतस्यकथयस्वममाग्रतः ॥ समाकर्ण्यमहद्वाक्यंदेवराजस्यभाषितम् ॥ ३ ॥
धर्मराजोऽब्रवीत्सर्वंययातेश्चरितंमहत् ॥ धर्मराजउवाच ॥ श्रूयतांदेवदेवेशयस्मादागमनंमम ॥ ४ ॥ कथयाम्यहमत्रापियेनाहमागतस्तव ॥ नहुषस्या
त्मजेनापिवैष्णवेनमहात्मना ॥ ५ ॥ वैष्णवाश्चकृतामर्त्यायेवसंतिमहीतले ॥ वैकुंठस्यसमंरूपंमर्त्यलोकस्यवैकृतम् ॥ ६ ॥ अमरामानवाजाताजरारोग
विवर्जिताः ॥ पापमेवनकुर्वंतिअसत्यंनवदंतिते ॥ ७ ॥ कामक्रोधविहीनास्तेलोभमोहविवर्जिताः ॥ दानशीलामहात्मानःसर्वेधर्मपरायणाः ॥ ८ ॥ सर्वधर्मैः
समर्चंतिनारायणमनामयम् ॥ तेनवैष्णवधर्मेणमानवाजगतीतले ॥ ९ ॥ निरामयावीतशोकाःसर्वेचस्थिरयौवनाः ॥ दूर्वावटायथादेवविस्तारंयांतिभू
तले ॥ १० ॥ तथातेविस्तरंप्राप्ताःपुत्रपौत्रैःप्रपौत्रकैः ॥ तेषांपुत्रैःप्रपौत्रैश्चवंशाद्वंशांतरंगताः ॥ ११ ॥ एवंहिवैष्णवःसर्वोजरामृत्युविवर्जितः ॥ मर्त्यलोकः
कृतस्तेननहुषस्यात्मजेनवै ॥ १२ ॥ पदभ्रष्टोस्मिसंजातोव्यापारेणविवर्जितः ॥ एतत्सर्वंसमाख्यातंममकर्मविनाशनम् ॥ १३ ॥ एवंज्ञात्वासहस्राक्षलोक
स्यास्यहितंकुरु ॥ एतत्तेसर्वमाख्यातंयथापृष्टोस्मिवैत्वया ॥ १४ ॥ एतस्मात्कारणादिंद्रआगतस्तवसन्निधौ ॥ इंद्रउवाच ॥ पूर्वमेवमयादूतआगमाय ॥ ७३ ॥
महात्मनः ॥ १५ ॥ प्रेषितोधर्मराजेंद्रदूतेनास्यापिभाषितम् ॥ नाहंस्वर्गसुखस्यार्थीनागमिष्येदिवंपुनः ॥ १६ ॥स्वर्गरूपंकरिष्यामिसर्वंतद्भूमिमंडलम् ॥
इत्याचचक्षेभूपालःप्रजापाल्यंकरोतिसः ॥ १७ ॥ तस्यधर्मप्रभावेनभीतास्तिष्ठामिसर्वदा ॥ धर्मउवाच ॥ येनकेनाप्युपायेनतमानयसुभूपातिम् ॥ १८ ॥

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

देवराजमहाभागयदीच्छसिममप्रियम् ॥ इत्याकर्ण्यवचस्तस्यधर्मस्यापिसुराधिपः ॥ १९ ॥ चिंतयामासमेधावीसर्वंतत्वेनभूपते ॥ कामदेवंसमाहूयगंधर्वांश्चपुरंदरः ॥ २० ॥ मकरंदंरतिंदेवआनिनायमहामनाः ॥ तथाकुरुतवैयूयंयथाऽऽगच्छतिभूपतिः ॥ २१ ॥ यूयंगच्छन्तुभूर्लोकंमयादिष्टानसंशयः ॥ ॥ कामउवाच ॥ युवयोस्तुप्रियंपुण्यंकरिष्यामिनसंशयः ॥ २२ ॥ राजानंपश्यमांचैवस्थितंचैवसमायुधि ॥ तथेत्युक्त्वागताःसर्वेयत्रराजासनाहुषिः ॥२३॥ नटरूपेणतेसर्वेकामाद्याःकर्मणाद्विज ॥ आशीर्भिरभिनंद्यैवतेचऊचुःसुनाटकम् ॥ २४ ॥ तेषांतद्वचनंश्रुत्वाययातिःपृथिवीपतिः ॥ सभांचकारमेधावीदेवरूपांसुपंडितैः ॥ २५ ॥ समायातः स्वयंभूपोज्ञानविज्ञानकोविदः ॥ तेषांतुनाटकंराजापश्यमानःसनाहुषिः ॥ २६ ॥ चरितंवामनस्यापिउत्पत्तिंविप्ररूपिणः ॥ रूपेणाप्रतिमालोकेसुस्वरंगीतमुत्तमम् ॥ २७ ॥ गायमानाजराराजन्नार्यारूपेणवैतदा ॥ तस्यागीतविलासेनहास्येनललितेनच ॥ २८ ॥ मधुरालापतस्तस्यकंदर्पस्यचमायया ॥ मोहितस्तेनभावेनदिव्येनचरितेनच ॥ २९ ॥ बलेश्चैवयथारूपंविंध्यावल्यायथापुरा ॥ वामनस्ययथारूपंचक्रेमारोथतादृशम् ॥ ३० ॥ सूत्रधारःस्वयंकामोवसंतःपारिपार्श्वकः ॥ नटीवेषधराजातासारतिर्हृष्टवल्लभा ॥ ३१ ॥ नेपथ्यांतश्चरीराजन्सातस्मिन्नृत्यकर्मणि ॥ मकरंदोमहाप्राज्ञःक्षोभयामासभूपतिम् ॥ ३२ ॥ यथायथापश्यतिनृत्यमुत्तमंगीतंसमाकर्णतिसक्षितीशः ॥ तथातथामोहितवान्सभूपतिंनटीप्रणीतेनमहानुभावः ॥ ३३ ॥ इति श्रीपद्मपुराणेभूमिखंडेवेनोपाख्यानेमातापितृतीर्थेययातिचरित्रेषट्सप्ततितमोऽध्यायः ॥७६॥ सुकर्मोवाच ॥ कामस्यगीतलास्येनहास्येनललितेनच ॥ मोहितोराजराजेंद्रोनटै[2]रूपेणपिप्पल[1] ॥ १ ॥ कृत्वामूत्रंपुरीषंचसराजानहुषात्मजः ॥ अकृत्वापादयोःशौचमासनेउपविष्टवान् ॥ २ ॥ तदंतरंतुसंप्राप्यसंचचारजरानृपम् ॥ कामेनापिनृपश्रेष्ठइंद्रकार्यंकृतंहितम् ॥ ३ ॥ निवृत्तेनाटकेतस्मिन्गतेषुतेषुभूपतिः ॥ जराभिभूतोधर्मात्माकामसंसक्तमानसः ॥ ४ ॥ मोहितःकाममोहेनविह्वलोविकलेंद्रियः ॥ अतीवमुग्धोधर्मात्माविषयैश्चापवाहितः ॥ ५ ॥ एकदातुगतोराजामृगयाव्यसनातुरः ॥ वनेचक्रीडतेसोपिमोहरागवशंगतः ॥ ६ ॥ सरसंक्रीडमानस्यनृपतेश्चमहात्मनः ॥ मृगश्चैकःसमायातश्चतुःशृंगोह्यनौपमः ॥ ७ ॥ सर्वांगसुंदरोराजन्हेमरूपतनूरुहः ॥ रत्न[3]ज्योतिःसुचित्रांगोदर्शनीयोमनोहरः ॥ ८ ॥ अभ्यधावत्सवेगेनबाणपाणिर्धनुर्द्धरः ॥ इत्यमन्यतमेधावीकोपिदैत्यःसमागतः ॥ ९ ॥ मृगेणचसतेनापिदूरमाकर्षितोनृपः ॥ गतःसरथवेगेनश्रमेणपरिखेदितः ॥ १० ॥ वीक्षमाणस्यतस्यापिमृगश्चांतरधीयत ॥ सपश्यतिवनंतत्रनंदनोपममद्भुतम् ॥ ११ ॥ चारुवृक्षसमाकीर्णंभूतपंचकशोभितम् ॥ गुरुभिश्चंदनैःपुण्यैःकदलीखंडमंडितैः ॥ १२ ॥ बकुलाशोकपुंनागैर्नालिकेरैश्चतिंदुकैः ॥ पूगीफलैश्चखर्जूरैःकुमुदैः

१ पिप्पल इ० पा० । २ रसरूपो बभूवह इ० पा० । ३ रत्नमौलिः सुचित्रांगः इ० पा० । ४ सेव्यमानं मरुद्गणैः इ० पा० ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

सप्तपर्णकैः ॥ १३ ॥ पुष्पितैःकर्णिकारैश्चनानावृक्षैःसदाफलैः ॥ पुष्पितामोदसंयुक्तैःकेतकैःपाटलैस्ततः ॥ १४ ॥ वीक्षमाणोमहाराजददर्शसरउत्तमम् ॥
पुण्योदकेनसंपूर्णंविस्तीर्णंपंचयोजनम् ॥ १५ ॥ हंसकारंडवाकीर्णंजलपक्षिविनादितम् ॥ कमलैश्चापिमुदितंश्वेतोत्पलविराजितम् ॥१६॥ रक्तोत्पलैःशो
भमानंहाटकोत्पलमंडितम् ॥ नीलोत्पलैःप्रकाशितंकल्हारैरतिशोभितम् ॥ १७ ॥ मत्तैर्मधुकरैश्चापिसर्वत्रपरिनादितम् ॥ एवंसर्वगुणोपेतंददर्शसरउत्त
मम् ॥ १८ ॥ पंचयोजनविस्तीर्णंदशयोजनदीर्घकम् ॥ तडागंसर्वतोभद्रंदिव्यभावैरलंकृतम् ॥ १९ ॥ रथवेगेनसंखिन्नःकिंचिच्छ्रमनिपीडितः ॥ निषसा
दतटेतस्यचूतच्छायांसुशीतलाम् ॥ २० ॥ स्नात्वापीत्वाजलंशीतंपद्मसौगंध्यवासितम् ॥ सर्वश्रमोपशमनममृतोपममेवतत् ॥ २१ ॥ वृक्षच्छायेततस्त
स्मिन्नुपविष्टेनभूभृता ॥ गीतध्वनिःसमाकर्णिगीयमानोयथातथा ॥२२॥ यथास्त्रीगायतेदिव्यातथायंश्रूयतेध्वनिः ॥ गीतप्रियोमहाराजएवंचिंतांपरांगतः
॥२३॥ चिंताकुलस्तुधर्मात्मायावच्चिंतयतेक्षणम् ॥ तावन्नारीवराकाचित्पीनश्रोणीपयोधरा ॥२४॥ नृपतेःपश्यतस्तस्यवनेतस्मिन्समागता ॥ सर्वाभरण
शोभांगीशीललक्षणसंपदा ॥२५॥ तस्मिन्वनेसमायातानृपतेःपुरतःस्थिता ॥ तामुवाचमहाराजःकाहिकस्यभविष्यसि ॥२६॥ किमर्थंहिसमायातातन्मेत्वं
कारणंवद ॥ पृष्टासतीतदातेननकिंचिदपिपिप्पल ॥२७॥ शुभाशुभंचभूपालंप्रत्यवोचद्वरानना ॥ प्रहस्यैवगताशीघ्रंवीणादंडकराऽबला ॥२८॥ विस्मये
नापिराजेंद्रोमहताव्यापितस्तदा ॥मयासंभाषिताचेयंमांनब्रूतेस्मसोत्तरम् ॥२९॥पुनश्चिंतांसमापेदेययातिःपृथिवीपतिः॥ योवैमृगोमयादृष्टश्चतुःशृंगःसुवर्ण
कः॥३०॥तस्मान्नारीसमुद्भूतातत्सत्यंप्रतिभातिमे ॥ मायारूपमिदंसत्यंदानवानांभविष्यति॥३१॥चिंतयित्वाक्षणंराजाययातिर्नहुषात्मजः॥यावच्चिंतयते
राजातावन्नारीमहावने॥३२॥अंतर्धानंगताविप्रप्रहस्यनृपनंदनम् ॥एतस्मिन्नंतरेगीतंसुस्वरंपुनरेवतत् ॥३३॥शुश्रुवेपरमंदिव्यंमूर्छनातानसंयुतम् ॥ जगाम
सत्वरंराजायत्रगीतध्वनिर्महान्॥३४॥जलांतेपुष्करंचैवसहस्रदलमुत्तमम् ॥ तस्योपरिवरानारीशीलरूपगुणान्विता ॥३५॥ दिव्यलक्षणसंपन्नादिव्याभरणभू
षिता ॥ दिव्यैर्भावैःप्रभात्येकावीणादंडकराविला ॥ ३६ ॥ गायंतीसुस्वरंगीतंतालमानलयान्वितम् ॥ तेनगीतप्रभावेनमोहयंतीचराचरान् ॥ ३७ ॥ देवा
न्मुनिगणान्सर्वान्दैत्यान्गंधर्वकिन्नरान् ॥ तांदृष्ट्वासविशालाक्षींरूपतेजोपशालिनीम् ॥ ३८ ॥ संसारेनास्तिचैवान्यानारीदृशीचराचरे ॥ पुरानटोजरायुक्तो
नृपतेःकायमेवहि ॥ ३९ ॥ संचारितोमहाकामस्तदासौप्रकटोभवत् ॥ घृतंस्पृष्ट्वायथावह्नीरश्मिवान्संप्रजायते ॥ ४० ॥ तांचदृष्ट्वातथाकामस्तत्कायात्प्र
कटोऽभवत् ॥ मन्मथाविष्टचित्तोसौतांदृष्ट्वाचारुलोचनाम् ॥ ४१ ॥ ईदृग्रूपानदृष्टामेयुवतीविश्वमोहिनी ॥ चिंतयित्वाक्षणंराजाकामसंसक्तमानसः॥४२॥

१ जलांते पुष्कले चैव महत्सदनमुत्तमम् ॥ इ० पा० ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

तस्याःसविरहेणापिलुब्धोभून्नृपतिस्तदा ॥ कामाग्निनादह्यमानःकामज्वरेणपीडितः ॥ ४३ ॥ कथंस्यान्ममचैवेयंकथंभावोभविष्यति ॥ यदामांगूहतेबा
लापद्मास्यापद्मलोचना ॥४४॥ यदीयंप्राप्यतेतर्हिसफलंजीवितंभवेत् ॥ एवंविचिंत्यधर्मात्माययातिःपृथिवीपतिः॥४५॥तामुवाचवरारोहांकात्वंकस्यापि
वाशुभे ॥ पूर्वंदृष्टातुयानारीसाहृष्टापुनरेवच ॥ ४६ ॥ तांपप्रच्छसधर्मात्माकाचेयंतवपार्श्वगा ॥सर्वंकथयकल्याणिअहंहिनहुषात्मजः ॥ ४७ ॥ सोमवंश
प्रसूतोहंसप्तद्वीपाधिपःशुभे ॥ ययातिर्नाममेदेविख्यातोहंभुवनत्रये ॥ ४८ ॥ तवसंगमनेचेतोभावमेवंप्रवांच्छते ॥ देहिमेसंगमंभद्रेकुरुसुप्रियमेवहि॥४९॥
यंयंहिवांछसेभद्रेतद्ददामिनसंशयः ॥ दुर्जयेनापिकामेनहतोहंवरवर्णिनि ॥ ५० ॥ तस्मात्राहिसुदीनंमांप्रपन्नंशरणंतव ॥ राज्यंचसकलामुर्वींशरीरमपिचा
त्मनः ॥ ५१ ॥ संगमेतवदास्यामित्रैलोक्यमिदमेवते ॥ तस्यराज्ञोवचःश्रुत्वासास्त्रीपद्मनिभानना ॥ ५२ ॥ विशालांस्वसखींप्राहब्रूहिराजानमागतम् ॥
नामचोत्पत्तिस्थानंचपितरंमातरंशुभे ॥ ५३ ॥ ममापिभावमेकाग्रमस्याग्रेचनिवेदय ॥ तस्याश्चवांछितंज्ञात्वाविशालाभूपतिंतदा ॥ ५४ ॥ उवाचमधु
रालापैःश्रूयतांनृपनंदन ॥ विशालोवाच ॥ कामएषपुरादग्धोदेवदेवेनशंभुना ॥ ५५ ॥ रुरोदसारतिर्दुःखाद्भर्त्राहीनापिसुस्वरम् ॥ अस्मिन्सरसिराजेंद्र
सारतिर्न्यवसत्तदा ॥ ५६ ॥ तस्यप्रलापमेवंसासुस्वरंकरुणान्वितम् ॥ समाकर्ण्यततोदेवाःकृपयापरयान्विताः॥ ५७॥ संजाताराजराजेंद्रशंकरंवाक्यम
ब्रुवन् ॥ जीवयस्वमहादेवपुनरेवमनोभवम् ॥ ५८ ॥ वराकीयंमहाभागभर्तृहीनाहिकीदृशी ॥ कामेनापिसमायुक्तामस्मत्स्नेहात्कुरुष्वहि ॥ ५९ ॥ त
च्छ्रुत्वाचवचःप्राहजीवयामिमनोभवम् ॥ कायेनापिविहीनोयंपंचबाणोमनोभवः ॥ ६० ॥ भविष्यतिनसंदेहोमाधवस्यसखापुनः ॥ दिव्येनापिशरीरेण
वर्तयिष्यतिनान्यथा ॥ ६१ ॥ महादेवप्रसादाच्चमीनकेतुःसजीवितः ॥ आशीर्भिरभिनंद्यैवंदेव्याःकामंनरोत्तम ॥ ६२ ॥ गच्छकामप्रवर्तस्वप्रिययासहनित्य
शः ॥ एवमाहमहातेजाःस्थितिसंहारकारकः ॥ ६३ ॥ पुनःकामःसरःप्राप्तोयत्रास्तेदुःखितारतिः ॥ इदंकामसरोराजन्रतिरत्रसुसंस्थिता ॥ ६४ ॥ दग्धेसतिम
हाभागेमन्मथेदुःखधर्षिता ॥ रत्याःकोपात्समुत्पन्नःपावकोदारुणाकृतिः ॥ ६५ ॥ अतीवदग्धातेनापिसारतिर्मोहमूर्छिता ॥ अश्रुपातंमुमोचाथभर्तृहीना
नरोत्तम ॥ ६६ ॥ नेत्राभ्यांहिजलेतस्याःपतिताअश्रुबिंदवः ॥ तेभ्योजातोमहाशोकःसर्वसौख्यप्रणाशकः ॥ ६७ ॥ जरापश्चात्समुत्पन्नाअश्रुभ्योनृपसत्त
म ॥ वियोगोनामदुर्मेधास्तेभ्योजज्ञेप्रणाशकः ॥ ६८ ॥ दुःखसंतापकौचोभौजज्ञातेदारुणौतदा ॥ मूर्छानामततोजज्ञेदारुणासुखनाशिनी ॥ ६९ ॥ शो
काज्जज्ञेमहाराजकामज्वरोथविभ्रमः ॥ प्रलापोविह्वलश्चैवउन्मादोमृत्युरेवच ॥ ७० ॥ तस्याश्चअश्रुबिंदुभ्योजज्ञिरेविश्वनाशकाः ॥ रत्याःपार्श्वे
समुत्पन्नाःसर्वेंतापांगधारिणः॥७१॥मूर्तिमंतोमहाराजसद्भावगुणसंयुताः ॥ कामएषसमायातःकेनाप्युक्तंतदानृप ॥७२॥ महानंदेनसंयुक्तादृष्ट्वाकामंसमाग

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

तम् ॥ नेत्राभ्यामश्रुपूर्णाभ्यांपतिताअश्रुबिंदवः ॥ ७३ ॥ अप्सुमध्येमहाराजचापल्याज्जज्ञिरेप्रजाः ॥ प्रीतिर्नामतदाजज्ञेख्यातिर्लज्जानरोत्तम ॥ ७४ ॥
 तेभ्योजज्ञेमहानंदशांतिश्चान्यानृपोत्तम ॥ जज्ञातेद्वेशुभेकन्येसुखसंभोगदायिके ॥ ७५ ॥ लीलाक्रीडामनोभावसंयोगस्तुमहान्नृप ॥ रत्यास्तुवामनेत्राद्वै
आनंदादश्रुबिंदवः ॥ ७६ ॥ जलांतेपतिताराजंस्तस्माज्जज्ञेसुपंकजम् ॥ तस्मात्सुपंकजाज्जाताइयंनारीवरानना ॥ ७७ ॥ अश्रुबिंदुमतीनामरतिपुत्री
नरोत्तम ॥ तस्याःप्रीत्यासुखंकृत्वानित्यंवर्त्तेसमीपगा ॥ ७८ ॥ सखीभावस्वभावेनसंहृष्टासर्वदाशुभा ॥ विशालानाममेख्यातंवरुणस्यसुतानृप ॥७९॥
अस्याश्चांतेप्रवर्तामिस्नेहात्स्निग्धास्मिसर्वदा ॥ एतत्तेसर्वमाख्यातमस्याश्चात्मनएवते ॥ ८० ॥ तपश्चचारराजेंद्रपतिकामावरानना ॥ राजो
उवाच ॥ सर्वमेवत्वयाख्यातंमयाज्ञातंशुभेशृणु ॥ ८१ ॥ मामेवंहिभजत्वेषारतिपुत्रीवरानना ॥ यमेषावांच्छतेबालातत्सर्वंतुददाम्यहम् ॥ ८२ ॥
तथाकुरुष्वकल्याणियथामेवश्यतांव्रजेत् ॥ विशालोवाच ॥ अस्याव्रतंप्रवक्ष्यामितदाकर्णयभूपते ॥ ८३ ॥ पुरुषंयौवनोपेतंसर्वज्ञंवीरलक्षणम् ॥
देवराजसमंराजन्धर्माचारसमन्वितम् ॥ ८४ ॥ तेजस्विनंमहाप्राज्ञंदातारंयज्विनांवरम् ॥ गुणानांधर्मभावस्यज्ञातारंपुण्यभाजनम् ॥ ८५ ॥ लोक
इंद्रसमंराजन्सुयज्ञैर्धर्मतत्परम् ॥ सर्वैश्वर्यसमोपेतंनारायणमिवापरम् ॥ ८६ ॥ देवानांसुप्रियंनित्यंब्राह्मणानामतिप्रियम् ॥ ब्रह्मण्यंवेदतत्त्वज्ञं
त्रैलोक्येख्यातविक्रमम् ॥ ८७ ॥ एवंगुणैःसमुपेतंत्रैलोक्येनप्रपूजितम् ॥ सुमतिंसुप्रियंकांतंमनसावरमीप्सति ॥ ८८ ॥ ययातिरुवाच ॥ एवंगुणैः
समुपेतंविद्धिमामिहचागतम् ॥ अस्यानुरूपोभर्त्ताहंसृष्टोधात्रानसंशयः ॥ ८९ ॥ विशालोवाच ॥ भवंतंपुण्यसंवृद्धंजानेराजञ्जगत्रये ॥ पूर्वो
क्तायेगुणाःसर्वेमयोक्ताःसंतितेत्वयि ॥ ९० ॥ एकेनापिचदोषेणत्वामेषाहिनमन्यते ॥ एषमेसंशयोजातोभवान्विष्णुमयोनृप ॥ ९१ ॥ ययातिरुवाच ॥
समाचक्ष्वमहादोषंयमेषानानुमन्यते ॥ तत्त्वेनचारुसर्वांगीप्रसादसुमुखीभव ॥ ९२ ॥ विशालोवाच ॥ आत्मदोषंनजानासिकस्मात्त्वंजगतीपते ॥ जर
याव्याप्तकायस्त्वमनेनेयंनमन्यते ॥ ९३ ॥ एवंश्रुत्वामहद्वाक्यमप्रियंजगतीपतिः ॥ दुःखेनमहताविष्टस्तामुवाचपुनर्नृपः ॥ ९४ ॥ जरादोषोनमेभद्रेसं
सर्गात्कस्यचित्कदा ॥ समुद्भूतंममांगेवैतंनजानेजरागमम् ॥ ९५ ॥ यंयंहिवांछतेचैषात्रैलोक्येदुर्लभंशुभे ॥ तमस्यैदातुकामोहंब्रियतांवरउत्तमः ॥ ९६ ॥
विशालोवाच ॥ जराहीनोयदास्यास्त्वंतदातेसुप्रियाभवेत् ॥ एतद्विनिश्चितंराजन्सत्यंसत्यंवदाम्यहम् ॥ ९७ ॥ श्रुतिरेवंवदेद्राजन्पुत्रेभ्रातरिभृत्यके ॥ जरासंक्रा
म्यतेयस्यतस्यांगेपरिसंचरेत् ॥ ९८ ॥ तारुण्यंतस्यवैगृह्यतस्मैदत्वाजरांपुनः ॥ उभयोःप्रीतिसंवादःसुरुच्याजायतेशुभः ॥ ९९ ॥ यथात्मदानपुण्यस्यकृपया
योददातिच ॥ फलंराजन्हितत्तस्यजायतेनात्रसंशयः ॥ १०० ॥ दुःखेनोपार्जितंपुण्यमन्यस्मैहिप्रदीयते ॥ सुपुण्यंतद्भवेत्तस्यपुण्यस्यफलमश्नुते ॥ १०१ ॥

१ अस्याः प्रीत्या सुसौहार्दादहं वर्तेहि सर्वदा । इ० पा० । २ सर्वभावस्य इ० पा० ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

पुत्रायदीयतांराजंस्तस्मात्तारुण्यमेवच ॥ प्रगृह्यैवसमागच्छसुंदरत्वेनभूपते ॥ १०२ ॥ यदात्वमिच्छसेभोक्तुंतदात्वंकुरुभूपते॥एवमाभाष्यसाभूपंविशाला
विररामह ॥ १०३ ॥ सुकर्मोवाच ॥ एवमाकर्ण्यराजेंद्रोविशालामवदत्तदा ॥ राजोवाच ॥ एवमस्तुमहाभागेकरिष्येवचनंतव ॥ १०४ ॥ कामास
क्तःसमूढस्तुययातिःपृथिवीपतिः ॥ गृहंगत्वासमाहूयसुतान्वाक्यमुवाचह ॥ १०५ ॥ तुरुंपूरुंकुरुंराजायदुंचपितृवत्सलम् ॥ कुरुध्वंपुत्रकाःसौख्यंयूयं
हिममशासनात् ॥ १०६ ॥ पुत्राऊचुः ॥ पितृवाक्यंप्रकर्तव्यंपुत्रैश्चापिशुभाशुभम् ॥ उच्यतांतातततच्छीघ्रंकृतंविद्धिनसंशयः ॥ १०७ ॥ एवमाकर्ण्यत
द्वाक्यंपुत्राणांपृथिवीपतिः॥आचचक्षेपुनस्तेषुहर्षेणाकुलमानसः ॥ १०८॥ इति श्रीपद्मपुराणेभूमिखंडेवेनोपाख्यानेमातापितृतीर्थवर्णनेययातिचरित्रेसप्त
सप्ततितमोऽध्यायः ॥ ७७ ॥ ययातिरुवाच ॥ एकेनगृह्यतांपुत्राजरामेदुःखदायिनी ॥ धीरेणभवतांमध्येतारुण्यंममदीयताम् ॥ १ ॥ स्वकीयंहिमहाभागाः
स्वरूपमिदमुत्तमम् ॥ संतप्तंमानसंमेद्यस्त्रियांसक्तंसुचंचलम् ॥ २ ॥ भाजनस्थाययथाआपआवर्त्तयातिपावकः ॥ तथामेमानसंपुत्राःकामानलसुचालित
म् ॥ ३ ॥ एकोगृह्णातुमेपुत्राजरांदुःखप्रदायिनीम् ॥ स्वकंददातुतारुण्यंयथाकामंचराम्यहम् ॥ ४ ॥ योमेजरापसरणंकरिष्यतिसुतोत्तमः ॥ सचमेभो
क्ष्यतेराज्यंधनुर्वंशंधरिष्यति ॥ ५ ॥ तस्यसौख्यंसुसंपत्तिर्धनंधान्यंभविष्यति ॥ विपुलासंततिस्तस्ययशःकीर्तिर्भविष्यति ॥ ६ ॥ पुत्राऊचुः ॥ भवा
न्धर्मपरोराजन्प्रजाःसत्येनपालकः ॥ कस्मात्तेहीदृशोभावोजातःप्रकृतिचापलः ॥ ७ ॥ राजोवाच ॥ आगतानर्तकाःपूर्वंपुरंमेहिप्रनर्तकाः ॥ तेभ्योमेकाम
संमोहेजातोमोहश्चईदृशः ॥ ८ ॥ जरयाव्यापितःकायोमन्मथाविष्टमानसः ॥ संबभूवसुतश्रेष्ठाःकामेनाकुलव्याकुलः ॥ ९ ॥ काचिद्दृष्टामयानारीदिव्यरू
पावरानना ॥ मयासंभाषितापुत्राःकिंचिन्नोवाचमेसती ॥ १० ॥ विशालानामतस्याश्चसखीचारुविचक्षणा ॥ सामामाहशुभंवाक्यंममसौख्यप्रदायक
म् ॥११ ॥ जराहीनोयदास्यास्त्वंतदातेसुप्रियाभवेत् ॥ एवमंगीकृतंवाक्यंतयोक्तंगृहमागतः ॥ १२ ॥ मयाजरापनोदार्थंतदेवंसमुदाहृतम् ॥एवंज्ञात्वा
प्रकर्तव्यंमत्सुखंहिसुपुत्रकाः ॥ १३ ॥ तुरुरुवाच ॥ शरीरंप्राप्यतेपुत्रैःपितुर्मातुःप्रसादतः ॥ धर्मश्चक्रियतेराजञ्छरीरेणविपश्चिता ॥ १४ ॥ पित्रोःशुश्रू
षणंकार्यंपुत्रैश्चापिविशेषतः ॥ नचयौवनदानस्यकालोऽयंमेनराधिप ॥ १५ ॥ प्रथमेवयसिभोक्तव्यंविषयंमानवैर्नृप ॥ इदानींतन्नकालोयंवर्ततेतवसांप्रत
म् ॥ १६ ॥ जरांतातप्रदत्वावैपुत्रेतातमहद्गताम् ॥ पश्चात्सुखंप्रभोक्तव्यंनतुस्यात्तवजीवितम् ॥ १७ ॥ तस्माद्वाक्यंमहाराजकरिष्येनैवतेपुनः ॥ एवमा
भाषतनृपंतुरुर्ज्येष्ठसुतस्तदा ॥ १८ ॥ तुरोर्वाक्यंतुतच्छ्रुत्वाक्रुद्धोराजाबभूवसः ॥ तुरुंशशापधर्मात्माक्रोधेनारुणलोचनः ॥ १९ ॥ अपध्वस्तस्त्व
याऽऽदेशोममायंपापचेतन ॥ तस्मात्पापभिवस्त्वत्वंसर्वधर्मबहिष्कृतः ॥ २० ॥ शिखयात्वंविहीनश्चवेदशास्त्रविवर्जितः ॥ सर्वाचारविहीनस्त्वंभविष्यसि

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

नसंशयः ॥ २१ ॥ ब्रह्मघ्नस्त्वंदेवदुष्टःसुरापःसत्यवर्जितः ॥ चंडकर्मप्रकर्तात्वंभविष्यसिनराधमः ॥ २२ ॥ सुरालीनःक्षुधीपापीगोघ्नश्चत्वंभविष्यसि ॥ दु
श्चर्मासुक्तकच्छश्चब्रह्मद्वेष्टानिराकृतिः ॥ २३ ॥ परदाराभिगामीत्वंमहाचंडःप्रलंपटः ॥ सर्वभक्षश्चदुर्मेधाःसदात्वंचभविष्यसि ॥ २४ ॥ सगोत्रांरमसेना
रींसर्वधर्मप्रणाशकः ॥ पुण्यज्ञानविहीनात्माकुष्ठवांश्चभविष्यसि ॥ २५ ॥ तवपुत्राश्चपौत्राश्चभविष्यंतिनसंशयः ॥ ईदृशाःसर्वपुण्यघ्नाम्लेच्छाःसुकलुषीकृ
ताः॥२६॥एवंतुरुंसुशप्त्वैवयदुंपुत्रमथाब्रवीत्॥जरांवैधारयस्वेहभुंक्ष्वराज्यमकंटकम्॥२७॥बद्धाञ्जलिपुटोभूत्वायदूराजानमब्रवीत् ॥ यदुरुवाच ॥जराभारं
नशक्नोमिवोढुंतातकृपांकुरु ॥ २८॥ शीतमध्वाकदन्नंचवयोतीताश्चयोषितः ॥ मनसःप्रातिकूल्यंचजरायाःपंचहेतवः ॥ २९ ॥ जरादुःखंनशक्नोमिनवेव
यसिभूपते ॥ कःसमर्थोहिवैधर्तुंक्षमस्वत्वंममाधुना ॥ ३० ॥ यदुंक्रुद्धोमहाराजःशशापद्विजनंदन ॥ राज्यार्होनचतेवंशःकदाचिद्वैभविष्यति ॥ ३१ ॥ ब
लतेजःक्षमाहीनःक्षात्रधर्मविवर्जितः ॥ भविष्यतिनसंदेहोमच्छासनपराङ्मुखः ॥ ३२ ॥ यदुरुवाच ॥ निर्दोषोहंमहाराजकस्माच्छप्तस्त्वयाधुना ॥ कृपां
कुरुष्वदीनस्यप्रसादसुमुखोभव ॥ ३३ ॥ राजोवाच ॥ महादेवःकुलेतेवैस्वांशेनापिहिपुत्रक ॥ करिष्यतिविसृष्टिंचतदापूतंकुलंतव ॥ ३४ ॥ यदुरुवाच॥
अहंपुत्रोमहाराजनिर्दोषःशापितस्त्वया ॥ अनुग्रहोदीयतांमेयदिमेवर्त्ततेदया ॥ ३५ ॥ राजोवाच ॥ योभवेज्ज्येष्ठपुत्रस्तुपितुर्दुःखापहारकः ॥ राज्यदायं
सुभुंक्तेचभारवोढाभवेत्सहि ॥ ३६ ॥ त्वयाधर्मनप्रवृत्तमभाष्योसिनसंशयः ॥ भवतानाशिताज्ञामेमहादंडेनघातिनः ॥ ३७ ॥ तस्मादनुग्रहोनास्तियथे
ष्टंचतथाकुरु ॥ यदुरुवाच ॥ यस्मान्मेनाशितंराज्यंकुलंरूपंत्वयानृप ॥ ३८ ॥ तस्माद्दुष्टोभविष्यामितववंशपतिर्नृप ॥ तववंशेभविष्यंतिनानाभेदास्तु
क्षत्रियाः ॥ ३९ ॥ तेषांग्रामान्सुदेशांश्चस्त्रियोरत्नानियानिवै ॥ भोक्ष्यंतिचनसंदेहोअतिचंडामहाबलाः ॥ ४० ॥ ममवंशात्समुत्पन्नास्तुरुष्काम्लेच्छरूपि
णः ॥ त्वयायेनाशिताःसर्वेशप्ताःशापैःसुदारुणैः ॥ ४१ ॥ एवंबभाषेराजानंयदुःक्रुद्धोनृपोत्तम ॥ अथक्रुद्धोमहाराजःपुनश्चैवंशशापह ॥ ४२ ॥ मत्प्र
जानाशकाःसर्वेवंशजास्तेशृणुष्वहि ॥ यावच्चंद्रश्चसूर्यश्चपृथ्वीनक्षत्रतारकाः ॥ ४३ ॥ तावन्म्लेच्छाःप्रपक्ष्यंतेकुंभीपाकेचरौरवे ॥ कुरुंदृष्ट्वाततोबालंक्रीड
मानंसुलक्षणम् ॥ ४४ ॥ समाह्वयतितंराजानसुतंनृपनंदनम् ॥ शिशुंज्ञात्वापरित्यक्तःसकुरुस्तेनवैतदा ॥ ४५ ॥ शर्मिष्ठायाःसुतंपुण्यंतंपूरुंजगदी
श्वरः ॥ समाहूयबभाषेचजरामेगृह्यतांपुनः ॥ ४६ ॥ भुंक्ष्वराज्यंमयादत्तंसुपुण्यंहतकंटकम् ॥ पूरुरुवाच ॥ राज्यंदेवेनभोक्तव्यंपित्राभुक्तंयथातव ॥४७॥
त्वदादेशंकरिष्यामिजरामेदीयतांनृप ॥ तारुण्येनममाद्यैवभूत्वासुंदररूपदृक् ॥ ४८ ॥ भुंक्ष्वभोगान्सुकर्माणिविषयासक्तचेतसा ॥ यावदिच्छामहाभाग ॥ ७६ ॥

१ मच्छापकलुषीकृताः इ० पा० ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

विहरस्वतयासह ॥ ४९ ॥ यावज्जीवाम्यहंतातजरांतावद्धराम्यहम् ॥ एवमुक्तस्तुतेनापिपूरुणाजगतीपतिः ॥ ५० ॥ हर्षेणमहताविष्टस्तंपुत्रंप्रत्युवाचसः ॥ यस्माद्वत्समयाज्ञावैनहताकृतवानिह ॥ ५१ ॥ तस्मादहंविधास्यामिबहुसौख्यप्रदायकम् ॥ यस्माज्जरागृहीतामेदत्तंतारुण्यकंस्वकम् ॥ ५२ ॥ तेनराज्यंप्रभुंक्ष्वत्वंमयादत्तंमहामते ॥ एवमुक्तःसुपूरुश्चतेनराज्ञामहीपते ॥ ५३ ॥ तारुण्यंदत्तवानस्मैजग्राहास्माज्जरांनृप ॥ ततःकृतेविनिमयेवयसोस्तातपुत्रयोः ॥ ५४ ॥ तस्माद्वृद्धतरःपूरुःसर्वांगेषुव्यदृश्यत ॥ नूतनत्वंगतोराजायथाषोडशवार्षिकः ॥ ५५ ॥ रूपेणमहताविष्टोद्वितीयइवमन्मथः ॥ धनूराज्यंचछत्रंचव्यजनंचासनंगजम् ॥ ५६ ॥ कोशंदेशंबलंसर्वंचामरंस्यंदनंतथा ॥ ददौतस्यमहाराजःपूरोश्चैवमहात्मनः ॥ ५७ ॥ कामासक्तश्चधर्मात्मातांनारीमनुचिंतयन् ॥ [1]तत्सरःसागरप्रख्यंकामाख्यंनहुषात्मजः ॥ ५८ ॥ अश्रुविंदुमतीयत्रजगामलघुविक्रमः ॥ तांदृष्ट्वातुविशालाक्षींचारुपीनपयोधराम् ॥ ५९ ॥ विशालांचमहाराजःकंदर्पाकृष्टमानसः ॥ राजोवाच ॥ आगतोऽस्मिमहाभागेविशालेचारुलोचने ॥ ६० ॥ जरात्यागःकृतोभद्रेतारुण्येनसमन्वितः ॥ युवाभूत्वासमायातोभवत्वेषाममाधुना ॥ ६१ ॥ यंयंहिवांछतेचैषातंतंदद्मिनसंशयः ॥ ॥ विशालोवाच ॥ यदाभवान्समायातोजरांदुष्टांविहायच ॥ ६२ ॥ दोषेणैकेनलिप्तोसिभवंतंनैवमन्यते ॥ ॥ राजोवाच ॥ ममदोषंवदस्वत्वंयदिजानासिनिश्चितम् ॥ ६३ ॥ तंतुदोषंपरित्यक्ष्येगुणरूपंनसंशयः ॥ ६४ ॥ इति श्रीपद्मपुराणेभूमिखंडेवेनोपाख्यानेमातापितृतीर्थवर्णनेययातिचरितेष्टसप्ततितमोऽध्यायः ॥ ७८ ॥ विशालोवाच ॥ शर्मिष्ठायस्यवैभार्यादेवयानीवरानना ॥ सौभाग्यंतत्रवैदृष्टमन्यथानास्तिभूपते ॥ १ ॥ तत्कथंत्वंमहाभागअस्याःकार्यवशोभवेः ॥ सपत्नजेनभावेनभवान्भर्ताप्रतिष्ठितः ॥ २ ॥ ससर्पोसिमहाराजभूतलेचंदनंयथा ॥ सर्पैश्चवेष्टितोराजन्महाचंदनएवहि ॥ ३ ॥ तथात्वंवेष्टितःसर्पैःसपत्नीनामसंज्ञकैः ॥ वरमग्निप्रवेशश्चशिखाग्रात्पतनंवरम् ॥ ४ ॥ रूपतेजःसमायुक्तंसपत्नीसहितंप्रियम् ॥ नवरंतादृशंकांतंसपत्नीविषसंयुतम् ॥ ५ ॥ तस्मान्नमन्यतेकांतंभवंतंगुणसागरम् ॥ ॥ राजोवाच ॥ देवयान्यानमेकार्यंशर्मिष्ठयावराननेे ॥ ६ ॥ इत्यर्थंपश्यमेकोशंसत्वधर्मसमन्वितम् ॥ अश्रुविंदुमत्युवाच ॥ अहंराज्यस्यभोक्त्रीचतवकायस्यभूपते ॥७॥ यद्यद्ददाम्यहंभूपतत्तत्कार्यंत्वयाध्रुवम् ॥ इत्यर्थंममदेहिस्वंकरंत्वंधर्मवत्सल ॥ ८ ॥ बहुधर्मसमोपेतंचारुलक्षणसंयुतम् ॥ ॥ राजोवाच ॥ अन्यभार्यांनविंदामित्वांविनावरवर्णिनि॥९॥ राज्यंचसकलामुर्वीममकायंवरानने ॥ सकोशंभुंक्ष्वचार्वंगिएषदत्तःकरस्तव ॥ १० ॥ यदेवभाषसेभद्रेतदेवंतुकरोम्यहम् ॥ अश्रुविंदुमत्युवाच ॥ अनेना

१ स्ववृत्तं नैव सस्मार कामात्मा नहुषात्मजः इ० पा० ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

पिमहाभागतवभार्याभवाम्यहम् ॥ ११ ॥ एवमाकर्ण्यराजेंद्रोहर्षव्याकुललोचनः ॥ गांधर्वेणविवाहेनययातिःपृथिवीपतिः ॥१२॥ उपयेमेसुतांपुण्यांमन्म
थस्यनरोत्तम ॥ तयासार्द्धंमहात्मावैरमतेनृपनंदनः ॥ १३ ॥ सागरस्यचतीरेषुवनेषूपवनेषुच ॥ पर्वतेषुचरम्येषुसरित्सुचतयासह ॥ १४ ॥ रमतेराज
राजेंद्रस्तारुण्येनमहीपतिः ॥ एवंविंशत्सहस्राणिगतानिनिरतस्यच ॥ १५ ॥ भूपस्यतस्यराजेंद्रययातेस्तुमहात्मनः ॥ ॥ विष्णुरुवाच ॥ एवंतयामहा
राजोययातिर्मोहितस्तदा ॥ १६ ॥ कंदर्पस्यप्रपंचेनइंद्रस्यार्थेमहामते ॥ ॥ सुकर्मोवाच ॥ एवंपिप्पलराजासौययातिःपृथिवीपतिः ॥ १७ ॥ तस्याम्मोह
नकामेनरतेनललितेनच ॥ नजानातिदिनंरात्रिंमुग्धःकामस्यकन्यया ॥ १८ ॥ एकदामोहितंभूपंययातिंकामनंदिनी ॥ उवाचप्रणतंनम्रंवशगंचारुलो
चना ॥ १९ ॥ ॥ अश्रुबिंदुमत्युवाच ॥ संजातंदोहदंकांततन्मेकुरुमनोरथम् ॥ अश्वमेधमखश्रेष्ठंयजस्वपृथिवीपते ॥ २० ॥ ॥ राजोवाच ॥ एवम
स्तुमहाभागेकरोमितवसुप्रियम्॥समाहूयसुतश्रेष्ठंराज्यभोगेविनिःस्पृहम् ॥२१॥ समाहूतःसमायातोभक्त्यानमितकंधरः ॥ बद्धांजलिपुटोभूत्वाप्रणाममक
रोत्तदा ॥ २२ ॥ तस्याःपादौननामाथभक्त्यानमितकंधरः ॥ आदेशोदीयतांराजन्येनाहूतःसमागतः ॥ २३ ॥ किंकरोमिमहाभागदासस्तेप्रणतोस्मि
च ॥ ॥ राजोवाच ॥ अश्वमेधस्ययज्ञस्यसंभारंकुरुपुत्रक ॥ २४ ॥ समाहूयद्विजान्पुण्यानृत्विजोभूमिपालकान् ॥ एवमुक्तोमहातेजाःपूरुःपरमधा
र्मिकः ॥ २५ ॥ सर्वंचकारसंपूर्णंयथोक्तंतुमहात्मना ॥ तयासार्धंसजग्राहसुदीक्षांकामकन्यया ॥ २६ ॥ अश्वमेधयज्ञवाटेदत्वादानान्यनेकधा ॥ ब्राह्मणे
भ्योमहाराजभूरिदानमनंतकम् ॥ २७ ॥ दीनेषुचविशेषेणययातिःपृथिवीपतिः ॥ यज्ञांतेचमहाराजस्तामुवाचवराननाम् ॥ २८ ॥ अन्यत्तेसुप्रियंबाले
किंकरोमिवदस्वमे ॥ तत्सर्वंदेविकर्तास्मिसाध्यासाध्यंवरानने ॥ २९ ॥ सुकर्मोवाच ॥ इत्युक्तातेनसाराज्ञाभूपालंप्रत्युवाचह ॥ जातोमेदोहदोराजंस्त
त्कुरुष्वममानघ ॥ ३० ॥ इंद्रलोकंब्रह्मलोकंशिवलोकंतथैवच ॥ विष्णुलोकंमहाराजद्रष्टुमिच्छामिसुप्रियम् ॥ ३१ ॥ दर्शयस्वमहाभागयदहंसुप्रियात
व ॥ एवमुक्तस्तयाराजातामुवाचससुप्रियाम् ॥ ३२ ॥ साधुसाधुवरारोहेपुण्यमेवप्रभाषसे ॥ स्त्रीस्वभावाच्चचापल्यात्कौतुकाच्चवरानने ॥ ३३ ॥ यत्तवो
क्तंमहाभागेतदसाध्यंविभातिमे ॥ तत्साध्यंपुण्यदानेनयज्ञेनतपसापिच ॥ ३४ ॥ अन्यथानभवेत्साध्यंयत्त्वयोक्तंवरानने ॥ असाध्यंतुभवत्यावैभाषितं
पुण्यमिश्रितम् ॥ ३५ ॥ मर्त्यलोकाच्छरीरेणअनेनापिचमानवः ॥ श्रुतोदृष्टोनमेद्यापिगतःस्वर्गंसुपुण्यकृत् ॥ ३६ ॥ ततोऽसाध्यंवरारोहेयत्त्वयाभाषि
तंमम ॥ अन्यदेवकरिष्यामिप्रियंतेतद्वदप्रिये ॥ ३७ ॥ देव्युवाच ॥ अन्यैश्चमानुषैराजन्नसाध्यंस्यान्नसंशयः ॥ त्वयिसाध्यंमहाराजसत्यंसत्यंवदाम्यह

१ भूमिदानमिति पा० ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

म् ॥ ३८ ॥ तपसायशसाक्षात्रैर्दानैर्यज्ञैश्चभूपते ॥ नास्तिभवादृशश्चान्योमर्त्यैलोकेचमानवः ॥ ३९ ॥ क्षात्रंबलंसुतेजश्चत्वयिसर्वंप्रतिष्ठितम् ॥ तस्मादे
वंप्रकर्तव्यंमत्प्रियंनहुषात्मज ॥ ४० ॥ इति श्रीपद्मपुराणेभूमिखंडेवेनोपाख्यानेमातापितृतीर्थवर्णनेययातिचरित्रेएकोनाशीतितमोऽध्यायः ॥ ७९ ॥
पिप्पलउवाच ॥ कामकन्यांयदाराजाउपयेमेद्विजोत्तम ॥ किंचक्रातेतदातेद्वेपूर्वभार्येसुपुण्यके ॥ १ ॥ देवयानीमहाभागाशर्मिष्ठावार्षपर्वणी ॥
तयोश्चरित्रंतत्सर्वंकथयस्वममाग्रतः ॥ २ ॥ सुकर्मोवाच ॥ यदानीताकामकन्यास्वगृहंतेनभूभुजा ॥ अत्यर्थंस्पर्धतेसातुदेवयानीमनास्विनी ॥ ३ ॥
तस्यार्थेतुसुतौशप्तौक्रोधेनाकुलितात्मना ॥ शर्मिष्ठांचसमाहूयशब्दंचक्रेयशस्विनी ॥ ४ ॥ रूपेणतेजसादानैःसत्यपुण्यव्रतैस्तथा ॥ शर्मिष्ठादे
वयानीचस्पर्धेतेस्मतयासह ॥ ५ ॥ दुष्टभावंतयोश्चापिसाऽज्ञासीत्कामजातदा ॥ राज्ञेसर्वंतयाविप्रकथितंतत्क्षणादिह ॥ ६ ॥ अथक्रुद्धोमहाराजः
समाहूयाब्रवीद्यदुम् ॥ शर्मिष्ठावध्यतांगत्वाशुक्रपुत्रीतथापुनः ॥ ७ ॥ सुप्रियंकुरुमेवत्सयदिश्रेयोहिमन्यसे ॥ एवमाकर्ण्यतत्तस्यपितुर्वाक्यंयदुस्त
दा ॥ ८ ॥ प्रत्युवाचनृपेंद्रंतंपितरंप्रतिमानद ॥ नाहंतुघातयेतातमातरौदोषवर्जिते ॥ ९ ॥ मातृघातेमहादोषःकथितोवेदपंडितैः ॥ तस्माद्घातं
महाराजएतयोर्नकरोम्यहम् ॥ १० ॥ दोषाणांतुसहस्रेणमातालिप्तायदाभवेत् ॥ भगिनीचमहाराजदुहिताचतथापुनः ॥ ११ ॥ पुत्रैर्वाभ्रातृभिश्चै
वनैववध्याभवेत्कदा ॥ एवंज्ञात्वामहाराजमातरौनैवघातये ॥ १२ ॥ यदोर्वाक्यंतदाश्रुत्वाराजाक्रुद्धोबभूवह ॥ शशापतंसुतंपश्चाद्ययातिःपृथिवी
पतिः ॥ १३ ॥ यस्मादाज्ञाहतात्वद्यत्वयापापिसमोपिहि ॥ मातुरंशंभजस्वत्वंमच्छापकलुषीकृतः ॥ १४ ॥ एवमुक्त्वायदुंपुत्रंययातिःपृथिवीपतिः ॥
पुत्रंशप्त्वामहाराजस्तयासार्द्धंमहायशाः ॥ १५ ॥ रमतेसुखभोगेनविष्णोर्ध्यानेनतत्परः ॥ अश्रुबिंदुमतीसाचतेनसार्द्धंसुलोचना ॥ १६ ॥ बुभुजे
चारुसर्वांगीपुण्यान्भोगान्मनोनुगान् ॥ एवंकालोगतस्तस्यययातेस्तुमहात्मनः ॥ १७ ॥ अक्षयानिर्जराःसर्वाअपरास्तुप्रजास्तथा ॥ सर्वेलोकामहाभा
गविष्णुध्यानपरायणाः ॥ १८ ॥ तपसासत्यभावेनविष्णोर्ध्यानेनपिप्पल ॥ सर्वेलोकामहाभागसुखिनःसाधुसेवकाः ॥ १९ ॥ इति श्रीपद्मपुराणेभूमिखं
डेवेनोपाख्यानेमातापितृतीर्थवर्णनेययातिचरित्रेऽशीतितमोऽध्यायः ॥ ८० ॥ सुकर्मोवाच ॥ यथेंद्रोसौमहाप्राज्ञःसदाभीतोमहात्मनः ॥ ययातेर्विक्रमं
दृष्ट्वादानपुण्यादिकंबहु ॥ १ ॥ मेनकांप्रेषयामासअप्सरांदूतकर्मणि ॥ गच्छभद्रेमहाभागेममादेशंवदस्वहि ॥ २ ॥ कामकन्यामितोगत्वादेवराजव
चोवद ॥ येनकेनाप्युपायेनराजानंत्वमिहानय ॥ ३ ॥ एवंश्रुत्वागतासाचमेनकातत्रप्रेषिता ॥ समाचष्टतुतत्सर्वंदेवराजस्यभाषितम् ॥ ४ ॥ एवमुक्ता

---

१ वीर्यैः इ० पा० । २ मातुलसुतां भजस्व इ० पा० ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

गतासाचमेनकातत्प्रचोदिता ॥ गतायांमेनकायांतुरतिपुत्रीमनस्विनी ॥ ५ ॥ राजानंधर्मसंकेतंप्रत्युवाचयशस्विनी ॥ राजंस्त्वयाहमानीतासत्यवा
क्येनवैपुरा ॥ ६ ॥ स्वकरश्चांतरेदत्तोभवनंचसमाहृता ॥ यद्यद्ददाम्यहंराजंस्तत्तत्कार्यंहिवैत्वया ॥ ७ ॥ तदेवंहित्वयावीरनकृतंभाषितंमम ॥ त्वामे
वंतुपरित्यक्ष्येयास्यामिपितृमंदिरम् ॥ ८ ॥ राजोवाच ॥ यथोक्तंहित्वयाभद्रेतत्तेकर्त्तानसंशयः ॥ असाध्यंतुपरित्यज्यसाध्यंदेविवदस्वमे ॥ ९ ॥ अश्रु
विंदुमत्युवाच ॥ एतदर्थंमहीकांतभवानिहमयावृतः ॥ सर्वलक्षणसंपन्नःसर्वधर्मसमन्वितः ॥ १० ॥ सर्वसाध्यमितिज्ञात्वासर्वधर्तारमेवच ॥ कर्त्तारंसर्व
धर्माणांस्रष्टारंपुण्यकर्मणाम् ॥ ११ ॥ त्रैलोक्यसाधकंज्ञात्वात्रैलोक्येऽप्रतिमंचवै ॥ विष्णुभक्तमहंजानेवैष्णवानांमहावरम् ॥ १२ ॥ इत्याशयामयाभर्त्ताभ
वानंगीकृतःपुरा ॥ यस्यविष्णुप्रसादोऽस्तिससर्वत्रपरिव्रजेत् ॥ १३ ॥ दुर्लभंनास्तिराजेंद्रत्रैलोक्येसचराचरे ॥ सर्वेष्वेवसुलोकेषुविद्यतेतवसुव्रत ॥ १४ ॥
विष्णोश्चैवप्रसादेनगगनेगतिरुत्तमा ॥ मर्त्यलोकंसमासाद्यत्वयैववसुधाधिप ॥ १५ ॥ जरापलितहीनास्तुमृत्युहीनाजनाःकृताः ॥ गृहद्वारेषुसर्वेषुमर्त्या
नांचनरर्षभ ॥ १६ ॥ कल्पद्रुमाअनेकाश्चत्वयैवपरिकल्पिताः ॥ येषांगृहेषुमर्त्यानांसुनयःकामधेनवः ॥ १७ ॥ त्वयैवप्रेषिताराजन्स्थिरीभूताःसदाकृ
ताः ॥ सुखिनःसर्वकामैश्चमानवाश्चत्वयाकृताः ॥ १८ ॥ गृहैकमध्येसाहस्रंकुलीनानांप्रदृश्यते ॥ एवंवंशविवृद्धिश्चमानवानांत्वयाकृता ॥ १९ ॥ यमस्या
पिविरोधेनइंद्रस्यचनरोत्तम ॥ व्याधिपापविहीनस्तुमर्त्यलोकस्त्वयाकृतः ॥ २० ॥ स्वतेजसाहंकारेणस्वर्गरूपंतुभूतलम् ॥ दर्शितंहिमहाराजत्वत्समो
नास्तिभूपतिः ॥ २१ ॥ नरोनैवप्रसूतोहिनोत्पत्स्यतिभवादृशः ॥ भवंतमित्यहंजानेसर्वधर्मप्रभाकरम् ॥ २२ ॥ तस्मान्मयाकृतोभर्त्तावदस्वैवंममाग्र
तः ॥ नर्ममुक्त्वानृपेंद्रत्वंवदसत्यंममाग्रतः ॥ २३ ॥ यदितेसत्यमस्तीहधर्ममस्तिनराधिप ॥ देवलोकेषुमेनास्तिगगनेगतिरुत्तमा ॥ २४ ॥ सत्यंत्य
क्त्वायदाचत्वंनैवस्वर्गंगमिष्यसि ॥ तदाकूटंतववचोभविष्यतिनसंशयः ॥ २५ ॥ पूर्वकृतंहियच्छ्रेयोभस्मीभूतंभविष्यति ॥ राजोवाच ॥ सत्यमुक्तंत्वया
भद्रेसाध्यासाध्यंनचास्तिमे ॥ २६ ॥ सर्वसाध्यंसुलोकंमेसुप्रसादाज्जगत्पते ॥ स्वर्गेदेवियतोनैमितत्रमेकारणंशृणु ॥ २७ ॥ आगंतुंतुनदास्यंतिलोकेमर्त्यं
चदेवताः ॥ ततोमेमानवाःसर्वेप्रजाःसर्वावरानने ॥ २८ ॥ मृत्युयुक्ताभविष्यंतिमयाहीनानसंशयः ॥ गंतुंस्वर्गंनवांच्छामिसत्यमुक्तंवरानने ॥ २९ ॥
॥ देव्युवाच ॥ लोकान्दृष्ट्वामहाराजआगमिष्यसिवैपुनः ॥ पूरयस्वममाद्यत्वंजातांश्रद्धांमहातुलाम् ॥ ३० ॥ ॥ राजोवाच ॥ सर्वमेवंकरि
ष्यामियत्त्वयोक्तंनसंशयः ॥ समालोक्यमहातेजाययातिर्नहुषात्मजः ॥ ३१ ॥ एवमुक्त्वाप्रियांराजाचिंतयामासवैतदा ॥ अंतर्जलचरो
मत्स्यःसोपिजालेनबध्यते ॥ ३२ ॥ मरुत्समानवेगोपिमृगःप्राप्नोतिबंधनम् ॥ योजनानांसहस्रस्थमामिषंवीक्षतेखगः ॥ ३३ ॥ सकंठ

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

लग्नपाशंचनपश्येद्दैवमोहितः ॥ कालःसमविषमकृत्कालःसन्मानहानिदः ॥ ३४ ॥ परिभावकरःकालोयत्रकुत्रापितिष्ठतः ॥ नरंकरोति
दातारंयाचितारंचवैपुनः ॥ ३५ ॥ भूतानिस्थावरादीनिदिविवायदिवाभुवि ॥ सर्वंकलयतेकालःकालोह्येकइदंजगत् ॥ ३६ ॥ अनादिनिधनोधाताजग
तःकारणंपरम् ॥ लोकान्कालःसपचतिवृक्षेफलमिवाहितम् ॥ ३७ ॥ नमंत्रानतपोदानंनमित्राणिनबांधवाः॥ शक्नुवंतिपरित्रातुंनरंकालेनपीडितम् ॥ ३८ ॥
त्रयःकालकृताःपाशाःशक्यंतेनातिवर्तितुम् ॥ विवाहोजन्ममरणंयदायत्रतुयेनच ॥ ३९ ॥ यथाजलधराव्योम्निभ्राम्यंतेमातरिश्वना ॥ तथेदंकर्मयुक्तेनका
लेनभ्राम्यतेजगत् ॥ ४० ॥ सुकर्मोवाच ॥ कालोऽयंकर्मयुक्तस्तुयोनरैःसमुपासितः ॥ कालस्तुप्रेरयेत्कर्मनतंकालःकरोतिसः ॥ ४१ ॥ उपद्रवाघात
दोषाःसर्पाश्चव्याधयस्ततः ॥ सर्वेकर्मनियुक्तास्तेप्रचरंतिचमानुषे ॥ ४२ ॥ सुखस्यहेतवोयेचउपायाःपुण्यमिश्रिताः ॥ तेसर्वेकर्मसंयुक्तानपश्येयुःशुभा
शुभम् ॥ ४३ ॥ कर्मदायदिवालोकेकर्मसंबंधिबांधवाः ॥ कर्माणिचोदयंतीहपुरुषंसुखदुःखयोः ॥ ४४ ॥ सुवर्णंरजतंवापियथारूपंविनिश्चितम् ॥ तथानि
बध्यतेजंतुःस्वकर्मणिवशानुगः ॥ ४५ ॥ पंचैतानीहसृज्यंतेगर्भस्थस्यैवदेहिनः ॥ आयुःकर्मचवित्तंचविद्यानिधनमेवच ॥ ४६ ॥ यथामृतपिंडतःकर्ता
कुरुतेयद्यदिच्छति ॥ तथापूर्वकृतंकर्मकर्तारमनुगच्छति ॥ ४७ ॥ देवत्वमथमानुष्यंपशुत्वंपक्षितातथा ॥ तिर्यक्त्वंस्थावरत्वंचप्राप्यतेचस्वकर्म
भिः ॥ ४८ ॥ सएवतंत्तथाभुंक्तेनित्यंविहितमात्मना ॥ आत्मनाविहितंदुःखंचात्मनाविहितंसुखम् ॥ ४९ ॥ गर्भशय्यामुपादायभुंजतेपूर्वदैहिकम् ॥ सं
त्यजंतिस्वकंकर्मनक्वचित्पुरुषाभुवि ॥ ५० ॥ बलेनप्रज्ञयावापिसमर्थाःकर्तुमन्यथा ॥ सुकृतान्युपभुंजंतिदुःखानिचसुखानिच ॥ ५१ ॥ हेतुंप्राप्यनरोनि
त्यंकर्मबंधैस्तुबध्यते ॥ यथाधेनुसहस्रेषुवत्सोविंदतिमातरम् ॥ ५२ ॥ तथाशुभाशुभंकर्मकर्तारमनुगच्छति ॥ उपभोगादृतेयस्यनाशएवनविद्यते ॥ ५३ ॥
प्राक्तनंबंधनंकर्मकोन्यथाकर्तुमर्हति ॥ सुशीघ्रमपिधावंतंविधानमनुधावति ॥ ५४ ॥ शेतेसहशयानेनपुराकर्मयथाकृतम् ॥ उपतिष्ठतितिष्ठंतंगच्छंतमनु
गच्छति ॥ ५५ ॥ करोतिकुर्वतःकर्मच्छायेवानुविधीयते ॥ यथाछायातपौनित्यंसुसंबद्धौपरस्परम् ॥ ५६ ॥ तद्वत्कर्मचकर्ताचसुसंबद्धौपरस्परम् ॥
ग्रहारोगाविषाःसर्पाःशाकिन्योराक्षसास्तथा ॥ ५७ ॥ पीडयंतिनरंपश्चात्पीडितंपूर्वकर्मणा ॥ येनयत्रोपभोक्तव्यंसुखंवादुःखमेववा ॥ ५८ ॥ सतत्रबद्धार
ज्ज्वावैबलाद्दैवेननीयते ॥ दैवःप्रभुर्हिभूतानांसुखदुःखोपपादने ॥ ५९ ॥ अन्यथाचिंत्यतेकर्मजाग्रतास्वपतापिवा ॥ अन्यथासतथाप्राज्ञदैवएवंजिघांसति ॥
॥ ६० ॥ शस्त्राग्निविषदुर्गेभ्योरक्षितव्यंचरक्षति ॥ अरक्षितंभवेत्सत्यंतदेवंदैवरक्षितम् ॥ ६१ ॥ दैवेननाशितंयत्तुतस्यरक्षानदृश्यते ॥ यथापृथिव्यांबीजा

१ यथाकृतं तथा भुंक्ते नित्यं विहितमात्मना । इ० पा० ।

नि[1]उप्तानिचधनानिच ॥ ६२ ॥ तथैवात्मनिकर्माणितिष्ठंतिप्रभवंतिच ॥ तैलक्षयाद्यथादीपोनिर्वाणमधिगच्छति ॥ ६३ ॥ कर्मक्षयात्तथाजंतुःशरीरान्नाशमृ
च्छति ॥ कर्मक्षयात्तथामृत्युस्तत्त्वविद्भिरुदाहृतः ॥६४॥ विविधाःप्राणिनस्तस्यमृत्योरोगाश्चहेतवः ॥ तथाममविपाकोयंपूर्वंकृतस्यनान्यथा ॥ ६५ ॥ सं
प्राप्तोनात्रसंदेहःस्त्रीरूपोऽयंनसंशयः ॥ क्रमेगेहंसमायातानाटकानटनर्तकाः ॥ ६६ ॥ तेषांसंगप्रसंगेनजरादेहंसमाश्रिता ॥ सर्वंकर्मकृतंमन्येयन्मेसं
भावितंध्रुवम् ॥ ६७ ॥ तस्मात्कर्मप्रधानंचउपायाश्चनिरर्थकाः ॥ पुरावैदेवराजेनमदर्थेदूतसत्तमः ॥ ६८ ॥ प्रेषितोमातलिर्नामनकृतंतस्यतद्वचः ॥ तस्य
कर्मविपाकोऽयंदृश्यतेसांप्रतंमम ॥ ६९ ॥ इतिचिंतापरोभूत्वादुःखेनमहतान्वितः ॥ यद्यस्याहिवचःप्रीत्यानकरोमिहिसर्वथा ॥ ७० ॥ सत्यधर्मावुभावे
तौयास्यतस्तौनसंशयः ॥ स[3]दृशंचसमायातंयद्दृष्टंममकर्मणा ॥ ७१ ॥ भविष्यतिनसंदेहोदैवोहिदुरतिक्रमः ॥ एवंचिंतापरोभूत्वाययातिःपृथिवीप
तिः ॥ ७२ ॥ कृष्णंक्लेशापहंदेवंजगामशरणंहरिम् ॥ ध्यात्वानत्वाततःस्तुत्वामनसामधुसूदनम् ॥ ७३ ॥ त्राहिमांशरणंप्राप्तस्त्वामहंकमलाप्रिय ॥ ७४ ॥
इति श्रीपद्मपुराणेभूमिखंडेवेनोपाख्यानेमातापितृतीर्थवर्णनेययातिचरित्रेएकाशीतितमोऽध्यायः ॥८१॥सुकर्मोवाच॥एवंचिंतयतेयावद्राजापरमधार्मिकः॥
तावत्प्रोवाचसादेवीरतिपुत्रीवरानना ॥ १ ॥ किमुचिंतयसेराजंस्त्वमिहैवमहामते ॥ प्रायेणापिस्त्रियःसर्वाश्चपलाःस्युर्नसंशयः ॥ २ ॥ नाहंचापल्यभावे
नत्वामेवंप्रविचालये ॥ नाहंहिकारयाम्यद्यभवत्पार्श्वेनृपोत्तम ॥ ३ ॥ अन्यस्त्रियोयथालोकेचपलत्वाद्वदंतिच ॥ अकार्यंराजराजेंद्रलोभान्मोहाचलंप
टाः ॥ ४ ॥ लोकानांदर्शनार्थैवजाताश्रद्धाममोरसि ॥ देवानांदर्शनंपुण्यंदुर्लभंहिसुमानुषैः ॥ ५ ॥ तेषांचदर्शनंराजन्कारयामिवदस्वमे ॥ दोषंपापकरंय
त्तुमत्संगादिहचेद्भवेत् ॥ ६ ॥ एवंचिंतयसेदुःखंयथान्यःप्राकृतोजनः ॥ महाभयाद्यथाभीतोमोहगर्तेगतोयथा ॥ ७ ॥ त्यजचिंतांमहाराजनगंतव्यंत्वयादि
वि ॥ येनतेजायतेदुःखंतन्नकार्यंमयाकदा ॥ ८ ॥ एवमुक्तस्तथाराजातामुवाचवराननाम् ॥ चिंतितंयन्मयादेवितच्छृणुष्वाहिसांप्रतम् ॥ ९ ॥ मानभंगो
मयादृष्टोनैवस्वस्यमनःप्रिये ॥ मयिस्वर्गंगतेकांतेप्रजादीनाभविष्यति ॥ १० ॥ त्रासयिष्यतिदुष्टात्मायमस्तुव्याधिभिःप्रजाः ॥ त्वयासार्धंप्रयास्यामिस्व
र्गलोकंवरानने ॥११॥ एवमाभाष्यतांराजासमाहूयसुतोत्तमम् ॥ पूरुंतंसर्वधर्मज्ञंजराद्युक्तंमहामतिम् ॥१२॥ एह्येहिसर्वधर्मज्ञधर्मंजानासिनिश्चितम् ॥ ममा
ज्ञयाहिधर्मात्मन्धर्मःसंपालितस्त्वया ॥ १३ ॥ जरामेदीयतांताततारुण्यंगृह्यतांपुनः ॥ राज्यंकुरुममेदंत्वंसकोशबलवाहनम् ॥ १४ ॥ आसमुद्रांप्रभुंक्ष्व
त्वंरत्नपूर्णांवसुंधराम् ॥ मयादत्तांमहाभागसग्रामवनपत्तनाम् ॥ १५ ॥ प्रजानांपालनंपुण्यंकर्तव्यंचसदानघ ॥ दुष्टानांशासनंनित्यंसाधूनांपरिपाल

१ अन्नानि च धनानि च । इ० पा० । २ दैवसंज्ञकः इ० पा० । ३ साध्यं चैव समायातम् इ० पा० ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

नम् ॥ १६ ॥ कर्तव्यंचत्वयावत्सधर्मंशास्त्रप्रमाणतः ॥ ब्राह्मणानांमहाभागविधिनापिस्वकर्मणा ॥ १७ ॥ भक्त्याचपालनंकार्यंयस्मात्पूज्याजगत्त्रये ॥
पंचमेसप्तमेघस्त्रेकोशंपश्यविपश्चितः ॥ १८ ॥ बलंचनित्यंसंपूज्यंप्रसादधनभोजनैः ॥ चारचक्षुर्भवस्वत्वंनित्यंदानपरोभव ॥ १९ ॥ भवस्वनियतो
मंत्रेसदागोप्यःसुपंडितैः ॥ नियतात्माभवस्वत्वंमागच्छमृगयांसुत ॥ २० ॥ विश्वासःकस्यनोकार्यःस्त्रीषुकोशेमहाबले ॥ पात्राणांत्वंतुसर्वेषां
कलानांकुरुसंग्रहम् ॥ २१ ॥ यजयज्ञैर्हृषीकेशंपुण्यात्माभवसर्वदा ॥ प्रजानांकंटकान्सर्वान्मर्दयस्वदिनेदिने ॥ २२ ॥ प्रजानांवांछितंसर्वमर्पयस्व
दिनेदिने ॥ प्रजासौख्यंप्रकर्तव्यंप्रजाःपोषयपुत्रकं ॥ २३ ॥ स्वकोवंशःप्रकर्तव्यःपरदारेषुमाकृथाः ॥ मतिंदुष्टांपरस्वेषुपूर्वानन्वेहिस
र्वदा ॥ २४ ॥ वेदानांहिसदाचिंताशास्त्राणांहिचसर्वदा ॥ कुरुष्वैवंसदावत्सशस्त्राभ्यासरतोभव ॥ २५ ॥ संतुष्टःसर्वदावत्सस्वशय्यानिरतोभव ॥ गज
स्यवाजिनोभ्यासंस्यंदनस्यचसर्वदा ॥ २६ ॥ एवमादिश्यतंपुत्रमाशीर्भिरभिनंद्यच ॥ स्वहस्तेनचसंस्थाप्यकरेदत्तंस्वमायुधम् ॥ २७ ॥ स्वांजरांतु
समागृह्यदत्त्वातारुण्यमस्यच ॥ गंतुकामस्ततःस्वर्गंययातिःपृथिवीपतिः ॥ २८ ॥ इति श्रीपद्मपुराणेभूमिखंडेवेनोपाख्यानेमातापितृतीर्थवर्णनेयया
तिचरित्रेद्व्यशीतितमोऽध्यायः ॥ ८२ ॥ सुकर्मोवाच ॥ समाहूयप्रजाःसर्वाद्वीपानांवसुधाधिपः ॥ हर्षेणमहताविष्टइदंवचनमब्रवीत् ॥ १ ॥ इंद्रलोकं
ब्रह्मलोकंरुद्रलोकमतःपरम् ॥ वैष्णवंसर्वपापघ्नंप्राणिनांगतिदायकम् ॥ २ ॥ व्रजाम्यहंनसंदेहोह्यनयासहसत्तमाः ॥ ब्राह्मणाःक्षत्रियावैश्याःसशूद्राश्चप्रजा
मम ॥ ३ ॥ सुखेनापिसकुटुंबैःस्थातव्यंतुमहीतले ॥ पूरुरेषमहाभागोभवतांपालकस्त्विह ॥ ४ ॥ स्थापितोस्तिमयालोकाराजाधीरःसदंडकः ॥ एव
मुक्तास्तुताःसर्वाःप्रजाराजानमब्रुवन् ॥ ५ ॥ श्रूयतेसर्ववेदेषुपुराणेषुनृपोत्तम ॥ धर्मएवंयतोलोकेनदृष्टःकेनवैपुरा ॥ ६ ॥ दृष्टोस्माभिरसौधर्मोदर्शा
गःसत्यवल्लभः ॥ सोमवंशसमुत्पन्नोनहुषस्यमहागृहे ॥ ७ ॥ हस्तपादमुखैर्युक्तःसर्वाचारप्रचारकः ॥ ज्ञानविज्ञानसंपन्नःपुण्यानांचमहानिधिः ॥ ८ ॥
गुणानांहिमहाराजआकरःसत्यपंडितः ॥ कुर्वंतिचमहाधर्मंसत्यवंतोमहौजसः ॥ ९ ॥ तंधर्मं[2]दृष्टवंतःस्मभवंतंकामरूपिणम् ॥ भवंतंकामकर्तार
मीदृशंसत्यवादिनम् ॥ १० ॥ कर्मणात्रिविधेनापिवयंत्यक्तुंनशक्नुमः ॥ यत्रत्वंतत्रगच्छामःसुसुखंपुण्यमेवच ॥ ११ ॥ नरकेपिभवान्यत्रवयंतत्र
नसंशयः ॥ किंदारैर्धनभोगैश्चकिंजीवैर्जीवितेनच ॥ १२ ॥ त्वांविनासुमहाराजतेननास्त्यत्रकारणम् ॥ त्वयैवसहराजेंद्रवयंयास्यामनान्यथा ॥ १३ ॥
एवंश्रुत्वावचस्तासांप्रजानांपृथिवीपतिः ॥ हर्षेणमहताविष्टःप्रजावाक्यमुवाचह ॥ १४ ॥ आगच्छंतुमयासार्द्धंसर्वेलोकाःसुपुण्यकाः ॥ नृपोरथंसमारुह्यतथा

१ स्वासने नृपसत्तमः । इ० पा० ।   २ नाधिकं दृष्टमस्माभिर्भवतः कामरूपिणः । इ० पा० ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

वैकामकन्यया ॥ १५ ॥ रथेनहंसवर्णेनचंद्रबिंबानुकारिणा ॥ चामरैर्व्यजनैश्चापिवीज्यमानोगतव्यथः ॥ १६ ॥ केतुनातेनपुण्येनशुभ्रेणापिमहीयसा ॥
शोभमानोयथादेवोदेवराजःपुरंदरः ॥ १७ ॥ ऋषिभिःस्तूयमानस्तुवंदिभिश्चारणैस्तथा ॥ प्रजाभिःस्तूयमानश्चययातिर्नहुषात्मजः॥ १८ ॥ प्रजाःसर्वा
स्ततोयानैःसमायातानरेश्वरम् ॥ गजैरश्वैरथैश्चान्यैःप्रस्थिताश्चदिवंप्रति ॥ १९ ॥ ब्राह्मणाःक्षत्रियावैश्याःशूद्राश्चान्येपृथग्जनाः ॥ सर्वेचवैष्णवालोकाविष्णु
ध्यानपरायणाः ॥ २० ॥ तेषांतुकेतवःशुक्लाहेमदंडैरलंकृताः ॥ शंखचक्रांकिताःसर्वेसदंडाःसपताकिनः ॥ २१ ॥ प्रजावृंदेषुभासंतेपताकामारुतेरिताः॥
दिव्यमालाधरास्सर्वेशोभितास्तुलसीदलैः ॥२२॥ दिव्यचंदनदिग्धांगादिव्यगंधानुलेपनाः ॥ दिव्यवस्त्रकृताशोभादिव्याभरणभूषिताः ॥२३॥ सर्वेलोकाः
[1]सुरूपास्तेराजानमुपजग्मिरे ॥ प्रजाशतसहस्राणिलक्षकोटिशतानिच ॥ २४ ॥ अर्वखर्वसहस्राणितेजनाःप्रतिजग्मिरे ॥ तेतुराज्ञासमंसर्वेवैष्णवाःपुण्यका
रिणः ॥ २५ ॥ विष्णुध्यानपराःसर्वेजपदानपरायणाः ॥ सुकर्मोवाच ॥ एवंतेप्रस्थिताःसर्वेहर्षेणमहतान्विताः ॥ २६ ॥ पूरुंपुत्रंमहाराजस्वराज्ये
परिषिच्यतम् ॥ ऐंद्रंलोकंजगामाथययातिःपृथिवीपतिः ॥ २७ ॥ तेजसातस्यपुण्येनधर्मेणतपसातदा ॥ तेजनाःप्रस्थिताःसर्वेवैष्णवंलोकमुत्तम
म् ॥ २८ ॥ ततोदेवाःसगंधर्वाःकिन्नराश्चारणास्तथा ॥ सहितादेवराजेनआगताःसंमुखंतदा ॥ २९ ॥ तस्यैवापिनृपेंद्रस्य[2]पूजयंतोनृपोत्तम ॥
इंद्रउवाच ॥ स्वागतंतेमहाराजममगेहंसमाविश ॥ ३० ॥ अत्रभोगान्प्रभुंक्ष्वत्वंदिव्यान्कामान्मनोऽनुगान् ॥ राजोवाच ॥ सहस्राक्षमहाप्राज्ञ
तवपादांबुजद्वयम् ॥ ३१ ॥ नमस्करोम्यहंदेवब्रह्मलोकंव्रजाम्यहम् ॥ देवैःसंस्तूयमानश्चब्रह्मलोकंजगामह ॥ ३२ ॥ पद्मयोनिर्महातेजाःसार्धं
मुनिवरैस्तदा॥आतिथ्यंचचकारास्यपाद्यार्घादिसुविष्टरैः ॥३३॥ उवाचविष्णुलोकंहिप्रयाहित्वंस्वकर्मणा ॥ एवमाभाषितेधात्राजगामशिवमंदिरम् ॥३४॥
चक्रेआतिथ्यपूजांचउमयासहशंकरः॥तस्यैवापिनृपेंद्रस्यराजानमिदमब्रवीत्॥३५॥कृष्णभक्तोसिराजेंद्रममापिसुप्रियोभवान्॥ ततोययातेराजेंद्रवसत्वंमम
मंदिरम् ॥ ३६ ॥ सर्वान्भोगान्प्रभुंक्ष्वत्वंदुःखप्राप्यान्हिमानुषैः ॥ अंतरंनास्तिराजेंद्रममविष्णोर्नसंशयः ॥३७॥ योसौविष्णुस्वरूपेणसवैरुद्रोनसंशयः ॥ यो
रुद्रोविद्यतेराजन्सचविष्णुःसनातनः ॥ ३८ ॥ उभयोरंतरंनास्तितस्माच्चैववदाम्यहम् ॥ विष्णुभक्तस्यपुण्यस्यस्थानमेवददाम्यहम् ॥ ३९ ॥ तस्माद
त्रमहाराजस्थातव्यंहित्वयानघ ॥ एवमुक्तःशिवेनापिययातिर्हरिवल्लभः ॥ ४० ॥ भक्त्याप्रणम्यदेवेशंशंकरंनतकंधरः ॥ एतत्सर्वंमहादेवत्वयोक्तमिहसां
प्रतम् ॥ ४१ ॥ युवयोरंतरंनास्तिएकामूर्तिर्द्विधा[3]भवत् ॥ वैष्णवंगंतुमिच्छामिपादौतवनमाम्यहम् ॥ ४२ ॥ एवमस्तुमहाराजगच्छलोकंतुवैष्णवम् ॥

१ सरमास्ते इ० पा० । २ तस्य नृपेंद्रस्य पूजयंतस्तं नृपेंद्रं पूजयंत इति कर्मणि षष्ठी । ३ त्रिधा इ० पा० ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

समादिष्टःशिवेनापिप्रतस्थेवसुधाधिपः ॥४३॥ पृथ्वीशस्तैर्महापुण्यैर्वैष्णवैर्विष्णुवल्लभैः॥नृत्यमानैस्ततस्तैस्तुपुरतस्तस्यभूपतेः ॥४४॥ शंखशब्दैःसुपा
पद्मैःसिंहनादैःसुपुष्कलैः ॥ जगामनिःस्वनैराजापूज्यमानःसुचारणैः ॥ ४५ ॥ सुस्वरैर्गीयमानस्तुपाठकैःशास्त्रकोविदैः ॥ गायंतिपुरतस्तस्यगंधर्वागीतत
त्पराः ॥ ४६ ॥ ऋषिभिःस्तूयमानश्चदेववृंदैःसमन्वितैः ॥ अप्सरोभिःसुरूपाभिःसेव्यमानःसनाहुषिः ॥ ४७ ॥ गंधर्वैःकिन्नरैःसिद्धैश्चारणैःपुण्यमंगलैः ॥
साध्यैर्विद्याधरैराजामरुद्भिर्वसुभिस्तथा ॥ ४८ ॥ रुद्रैश्चादित्यवर्गैश्चलोकपालैर्दिगीश्वरैः ॥ स्तूयमानोमहाराजस्त्रैलोक्येनसमंततः ॥ ४९ ॥ ददर्शवैष्णवं
लोकमनौपम्यमनामयम् ॥ विमानैःकांचनैराजन्सर्वशोभासमाविलैः ॥ ५० ॥ हंसकुंदेंदुधवलैर्विमानैरुपशोभितैः ॥ प्रासादैःशतभौमैश्चमेरुमंदरसं
निभैः ॥ ५१ ॥ शिखरैरुल्लिखद्भिश्चस्वर्व्योमहाटकान्वितैः ॥ जाज्वल्यमानैःकलशैःशोभतेसुपुरोत्तमम् ॥ ५२ ॥ तारागणैर्यथाकाशंतेजःश्रियाप्रकाशते ॥
प्रज्वलत्तेजोज्वालाभिर्लोचनैरिवलोकते ॥५३॥ नानारत्नैर्हरैर्लोकंःप्रहसद्दशनैरिव ॥ समाह्वयतितान्पुण्यान्वैष्णवान्विष्णुवल्लभान् ॥ ५४ ॥ ध्वजव्याजेन
राजेंद्रचलिताग्रैःसुपल्लवैः ॥ श्वसनांदोलितैस्तैश्चध्वजाग्रैश्चमनोहरैः ॥ ५५ ॥ हेमदंडैश्चघंटाभिःसर्वत्रसमलंकृतम् ॥ सूर्यतेजःप्रकाशैश्चगोपुराट्टालकै
स्ततः ॥ ५६ ॥ गवाक्षैर्जालमालैश्चवातायनमनोहरैः ॥ प्रतोलीनांप्रकाशैश्चप्राकारैर्हैमरूपकैः ॥ ५७ ॥ तोरणैःसुपताकाभिर्नानाशब्दैःसुमंगलैः ॥ कल
शाग्रैश्चक्रबिंबैरविबिंबसमप्रभैः ॥ ५८ ॥ सुभोगैःशतकक्षैश्चनिर्जलांबुदसन्निभैः ॥ दंडच्छत्रसमाकीर्णैःकलशैरुपशोभितैः ॥ ५९ ॥ प्रावृट्कालांबुदाका
रैर्मंदिरैरुपशोभितैः ॥ कलशैः शोभमानैस्तैर्ऋक्षैर्द्यौरिवभूतलम् ॥ ६० ॥ दंडजालपताकाभिर्ऋक्षजालसमप्रभैः ॥ तादृशैःस्फाटिकाकारैःकांतिशंखेंदु
सन्निभैः ॥ ६१ ॥ हेमप्रासादसंबाधैर्नानाधातुमयैस्ततः ॥ विमानैरर्बुदसंख्यैःशतकोटिसहस्रकैः ॥ ६२ ॥ सर्वभोगयुतैश्चैवशोभतेहरिपत्तनम् ॥ यैःसमारा
धितोदेवःशंखचक्रगदाधरः ॥ ६३ ॥ तेप्रसादात्तस्यतेषुनिवसंतिगृहेषुच ॥ सर्वपुण्येषुदिव्येषुभोगाढ्येषुचमानवाः ॥ ६४ ॥ वैष्णवाःपुण्यकर्माणोनिर्धूता
शेषकल्मषाः ॥ एवंविधैर्गृहैःपुण्यैःशोभितंविष्णुमंदिरम् ॥ ६५ ॥ नानावृक्षैःसमाकीर्णवनैश्चंदनशोभितैः ॥ सर्वकामफलैराजन्सर्वत्रसमलंकृतम् ॥ ६६ ॥
वापीकुंडतडागैश्चसारसैरुपशोभितैः ॥ हंसकारंडवाकीर्णैःकल्हारैरुपशोभितैः ॥ ६७ ॥ शतपत्रैर्महापद्मैःपद्मोत्पलविराजितैः ॥ कनकोत्पलवर्णैश्चसरो
भिश्चविराजते ॥ ६८ ॥ वैकुंठंसर्वशोभाढ्यंदेवोद्यानैरलंकृतम् ॥ दिव्यशोभासमाकीर्णंवैष्णवैरुपशोभितम् ॥ ६९ ॥ वैकुंठंददृशेराजामोक्षस्थानमनुत्तम
म् ॥ देववृंदैःसमाकीर्णंययातिर्नहुषात्मजः ॥ ७० ॥ प्रविवेशपुरंरम्यंसर्वदाहविवर्जितम् ॥ ददृशेसर्वक्लेशघ्नंनारायणमनामयम् ॥ ७१ ॥ विमानैरुपशो

१ प्रणम्यच शिवामुमाम् इ० पा० । २ घंटानादैः इ० पा० । ३ अप्सरोभिर्युतो राजा इ० पा० ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

भंतंसर्वाभरणशालिनम् ॥ पीतवाससंजगन्नाथंश्रीवत्सांकमहाद्युतिम् ॥ ७२ ॥ वैनतेयसमारूढंश्रियायुक्तंपरात्परम् ॥ सर्वेषांदेवलोकानांयोगतिःपरमे
श्वरः ॥ ७३ ॥ परमानंदरूपेणकैवल्येनविराजते ॥ सेव्यमानंमहालोकैःसुपुण्यैर्वैष्णवैर्हरिम् ॥ ७४ ॥ देववृंदैःसमाकीर्णंगंधर्वगणसेवितम् ॥ अप्सरोभि
र्महात्मानंदुःखक्लेशापहंहरिम् ॥ ७५ ॥ नारायणंननामाथस्वपत्न्यासहभूपतिः ॥ प्रणेमुर्मानवाःसर्वेवैष्णवामधुसूदनम् ॥ ७६ ॥ गतायेवैष्णवाःसर्वेसहरा
ज्ञामहामते ॥ पादांबुजद्वयंतस्यनेमुर्भक्त्यामहामते ॥ ७७ ॥ प्रणमंतंमहात्मानंराजानंदीप्ततेजसम् ॥ तमुवाचहृषीकेशस्तुष्टोऽहंतवसुव्रत ॥ ७८ ॥ वरंव
रयराजेंद्रयत्तेमनसिवर्तते ॥ तत्तेददाम्यसंदेहंमद्भक्तोसिमहामते ॥ ७९ ॥ राजोवाच ॥ यदित्वंदेवदेवेशतुष्टोसिमधुसूदन ॥ दासत्वंदेहिसततमात्मन
श्वजगत्पते ॥ ८० ॥ विष्णुरुवाच ॥ एवमस्तुमहाभागममभक्तोनसंशयः ॥ लोकेमममहाराजस्थातव्यमनयासह ॥ ८१ ॥ एवमुक्तोमहाराजो
ययातिःपृथिवीपतिः ॥ प्रसादात्तस्यदेवस्यविष्णुलोकंप्रसाधितम् ॥ ८२ ॥ निवसत्येषभूपालोवैष्णवंलोकमुत्तमम् ॥ ८३ ॥ इति श्रीपद्मपुराणे
भूमिखंडेवेनोपाख्यानेपितृतीर्थवर्णनेययातिचरित्रेययातेःस्वर्गारोहणंनामत्र्यशीतितमोऽध्यायः ॥ ८३ ॥ सुकर्मोवाच ॥ एतत्तेसर्वमाख्यातंचरित्रं
पापनाशनम् ॥ पुत्राणांतारकंदिव्यंबहुपुण्यप्रदायकम् ॥ १ ॥ प्रत्यक्षंदृश्यतेलोकेययातिचरितंश्रुतम् ॥ पूरुणाप्तंमहद्राज्यंदुर्गतिंगतवांस्तुरुः ॥ २ ॥
पितृप्रसादात्कोपाच्चयथाजातंतथापुनः ॥ पुत्राणांतारकंपुण्यंयशस्यंधनधान्यदम् ॥ ३ ॥ शापयुक्ताविमोचोभौतुरुश्चयदुरेवच ॥ पितृमातृसमंना
स्तिअभीष्टफलदायकम् ॥ ४ ॥ साभिलाषेणभावेनपितापुत्रंसमाह्वयेत् ॥ माताचपुत्रपुत्रेतितस्यपुण्यफलंशृणु ॥ ५ ॥ समाहूतोयथापुत्रःप्रया
तिमातरंप्रति ॥ योयातिहर्षसंयुक्तोगंगास्नानफलंलभेत् ॥ ६ ॥ पादप्रक्षालनंयस्तुकुरुतेचमहायशाः ॥ सर्वतीर्थफलंभुंक्तेप्रसादात्तुतयोःसुतः ॥
॥ ७ ॥ अंगसंवाहनाच्चान्यदश्वमेधफलंलभेत् ॥ भोजनाच्छादनस्नानैर्गुरुंयःपोषयेत्सुतः ॥ ८ ॥ पृथ्वीदानसमंपुण्यंतत्पुत्रेहिप्रजायते ॥ सर्वतीर्थ
मयीगंगातथामातानसंशयः ॥ ९ ॥ बहुपुण्यमयःसिंधुर्यथालोकेप्रतिष्ठितः ॥ अस्मिँल्लोकेपितातद्वत्पुराणकवयोविदुः ॥ १० ॥ सुकर्मोवाच ॥ भ्रंशते
क्रोशतेयस्तुपितरंमातरंपुनः ॥ सपुत्रोनरकंयातिरौरवाख्यंनसंशयः ॥ ११ ॥ मातरंपितरंवृद्धौगृहस्थोयोनपोषयेत्॥ सपुत्रोनरकंयातिवेदनांप्राप्नुयाद्ध्रुव
म् ॥ १२ ॥ कुत्सतेपापकर्तायोगुरुंपुत्रःसुदुर्मतिः ॥ निष्कृतिर्नैवदृष्टावैपुराणैःकविभिःकदा ॥ १३ ॥ एवंज्ञात्वाह्यहंविप्रपूजयामिदिनेदिने ॥ मातरं
पितरंनित्यंभक्त्यानमितकंधरः ॥ १४ ॥ कृत्याकृत्यंवदेच्चैवसमाहूयगुरुर्मम ॥ तत्करोम्यविचारेणशक्त्यास्वस्यचपिप्पल ॥ १५ ॥ तेनमेपरमंज्ञानंसंजातं
गतिदायकम् ॥ एतयोश्चप्रसादेनसंसारेपरिवर्तते ॥ १६ ॥ यच्चकिंचित्प्रकुर्वंतिमानवाभुविसंस्थिताः ॥ गृहस्थस्तदहंजानेयच्चस्वर्गेप्रवर्तते ॥ १७ ॥ ना

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

गानांचइहस्थोपिचारंजानामिपिप्पल ॥ एतयोश्वप्रसादाच्चत्रैलोक्यंममवश्यताम् ॥ १८ ॥ गतंविद्याधरश्रेष्ठभवानर्चतुमाधवम् ॥ विष्णुरुवाच ॥ एवंसं
चोदितस्तेनपिंप्पलोहिस्वकर्मणा ॥ १९ ॥ आनम्यतंद्विजश्रेष्ठंलज्जितोऽपिदिवंययौ ॥ सुकर्मासोऽपिधर्मात्माग़ुरुंशुश्रूषतेनृप ॥ २० ॥ एतत्तेसर्वमा
ख्यातंपितृतीर्थानुगंमया ॥ अन्यत्किंतेप्रवक्ष्यामिवदवेनमहामते ॥२१॥ इति श्रीपद्मपुराणेभूमिखंडेवेनोपाख्यानेमातापितृतीर्थमाहात्म्यवर्णनंनामचतुर
शीतितमोऽध्यायः ॥ ८४ ॥ वेनउवाच ॥ भगवन्देवदेवेशप्रसादाच्चममत्वया ॥ भार्यातीर्थंसमाख्यातंपितृतीर्थमनुत्तमम् ॥ १ ॥ मातृतीर्थंहृषीकेश
बहुपुण्यप्रदायकम् ॥ प्रसादसुमुखोभूत्वागुरुतीर्थंवदस्वमे ॥ २ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ कथयिष्याम्यहंराजन्गुरुतीर्थमनुत्तमम् ॥ सर्वपापहरंप्रोक्तंशिष्या
णांगतिदायकम् ॥ ३ ॥ शिष्याणांपरमंपुण्यंधर्मरूपंसनातनम् ॥ परंतीर्थंपरंज्ञानंप्रत्यक्षफलदायकम् ॥ ४ ॥ यस्यप्रसादाद्राजेंद्रइहैवफलमश्नुते ॥ पर
लोकेसुखंभुंक्तेयशःकीर्तिमवाप्नुयात् ॥ ५ ॥ प्रसादाद्यस्यराजेंद्रगुरोश्चैवमहात्मनः ॥ प्रत्यक्षंदृश्यतेशिष्यैस्त्रैलोक्यंसचराचरम् ॥ ६ ॥ व्यवहारंचलो
कानामाचारंनृपनंदन ॥ विज्ञानंविंदतेशिष्योमोक्षंचैवप्रयातिच ॥ ७ ॥ सर्वेषामेवलोकानांयथासूर्यःप्रकाशकः ॥ गुरुःप्रकाशकस्तद्वच्छिष्याणांगतिरु
त्तमा ॥ ८ ॥ रात्रावेवप्रकाशेच्चसोमोराजानृपोत्तम ॥ तेजसासाधयेत्सर्वमधिकारंचराचरम् ॥ ९ ॥ गृहेप्रकाशयेद्दीपःसमूहंनृपसत्तम ॥ तेजसानाशये
त्सर्वमंधकारंघनाविलम् ॥ १० ॥ अज्ञानतमसाव्याप्तंशिष्यंद्योतयतेगुरुः ॥ शिष्यप्रकाशउद्द्योतैरुपदेशैर्महामते ॥ ११ ॥ दिवाप्रकाशकःसूर्यःशशी
रात्रौप्रकाशकः ॥ गृहप्रकाशकोदीपस्तमोनाशकरःसदा ॥१२॥ रात्रौदिवागृहस्यांतेगुरुःशिष्यंसदैवहि ॥ अज्ञानाख्यंतमस्तस्यगुरुःसर्वंप्रणाशयेत् ॥१३॥
तस्माद्गुरुःपरंतीर्थंशिष्याणामवनीपते ॥ एवंज्ञात्वाततःशिष्यःसर्वदातंप्रपूजयेत् ॥ १४ ॥ गुरुंपुण्यमयंज्ञात्वात्रिविधेनापिकर्मणा ॥ इत्यर्थेश्रूयते
विप्रइतिहासःपुरातनः ॥१५॥ सर्वपापहरःप्रोक्तश्च्यवनस्यमहात्मनः ॥ भार्गवस्यकुलेजातश्च्यवनोमुनिसत्तमः ॥१६॥ तस्यचिंतासमुत्पन्नाएकदातुनृपो
त्तम ॥ कदाहंज्ञानसंपन्नोभविष्यामिमहीतले ॥ १७ ॥ दिवारात्रौप्रचिंतेत्सज्ज्ञानार्थीमुनिसत्तमः ॥ एवंतुचिंतमानस्यमतिरासीन्महात्मनः ॥ १८ ॥
तीर्थयात्रांप्रयास्यामिअभीष्टफलदायिनीम् ॥ गृहक्षेत्रादिसंत्यज्यभार्यापुत्रंधनंततः ॥ १९ ॥ तीर्थयात्राप्रसंगेनअटतेमेदिनींतदा ॥ लोमानु
लोमयात्रांसगंगायाःकृतवान्नृप ॥ २० ॥ सतद्वन्नर्मदायाश्चसरस्वत्यामुनीश्वरः ॥ गोदावर्यादिसर्वासांनदीनांसागरस्यच ॥ २१ ॥ अन्येषांसर्वती
र्थानांक्षेत्राणांचनृपोत्तम ॥ देवानांपुण्यलिंगानांयात्राव्याजेनसोऽभ्रमत् ॥ २२ ॥ भ्रममाणस्यतस्यापितीर्थेषुपरमेषुच ॥ कायश्चनिर्मलोजातःसूर्यतेजः

१ बुद्धिदानतः इ० पा० ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

समप्रभः ॥ २३ ॥ च्यवनःकाशतेदीप्त्यापूतात्मानेनकर्मणा ॥ भ्रममाणःसमायातःक्षेत्राणामुत्तमंतदा ॥ २४ ॥ नर्मदादक्षिणेकूलेनाम्नाअमरकंटकम् ॥
ददर्शसुमहालिंगंसर्वेषांगतिदायकम् ॥ २५ ॥ नत्वास्तुत्वातुसंपूज्यसिद्धनाथंमहेश्वरम् ॥ ज्वालेश्वरंततोदृष्ट्वादृष्ट्वाचाप्यमरेश्वरम् ॥ २६ ॥ ब्रह्मेशंकपि
लेशंचमार्कंडेश्वरमुत्तमम् ॥ एवंयात्रांततःकृत्वाओंकारंसमुपागतः ॥ २७ ॥ वटच्छायांसमाश्रित्यशीतलांश्रमनाशिनीम् ॥ सुखेनसंस्थि
तोविप्रश्च्यवनोभृगुनंदनः ॥ २८ ॥ तत्रस्वनंसशुश्रावसमुक्तंपक्षिणातदा ॥ दिव्यभाषासमायुक्तंज्ञानविज्ञानसंयुतम् ॥ २९ ॥ शुकश्चएकस्तत्रास्ते
बहुकालप्रजीवकः ॥ कुंजलोनामधर्मात्मा[1]चतुःपुत्रःसभार्यकः ॥ ३० ॥ आसंस्तस्यहिपुत्राश्चचत्वारःपितृनंदनाः ॥ तेषांनामानिराजेंद्रकथ
यिष्येतवाग्रतः ॥ ३१ ॥ ज्येष्ठस्तुउज्ज्वलोनामद्वितीयस्तुसमुज्ज्वलः ॥ तृतीयोविज्ज्वलोनामचतुर्थश्चकपिंजलः ॥ ३२ ॥ एवंपुत्रास्तुचत्वारःकुंजल
स्यमहामते ॥ शुकस्यतस्यपुण्यस्यपितृमातृपरायणाः ॥३३॥ भ्रमंतिगिरिकुंजेषुद्वीपेषुचसमाहिताः ॥ भोजनार्थंतुसंक्षुब्धाःक्षुधयापरिपीडिताः ॥३४॥
स्वोदरस्थांक्षुधांसौम्यफलैरमृतसन्निभैः ॥ अमृतस्वादुतोयेनशमयंतिनृपोत्तम ॥ ३५ ॥ फलंपक्वंरसालंतुआहारार्थंसुपुत्रकाः ॥ दत्वाफलानिदंपत्यो
र्निक्षिपंतिप्रयत्नतः ॥ ३६ ॥ मातुरर्थंमहाभागाभक्तिभावसमन्विताः ॥ तुष्टाआहारमुत्पाद्यभक्षयंतिपठंतिच ॥ ३७ ॥ तत्रक्रीडारताःसर्वेविलसंतिरमं
तिच ॥ संध्याकालंसमाज्ञायपितुरंतिकमुत्तमम् ॥ ३८ ॥ आयांतिभक्ष्यमादायगुर्वर्थंतुप्रयत्नतः ॥ पश्यतस्तस्यविप्रस्यच्यवनस्यमहात्मनः ॥ ३९ ॥
आगतास्[2]त्वंडजाःसर्वेपितुर्नीडंसुशोभनम् ॥ पितरंमातरंचोभौप्रणेमुस्तेमहामते ॥ ४० ॥ ताभ्यांभक्ष्यंसमासाद्यउपतस्थुस्तयोःपुरः ॥ सर्वेसंभाषिताः
पित्रामानितास्तेसुतोत्तमाः ॥ ४१ ॥ मात्राचकृपयाराजन्वचनैःप्रीतिसंमितैः ॥ पक्षवातेनशीतेनमातापित्रोश्चतेतदा ॥ ४२ ॥ तेषामाप्यायनंतौद्वौच
क्रातेपक्षिणौनृप ॥ आशीर्भिरभिनंद्यैवद्वाभ्यामपिसुपुत्रकान् ॥ ४३ ॥ तैश्चदत्तंसुसंपुष्टमाहारममृतोपमम् ॥ तावेवहिसुसंप्रीतिंचक्रातेद्विजसत्त
म ॥ ४४ ॥ पिबतोनिर्मलंतोयंतीर्थकोटिसमुद्भवम् ॥ स्वस्थानंतुसमाश्रित्यसुखसंतुष्टमानसौ ॥ ४५ ॥ चक्रातेचकथांदिव्यांसुपुण्यांपापनाशिनी
म् ॥ विष्णुरुवाच ॥ पित्रातुकुंजलेनापिपृष्टउज्ज्वलआत्मजः ॥ ४६ ॥ क्वगतोऽस्यद्यपुत्रत्वंकिमपूर्वंत्वयापुनः ॥ तत्रदृष्टंश्रुतंपुण्यंतन्मेकथयनंदन
॥ ४७ ॥ कुंजलस्यपितुर्वाक्यंसमाकर्ण्यसउज्ज्वलः ॥ पितरंप्रत्युवाचाथभक्त्यानमितकंधरः ॥ ४८ ॥ प्रणाममकरोन्मूर्ध्नाकथांचक्रेमनोहराम् ॥
उज्ज्वलउवाच ॥ प्लक्षद्वीपंमहाभागनित्यमेवव्रजाम्यहम् ॥ ४९ ॥ महताउद्यमेनापिआहारार्थंमहामते ॥ प्लक्षेद्वीपेमहाराजसंतिदेशाअनेकशः ॥५० ॥

१ ज्ञानात्मा बहुपुत्रः सभार्यकः । इ० पा० । २ स्वंडजाः शोभनाः पक्षिण इत्यर्थः ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

पर्वताःसरिदुद्यानवनानिचसरांसिच ॥ ग्रामाश्चपत्तनाश्चान्येसुप्रजाभिःप्रमोदिताः ॥ ५१ ॥ सदासुखेनसंतुष्टालोकाहृष्टावसंतिते ॥ दानपुण्य
जपोपेताःश्रद्धाभावसमन्विताः ॥ ५२ ॥ प्लक्षद्वीपेमहाराजआसीत्पुण्यमतिःसदा ॥ दिवोदासस्तुधर्मात्मातत्सुतासीदनूपमा ॥ ५३ ॥ गुणरू
पसमायुक्तासुशीलाचारुमंगला ॥ दिव्यादेवीतिविख्यातारूपेणाप्रतिमाभुवि ॥ ५४ ॥ पित्राविलोकितासातुरूपतारुण्यमंगला ॥ प्रथमेवयसि
साचवर्त्ततेचारुमंगला ॥ ५५ ॥ सतांदृष्ट्वादिवोदासोदिव्यांदेवींसुतांतदा ॥ कस्मैप्रदीयतेकन्यासुवरायमहात्मने ॥ ५६ ॥ इतिचिंतापरो
भूत्वासमालोक्यनरोत्तमः ॥ रूपदेशस्यराजानंसमालोक्यमहीपतिः ॥ ॥ ५७ ॥ चित्रसेनंमहात्मानंसमाहूयनरोत्तमः ॥ कन्यांददौमहात्मासौ
चित्रसेनायधीमते ॥ ५८ ॥ तस्याविवाहकालेतुसंप्राप्तेसमयेनृप ॥ मृतोसौचित्रसेनस्तुकालधर्मेणवैकिल ॥ ५९ ॥ दिवोदासस्तुधर्मात्माचिंतयामासभूप
तिः ॥ सुब्राह्मणान्समाहूयपप्रच्छनृपनंदनः ॥ ६० ॥ अस्याविवाहकालेतुचित्रसेनोदिवंगतः ॥ अस्यास्तुकीदृशंकर्मभविष्यतिवदंतुमे ॥ ६१ ॥ ब्राह्म
णाऊचुः ॥ विवाहोदृश्यतेराजन्कन्यायास्तुविधानतः ॥ पतिर्मृत्युंप्रयात्यस्यानोचेत्संगंकरोतिच ॥ ६२ ॥ महाधिव्याधिनाग्रस्तस्त्यागंकृत्वाप्रयातिच ॥
प्रव्राजितोभवेद्राजन्धर्मशास्त्रेषुदृश्यते ॥ ६३ ॥ अनुद्वाहितायाःकन्यायाउद्वाहःक्रियतेबुधैः ॥ नस्याद्रजस्वलायावदन्यःपतिर्विधीयते ॥ ६४ ॥ विवाहंतु
विधानेनपिताकुर्यान्नसंशयः ॥ एवंराजन्समादिष्टंधर्मशास्त्रंबुधैर्जनैः ॥ ६५ ॥ विवाहःक्रियतामस्याइत्यूचुस्तेद्विजोत्तमाः ॥ दिवोदासस्तुधर्मात्माद्विजवा
क्यप्रणोदितः ॥ ६६ ॥ विवाहार्थंमहाराजउद्यमंकृतवान्नृप ॥ पुनर्दत्तातुदानेनदिव्यादेवीद्विजोत्तम ॥ ६७ ॥ रूपसेनायपुण्यायतस्मैराज्ञेमहात्मने ॥
मृत्युधर्मंगतोराजाविवाहेतुमहीपतिः ॥६८॥ यदायदामहाभागदिव्यादेव्याश्चभूपतिः ॥ भर्ताचम्रियतेकालेप्राप्तेलग्नस्यसर्वदा ॥६९ ॥ एकविंशतिभर्तारः
कालेकालेमृताःपितः ॥ ततोराजामहादुःखीसंजातःख्यातविक्रमः ॥ ७० ॥ समालोच्यसमाहूयसमामंत्र्यसमंत्रिभिः ॥ स्वयंवरेमहाबुद्धिंचकारपृथिवीप
तिः ॥ ७१ ॥ प्लक्षद्वीपस्यराजानःसमाहूतामहात्मना ॥ स्वयंवरार्थमाहूतास्तथातेधर्मतत्पराः ॥ ७२ ॥ तस्यास्तुरूपसंमुग्धाराजानोमृत्यु
नोदिताः ॥ संग्रामंचक्रिरेमूढास्तेमृताःसमरांगणे ॥ ७३ ॥ एवंतातक्षयोजातःक्षत्रियाणांमहात्मनाम् ॥ दिव्यादेवीसुदुःखार्तागतासावनकंदरम् ॥ ७४ ॥
रुरोदकरुणंबालादिव्यादेवीमनस्विनी ॥ एवंतातमयादृष्टमपूर्वंतत्रवैतदा ॥ ७५ ॥ तन्मेसुविस्तरंताततस्याःकथयकारणम् ॥ ७६ ॥ इति श्रीपद्म
पुराणेभूमिखंडेवेनोपाख्यानेगुरुतीर्थेच्यवनोपाख्यानेपंचाशीतितमोऽध्यायः ॥ ८५ ॥ कुंजलउवाच ॥ तस्यास्तुचेष्टितंवत्सदिव्यादेव्यावदाम्यहम् ॥

१ रुपलावण्यसंयुता इ० पा० ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

पूर्वजन्मकृतंसर्वंतन्मेनिगदतःशृणु ॥ १ ॥ अस्तिवाराणसीपुण्यानगरीपापनाशिनी ॥ तस्यामास्तेमहाप्राज्ञःसुवीरोनामनामतः ॥ २ ॥ वै
श्यजात्यांसमुत्पन्नोधनधान्यसमाकुलः ॥ तस्यभार्यामहाप्राज्ञचित्रानामसुविश्रुता ॥ ३ ॥ कुलाचारंपरित्यज्यअनाचारेणवर्तते ॥ नमन्यतें
हिभर्तारंस्वैरवृत्त्याप्रवर्तते ॥ ४ ॥ धर्मपुण्यविहीनातुपापमेवसमाचरेत् ॥ भर्तारंकुत्सतेनित्यंनित्यंचकलहप्रिया ॥ ५ ॥ नित्यंपरगृहेवा
सोभ्रमतेसागृहेगृहे ॥ परच्छिद्रंसमापश्येत्सदादुष्टाचप्राणिषु ॥ ६ ॥ साधुनिंदापरादुष्टासदाहास्यकराचसा ॥ अनाचारांमहापापांज्ञात्वावीरेण
निंदिता ॥ ७ ॥ सतांत्यक्त्वामहाप्राज्ञउपयेमेमहामतिः ॥ अन्यवैश्यस्यवैकन्यांतयासहप्रवर्तते ॥ ८ ॥ धर्माचारेणपुण्यात्मासत्यधर्ममतिः
सदा ॥ निरस्तातेनसाचित्राप्रचंडाभ्रमतेमहीम् ॥ ९ ॥ दुष्टानांसंगतिंप्राप्तानराणांपापिनांसदा ॥ दूतीकर्मचकाराथसातेषांपापनिश्चया ॥ १० ॥
गृहभंगंचकाराथसाधूनांपापकारिणी ॥ साध्वींनारींसमाहूयपापवाक्यैःसुलोभयेत् ॥ ११ ॥ धर्मभंगंचकाराथवाक्यैःप्रत्ययकारकैः ॥ साधूनांसा
स्त्रियंचित्राअन्यस्मैप्रतिपादयेत् ॥ १२ ॥ एवंगृहशतंभग्नंचित्रयापापनिश्चयात् ॥ संग्रामंसामहादुष्टाऽकारयत्पतिपुत्रकैः ॥ १३ ॥ मनांसिचालयेत्पापापु
रुषाणांस्त्रियःप्रति ॥ अकारयच्चसंग्रामंयमग्रामविवर्धनम् ॥ १४ ॥ एवंगृहशतंभंक्त्वापश्चात्सानिधनंगता ॥ शासितायमराजेनबहुदंडैःसुनंदन ॥ १५ ॥
अभोजयत्सुनरकान्रौरवांस्तरणेःसुतः ॥ पाचितारौरवेचित्राचित्राःपीडाःप्रदर्शिताः ॥ १६ ॥ यादृशंक्रियतेकर्मतादृशंपरिभुज्यते ॥ तयागृहशतंभग्नंचि
त्रयापापनिश्चयात् ॥ १७ ॥ तत्तत्कर्मविपाकोऽयंतयाभुक्तोद्विजोत्तम ॥ यस्माद्गृहशतंभग्नंतस्माद्दुःखंप्रभुंजति ॥ १८ ॥ विवाहसमयेप्राप्तेदैवंचपाकतां
गतम् ॥ प्राप्तेविवाहसमयेभर्तामृत्युंप्रयातिच ॥ १९ ॥ यथागृहशतंभग्नंतथावरशतंमृतम् ॥ स्वयंवरेतदावत्सविवाहेचैकविंशतिः ॥ २० ॥ दिव्यादे
व्यामयाख्यातंयथामेपृच्छितंत्वया ॥ एतत्तेसर्वमाख्यातंतस्याःपूर्वविचेष्टितम् ॥ २१ ॥ उज्ज्वलउवाच ॥ दिव्यादेव्यास्त्वयाख्यातंयत्पूर्वंपूर्वचेष्टितम् ॥
तथापापंकृतंघोरंगृहभंगाख्यमेवच ॥ २२ ॥ प्लक्षद्वीपस्यभूपस्यदिवोदासस्यवैसुता ॥ केनपुण्यप्रभावेणतयाप्राप्तंमहाकुलम् ॥ २३ ॥ एतन्मेसंशयं
तातत्देतत्प्रब्रवीतुमे ॥ एवंपापसमाचाराकथंजातानृपात्मजा ॥ २४ ॥ कुंजलउवाच ॥ चित्रायाश्चेष्टितंपुण्यंतत्सर्वंप्रवदाम्यहम् ॥ श्रूयतामुज्ज्वलसुतचि
त्रायायत्कृतंपुरा ॥ २५ ॥ भ्रममाणोमहाप्राज्ञःकश्चित्सिद्धःसमागतः ॥ कुचैलोवस्त्रहीनश्चसंन्यासीसचदंडधृक् ॥ २६ ॥ कौपीनेनसमायुक्तःपाणिपात्रो ॥ ८३ ॥
दिगंबरः ॥ गृहद्वारंसमाश्रित्यचित्रायाःपरिसंश्रितः ॥ २७ ॥ समौनीसर्वमुंडस्तुविजितात्माजितेंद्रियः ॥ निराहारोजिताहारःसर्वतत्वार्थदर्शी

---

१ खिन्ना इ० पा० । २ मनोभंगम् इ० पा० ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

कः ॥ २८ ॥ दूराध्वानपरिश्रांतआतपाकुलमानसः ॥ श्रमेणखिद्यमानश्चतृषाक्रांतःसुपुत्रक ॥ २९ ॥ चित्राद्वारंसमाश्रित्यच्छायामाश्रित्यसं स्थितः ॥ तयादृष्टोमहात्मासचित्रयाश्रमपीडितः ॥ ३० ॥ सेवांचक्रेचचित्रासातस्यैवसुमहात्मनः ॥ पादप्रक्षालनंकृत्वादत्वाआसनमुत्तमम् ॥ ३१ ॥ आस्यतामासनेतातसुखेनापिसुकोमले ॥ क्षुधापनोदनार्थंहिभुज्यतामन्नमुत्तमम्॥३२॥स्वेच्छयापरितुष्टश्चशीतलंसलिलंपिब ॥ एवमुक्त्वातथाकृत्वादेव वत्पूज्यतंसुत ॥३३॥ अंगसंवाहनंकृत्वानाशितश्रमएवच ॥ तयोक्तोहिमहात्मासभुक्त्वापीत्वाद्विजोत्तम ॥३४॥ एवंसंतोषितःसिद्धस्तयातत्वार्थदर्शकः॥ संतुष्टःसर्वधर्मात्माकिंचित्कालंस्थिरोभवत् ॥ ३५ ॥ स्वेच्छयासगतोविप्रोमहायोगीयथागतम् ॥ गतेतस्मिन्महाभागेसिद्धेचैवमहात्मनि ॥ ३६ ॥ सा चित्रामरणंप्राप्तास्वकर्मवशमागता ॥ शासिताधर्मराजेनमहादंडैःसुदुःखदैः ॥३७ ॥ साचित्रानरकंप्राप्तावेदनात्रातदायकम् ॥ भुंक्तेदुःखंमहाराजसावैयुग सहस्रकम् ॥ ३८ ॥ भोगांतेतुपुनर्जन्मसंप्राप्तंमानुषस्यच ॥ पूर्वसंपूजितःसिद्धस्तयापुण्यवतांवरः ॥ ३९ ॥ तस्यकर्मविपाकोयंप्राप्तापुण्यवतांकुले ॥ क्ष त्रियाणांमहाराज्ञोदिवोदासस्यवैगृहे ॥ ४० ॥ दिव्यादेवीचतन्नामजातंतस्यानरोत्तम ॥ साहिदत्तवतीचान्नंपानंपुण्यंमहात्मने ॥ ४१ ॥ तस्यदानस्यसाभुं क्तेमहत्पुण्यफलोदयम् ॥ पिबतेशीतलंतोयंमिष्टान्नंचभुनक्तिवै ॥ ४२ ॥ दिव्यान्भोगान्प्रभुंजानावर्ततेपितृमंदिरे ॥ सिद्धस्यास्यप्रभावाच्चराजकन्याव्यजा यत ॥ ४३ ॥ पापकर्मप्रभावाच्चगृहभंगान्महीपते ॥ विधवात्वंभुंजतेसादिव्यादेवीसुपुत्रक ॥ ४४ ॥ एतत्तेसर्वमाख्यातंदिव्यादेव्याविचेष्टितम् ॥ अन्यत्कि न्तेप्रवक्ष्यामियत्त्वंपृच्छसिमामिह ॥ ४५ ॥ उज्ज्वलउवाच ॥ कथंसामुच्यतेशोकान्महादुःखाद्वदस्वमे ॥ सास्याच्चकीदृशीबालामहादुःखेनपीडिता ॥ ४६ ॥ तत्सुखंकीदृशंतस्माद्विपाकश्चभविष्यति ॥ एतन्मेसंशयंतातसांप्रतंछेत्तुमर्हसि॥४७॥कथंसालभतेमोक्षंतंचोपायंवदस्वमे ॥ एकाकिनीमहाभागामहारण्ये प्ररोदिति॥४८॥विष्णुरुवाच ॥ पुत्रवाक्यंमहच्छ्रुत्वाक्षणमेकंविचिंत्यसः ॥ प्रत्युवाचमहाप्राज्ञःकुंजलःपुत्रकंप्रति॥४९॥शृणुवत्समहाभागसत्यमेतद्वदाम्य हम् ॥ पापयोनिंतुसंप्राप्यपूर्वकर्मसमुद्भवाम् ॥ ५० ॥ तिर्यक्त्वेनचमेज्ञानंनष्टंसंप्रतिपुत्रक ॥ अस्यवृक्षस्यसंगाच्चप्रयतस्यमहात्मनः ॥ ५१ ॥ रेवायाश्च प्रसादेनविष्णोश्चैवप्रसादतः ॥ येनसालभतेज्ञानंमोक्षस्थानंनिवर्तते ॥ ५२ ॥ उपदेशंप्रवक्ष्यामिमोक्षमार्गमनुत्तमम् ॥ यास्यतेकल्मषान्मुक्तायथाहेमहुता शनात् ॥५३॥ शुद्धंचजायतेवत्ससंगाद्वह्नेःस्वरूपवत् ॥ हरेर्ध्यानान्महाप्राज्ञशीघ्रंतस्यमहात्मनः ॥५४॥ जपहोमव्रतात्पापंनाशंयातिंहिपापिनाम् ॥ मदं त्यजेद्यथानागोभयार्तिंसिंहस्यसर्वदा॥५५॥ नामोच्चारेणकृष्णस्यतत्प्रयातिहिकिल्बिषम् ॥ तेजसावैनतेयस्यविषहीनाइवोरगाः ॥५६ ॥ ब्रह्महत्यादिकाः पापाःप्रलयंयांतिनान्यथा ॥ नामोच्चारेणतस्यापिचक्रपाणेःप्रयांतिते ॥५७॥ यदानामशतंपुण्यमघराशिविनाशनम् ॥ साजपेतस्थिराभूत्वाकामक्रोधविव-

१ कूपाम् इ० पा० । २ सूतउवाच इ० पा० ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

जिता ॥ ५८ ॥ सर्वेंद्रियाणिसंयम्यआत्मज्ञानेनगोपयेत् ॥ तस्यध्यानप्रविष्टासाएकभूतासमाहिता ॥ ५९ ॥ साजपेत्परमंज्ञानंतदामोक्षंप्रयातिच ॥
तन्मनास्तत्पदेलीनायोगयुक्तायदाभवेत् ॥ ६० ॥ उज्ज्वलउवाच ॥ वदतातपरंज्ञानंपरमंममसांप्रतम् ॥ पश्चाद्ध्यानव्रतंपुण्यंनाम्नांशतमिहैवच ॥६१॥
कुंजलउवाच॥परंज्ञानंप्रवक्ष्यामियन्नदृष्टंतुकेनचित्॥श्रूयतांपुत्रकैवल्यंकेवलंमलवर्जितम्[1] ॥ ६२॥ सूतउवाच॥ यथादीपोनिवातस्थोनिश्चलोवायुवर्जितः॥
प्रज्वलन्नाशयेत्सर्वमंधकारंमहामते ॥ ६३ ॥ तद्वद्दोषविहीनात्माभवत्येवनिराश्रयः ॥ निराशोनिर्मलोवत्सनमित्रंनरिपुःकदा ॥ ६४ ॥ नशोकोनचहर्षश्च
नलोभोनचमत्सरः ॥ एकोविषादहर्षैश्चसुखदुःखैर्विमुच्यते ॥ ६५ ॥ विषयैश्चापिसर्वैश्चइंद्रियाणिससंहरेत् ॥ तदासकेवलोजातःकेवलत्वंप्रजायते ॥ ६६॥
अग्निकर्मप्रसंगेनदीपस्तैलंप्रशोषयेत् ॥ वर्त्याधारेणराजेंद्रनिःसंगोवायुवर्जितः ॥ ६७ ॥ कज्जलंवमतेपश्चात्तैलस्यापिमहामते ॥ कृष्णासौदृश्यतेरेखादी
पस्याग्रेमहामते ॥ ६८ ॥ स्वयमाकृष्यतेतैलंतेजसानिर्मलोभवेत् ॥ कायवर्तिस्थितस्तद्वत्कर्मतैलंप्रशोषयेत् ॥ ६९ ॥ विषयान्कज्जलीकृत्यप्रत्यक्षं
संप्रदर्शयेत् ॥ जनयेन्निर्मलोभूत्वास्वयमेवप्रकाशयेत् ॥ ७० ॥ क्रोधादिभिःक्लेशसंज्ञैर्वायुभिःपरिवर्जितः ॥ निःस्पृहोनिश्चलो[2]भूत्वातेजसास्वयमुज्ज्वले
त् ॥ ७१ ॥ त्रैलोक्यंपश्यतेसर्वंस्वस्थानस्थःस्वतेजसा ॥ केवलज्ञानरूपोऽयंमयातेपरिकीर्तितः ॥ ७२ ॥ ध्यानंतस्यप्रवक्ष्यामिद्विविधंतस्यचक्रिणः ॥
केवलज्ञानरूपेणदृश्यतेज्ञानचक्षुषा॥७३ ॥ योगयुक्तामहात्मानःपरमार्थपरायणाः ॥ यंपश्यंतिविनिद्रास्तुयत्तपःसर्वदर्शकम् ॥ ७४ ॥ हस्तपादविहीनंचस
र्वत्रपरिगच्छति ॥ सर्वंगृह्णातित्रैलोक्यंस्थावरंजंगमंसुत ॥ ७५ ॥ नासामुखविहीनस्तुघ्रातिजक्षितिपुत्रक ॥ अकर्णःशृणुतेसर्वंसर्वसाक्षीजगत्पतिः ॥७६॥
अरूपोरूपसंबद्धःपंचवर्गवशंगतः ॥ सर्वलोकस्ययःप्राणःपूजितांःसचराचरैः ॥ ७७ ॥ अजिह्वोवदतेसर्ववेदशास्त्रानुगंसुतः ॥ अत्वचःस्पर्शनंचापिसर्वेषा
मेवजायते ॥ ७८ ॥ सदानंदोविरक्तात्माएकरूपोनिराश्रयः॥निर्जरोनिर्मम[3]ोन्यायीसगुणोनिर्ममोमलः ॥ ७९ ॥ अवश्यःसर्ववश्यात्मासर्वदःसर्ववित्तमः ॥
तस्यधातानचैवास्तिससर्वःसर्वमयोविभुः ॥ ८० ॥ एवंसर्वमयंध्यानंपश्यतेयोमहात्मनः ॥ सयातिपरमंस्थानममूर्तममृतोपमम् ॥ ८१ ॥ द्वितीयंतुप्र
वक्ष्यामिअस्यध्यानंमहात्मनः ॥ मूर्ताकारंतुसाकारंनिराकारंनिरामयम् ॥ ८२ ॥ ब्रह्माण्डंसर्वमतुलंवासितंयस्यवासना ॥ सतस्माद्वासुदेवेतिउच्यते
ममनंदन ॥ ८३ ॥ वर्षमाणस्यमेघस्ययद्वर्णंतस्यतद्भवेत् ॥ सूर्यतेजःप्रतीकाशंचतुर्बाहुंसुरेश्वरम् ॥ ८४ ॥ दक्षिणेशोभतेशंखोहेमरत्न
विभूषितः ॥ सूर्यबिंबसमाकारंचक्रंपद्मप्रतिष्ठितम् ॥ ८५ ॥ कौमोदकीगदातस्यमहासुरविनाशिनी ॥ वामेचशोभतेवत्सहस्तेतस्यमहात्मनः ॥ ८६ ॥

१ दुःखवर्जितम्–इ० पा० । २ निश्चलः इ० पा० । ३ निर्गुणः इ० पा० ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

महापद्मंसुगंधाढ्यंतस्यदक्षिणहस्तगम् ॥ शोभमानःसदैवास्तेसायुधःकमलाप्रियः ॥ ८७ ॥ कंबुग्रीवंवृत्तमास्यंपद्मपत्रनिभेक्षणम् ॥ राजमानंहृषीके
शंदशनैरत्नसन्निभैः ॥ ८८ ॥ गुडाकेशाःसन्तियस्यअधरोविद्रुमाकृतिः ॥ शोभतेपुंडरीकाक्षःकिरीटेनापिपुत्रक ॥ ८९ ॥ विशालेनापिरूपेणकेशवस्तु
सुवर्चसा ॥ कौस्तुभेनांकितेनैवराजमानोजनार्दनः ॥ ९० ॥ सूर्यतेजःप्रतीकाशकुंडलाभ्यांप्रभातिच ॥ श्रीवत्सांकेनपुण्येनसर्वदाराजतेहरिः ॥ ९१ ॥
केयूरकंकणैर्हारैर्मौक्तिकैर्ऋक्षसन्निभैः ॥ वपुषाभ्राजमानस्तुविजयोजयतांवरः ॥ ९२ ॥ भ्राजतेसोऽपिगोविंदोहेमवर्णेनवाससा ॥ मुद्रिकारत्नयुक्ताभिरंगु
लीभिर्विराजते ॥ ९३ ॥ सर्वायुधैःसुसंपूर्णैर्दिव्यैराभरणैर्हरिः ॥ वैनतेयसमारूढोलोककर्ताजगत्पतिः ॥ ९४ ॥ एवंतंध्यायतेनित्यमनन्यमनसानरः ॥
मुच्यतेसर्वपापेभ्योविष्णुलोकंसगच्छति ॥ ९५ ॥ एतत्तेसर्वमाख्यातंध्यानमेवजगत्पतेः ॥ व्रतंचैवप्रवक्ष्यामिसर्वपापनिवारणम् ॥ ९६ ॥ इति श्रीपद्म
पुराणेभूमिखंडेवेनोपाख्यानेगुरुतीर्थवर्णनेषडशीतितमोऽध्यायः ॥ ८६ ॥ कुंजलउवाच ॥ व्रतभेदान्प्रवक्ष्यामियैर्यैश्चाराधितोहरिः ॥ जयाचविजयाचैव
जयंतीपापनाशिनी ॥ १ ॥ त्रिस्पृशावंजुलीचान्यातिलदग्धातथापरा ॥ अखंडाचारकन्याचमनोरथा[1]सुपुत्रक ॥ २ ॥ एका[2]दश्यास्तुभेदाश्चसंतिपुत्र
अनेकधा ॥ अशून्यशयनंचान्यज्जन्माष्टमीमहाव्रतम् ॥ ३ ॥ एतैर्व्रतैर्महापुण्यैःपापंदूरंप्रयातिच ॥ प्राणिनांनात्रसंदेहःसत्यंसत्यंवदाम्यहम् ॥ ४ ॥ कुंज
लउवाच ॥ स्तोत्रंतस्यप्रवक्ष्यामिपापराशिविनाशनम् ॥ सुपुत्रशतनामाख्यंनराणांगतिदायकम् ॥ ५ ॥ तस्यदेवस्यकृष्णस्यशतनामाख्यमुत्तमम् ॥
संप्रत्येवप्रवक्ष्यामितच्छृणुष्वसुतोत्तम ॥ ६ ॥ विष्णोर्नामशतस्यापिऋषिंछंदोवदाम्यहम् ॥ देवंचैवमहाभागसर्वपापविशोधनम् ॥ ७ ॥ विष्णोर्नामश
तस्यापिऋषिर्ब्रह्माप्रकीर्तितः॥ओंकारोदेवताप्रोक्तश्छंदोनुष्टुप्तथैवच ॥८॥सर्वकामिकसंसिद्ध्यैमोक्षेचविनियोगकः ॥ अस्यविष्णोःशतनामस्तोत्रस्य ॥ ब्र
ह्माऋषिः॥विष्णुर्देवता॥अनुष्टुप्छंदः॥सर्वकामसमृद्ध्यर्थंसर्वपापक्षयार्थेविनियोगः॥९॥नमाम्यहंहृषीकेशंकेशवंमधुसूदनम् ॥ सूदनंसर्वदैत्यानांनारायण
मनामयम् ॥ १० ॥ जयंतंविजयंकृष्णमनंतंवामनंततः ॥ विष्णुंविश्वेश्वरंपुण्यंविश्वाधारंसुरार्चितम् ॥ ११ ॥ अनघंत्वघहंतारंनरसिंहंश्रियःप्रियम् ॥ श्री
पतिंश्रीधरंश्रीदंश्रीनिवासंमहोदयम् ॥ १२ ॥ श्रीरामंमाधवंमोक्षंक्षमा[3]रूपंजनार्दनम् ॥ सर्वज्ञंसर्ववेत्तारंसर्वदंसर्वनायकम् ॥ १३ ॥ हरिंमुरारिंगोविंदंप
द्मनाभंप्रजापतिम् ॥ आनंदंज्ञानसंपन्नंज्ञानदंज्ञाननायकम् ॥ १४ ॥ अच्युतंसबलंचंद्रंचक्रपाणिंपरावरम् ॥ युगाधारंजगद्योनिंब्रह्मरूपंमहेश्वरम् ॥ १५ ॥
मुकुंदंतंसुवैकुंठमेकरूपंजगत्पतिम् ॥ वासुदेवंमहात्मानंब्रह्मण्यंब्राह्मणप्रियम् ॥ १६ ॥ गोप्रियंगोहितंयज्ञंयज्ञांगंयज्ञवर्द्धनम् ॥ यज्ञस्यापिसुभोक्तारंवे

---

१ मनोरक्षा इ० पा० । २ दिव्यप्रभावाः संत्यन्यास्तिथयः पुत्रपौत्रदाः ॥ इ० पा० । ३ पद्मनाभम् इ० पा० ।

१५

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

दवेदांगपारगम् ॥१७॥ वेदज्ञंवेदरूपंतंविद्यावासंसुरेश्वरम् ॥ अव्यक्तं[1]तंमहाहंसंशंखपाणिंपुरातनम् ॥ १८ ॥ पुरुषंपुष्कराक्षंतुवाराहंधरणीधरम् ॥ प्रद्युम्नं
कामपालंचव्यासंव्यालंमहेश्वरम् ॥ १९ ॥ सर्वसौख्यंमहासौख्यं[2]मोक्षंचपरमेश्वरम् ॥ योगरूपंमहाज्ञानंयोगिनांगतिदंप्रियम् ॥ २० ॥ सुरारिंलोकपालंतंप
द्महस्तंगदाधरम् ॥ गुहावासंसर्ववासंपुण्यवासंमहाभुजम् ॥२१॥ वृंदानाथंबृहत्कायंपावनंपापनाशनम् ॥ गोपीनाथंगोपसखंगोपालंगोगणाश्रयम् ॥२२॥
परात्मानंपराधीशंकपिलंकार्यमानुषम् ॥ नमामिनिश्चलंनित्यंमनोवाक्कायकर्मभिः ॥ २३ ॥ नाम्नांशतेनापिसुपुण्यकर्तायःस्तौतिकृष्णंमनसास्थिरेण ॥
सयातिलोकंमधुसूदनस्याविहायलोकांनिहपुण्यपूतः ॥ २४ ॥ नाम्नांशतंमहापुण्यंसर्वपातकशोधनम् ॥ जपेदनन्यमनसाध्यायेद्ध्यानसमन्वितम् ॥ २५ ॥
नित्यमेवनरःपुण्यैर्गंगास्नानफलंलभेत् ॥ तस्मात्तुसुस्थिरोभूत्वासमाहितमनाजपेत् ॥ २६ ॥ त्रिकालंचजपेन्मर्त्योनियतोनियमेस्थितः ॥ अश्वमेध
फलंतस्यजायतेनात्रसंशयः ॥ २७ ॥ एकादश्यामुपोष्यैवपुरतोमाधवस्ययः ॥ जागरेप्रजपेन्मर्त्यस्तस्यपुण्यंवदाम्यहम् ॥ २८ ॥ पुंडरीकस्ययज्ञस्यफ
लमाप्नोतिमानवः॥ तुलसीसंनिधौस्थित्वामनसायोजपेन्नरः ॥ २९ ॥ राजसूयफलंभुंक्तेवर्षेणापिचमानवः॥ शालग्रामशिलायत्रयत्रद्वारावतीशिला॥३०॥
उभयोःसंनिधौजाप्यंकर्तव्यंसुखमिच्छता ॥ बहुसौख्यंप्रभुक्त्वैवकुलानांशतमेवच ॥ ३१ ॥ एकेनचाधिकंमर्त्यआत्मनासहतारयेत् ॥ कार्तिकेस्नानकर्तायः
पूजयेन्मधुसूदनम् ॥ ३२ ॥ यःपठेत्प्रयतः स्तोत्रंप्रयातिपरमांगतिम् ॥ माघस्नायीहरिंपूज्यभक्त्याचमधुसूदनम् ॥ ३३ ॥ ध्यायेच्चैवहृषीकेशंजपेद्वाथ
शृणोतिवा ॥ सुरापानादिकंपापंविहायपरमंपदम् ॥ ३४ ॥ विनाविघ्नंनरःपुत्रसंप्रयातिजनार्दनम् ॥ श्राद्धकालेहियोमर्त्योविप्राणांभुंजतांपुरः ॥ ३५ ॥
योजपेच्चशतंनाम्नांस्तोत्रंपातकनाशनम् ॥ पितरस्तुष्टिमायांतितृप्तायांतिपरांगतिं ॥ ३६ ॥ ब्राह्मणोवेदविद्वान्स्यात्क्षत्रियोविंदतेमहीम् ॥ धनऋद्धिंप्रभुं
जीतवैश्योजपतियःसदा ॥ ३७ ॥ शूद्रःसुखंप्रभुंक्तेचब्राह्मणत्वंचगच्छति ॥ प्राप्यजन्मांतरंवत्सवेदविद्यांप्रविंदति ॥३८॥ सुखदंमोक्षदंस्तोत्रंजप्तव्यंचन
संशयः ॥ केशवस्यप्रसादेनसर्वसिद्धोभवेन्नरः ॥ ३९ ॥ इति श्रीपद्मपुराणेभूमिखंडेवेनोपाख्यानेगुरुतीर्थवर्णनेच्यवनचरित्रेसप्ताशीतितमोऽध्यायः ॥ ८७॥
॥ कुंजलउवाच ॥ व्रतंस्तोत्रंमहाज्ञानंध्यानंचैवसुपुत्रक ॥ मयाख्यातंतवाग्रेवैविष्णोःपापप्रणाशनम् ॥ १ ॥ एवंचतुष्टयंसाहियदापुण्यंसमाचरेत् ॥
प्रयातिवैष्णवंलोकंदेवा[6]नामपिदुर्लभम् ॥ २ ॥ इतोगत्वाव्रतंवत्सादिव्यांदेवींप्रबोधय ॥ अशून्यशयनंनामव्रतराजंवदस्वताम् ॥ ३ ॥ समुद्धरमहापापाद्रा ॥ ८९ ॥
जकन्यांयशस्विनीम् ॥ त्वयापृष्टंमयाख्यातंपुण्यदंपापनाशनम् ॥ ४ ॥ गच्छगच्छमहाभागइत्युक्त्वाविररामसः ॥ श्रीविष्णुरुवाच ॥ उज्ज्वलोप्येवमु

१ प्रत्यक्षं च इ० पा० । २ व्यासध्यातम् इ० पा० । ३ सांख्यं च पुरुषोत्तमम् इ० पा० । ४ पुष्पहासम् इ० पा० । ५ दोषान् इ० पा० । ६ सर्वसौख्यप्रदायकम् इ० पा० ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

क्रस्तुसपित्राकुंजलेनहि ॥ ५ ॥ प्रणम्यपादौधर्मात्मामातापित्रोर्महामतिः ॥ जगामत्वरितोराजन्प्लक्षद्वीपंसउज्ज्वलः ॥ ६ ॥ तंगिरिंसर्वतोभद्रंनानाधातुस
माकुलम् ॥ नानारत्नमयैस्तुंगैःशिखरैरुपशोभितम् ॥७॥ नानाप्रवाहसंपूर्णैरुदकैरुज्ज्वलैर्नृप॥ नद्यःसंतिस्वच्छनीरास्तस्मिन्गिरिवरोत्तमे॥८॥किन्नरास्तत्र
गायंतिगंधर्वाःसुस्वरैर्नृप॥अप्सरोभिःसमाकीर्णंदेववृंदैरुपावृतम्॥९॥सिद्धचारणसंघुष्टंमुनिवृंदैरलंकृतम् ॥नानापक्षिनिनादैश्चसर्वत्रपरिनादितम्॥१०॥एवं
गिरिंसमासाद्यउज्ज्वलोलघुविक्रमः॥सुस्वरेणापिसाकन्यागिरौतस्मिन्प्ररोदिति॥११॥शेरूयमाणांसप्राज्ञोवचनंचेदमब्रवीत् ॥ कात्वंभवसिकल्याणिकस्मा
द्रोदिषिसांप्रतम् ॥ १२ ॥ कमाश्रितामहाभागेकेनतेविप्रियंकृतम् ॥ समाचक्ष्वममाद्यैवसर्वंदुःखस्यकारणम् ॥ १३ ॥ दिव्यादेव्युवाच ॥ विपाकोहिमहाभा
गकर्मणांममसांप्रतम् ॥ इहतिष्ठामिदुःखेनवैधव्येनसमन्विता॥१४॥भवान्कोहिमहाभागकृपयाममपीडितः॥ पक्षिरूपधरोवत्ससोत्सवंपरिभाषते॥१५॥एव
माकर्ण्यतत्सर्वंभाषितंराजकन्यया ॥ अहंपक्षीमहाभागेकृपयातवपीडितः ॥ १६ ॥ पक्षिरूपधरोभद्रेनाहंसिद्धोनज्ञानवान् ॥ रुदमानांमहालापैर्भवतींदृष्ट्
वानिह ॥ १७ ॥ ततःपृच्छाम्यहंदेविवदमेकारणंत्विह ॥ पितुर्गेहेयथावृत्तमात्मवृत्तांतमेवाहि ॥ १८ ॥ तयानिवेदितंसर्वंयथासंख्येनदुःखदम् ॥ समा
सेनसमाकर्ण्यउज्ज्वलस्तुमहामनाः ॥ १९ ॥ तामुवाचमहापक्षीदिव्यादेवींसुदुःखिताम् ॥ यथाविवाहकालेतेभर्तारोमरणंगताः ॥ २० ॥ स्वयंवरनिमित्तं
तेक्षयंयाताश्चक्षत्रियाः ॥ एतत्तेचेष्टितंसर्वंमयापितरिभाषितम् ॥ २१ ॥ अन्यजन्मकृतंकर्मतवपापंसुलोचने ॥ ममपित्राममाग्रेतुकृपयापरिभाषित
म् ॥ २२ ॥ तेनदोषेणसंपुष्टालिप्ताजातावरानने ॥ एतावत्कारणंसर्वंतातेनपरिभाषितम् ॥ २३ ॥ पूर्वकर्मविपाकंतुभुंक्ष्वत्वंचसमाश्वस ॥ एवंसाभाषि
तंतस्यश्रुत्वाकन्योज्ज्वलस्यतत् ॥ २४ ॥ प्रत्युवाचमहात्मानंब्रुवंतंपक्षिणंपुनः ॥ प्रणतादीनयावाचाकुरुपक्षिन्कृपांमम ॥ २५ ॥ कथयस्वप्रसादेन
तस्यपापस्यनिष्कृतिम् ॥ प्रायश्चित्तंसुपुण्यंचममपातकशोधनम् ॥ २६ ॥ येनव्रजाम्यहंपुण्यंविशुद्धाधौतकल्मषा ॥ प्रायश्चित्तंमहाभागवदमेत्वंप्रसा
दतः ॥ २७ ॥ उज्ज्वलउवाच ॥ तवार्थेतुमहाभागेपितरंपृष्टवानहम् ॥ समाख्यातमतःपित्राप्रायश्चित्तमनुत्तमम् ॥२८॥ तत्त्वंकुरुमहाभागेसर्वपातकशो
धनम् ॥ ध्यायस्वहिहृषीकेशंशतनामजपस्वच ॥ २९ ॥ भवज्ञानपरानित्यंकुरुव्रतमनुत्तमम् ॥ अशून्यशयनंपुण्यंव्रतंपापप्रणाशकम् ॥ ३० ॥ समा
चष्टसधर्मात्मासर्वज्ञानप्रकाशकम् ॥ ज्ञानंस्तोत्रंव्रतंध्यानंविष्णोश्चैवमहात्मनः ॥ ३१ ॥ विष्णुरुवाच ॥ तस्मात्साहिप्रजग्राहसंस्थितानिर्जनेव
ने ॥ सर्वद्वंद्वविनिर्मुक्तासंजातातपसिस्थिता ॥ ३२ ॥ व्रतंचक्रेजिताहारानिराधारासुदुःखिता ॥ कामक्रोधविहीनासावर्गसंयम्यनित्यशः ॥ ३३ ॥

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

इंद्रियाणांमहाराजमहामोहंनिरस्यसा ॥ अब्देचतुर्थकेप्राप्तेसुप्रसन्नोजनार्दनः ॥ ३४ ॥ तस्यैवरंदातुकामश्चायातोवरनायकः ॥ तस्यैसंदर्शयामासस्वरूपं
वरदःप्रभुः ॥ ३५ ॥ सूतउवाच ॥ इंद्रनीलघनश्यामंशंखचक्रगदाधरम् ॥ सर्वाभरणशोभाढ्यंपद्महस्तंमहेश्वरम् ॥ ३६ ॥ बद्धांजलिपुटा
भूत्वावेपमानानिराश्रया ॥ उवाचगद्गदैर्वाक्यैःप्रणतामधुसूदनम् ॥ ३७ ॥ तेजसातवदिव्येनस्थातुंशक्नोमिनैवहि ॥ दिव्यरूपोभवेःकस्त्वंकृपया
ममचाग्रतः ॥ ३८ ॥ कथयस्वप्रसादेनकिमत्रतवकारणम् ॥ सर्वमेवप्रसादेनप्रब्रवीहिमहामते ॥ ३९ ॥ देवमेवंविजानामितेजसाइंगितैस्तव ॥
ज्ञानहीनाजगन्नाथनजानेरूपनामनी ॥ ४० ॥ किंब्रह्मावाभवान्विष्णुःकिंवाशंकरएवहि ॥ एवमुक्त्वाप्रणम्यैवंदंडवद्धरणींगता ॥४१॥ तामुवाचजगन्नाथः
प्रणतांराजनंदिनीम् ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ त्रयाणामपिदेवानामंतरंनास्तिशोभने ॥ ४२ ॥ ब्रह्मासमर्चितोयेनशंकरोवावरानने ॥ तेनाहमर्चितोनित्यं
नात्रकार्याविचारणा ॥ ४३ ॥ एतौममाभिन्नतरौनित्यंचापित्रिरूपवान् ॥ अहंहिपूजितोयैश्चतावेतौतैःसुपूजितौ ॥ ४४ ॥ अहंदेवोहृषीकेशःकृपयातवचा
गतः ॥ स्तवेनानेनपुण्येनव्रतेननियमेनच ॥ ४५ ॥ संजाताकल्मषैर्हीनावरंवरयशोभने ॥ दिव्यादेव्युवाच ॥ विजयस्वहृषीकेशकृष्णक्लेशापहार
क ॥४६॥ नमामिचरणद्वंद्वंमासुद्धरसुरेश्वर ॥ वरंमेदातुकामोऽसिचक्रपाणेप्रसीदमे ॥ ४७ ॥ आत्मपादयुगस्यापिभक्तिंदेहिममानघ ॥ दर्शयस्वजगन्नाथ
मोक्षमार्गंनिरामयम् ॥४८॥ दासत्वंदेहिवैकुंठयदितुष्टोजनार्दन ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ एवमस्तुमहाभागेगच्छनिर्धूतकल्मषा ॥ ४९ ॥ वैष्णवंपरमंलोकं
दुर्लभंयोगिभिःसदा ॥ गच्छगच्छपरंलोकंप्रसादान्ममसांप्रतम् ॥ ५० ॥ एवमुक्तेततोवाक्येमाधवेनमहात्मना ॥ दिव्यादेवीअभूद्दिव्यासूर्यतेजःसमप्र
भा ॥५१॥ पश्यतांसर्वलोकानांदिव्याभरणभूषिता ॥ दिव्यमालान्वितासाचदिव्यहारविलंबिनी ॥ ५२ ॥ गतासावैष्णवंलोकंदाहप्रलयवर्जितम् ॥ पुनः
पक्षीसमायातःस्वगृहंहर्षसंयुतः ॥ ५३ ॥ तत्सर्वंकथयामासपितरंप्रतिसत्तमः ॥ ५४ ॥ इति श्रीपद्मपुराणेभूमिखंडेवेनोपाख्यानेगुरुतीर्थेच्यवनचरित्रेऽष्टा
शीतितमोऽध्यायः ॥ ८८ ॥ विष्णुरुवाच ॥ कुंजलस्तुसुतंवाक्यंसमुज्ज्वलमथाब्रवीत् ॥ भवान्कथयभोःपुत्रकिमपूर्वंतुदृष्टवान् ॥ १ ॥ तन्मेकथयसुप्री
तःश्रोतुकामोऽस्मिसांप्रतम् ॥ एवमादिश्यतंपुत्रंविररामसकुंजलः ॥ २ ॥ पितरंप्रत्युवाचाथविनयावनतस्सुतः ॥ समुज्ज्वलउवाच ॥ हिमवंतंनगश्रेष्ठं
देववृंदसमन्वितम् ॥ ३ ॥ आहारार्थंप्रगच्छामिभवतश्चात्मनःपितः ॥ पश्यामिकौतुकंतत्रनदृष्टंनश्रुतंपुरा ॥ ४ ॥ प्रदेशमृषिगणाकीर्णमप्सरोभिःप्रशो
भितम् ॥ बहुकौतुकशोभाढ्यंमंगल्यंमंगलैर्युतम् ॥ ५ ॥ बहुपुण्यफलोपेतैर्वनैर्नानाविधैस्ततः ॥ अनेककौतुकैश्चैर्मनसःपरिमोहनम् ॥ ६ ॥ तत्रहं

१ ध्यातुम् इ० पा० । २ भवार्णवात् इ० पा० । ३ एष एवास्ति मे कामः इ० पा० ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

ष्टंमयातातअपूर्वंमानसांतिके ॥ बहुहंसैःसमाकीर्णोहंसएकःसमागतः ॥ ७ ॥ एवंकृष्णामहाभागअन्येतत्रसमागताः ॥ सितेतरैश्चंचुपादैरन्यतःशुक्लवि
ग्रहाः ॥ ८ ॥ तादृशास्तेचनीलावैअन्येशुभ्रामहामते ॥ चतस्रस्तत्रवैनार्योरौद्राकाराविभीषणाः ॥ ९ ॥ दंष्ट्राकरालसंक्रूराऊर्ध्वकेश्योभयान
काः ॥ पश्चात्तास्तुसमायातास्तस्मिन्सरसिमानसे ॥ १० ॥ कृष्णाहंसास्तुसंस्नातामानसेतातमत्पुरः ॥ विश्रांताःपरितश्चान्येनस्नातास्तत्रमानसे ॥ ११ ॥
जहसुस्ताःस्त्रियस्तातहास्यैरट्टाट्टदारुणैः ॥ तस्मात्सराद्विनिःक्रांतोहंसएकोमहातनुः ॥ १२ ॥ पश्चात्त्रयोविनिःक्रांतास्तैश्चाहंसमुपेक्षितः ॥ याताआ
काशमार्गेणविवदंतःपरस्परम् ॥ १३ ॥ तास्तुस्त्रियोमहाभीमाःसमंतात्परिबभ्रमुः ॥ विंध्यस्यशिखरेपुण्येवृक्षच्छायासुपक्षिणः ॥ १४ ॥ निषण्णास्तत्रतेस
र्वेदग्धादुःखैःसुदारुणैः ॥ तेषांसुवीक्षमाणानांभिल्लएकःसमागतः ॥ १५ ॥ मृगान्सपीडयित्वातुबाणपाणिर्धनुर्द्धरः ॥ शिलातलंसमाश्रित्यनिषसादसुखे
नवै ॥ १६ ॥ पश्चाद्भिल्लीसमायाताअन्नमादायसोदकम् ॥ स्वंप्रियंवीक्षतेराज्ञासुदितैर्लक्षणैर्युतम् ॥ १७ ॥ अन्यादृशंसमावीक्ष्यस्वकांतंतेजसावृतम् ॥
दिव्यतेजःसमाक्रांतंयथासूर्यंदिविस्थितम् ॥ १८ ॥ नरमन्यंपरिज्ञायतंपरित्यज्यसाययौ ॥ व्याधउवाच ॥ एह्येहित्वंप्रियेचात्रकस्मान्मांत्वंनपश्य
सि ॥ १९ ॥ क्षुधयापीडचमानोहंत्वामहंचावलोकये ॥ तस्यवाक्यंसमाकर्ण्यशीघ्रंव्याधीसमागता ॥ २० ॥ भर्तुःपार्श्वंसमासाद्यविस्मितासाभव
त्तदा ॥ कोयंतेजःसमाचारोदेवोयंमांसमाह्वयेत् ॥ २१ ॥ तमुवाचततोव्याधीभर्तारंदीप्ततेजसम् ॥ अत्रकिंतेकृतंवीरभवान्कोदिव्यलक्ष
णः ॥ २२ ॥ सूतउवाच ॥ एवमाभाषितोव्याध्याव्याधःप्रियामभाषत ॥ अहंतेवल्लभःकांतेभवतीचममप्रिया ॥ २३ ॥ कस्मात्त्वंमांनजानासि
कथंशंकाप्रवर्तते ॥ क्षुधयापीडचमानेनपयश्चान्नंप्रतीक्ष्यते ॥ २४ ॥ व्याध्युवाच ॥ बर्बरःकृष्णवर्णश्चरक्ताक्षःकृष्णकंचुकः ॥ ईदृशश्चास्तिमेभर्तासर्वस
त्वभयंकरः ॥ २५ ॥ भवान्कोदिव्यदेहस्तुप्रियेत्युक्त्वासमाह्वयेत् ॥ एषमेसंशयोजातोवदसत्यंममाग्रतः ॥ २६ ॥ कुलंनामस्वकंग्रामंक्रीडांलिंगंसुतंसु
ताम् ॥ समाचष्टप्रियाग्रेतुतस्याःप्रत्ययहेतवे ॥ २७ ॥ प्रत्युवाचस्वभर्तारंसाव्याधीहृष्टमानसा ॥ कस्मात्तेईदृशःकायःश्वेतकंचुकधारकः ॥ २८ ॥ क
थंजातःसमाचक्ष्वममाश्चर्यंप्रवर्तते ॥ एवंसंपृच्छमानस्तुभार्ययामृगघातकः ॥ २९ ॥ सूतउवाच ॥ प्रत्युवाचततःश्रुत्वातांप्रियांप्रश्रयान्विताम् ॥ नर्मदाउ
त्तरेकूलेसंगमश्चास्तिसुव्रते ॥ ३० ॥ आतपेनाकुलोजीवोममजातोतिसुप्रिये ॥ अस्मिन्वैसंगमेकांतेश्रमश्रांतोहिसत्वरः ॥ ३१ ॥ गतःस्नात्वाजलंपीत्वा
पश्चाच्चाहंसमागतः ॥ तदाप्रभृतिमेकायईदृशस्तेजसावृतः ॥ ३२ ॥ संजातोवस्त्रसंयुक्तःकंचुकःशुभ्रतांगतः ॥ पूर्वोक्तलिंगसंस्थानैःकुलैःस्थानेनवैतथा ॥ ३३ ॥
स्वप्रियंलक्षयित्वातुज्ञात्वापुण्यस्यसंभवम् ॥ प्रत्युवाचाथभर्तारंसंगमंममदर्शय ॥ ३४ ॥ तवपश्चात्प्रदास्यामिभोजनंपानसंयुतम् ॥ इत्युक्तःप्रिययाव्या

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

धःसत्वरेणजगामह ॥ ३५ ॥ संगमोदर्शितस्तेनततोग्रेपापनाशनः ॥ समुड्डीनामहाभागपक्षिणोलघुविक्रमाः ॥ ३६ ॥ तयासार्द्धंययुःसर्वैरेवासंगममुत्त
मम् ॥ तेषांतुवीक्षमाणानांपक्षिणांममपश्यतः ॥ ३७ ॥ तयाहिस्नापितोभर्तापुनःस्नाताहिसास्वयम् ॥ दिव्यदेहधरौचोभौदिव्यकांतिसमन्वितौ ॥३८॥
संजातौपक्षिणांश्रेष्ठदिव्यवस्त्रानुलेपनौ ॥ दिव्यमाल्यांबरधरौदिव्यगंधानुलेपनौ ॥ ३९ ॥ वैष्णवंयानमासाद्यमुनिगंधर्वपूजितौ ॥ गतौतौवैष्णवंलोकंवै
ष्णवैःपरिपूजितौ ॥ ४० ॥ स्तूयमानौमहात्मानौदंपतीदृष्टवानहम् ॥ व्रजंतौस्वर्गमार्गेणकूजंतेपक्षिणस्तथा ॥ ४१ ॥ तीर्थराजंपरंदृष्ट्वाहर्षव्यक्ताक्ष
रैस्तदा ॥ चत्वारःकृष्णहंसास्तेसंगमेपापनाशने ॥ ४२ ॥ स्नात्वावैभावशुद्धास्तेप्राप्ताउज्ज्वलतांपुनः ॥ स्नात्वापीत्वाजलंतेतुपुनर्बहिर्विनिर्गताः ॥४३ ॥
तावत्यस्ताःस्त्रियःकृष्णामृतास्तत्स्नानमात्रतः ॥ क्रंदमानाविचेष्टंत्योहाहाकारविकंपिताः॥४४॥ यमलोकंगतास्तास्तुतातदृष्टामयातदा ॥ उड्डीनास्तुत
तोहंसाःस्वस्थानंप्रतिजग्मिरे॥४५॥ एवंतातमयादृष्टंप्रत्यक्षंकथितंतव ॥ कृष्णपक्षामहाकायाधार्तराष्ट्रास्तुताःस्त्रियः॥४६॥कथयस्वप्रसादेनकेभविष्यंतिवै
पितः॥ निर्गतान्मानसान्मध्याद्धार्तराष्ट्रान्वदस्वमे ॥ ४७ ॥ केभविष्यंतितेतातकथयत्वंतुसांप्रतम् ॥ कस्मात्तुकृष्णतांप्राप्ताहंसाःशुद्धाश्वतेपुनः ॥४८॥
संजातास्तत्क्षणात्तातकस्मान्मृतास्तुताःस्त्रियः ॥ एवंमेसंशयस्तातसंजातोदारुणोहृदि ॥ ४९ ॥ छेत्तुमर्हसिअद्यैवभवाञ्ज्ञानविचक्षणः ॥ प्रसादसुमु
खोभूत्वाप्रणतस्यसदैवमे ॥५०॥ एवंसंभाष्यपितरंविरराम
ससमुज्ज्वलः ॥ ततःप्रवक्तुमारेभेसशुकःकुंजलाभिधः ॥ ५१ ॥ इति श्रीपद्मपुराणेभूमिखंडेवेनो
पाख्यानेगुरुतीर्थवर्णनेच्यवनचरित्रेएकोननवतितमोऽध्यायः ॥ ८९ ॥ सूतउवाच ॥ एवमाकर्ण्यतत्सर्वंसमुज्ज्वलस्यभाषितम् ॥ कुंजलःसहिधर्मात्माप्र
त्युवाचसुतंप्रति ॥ १ ॥ कुंजलउवाच ॥ संप्रवक्ष्याम्यहंतातश्रूयतांस्थिरमानसः ॥ सर्वसंदेहविध्वंसंचरित्रंपापनाशनम् ॥ २ ॥ इंद्रलोकेप्रववृतेसंवादोदे
वकौतुकः ॥ सभायांतस्यदेवस्यइंद्रस्यापिमहात्मनः ॥ ३ ॥ देवंद्रष्टुंसहस्राक्षंनारदस्त्वरितंययौ ॥ समागतंसहस्राक्षःसूर्यतेजःसमप्रभम् ॥ ४ ॥
तंदृष्ट्वाहर्षमायातःसमुत्थायमहामतिः ॥ ददावर्घंचपाद्यंचभक्त्याप्रणतमानसः ॥ ५ ॥ बद्धांजलिपुटोभूत्वाप्रणाममकरोत्तदा ॥ आसनेकोमलेपुण्ये
विनिवेश्यद्विजोत्तमम् ॥ ६ ॥ पप्रच्छप्रणतोभूत्वाश्रद्धयापरयायुतः ॥ कस्माच्चागमनंतेऽद्यकारणंवदसांप्रतम् ॥ ७ ॥ इत्युक्तोदेवराजेनप्रत्युवाचम
हामुनिः ॥ भवंतंद्रष्टुमायातःपृथिव्यास्तुपुरंदरः ॥ ८ ॥ स्नात्वापुण्यप्रदेशेषुतीर्थेषुचसुश्रद्धया ॥ देवान्पितॄन्समभ्यर्च्यदृष्ट्वातीर्थान्यनेकशः ॥ ९ ॥ एत
त्तेसर्वमाख्यातंयत्त्वयापृच्छितंपुरा ॥ देवेंद्रउवाच ॥ दृष्टानिपुण्यतीर्थानिसुक्षेत्राणित्वयामुने ॥ १० ॥ किंतीर्थंप्राप्यमुच्येतब्रह्मघ्नोब्रह्महत्यया ॥ सुरा
पोमुच्यतेपापाद्गोघ्नोहेमापहारकः ॥ ११ ॥ स्वामिद्रोहान्महाभागनारीहंताकथंसुखी ॥ नारदउवाच ॥ यानिकानिचतीर्थानिगयादीनिसुरेश्वर ॥ १२ ॥

१ मित्रदोहान्महापापी भार्याहर्ता च मे वद । इ० पा० ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

तेषांनैवप्रजानामिविशेषंपापनाशनम् ॥ सुपुण्यानिसुदिव्यानिपापघ्नानिसमानिच ॥ १३ ॥ सर्वाण्येवसुतीर्थानिजानाम्यहंपुरंदर ॥ अविशेषंविशेषंवैनैव
जानामिसांप्रतम् ॥ १४ ॥ प्रत्ययंक्रियतांदेवतीर्थानांगतिदायकम् ॥ एवमाकर्ण्यतद्वाक्यंनारदस्यमहात्मनः ॥ १५ ॥ समाहूतानिचेंद्रेणतीर्थानिभूग
तानिच ॥ मूर्तिवर्तीनिदिव्यानिसमायातानिशासनात् ॥ १६ ॥ बद्धांजलीनिदिव्यानिभूषितानिसुभूषणैः ॥ दिव्यांबराणिस्निग्धानितेजोवंतिचसुव्रत ॥
॥ १७ ॥ स्त्रीपुंसोश्चस्वरूपाणिकृतानिचविशेषतः ॥ हेमचंदनकाशानिदिव्यरूपधराणिच ॥ १८ ॥ मुक्ताफलस्यवर्णेनप्रभासंतिनरेश्वर ॥ तप्तकांचन
वर्णानिसारुण्यानिचतत्रवै ॥ १९ ॥ कतिशुक्लसुपीतानिप्रभावंतिसभांतरे ॥ कानिपद्मनिभान्येवमूर्तिवर्तीनितानितु ॥२०॥ सूर्यतेजःप्रकाशानितडित्तेजः
समानिच ॥ पावकाभानिचान्यानिप्रभासंतिसभांतरे ॥ २१ ॥ सर्वाभरणशोभाढ्यैःप्रशोभंतेनरेश्वर ॥ हारकंकणकेयूरमालाभिस्तुसुचंदनैः ॥ २२ ॥
दिव्यचंदनदिग्धानिसुरभीणिगुरूणिच ॥ कमंडलुकराण्येवआयातानिसभांतरे ॥ २३ ॥ गंगाचनर्मदापुण्याचंद्रभागासरस्वती ॥ देविकाविंविकाकु
ब्जाकुंजलामंजुलाश्रुता ॥ २४ ॥ रंभाभानुमतीपुण्यापाराचैवसुघर्घरा ॥ शोणाचसिंधुसौवीराकावेरीकपिलातथा ॥ २५ ॥ कुमुदावेदनदीपुण्यासुपु
ण्याचमहेश्वरी ॥ चर्मण्वतीतथाख्यातालोपाचान्यासुकौशिकी ॥२६॥ सुहंसीहंसपादाचहंसवेगामनोरथा ॥ सुरुथास्वारुणावेणाभद्रवेणासुपद्मिनी ॥२७॥
नाहलीसुमरीचान्यापुण्याचान्यापुलिंदिका ॥ हेमामनोरथादिव्याचंद्रिकावेदसंक्रमा ॥ २८ ॥ ज्वालाहुताशनीस्वाहाकालाचैवकपिंजला ॥ स्वधाचसु
कलालिंगागंभीराभीमवाहिनी ॥ २९ ॥ देवद्रीचीवीरवाहालक्षहोमाअघापहा ॥ पाराशरीहेमगर्भासुभद्रावसुपुत्रिका ॥ ३० ॥ एतान्द्योमहापुण्यामू
र्तिमत्योनरेश्वर ॥ सर्वाभरणशोभाढ्याःकुंभहस्ताःसुपूजिताः ॥ ३१ ॥ प्रयागःपुष्करश्चैवअर्घदीर्घोमनोरथा ॥ वाराणसीमहापुण्याब्रह्महत्याव्यपो
हिनी ॥ ३२ ॥ द्वारावतीप्रभासश्चअवंतीनैमिषस्तथा ॥ चंडकश्चमहारत्नोमहेश्वरकलेश्वरौ ॥ ३३ ॥ कलिंजरोब्रह्मक्षेत्रंमाथुरोमानवाहकः ॥ मायाकांती
तथान्यानिदिव्यानिविविधानिच ॥ ३४ ॥ अष्टषष्टिःसुतीर्थानिनदीनांशतकोटयः ॥ गोदावरीमुखाःसर्वाःसमायातास्तदाज्ञया ॥ ३५ ॥ द्वीपानां
तुसमस्तानिसुतीर्थानिमहांतिच ॥ मूर्तिलिंगधराण्येवसहस्राक्षंसुरेश्वरम् ॥ ३६ ॥ समाजग्मुःसमस्तानितदादेशकराणिच ॥ प्रणेमुर्देवदेवेशंनतशीर्षा
णिसर्वशः ॥ ३७ ॥ ॥ सूतउवाच ॥ तैःप्रोक्तंतुमहातीर्थैर्देवराजंयशस्विनम् ॥ कस्मात्त्वयासमाहूतादेवदेववदस्वनः ॥ ३८ ॥ ब्रूहिनःकारणंस

---

१ प्रत्यक्षम्–इ० पा० । २ हंसचंद्रप्रकाशानि– इ० पा० । ३ घोणा च इ० पा० । ४ वाहिनी सरघा चान्या इ० पा० । ५ स्वधा सुकाला कालिंगा गंभीरा हिमवाहिनी ॥ इ० पा० । ६ देवद्रवी इ० पा० । ७ वेदगर्भा हेमवेषा सुपुंड्रकी इ० पा० । ८ सर्वतीर्थमनोरमः । इ० पा० । ९ दंडकश्च इ० पा० ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

वैंनमस्तुभ्यंसुराधिप ॥ एवमाकर्ण्यतद्वाक्यंदेवराजोभ्यभाषत ॥ ३९ ॥ कःसमर्थोमहातीर्थोब्रह्महत्यांव्यपोहितुम् ॥ गोवधाख्यंमहापापंस्त्रीविधाख्यमनुत्त
मम् ॥ ४० ॥ स्वामिद्रोहाचसंभूतंसुरापानाचदारुणम् ॥ हेमस्तेयात्तथाजातंगुरुनिंदासमुद्भवम् ॥४१॥ भ्रूणहत्यांमहाघोरांनाशयेत्कःसमर्थवान् ॥ राजद्रो
हान्महापापंबहुपीडाप्रदायकम् ॥ ४२ ॥ मित्रद्रोहात्तथाचान्यदन्यद्विश्वासघातकम् ॥ देवभेदंतथाचान्यंलिंगभेदमतःपरम् ॥ ४३ ॥ ॥ वृत्तिच्छेदंच
विप्राणांगोप्रचारप्रणाशनम् ॥ आगारदहनंचान्यद्ब्रह्मदीपनकंतथा ॥४४॥ षोडशैतेमहापापाअगम्यागमनंतथा ॥ स्वामित्यागात्समुद्भूतंरणस्थानात्पलाय
नात् ॥ ४५ ॥ एतानिनाशयेत्कोवैसमर्थस्तीर्थउत्तमः ॥ समर्थोभवतांमध्येप्रायश्चित्तंविनाध्रुवम् ॥ ४६ ॥ पश्यतांदेवतानांचनारदस्यचपश्यतः ॥
ब्रुवंतुसर्वेसंचिंत्यविचार्यैवंसुनिश्चितम् ॥ ४७ ॥ एवमुक्तेशुभेवाक्येदेवराज्ञामहात्मना॥संमंत्र्यतीर्थराजेनप्रोचुःशक्रंसभागतम् ॥ ४८ ॥ ॥ तीर्थान्यूचुः ॥
श्रूयतामभिधास्यामोदेवराजनमोस्तुते ॥ संतिवैसर्वतीर्थानिसर्वपापहराणिच ॥ ४९ ॥ ब्रह्महत्यादिकान्यांश्चत्वयाप्रोक्तान्सुरेश्वर ॥ महाघोरान्सुदीप्तां
श्चनाशितुंनैवशक्नुमः ॥ ५० ॥ प्रयागःपुष्करश्चैवअर्घतीर्थमनुत्तमम् ॥ वाराणसीमहाभागसमर्थापापनाशिनी ॥ ५१ ॥ महापातकनाशार्थेचत्वारोमि
तविक्रमाः ॥ उपपातकनाशार्थंचत्वारोमितविक्रमाः ॥५२॥ सृष्टाधात्राचदेवेंद्रपुष्कराद्यामहाबलाः ॥ एवमाकर्ण्यतद्वाक्यंतीर्थानांसुरराट्ततः ॥५३॥ हर्षे
णमहताविष्टस्तेषांस्तोत्रंचकारसः ॥५४॥ इति श्रीपद्मपुराणेभूमिखंडेवेनोपाख्यानेगुरुतीर्थमाहात्म्येच्यवनचरित्रेनवतितमोऽध्यायः॥ ९० ॥ ॥ कुंजलउ
वाच॥ब्रह्महत्याभिभूतस्तुसहस्राक्षोयदापुरा ॥ गौतमस्यप्रियासंगादगम्यागमनंमहत् ॥ १॥ संजातंपातकंतस्यत्यक्तोदेवैश्चब्राह्मणैः ॥ सहस्राक्षस्तपस्तेपे
निरालंबोनिराश्रयः ॥ २ ॥ तपोंतेदेवताःसर्वाऋषयोयक्षकिन्नराः ॥ देवराजस्यपूजार्थमभिषेकंप्रचक्रिरे ॥ ३ ॥ देशंमालवकंनीत्वादेवराजंसुतोत्तम ॥
चक्रेस्नानंमहाभागकुंभैरुदकपूरितैः ॥४॥ स्नापितुंप्रथमंनीतोवाराणस्यांस्वयंततः ॥ प्रयागेतुसहस्राक्षअर्घतीर्थेततःपुनः॥५॥ पुष्करेणमहात्मासौस्ना
पितःस्वयमेवहि ॥ ब्रह्मादिभिःसुरैःसर्वैर्मुनिवृंदैर्द्विजोत्तम ॥६॥ नागैर्वृक्षैर्नागसर्पैर्गंधर्वैस्तुसकिन्नरैः ॥ स्नापितोदेवराजस्तुवेदमंत्रैःसुसंस्कृतः ॥७॥मुनिभिः
सर्वपापघ्नैस्तस्मिन्कालेद्विजोत्तम ॥ शुद्धेतस्मिन्महाभागेसहस्राक्षेमहात्मनि ॥८॥ ब्रह्महत्यागतातस्यअगम्यागमनंतथा ॥ ब्रह्महत्याततोनष्टाअगम्यागम
नेनच ॥ ९ ॥ पापेनतेनघोरेणसार्द्धमिंद्रस्यभूतले ॥ सुप्रसन्नःसहस्राक्षस्तीर्थेभ्योहिवरंददौ ॥ १० ॥ भवंतस्तीर्थराजानोभविष्यथनसंशयः ॥ मत्प्रसा
दात्पवित्राश्चयस्मादहंविमोक्षितः ॥ ११ ॥ सुघोरात्किल्बिषादत्रयुष्माभिर्विमलैरहम् ॥ एवंतेभ्योवरंदत्वामालवायवरंददौ ॥ १२ ॥ यस्मात्त्वयामलं

१ गोत्राचारप्रणाशनम् इ० पा० । २ सुरोत्तमाः इ० पा० ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

मेऽद्यविधूतंश्रमदायकम् ॥ तस्मात्त्वमन्नपानैश्चधनधान्यैरलंकृतः ॥ १३ ॥ भविष्यसिनसंदेहोमत्प्रसादान्नसंशयः ॥ सुदुःकालैर्विनात्वंतुभ
विष्यसिसुपुण्यवान् ॥ १४ ॥ एवंतस्मैवरंदत्वादेवराजःपुरंदरः ॥ क्षेत्राणिसर्वतीर्थानिदेशोमालवकस्तथा ॥ १५ ॥ आखंडलेनसार्द्धंतेस्व
स्थानंप्रतिजग्मिरे ॥ ॥ सूतउवाच ॥ तदाप्रभृतिचत्वारःप्रयागःपुष्करस्तथा ॥ १६ ॥ वाराणसीचार्घतीर्थंप्राप्ताराजत्वमुत्तमम् ॥ १७ ॥
कुंजलउवाच ॥ अस्तिपंचालदेशेषुविदुरो[1]नामक्षत्रियः ॥ तेनमोहप्रसंगेनब्राह्मणोनिहतःपुरा ॥ १८ ॥ शिखासूत्रविहीनस्तुतिलकेनविवर्जितः ॥ भिक्षार्थं
मटतेसोऽपिब्रह्मघ्नोहंसमागतः ॥ १९ ॥ ब्रह्मघ्नायसुरापायभिक्षाचान्नंप्रदीयताम् ॥ गृहेष्वेवंसमस्तेषुभ्रमतेयाचतेपुरा ॥ २० ॥ एवंसर्वेषुतीर्थेषुअटित्वैव
समागतः ॥ ब्रह्महत्यानतस्यापिप्रयातिद्विजसत्तम ॥ २१ ॥ वृक्षच्छायांसमाश्रित्यदह्यमानेनचेतसा ॥ संस्थितोविदुरःपापोदुःखशोकसमन्वितः ॥ २२ ॥
चंद्रशर्माततोविप्रोमहामोहेनपीडितः ॥ न्यवसन्मागधेदेशेगुरुघातकरश्वसः ॥ २३ ॥ स्वजनैर्बंधुवर्गैश्चपरित्यक्तोदुरात्मवान् ॥ सहितत्रसमायातोयत्रा
सौविदुरःस्थितः ॥ २४ ॥ शिखासूत्रविहीनस्तुविप्रलिंगैर्विवर्जितः ॥ तदासौपृच्छितस्तेनविदुरेणदुरात्मना ॥ २५ ॥ भवान्कोहिसमायातोःदुर्भगोदग्ध
मानसः ॥ विप्रलिंगविहीनस्तुकस्मात्त्वंभ्रमसेमहीम् ॥ २६ ॥ विदुरेणोक्तमात्रस्तुचंद्रशर्माद्विजाधमः ॥ आचष्टेसर्वमेवापियथापूर्वकृतंस्वकम् ॥ २७ ॥
पातकंचमहाघोरंवसताचगुरोर्गृहे ॥ महामोहगतेनापिक्रोधेनाकुलितेनच ॥ २८ ॥ गुरोर्घातःकृतःपूर्वंतेनदग्धोस्मिसांप्रतम् ॥ चंद्रशर्माचवृत्तांतमुक्त्वासर्वमपृ
च्छत ॥ २९ ॥ भवान्कोहिसुदुःखात्मावृक्षच्छायांसमाश्रितः ॥ विदुरेणसमासेनआत्मपापंनिवेदितम् ॥ ३० ॥ अथकश्चिद्द्विजःप्राप्तस्तृतीयःश्रमकर्षितः ॥ वेदशर्मे
तिवैनामबहुपातकसंचयः ॥ ३१ ॥ द्वाभ्यामपिसुसंपृष्टःकोभवान्दुःखिताकृतिः ॥ कस्माद्भ्रमसिवैपृथ्वींवदभावंत्वमात्मनः ॥ ३२ ॥ वेदशर्माततःसर्वमात्मचे
ष्टितमेवच ॥ कथयामासताभ्यांवैह्यगम्यागमनंकृतम् ॥ ३३ ॥ धिक्कृतःसर्वलोकैश्चअन्यैःस्वजनबांधवैः ॥ तेनपापेनसंलिप्तोभ्रमाम्येवंमहीमिमाम् ॥ ३४ ॥
वंजुलोनामवैश्योथसुरापायीसमागतः ॥ सगोत्रैश्च[2]विशेषेणतैश्चपृष्टोयथापुरा ॥ ३५ ॥ तेनआवेदितंसर्वंपातकंयत्पुराकृतम् ॥ तैराकर्णितमन्यैश्चसर्वंतस्यप्रभा
षितम् ॥ ३६ ॥ एवंचत्वारःपापिष्ठाएकस्थानंसमागताः ॥ कःकस्यापिनसंपर्कंभोजनाच्छादनेनच ॥ ३७ ॥ करोतिचमहाभागवार्तांचक्रुःपरस्परम् ॥ नविशंत्या
सनेचैकेनस्वपंत्येकसंस्तरे ॥ ३८ ॥ एवंदुःखसमाविष्टानानातीर्थेषुवैगताः ॥ तेषांतुपापकाघोराननश्यंतिचनंदन ॥ ३९ ॥ सामर्थ्यंनास्तितीर्थानांमहापातक
नाशने ॥ विदुराद्यास्ततस्तेतुगताःकालंजरंगिरिम् ॥ ४० ॥ इतिश्रीपद्मपुराणेभूमिखंडेवेनोपाख्यानेगुरुतीर्थेच्यवनचरित्रेएकनवतितमोऽध्यायः ॥ ९१ ॥

१ विद्वरः इ० पा० कुत्रचित्पुस्तको सर्वत्रतु विदुरशब्दः । २ मित्रघ्नश्च विशेषेण इ० पा० ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

कुंजलउवाच ॥ कालंजरंसमासाद्यनिवसंतिसुदुःखिताः ॥ महापापैस्तुसंदग्धाहाहाभूताविचेतनाः॥ १॥ तत्रकश्चित्समायातःसिद्धश्चैवमहायशाः ॥ तेनपृष्टाः
सुदुःखार्ताभवंतःकेनदुःखिताः॥२॥सतैःप्रोक्तोमहाप्राज्ञःसर्वज्ञानविशारदः ॥ तेषांज्ञात्वामहापापंकृपांचक्रेसुपुण्यभाक् ॥३॥सिद्धउवाच ॥ अमासोमसमा
योगेप्रयागःपुष्करश्चयः॥अर्घतीर्थंतृतीयंतुवाराणसीचतुर्थका॥४॥गच्छंतुतत्रवैयूयंचत्वारःपातकाविलाः॥गंगांभसियदास्नातास्तदामुक्ताभविष्यथ ॥ ५ ॥
पातकेभ्योनसंदेहोनिर्मलत्वंगमिष्यथ ॥ आदिष्टास्तेनवैसर्वैःप्रणेमुस्तंप्रयत्नतः॥६॥ कालंजरात्ततोजग्मुःसत्वरंपापपीडिताः ॥ वाराणसींसमासाद्यस्नात्वाचै
वद्विजोत्तमाः॥७॥प्रयागंपुष्करंचैवअर्घतीर्थंतुसत्तम ॥ अमासोमंसुसंप्राप्यजग्मुस्तेचमहापुरीम्॥८॥विदुरश्चंद्रशर्माचवेदशर्मातृतीयकः॥ वैश्यो[1]वंजुलकश्चै
वसुरापःपापचेतनः ॥ ९ ॥ तस्मिन्पर्वणिसंप्राप्तेस्नातागंगांभसिद्विज ॥ स्नानमात्रेणमुक्तास्तुगोवधाद्यैश्चकिल्बिषैः ॥ १० ॥ ब्रह्महत्यागुरुहत्यासुरा
पानादिपातकैः ॥ लिप्तानितानितीर्थानिपरिभ्रमंतिमेदिनीम् ॥ ११ ॥ पुष्करोअर्घतीर्थस्तुप्रयागःपापनाशनः ॥ वाराणसीचतुर्थीतुलिप्तापापैर्द्विजोत्त
म ॥ १२ ॥ कृष्णत्वंपेदिरेसर्वेहंसरूपेणवभ्रमुः ॥ सर्वेष्वेवसुतीर्थेषुस्नानंचक्रुर्द्विजोत्तमाः ॥ १३ ॥ कृष्णत्वंनैवगच्छेततेषांपापेनचागतम् ॥ सुतीर्थे
षुमहाराजस्नाताःसर्वेषुवैपुनः ॥ १४ ॥ यंयंतीर्थंप्रयांत्येतेसर्वेतीर्थाद्विजोत्तम ॥ हंसरूपेणवैयांतितैःसार्द्धंतुसुदुःखिताः ॥ १५ ॥ भार्याःपातकरूपाश्चभ्र
मंतिपरितस्तथा ॥ अष्टषष्टिसुतीर्थानिहंसरूपेणवभ्रमुः ॥ १६ ॥ तैःसार्द्धंसुमहाराजमहातीर्थैःसमंपुनः ॥ मानसंचागतास्तेचपातकाकुलमानसाः ॥
॥ १७ ॥ तत्रस्नातामहाराजनजहातिचपातकः ॥ लज्जयाविष्टमनसामानसोहंसरूपधृक् ॥ १८ ॥ संजातःकृष्णकायस्तुयंत्वंवैदृष्टवान्पुरा ॥
रेवातीरंततोजग्मुरुत्तरंपापनाशनम् ॥ १९ ॥ कुब्जायाःसंगमेतेतुसुरसिद्धनिषेविते ॥ स्नानमात्रेणमुक्तास्तेपापेभ्योद्विजसत्तम ॥ २० ॥ विहायवर्ण
मेवैतंसुकृतंप्रतिजग्मिरे ॥ यंयंतीर्थंप्रयांत्येतेहंसाःस्नानंप्रचक्रमुः ॥ २१ ॥ जहसुस्ताःस्त्रियोदृष्ट्वापातकंनैवगच्छति ॥ तोयानलेनकुब्जायाःपातकं
वरमेवच ॥ २२ ॥ भस्मावशेषंसंजातंतदामृतास्तुताःस्त्रियः ॥ ब्रह्महत्यागुरोर्हत्यासुरापानागमागमाः॥ २३ ॥ भस्मीभूतास्तुसंजातारेवायाःकुब्ज
याहताः ॥ तास्तुहतामहाभागयामृतास्तुसरित्तटे ॥ २४ ॥ अष्टषष्टिसुतीर्थानांहंसरूपेणतानितु ॥ सार्द्धंहंसःसमायातोविद्धितंत्वंतुमानसम् ॥ २५ ॥
चत्वारःकृष्णहंसाश्चतेषांनामानिमेशृणु ॥ प्रयागःपुष्करश्चैवअर्घतीर्थमनुत्तमम् ॥ २६ ॥ वाराणसीचतुर्थीचचत्वारःपापनाशनाः ॥ ब्रह्महत्याभिभूता
निचत्वारिपरिबभ्रमुः ॥ २७ ॥ तीर्थान्येतानिदुःखेनतीर्थेषुचमहामते ॥ नगतंपातकंघोरंतेषांतुभ्रमतांसुत ॥ २८ ॥ कुब्जायाःसंगमेशुद्धाविमुक्ताः

१ गोघ्नोऽथ वंजुलश्चैव इ०पा० ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

किल्बिषात्किल ॥ तीर्थानामेवसर्वेषांपुण्यानामिहसंमतः ॥ २९ ॥ राजाप्रयागःसंजातइंद्रस्यपुरतःकिल ॥ तावद्गर्जंतुतीर्थानियावद्रेवानदृश्य
ते ॥ ३० ॥ ब्रह्महत्यादिपापानांविनाशायप्रतिष्ठिता ॥ कपिलासंगमेपुण्येरेवायाःसंगमेतथा ॥ ३१ ॥ मेघनादसमायोगेतथाचैवोरुसंगमे ॥ महापुण्याम
हाधन्यारेवासर्वत्रदुर्लभा ॥ ३२ ॥ साचोंकारेभृगुक्षेत्रेनर्मदाकुब्जसंगमे ॥ दुःप्राप्यामानवैरेवामाहिष्मत्यांसुरोत्तमैः ॥ ३३ ॥ विटंकासंगमेपुण्याश्रीकंठेमं
गलेश्वरे ॥ सर्वत्रदुर्लभारेवासुरपुण्यसमाकुला ॥ ३४ ॥ तीर्थमातामहादेवीअघराशिविनाशिनी ॥ उभयोःकूलयोर्मध्येयत्रतत्रसुखीनरः ॥ ३५ ॥
अश्वमेधफलंभुंक्तेस्नानेनैकेनमानवः ॥ एतत्तेसर्वमाख्यातंयत्त्वयापरिपृच्छितम् ॥ ३६ ॥ सर्वपापापहंपुण्यंगतिदंचापिशृण्वताम् ॥ एवमुक्त्वामहाप्रा
ज्ञतृतीयंपुत्रमब्रवीत् ॥ ३७ ॥ इति श्रीपद्मपुराणेभूमिखंडेवेनोपाख्यानेगुरुतीर्थेच्यवनचरित्रेद्विनवतितमोऽध्यायः ॥ ९२ ॥ कुंजलउवाच ॥ किंविज्व
लत्वयादृष्टमपूर्वंभ्रमतामहीम् ॥ आश्चर्येणसमायुक्तंतन्मेकथयसुव्रत ॥ १ ॥ इतःप्रयासिकंदेशमाहारार्थंतुसोद्यमी ॥ यद्यद्दृष्टंत्वयाचित्रंसमाख्याहिसुतो
त्तम ॥ २ ॥ विज्वलउवाच ॥ अस्तिमेरुगिरेःपृष्ठेआनंदंनामकाननम् ॥ दिव्यवृक्षैःसमाकीर्णंफलपुष्पमयैःसदा ॥ ३ ॥ देववृंदैःसमाकीर्णंमुनिसिद्धसम
न्वितम् ॥ अप्सरोभिःसुरूपाभिर्गंधर्वैःकिन्नरोरगैः ॥ ४ ॥ वापीकूपतडागैश्चनदीप्रस्रवणैस्तथा ॥ आनंदकाननंपुण्यंदिव्यभावैःप्रभासते ॥ ५ ॥ वि
मानैःकोटिसंख्याभिर्हंसकुंदेंदुसन्निभैः ॥ गीतकोलाहलैरम्यैर्मेघध्वनिनिनादितम् ॥ ६ ॥ षट्पदानांनिनादेनसर्वत्रमधुरायते ॥ चंदनैश्चूतवृक्षैश्चचंपकैःपु
ष्पितैर्वृतम् ॥ ७ ॥ नानावृक्षैःप्रभात्येवमानंदवनमुत्तमम् ॥ नानापक्षिनिनादेनबहुकोलाहलान्वितम् ॥ ८ ॥ एवमानंदनंदृष्टंमयातत्रसुशोभनम् ॥ विम
लंचसरस्तातशोभतेसागरोपमम् ॥ ९ ॥ संपूर्णंपुण्यतोयेनपद्मसौगंधिकैःशुभैः ॥ जलजैस्तुसमाकीर्णंहंसकारंडवान्वितम् ॥ १० ॥ एवमासीत्सर
स्तस्यसुमध्येकाननस्यहि ॥ देवगंधर्वसंबाधैर्मुनिवृंदैरलंकृतम् ॥ ११ ॥ किंनरोरगगंधर्वैश्चारणैश्चसुशोभते ॥ तत्राश्चर्यंमयादृष्टंवक्तुंतातनशक्यते
॥ १२ ॥ विमानेनापिदिव्येनकलशैरुपशोभते ॥ छत्रदंडपताकाभीराजमानेनसत्तम ॥ १३ ॥ सर्वभोगाविलेनापिगीयमानेथकिन्नरैः ॥ गंधर्वैरप्सरो
भिश्चशोभमानोथसुव्रत ॥ १४ ॥ स्तूयमानोमहासिद्धऋषिभिस्तत्ववेदिभिः ॥ रूपेणाप्रतिमोलोकेनदृष्टस्तादृशःक्वचित् ॥ १५ ॥ सर्वाभरणशोभां
गोदिव्यमालाविशोभितः ॥ महारत्नकृतामालायस्योरसिविराजते ॥ १६ ॥ तत्समीपेस्थिताचैकानारीदृष्टावरानना ॥ हेमहारैश्चमुक्तानांवलयैःकंकणै
र्युता ॥ १७ ॥ दिव्यवस्त्रैश्चगंधैश्चचंदनैश्चारुलेपनैः ॥ स्तूयमानोगीयमानःपुरुषस्तत्रचागतः ॥ १८ ॥ रतिरूपावरारोहापीनश्रोणिपयोधरा ॥ सर्वाभ

१ वेदिकासंगमे इ० पा० । २ कीटके मंडलेश्वरे इ० पा० ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

रणशोभांगीतादृशीरूपसंपदा ॥ १९ ॥ द्वावेतौतौमयादृष्टौविमानेनापिचागतौ ॥ रूपलावण्यमाधुर्यौसर्वशोभासमाविलौ ॥ २० ॥ समुत्तीर्णौविमा
नात्तावागतौसरसोन्तिके ॥ स्नातौतातमहात्मानौस्त्रीपुंसौकमलेक्षणौ ॥ २१ ॥ प्रगृह्यतौमहाशस्त्रौदंपतीतुपरस्परम् ॥ तादृशौचशवौतत्रप
तितौसरसस्तटे ॥ २२ ॥ प्रभासेतेतदातौतुस्त्रीपुंसौकमलेक्षणौ ॥ रूपेणापिमहाभागतादृशावेवतौशवौ ॥ २३ ॥ देवरूपोपमस्तातयथापुं
सस्तथाशवः ॥ यथारूपंहितस्यापितादृशस्तत्रदृश्यते ॥ २४ ॥ यथारूपंतुभार्यायास्तथाशवोद्वितीयकः ॥ स्त्रीशवस्यतुयन्मांसंशस्त्रेणोत्कृत्यसाततः
॥ २५ ॥ भक्षतेतस्यमांसानिरक्ताप्लुतानितानितु ॥ पुरुषोभक्षतेतद्वच्छवमांसंसमातुरः ॥ २६ ॥ क्षुधयापीड्यमानौतौभक्षेतेपिशितंतयोः ॥ यावत्तृ
प्तिसमायातौतावन्मांसंप्रभक्षितम् ॥ २७ ॥ सरस्यथजलंपीत्वासंजातौसुखितौपितः ॥ कियत्कालंस्थितौतत्रविमानेनगतौपुनः ॥ २८ ॥ अन्येद्वेतुस्त्रियौ
तातमयादृष्टेचतत्रवै ॥ रूपसौभाग्यसंपन्नेतेस्त्रियौचारुलक्षणे ॥ २९ ॥ ताभ्यांप्रभक्षितंमांसंयदातातमहावने ॥ प्रहसेतेतदातेद्वेहास्यैरट्टाट्टकैः
पुनः ॥ ३० ॥ भक्षतेचस्वमांसानितावेतौपरिनित्यशः ॥ कृत्वास्नानादिकंमांसंपश्यतोममतत्रहि ॥ ३१ ॥ अन्येस्त्रियौमहाभागरौद्राकारसम
न्विते ॥ दंष्ट्राकरालवदनेतत्रैवातिविभीषणे ॥ ३२ ॥ ऊचतुस्तौतदातेतुदेहिदेहीतिवैपुनः ॥ एवंदृष्टंमयातातवसतावनसंनिधौ ॥ ३३ ॥
नित्यमुत्कीर्यभक्ष्येतेतौद्वौतुमांसमेवच ॥ जायेतेचसुसंपूर्णौकायौचशवयोःपुनः ॥ ३४ ॥ नित्यमुत्तीर्यतावेवंतेचाप्यन्येचवैपितः ॥ कुर्वंतिसदृशींचेष्टां
पूर्वोक्तांममपश्यतः ॥ ३५ ॥ एतदाश्चर्यसंजातंदृष्टंतातमयातदा ॥ भवतापृच्छितंतातदृष्टमाश्चर्यमेवच ॥ ३६ ॥ मयाख्यातंतवाग्रेवैसर्वसंदेहकारणम् ॥
कथयस्वप्रसादाच्चप्रीयमाणेनचेतसा ॥ ३७ ॥ विमानेनागतोयोसौस्त्रियासार्द्धंद्विजोत्तम ॥ दिव्यरूपधरोयस्तुसकस्तुकमलेक्षणः ॥ ३८ ॥ काचनारीम
हाभागमहामांसंप्रभक्षति ॥ सकश्चाप्यागतस्तातसाचैवाभ्येत्यभक्षति ॥ ३९ ॥ प्रहसेतेतदातेद्वेस्त्रियौतातवदस्वनः ॥ ऊचतुस्तौतथाचा
न्येदेहिदेहीतिवापुनः ॥ ४० ॥ तेद्वेत्वंमेसमाचक्ष्वमहाभीषणकेस्त्रियौ ॥ एतन्मेसंशयंतातच्छेत्तुमर्हसिसुव्रत ॥ ४१ ॥ एवमुक्त्वामहारा
जविररामसचांडजः ॥ एवंपृष्टस्तृतीयेनविज्वलेनात्मजेनसः ॥ ४२ ॥ प्रोवाचसर्ववृत्तांतंच्यवनस्यापिशृण्वतः ॥ ४३ ॥ इति श्रीपद्मपुराणेभूमिखंडेवेनो
पाख्यानेगुरुतीर्थेच्यवनचरित्रेत्रिनवतितमोऽध्यायः ॥९३॥ कुंजलउवाच ॥ श्रूयतामभिधास्यामितत्सर्वंकारणंसुत ॥ यस्मात्तौतादृशौजातौस्वमांसपरि
भक्षकौ ॥ १ ॥ सर्वत्रकारणंकर्मशुभाशुभंनसंशयः ॥ पुण्येनकर्मणापुत्रनरःसौख्यंप्रभुंजति ॥ २ ॥ दुष्कृतंभुंजतेचात्रपापयुक्तेनकर्मणा ॥ सूक्ष्मवर्त्मविचा

१ प्रमृशंतौ महात्मानौ इ० पा० ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

यैवंशास्त्रज्ञानेनचक्षुषा ॥ ३ ॥ स्थूलधर्मंप्रदृष्ट्वैवसुविचार्यपुनःपुनः ॥ समारभेन्नरःकर्ममनसानिपुणेनच ॥ ४ ॥ समूर्तिंकारकःशिल्पीरसमावर्त्तयेद्यथा ॥
अग्नेश्चतेजसापुत्रज्वालाभिश्चसमंततः ॥ ५ ॥ द्रवीभूतोभवेद्धातुर्वह्निनातापितःशनैः ॥ यादृशंवत्सभक्ष्यंतुरसपक्वंनिषेच्यते ॥ ६ ॥ तादृशंजायते
वत्सरूपंचैवनसंशयः ॥ यादृशंक्रियतेकर्मतादृशंपरिभुज्यते ॥ ७ ॥ कर्मएवप्रधानंयद्वर्षारूपेणवर्त्तते ॥ क्षेत्रेषुयादृशंबीजंवपतेकृषिकारकः ॥ ८ ॥ तादृशं
भुंजतेतातफलमेवनसंशयः ॥ यादृशंक्रियतेकर्मतादृशंपरिभुज्यते ॥ ९ ॥ विनाशहेतुःकर्मास्यसर्वेकर्मवशावयम् ॥ कर्मदायादकालोकेकर्मसंबंधिबां
धवाः ॥ १० ॥ कर्माणिचोदयंतीहपुरुषंसुखदुःखयोः ॥ सुवर्णरजतंवापियथारूपंनिषिच्यते ॥ ११ ॥ तथानिषिच्यतेजंतुःपूर्वकर्मवशानुगः ॥ पंचैतानी
हदृश्यंतेगर्भस्थस्यैवदेहिनः ॥ १२ ॥ आयुःकर्मचवित्तंचविद्यानिधनमेवच ॥ यथामृत्पिंडकंकर्त्ताकुरुतेयद्यदिच्छति ॥ १३ ॥ तथाकर्मकृतंचैवकर्त्तारं
प्रतिपद्यते ॥ देवत्वमथमानुष्यंपशुत्वंपक्षितांतथा ॥ १४ ॥ तिर्यक्त्वंस्थावरत्वंवायातिजंतुःस्वकर्मभिः ॥ सएवतुतथाभुंक्तेनित्यंविहितमात्मनः ॥ १५ ॥
आत्मनाविहितंदुःखमात्मनाविहितंसुखम् ॥ गर्भशय्यामुपादायभुंजतेपूर्वदेहिकम् ॥ १६ ॥ पूर्वदेहकृतंकर्मनकश्चित्पुरुषोत्तमः ॥ बलेनप्रज्ञयावापिस
मर्थःकर्तुमन्यथा ॥ १७ ॥ स्वकृतान्येवभुंजंतिदुःखानिचसुखानिच ॥ हेतुतःकारणैर्वापिसोहंकारेणबाध्यते ॥ १८ ॥ यथाधेनुसहस्रेषुवत्सोविंदतिमा
तरम् ॥ तद्वच्छुभाशुभंकर्मकर्तारमनुगच्छति ॥ १९ ॥ उपभोगादृतेयस्यनाशएवनविद्यते ॥ प्राक्तनंबंधनंकर्मकोन्यथाकर्तुमर्हति ॥ २० ॥ सुशीघ्रमनु
धावंतंविधानमनुधावति ॥ शोभतेसंनिपातेनयथाकर्मपुराकृतम् ॥ २१ ॥ उपतिष्ठतितिष्ठंतंगच्छंतमनुगच्छति ॥ करोतिकुर्वतःकर्मच्छायेवानुवि
धीयते ॥ २२ ॥ यथाछायातपौनित्यंसुसंबद्धौपरस्परम् ॥ उपसर्गाहिविषयाउपसर्गाजरादयः ॥ २३ ॥ पीडयंतिनरंपश्चात्पीडितंपूर्वकर्म
णा ॥ येनयत्रोपभोक्तव्यंदुःखंवासुखमेवच ॥ २४ ॥ सतत्रबद्ध्वारज्ज्वेवबलाद्दैवेननीयते ॥ दैवंप्राहुश्चभूतानांसुखदुःखोपपादनम् ॥ २५ ॥
अन्यथाकर्मतच्चिंत्यंजाग्रतःस्वपतोपिवा ॥ अन्यथाह्युद्यतेदैवंबध्यतेचजिघांसति ॥ २६ ॥ शस्त्राग्निविषदुर्गेभ्योरक्षितव्यंसुरक्षति ॥ यथापृथि
व्यांबीजानिवृक्षगुल्मतृणान्यपि ॥ २७ ॥ तथैवात्मनिकर्माणितिष्ठंतिप्रभवंतिच ॥ तैलक्षयाद्यथादीपोनिर्वाणमधिगच्छति ॥ २८ ॥ कर्म
क्षयात्तथाजंतोःशरीरंनाशमृच्छति ॥ कर्मक्षयात्तथामृत्युस्तत्त्वविद्भिरुदाहृतम् ॥ २९ ॥ विविधाःप्राणिनांरोगाःस्मृतास्तेषांचहेतवः ॥ तस्मात्त
त्त्वप्रधानस्तुकर्मएवहिप्राणिनाम् ॥ ३० ॥ यत्पुराक्रियतेकर्मतदिहैवप्रभुज्यते ॥ यत्त्वयादृष्टमेवापिपृच्छितंतातसांप्रतम् ॥ ३१ ॥ तस्यार्थं

१ यथा कृषिफलं कर्तुः प्राप्यते यद्यदीहति इ० पा० ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

तुमयाप्रोक्तंभुंजातेतौहिसांप्रतम् ॥ आनंदेकाननेदृष्टंतयोःकर्मसुदारुणम् ॥ ३२ ॥ तयोश्चेष्टांप्रवक्ष्यामिशृणुवत्सप्रभाषतः ॥ कर्मभूमिरियंतातअन्याभो
गार्थभूमयः ॥ ३३ ॥ सर्गादीनांमहाप्राज्ञतासुगत्वासुभुंजति ॥ सूतउवाच ॥ चौलदेशेमहाप्राज्ञःसुबाहुर्नामभूमिपः ॥ ३४ ॥ रूपवान्गुणवान्धीरः पृथि
व्यांनास्तितादृशः ॥ विष्णुभक्तोमहाप्राज्ञोवैष्णवानांचसुप्रियः ॥ ३५ ॥ कर्मणात्रिविधेनापिप्रध्यायन्मधुसूदनम् ॥ अश्वमेधादिकान्यज्ञान्यजेतसक
लान्नृप ॥ ३६ ॥ पुरोधास्तस्यचैवास्तिजैमिनिर्नामब्राह्मणः ॥ सचाहूयसुबाहुंतमिदंवचनमब्रवीत् ॥ ३७ ॥ राजन्देहिसुदानानियैःसुखंतुप्रभुंज्यत ॥
दानैस्तुतरतेलोकान्दुर्गान्प्रेत्यगतोनरः ॥ ३८ ॥ दानेनसुखमाप्नोतियशःप्राप्नोतिशाश्वतम् ॥ दानेनचातुलाकीर्तिर्जायतेमृत्युमंडले ॥ ३९ ॥ यावत्की
र्तिःस्थिताचात्रतावत्कर्तादिविवसेत् ॥ तद्दानंदुष्करंप्राहुर्दातुंनैवप्रशक्यते ॥ ४० ॥ तस्मात्सर्वप्रयत्नेनदातव्यंमानवैःसदा ॥ सुबाहुरुवाच ॥ दानाच्चत
पसोवापिद्वयोर्मध्येसुदुष्करम् ॥ ४१ ॥ किंवामहत्फलंप्रेत्यतन्मेब्रूहिद्विजोत्तम ॥ जैमिनिरुवाच ॥ दानान्नदुष्करतरंपृथिव्यामस्तिकिंचन ॥ ४२ ॥ रा
जन्प्रत्यक्षमेवैकंदृश्यतेलोकसाक्षिकम् ॥ परित्यज्यप्रियान्प्राणान्धनार्थेलोभमोहिताः ॥ ४३ ॥ प्रविशंतिनरालोकेसमुद्रमटवींतथा ॥ सेवामन्येप्रपद्यंते
श्ववृत्तिरितियास्थिता ॥ ४४ ॥ हिंसाप्रायांबहुक्लेशांकृषिंचैवतथापुरा ॥ तस्यदुःखार्जितस्यापिप्राणेभ्योपिगरीयसः ॥ ४५ ॥ अर्थस्यपुरुषव्याघ्रपरि
त्यागःसुदुष्करः ॥ विशेषतोमहाराजतस्यन्यायार्जितस्यच ॥ ४६ ॥ श्रद्धयाविधिवत्पात्रेदत्तस्यांतोनविद्यते ॥ श्रद्धाधर्मसुतादेवीपावनीविश्वता
रिणी ॥ ४७ ॥ सावित्रीप्रसवित्रीचसंसारार्णवतारिणी ॥ श्रद्धयासाध्यतेधर्मोमहद्भिर्नार्थराशिभिः ॥ ४८ ॥ निष्किंचनास्तुमुनयःश्रद्धाधर्मादिवंगताः ॥
संतिदानान्यनेकानिनानाभेदैर्नृपोत्तम ॥ ४९ ॥ अन्नदानात्परंनास्तिप्राणिनांगतिदाकयम् ॥ तस्मादन्नंप्रदातव्यंपयसाचसमन्वितम् ॥ ५० ॥ मधुरेणा
पिपुण्येनवचसाचसमन्वितम् ॥ नास्त्यन्नात्तुपरंदानमिहलोकेपरत्रच ॥ ५१ ॥ तारणायहितायैवसुखसंपत्तिहेतवे ॥ श्रद्धयाविधिवत्पात्रेनिर्मलेनापिचे
तसा ॥ ५२ ॥ अन्नैकस्यप्रदानस्यफलंभुंक्तेभवेन्नरः ॥ ग्रासाद्ग्रासंप्रदातव्यंमुष्टिप्रस्थंनसंशयः ॥ ५३ ॥ अक्षयंजायतेतस्यदानस्यापिमहाफलम् ॥ नच
प्रस्थंनवामुष्टिंनरस्यहिनसंभवेत् ॥ ५४ ॥ अनास्तिक्यप्रभावेनपर्वणिप्राप्यमानवः ॥ श्रद्धयाब्राह्मणंचैकंभक्त्याचैवप्रभोजयेत् ॥ ५५ ॥ एकस्यापिप्र
धानस्यअन्नस्यापिप्रजेश्वर ॥ जन्मांतरंसुसंप्राप्यनित्यंचान्नंप्रभुंजति ॥ ५६ ॥ पूर्वजन्मनियद्दत्तंभक्त्यापात्रेसकृन्नरैः ॥ जन्मांतरंसुसंप्राप्यनित्यमेवभुन
क्तिच ॥ ५७ ॥ अन्नदानंप्रयच्छंतिब्राह्मणेभ्योहिनित्यशः ॥ मिष्टान्नपानंभुंजंतितेनराअन्नदायिनः ॥ ५८ ॥ अन्नमेववदंत्येतदृषयोवेदपारगाः ॥ प्राण
भूतंनसंदेहममृताद्धिसमुद्भवम् ॥ ५९ ॥ प्राणास्तेनप्रदत्ताहियेनचान्नंसमर्पितम् ॥ अन्नदानंमहाराजदेहित्वंतुप्रयत्नतः ॥ ६० ॥ एवमाकर्ण्यवैराजाजैमि

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

नेस्तुमहात्मनः ॥ पुनःपप्रच्छतंविप्रंजैमिनिंज्ञानपंडितम् ॥ ६१ ॥ इति श्रीपद्मपुराणेभूमिखंडेवेनोपाख्यानेगुरुतीर्थमाहात्म्येच्यवनचरित्रेचतुर्नवतित
मोऽध्यायः ॥ ९४ ॥ सुबाहुरुवाच ॥ स्वर्गस्यमेगुणान्ब्रूहिसांप्रतंद्विजसत्तम ॥ एतत्सर्वंद्विजश्रेष्ठकरिष्यामिस्वभाविकम् ॥ १ ॥ जैमिनिरुवाच ॥
नंदनादीनिरम्याणिदिव्यानिविविधानिच ॥ तत्रोद्यानानिपुण्यानिसर्वकामयुतानिच ॥ २ ॥ सर्वकामफलैर्वृक्षैःशोभनानिसमंततः ॥ विमानानिसुदिव्यानिसे
वितान्यप्सरोगणैः ॥ ३ ॥ सर्वत्रैवविचित्राणिकामगानिवशानिच ॥ तरुणादित्यवर्णानिमुक्ताजालांतराणिच ॥ ४ ॥ चंद्रमंडलशुभ्राणिहेमशय्यासना
निच ॥ सर्वकामसमृद्धाश्वसर्वदुःखविवर्जिताः ॥ ५ ॥ नराःसुकृतिनस्तेषुविचरंतियथासुवि ॥ नतत्रनास्तिकायांतिनस्तेनानाजितेंद्रियाः ॥ ६ ॥
ननृशंसानपिशुनानकृतघ्नानमानिनः ॥ सत्यास्तपःस्थिताःशूरादयावंतःक्षमापराः ॥ ७ ॥ यज्वानोदानशीलाश्वतत्रगच्छंतितेनराः ॥ नरोगोनजराम
त्युर्नशोकोनहिमातपौ ॥ ८ ॥ नतत्रक्षुत्पिपासाचकस्यग्लानिर्नविद्यते ॥ एतेचान्येचबहवोगुणाःस्वर्गस्यभूपते ॥ ९ ॥ दोषास्तत्रैवयेसंतिताञ्छृणुष्वच
सांप्रतम् ॥ शुभस्यकर्मणःकृत्स्नंफलंतत्रैवभुज्यते ॥ १० ॥ नचात्रक्रियतेभूयःसोत्रदोषोमहान्स्मृतः ॥ असंतोषश्वभवतिदृष्ट्वादीप्तांपरांश्रियम् ॥ ११ ॥
सुखव्याप्तमनस्कानांसहसापतनंतथा ॥ इहयत्क्रियतेकर्मफलंतत्रैवभुज्यते ॥ १२ ॥ कर्मभूमिरियंराजन्फलभूमिरसौस्मृता ॥ ॥ सुबाहुरुवाच ॥ महांत
स्तुइमेदोषास्त्वयास्वर्गस्यकीर्तिताः ॥ १३ ॥ निर्दोषाःशाश्वतोयेन्येतांस्त्वंलोकान्वदद्विज ॥ ॥ जैमिनिरुवाच ॥ आब्रह्मसदनादेवदोषाःसंतिचवैनृप
॥ १४ ॥ अतएवहिनेच्छंतिस्वर्गप्राप्तिंमनीषिणः ॥ आब्रह्मसदनादूर्ध्वंतद्विष्णोःपरमंपदम् ॥ १५ ॥ शुभंसनातनंज्योतिःपरंब्रह्मेतितद्विदुः ॥ नतत्रमू
ढागच्छंतिपुरुषाविषयात्मकाः ॥ १६ ॥ दंभमोहभयद्रोहक्रोधलोभैरभिद्रुताः ॥ निर्ममानिरहंकारानिर्द्वंद्वास्संयतेंद्रियाः ॥ १७ ॥ ध्यानयोगरताश्चैवत
त्रगच्छंतिसाधवः ॥ एतत्तेसर्वमाख्यातंयन्मांत्वंपरिपृच्छसि ॥ १८ ॥ एवंस्वर्गगुणंश्रुत्वासुबाहुःपृथिवीपतिः ॥ तमुवाचमहात्मानंजैमिनिंवदतां
वरम् ॥ १९ ॥ ॥ सुबाहुरुवाच ॥ नाहंस्वर्गंगमिष्यामिनचैवेच्छाम्यहंमुने ॥ यस्माच्चपतनंप्रोक्तंतत्कर्मनकरोम्यहम् ॥ २० ॥ दानमेकंमहाभागनाहं
दास्येकदाध्रुवम् ॥ दानाच्चफललोभाच्चतस्मात्पततिवैनरः ॥ २१ ॥ इत्येवमुक्त्वाधर्मात्मासुबाहुःपृथिवीपतिः ॥ ध्यानयोगेनदेवेशंयजिष्येकमलाप्रि
यम् ॥ २२ ॥ दाहप्रलयसंवर्जंविष्णुलोकंव्रजाम्यहम् ॥ ॥ जैमिनिरुवाच ॥ सत्यमुक्तंत्वयाभूपसर्वश्रेयःसमाकुलम् ॥ २३ ॥ राजानोधर्मशीलाश्च
महायज्ञैर्यजंतिते ॥ सर्वदानानिदीयंतेयज्ञेषुनृपनंदन ॥ २४ ॥ आदावन्नंतुयज्ञेषुवस्त्रंतांबूलमेवच ॥ कांचनंभूमिदानंचगोदानंप्रददंतिच ॥ २५ ॥ सुय
ज्ञैर्वैष्णवंलोकंतेप्रयांतिनरोत्तमाः ॥ दानेनतृप्तिमायांतिसंतुष्टाःसंतिभूमिपाः ॥ २६ ॥ तपस्विनोमहात्मानोनित्यमेवंयजंतिते ॥ सुभिक्षांयाचयित्वातु

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

स्वस्थानंतुसमागताः ॥ २७ ॥ भिक्षार्थंतस्यभागानिप्रकुर्वंतिचभूपते ॥ ब्राह्मणायविभागैकंगोग्रासंतुमहामते ॥ २८ ॥ सुपार्श्ववर्तिनांचैकंप्रयच्छंतितपो
धनाः ॥ तस्यान्नस्यप्रदानेनफलंभुजंतिमानवाः ॥ २९ ॥ क्षुधातृषाविहीनास्तेविष्णुलोकंव्रजंतिवै ॥ तस्मात्त्वमपिराजेंद्रदेहिन्यायार्जितंधनम् ॥ ३० ॥
दानाज्ज्ञानंततःप्राप्यज्ञानात्सिद्धिंप्रयास्यति ॥ यइदंशृणुयान्मर्त्यःपुण्याख्यानमनुत्तमम् ॥ ३१ ॥ तस्यसर्वार्थसिद्धिःस्यात्पापंसर्वंविलीयते ॥ विमुक्तः
सर्वपापेभ्योविष्णुलोकंसगच्छति ॥ ३२ ॥ इति श्रीपद्मपुराणेभूमिखंडेवेनोपाख्यानेगुरुतीर्थेच्यवनचरित्रेपंचनवतितमोऽध्यायः ॥ ९५ ॥ ॥ सुबाहु
रुवाच ॥ कीदृशैःकर्मभिःप्रेत्यगच्छंतिनरकंनराः ॥ स्वर्गंतुकीदृशैःप्रेत्यतन्मेत्वंवक्तुमर्हसि ॥ १ ॥ जैमिनिरुवाच ॥ ब्राह्मण्यंपुण्यमुत्सृज्ययेद्विजालोभमोहि
ताः ॥ कुकर्माण्युपजीवंतितेवैनिरयगामिनः ॥ २ ॥ नास्तिकाभिन्नमर्यादाःकंदर्पविषयोन्मुखाः ॥ दांभिकाश्चकृतघ्नाश्चतेवैनिरयगामिनः ॥ ३ ॥ ब्राह्मणेभ्यः
प्रतिश्रुत्यनप्रयच्छंतियेधनम् ॥ ब्रह्मस्वानांचहर्तारोनरानिरयगामिनः ॥ ४ ॥ पुरुषाःपिशुनाश्चैवमानिनोऽनृतवादिनः ॥ असंबद्धप्रलापाश्चतेवैनिरयगामिनः ॥ ५ ॥
येपरस्वापहर्तारःपरदूषणसूचकाः ॥ परस्त्रीगामिनोयेचतेवैनिरयगामिनः ॥ ६ ॥ प्राणिनांप्राणहिंसायांयेनरानिरताःसदा ॥ परनिंदारतायेवैतेवैनिरयगा
मिनः ॥ ७ ॥ सुकूपानांतडागानांप्रपानांचपरंतप ॥ सरसांचैवभेत्तारोनरानिरयगामिनः ॥ ८ ॥ विपर्यस्यंतियेदाराञ्छिशून्भृत्यातिथींस्तथा ॥ उत्सन्न
पितृदेवेज्यानरानिरयगामिनः ॥ ९ ॥ प्रव्रज्यादूषकाराजन्येचैवाश्रमदूषकाः ॥ सखीनांदूषकाश्चैवतेवैनिरयगामिनः ॥ १० ॥ आद्यंपुरुषमीशानंसर्वलोक
महेश्वरम् ॥ नचिंतयंतियेविष्णुंतेवैनिरयगामिनः ॥ ११ ॥ प्रयाजानांमखानांचकन्यानांसुहृदांतथा ॥ साधूनांचगुरूणांचदूषकानिरयगामिनः ॥ १२ ॥ काष्ठैर्वाशं
कुभिर्वापिशूल्यैरश्मभिरेववा ॥ येमार्गानुपरुंधंतितेवैनिरयगामिनः ॥ १३ ॥ सर्वभूतेष्वविश्वस्ताःकामेनार्तास्तथैवच ॥ सर्वभूतेषुजिह्माश्चतेवैनिरयगामि
नः ॥ १४ ॥ आगतान्भोजनार्थंतुब्राह्मणान्वृत्तिकर्शितान् ॥ प्रतिषेधंचकुर्वंतितेवैनिरयगामिनः ॥ १५ ॥ क्षेत्रवृत्तिगृहच्छेदंप्रीतिच्छेदंचयेनराः ॥ आशाच्छे
दंप्रकुर्वंतितेवैनिरयगामिनः ॥ १६ ॥ शस्त्राणांचैवकर्त्तारःशल्यानांधनुषांतथा ॥ विक्रेतारश्चराजेंद्रनरानिरयगामिनः ॥ १७ ॥ अनाथंविक्लवंदीनंरोगार्त्तं
वृद्धमेवच ॥ नानुकंपंतियेमूढास्तेवैनिरयगामिनः ॥ १८ ॥ नियमान्पूर्वमादाययेपश्चादजितेंद्रियाः ॥ अतिक्रामंतिचांचल्यात्तेवैनिरयगामिनः ॥ १९ ॥
इत्येतेकथिताराजन्नरानिरयगामिनः ॥ स्वर्गलोकस्यगंतारोयेजनास्तान्निबोधमे ॥ २० ॥ सत्येनतपसाक्षांत्यादानेनाध्ययनेनच ॥ येधर्ममनुवर्तंतेतेनराः
स्वर्गगामिनः ॥ २१ ॥ येचहोमपराध्यानदेवतार्चनतत्पराः ॥ आददानामहात्मानस्तेनराःस्वर्गगामिनः ॥ २२ ॥ शुचयश्चशुचौदेशेवासुदेवपरायणाः ॥ पठंतिवि
ष्णुंगायंतितेनराःस्वर्गगामिनः ॥ २३ ॥ मातापित्रोश्चशुश्रूषांयेकुर्वंतिसदादृताः ॥ वर्जयंतिदिवास्वप्नंतेनराःस्वर्गगामिनः ॥ २४ ॥ सर्वहिंसानिवृत्ताश्चसाधुसंगा

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

श्चयेनराः ॥ सर्वस्यापिहितेयुक्तास्तेनराःस्वर्गगामिनः ॥२५॥ सर्वलोभनिवृत्ताश्चसर्वसाहाश्चयेनराः ॥ सर्वस्याश्रयभूताश्चतेनराःस्वर्गगामिनः ॥ २६ ॥शु
श्रूषाभिस्तपोभिश्चगुरूणांमानदानराः ॥ प्रतिग्रहनिवृत्तायेतेनराःस्वर्गगामिनः ॥२७॥ सहस्रपरिवेष्टारस्तथैवचसहस्रदाः ॥ त्रातारश्चसहस्राणांतेनराःस्व
र्गगामिनः ॥ २८ ॥ भयात्पापात्तपाच्छोकाद्दारिद्र्यव्याधिकर्शितान् ॥ विमुंचंतिचयेजंतूंस्तेनराःस्वर्गगामिनः ॥ २९ ॥ आत्मस्वरूपवंतश्चयौवनस्थाश्च
भारत ॥ येवैजितेंद्रियाधीरास्तेनराःस्वर्गगामिनः ॥ ३० ॥ सुवर्णस्यचदातारोगवांभूमेश्चभारत ॥ अन्नानांवाससांचैवतेनराःस्वर्गगामिनः ॥ ३१ ॥ येया
चिताःप्रहृष्यंतिप्रियंदत्वावदंतिच ॥ त्यक्तदानफलेच्छाश्चतेनराःस्वर्गगामिनः ॥ ३२ ॥ निवेशनानांधान्यानांनराणांचपरंतप ॥ स्वयमुत्पाद्यदातारःपुरु
षाःस्वर्गगामिनः ॥ ३३ ॥ द्विषतामपियेदोषान्नवदंतिकदाचन ॥ कीर्तयंतिगुणान्येचतेनराःस्वर्गगामिनः ॥ ३४ ॥ येपरेषांश्रियंदृष्ट्वानवितप्यंतिमत्सरा
त् ॥ प्रहृष्टाश्चाभिनंदंतितेनराःस्वर्गगामिनः ॥ ३५ ॥ प्रवृत्तौचनिवृत्तौचश्रुतिशास्त्रोक्तमेवच ॥ आचरंतिमहात्मानस्तेनराःस्वर्गगामिनः ॥ ३६ ॥ येनरा
णांवचोवक्तुंनजानंतिचविप्रियम् ॥ प्रियवाक्यैकविज्ञातास्तेनराःस्वर्गगामिनः॥३७॥ येनामभागान्कुर्वंतिक्षुत्तृष्णाश्रमपीडिताः॥हंतकारस्यकर्तारस्तेनराः
स्वर्गगामिनः ॥३८॥ वापीकूपतडागानांप्रपानांचैववेश्मनाम् ॥ आरामाणांचकर्तारस्तेनराःस्वर्गगामिनः॥३९॥असत्येष्वपियेसत्याऋजवोनार्जवेष्वपि ॥
रिपुष्वपिहितायेचतेनराःस्वर्गगामिनः॥ ४० ॥ यस्मिन्कस्मिन्कुलेजाताबहुपुत्राःशतायुषः ॥ सानुक्रोशाःसदाचारास्तेनराःस्वर्गगामिनः ॥ ४१ ॥कुर्वंत्य
वंध्यंदिवसंधर्मेणैकेनसर्वदा ॥ व्रतंगृह्णंतियेनित्यंतेनराःस्वर्गगामिनः ॥ ४२ ॥ आक्रोशंतंस्तुवंतंचतुल्यंपश्यंतियेनराः ॥ शांतात्मानोजितामानस्तेनराः
स्वर्गगामिनः ॥४३॥ येचापिभयसंत्रस्तान्ब्राह्मणांश्चतथास्त्रियः ॥ सार्थान्वापरिरक्षंतितेनराःस्वर्गगामिनः ॥४४॥ गंगायांपुष्करेतीर्थेगयायांचविशेषतः ॥
पितृपिंडप्रदातारस्तेनराःस्वर्गगामिनः ॥ ४५ ॥ नवशेचेंद्रियाणांचयेनराःसंयमस्थिताः ॥ त्यक्तलोभभयक्रोधास्तेनराःस्वर्गगामिनः ॥ ४६ ॥ यूकाम
त्कुणदंशादीन्येजंतूंस्तुदतस्तनुम् ॥ पुत्रवत्परिरक्षंतितेनराःस्वर्गगामिनः ॥ ४७ ॥ अज्ञानाच्चयथोक्तेनविधिनासंचयंतिच ॥ सर्वद्वंद्वसहालोकेतेनराःस्व
र्गगामिनः ॥ ४८ ॥ येपूताःपरदारांश्चकर्मणामनसागिरा ॥ रमयंतिनसत्वस्थास्तेनराःस्वर्गगामिनः ॥ ४९ ॥ निंदितानिनकुर्वंतिकुर्वंतिविहितानिच ॥
आत्मशक्तिंविजानंतितेनराःस्वर्गगामिनः ॥ ५० ॥ एवंतेकथितंसर्वमयातत्वेनपार्थिव ॥ दुर्गतिःसद्गतिश्चैवप्राप्यतेकर्मभिर्यथा ॥ ५१ ॥ नरःपरेषांप्रति
कूलमाचरन्प्रयातिघोरंनरकंसुदारुणम् ॥ सदानुकूलस्यनरस्यजीविनःसुखावहामुक्तिरदूरसंस्थिता ॥ ५२ ॥ इति श्रीपद्मपुराणेभूमिखंडेवेनोपाख्याने
गुरुतीर्थमाहात्म्येच्यवनचरित्रेषण्णवतितमोऽध्यायः ॥ ९६ ॥ कुंजलउवाच ॥ एवमाकर्ण्यतांराजामुनिनाभाषितांतदा ॥ धर्माधर्मगतिंसर्वांतंमुनिंसमभ

१ प्रवक्तारश्चदातारस्तेनराःस्वर्गगामिनः इ० पा० । २ मित्रामित्रेस्तुवंतश्च इ० पा० ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

षत ॥ १ ॥ सुबाहुरुवाच ॥ सोहंधर्मंकरिष्यामिसोहंपुण्यंद्विजोत्तम ॥ वासुदेवंजगद्योनिंयजिष्येनितरांमुने ॥ २ ॥ होमेनतुजपेनैवपूजयेन्मधु सूदनम् ॥
यष्टायज्ञंतपस्तप्त्वाविष्णुलोकंसभूपतिः ॥ ३ ॥ पूजितःसर्वकामैश्चप्राप्तवान्सत्वरंमुदा ॥ गतेतस्मिन्महालोकेदेवदेवंनपश्यति ॥ ४ ॥ क्षुधाजातामहाती
व्रातृष्णाचातिप्रवर्तते ॥ तयोश्चापिमहाप्राज्ञजीवपीडाकराबहु ॥ ५ ॥ राजापिप्रिययासार्द्धंक्षुधातृष्णाप्रपीडितः ॥ नपश्यतिहृषीकेशंदुःखेनमहतान्वि
तः ॥ ६ ॥ सूतउवाच ॥ एवंसदुःखितोराजाप्रिययासहसत्तम ॥ आकुलव्याकुलोजातःपीडितःक्षुधयाभृशम् ॥ ७ ॥ इतश्चेतश्चवेगैश्चधावतेवसुधाधिपः॥
सर्वाभरणशोभांगोवस्त्रचंदनभूषितः ॥ ८ ॥ पुष्पमालाप्रशोभांगोहारकुंडलकंकणैः ॥ रत्नदीप्तिप्रशोभांगःप्रययौसमहीपतिः ॥ ९ ॥ एवंदुःखसमाचारः
स्तूयमानश्चपाठकैः ॥ दुःखशोकसमाविष्टःस्वप्रियांवाक्यमब्रवीत् ॥ १० ॥ विष्णुलोकमहंप्राप्तस्त्वयासहसुशोभने ॥ ऋषिभिःस्तूयमानोपिविमानेना
पिभामिनि ॥ ११ ॥ कर्मणाकेनमेचेयंक्षुधातीवप्रवर्द्धते ॥ विष्णुलोकंचसंप्राप्यनदृष्टोमधुसूदनः ॥ १२ ॥ तत्किंहिकारणंभद्रेनभुनज्मिमहत्फलम् ॥
कर्मणाथनिजेनापिएतद्दुःखंप्रवर्त्तते ॥ १३ ॥ सैवंश्रुत्वाचतद्वाक्यंराजानमिदमब्रवीत् ॥ १४ ॥ भार्योवाच ॥ सत्यमुक्तंत्वयाराजन्नास्तिधर्मस्यवैफ
लम् ॥ वेदशास्त्रपुराणेषुयेपठंतिचब्राह्मणाः ॥ १५ ॥ दुःखशोकौविधूयेहसर्वदोषैःप्रमुच्यते ॥ नामोच्चारेणदेवस्यविष्णोश्चैवसुचक्रिणः ॥ १६ ॥
पुण्यात्मानोमहाभागाध्यायमानाजनार्दनम् ॥ त्वयैवाराधितोदेवःशंखचक्रगदाधरः ॥ १७ ॥ अन्नादिदानंविप्रेभ्योनप्रदत्तंद्विजोदितम् ॥ फलं
तस्यप्रजानामिनदृष्टोमधुसूदनः ॥ १८ ॥ क्षुधामेबाधतेराजंस्तृष्णाचैवप्रशोषयेत् ॥ कुंजलउवाच ॥ एवमुक्तस्तुप्रिययाराजाचिंताकुलेंद्रियः ॥ १९ ॥
ततोदृष्टवामहापुण्यमाश्रमंश्रमनाशनम् ॥ दिव्यवृक्षसमाकीर्णंतडागैरुपशोभितम् ॥ २० ॥ वापीकुंडतडागैश्चपुण्यतोयप्रपूरितैः ॥ हंसका
रंडवाकीर्णंकह्लारैरुपशोभितम् ॥ २१ ॥ आश्रमःशोभतेपुत्रमुनिभिस्तत्त्ववेदिभिः ॥ दिव्यवृक्षसमाकीर्णंमृगव्रातैश्चशोभितम् ॥ २२ ॥ नानापुष्प
समाकीर्णंहृद्यगंधसमाकुलम् ॥ द्विजसिद्धैःसमाकीर्णंमृषिशिष्यैःसमाकुलम् ॥ २३ ॥ योगियोगेंद्रसंघुष्टंदेववृंदैरलंकृतम् ॥ कदलीवनसंबाधैः
सुफलैःपरिशोभितम् ॥ २४ ॥ नानावृक्षसमाकीर्णंसर्वकामसमन्वितम् ॥ श्रीखंडैश्चारुगंधैश्चसुफलैःशोभितंसदा ॥ २५ ॥ एवंपुण्यंसमाकीर्णंब्रह्मल
क्ष्मसमायुतम् ॥ ससुबाहुस्ततोराजातयासुप्रिययासह ॥ २६ ॥ प्रविवेशमहापुण्यंतद्वनंसर्वकामदम् ॥ भासमानोदिशःसर्वायत्रास्तेसूर्यसंनिभः ॥२७॥
राजमानोमहादीप्त्यापरयासूर्यसंनिभः ॥ योगासनसमारूढोयोगपट्टेनसंवृतः ॥ २८ ॥ वामदेवऋषिश्रेष्ठोवैष्णवानांवरस्तथा ॥ ध्यायमानोहृषीकेशंभु

१ नाहं पापं द्विजोत्तम इ० पा० ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

क्तिमुक्तिप्रदायकम् ॥ २९ ॥ वामदेवंमहात्मानंतंदृष्ट्वामुनिसत्तमम् ॥ त्वरंगत्वाप्रणम्यैवसराजाप्रिययासह ॥ ३० ॥ वामदेवस्ततोदृष्ट्वाप्रणतंराजसत्त
मम् ॥ आशीर्भिरभिनंद्यैवराजानंप्रिययान्वितम् ॥ ३१ ॥ उपवेश्यासनेपुण्येसुबाहुंराजसत्तमम् ॥ आसनादिततःपाद्यैरर्घपूजादिभिस्तथा ॥ ३२ ॥
मुनिनापूजितोभूपःप्रिययासहचागतः ॥ अथपप्रच्छराजानंमहाभागवतोत्तमम् ॥ ३३ ॥ वामदेवउवाच ॥ त्वामहंविष्णुधर्मज्ञंविष्णुभक्तंनरोत्त
मम् ॥ जानेज्ञानेनराजेंद्रदिव्येनचोलभूमिपम् ॥ ३४ ॥ निरामयश्चागतोसिताक्ष्र्यैयाभार्ययासह ॥ राजोवाच ॥ निरामयश्चागतोऽस्मिप्राप्तोविष्णोः
परंपदम् ॥ ३५ ॥ मयाहिपरयाभक्त्यादेवदेवोजनार्दनः ॥ आराधितोजगन्नाथोभक्तिप्रीतःसुरेश्वरम् ॥ ३६ ॥ कस्मात्पश्याम्यहंतातनदेवंकम
लापतिम् ॥ क्षुधामेबाधतेताततृष्णातीवसुदारुणा ॥ ३७ ॥ ताभ्यांशांतिंनगच्छावसुखंविंदावनैवच ॥ एतन्मेकारणंदुःखंसंजातंमुनिसत्तम ॥३८॥
तन्मेत्वंकारणंब्रूहिप्रसादात्सुमुखोभव ॥ वामदेवउवाच ॥ त्वंतुभक्तोसिराजेंद्रश्रीकृष्णस्यसदैवहि ॥ ३९ ॥ आराधितस्त्वयाभक्त्यापरयामधुसूदनः ॥
भक्त्योपचारैःस्नानाद्यैर्गंधपुष्पादिभिस्तथा ॥ ४० ॥ नपूजितोऽथनैवेद्यैःफलैश्चजगतांपतिः ॥ दशमींप्राप्यराजेंद्रत्वयैवचसदाकृतम् ॥ ४१ ॥
एकभक्तंनदत्तंतुब्राह्मणायसुभोजनम् ॥ एकादशींतुसंप्राप्यनकृतंभोजनंत्वया ॥ ४२ ॥ विष्णुमुद्दिश्यविप्रायनदत्तंभोजनंत्वया ॥ अन्नंचामृतरूपेणपृथि
व्यांसंस्थितंसदा ॥ ४३ ॥ अन्नदानंविशेषेणकदादत्तंनहित्वया ॥ ओषध्यश्चमहाराजनानाभेदास्तुताःशृणु ॥ ४४ ॥ कटुतिक्तकषायाश्चमधुराम्लाश्चक्षा
रकाः ॥ हिंग्वाद्योपस्कराःसर्वेनानारूपाश्चभूपते ॥ ४५ ॥ अमृताज्जज्ञिरेसर्वाओषध्यःपुष्टिहेतवः ॥ अन्नमेवसुसंस्कृत्यऔषधव्यंजनान्वितम् ॥ ४६ ॥ दे
वेभ्योविष्णुरूपेभ्यइतिसंकल्प्यदीयते ॥ पितृभ्योविष्णुरूपेभ्योहस्तेचब्राह्मणस्यहि ॥ ४७ ॥ अतिथिभ्यस्ततोदत्वापरिजनंप्रभोजयेत् ॥ स्वयंतुभुंजते
पश्चात्तदन्नममृतोपमम् ॥ ४८ ॥ प्रेत्यदुःखंनचैवास्तितस्यसौख्यंतुभूपते ॥ ब्राह्मणाःपितरोदेवाःक्षत्ररूपाश्चभूपते ॥ ४९ ॥ यथाहिकर्षकःकश्चित्सुकृषिं
कुरुतेसदा ॥ तद्वन्मर्त्यःकृषिंकुर्यात्क्षेत्रेविप्रास्यकेनृप ॥ ५० ॥ स्वभावलांगलेनापिश्रद्धाशस्त्रेणभेदयेत् ॥ वृषभौतुमतौनित्यंबुद्धिश्चैवतपस्तथा ॥५१॥
सत्यज्ञानानुभावशिःशुद्धात्मातुप्रतोदकः ॥ विप्रनाम्निमहाक्षेत्रेनमस्कारैर्विसर्जयेत् ॥ ५२ ॥ स्फोटयेत्कल्मषंनित्यंकृषिकोहियथानृप ॥ क्षेत्रस्यउद्यमे
युक्तोविष्णुकामःप्रसादयेत् ॥ ५३ ॥ तद्वद्वाक्यैःशुभैःपुण्यैर्विप्रांश्चापिप्रसादयेत् ॥ पर्वतीर्थाप्तिकालश्चघनरूपोभिवर्षणे ॥ ५४ ॥ वप्तुकामो
भवेत्क्षेत्रीततःक्षेत्रेप्रवापयेत् ॥ तद्वद्भूपप्रसन्नायविप्रायपरिदीयते ॥ ५५ ॥ क्षेत्रस्यउप्तबीजस्ययथाक्षेत्रीप्रभुंजति ॥ फलमेवमहाराजतथादाताभु
नक्तिच ॥ ५६ ॥ प्रेत्यचात्रैवनित्यंचतृप्तोभवतिनान्यथा ॥ ब्राह्मणाःपितरोदेवाःक्षेत्ररूपानसंशयः ॥ ५७ ॥ मानवानांमहाराजवापिताःप्रददंतिच ॥

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

फलमेवंनसंदेहोयादृशंतादृशंध्रुवम् ॥५८॥ कटुकाद्धिनजायेतराजन्मधुरएवच ॥ तद्वच्चमधुराख्याच्चनजायेत्कटुकःपुनः ॥५९॥ यादृशंवपतेबीजंतादृशं
फलमश्नुते ॥ नवापयतियःक्षेत्रंनसभुंजतितत्फलम् ॥६०॥ तद्वद्विप्राश्चदेवाश्चपितरःक्षेत्ररूपिणः ॥ दर्शयंतिफलंराजन्दत्तस्यापिनसंशयः ॥६१॥ यादृशं
हिकृतंकर्मत्वयैवचशुभाशुभम् ॥ तादृशंभुंक्ष्ववैराजन्नन्यथातन्नजायते ॥ ६२ ॥ नपुरादेवविप्रेभ्यःपितृभ्यश्चकदाचन ॥ मिष्टान्नपानमेवापिदत्तंसुमनसात
दा ॥ ६३ ॥ सुभोज्यैर्भोजनैर्मृष्टैर्मधुरैश्चोष्यपेयकैः ॥ सुभक्ष्यैरात्मनाभुक्तंकस्मैदत्तंनचत्वया ॥ ६४ ॥ स्वशरीरंत्वयापुष्टमन्नैरमृतसन्निभैः ॥ यस्मा
त्कृतंमहाराजतस्मात्क्षुधाप्रवर्तते ॥ ६५ ॥ कर्मैवकारणंराजन्नराणांसुखदुःखयोः ॥ जन्ममृत्य्वोर्महाभागभुंक्ष्वतत्कर्मणःफलम् ॥ ६६ ॥ पूर्वेपिचमहा
त्मानोदिवंप्राप्ताःस्वकर्मणा ॥ पुनःप्रयाताभूर्लोकंकर्मणःक्षयकालतः ॥ ६७ ॥ नलोभगीरथश्चैवविश्वामित्रोयुधिष्ठिरः ॥ कर्मणैवहिसंप्राप्ताःस्वर्गंराजन्स्व
कालतः ॥ ६८ ॥ दिष्टंहिप्राक्तनंकर्मतेनदुःखंसुखंलभेत् ॥ तदुल्लंघयितुंराजन्कःसमर्थोपिहीश्वरः ॥ ६९ ॥ अथतस्मान्नृपश्रेष्ठस्वर्गतस्यापितेऽभवत् ॥ क्षु
त्तृष्णासंभवोवेगस्ततोदुष्टंहिकर्मते ॥ ७० ॥ यदितेक्षुत्प्रतीकारोह्यभीष्टोनृपसत्तम ॥ तद्गत्वाभुंक्ष्वकायंस्वमानंदारण्यसंस्थितम् ॥ ७१ ॥ तवचेयंमहा
राज्ञीक्षुत्क्षामातीवदृश्यते ॥ सुबाहुरुवाच ॥ कियत्कालमिदंकर्मकर्तव्यंप्रिययासह ॥ ७२ ॥ तन्मेब्रूहिमहाभागानुग्रहोदृश्यतेकदा ॥ कस्यदानेनकिंपु
ण्यंद्रव्यस्यमुनिसत्तम ॥ ७३ ॥ तत्प्रब्रूहिमहाप्राज्ञयदितुष्टोसिसांप्रतम् ॥ वामदेवउवाच ॥ अन्नदानान्महासौख्यमुदकस्यमहामते ॥ ७४ ॥ भुंजंतिम
र्त्याःस्वर्गेवैपीडयंतेनैवपातकैः ॥ यदादानंनदत्तंतुभवेदपिहिमानवैः ॥ ७५ ॥ मृत्युकालेपिसंप्राप्तेदानंसर्वेददंतिच ॥ आदावेवप्रदातव्यमन्नंचोदकसंयुत
म् ॥ ७६ ॥ सुच्छत्रोपानहौदद्याज्जलपात्रंसुशोभनम् ॥ भूमिंसुकांचनंधेनुमष्टौदानानियोऽर्पयेत् ॥ ७७ ॥ स्वर्गेनजायतेतस्यक्षुधातृष्णादिसंभवः ॥ क्षु
धानबाधतेराजन्नन्नदानात्सतृप्तिमान् ॥ ७८ ॥ तृष्णातीव्रानहिस्याद्वैतृप्तोभवतिसर्वदा ॥ पादुकायाःप्रदानेनच्छत्रदानेनभूपते ॥ ७९ ॥ छायामाप्नोति
दातावैवाहनंचनृपोत्तम ॥ उपानहप्रदानेनअन्यदेवंवदाम्यहम्॥८०॥भूमिदानान्महाभागसर्वकामानवाप्नुयात्॥गोदानेनमहाराजरसैःपुष्टोभवेत्सदा ॥८१॥
सर्वान्भोगान्प्रभुंजानःस्वर्गलोकेवसेन्नरः ॥ तृप्तोभवतिवैदातागोदानेनेनसंशयः ॥ ८२ ॥ नीरुजःसुखसंपन्नःसंतुष्टस्तुधनान्वितः ॥ कांचनेनसुवर्णस्तुजाय
तेनात्रसंशयः ॥ ८३ ॥ श्रीमांश्चरूपवांस्त्यागी[१]रत्नभोक्ताभवेन्नरः ॥ मृत्युकालेतुसंप्राप्तेतिलदानंप्रयच्छति ॥ ८४ ॥ सर्वभोगपतिर्भूत्वाविष्णुलोकं
प्रयातिसः ॥ एवंदानविशेषेणप्राप्यतेपरमंसुखम् ॥ ८५ ॥ गोदानंभूमिदानंतुअन्नोदकेचवैत्वया ॥ जीवमानेनराजेंद्रनदत्तंब्राह्मणायवै ॥ ८६ ॥ मृत्युका ॥ ९४ ॥

१ रत्नदानाद्भवेन्नरः इ० पा० ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

लेपिनोदत्तंतस्मात्क्षुधाप्रवर्तते ॥ एतत्तेकारणंप्रोक्तंजातंकर्मवशानुगम् ॥ ८७ ॥ यादृशंतुकृतंकर्मतादृशंपरिभुज्यते ॥ सुबाहुरुवाच ॥ कथंक्षुधाप्रशां
तिंमेप्रयातिमुनिसत्तम ॥ ८८ ॥ अनयाशोषितःकायोह्यतीवपरिदूयते ॥ क्षुधांप्रतिद्विजश्रेष्ठप्रायश्चित्तंवदस्वनौः ॥ ८९ ॥ कर्मणश्चास्यघोरस्ययथा
शांतिर्भवेन्मम ॥ वामदेवउवाच ॥ प्रायश्चित्तंनचैवास्तिऋतेभोगान्नृपोत्तम ॥९०॥कर्मणोस्यफलंसर्वंभवान्स्वस्थःप्रभोक्ष्यति ॥ यत्रतेपतितःकायःप्रिया
याश्चैवभूपते ॥ ९१ ॥ युवाभ्यांहिप्रगंतव्यमितश्चैवनसंशयः ॥ उभाभ्यामपिभोक्तव्यंःकायमक्षयमेवतत् ॥ ९२ ॥ स्वंस्वंराजन्नसंदेहस्त्वयावैप्रिययास
ह ॥ राजोवाच ॥ कियत्कालंप्रभोक्तव्यंमयैवंप्रिययासह ॥ ९३ ॥ तदादिशमहाभागप्रमाणंतद्वचोमम ॥ वामदेवउवाच ॥ वासुदेवमहास्तोत्रंमहापात
कनाशनम् ॥ ९४ ॥ यदात्वंश्रोष्यसेपुण्यंतदामोक्षंप्रयास्यसि ॥ एतत्तेसर्वमाख्यातंगच्छराजन्प्रभुंक्ष्वहि ॥ ९५ ॥ एवंश्रुत्वाततोराजाभार्ययासहवैपुनः ॥
स्वशरीरस्यवैमांसंभक्षतेप्रिययासह ॥९६॥ नित्यमेवमहाप्राज्ञतद्वत्पूर्णंभवेद्वपुः॥नित्यंप्रभक्षतेराजाराज्ञीतस्यचपुत्रक ॥ ९७ ॥ यथायथाचराजाचभक्षते
चकलेवरम् ॥ हसेतेवैसदानार्यौतयोर्भाववंदाम्यहम् ॥ ९८ ॥ प्रज्ञासार्द्धंमहासाध्वीचरित्रंतस्यभूपतेः ॥ हास्यंहिकुरुतेनित्यंतस्यश्रद्धानपायिनी ॥
॥९९॥ प्रज्ञयाप्रेर्यमाणेननदत्तंश्रद्धयान्वितम् ॥ ब्राह्मणेभ्यःसुसंकल्प्यअन्नमुद्दिश्यवैष्णवे ॥ १०० ॥ एवंसभक्षतेमांसंस्वस्यकायस्यनित्यदा ॥ यो
षिदप्यात्मकायंचरसैश्चामृतसन्निभैः ॥ १०१ ॥ ततोवर्षशतांतेतुवामदेवंमहामुनिम् ॥ स्मृत्वासगर्हयामासआत्मानंप्रतिसुव्रत॥१०२॥ नदत्तंपितृदेवेभ्यो
ब्राह्मणेभ्यःकदामया ॥ नदत्तमतिथिभ्योहिवृद्धेभ्यश्चविशेषतः ॥ १०३ ॥ दीनेभ्योहिनदत्तंचकृपयाचातुरायच ॥ एवंसभुंक्तेस्वंमांसंगर्हयन्स्वीयकर्मच
॥१०४॥ एवंस्वमांसंभुंजानंसुबाहुंप्रिययासह ॥ हसेतेचतदादृष्ट्वाप्रज्ञाश्रद्धाचद्वेस्त्रियौ ॥ १०५ ॥ तस्यकर्मविपाकस्यशुभात्माहसतेनृप ॥ ममसंगप्रसंगेन
नदत्तंपापचेतन ॥१०६॥ प्रज्ञाचवचनैस्तैस्तुराजानंहसतेपुनः ॥ कृगतोसौमहामोहोयेनत्वंमोहितोनृप ॥ १०७ ॥ लोभेनमोहयुक्तेनतमोगर्तेनिपात्यते ॥
तत्रापतित्वामामैवपतितंदुःखसंकटे ॥१०८॥ दानमार्गंपरित्यज्यलोभमार्गंगतोनृप ॥ भार्ययासहभुंक्ष्वत्वंव्यापितःक्षुधयाभृशम् ॥१०९॥ एवंतंहसतेप्रज्ञा
सुबाहुंप्रिययान्वितम् ॥ एतद्धिकारणंसर्वंतयोर्हासस्यपुत्रक ॥ ११० ॥ भक्ष्यमाणस्यभूपस्यदेहंस्वंदुःखितेतदा ॥ ऊचतुर्देहिदेहीतियाच्यमानःसदैव
हि ॥ १११ ॥ क्षुधातृष्णामहाप्राज्ञभीमरूपेभयानके ॥ पयसामिश्रितंभक्षंयाचेतेनृपतीश्वरम् ॥ ११२ ॥ एतत्तेसर्वमाख्यातंयत्त्वयापरिपृच्छितम् ॥
अन्यत्किंतेप्रवक्ष्यामितद्वदस्वमहामते ॥ ११३ ॥ विज्वलउवाच ॥ वासुदेवाभिधानंतत्स्तोत्रंकथयमेपितः ॥ येनमोक्षंव्रजेद्राजातद्विष्णोःपरमंपदम् ॥
॥ ११४ ॥ इति श्रीपद्मपुराणेभूमिखंडेवेनोपाख्यानेगुरुतीर्थमाहात्म्येच्यवनचरित्रेसप्तनवतितमोऽध्यायः ॥ ९७ ॥ सूतउवाच ॥ एवमुक्तेशुभेवाक्येवि

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

ज्वलेनमहात्मना ॥ कुंजलोवदतांश्रेष्ठःस्तोत्रंपुण्यमुदैरयत् ॥ १ ॥ ध्यात्वानत्वाहृषीकेशंसर्वक्लेशविनाशनम् ॥ सर्वश्रेयःप्रदातारंहरेःस्तोत्रमुदीरितम्
॥ २ ॥ वासुदेवाभिधानंतत्सर्वश्रेयःप्रदायकम् ॥ मोक्षद्वारंसुखोपेतंशांतिदंपुष्टिवर्द्धनम् ॥ ३ ॥ सर्वकामप्रदातारंज्ञानदंज्ञानवर्द्धनम् ॥ वासुदे
वस्ययत्स्तोत्रंविज्वलायप्रकाशितम् ॥४॥ वासुदेवाभिधानंचाप्रमेयंपुण्यवर्द्धनम् ॥ सोवगम्यपितुःसर्वंविज्वलःपक्षिणांवरः ॥ ५ ॥ तत्रगंतुंप्रचक्रामपितुः
पृष्टंतदानृप ॥ एवंगंतुंकृतमतिंविज्वलंज्ञानपारगम् ॥ ६ ॥ उवाचपुत्रंधर्मात्माउपकारसमुद्यतम् ॥ ७ ॥ कुंजलउवाच ॥ पुत्रतस्यमहज्ज्ञानेपातकंभूपतेः
शृणु ॥ यतोगत्वापठस्वत्वंसुबाहोश्चोपशृण्वतः ॥ ८ ॥ यथायथाश्रोष्यतिस्तोत्रमुत्तमंतथातथाज्ञानमयोभविष्यति ॥ श्रीवासुदेवस्यनसंशयोवै
तस्यप्रसादात्सुशिवंमयोक्तम् ॥ ९ ॥ आमंत्र्यसगुरुंपश्चादुड्डीयलघुविक्रमः ॥ आनंदकाननंपुण्यंसंप्राप्तोविज्वलस्तदा ॥ १० ॥ वृक्षच्छायांसमाश्रित्य
उपविष्टोमुदान्वितः ॥ समालोक्यसराजानंविमानेनागतंपुनः ॥ ११ ॥ एष्यत्यसौकदाराजासुबाहुःप्रिययासह ॥ पातकान्मोचयिष्यामिस्तोत्रेणाने
नवैकदा ॥ १२ ॥ तावद्विमानःसंप्राप्तःकिंकिणीजालमंडितः ॥ घंटारवसमाकीर्णोवीणावेणुसमन्वितः ॥ १३ ॥ गंधर्वस्वरसंघुष्टश्चाप्सरोभिःसमन्वितः ॥
सर्वकामसमृद्धस्तुअन्नोदकविवर्जितः ॥ १४ ॥ तस्मिन्यानेस्थितोराजासुबाहुःप्रिययासह ॥ समुत्तीर्णोविमानात्ससुंताक्ष्र्यंप्रिययासह ॥ १५ ॥ शस्त्रमा
दायतीक्ष्णंतुयावत्कृंतातितच्छवम् ॥ तावद्विविज्वलेनापिसमाह्वानंकृतंतदा ॥ १६ ॥ भोभोःपुरुषशार्दूलदेवोपमभवानिदम् ॥ करोतिनिर्घृणंकर्म
नृशंसैर्नचशक्यते ॥ १७ ॥ कर्तुंपुरुषशार्दूलकोऽयंविधिविपर्ययः ॥ दुष्कृतंसाहसंकर्मनिंद्यंलोकेषुसर्वदा ॥ १८ ॥ वेदाचारविहीनंतुकस्मात्प्रारब्धवा
निह ॥ तन्मेत्वंकारणंसर्वंकथयस्वयथातथा ॥ १९ ॥ इत्येवंभाषितंतस्यविज्वलस्यमहात्मनः ॥ समाकर्ण्यमहाराजःस्वप्रियांवाक्यमब्रवीत् ॥ २० ॥
प्रियेवर्षशतंभुक्तंमयेदंपापकर्मणा ॥ कदानभाषितंकेनयथायंपरिभाषते ॥ २१ ॥ ममैवंपीडचमानस्यक्षुधयाहृदयंप्रिये ॥ निर्गतंचोत्सुकंकांतेशांतिश्चि
त्तेप्रवर्तते ॥ २२ ॥ यावदस्यश्रुतंवाक्यंसर्वदुःखस्यशांतिदम् ॥ तावच्चित्तेसमाह्लादोवर्ततेचारुहासिनि ॥ २३ ॥ कोयंदेवोनुगंधर्वःसहस्राक्षोभविष्यति ॥
मुनीनांस्याद्वचःसत्यंयदुक्तंमुनिनापुरा ॥ २४ ॥ एवमाभाषितंश्रुत्वाप्रियस्यानंतरंप्रिया ॥ राजानंप्रत्युवाचाथभार्यापतिपरायणा ॥ २५ ॥ सत्यमुक्तं
त्वयानाथइदमाश्चर्यमुत्तमम् ॥ यथातेवर्ततेकांतममचित्तेतथापुनः ॥ २६ ॥ पक्षिरूपधरःकोऽयंपृच्छतेहितकारिवत् ॥ एवमाभाषितंश्रुत्वाप्रियायाःपृ
थिवीपतिः ॥ २७ ॥ बद्धांजलिपुटोभूत्वापक्षिणंवाक्यमब्रवीत् ॥ सुबाहुरुवाच ॥ स्वागतंतेमहाप्राज्ञपक्षिरूपधरःप्रभो ॥ २८ ॥ शिरसाभार्ययासार्द्धंतवपादां

१ सरसस्तस्य संनिधौ इ० पा० । २ प्रियेयुगसहस्रं तु वर्तंते मम अत्र च । इ०पा० । ३ यमोंबुपोधर्मः इ० पा० ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

बुजद्वयम् ॥ नमस्करोम्यहंपुण्यमस्तुनस्त्वत्प्रसादतः ॥ २९ ॥ भवान्कःपक्षिरूपेणपुण्यमेवंप्रभाषते ॥ याहशंक्रियतेकर्मपूर्वदेहेनसत्तम ॥ ३० ॥ सुकृतंदु
ष्कृतंवापितदिहैवप्रभुज्यते ॥ अथतेनात्मकंवृत्तंतस्याग्रेचनिवेदितम् ॥ ३१ ॥ यथोक्तंकुंजलेनापिपित्रापूर्वंश्रुतंतथा ॥ कथयस्वात्मवृत्तांतंभवान्कोमां
प्रभाषते ॥ ३२॥ सुबाहुंप्रत्युवाचेदंवाक्यंपक्षिवरस्तदा ॥ विज्वलवाच ॥ शुकजात्यांसमुत्पन्नःकुंजलोनाममेपिता ॥ ३३ ॥ तस्याहंविज्वलोनामतृतीयस्तु
सुतेष्वहम् ॥ नाहंदेवोनगंधर्वोनचसिद्धोमहाभुज ॥ ३४ ॥ नित्यमेवप्रपश्यामिकर्मचैवंसुदारुणम् ॥ कियत्कालंमहत्कर्मसाहसाकारसंयुतम् ॥ ३५ ॥ करिष्य
सिमहाराजतन्मेकथयसांप्रतम् ॥ सुबाहुरुवाच ॥ वासुदेवाभिधानंयत्पूर्वमुक्तंहिब्राह्मणैः ॥ ३६ ॥ श्रोष्याम्यहंयदाभद्रगतिंस्वांप्राप्नुयांतदा ॥ पुण्यात्मना
भाषितंवैमुनिनासंयतात्मना ॥ ३७॥ तदाहंपातकान्मुक्तोभविष्यामिनसंशयः ॥ विज्वलउवाच ॥ तवार्थंपृच्छितस्तातस्तेनमेकथितंचयत् ॥ ३८ ॥ त
त्तेद्याहंप्रवक्ष्यामिशाश्वतंशृणुसत्तम ॥ ३९ ॥ ॐअस्यश्रीवासुदेवाभिधानस्य स्तोत्रस्यनारदऋषिरनुष्टुप्छंदः ॐकारोदेवता सर्वपातकनाशनार्थंचतुर्वर्ग
साधनार्थंचजपेविनियोगः ॥ ॐनमोभगवतेवासुदेवायइतिमंत्रः ॥ पावनंपरमं[1]पुण्यंवेदज्ञंवेदमंदिरम् ॥ विद्याधारंभवाधारंप्रणवंवैनमाम्यहम् ॥ ४० ॥ नि
रावासंनिराकारंसुप्रकाशंमहोदयम् ॥ निर्गुणंगुणसंवर्द्धंनमामिप्रणवंपरम् ॥ ४१ ॥ महाकांतंमहोत्साहंमहामोहविनाशनम् ॥ आचिन्वंतंजगत्सर्वंगुणाती
तंनमाम्यहम् ॥ ४२ ॥ भातिसर्वत्रयोभूत्वाभूतानांभूतिवर्द्धनः ॥ अभे[2]यंभिक्षुसंवर्द्धंनमामिप्रणवंशिवम् ॥ ४३ ॥ गायत्रीसामगायंतंगीतंगी
तप्रियंशुभम् ॥ गंधर्वगीतभोक्तारंप्रणवंप्रणमाम्यहम् ॥ ४४ ॥ विचारंवेदरूपंतंयज्ञस्थंभक्तवत्सलम् ॥ यो[3]निंसर्वस्यलोकस्यओंकारंप्रणमाम्यहम् ॥ ४५ ॥
तारकंसर्वभूतानांनौरूपेणविराजितम् ॥ संसारार्णवमग्नानांनमामिप्रणवंहरिम् ॥ ४६ ॥ सर्वलोकेषुवसतेएकरूपेणनैकधा ॥ धामकैवल्यरूपेणन
मामिप्रणवंशिवम् ॥ ४७ ॥ सूक्ष्मंसूक्ष्मतरंशुद्धंनिर्गुणंगुणनायकम् ॥ वर्जितंप्राकृतैर्भावैर्वेदस्थानंनमाम्यहम् ॥ ४८ ॥ देवदैत्यवियोगैश्चवर्जितं
तुष्टिभिःसदा ॥ देवैश्चयोगिभिर्ध्येयंतमोंकारंनमाम्यहम् ॥ ४९ ॥ व्यापकंविश्ववेत्तारंविज्ञानंपरमंशुभम् ॥ शिवंशिवगुणंशांतंवंदेप्रणवमी
श्वरम् ॥ ५० ॥ यस्यमायांप्रविष्टास्तुब्रह्माद्याश्चसुरासुराः ॥ नविंदंतिपरंशुद्धंमोक्षद्वारंनमाम्यहम् ॥ ५१ ॥ आनंदकंदायवि[4]शुद्धबुद्धयेशुद्धायहं
सायपरावराय ॥ नमोऽस्तुतस्मैगणनायकायश्रीवासुदेवायमहाप्रभाय ॥ ५२ ॥ श्रीपांचजन्येनविराजमानंरविप्रभेणापिसुदर्शनेन ॥ गदाब्जकेनापिवि

१ गुण्यम् इ० पा० । २ समभागाय सद्धर्मं नमामि प्रणवं परम् इ० पा० । ३ उपास्यं सर्वलोकस्य इ० पा० । ४ च केवलाय इ०, गुणार्णवाय इ० च पा० ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

राजमानंप्रभुंसदैनंशरणंप्रपद्ये ॥ ९३ ॥ यंवेदगुह्यंसगुणंगुणानामाधारभूतंसचराचरस्य ॥ यंसूर्यवैश्वानरतुल्यतेजसंतंवासुदेवंशरणंप्रपद्ये ॥ ९४ ॥ क्षुधा
निधानंविमलंसुरूपमानंदमानेनविराजमानम् ॥ यंप्राप्यजीवंतिसुरादिलोकास्तंवासुदेवंशरणंप्रपद्ये ॥९५॥ तमोघनानांस्वकरैर्विनाशंकरोतिनित्यंपरिकर्म
हेतुः॥ उद्द्योतमानंरविदीप्ततेजसंतंवासुदेवंशरणंप्रपद्ये॥९६॥योभातिसर्वत्ररविप्रभावैःकरोतिशोषंचरसंददाति॥यःप्राणिनामंतरगःसवायुस्तंवासुदेवंशरणं
प्रपद्ये ॥९७॥ स्वेच्छानुरूपेणसदेवदेवोबिभर्तिलोकान्सकलान्महीपान् ॥ संतारणेनौरिववर्ततेयस्तंवासुदेवंशरणंप्रपद्ये ॥९८॥ अंतर्गतोलोकमयःसदैवपच
त्यसौस्थावरजंगमानाम् ॥ स्वाहामुखोदेवगणस्यहेतुस्तंवासुदेवंशरणंप्रपद्ये ॥ ९९ ॥ रसैःसुपुण्यैःसकलैःसहैवपुष्णातिसौम्योगुणदश्चलोके ॥ अन्नानियो
निर्मलतेजसैवतंवासुदेवंशरणंप्रपद्ये॥६०॥अस्त्येवसर्वत्रविनाशहेतुःसर्वाश्रयःसर्वमयःससर्वः॥विनाहृषीकैर्विषयान्प्रभुंक्तेतंवासुदेवंशरणंप्रपद्ये ॥ ६१ ॥ जी
वस्वरूपेणबिभर्तिलोकांस्ततःस्वमूर्तान्सचराचरांश्च ॥ निःकेवलोज्ञानमयःसुशुद्धस्तंवासुदेवंशरणंप्रपद्ये ॥ ६२ ॥ दैत्यांतकंदुःखविनाशमूलंशांतंपरं
शक्तिमयंविशालम् ॥ यंप्राप्यदेवाविनयंप्रयांतितंवासुदेवंशरणंप्रपद्ये ॥ ६३ ॥ सुखंसुखांतंसुखदंसुरेशंज्ञानार्णवंतंमुनिपंसुरेशम् ॥ सत्याश्रयंसत्यगुणो
पविष्टंतंवासुदेवंशरणंप्रपद्ये ॥६४॥ यज्ञांगरूपंपरमार्थरूपंमायान्वितंमापतिमुग्रपुण्यम् ॥ विज्ञानमेकंजगतांनिवासंतंवासुदेवंशरणंप्रपद्ये ॥६५॥ अंभोधि
मध्येशयनंहितस्यनागांगभोगेशयनंविशाले ॥ श्रीपादपद्मद्वयमेवतस्यतद्वासुदेवस्यनमामिनित्यम् ॥ ६६ ॥ पुण्यान्वितंशंकरमेवनित्यंतीर्थैरनेकैःपरिसे
व्यमानम् ॥ तत्पादपद्मद्वयमेवतस्यश्रीवासुदेवस्यअघापहंतत् ॥६७॥ पादांबुजंरक्तमहोत्पलाभमंभोजसह्लिंगजयोपयुक्तम् ॥ अलंकृतंनूपुरमुद्रिकाभिःश्री
वासुदेवस्यनमामिनित्यम् ॥६८॥ देवैःसुसिद्धैर्मुनिभिःसदैवनुतंसुभक्त्याउरगाधिपैश्च ॥ तत्पादपंकेरुहमेवपुण्यंश्रीवासुदेवस्यनमामिनित्यम् ॥ ६९ ॥
यस्यापिपादांभसिमज्जमानाःपूतादिवंयांतिविकल्मषास्ते ॥ मोक्षंलभंतेमुनयःसुतुष्टास्तंवासुदेवंशरणंप्रपद्ये ॥ ७० ॥ पादोदकंतिष्ठतियत्रविष्णोर्गंगादिती
र्थानिसदैवतत्र ॥ पिबंतियेद्यापिसपापदेहास्तेयांतिशुद्धाःसुगृहंमुरारेः ॥ ७१ ॥ पादोदकेनाप्यभिषिच्यमानाउग्रैश्चपापैःपरिलिप्तदेहाः ॥ तेयांतिमुक्तिंपर
मेश्वरस्यतस्यैवपादौसततंनमामि ॥७२॥ नैवेद्यमात्रेणसुभक्षितेनसुचक्रिणस्तस्यमहात्मनस्तु ॥ श्रीवाजपेयस्यफलंलभंतेसर्वार्थयुक्ताश्चनराभवंति॥७३॥
नारायणंतंनरकाधिनाशनंमायाविहीनंसकलंगुणज्ञम् ॥ यंध्यायमानाःसुगतिंप्रयांतितंवासुदेवंशरणंप्रपद्ये ॥ ७४ ॥ योवंद्यस्त्वृषिसिद्धचारणगणैर्देवैःसदा
पूज्यतेयोविश्वस्यविसृष्टिहेतुकरणेब्रह्मादिदेवप्रभुः ॥ यःसंसारमहार्णवेनिपतितस्योद्धारकोवत्सलस्तस्यैवापिनमाम्यहंसुचरणौभक्त्यावरौपावनौ ॥ ७५ ॥ ॥ ९६ ॥

१ तेजःस्वरूपेण इ० पा० ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

योहष्टोमखमंडपेसुरगणैःश्रीवामनःसामगःसामोद्गीतकुतूहलःसुरगणैस्त्रैलोक्यएकःप्रभुः ॥ कुर्वंतंनयनेक्षणैःशुभकरैर्निष्पापतांतद्धलेस्तस्याहंचरणारविंदयु
गलंवंदेपरंपावनम् ॥ ७६ ॥ राजंतंद्विजमंडलेमखमुखेब्रह्माश्रियाशोभितंदिव्येनापिसुतेजसाकरमयंयंचेंद्रनीलोपमम् ॥ देवानांहितकाम्ययासुतनुजंवैरोच
नस्यापितंयाचंतंममदीयतांत्रिपदकंवंदेप्रभुंवामनम् ॥७७॥ तंद्रष्टुंरविमंडलेमुनिगणैःसंप्राप्तवंतंदिवंचंद्रार्कास्तमयांतरेकिलपदासंच्छादयंतंतदा ॥ तस्यै
वापिसुचक्रिणःसुरगणाःप्रापुर्लयंसांप्रतंकायेविश्वविकोशकेतमतुलंनौमिप्रभोर्विक्रमम् ॥७८॥इति श्रीपद्मपुराणेभूमिखंडेवेनोपाख्यानेगुरुतीर्थमाहात्म्येच्य
वनचरित्रेऽष्टनवतितमोऽध्यायः ॥ ९८ ॥ विष्णुरुवाच ॥ स्तोत्रंपवित्रंपरमंपुराणंपापापहंपुण्यमयंशिवंच ॥ धन्यंसुसूक्तंपरमंसुजाप्यंनिशम्यराजाससुखीब
भूव ॥ १ ॥ गतासुतृष्णाक्षुधयासमेतादेवोपमोभूमिपतिर्बभूव ॥ भार्याचतस्यापिविभातिरूपैर्युक्ताबुभौपापविबंधमाप्तौ ॥ २ ॥ देवःसुदेवैःपरिवारि
तोसौविप्रैःसुसिद्धैर्हरिभक्तियुक्तैः ॥ आगत्यभूपंगतकल्मषंतंश्रीशंखचक्राब्जगदासिधर्ता ॥ ३ ॥ श्रीनारदोभार्गवव्यासपुण्याःसमागतस्तत्रमृकंडसूनुः ॥
वाल्मीकिनामामुनिर्विष्णुभक्तःसमागतोब्रह्मसुतोवसिष्ठः ॥४॥ गर्गोमहात्माहरिभक्तियुक्तोजाबालिरैभ्यावथकश्यपश्च ॥ आजग्मुरेतेहरिणासमेताविष्णुप्रि
याभागवतांवरिष्ठाः ॥५॥ पुण्याःसुधन्यागतकल्मषास्तेहरेःसुपादांबुजभक्तियुक्ताः ॥ श्रीवासुदेवंपरिवार्यतस्थुःस्तुवंतिभूपंविविधप्रकारैः ॥६॥देवाश्चसर्वे
हुतभुङ्मुखाश्चब्रह्माहरिश्चापिसुदिव्यदेव्यः ॥ गायंतिदिव्यंमधुरंमनोहरंगंधर्वराजादिसुगायनाश्च ॥७॥ सुवेदयुक्तैःपरमार्थसंमितैःस्तवैःसुपुण्यैर्मुनयःस्तुवं
ति ॥ दृष्ट्वापतिंभूपतिमेवदेवोहरिर्बभाषेवचनंमनोहरम् ॥ ८ ॥ वरंयथेष्टंवरयस्वभूपतेददाम्यहंतेपरितोषितोयतः ॥ हरेस्तुवाक्यंसनिशम्यराजादृष्ट्वासुरा
रिंवदमानमग्रे ॥ ९ ॥ नीलोत्पलाभंमुरघातिनंप्रभुंतंशंखचक्रासिगदाप्रधारिणम् ॥ श्रियासमेतंपरमेश्वरंतंरत्नोज्ज्वलंकंकणहारभूषितम् ॥१०॥ रविप्रभंदे
वगणैःसुसेवितंमहार्घहाराभरणैःसुभूषितम् ॥ सुदिव्यगंधैर्वरलेपनैर्हरिंसुभक्तिभावैरवनींगतोनृपः ॥ ११ ॥ दंडप्रणामैःसततंनमामजयेतिवाचाथमहानृ
पस्तदा ॥ दासोस्मिभृत्योस्मिपुरःसतेसदाभक्तिंनजानेनचभावमुत्तमम् ॥१२॥ जायान्वितं[1]मामिहचागतंहरेप्रपाहिवैत्वांशरणंप्रपन्नम् ॥ धन्यास्तुतेमाधव
मानवाद्विजाःसदैवतेध्यानमनोविलीनाः ॥ १३ ॥ समुच्चरंतोभवमाधवेतिप्रयांतिवैकुंठमितःसुनिर्मलाः ॥ तवैवपादांबुजनिर्गतंपयःपुण्यंतथायेशिरसावहं
ति ॥१४॥ समस्ततीर्थोद्भवतोयआप्लुतास्तेमानवायांतिहरेःसुधाम ॥ १५ ॥ नास्तियोगोनमेभक्तिर्ज्ञानंनास्तिनमेक्रिया ॥ कस्यपुण्यस्यसंगेनवरंमह्यंप्रय
च्छसि ॥१६॥ हरिरुवाच ॥ वासुदेवाभिधानंयन्महापातकनाशनम् ॥ भवताविज्वलात्पुण्याच्छ्रुतंराजन्विकल्मषः ॥१७॥तेनत्वंमुक्तिभागीचसंजातोनात्रसं

१ पापान्वितम् इ० पा० ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

शयः॥ ममलोकेप्रभुंक्ष्वत्वंदिव्यान्भोगान्मनोनुगान् ॥१८॥ राजोवाच ॥ यदिदेववरोदेयोममदीनस्यवैत्वया ॥ विज्वलायप्रयच्छत्वंप्रथमंवरमुत्तमम् ॥१९॥
॥ हरिरुवाच ॥ विज्वलस्यपितापुण्यःकुंजलोज्ञानमंडितः ॥ वासुदेवमहास्तोत्रंनित्यंपठतिभूपते ॥ २० ॥ पुत्रैःप्रियासमेतोऽसौममगेहंप्रयास्यति ॥
एतत्तुजपतेस्तोत्रंसदादास्याम्यहंफलम् ॥ २१ ॥ एवमुक्तेशुभेवाक्येराजाकेशवमब्रवीत् ॥ इदंस्तोत्रंमहापुण्यंसफलंकुरुकेशव ॥ २२ ॥ हरिरुवाच ॥
कृतेयुगेमहाराजयदास्तोष्यंतिमानवाः ॥ तदामोक्षंप्रयास्यंतितत्क्षणान्नात्रसंशयः ॥ २३ ॥ त्रेतायांमासमात्रेणषड्भिर्मासैस्तुद्वापरे ॥ वर्षेणैकेनचकलौये
जपंतिचमानवाः ॥२४॥ स्वर्गंप्रयांतिराजेंद्रवैष्णवंगतिदायकम् ॥ त्रिकालमेककालंवास्नातोजपतिब्राह्मणः ॥२५॥ यंयंतुवांछतेकामंसंसतस्यभविष्यति ॥
क्षत्रियोजयमाप्नोतिधनधान्यैरलंकृतः ॥ २६ ॥ वैश्योभविष्यतिश्रीमान्सुखीशूद्रोभविष्यति ॥ अंत्यजंश्रावयेद्योयंपापान्मुक्तोभविष्यति ॥ २७ ॥ श्राव
कोनरकंघोरंकदाचिन्नैवपश्यति ॥ ममस्तोत्रप्रसादाच्चसर्वसिद्धोभविष्यति ॥२८॥ ब्राह्मणैर्भोज्यमानैश्चश्राद्धकालेपठिष्यति ॥ पितरोवैष्णवंलोकंतृप्तायास्यंतिभूपते ॥ २९ ॥ तर्पणांतेजपंकुर्याद्ब्राह्मणोवाथक्षत्रियः ॥ पिबंतिचामृतंतस्यपितरोहृष्टमानसाः ॥ ३० ॥ होमेषुयज्ञमध्येचभावाज्जपतिमानवः ॥
तत्रविघ्नानजायंतेसर्वसिद्धिर्भविष्यति ॥ ३१ ॥ विषमेदुर्गसंस्थानेहिंस्रव्याघ्रस्यसंकटे ॥ चौराणांसंकटेप्राप्तेतत्रस्तोत्रमुदीरयेत् ॥ ३२ ॥ तत्रशांतिर्म
हाराजभविष्यतिनसंशयः ॥ अन्येष्वेवसुभव्येषुराजद्वारेगतेनरे ॥३३॥ वासुदेवाभिधानस्यअयुतंजपतेनरः ॥ ब्रह्मचर्येणसंस्नातःक्रोधलोभविवर्जितः ॥३४॥
तिलतंडुलकैर्होमंदशांशमाज्यमिश्रितम्[1]॥ वासुदेवंप्रपूज्यैवदद्यात्प्रयतमानसः ॥ ३५ ॥ श्लोकंप्रतिततोदेयंहोमंध्यानेनमानवैः ॥ तेषांसुभृत्यवन्नित्यंपार्श्वे
नैवत्यजाम्यहम् ॥ ३६ ॥ कलौयुगेसुसंप्राप्तेस्तोत्रेदास्यंप्रयास्यति ॥ वेदभंगप्रसंगेनयस्यकस्यनदीयते ॥३७॥ सर्वकामसमृद्धार्थःसचैवहिभविष्यति ॥
एवंहिसफलंस्तोत्रंमयाभूपकृतंशृणु ॥३८॥ ब्रह्मणानिर्मितंतेनजप्तंरुद्रेणवैपुरा॥ब्रह्महत्याविनिर्मुक्तइंद्रोमुक्तश्चकिल्बिषात् ॥३९॥ देवाश्चऋषयोगुह्याःसिद्ध
विद्याधरामराः ॥ नागैस्तुपूजितंस्तोत्रमापुःसिद्धिमनीप्सिताम् ॥ ४० ॥ पुण्योधन्यःसवैदातापुत्रवान्हिभविष्यति ॥ जपिष्यतिममस्तोत्रंनात्रकार्याविचार
णा॥४१॥ आगच्छत्वंस्त्रियासार्धंममस्थानंनृपोत्तम॥ हस्तावलंबनंदत्तंहरिणातस्यभूपतेः॥४२॥नेदुर्दुंदुभयस्तत्रगंधर्वाललितंजगुः॥ ननृतुश्चाप्सरःश्रेष्ठाः
पुष्पवृष्टिंप्रचक्रिरे॥४३॥देवाश्चऋषयःसर्वेवेदस्तोत्रैःस्तुवंतिते॥ततोदयितयासार्द्धंजगामनृपतिर्हरिम् ॥४४॥तंस्तूयमानंसुरसिद्धसंघैःसविज्वलःपश्यतिहृ
ष्टमानसः॥समागतस्तिष्ठतियत्रवैपितामाताचवेगेनमहाप्रभावः॥४५॥इति श्रीपद्म०भू०खंडेवेनोपाख्यानेगुरुतीर्थेच्यवनचरित्रेनवनवतितमोऽध्यायः ९९॥

१ द्विलक्षं बिल्वकैर्होमंघृतगुग्गुलसंयुतम् इ० पा० ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

॥ विष्णुरुवाच ॥ ॥ नर्मदायास्तटेरम्येवटेतिष्ठतिवैपिता ॥ विज्वलोऽपिसमायातःपितरंप्रणिपत्यसः ॥ १ ॥ वासुदेवाभिधानस्यस्तोत्रस्यापिमहाम
तिः ॥ समाचष्टेसधर्मात्मामहिमानंपितुःपुरः ॥ २ ॥ यथाविष्णुःसमागत्यददौतस्मैवरंशुभम् ॥ तत्सर्वंकथयामाससुप्रसन्नेनचेतसा ॥ ३ ॥ कुंजलो
पिचवृत्तांतंसमाकर्ण्यसभूपतेः ॥ हर्षेणमहताविष्टःपुत्रमालिंग्यविज्वलम् ॥ ४ ॥ आहपुण्यंकृतंवत्सत्वयाराज्ञेमहात्मने ॥ उपकारंमहापुण्यंवासुदेवस्य
कीर्तनात् ॥ ५ ॥ एवमाभाष्यतंपुत्रमाशीर्भिरभिनंद्यच ॥ पुत्रंदेवसमोपेतंस्तुत्वाचैवपुनःपुनः ॥ ६ ॥ स्थितःसरित्तटेरम्येच्यवनस्योपपश्यतः ॥ एतत्ते
सर्वमाख्यातंतेषांवृत्तंमहात्मनाम् ॥ ७ ॥ वैष्णवानांमहाराजअन्यत्किंतेवदाम्यहम् ॥ वेनउवाच ॥ अमृतंशंखपात्रेणपानार्थंममचार्पितम् ॥८॥ तस्मात्क
स्यनचश्रद्धापातुंमर्त्यस्यभूतले ॥ उत्तमंवैष्णवंज्ञानंपानानामिहसर्वदा ॥ ९ ॥ त्वयैवंकथ्यमानस्यपानेतृप्तिर्नजायते ॥ श्रोतुंहिदेवदेवेशममश्रद्धाविवर्द्धते
॥१०॥कथयस्वप्रसादान्मेकुंजलस्यापिचेष्टितम् ॥ महात्मनाकिमुक्तंचचतुर्थंतनयंप्रति॥११॥तत्त्वंसुविस्तरादेवकृपयाकथयस्वमे ॥ श्रीभगवानुवाच ॥
श्रूयतामभिधास्यामिचरित्रंकुंजलस्यच ॥ १२ ॥ बहुश्रेयःसमायुक्तंचरित्रंच्यवनस्यच ॥ इदंपुण्यंनरश्रेष्ठआख्यानंपापनाशनम् ॥ १३ ॥ यःशृणोति
नरोभक्त्यागोसहस्रफलंलभेत् ॥ १४ ॥ इति श्रीपद्मपुराणेभूमिखंडेवेनोपाख्यानेगुरुतीर्थमाहात्म्येच्यवनचरित्रेशततमोऽध्यायः ॥ १०० ॥ सूत
उवाच ॥ देवदेवोहृषीकेशस्त्वंगपुत्रंनृपोत्तमम् ॥ समाचष्टमहाश्रेयआख्यानंपापनाशनम् ॥ १ ॥ श्रूयतामभिधास्यामिचरित्रंश्रेयदायकम् ॥ द्विज
स्यापिचवृत्तांतंकुंजलस्यमहात्मनः ॥ २ ॥ विष्णुरुवाच ॥ कुंजलश्चापिधर्मात्माचतुर्थंपुत्रमेवच ॥ समाहूयमुदायुक्तउवाचैनंकपिंजलम् ॥ ३ ॥ किंतुपु
त्रत्वयादृष्टमपूर्वंकथयस्वमे ॥ भोजनार्थंतुयासित्वमितःकस्मिन्सुतोत्तम ॥ ४ ॥ तदाचक्ष्वमहाभागयादिदृष्टंसुपुण्यदम् ॥ कपिंजलउवाच ॥ यच्चतात
त्वयापृष्टमपूर्वंप्रवदाम्यहम् ॥ ५ ॥ यन्नदृष्टंश्रुतंकेनकस्मान्नैवश्रुतंमया ॥ तदिहैवप्रवक्ष्यामिश्रूयतामधुनापितः ॥ ६ ॥ शृण्वंतुभ्रातरःसर्वेमातस्त्वंशृणु
सांप्रतम् ॥ कैलासःपर्वतश्रेष्ठोधवलश्चंद्रसन्निभः ॥ ७ ॥ नानाधातुसमाकीर्णोनानावृक्षोपशोभितः ॥ गंगाजलैःशुभैःपुण्यैःक्षालितःसर्वतःपितः ॥ ८ ॥
नदीनांतुसहस्राणिदिव्यानिविविधानिच ॥ यस्मात्तातप्रसूतानिजलानिविविधानिच ॥९॥तडागानिसहस्राणिसोदकानिमहागिरौ ॥ नद्यःसंतिविशालिन्यो
हंससारससेविताः॥१०॥तस्मिञ्छिखरिणांश्रेष्ठेपुण्यदाःपापनाशनाः ॥ वनानिविविधान्येवपुष्पितानिफलानिच ॥११॥ नानावृक्षोपयुक्तानिहरितानिशुभा
निच ॥ किन्नराणांगणैर्युक्तश्चाप्सरोभिःसमाकुलः॥१२॥ गंधर्वचारणैःसिद्धैर्देववृंदैःसुशोभितः ॥ दिव्यवृक्षवनोपेतोदिव्यभावैःसमाकुलः ॥१३॥ दिव्यगंधैः
सुशोभाढ्यैर्नानारत्नसमन्वितः ॥ शिलाभिःस्फटिकस्यापिशुक्लाभिस्तुसुशोभनः॥१४॥सूर्यतेजोमयोराजंस्तेजोभिस्तुसमाकुलः ॥ चंदनैश्चारुगंधैश्चबकुलै

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

नीलपुष्पकैः॥१५॥ नानापुष्पमयैर्वृक्षैः सर्वत्रसमलंकृतः ॥ पाक्षिणांसुनिनादैश्चदिव्यानांमधुरायते॥१६॥ षट्पदानांनिनादैश्चवृक्षौघैर्मधुरायते ॥ रुतैश्चको
किलानांतुशोभतेसवनोगिरिः ॥१७॥ गणकोटिसमाकीर्णंतत्रास्तिशिवमंदिरम् ॥ अंशुभिर्धवलंपुण्यंपुण्यराशिशिलोच्चयम् ॥ १८ ॥ सिंहैश्चगर्जमानैश्चसै
रिभैःकुंजरैस्ततः ॥ दिग्गजानांसुघोषैश्चशब्दितंचसमंततः ॥ १९ ॥ नानामृगैःसमाकीर्णंशाखामृगगणाकुलम् ॥ मयूरकेकाघोषैश्चगुहासुचविनादि
तम् ॥२०॥ कंदरैर्लेपनैःकूटैःसानुभिश्चविराजितम् ॥ नानाप्रस्रवणोपेतमोषधीभिर्विराजितम् ॥ २१ ॥ दिव्यंदिव्यगुणंपुण्यंपुण्यधामसमाकुलम् ॥ सेवितं
पुण्यलोकैश्चपुण्यराशिंमहागिरिम् ॥२२॥ पुलिंदभिल्लकोलैश्चसेवितंपर्वतोत्तमम् ॥ विकटैःशिखरैःकोटैरद्रिराजःप्रकाशते ॥ २३ ॥ अन्यैर्नानाविधैःपु
ण्यैःकौतुकैर्मंगलैःशुभैः ॥ गंगोदकप्रवाहैश्चमहाशब्दंप्रसुस्रुवे ॥ २४ ॥ शंकरस्यगृहंतत्रकैलासंगतवानहम् ॥ तत्राश्चर्यंमयादृष्टंयन्नदृष्टंकदाश्रुतम् ॥ २५ ॥
श्रूयतामभिधास्यामितातसर्वंमयोदितम् ॥ शिखराद्द्रिराजस्यमेरोःपुण्यान्महोदयात् ॥ २६ ॥ हिमक्षीरसुवर्णस्तुप्रवाहःपततेभुवि ॥ गंगायाश्चमहाभाग
रंहसाघोषभूषितः ॥२७॥ कैलासस्यशिरःप्राप्यतत्रविस्तरतांगतः ॥ दशयोजनमानेनतत्रगंगाह्रदोमहान् ॥ २८ ॥ महातोयेनपुण्येनविमलेनविराजते ॥
सर्वतोभद्रतांप्राप्तोमहाहंसैःप्रशोभते ॥ २९ ॥ साम्नोच्चारेणपुण्येनदिव्येनमधुरेणच ॥ हंसास्तत्रप्रकूजंतिसरस्तेनविराजते ॥ ३० ॥ तस्यतीरेशिलायांवैहिम
कन्यामहामते ॥ आसीनामुक्तकेशांतारूपद्रविणशालिनी ॥ ३१ ॥ दिव्यरूपसुसंपन्नासगुणादिव्यलक्षणा ॥ दिव्यालंकारभूषाचतस्यास्तीरेविराज
ते ॥ ३२ ॥ नजानेगिरिराजस्यतनयावामहोदधेः ॥ नोवास्तिब्रह्मणःपत्नीसावास्वाहाभविष्यति ॥ ३३ ॥ इंद्राणीवामहाभागारोहिणीवाभविष्यति ॥
ईदृशीरूपसंपत्तिर्युवतीनांनदृश्यते ॥ ३४ ॥ अन्यासांचसुदिव्यानांनारीणांतातसर्वथा ॥ यादृशंरूपसंभावंगुणशीलंप्रदृश्यते ॥ ३५ ॥ अप्सरसांकदाना
स्तितादृशंरूपलक्षणम् ॥ यादृशंतुमयादृष्टंतदंगंविश्वमोहनम् ॥३६॥ शिलापदेसमासीनादुःखेनापिसमाकुला ॥ रुदतेसुस्वरैर्बालाअनेकैःस्वजनैर्विना ॥३७॥
अश्रूणिमुंचमानासामुक्ताभानिबहूनिच ॥ निर्मलानिसरस्यत्रपतंत्येवमहामते ॥३८॥ बिंदवोमौक्तिकाभास्तेनिपतंतिमहोदके ॥ तेभ्योभवंतिपद्मानिहृद्या
निसुरभीणितु ॥ ३९ ॥ पद्मानिजज्ञिरेतेभ्योनेत्राश्रुभ्योमहामते ॥ गंगांभसितरंत्येवअसंख्यातानितानितु ॥४०॥ पतितानिसुहृद्यानिरंहसायानितानितु ॥
गंगाप्रवाहमध्येतुहंसवृंदैःसुसेविते ॥ ४१ ॥ भागीरथ्याःप्रवाहस्तुतस्मात्स्थानाद्विनिर्गतः ॥ कैलासशिखरंप्राप्यरत्नाख्यंचारुकंदरम् ॥ ४२ ॥ वर्ततेतोयपूर्ण
स्तुयोजनद्वयविस्तृतः ॥ हंसवृंदसमाकीर्णोजलपक्षिसमाकुलः ॥ ४३ ॥ नानावर्णविशेषाणिसंतिपद्मानितत्रच ॥ प्रवाहेनिर्मलेतातमुनिवृंदनिषेविते ॥ ४४ ॥

१ स्वर्गाभिरमणम् इ० पा० ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

अश्रुभ्योयानिजातानिप्रभातेकमलानितु ॥ गंगोदकप्लुतान्येवसौरभाणिमहांतिच ॥ ४५ ॥ प्रतरंतिप्रवाहेतुनिर्मलेजलपूरिते ॥ मध्येमध्येसुहंसैश्चजलपाक्षि
निनादिते ॥ ४६ ॥ सूतउवाच ॥ रत्नाख्येतुगिरौतस्मिन्रत्नेश्वरमहेश्वरः ॥ देवदैत्यसुपूज्योपितिष्ठतेतातसर्वदा ॥ ४७ ॥ तत्रदृष्टोमयातातकश्चित्पुण्यमयो
मुनिः ॥ जटाभारसमाक्रांतोनिर्वासादंडधारकः ॥ ४८ ॥ निराधारोनिराहारस्तपसातीवदुर्बलः ॥ कृशांगोऽप्यस्थिसंघातस्त्वचामात्रेणवेष्टितः ॥ ४९ ॥
भस्मोद्धूलितमात्राणिसर्वांगानिमहात्मनः ॥ शुष्कपत्राणिभक्षेतशीर्णानिपतितानिच ॥ ५० ॥ शिवभक्तिसमासीनोदुराधारोमहातपाः ॥ अश्रुभ्योयानिजा
तानिपद्मानिसुरभीणिच॥५१॥गंगातोयात्समानीयदेवदेवंप्रपूजयेत् ॥ रत्नेश्वरंमहाभागोगीतनृत्यविशारदः॥५२॥गायतेनृत्यतेतस्यद्वारस्थस्त्रिपुरद्विषः ॥
मठमागत्यधर्मात्मारोदतेसुस्वरैरपि ॥ ५३ ॥ एतद्दृष्टंमयातातअपूर्वंवदतांवर ॥ कथयस्वप्रसादान्मेयदित्वंवेत्सिकारणम् ॥ ५४ ॥ साकानारीमहाभागा
कस्मात्तातप्ररोदिति ॥ कस्मात्सदेवपुरुषोदेवमर्चेन्महेश्वरम् ॥ ५५ ॥ तन्मेत्वंविस्तराद्ब्रूहिसर्वसंदेहकारणम्॥एवमुक्तोमहाप्राज्ञःकुंजलोपिसुतेनहि॥५६॥
कपिंजलेनप्रोवाचविस्तराच्छृण्वतोमुनेः॥५७॥ इतिश्रीपद्मपुराणेभूमिखंडेवेनोपाख्यानेगुरुतीर्थमाहात्म्येच्यवनचरित्रएकाधिकशततमोऽध्यायः॥१०१॥
कुंजलउवाच ॥ सर्ववत्सप्रवक्ष्यामियत्त्वयोक्तंममाधुना ॥ उभयोर्देवनंयत्तुयस्माज्जातंद्विजोत्तम ॥ १ ॥ एकदातुमहादेवीपार्वतीप्रमदोत्तमा ॥ क्रीडमाना
महात्मानमीश्वरंवाक्यमब्रवीत् ॥ २ ॥ ममोरसिमहादेवजातंमहत्सुदोहदम् ॥ दर्शयस्वममाग्रेत्वंकाननंकाननोत्तमम्॥ ३ ॥ श्रीमहादेवउवाच ॥ एवम
स्तुमहादेविनंदनंदेवसंकुलम् ॥ दर्शयिष्यामितेपुण्यंद्विजसिद्धनिषेवितम् ॥ ४ ॥ एवमाभाष्यतांदेवींतयासहगणैस्ततः ॥ सगंतुमुत्सुकोदेवोनंदनंवनमेव
तु ॥ ५ ॥ सर्वंगंसुंदरंदिव्यपृष्ठमाभरणैर्युतम् ॥ घंटामालाभिसंयुक्तंकिंकिणीजालमालिनम् ॥ ६ ॥ चामरैःपट्टसूत्रैश्चमुक्तामालासुशोभितम् ॥ हंसचंद्र
प्रतीकाशंवृषभंचारुलक्षणम् ॥ ७ ॥ समारूढोमहादेवोगणकोटिसमावृतः ॥ नंदिभृंगिमहाकालस्कंदचंडमनोहराः ॥ ८ ॥ वीरभद्रोगणेशश्चपुष्प
दंतोमणीश्वरः ॥ अतिबलःसुबलोनाममेघनादोघटावहः ॥ ९ ॥ घंटाकर्णश्चकालिंदःपुलिंदोवीरबाहुकः ॥ केशरीकिंकरोनामचंडहासःप्रजाप
तिः ॥ १० ॥ एतेचान्येचबहवःसनकाद्यास्तपोबलाः ॥ गणैश्चकोटिसंख्यातैःसशिवःपरिवारितः ॥ ११ ॥ नंदनंवनमेवापिसेवितंदेवकिन्नरैः ॥ प्रविवे
शमहादेवोगणैर्दिव्यासमन्वितः ॥ १२ ॥ दर्शयामासदेवेशोगिरिजायैसुशोभनम् ॥ नानापादपसंपन्नंबहुपुष्पसमाकुलम् ॥ १३ ॥ दिव्यरं
भावनाकीर्णंपुष्पवद्भिस्तुचंपकैः ॥ मल्लिकाभिःसुपुष्पाभिर्मालतीजालसंकुलम् ॥ १४ ॥ नित्यंपुष्पितशाखाभिःपाटलानांवनोत्तमैः ॥ राजमानं

१ जनेश्वरः इ० पा० । २ चंद्रहासः इ० पा० ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

महावृक्षैश्चंदनैश्चारुगंधिभिः ॥ १५ ॥ देवदारुवनैर्जुष्टंतुंगंवृक्षैःसमाकुलम् ॥ सरलैर्नालिकेरैश्चतद्वत्पूगीफलद्रुमैः ॥ १६ ॥ खर्जूरपनसैर्दिव्यैः
फलभारावनामितैः ॥ परिमलोद्गारसंयुक्तैर्गुरुवृक्षसमाकुलम् ॥ १७ ॥ अग्नितेजःसमाभासैःसप्तपर्णैःसुशोभितम् ॥ राजवृक्षैःकदंबैश्चपुष्पशोभान्वितं
सदा ॥ १८ ॥ जंबूनिंबमहावृक्षैर्मातुलिंगैःसमाकुलम् ॥ नारंगैःसिंधुवारैश्चप्रियालैःशालतिंदुकैः ॥ १९॥ उदुंबरैःकपित्थैश्चजंबूपादपशोभितम् ॥ लकुचैः
पुष्पसौगंधैःस्फुटनागैःसमाकुलम् ॥ २० ॥ चूतैश्चफलराजाद्यैर्नीलैश्चैवघनोपमैः ॥ नीलैःशालवनैर्दिव्यैर्जालानांतुवनैस्ततः ॥ २१ ॥ तमालैस्तुविशालै
श्चसेवितंतपनोपमैः ॥ शोभितंनंदनंपुण्यंशिवेनपरिदर्शितम् ॥ २२ ॥ शोभितंचद्रुमैश्चान्यैःसर्वैर्नीलवनोपमैः ॥ सर्वकामफलोपेतैःकल्याणफलदाय
कैः ॥ २३ ॥ कल्पद्रुमैर्महापुण्यैःशोभितंनंदनंवनम् ॥ नानापक्षिनिनादैश्चसंकुलंमधुरस्वरैः ॥ २४॥ कोकिलानांरुतैःपुण्यैरुद्घुष्टंमधुकारिभिः ॥ मकरं
दविलुब्धानांपक्षिणांरुतनादितम् ॥ २५ ॥ नानावृक्षैःसमाकीर्णंनानामृगगणायुतम् ॥ वृक्षेभ्योविविधैःपुष्पैस्सौगंधैःपतितैर्भुवि ॥ २६ ॥ साचभूराजते
पुत्रपूजितेवसुगंधिभिः ॥ तत्रवाप्योमहापुण्याःपद्मसौगंधनिर्मलाः ॥ २७ ॥ तोयैस्ताःपूरिताःपुत्रहंसकारंडसेविताः ॥ तडागैःसागरप्रख्यैस्तोयसौ
गंधपूजितैः ॥ २८ ॥ नंदनंभातिसर्वत्रगणैरप्सरसांमहत् ॥ विमानैःकलशैःशुभ्रैर्हैमदंडैःसुशोभनैः ॥ २९ ॥ नंदनोवनराजस्तुप्रासादैस्तुसुधान्वितैः ॥
यत्रतत्रप्रभात्येवकिन्नराणांमहागणैः ॥ ३० ॥ गंधर्वैरप्सरोभिश्चसुरूपाभिर्द्विजोत्तम॥ देवतानांविनोदैश्चमुनिवृंदैःसुयोगिभिः ॥ ३१ ॥ सर्वत्रशुशुभेपु
ण्यसंस्थानंनंदनस्यच ॥ ३२ ॥ एवंसमालोक्यमहानुभावोभवःसुदेव्यासहितोमहात्मा ॥ श्रीनंदनंपुण्यवतांनिवासंसुखाकरंशांतिगुणोपपन्नम् ॥३३॥आ
दित्यतेजःसमतेजसांगणैःप्रभातिवैरश्मिभिर्जातरूपः॥पुष्पैःफलैःकामगुणोपपन्नःकल्पद्रुमोनंदनकाननेपि ॥३४॥ एवंविधंपादपराजमेवसंवीक्ष्यदेवीचशि
वंबभाषे ॥ अस्याभिधानंकथयस्वनाथसर्वस्यपुण्यस्यनगस्यपुण्यम् ॥३५॥ तेजस्विनांसूर्यवरःसमंतात्सदेवदेवींचशिवोबभाषे ॥ शिवउवाच ॥ अस्यप्र
तिष्ठामहतीशुभाख्यादेवेषुमुख्योमधुसूदनश्च ॥३६॥ नदीषुमुख्यासुरनिम्नगापिविसृष्टिकर्त्तापियथैवधाता ॥ सुखावहानांचयथासुचंद्रोभूतेषुमुख्याचयथै
वपृथ्वी ॥३७॥ नगेंद्रराजोहियथानगानांजलाशयेष्वेवयथासमुद्रः ॥ महौषधीनामिवदेविचान्नंमहीधराणांहिमवान्यथैव ॥ ३८ ॥ विद्यासुमध्येचयथात्म
विद्यालोकेषुसर्वेषुयथानरेंद्रः॥तथैवमुख्यस्तरुराजएषसर्वातिथिर्देवपतेःप्रियोयम्॥३९॥ श्रीपार्वत्युवाच ॥ गुणान्नुशंभोममकीर्त्तयस्ववृक्षाधिपस्यास्यशु
भान्सुपुण्यान् ॥ आकर्ण्यदेवोवचनंबभाषेदेव्यास्तुसर्वंसुतरोर्हितस्य ॥४० ॥ यंयंकल्पयंतिसुपुण्यदेवादेवोपमादेववराश्चकांते ॥ [3]तंतंहितेभ्यःप्रददाति

१ लवंगैश्चसमाकुलम् इ० पा० । २ पिप्पलैः इ० पा० । ३ तंतंहिवृक्षःप्रददाति तेभ्यःफलाद्रसानां स च वृक्ष एकः इ० पा० ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

वृक्षःकल्पद्रुमोनामवरिष्ठएषः॥४१॥ अस्माच्चसर्वेंप्रभवंतिपुण्याद्दुःप्राप्यमत्रैवतपोधिकास्ते ॥ जीवाधिकंरत्नमयंसुदिव्यंदेवास्तुभुंजंतिमहाप्रधानाः॥४२॥
शुश्रावदेवीवचनंशिवस्यआश्चर्यंभूतंमनसाविचिंत्य ॥ तस्यानुमत्यापरिकल्पितंचस्त्रीरत्नमेकंसुगुणंसुरूपम् ॥ ४३ ॥ सर्वांगरूपांसगुणांसुरूपांतस्मा
त्सुवृक्षाद्गिरिजाप्रलेभे॥विश्वस्यमोहाययथोपविष्टासाहाय्यरूपामकरध्वजस्य ॥४४॥क्रीडानिधानंसुखसिद्धिरूपंसर्वोपपन्नाकमलायताक्षी॥पद्माननापद्मक
रासुपद्माचामीकरस्यापियथासुमूर्तिः ॥ ४५ ॥ प्रभासुतद्वद्विमलासुतेजालीलासुतेजाश्चसुकुंचितास्ते ॥ प्रलंबकेशाःपरिसूक्ष्मबद्धाःपुष्पैःसुगंधैःपरिलेपि
ताश्च ॥ ४६ ॥ प्रबद्धकुंताहृढकेशबंधैर्विभातिसारूपवरेणबाला ॥ सीमंतमार्गेंचमुक्ताफलानांमालाविभात्येवयथातरूणाम् ॥४७॥सीमंतमूलेतिलकंसुदेव्या
यथोदितोदैत्यगुरुःसतेजाः॥ भालेषुपद्मेमृगनाभिपद्मसमुत्थतेजःप्रकरैर्विभाति ॥ ४८ ॥ सीमंतमूलेतिलकस्यतेजःप्रकाशयेद्रूपश्रियंसुलोके ॥ केशेषुमुक्ता
फलकेचभालेतस्याःसुशोभांविकरोतिनित्यम्॥४९॥यथासुचंद्रःपरिभातिभासासारम्यचेष्टेवविभातितद्वत् ॥ संपूर्णचंद्रोपियथाविभातिज्योत्स्नावितानेन
हिमांशुजालः ॥५० ॥ तस्यास्तुवक्रंपरिभातितद्वच्छोभाकरंविश्वविशारदंच ॥ हिमांशुरेवापिकलंकयुक्तःसंक्षीयतेनित्यकलाविहीनः ॥ ५१ ॥ संपूर्णम
स्त्येवसदैवहृष्टंतस्यास्तुवक्रंपरिनिष्कलंकम् ॥ गंधंविकाशंकमलेस्वकीयंततःसमालोक्यसुखंनलेभे ॥ ५२ ॥ पद्माननासर्वगुणोपपन्नामदीयभावैःपरिनि
र्मितेयम् ॥ गंधंस्वकीयंतुविपश्यपद्मंतस्यामुखाद्धातिजगत्समीरः ॥ ५३ ॥ लज्जाभियुक्तःसहसाबभूवजलंसमाश्रित्यसदैवतिष्ठति ॥ कतिमतिनियत
बुद्ध्यासुधियोवदंतिसुमदननृपतेःकोशंसमुद्रकलाभिः ॥ ५४ ॥ सुवरदशनरत्नैर्हास्यलीलाभियुक्ताअरुणअधरबिंबंशोभमानस्तुआस्यः॥५५॥ सुभ्रूःसुना
सिकातस्याःसुकर्णौरत्नभूषितौ ॥ हेमकांतिसमोपेतौकपोलौदीप्तिसंयुतौ ॥ ५६ ॥ रेखात्रयंप्रशोभेतग्रीवायांपरिसंस्थितम् ॥ सौभाग्यशीलशृंगारैस्तिस्रो
रेखाइहैवहि ॥ ५७ ॥ सुस्तनौकठिनौपीनौवर्तुलाकारसन्निभौ ॥ तस्याःकंदर्पकलशावभिषेकायकल्पितौ ॥ ५८ ॥ अंसावतीवशोभेतेसुसमौमानसान्वि
तौ ॥ सुभुजौवर्तुलौश्लक्ष्णौसुवर्णौलक्षणान्वितौ ॥ ५९ ॥ सुसमौकरपद्मौतुपद्मवर्णौसुशीतलौ ॥ दिव्यलक्षणसंपन्नौपद्मस्वास्तिकसंयुतौ ॥ ६० ॥
सरलाःपद्मसंयुक्ताअंगुल्यस्तुनखान्विताः ॥ नखानिचसुतीक्ष्णानिजलबिंदुनिभानिच ॥६१॥ पद्मगर्भप्रतीकाशोवर्णस्तदंगसंभवः ॥ पद्मगंधाचसर्वांगेपद्मेव
भातिभामिनी ॥ ६२ ॥ सर्वलक्षणसंपन्नानगकन्यासुशोभना ॥ रक्तोत्पलनिभौपादौसुश्लक्ष्णौचातिशोभनौ ॥ ६३ ॥ रत्नज्योतिःसमाकारानखाःपादाग्र
संभवाः ॥ यथोद्दिष्टंचशास्त्रेषुतथाचांगेषुदृश्यते ॥ ६४ ॥ सर्वाभरणशोभांगीहारकंकणनूपुरा ॥ मेखलाकटिसूत्रेणकांचीनादेनराजते ॥ ६५ ॥ नीले

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

नपट्टवस्त्रेणपरांशोभांगताशुभा ॥ कंचुकेनापिदिव्येनसुरक्तेनगुणान्विता ॥ ६६ ॥ पार्वतीकल्पिताद्भावाद्धुणंप्राप्तामहोदयम् ॥ कल्पद्रुमान्सुदंलेभेशंक
रंवाक्यमब्रवीत् ॥ ६७ ॥ यथोक्तंतुत्वयादेवतथादृष्टोमयाद्रुमः ॥ यादृशंकल्प्यतेभावस्तादृशंपरिदृश्यते ॥६८ ॥ सूतउवाच ॥ अथसाचारुसर्वांगीतयोःपा
र्श्वसमेत्यच ॥ पादांबुजंननामाथसाभक्त्याभवयोस्तदा ॥६९॥ उवाचवचनंस्निग्धंहृद्यंहारिचसातदा ॥ कस्मात्सृष्टात्वयानाथमातर्वदस्वकारणम्॥७०॥
श्रीदेव्युवाच ॥ वृक्षस्यकौतुकाद्भावान्मयावैप्रत्ययःकृतः ॥ सद्यःप्राप्तंफलंभद्रेभवतीरूपसंपदा ॥७१ ॥ अशोकसुंदरीनाम्नालोकेख्यातिंप्रयास्यसि ॥ सर्व
सौभाग्यसंपन्नाममपुत्रीनसंशयः ॥ ७२ ॥ सोमवंशेषुविख्यातोयथादेवःपुरंदरः ॥ नहुषोनामराजेंद्रस्तवनाथोभविष्यति ॥ ७३ ॥ एवंदत्वावरंतस्यैजगाम
गिरिजागिरिम् ॥ कैलासंशंकरेणापिमुदापरमयायुता ॥ ७४ ॥ इति श्रीपद्मपुराणेभूमिखंडेवेनोपाख्यानेगुरुतीर्थमाहात्म्येच्यवनचरित्रेद्व्यधिकशततमोऽ
ध्यायः ॥ १०२ ॥ कुंजलउवाच ॥ अशोकसुंदरीजातासर्वयोषिद्वरातदा ॥ रेमेसुनंदनेपुण्येसर्वकामगुणान्विते ॥ १ ॥ सुरूपाभिःसुकन्याभिर्देवानांचारुहा
सिनी ॥ सर्वान्भोगान्प्रभुंजानागीतनृत्यविचक्षणा ॥ २ ॥ विप्रचित्तेःसुतोहुंडोरौद्रस्तीव्रश्चसर्वदा ॥ स्वेच्छाचारोमहाकामीनंदनंप्रविवेशह ॥ ३ ॥ अशोकसुं
दरींदृष्ट्वासर्वालंकारसंयुताम् ॥ तस्यास्तुदर्शनाद्दैत्योविद्धःकामस्यमार्गणैः ॥ ४ ॥ तामुवाचमहाकायःकात्वंकस्यासिवाशुभे ॥ कस्मात्त्वंकारणाच्चात्रआग
तासिवनोत्तमम् ॥५॥ अशोकसुंदर्युवाच ॥ शिवस्यापिसुपुण्यस्यसुताहंशृणुसांप्रतम् ॥ स्वसाहंकार्तिकेयस्यजननीगोत्रजापिमे ॥६॥ बालभावेनसंप्राप्तासी
लयानंदनंवनम् ॥ भवान्कोहिकिमर्थंतुमामेवंपरिपृच्छति ॥ ७ ॥ हुंडउवाच ॥ विप्रचित्तेःसुतश्चाहंगुणलक्षणसंयुतः ॥ हुंडेतिनाम्नाविख्यातोबलवीर्य
मदोद्धतः ॥ ८ ॥ दैत्यानामप्यहंश्रेष्ठोमत्समोनास्तिराक्षसः ॥ देवेषुमर्त्यलोकेषुतपसायशसाकुले ॥ ९ ॥ अन्येषुनागलोकेषुधनभोगैर्वरानने ॥ दर्शनात्ते
विशालाक्षिहतःकंदर्पमार्गणैः ॥ १० ॥ शरणंतेह्यहंप्राप्तःप्रसादसुमुखीभव ॥ भवस्ववल्लभाभार्याममप्राणसमाप्रिया ॥ ११ ॥ अशोकसुंदर्युवाच ॥
श्रूयतामभिधास्यामिसर्वसंबंधकारणम् ॥ भवितव्यासुजातस्यलोकेस्त्रीपुरुषस्यहि ॥ १२ ॥ भवितव्यस्तथाभर्तास्त्रियायःसदृशोगुणैः ॥ संसारेलोकमा
र्गोयंशृणुहुंडयथाविधि ॥ १३ ॥ अस्त्येवकारणंचात्रयथातेनभवाम्यहम् ॥ सुभार्यादैत्यराजेंद्रशृणुष्वयतमानसः ॥ १४ ॥ वृक्षराजादहंजातायदाकाले
महामते ॥ शंभोर्भावंसुसंगृह्यपार्वत्याकल्पिताह्यहम् ॥ १५ ॥ देवस्यानुमतेदेव्यासृष्टोभर्ताममैवहि ॥ सोमवंशेमहाप्राज्ञःसधर्मात्माभविष्यति ॥ १६ ॥
जिष्णुर्जिष्णुसमोवीर्येतेजसापावकोपमः ॥ सर्वज्ञःसत्यसंधश्चत्यागेवैश्रवणोपमः ॥ १७ ॥ यज्वादानपतिःसोपिरूपेणमन्मथोपमः ॥ नहुषोनामधर्मात्मा
गुणशीलमहानिधिः ॥ १८ ॥ देव्यादेवेनमेदत्तःख्यातोभर्ताभविष्यति ॥ तस्मात्सर्वगुणोपेतंपुत्रमाप्स्यामिसुंदरम् ॥ १९ ॥ इंद्रोपेंद्रसमंलोकेययातिंज

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

नवल्लभम् ॥ लप्स्याम्यहंरणेधीरंतस्माच्छंभोःप्रसादतः ॥ २० ॥ अहंपतिव्रतावीरपरभार्याविशेषतः ॥ अतस्त्वंसर्वथाहुंडत्यजभ्रांतिमितोव्रज ॥ २१ ॥
प्रहस्यैववचोब्रूतेअशोकसुंदरींप्रति ॥ हुंडउवाच ॥ नैवयुक्तंत्वयाप्रोक्तंदेव्यादेवेनचैवहि ॥ २२ ॥ नहुषोनामधर्मात्मासोमवंशेभविष्यति ॥ भवती
वयसाश्रेष्ठाकनिष्ठोनसयुज्यते ॥ २३॥ कनिष्ठास्त्रीप्रशस्तातुपुरुषोनप्रशस्यते ॥ कदासपुरुषोभद्रेतवभर्ताभविष्यति ॥ २४ ॥ तारुण्यंयौवनंचापिनाश
मेवंप्रयास्यति ॥ यौवनस्यबलेनापिरूपवत्यःसदास्त्रियः ॥ २५ ॥ पुरुषाणांवल्लभत्वंप्रयांतिवरवर्णिनि ॥ तारुण्यंहिमहामूलंयुवतीनांवरानने ॥ २६ ॥
तस्याधारेणभुंजंतिभोगान्कामान्मनोनुगान् ॥ कदासोभ्येष्यतेभद्रेआयोःपुत्रःशृणुष्वमे ॥ २७ ॥ यौवनंवर्ततेऽद्यैववृथाचैवभविष्यति ॥ गर्भत्वंचशिशु
त्वंचकौमारंचनिशामय ॥ २८ ॥ कदासौयौवनोपेतस्तवयोग्योभविष्यति ॥ यौवनस्यप्रभावेनपिबस्वमधुमाधवीम् ॥ २९ ॥ मयासहविशालाक्षिरम
स्वत्वंसुखेनवै ॥ हुंडस्यवचनंश्रुत्वाशिवस्यतनयापुनः ॥ ३० ॥ उवाचदानवेंद्रंतंसाध्वसेनसमन्विता ॥ अष्टाविंशतिकेप्राप्तेद्वापराख्येयुगेतदा ॥ ३१ ॥
शेषावतारोधर्मात्मावसुदेवसुतोबलः ॥ रेवतस्यसुतांदिव्यांभार्यांसचकरिष्यति ॥३२ ॥ सापिजातामहाभागकृताख्येहियुगोत्तमे ॥ युगत्रयप्रमाणेनसाहि
ज्येष्ठावलादपि ॥ ३३ ॥ बलस्यसाप्रियाजातारेवतीप्राणसंमिता ॥ भविष्यद्वापरेप्राप्तइहसातुभविष्यति ॥ ३४ ॥ मायावतीपुराजा
तागंधर्वतनयावरा ॥ अपहृत्यनियम्यैवशंबरोदानवोत्तमः ॥ ३५ ॥ तस्याभर्तासमाख्यातोमाधवस्यसुतोबली ॥ प्रद्युम्नोनामवीरेशोया
दवेश्वरनंदनः ॥ ३६ ॥ तस्मिन्युगेभविष्येतभाव्यंदृष्टंपुरातनैः ॥ व्यासादिभिर्महाभागैर्ज्ञानवद्भिर्महात्मभिः ॥ ३७ ॥ एवंहिदृश्य
तेदैत्यवाक्यंदेव्यातदोदितम् ॥ सांप्रतिहिजगद्धात्र्यापुत्र्याहिमवतस्तदा ॥ ३८ ॥ त्वंतुलोभेनकामेनलुब्धोवदसिदुष्कृतम् ॥ किल्बिषेण
समाजुष्टंवेदशास्त्रविवर्जितम् ॥ ३९ ॥ यद्यस्यदिष्टमेवास्तिशुभंवाप्यशुभंदृढम् ॥ पूर्वकर्मानुसारेणतत्तस्यपरिजायते ॥ ४० ॥ देवानांब्राह्मणानांचवद
नेयत्सुभाषितम् ॥ निःसरेद्यदिसत्यंतदन्यथानैवजायते ॥ ४१ ॥ मद्भाग्यादेवमाज्ञातंनहुषस्यापितस्यच ॥ समायोगंविचार्यैवंदेव्याप्रोक्तंशिवेन
च ॥ ४२ ॥ एवंज्ञात्वाशमंगच्छत्यजभ्रांतिंमनःस्थिताम् ॥ नैवशक्तोभवान्दैत्यमेमनश्चालितुंध्रुवम् ॥ ४३ ॥ पतिव्रतादृढाचित्तेसकोमेचालितुंक्षमः ॥
महाशापेनधक्ष्यामिइतोगच्छमहासुर ॥ ४४ ॥ एवमाकर्ण्यतद्वाक्यंहुंडोवैदानवोबली ॥ मनसाचिंतयामासकथंभार्याभवेदियम् ॥ ४५ ॥ विचिंत्य
हुंडोमायावीअंतर्धानंसमागतः ॥ ततोनिष्क्रम्यवेगेनतस्मात्स्थानाद्विहायताम् ॥ अन्यस्मिन्दिवसेप्राप्तेमायांकृत्वातमोमयीम् ॥ ४६ ॥ दिव्यंमायाम

१ वीरभार्या इ० पा० । २ पृष्ठम् इ० पा० ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

यंरूपंकृत्वानार्यास्तुदानवः ॥ माययाकन्यकारूपोबभूवममनंदन ॥४७॥ साकन्यापिवरारोहामायारूपागमत्ततः ॥ हास्यलीलासमायुक्तायत्रास्तेभवनं
दिनी ॥ ४८ ॥ उवाचवाक्यंस्निग्धेवअशोकसुंदरींप्रति ॥ कासिकस्यासिसुभगेतिष्ठसित्वंतपोवने ॥ ४९ ॥ किमर्थंक्रियतेबालेकामशोषणकंतपः ॥
तन्ममाचक्ष्वसुभगेकिंनिमित्तंसुदुष्करम् ॥ ५० ॥ तन्निशम्यशुभंवाक्यंदानवेनापिभाषितम् ॥ मायारूपेणछन्नेनसाभिलाषेणसत्वरम् ॥ ५१ ॥ आत्म
सृष्टिसुवृत्तांतंप्रवृत्तंतुयथापुरा ॥ तपसःकारणंसर्वंसमाचष्टसुदुःखिता ॥ ५२ ॥ उपप्लवंतुतस्यापिदानवस्यदुरात्मनः ॥ मायारूपंनजानातिसौ
हृदात्कथितंतया ॥ ५३ ॥ ॥ हुंडउवाच ॥ पतिव्रतासिहेदेविसाधुव्रतपरायणा ॥ साधुशीलसमाचारासाधुचारामहासती ॥ ५४ ॥ अहंप
तिव्रताभद्रेपतिव्रतपरायणा ॥ तपश्चरामिसुभगेभर्तुरर्थेमहासती ॥ ५५ ॥ ममभर्ताहतस्तेनहुंडेनापिदुरात्मना ॥ तस्यनाशायवैघोरंतपस्यामिम
हत्तपः ॥ ५६ ॥ एहिमेस्वाश्रमेपुण्येगंगातीरेवसाम्यहम् ॥ अन्यैर्मनोहरैर्वाक्यैरुक्ताप्रत्ययकारकैः ॥ ५७ ॥ हुंडेनसखिभावेनमोहिताशिवनंदिनी ॥
समाकृष्टासुवेगेनमहामोहेनमोहिता ॥ ५८ ॥ आनीतात्मगृहंदिव्यमनौपम्यंसुशोभनम् ॥ मेरोस्तुशिखरेपुत्रवैडूर्याख्यंपुरोत्तमम् ॥ ५९ ॥ अस्तिसर्व
गुणोपेतंकांचनाख्यंमहाशिवम् ॥ तुंगप्रासादसंबाधैःकलशैर्दंडचामरैः ॥ ६० ॥ नानावृक्षसमोपेतैर्वनैर्नीलैर्घनोपमैः ॥ वापीकूपतडागैश्चनदीभिस्तु
जलाशयैः ॥ ६१ ॥ शोभमानंमहारत्नैःप्राकारैर्हैमसंयुतैः ॥ सर्वकामसमृद्धार्थंसं[illegible]र्णंदानवस्यहि ॥ ६२ ॥ ददृशेसापुरंरम्यमशोकसुंदरीतदा ॥ कस्यदे
वस्यसंस्थानंकथयस्वसखेमम ॥ ६३ ॥ सोवाचदानवेंद्रस्यदृष्टपूर्वस्यवैत्वया ॥ तस्यस्थानंमहा[illegible]गेसोऽहंदानवपुंगवः ॥ ६४ ॥ मयात्वंतुस[illegible]नीता
माययावरवर्णिनि ॥ तामाभाष्यगृहंनीताशातकौंभंसुशोभनम् ॥ ६५ ॥ नानावेश्मैःसमाजुष्टंकैलासशिखरोपमम् ॥ निवेश्यसुंदरींतत्रदोलायांकामपी
डितः ॥ ६६ ॥ पुनःस्वरूपीदैत्येंद्रःकामबाणप्रपीडितः ॥ करसंपुटमाबध्यउवाचवचनंतदा ॥ ६७ ॥ यंयंत्वंवांछसेभद्रेतंतंदद्मिनसंशयः ॥ भजमांत्वं
विशालाक्षिभजंतंकामपीडितम् ॥६८॥ श्रीदेव्युवाच ॥ नैवचालयितुंशक्तोभवान्मांदानवेश्वरः ॥ मनसापिनवैधार्यंममभोहंसमागतम् ॥६९॥ भवादृशैर्म
हापापैर्दैवैर्वादानवाधमैः ॥ दुःप्राप्याहंनसंदेहोमावदस्वपुनःपुनः ॥७०॥ स्कंदानुजासातपसाभियुक्ताजाज्वल्यमानामहतारुषाच ॥ संहर्तुकामापरिदान
वंतंकालस्यजिह्वेवयथास्फुरंती ॥७१॥ पुनरुवाचसादेवीतमेवंदानवाधमम्॥ उग्रंकर्मकृतंपापचात्मनाशनहेतवे ॥७२॥ आत्मवंशस्यनाशायस्वजनस्या ॥१०१॥
स्यवैत्वया ॥ दीप्तास्वगृहमानीतासुशिखाकृष्णवर्त्मनः ॥७३॥ यथाऽशुभःकूटपक्षीसर्वशोकैःसमुद्भतः ॥ गृहंतुविशतेयस्यतस्यनाशंप्रयच्छति ॥७४॥
स्वजनस्यचसर्वस्यसधनस्यकुलस्यच ॥ सद्विजोनाशमिच्छेतविशत्येवयदागृहम् ॥ ७५ ॥ तथातेहंगृहंप्राप्तातवनाशंसमीहती ॥ पुत्राणांधनधान्यस्य

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

तववंशस्यसांप्रतम्॥७६॥जीवंकुलंधनंधान्यंपुत्रपौत्रादिकंतव॥सर्वंतेनाशयित्वाहंयास्यामिचनसंशयः॥७७॥यथात्वयाहमानीताचरंतीपरमंतपः॥पतिकामाप्रवांच्छंतीनहुषंचायुनंदनम्॥७८॥तथात्वांममभर्ताचनाशयिष्यतिदानव॥मन्निमित्तउपायोऽयंदृष्टोदेवेनवैपुरा ॥७९॥ सत्येयंलौकिकीगाथायांगायंति विदोजनाः ॥ प्रत्यक्षंदृश्यतेलोकेनविंदंतिकुबुद्धयः॥८०॥ येनयत्रप्रभोक्तव्यंयस्माद्दुःखसुखादिकम् ॥ सएवभुंजतेतत्रतस्मादेवनसंशयः॥८१॥कर्मणोस्य फलंभुंक्ष्वस्वकीयस्यमहीतले॥यास्यसेनिरयस्थानंपरदाराभिमर्शनात् ॥८२॥ सुतीक्ष्णंहिसुधारंतुसुखड्गंचविघट्टति ॥ अंगुल्यग्रेणकोपायतथामांविद्धि सांप्रतम् ॥ ८३ ॥ सिंहस्यसंमुखंगत्वाक्रुद्धस्यगर्जितस्यच ॥ कोलुनातिमुखात्केशान्साहसाकारसंयुतः ॥ ८४ ॥ सत्याचारांदमोपेतांनियतांतपसिस्थिताम् ॥ निधनंचेच्छतेयोवैसवैमांभोक्तुमिच्छति ॥ ८५ ॥ समर्णिकृष्णसर्पस्यजीवमानस्यसांप्रतम् ॥ गृहीतुमिच्छतेसोहियथाकालेनप्रेषितः ॥८६॥ भवांस्तुप्रेषितोमूढकालेनकालमोहितः ॥ तदातेईदृशीजाताकुमतिःकिंनपश्यसि ॥८७॥ ऋतेतुआयुपुत्रेणसमालोकयतेहिकः ॥ अन्योहिनिधनंयातिममरूपावलोकनात् ॥ ८८ ॥ एवमाभाषयित्वातंगंगातीरंगतासती ॥ सशोकादुःखसंविग्नानियतानियमान्विता ॥ ८९ ॥ पूर्वमाचरितंघोरंपतिकामनयातपः ॥ तवनाशार्थमिच्छंतीचरिष्येदारुणंपुनः ॥ ९० ॥ यदात्वांनिहतंदुष्टंनहुषेणमहात्मना ॥ निशितैर्वज्रसंकाशैर्बाणैराशीविषोपमैः ॥ ९१ ॥ रणेनिपतितंपापमुक्तकेशंसलोहितम् ॥ गतासुंचप्रपश्यामितदायास्याम्यहंपतिम् ॥ ९२ ॥ एवंसुनियमंकृत्वागंगातीरमनुत्तमम् ॥ संस्थिताहुंडनाशायनिश्चलाशिवनंदिनी ॥ ९३ ॥ वह्नेर्यथादीप्तिमतीशिखोज्ज्वलातेजोभियुक्ताप्रदहेत्सुलोकान् ॥ क्रोधेनदीप्ताविबुधेशपुत्रीगंगातटेदुश्चरमाचरत्तपः॥९४॥ कुंजलउवाच ॥ एवमुक्तामहाभागशिवस्यतनयागता ॥ गंगांभसिततःस्नात्वास्वपुरेकांचनाह्वये ॥ ९५ ॥ तपश्चचारतन्वंगीहुंडस्यवधहेतवे ॥ अशोकसुंदरीबालासत्येनच समन्विता ॥ ९६ ॥ हुंडोपिदुःखितोभूतःशापदग्धेनचेतसा ॥ चिंतयामाससंतप्तअतीववचनानलैः ॥ ९७ ॥ समाहूयअमात्यंतंकंपनाख्यमथाब्रवीत् ॥ समाचष्टसवृत्तांतंतस्याःशापोद्भवंमहत् ॥ ९८ ॥ शप्तोस्म्यशोकसुंदर्याशिवस्यापिसुकन्यया ॥ नहुषस्यापिमेभर्त्तुस्त्वंतुहस्तान्मरिष्यसि ॥ ९९ ॥ नैवजातस्त्वसौगर्भआयोर्भार्याचगुर्विणी ॥ यथासस्याद्व्यलीकस्तुतस्याःशापस्तथाकुरु ॥ १०० ॥ कंपनउवाच ॥ अपहृत्यप्रियांतस्यआयोश्चापिसमानय ॥ अनेनापिप्रकारेणतवशत्रुर्नजायते ॥ १०१ ॥ नोवाप्रपातयस्वत्वंगर्भंतस्याःप्रभीषणैः ॥ अनेनापिप्रकारेणतवशत्रुर्नजायते ॥ १०२ ॥ जन्मकालंप्रतीक्षस्वनहुषस्यदुरात्मनः ॥ अपहृत्यसमानीयजहित्वंपापचेतनम् ॥ १०३ ॥ एवंसंमंत्र्यतेनापिकंपनेनसदानवः ॥ अभूत्सउद्यमोपेतोनहुषस्यप्रणाशने ॥ १०४ ॥ विष्णुरुवाच ॥ ऐ[1]लपुत्रोमहाभागआयुर्नामक्षितीश्वरः ॥ सार्वभौमःसधर्मात्मासत्यव्रतपरायणः ॥ १०५ ॥ इंद्रोपेंद्रसमोराजा

[1] अंगपुत्र महाभाग इ० पा० ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

तपसायशसाबलैः ॥ दानयज्ञैःसुपुण्यैश्वसत्येननियमेनच ॥ १०६ ॥ एकच्छत्रेणवैराज्यंचक्रेभूपतिसत्तमः ॥ पृथिव्यांसर्वधर्मज्ञःसोमवंशस्यभूषणम् ॥ १०७ ॥ पुत्रंनविंदतेराजातेनदुःखीव्यजायत ॥ चिंतयामासधर्मात्माकथंमेजायतेसुतः ॥ १०८ ॥ इतिचिंतांसमापेदेआयुश्वपृथिवीपतिः ॥ पुत्रार्थंपरमंयत्नमकरोत्सुसमाहितः ॥ १०९ ॥ अत्रिपुत्रोमहात्मावैदत्तात्रेयोमहामुनिः ॥ क्रीडमानःस्त्रियासार्द्धंमदिरारुणलोचनः ॥ ११० ॥ वारुण्यामत्तधर्मात्मास्त्रीवृंदैश्वसमावृतः ॥ अंकेयुवतिमाधायसर्वयोषिद्वरांशुभाम् ॥ १११ ॥ गायतेनृत्यतेविप्रःसुरांचपिबतेभृशम् ॥ विनायज्ञोपवीतेनमहायोगीश्वरोत्तमः ॥ ११२ ॥ पुष्पमालाभिर्दिव्याभिर्मुक्ताहारपरिच्छदैः ॥ चंदनागुरुदिग्धांगोराजमानोमुनीश्वरः ॥ ११३ ॥ तस्याश्रमंनृपोगत्वातंदृष्ट्वाद्विजसत्तमम् ॥ प्रणाममकरोन्मूर्ध्नादण्डवत्सुसमाहितः ॥ ११४ ॥ अत्रिपुत्रःसधर्मात्मासमालोक्यनृपोत्तमम् ॥ आगतंपुरतोभक्त्याअथध्यानंसमास्थितः ॥ ११५ ॥ एवंवर्षशतंप्राप्तंतस्यभूपस्यसत्तम ॥ निश्चलंशांतिमापन्नंमानसंभक्तितत्परम् ॥ ११६ ॥ समाहूयउवाचेदंकिमर्थंक्लिश्यसेनृप ॥ ब्रह्माचारेणहीनोस्मिब्रह्मत्वंनास्तिमेकदा ॥ ११७ ॥ सुरामांसप्रलुब्धोऽस्मिस्त्रियासक्तःसदैवहि ॥ वरदानेनमेशक्तिरन्यंशुश्रूषब्राह्मणम् ॥ ११८॥ आयुरुवाच ॥ भवादृशोमहाभागनास्तिब्राह्मणसत्तमः ॥ सर्वकामप्रदातावैत्रैलोक्येपरमेश्वरः ॥ ११९ ॥ अत्रिवंशेमहाभागगोविंदःपरमेश्वरः ॥ ब्राह्मणस्यस्वरूपेणभवान्वैगरुडध्वजः ॥ १२० ॥ नमोऽस्तुदेवदेवेशनमोऽस्तुपरमेश्वर ॥ त्वामहंशरणंप्राप्तःशरणागतवत्सल ॥ १२१ ॥ उद्धरस्वहृषीकेशमायांकृत्वाप्रतिष्ठसि ॥ विश्वस्थानांप्रजानांतुविद्वांसंविश्वनायकम् ॥ १२२ ॥ जानाम्यहंजगन्नाथंभवंतंमधुसूदनम् ॥ मामेवरक्षगोविंदविश्वरूपनमोस्तुते ॥ १२३ ॥ कुंजलउवाच ॥ गतेबहुतिथेकालेदत्तात्रेयोनृपोत्तमम् ॥ उवाचमत्तरूपेणकुरुष्ववचनंमम ॥ १२४ ॥ कपालेमेसुरांदेहिपाचितंमांसभोजनम् ॥ एवमाकर्ण्यतद्वाक्यंसचायुःपृथिवीपतिः ॥ १२५ ॥ उत्सुकस्तुकपालेनसुरामाहृत्यवेगवान् ॥ पलंसुपाचितंचैवच्छित्त्वाहस्तेनसत्वरम् ॥ १२६ ॥ नृपेंद्रःप्रददौचापिदत्तात्रेयायसत्तम ॥ अथप्रसन्नचेताःससंजातोमुनिपुंगवः ॥ १२७ ॥ दृष्ट्वाभक्तिंप्रभावंचगुरुशुश्रूषणंपरम् ॥ समुवाचनृपेंद्रंतमायुंप्रणतमानसम् ॥ १२८ ॥ वरंवरयभद्रंतेदुर्लभंभुविभूपते ॥ सर्वमेवप्रदास्यामियंयमिच्छासिसांप्रतम् ॥ १२९ ॥ राजोवाच ॥ भवान्दातावरंसत्यंकृपयामुनिसत्तम ॥ पुत्रंदेहिगुणोपेतंसर्वज्ञंगुणसंयुतम् ॥ १३० ॥ देववीर्यंसुतेजंचअजेयंदेवदानवैः ॥ क्षत्रियैराक्षसैर्घोरैर्दानवैःकिन्नरैस्तथा ॥ १३१ ॥ देवब्राह्मणसंभक्तःप्रजापालोविशेषतः ॥ यज्वादानपतिःशूरःशरणागतवत्सलः ॥ १३२ ॥ दाताभोक्तामहात्माचवेदशास्त्रेषुपंडितः ॥ धनुर्वेदेषुनिपुणः

१ उत्प्लुतेन इ० पा० । २ देवतीर्थार्चनकरम् । ३ महात्यागी इ० पा० । ४ चतुर्वेदेषु इ० पा० ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

शास्त्रेषुचपरायणः ॥ १३३ ॥ अनाहतमतिर्धीरःसंग्रामेष्वपराजितः ॥ एवंगुणःसुरूपश्चयस्माद्वंशःप्रसूयते ॥ १३४ ॥ देहिपुत्रंमहाभागममवंशप्र
धारकम् ॥ यदिचापिवरोदेयस्त्वयामेकृपयाविभो ॥ १३५ ॥ दत्तात्रेयउवाच ॥ एवमस्तुमहाभागतवपुत्रोभविष्यति ॥ गृहेवंशकरःपुण्यःसर्वजीवदया
करः ॥ १३६ ॥ एभिर्गुणैस्तुसंयुक्तोवैष्णवांशेनसंयुतः ॥ राजाचसार्वभौमश्चइंद्रतुल्योनरेश्वरः ॥ १३७ ॥ एवंखलुवरंदत्वाददौफलमनुत्तमम् ॥
भूपमाहमहायोगीसुभार्यायैप्रदीयताम् ॥ १३८ ॥ एवमुक्त्वाविसृज्यैवतमायुंप्रणतंपुरः ॥ आशीर्भिरभिनंद्यैवअंतर्द्धानमधीयत ॥ १३९ ॥ इति श्रीपद्म
पुराणेभूमिखंडेवेनोपाख्यानेगुरुतीर्थमाहात्म्येच्यवनचरित्रेत्र्यधिकशततमोऽध्यायः ॥ १०३ ॥ कुंजलउवाच ॥ गतेतस्मिन्महाभागेदत्तात्रेयेमहामुनौ ॥
आजगाममहाराजआयुश्चस्वपुरंप्रति[1] ॥ १ ॥ इंदुमत्यागृहंहृष्टःप्रविवेशाश्रियान्वितम् ॥ सर्वकामसमृद्धार्थमिंद्रस्यसदनोपमम्[2] ॥ २ ॥ राज्यंचक्रेसमेधा
वीयथास्वर्गेपुरंदरः ॥ स्वर्भानुसुतयासार्द्धमिंदुमत्याद्विजोत्तम ॥ ३ ॥ साचइंदुमतीराज्ञीगर्भमापफलाशनात् ॥ दत्तात्रेयस्यवचनाद्दिव्यतेजःसमन्वित
म् ॥ ४ ॥ इंदुमत्यामहाभागस्वप्नंदृष्टमनुत्तमम् ॥ रात्रौदिवान्वितंतातबहुमंगलदायकम् ॥ ५ ॥ गृहांतरेविशंतंचपुरुषंसूर्यसन्निभम् ॥ मुक्तामाला
न्वितंविप्रंश्वेतवस्त्रेणशोभितम् ॥ ६ ॥ श्वेतपुष्पकृतामालातस्यकंठेविराजते ॥ सर्वाभरणशोभांगोदिव्यगंधानुलेपनः ॥ ७ ॥ चतुर्भुजः शंखपाणि
र्गदाचक्रासिधारकः ॥ छत्रेणध्रियमाणेनचंद्रबिंबानुकारिणा ॥८॥ शोभमानोमहातेजादिव्याभरणभूषितः ॥ हारकंकणकेयूरनूपुराभ्यांविराजितः ॥ ९ ॥
चंद्रबिंबानुकाराभ्यांकुंडलाभ्यांविराजितः ॥ एवंविधोमहाप्राज्ञोनरःकश्चित्समागतः ॥ १० ॥ इंदुमतींसमाहूयस्नापितापयसातदा ॥ शंखेनक्षीरपूर्णे
नशशिवर्णेनभामिनी ॥ ११ ॥ रत्नकांचनबद्धेनसंपूर्णेनपुनःपुनः ॥ श्वेतंनागंसुरूपंचसहस्रशिरसंवरम् ॥ १२ ॥ महामणियुतंदीप्तंधामज्वालासमाकुलम् ॥
क्षिप्तंतेनमुखप्रांतेदत्तंमुक्ताफलंपुनः ॥ १३ ॥ कंठेतस्याःसदेवेशइंदुमत्यामहायशाः ॥ पद्मंहस्तेततोदत्वास्वस्थानंप्रतिजग्मिवान् ॥ १४ ॥ एवंविधंमहा
स्वप्नंतयादृष्टंसुतोत्तमम् ॥ समाचष्टमहाभागाआयुंभूमिपतीश्वरम् ॥ १५ ॥ समाकर्ण्यमहाराजश्चिंतयामासवैपुनः ॥ समाहूयगुरुंपश्चात्कथितंस्वप्न
मुत्तमम् ॥ १६ ॥ शौनकंसुमहाभागंसर्वज्ञंज्ञानिनांवरम् ॥ ॥ राजोवाच ॥ अद्यरात्रौमहाभागममपत्न्याद्विजोत्तम ॥ १७ ॥ विप्रोगेहंविशन्दृष्टःकिमि
दंस्वप्नकारणम् ॥ शौनकउवाच ॥ वरोदत्तस्तुतेपूर्वंदत्तात्रेयेणधीमता ॥ १८ ॥ आदिष्टंचफलंराज्ञांसुगुणंसुतहेतवे ॥ तत्फलंकिंकृतंराजन्कस्मैत्वया
निवेदितम् ॥ १९ ॥ सुभार्यायैमयादत्तमितिराज्ञोदितंवचः ॥ श्रुत्वोवाचमहाप्राज्ञःशौनकोद्विजसत्तमः ॥ २० ॥ दत्तात्रेयप्रसादेनतवगेहेसुतोत्तमः ॥ वैष्ण

१ शक्रप्रस्थपुरं प्रति इ० पा० । २ कुबेरभवनोपमम् इ० पा० ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

वांशेनसंयुक्तोभविष्यतिनसंशयः ॥ २१ ॥ स्वप्नस्यकारणंराजन्नेतत्तेकथितंमया ॥ इंद्रोपेंद्रसमःपुत्रोदिव्यवीर्योभविष्यति ॥ २२ ॥ पुत्रस्तेसर्वधर्मा
त्मासोमवंशस्यवर्द्धनः ॥ धनुर्वेदेचवेदेचसगुणोसौभविष्यति ॥२३॥ एवमुक्त्वासराजानंशौनकोगतवान्गृहम् ॥ हर्षेणमहताविष्टोराजाभूत्प्रिययासह॥२४॥
इति श्रीपद्मपुराणेभूमिखंडेवेनोपाख्यानेगुरुतीर्थमाहात्म्येच्यवनचरित्रेचतुरधिकशततमोऽध्यायः ॥ १०४॥ ॥ कुंजलउवाच ॥ गतासानंदनवनंस
खीभिःसहक्रीडितुम् ॥ तत्राकर्ण्यमहद्वाक्यमप्रियंतुतदापितुः ॥ १ ॥ चारणानांसुसिद्धानांभाषतांहर्षेणेनतु ॥ आयोर्गेहेमहावीर्योविष्णुतुल्यपरा
क्रमः ॥ २ ॥ भविष्यतिसुतश्रेष्ठोहुंडस्यांतंकरिष्यति ॥ एवंविधंमहद्वाक्यमप्रियंदुःखदायकम् ॥ ३ ॥ समाकर्ण्यसमायातापितुरग्रेनिवेदितम् ॥
समासेनतयातस्यपुरतोदुःखदायकम् ॥ ४ ॥ पितुरग्रेजगादाथपिताश्रुत्वासविस्मितः ॥ शापमशोकसुंदर्याःसस्मारचपुराकृतम् ॥ ५ ॥ एतस्यार्थे
तपस्तेपेसेयंचाशोकसुंदरी ॥ गर्भस्यनाशनायैवइंदुमत्याःसदानवः ॥ ६ ॥ विचक्रेउद्यमंदुष्टःकालाकृष्टोदुरात्मवान् ॥ छिद्रान्वेषीततोभूत्वाइंदुमत्या
स्तुनित्यशः ॥ ७ ॥ यदापश्यतितांराज्ञींरूपौदार्यगुणान्विताम् ॥ दिव्यतेजःसमायुक्तांरक्षितांविष्णुतेजसा ॥ ८ ॥ दिव्येनतेजसायुक्तांसूर्य
बिंबोपमांतुताम् ॥ तस्याःपार्श्वेमहाभागरक्षणार्थेस्थितःसदा ॥ ९ ॥ दूरात्सदानवोदुष्टस्तस्याश्चबहुदर्शयन् ॥ नानाविद्यांमहोग्रांचभीषिकांसु
विभीषिकाम् ॥ १० ॥ गर्भस्यतेजसायुक्तारक्षिताविष्णुतेजसा ॥ भयंनजायतेतस्यामनस्येवकदापुनः ॥ ११ ॥ विफलोदानवोजातउद्यमश्च
निरर्थकः ॥ मनीप्सितंनैवजातंहुंडस्यापिदुरात्मनः ॥ १२ ॥ एवंवर्षशतंपूर्णंपश्यमानस्यतस्यच ॥ प्रसूतासाहिपुत्रंचस्वर्भानोस्तनयातदा ॥ १३ ॥
रात्रावेवसुतश्रेष्ठतस्याःपुत्रोव्यजायत ॥ तेजसातिविभात्येषयथासूर्योनभस्तले ॥ १४ ॥ सूतउवाच ॥ अथदासीमहादुष्टाकाचित्सूतिगृहागता ॥
अशौचाचारसंयुक्तामहामंगलवादिनी ॥ १५ ॥ तस्याःसर्वंसमाज्ञायसहुंडोदानवाधमः ॥ दास्याअंगंप्रविश्यैवप्रविष्टश्चायुमंदिरे ॥ १६ ॥ म
हाजनेप्रसुप्तेचनिद्रयातीवमोहिते ॥ तंपुत्रंदेवगर्भाभमपहृत्यबहिर्गतः ॥ १७ ॥ कांचनाख्यपुरेप्राप्तःस्वकीयेदानवाधमः ॥ समाहूयप्रियांभार्यांविपुलां
वाक्यमब्रवीत् ॥ १८ ॥ वधस्वैनंमहापापंबालरूपंरिपुंमम ॥ पश्चात्सूदस्यवैहस्तेभोजनार्थंप्रदीयताम् ॥ १९ ॥ नानाभेदैर्विभेदैश्चपाचयस्वहिनिर्घृणम् ॥
सूदहस्तान्महाभागेपश्चाद्भोक्ष्येनसंशयः॥२०॥ वाक्यमाकर्ण्यतद्भर्तुर्विपुलाविस्मिताभवत् ॥ कस्मान्निर्घृणतांयातिभर्त्तामममसुनिष्ठुरः ॥ २१ ॥ सर्वलक्षण ॥१०३॥
संपन्नंदेवगर्भोपमंसुतम् ॥ कस्यकस्मात्प्रभक्ष्येतक्षमाहीनःसुनिर्घृणः ॥ २२ ॥ इत्येवंचिंतयामासकारुण्येनसमन्विता ॥ पुनःपप्रच्छभर्तारंकस्माद्भक्ष्यसि

१ धर्मात्मानं महामतिम् इ० पा० । २ विद्युद्दाम् इ० पा० । सर्वत्र विपुलाशब्दे विद्यदा इ० पा० ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

बालकम् ॥ २३ ॥ कस्माद्भवसिसंक्रुद्धोअतीवनिरपत्रपः ॥ सर्वंमेकारणंब्रूहितत्वेनदनुजेश्वर ॥२४॥ आत्मदोषंचवृत्तांतंसमासेननिवेदितम् ॥ शापमशो
कसुंदर्याहुंडेनापिदुरात्मना ॥ २५ ॥ तयाज्ञातंतुतत्सर्वंकारणंदानवस्यवै ॥ वध्योऽयंबालकःसत्यंनोवाभर्त्तामरिष्यति ॥ २६ ॥ इत्येवंप्रविचार्यैवविपु
लाक्रोधमूर्च्छिता ॥ मेकलांतुसमाहूयसैरंध्रींवाक्यमब्रवीत् ॥ २७ ॥ जह्येनंबालकंदुष्टंमेकलेऽद्यमहानसे ॥ सूदहस्तेप्रदेहित्वंहुण्डभोजनहेतवे ॥ २८ ॥
मेकलाबालकंगृह्यसूदमाहूयचाब्रवीत् ॥ राजादेशंकुरुष्वाद्यपचस्वैनंहिबालकम् ॥ २९ ॥ एवमाकर्णितंतेनसूदेनापिमहात्मना ॥ आदायबालकंहस्ता
च्छस्त्रमुद्यम्यचोद्यतः ॥ ३० ॥ एषवैदेवदेवस्यदत्तात्रेयस्यतेजसा ॥ रक्षितस्त्वायुपुत्रश्चसजहासपुनःपुनः ॥ ३१ ॥ हसंतंतंसमालोक्यससूदःकृपया
न्वितः ॥ सैरंध्रीचकृपायुक्तासूदंतंप्रत्यभाषत ॥ ३२ ॥ नैषवध्यस्त्वयासूदाशिशुरेवमहामते ॥ दिव्यलक्षणसंपन्नःकस्यजातःसुसत्कुले ॥ ३३ ॥ सूदउ
वाच ॥ सत्यमुक्तंत्वयाभद्रेवाक्यंवैकृपयान्वितम् ॥ राजलक्षणसंपन्नोरूपवान्कस्यबालकः ॥३४॥ कस्माद्घोक्ष्यतिदुष्टात्माहुंडोऽयंदानवाधमः ॥ येनवैराक्षि
तोवंशःपूर्वमेवसुकर्मणा ॥३५॥ आपत्स्वपिसजीवेतदुर्गेषुनान्यथाभवेत् ॥ सिंधुवेगेननीतस्तुवह्निमध्येगतोऽथवा ॥ ३६ ॥ जीवतेनात्रसंदेहोयश्चकर्मसहा
यवान् ॥ तस्माद्धिक्रियतेकर्मधर्मपुण्यसमन्वितम् ॥ ३७ ॥ आयुष्मंतोनरास्तेनप्रवदंतिसुखंततः ॥ तारकंपालकंकर्मरक्षतेजाग्रतेहितत् ॥ ३८ ॥ मुक्ति
दंजायतेनित्यंमैत्रस्थानप्रदायकम् ॥ दानपुण्यान्वितंकर्मप्रियवाक्यसमन्वितम् ॥ ३९ ॥ उपकारयुतंयश्चकरोतिशुभकृत्तदा ॥ तमेवरक्षतेकर्मसर्वदैवन
संशयः ॥ ४० ॥ अन्ययोनिंप्रयातिस्मप्रेरितःस्वेनकर्मणा ॥ किंकरोतिपितामाताअन्येस्वजनबांधवाः ॥ ४१ ॥ कर्मणानिहतोयस्तुनस्युस्तस्यचरक्षणे ॥
सूतउवाच ॥ येनैवकर्मणाचैवरक्षितश्चायुनंदनः ॥ ४२ ॥ तस्मात्कृपान्वितोजातःसूदःकर्मवशानुगः ॥ सैरंध्रीचतथाजाताप्रेरितातस्यकर्मणा ॥ ४३ ॥
द्वाभ्यामेवसुतश्चायोरक्षितश्चारुलक्षणः ॥ रात्रावेवप्रणीतोऽसौतस्माद्गेहान्महाश्रमे ॥ ४४ ॥ वशिष्ठस्याश्रमेपुण्येसैरंध्र्यापुण्यकर्मणा ॥ शुभेपर्णकुटीद्वारेत
स्मिन्नेवमहाश्रमे ॥४५॥ गतासास्वगृहंपश्चान्निक्षिप्यबालकोत्तमम् ॥ एणंनिपात्यसूदेनपाचितंमांसमेवहि ॥४६॥ भोजयित्वासुदैत्येंद्रोहुंडोहृष्टोभवत्तदा ॥
शापमशोकसुंदर्यामोघंमेनेतदासुरः ॥४७॥हर्षेणमहताविष्टःसहुंडोदानवेश्वरः॥कुंजलउवाच॥प्रभातेविमलेजातेवशिष्ठोमुनिसत्तमः ॥ ४८ ॥बहिर्गतोहिधर्मा
त्माकुटीद्वारात्प्रपश्यति॥संपूर्णबालकंहृष्ट्वादिव्यलक्षणसंयुतम् ॥४९॥ संपूर्णेंदुप्रतीकाशंसुंदरंचारुलोचनम् ॥ वशिष्ठउवाच ॥ पश्यंतुमुनयःसर्वेयूयमागत्य
बालकं ॥ ५० ॥ कस्यकेनसमानीतंरात्रौद्वारांगणेमम ॥ देवगंधर्वगर्भाभंराजलक्षणसंयुतम् ॥ ५१ ॥ कंदर्पकोटिसंकाशंपश्यंतुमुनयोमलम् ॥ महाकौ
तुकसंयुक्ताहृष्टाद्विजवरास्ततः ॥ ५२ ॥ समपश्यन्सुतंतेतुआयोश्चैवमहात्मनः ॥ वशिष्ठःसतुधर्मात्माज्ञानेनालोक्यबालकम् ॥ ५३ ॥ आयुपुत्रंसमाज्ञातं

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

चरित्रेणसमन्वितम् ॥ वृत्तांतंतस्यदुष्टस्यहुण्डस्यापिदुरात्मनः ॥ ५४ ॥ कृपयाब्रह्मपुत्रस्तुसमुत्थायसुबालकम् ॥ कराभ्यामथगृह्णातियावद्द्विजोवरोत्त
मः ॥ ५५ ॥ तावत्पुष्पसुवृष्टिंचचक्रुर्देवाःसुतोपरि ॥ ललितंसुस्वरंगीतंजगुर्गंधर्वकिन्नराः ॥ ५६ ॥ ऋषयोवेदमंत्रैस्तुस्तुवंतिनृपनंदनम् ॥ वशिष्ठस्तंस
मालोक्यवरंवैदत्तवांस्तदा ॥ ५७ ॥ नहुषेत्येवतेनामख्यातंलोकेभविष्यति ॥ हुषितोनैवतेनापिबालभावैर्नराधिप ॥ ५८ ॥ तस्मान्नहुषतेनामदेवपूज्यो
भविष्यसि ॥ जातकर्मादिकंकर्मतस्यचक्रेद्विजोत्तमः ॥ ५९ ॥ व्रतदानंविसर्गंचगुरुशिष्यादिलक्षणम् ॥ वेदंचाधीत्यसंपूर्णंषडंगंसपदक्रमम् ॥ ६० ॥
सर्वाण्येवचशास्त्राणिअधीत्यद्विजसत्तमात् ॥ वशिष्ठाच्चधनुर्वेदंसरहस्यंमहामतिः ॥ ६१ ॥ शस्त्राण्यस्त्राणिदिव्यानिग्राहमोक्षयुतानिच ॥ ज्ञानशास्त्रादिकं
न्यायराजनीतिगुणादिकान् ॥ ६२ ॥ वशिष्ठादायुपुत्रश्चशिष्यरूपेणभक्तिमान् ॥ एवंससर्वंनिष्पन्नोनाहुषश्चातिसुंदरः ॥ ६३ ॥ वशिष्ठस्यप्रसादाच्चचाप
बाणधरोभवत् ॥६४॥ इति श्रीपद्मपुराणेभूमिखंडेवेनोपाख्यानेगुरुतीर्थमाहात्म्येच्यवनचरित्रेपंचोत्तरशततमोऽध्यायः ॥१०५॥ कुंजलउवाच ॥ आयुभा
र्यामहाभागास्वर्भानोस्तनयासुतम् ॥ अपश्यंतीसुबालंतंदेवोपममनौपमम् ॥ १ ॥ हाहाकारंमहत्कृत्वारुरोदवरवर्णिनी ॥ केनमेलक्षणोपेतोहृतो
बालःसुलक्षणः ॥ २ ॥ तपसादानयज्ञैश्चनियमैर्दुष्करैःसुतः ॥ संप्राप्तोहिमयावत्सकष्टैश्चदारुणैःपुनः ॥ ३ ॥ दत्तात्रेयेणपुण्येनसंतुष्टेनमहात्मना ॥
दत्तःपुत्रोहृतःकेनरुरोदकरुणान्विता ॥ ४ ॥ हापुत्रवत्समेताततहाबालगुणमंदिर ॥ क्वासिकेनापनीतोसिममशब्दःप्रदीयताम् ॥ ५ ॥ सोमवं
शस्यसर्वस्यभूषणोसिनसंशयः ॥ केनत्वमपनीतोसिममप्राणैःसमन्वितः ॥ ६ ॥ राजसुलक्षणैर्दिव्यैःसंपूर्णःकमलेक्षणः ॥ केनाद्यापहृतोवत्सः
किंकरोमिक्वयाम्यहम् ॥ ७ ॥ स्फुटंजानाम्यहंकर्मह्यन्यजन्मनियत्कृतम् ॥ न्यासनाशःकृतःकस्यतस्मात्पुत्रोहृतोमम ॥ ८ ॥ किंवाछलंकृतं
कस्यपूर्वजन्मनिपापया ॥ कर्मणस्तस्यवैदुःखमनुभुंजामिनान्यथा ॥ ९ ॥ रत्नापहारिणीजातापुत्ररत्नंहृतंमम ॥ तस्माद्दैवेनमेदिव्यअनौपम्य
गुणाकरः ॥ १० ॥ किंवावितर्कितोविप्रःकर्मणस्तस्यवैफलम् ॥ प्राप्तंमयानसंदेहःपुत्रशोकान्वितंभृशम् ॥ ११ ॥ किंवाशिशुविरोधश्चकृतो
जन्मांतरेमया ॥ तस्यपापस्यभुंजामिकर्मणःफलमीदृशम् ॥ १२ ॥ याचमानस्यचैवाग्रेवैश्वदेवस्यकर्मणः ॥ किंवापिनार्पितंचान्नंव्याहृतीभिर्हु
तंद्विजैः ॥ १३ ॥ एवंसुदेवमानाच्चस्वर्भानोस्तनयातदा ॥ इंदुमतीमहाभागशोकेनकरुणाकुला ॥ १४ ॥ पतितामूर्च्छिताशोकाद्विह्वल
त्वंगतासती ॥ निःश्वासान्मुंचमानासावत्सहीनायथाहिगौः ॥ १५ ॥ आयूराजासशोकेनदुःखेनमहतान्वितः ॥ बालंश्रुत्वाहृतंतंतुधैर्यंतत्याजपा

१ त्वं प्राप्तोऽसि मया वत्स इ० पा० ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

र्थिवः ॥ १६ ॥ तपसश्चफलंनास्तिनास्तिदानस्यवैफलम् ॥ यस्मादेवंहृतःपुत्रस्तस्मान्नास्तिनसंशयः ॥ १७ ॥ दत्तात्रेयःप्रसादेनवरंमेदत्तवा न्पुरा ॥ अजेयंचजयोपेतंपुत्रंसर्वगुणान्वितम् ॥ १८ ॥ तस्यवरप्रदानस्यकथंविघ्नोह्यजायत ॥ इतिचिंतापरोराजादुःखितःप्रारुदद्भृशम् ॥ १९ ॥ इति श्रीपद्मपुराणेभूमिखंडेवेनोपाख्यानेगुरुतीर्थमाहात्म्येच्यवनचरित्रेनाहुषाख्यानेषडधिकशततमोऽध्यायः॥१०६॥कुंजलउवाच॥ अथासौनारदःस्वर्गा दायुराजानमागतः॥ आगत्यकथयामासकस्माद्राजन्प्रशोचसे ॥१॥ पुत्रापहरणंतेऽद्यक्षेमंजातंमहामते ॥ देवादीनांमहाराजएवंज्ञात्वातुमाशुचः ॥२॥ सर्व ज्ञःसगुणोभूत्वासर्वविज्ञानसंयुतः॥सर्वकलाभिसंपूर्णआगमिष्यतितेसुतः॥३॥येनाप्यपहृतस्तेऽद्यबालोदेवगुणोपमः॥आत्मगेहेमहाराजकालोनीतोनसंशयः ॥४॥ तस्याप्ययंतंसवैकर्त्तामहावीर्योमहाबलः ॥ सत्वामभ्येष्यतेभूपशिवस्यसुतयासह ॥ ५ ॥ इंद्रोपेंद्रसमःपुत्रोभविष्यतिस्वतेजसा ॥ इंद्रत्वंभोक्ष्यतेसोऽ पिनिजैश्चपुण्यकर्मभिः ॥६॥ एवमाभाष्यराजानमायुंदेवर्षिसत्तमः ॥ जगामसहसातस्यपश्यतःसानुगस्यह ॥ ७ ॥ गतेतस्मिन्महाभागेनारदेदेवसंमिते ॥ आयुरागत्यतांराज्ञींतत्सर्वंविन्यवेदयत् ॥ ८ ॥ दत्तात्रेयेणयोदत्तःपुत्रोदेववरोत्तमः ॥ सवैराज्ञिकुशल्यास्तेविष्णोश्चैवप्रसादतः ॥ ९ ॥ येनाप्यसौहृतः पुत्रःसगुणोमेवरानने ॥ शिरस्तस्यगृहीत्वातुपुनरेवागमिष्यति ॥ १० ॥ इत्याहनारदोभद्रेमाकृथाःशोकमेवच ॥ त्यजचैनंमहामोहंकार्यधर्मविनाश नम् ॥ ११ ॥ भर्तुर्वाक्यंनिशम्यैवंराज्ञीइंदुमतीततः ॥ हर्षेणापिसमाविष्टापुत्रस्यागमनंप्रति ॥ १२ ॥ यथोक्तंदेवऋषिणातत्तथैवभविष्यति ॥ दत्तात्रेये णमेदत्तस्तनपोह्यजरामरः ॥ १३ ॥ भविष्यतिनसंदेहःप्रतिभात्येनमेवहि ॥ इत्येवंचिंतयित्वातुननामद्विजपुंगवम् ॥ १४ ॥ नमोस्तुतस्मैपरिसिद्धिदा यअत्रेःसुपुत्रायमहात्मनेच ॥ यस्यप्रसादेनमयासुपुत्रःप्राप्तःसुधीरःसुगुणःसुपुण्यः ॥ १५ ॥ एवमुक्त्वातुसादेवीविररामसुदुःखिता ॥ आगमिष्यंतमाज्ञा यनहुषंतनयंपुनः ॥ १६ ॥ इति श्रीपद्मपुराणेभूमिखंडेवेनोपाख्यानेगुरुतीर्थमाहात्म्येच्यवनचरित्रेनाहुषाख्यानेसप्तोत्तरशततमोऽध्यायः ॥ १०७ ॥ ॥ कुंजलउवाच ॥ ब्रह्मपुत्रोमहातेजावशिष्ठस्तपतांवरः ॥ नहुषंतंसमाहूयइदंवचनमब्रवीत् ॥१॥ वनंगच्छस्वशीघ्रेणवन्यमानयपुष्कलम् ॥ समाकर्ण्यमुने र्वाक्यंनहुषोवनमाययौ ॥ २ ॥ तत्रकिंचित्सुवृत्तांतंशुश्रावनहुषोबलः ॥ अयमेषसधर्मात्मानहुषोनामवीर्यवान् ॥ ३ ॥ आयोःपुत्रोमहाप्राज्ञोबाल्यान्मा त्रावियोजितः ॥ अस्यैवातिवियोगेनआयुभार्याप्ररोदिति ॥ ४ ॥ अशोकसुंदरीतेपेतपःपरमदुष्करम् ॥ कदापश्यतिसादेवीपुत्रमिंदुमतीशुभा ॥ ५ ॥ नाहुषंनामधर्मज्ञंहृतंपूर्वंतुदानवैः ॥ तपस्तेपेनिरालंबाशिवस्यतनयावरा ॥ ६ ॥ अशोकसुंदरीबालाआयुपुत्रस्यकारणात् ॥ अनेनापिकदासाहिसंगतातु

१ अक्षयं यौवनेपेतम् इ० पा० । २ सर्वविद्यागुणांश्चापि वरान्कामांस्तथैव च ॥ लब्ध्वा कामाभिसंपूर्णो ह्यागमिष्यति ते सुतः ॥ इ० पा० ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

भविष्यति ॥ ७ ॥ एवंसांसारिकंवाक्यंदिविचारणभाषितम् ॥ शुश्रावसहिधर्मात्मानहुषोविभ्रमान्वितः ॥ ८ ॥ सगत्वावन्यमादायवशिष्ठस्याश्रमंप्रति ॥
वन्यंनिवेद्यधर्मात्मावशिष्ठायमहात्मने ॥ ९ ॥ बद्धांजलिपुटोभूत्वाभक्त्यानमितकंधरः ॥ तमुवाचमहाप्राज्ञंवशिष्ठंतपतांवरम् ॥ १० ॥ भगवञ्छूयतां
वाक्यमपूर्वंचारणेरितम् ॥ एषवैनहुषोनाम्नाआयुपुत्रोवियोजितः ॥ ११ ॥ मात्रासहसुदुःखैस्तुइंदुमत्याहिदानवैः ॥ शिवस्यतनयाबालात
पस्तेपेसुदुश्चरम् ॥ १२ ॥ निमित्तमस्यधीरस्यनहुषस्येतिवैगुरो ॥ एवमाभाषितंतैस्तुतत्सर्वंहिमयाश्रुतम् ॥ १३ ॥ कोसावायुःसधर्मात्माकासात्विंदुम
तीशुभा ॥ अशोकसुंदरीकासानहुषेतिकउच्यते ॥ १४ ॥ एतन्मेसंशयंजातंतद्भवांश्छेत्तुमर्हति ॥ अन्यःकोपिमहाप्राज्ञःकुत्रासौनहुषेतिच ॥ १५ ॥
तत्सर्वंतातमेब्रूहिकारणांतरमेवहि ॥ वशिष्ठउवाच ॥ आयुराजासधर्मात्मासप्तद्वीपाधिपोबली ॥ १६ ॥ भार्याइंदुमतीतस्यसत्यरूपायशस्विनी ॥ तस्या
मुत्पादितःपुत्रोभवान्वैगुणमंदिरम् ॥ १७ ॥ आयुनाराजराजेनसोमवंशस्यभूषणम् ॥ हरस्यकन्यासुश्रोणीगुणरूपैरलंकृता ॥ १८ ॥ अशोकसुंदरीनाम्ना
सुभगाचारुहासिनी ॥ तस्यहेतोस्तपस्तेपेनिरालंबतपोवने ॥ १९ ॥ तस्याभर्ताभवान्सृष्टोधात्रायोगेननिश्चितः ॥ गंगायास्तीरमाश्रित्यध्यानयोगस
माश्रिता ॥ २० ॥ हुंडश्चदानवेंद्रोयोदृष्ट्वाचैकाकिनींसतीम् ॥ तपसाप्रज्वलंतींचसुभगांकमलेक्षणाम् ॥ २१ ॥ रूपौदार्यगुणोपेतांकामबाणैःप्रपीडितः ॥
तांबभाषेतिकंगत्वाममभार्याभवेतिच ॥ २२ ॥ एवंसातद्वचःश्रुत्वातमुवाचतपस्विनी ॥ माहुंडसाहसंकार्षीर्माजल्पस्वपुनःपुनः ॥ २३ ॥ अप्राप्याहंत्व
यावीरपरभार्याविशेषतः ॥ दैवेनमेपुरासृष्टआयुपुत्रोमहाबलः ॥ २४ ॥ नहुषोनाममेधावीभविष्यतिनसंशयः ॥ देवदत्तोमहातेजाअन्यथात्वंकरिष्य
सि ॥ २५ ॥ ततःशापंप्रदास्यामियेनभस्मीभविष्यसि ॥ एवमाकर्ण्यतद्वाक्यंकामबाणैःप्रपीडितः ॥ २६ ॥ व्याजेनापिहृतातेनप्रणीतानिजमंदिरे ॥ ज्ञा
त्वातयामहाभागशप्तोऽसौदानवाधमः ॥ २७ ॥ नहुषस्यैवहस्तेनतवमृत्युर्भविष्यति ॥ अजातेत्वयिसंजातावदसेत्वंयथैवतत् ॥ २८ ॥ सत्वमायुसुतो
वीरहृतोहुंडेनपापिना ॥ सूदेनरक्षितोदास्याप्रेषितोममचाश्रमम् ॥ २९ ॥ भवंतंवनमध्येचदृष्ट्वाचारणकिन्नरैः ॥ यत्तुवैश्रावितंवत्समयातेकथितंपुनः ॥
॥ ३० ॥ जहितंपापकर्तारंहुंडाख्यंदानवाधमम् ॥ नेत्राभ्यांहिप्रमुंचंतीमश्रूणिपरिमार्जय ॥ ३१ ॥ इतोगत्वाप्रपश्यत्वंगंगातीरंमहाबलम् ॥ निपात्य
दानवेंद्रंतंकारागृहात्समानय ॥ ३२ ॥ अशोकसुंदरीयाहितस्याभर्ताभवस्वाहि ॥ एतत्तेसर्वमाख्यातंप्रश्नस्यास्यहिकारणम् ॥ ३३ ॥ आभाष्यनहु
षंविप्रोविररामममहामतिः ॥ ३४ ॥ आकर्ण्यसर्वंमुनिनाप्रयुक्तमाश्चर्यभूतंसहिचिंत्यमानः ॥ तस्यांतमेकःपरिकर्तुकामआयोःसुतःकोपमथोचकार ॥ ३५ ॥
इति श्रीपद्मपुराणेभूमिखंडेवेनोपाख्यानेगुरुतीर्थमाहात्म्येच्यवनचरित्रेनाहुषाख्यानेऽष्टोत्तरशततमोऽध्यायः ॥ १०८ ॥ कुंजलउवाच ॥ प्रणिपत्यप्रसा

१ इहासीन्नहुषेति च इ० पा० ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

द्यैववशिष्टंतपतांवरम् ॥ आमंत्र्यनिर्जगामाथबाणपाणिर्धनुर्धरः ॥ १ ॥ एणस्यमांसंसुविपाच्यभोजितंबालस्तयारक्षितएवबुद्ध्या ॥ आयोःसुपुत्रःसगुणः
सुरूपोदेवोपमोदेवगुणैश्चयुक्तः ॥ २ ॥ तेनैवमांसेनसुसंस्कृतेनमृष्टेनपक्वेनरसानुगेन ॥ तमेवदैत्यंपरिभाष्यसूदोदुष्टंसुहर्षेणव्यभोजयत्तदा ॥ ३ ॥ बुभुजेदा
नवोमांसंरसस्वादुसमन्वितम् ॥ हर्षेणापिसमाविष्टोजगामाशोकसुंदरीम् ॥ ४ ॥ तामुवाचततस्तूर्णंकामोपहतचेतनः ॥ आयुपुत्रोमयाभद्रेभक्षितःपति
रेवते ॥ ५ ॥ मामेवभजचार्वंगिभुंक्ष्वभोगान्मनोनुगान् ॥ किंकरिष्यसितेनत्वंमानुषेणगतायुषा ॥ ६ ॥ प्रत्युवाचसमाकर्ण्यशिवकन्यातपस्विनी ॥
भर्तामेदैवतैर्दत्तोअजरोदोषवर्जितः ॥ ७ ॥ तस्यमृत्युर्नवैदृष्टोदेवैरपिमहात्मभिः ॥ एवमाकर्ण्यतद्वाक्यंदानवोदुष्टचेष्टितः ॥ ८ ॥ तामुवाचविशाला
क्षींप्रहस्यैवपुनःपुनः ॥ अद्यैवभक्षितंमांसमायुपुत्रस्यसुंदरि ॥९॥ जातमात्रस्यबालस्यनहुषस्यदुरात्मनः॥एवमाकर्ण्यसावाक्यंकोपंचक्रेसुदारुणम्॥ १०॥
प्रोवाचसत्यसंस्थासातपसाभावितापुनः॥तपएवमयातप्तंमनसानियमेनवै ॥ आयुसुतश्चिरायुश्चसत्येनैवभविष्यति ॥ ११ ॥इतोगच्छदुराचारयदिजीवितु
मिच्छसि ॥ अन्यथात्वामहंशप्स्येपुनरेवनसंशयः ॥ १२ ॥ एवमाकर्णितंतस्याःसूदेननृपतिंप्रति ॥ परित्यज्यमहाराजएतामन्यांसमाश्रय ॥ १३ ॥
सूदेनप्रेषितोदैत्यःसहुंडःपापचेतनः ॥ निर्जगामत्वरायुक्तःसस्वांभार्यांप्रियांप्रति ॥ १४ ॥ चेष्टितंनैवजानातिदास्यासूदेनयत्कृतम् ॥ तस्यैनिवेदितंसर्वं
प्रियायैवृत्तमेवच ॥ १५ ॥ सूतउवाच ॥ अशोकसुंदरीसाचमहतातपसाकिल ॥ दुःखशोकेनसंतप्ताकृशीभूतातपस्विनी ॥ १६ ॥ चिंतयंतीप्रियंकांतंतंध्याय
तिपुनःपुनः ॥ किंनकुर्वंतिवैदैत्याउपायैर्विविधैरपि ॥१७॥ उपायज्ञाःसदाबुद्ध्याउद्यमेनापिसर्वदा ॥ वर्ततेदनुजश्रेष्ठानानाभावैश्चसर्वदा ॥१८॥ मायोपाये
नयोगेनहृताहंपापिनापुरा ॥ तथासघातितःपुत्रआयोश्चैवभविष्यति ॥१९॥ यंदृष्ट्वादैवयोगेनभवितारमनामयम् ॥ उद्यमेनापिपश्येतकिंवानश्यतिवानवा
॥ २० ॥ किंवासउद्यमःश्रेष्ठःकिंवातत्कर्मजंफलम् ॥ भाविभावःकथंनश्येत्ततोवेदःप्रतिष्ठति ॥ २१ ॥ विशेषोभावितोदेवैःसकथंचान्यथाभवेत् ॥ एवमेवं
महाभागाचिंतयंतीपुनःपुनः ॥ २२ ॥ किन्नरोविद्वरोनामबृहद्वंशोमहातनुः ॥ सनाभ्योर्धनरःकायःपक्षाभ्यांहिविवर्जितः ॥२३॥ द्विभुजोवंशहस्तस्तुहारकं
कणशोभितः ॥ दिव्यगंधानुलिप्तांगोभार्ययासहचागतः ॥ २४ ॥ तामुवाचनिरानंदांससुतांशंकरस्यहि ॥ किमर्थंचिंतसेदेविविद्वरंविद्धिचाग
तम् ॥ २५ ॥ किन्नरंविष्णुभक्तंमांप्रेषितंदेवसत्तमैः ॥ दुःखमेवंनकर्तव्यंभवत्यानहुषंप्रति ॥ २६ ॥ हुंडेनपापचारेणवधार्थंतस्यधीमतः ॥ कृतमेवाखिलंकर्म
हृतश्चायुसुतःशुभे ॥ २७॥ सतुवैरक्षितोदेवैरुपायैर्विविधैरपि ॥ हुंडएवंविजानातिआयुपुत्रोहृतोमया ॥ २८ ॥ भक्षितस्तुविशालाक्षिइतिजानातिवैशुभे ॥
भवतांश्रावयित्वाहिगतोसौदानवोऽधमः ॥ २९ ॥ स्वेनकर्मविपाकेनपुण्यस्यापिमहायशाः ॥ पूर्वंजन्मार्जितेनैवतवभर्त्तासजीवति ॥ ३० ॥ पुण्यस्यापिब

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

लैनैवयेषामायुर्विनिर्मितम् ॥ स्वर्जितस्यमहाभागेनाशमिच्छंतिघातकाः ॥३१॥ दुष्टात्मानोमहापापाःपरतेजोविदूषकाः॥ तेषांयशोविनाशार्थंप्रपंचंतिदि
नेदिने ॥ ३२ ॥ नानाविधैरुपायैस्तेविषशस्त्रादिभिस्ततः ॥ हंतुमिच्छंतितंपुण्यंपुण्यकर्माभिरक्षितम् ॥ ३३ ॥ पापिनश्चैवहुंडाद्यामोहनस्तंभनादिभिः ॥
पीडयंतिमहापापानानाभेदैर्बलाविलैः ॥ ३४ ॥ सुकृतस्यप्रयोगेणपूर्वजन्मार्जितेनहि ॥ पुण्यस्यापिमहाभागेपुण्यवंतंसुरक्षितम् ॥ ३५ ॥ वैफल्यंयांति
तेषांवैउपायाःपापिनांशुभे ॥ यंत्रतंत्राणिमंत्राश्चशस्त्राग्निविषबंधनाः ॥ ३६ ॥ रक्षयंतिमहात्मानंदेवपुण्यैःसुरक्षितम् ॥ कर्तारोभस्मतांयांतिसवै
तिष्ठतिपुण्यभाक् ॥ ३७ ॥ आयुपुत्रस्यवीरस्यरक्षकादेवताःशुभे ॥ पुण्यस्यसंचयंसर्वंतपसांनिधिमेवतु ॥ ३८ ॥ तस्माच्चरक्षितोवीरोनहुषोब
लिनांवरः ॥ सत्येनतपसातेनपुण्यैश्चसंयमैर्दमैः ॥ ३९ ॥ माकृथादारुणंदुःखंमुंचशोकमकारणम् ॥ सहिजीवतिधर्मात्मामात्रापित्राविनावने ॥ ४० ॥
तपोवनेवसत्येकःस्तपस्विपरिपालितः ॥ वेदवेदांगतत्वज्ञोधनुर्वेदस्यपारगः ॥ ४१ ॥ यथाशशीविराजेतस्वकलाभिःस्वतेजसा ॥ तथाविराजतेसोऽ
पिस्वकलाभिःसुमध्यमे ॥ ४२ ॥ विद्याभिस्तुमहापुण्यैस्तपोभिर्यशसातथा ॥ राजतेपरवीरघ्नोरिपुहासुरवल्लभः ॥ ४३ ॥ हुंडंनिहत्यदैत्येंद्रंत्वामेवं
हिप्रलप्स्यते ॥ त्वयासार्द्धंस्त्रियाचैवपृथिव्यामेकभूपतिः ॥ ४४ ॥ भविष्यतिमहायोगीयथास्वर्गेतुवासवः ॥ त्वंतस्मात्प्राप्स्यसेभद्रेसुपुत्रंवासवो
पमम् ॥ ४५ ॥ ययातिंनामधर्मज्ञंप्रजापालनतत्परम् ॥ तथाकन्याशतंचापिरूपौदार्यगुणान्वितम् ॥ ४६ ॥ यासांपुण्यैर्महाराजइंद्रलोकंप्रयास्यसि ॥
इंद्रत्वंभोक्ष्यतेदेविनहुषःपुण्यविक्रमः ॥ ४७ ॥ ययातिर्नामधर्मात्माआत्मजस्तेभविष्यति ॥ प्रजापालोमहाराजःसर्वजीवदयापरः ॥ ४८ ॥ तस्यपुत्रा
स्तुचत्वारोभविष्यंतिमहौजसः ॥ बलवीर्यसमोपेताधनुर्वेदस्यपारगाः ॥ ४९ ॥ प्रथमश्चतुरुर्नामपुरुर्नामद्वितीयकः ॥ उरुर्नामतृतीयश्चचतुर्थोवीर्य
वान्यदुः ॥ ५० ॥ एवंपुत्रामहावीर्यास्तेजस्विनोमहाबलाः ॥ भविष्यंतिमहात्मानःसर्वतेजःसमन्विताः ॥ ५१ ॥ यदोश्चैवसुतावीराःसिंहतुल्यपराक्रमाः ॥
तेषांनामानिभद्रंतेगदतःशृणुसांप्रतम् ॥ ५२ ॥ भोजश्चभीमकश्चापिअंधकःकुञ्जरस्तथा ॥ वृष्णिर्नामसुधर्मात्मासत्याधारोभविष्यति ॥ ५३ ॥ षष्ठस्तु
श्रुतसेनश्चश्रुताधारस्तुसप्तमः ॥ कालदंष्ट्रोमहावीर्यःसमरेकालजिद्बली ॥ ५४ ॥ यदोःपुत्रामहावीर्यायादवाख्यावरानने ॥ तेषांतुपुत्राःपौत्रास्तेभविष्यंतिस
हस्रशः ॥ ५५ ॥ एवंनहुषवंशोवैतवदेविभविष्यति ॥ दुःखमेवंपरित्यज्यसुखेनानुप्रवर्तय ॥ ५६ ॥ समेष्यतिमहाप्राज्ञस्तवभर्ताशुभानने ॥ निहत्य
दानवंहुंडंत्वामेवंपरिणेष्यति ॥ ५७ ॥ दुःखजातानिसोष्णानिनेत्राभ्यांहिपतंतिच ॥ अश्रूणिचेंदुमत्याश्चसंमार्जयतिमानदः ॥ ५८ ॥ आयोश्चदुःख

१ कुंजरांधकः इ० पा०।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

मुद्धृत्यस्वकुलंतारयिष्यति ॥ सुते्नंपितरंकृत्वाप्रजापालोभविष्यति ॥ ५९ ॥ एतत्तेसर्वमाख्यातंदेवानांकथनंशुभे ॥ दुःखंशोकंपरित्यज्यसुखेनप
रिवर्त्तय ॥ ६० ॥ ॥ अशोकसुंदर्युवाच ॥ कदाह्येष्य[illegible]भर्त्ताविहितोदैवतैर्यदि ॥ सत्यंवदस्वधर्मज्ञममसौख्यंविवर्द्धय ॥ ६१ ॥ ॥ विदुरउवाच ॥ अ
चिराद्द्रक्ष्यसिभर्तारंत्वमेवंशृणुसुंदरि ॥ एवमुक्त्वाजगामाथगंधर्वोविबुधालयम् ॥६२॥ अशोकसुंदरीसाचतपस्तेपेहितत्रवै ॥ कामंक्रोधंपरित्यज्यलोभं
चापिशिवात्मजा ॥ ६३ ॥ इति श्रीपद्मपुराणेभूमिखंडेवेनोपाख्यानेगुरुतीर्थेच्यवनचरित्रेनाहुषाख्यानेनवाधिकशततमोऽध्यायः ॥ १०९ ॥ ॥ कुंजल
उवाच ॥ आमंत्र्यसमुनीन्सर्वान्वशिष्ठंतपतांवरम् ॥ समुत्सुकोगंतुकामोनहुषोदानवंप्रति ॥ १ ॥ ततस्तेमुनयःसर्वेवशिष्ठाद्यास्तपोधनाः ॥ आशीर्भिर
भिनंद्यैनमायुपुत्रंमहाबलम् ॥ २ ॥ आकाशेदेवताःसर्वाजघ्नुर्वैदुंदुभीन्मुदा ॥ पुष्पवृष्टिंप्रचक्रुस्तेनहुषस्यचमूर्धनि ॥ ३ ॥ अथदेवःसहस्राक्षःसुरैःसा
र्द्धंसमागतः ॥ ददौशस्त्राणिचास्त्राणिसूर्यतेजोपमानिच ॥ ४ ॥ देवेभ्योनृपशार्दूलोजगृहेद्विजसत्तम ॥ तानिदिव्यानिचास्त्राणिदिव्यरूपोपमोभवत् ॥५॥
अथतादेवताःसर्वाःसहस्राक्षमथाब्रुवन् ॥ स्यंदनोदीयतामस्मैनहुषायसुरेश्वर ॥ ६ ॥ देवानांमतमाज्ञायवज्रपाणिःस्वसारथिम् ॥ आहूयमातलिंतंतुआ
दिदेशततोद्विज ॥ ७ ॥ एनंगच्छमहात्मानमुह्यतांस्यंदनेनवै ॥ सध्वजेनमहाप्राज्ञमायुजंसमरोद्यतम् ॥ ८ ॥ सचोवाचसहस्राक्षंकरिष्येतवशासनम् ॥
एवमुक्त्वाजगामाशुह्यायुपुत्रंरणोद्यतम् ॥ ९ ॥ राजानंप्रत्युवाचैवदेवराजस्यभाषितम् ॥ विजयीभवधर्मज्ञरथेनानेनसंगरे ॥ १० ॥ इत्युवाचसहस्राक्षस्त्वा
मेवनृपतीश्वर ॥ जहित्वंदानवंसंख्येतंहुंडंपापचेतनम् ॥ ११ ॥ समाकर्ण्यसराजेंद्रःसानंदपुलकोद्गमः ॥ प्रसादाद्देवदेवस्यवशिष्ठस्यमहात्मनः ॥ १२ ॥
दानवंसूदयिष्यामिसमरेपापचेतनम् ॥ देवानांचविशेषेणममायापचारितम् ॥ १३ ॥ एवमुक्तेमहावाक्येनहुषेणमहात्मना ॥ अथायातःस्वयंदेवः
शंखचक्रगदाधरः ॥ १४ ॥ चक्राचक्रंसमुत्पाट्यसूर्यबिंबोपमंमहत् ॥ ज्वलतातेजसादीप्तंसुवृत्तारंशुभावहम् ॥ १५ ॥ नहुषायददौदेवोहर्षेणमहता
किल ॥ तस्मैशूलंददौशंभुःसुतीक्ष्णंतेजसान्वितम् ॥ १६ ॥ तेनशूलवरेणासौशोभतेसमरोद्यतः ॥ द्वितीयःशंकरश्चासौत्रिपुरघ्नोयथाप्रभुः ॥ १७ ॥
ब्रह्मास्त्रंदत्तवान्ब्रह्मावरुणःपाशमुत्तमम् ॥ चंद्रतेजःप्रतीकाशंशंखंचनादमंगलम् ॥ १८ ॥ वज्रमिंद्रस्तथाशक्तिंवायुश्चापंसमार्गणम् ॥ आग्नेयास्त्रं
तथावह्निर्ददौतस्मैमहात्मने ॥ १९ ॥ शस्त्राण्यस्त्राणिदिव्यानिबहूनिविविधानिच ॥ ददुर्देवामहात्मानस्तस्मैराज्ञेमहौजसे ॥ २० ॥ ॥ कुंजलउवाच ॥
अथआयुसुतोवीरोदैवतैःपरिमानितः ॥ आशीर्भिर्नंदितश्चापिमुनिभिस्तत्ववेदिभिः ॥ २१ ॥ आरुरोहरथंदिव्यंभास्वरंरत्नमालिनम् ॥ घंटारवैःप्रण
दंतंक्षुद्रघंटासमाकुलम् ॥ २२ ॥ रथेनतेनदिव्येनशुशुभेनृपनंदनः ॥ दिविमार्गेयथासूर्यस्तेजसास्वेनवैकिल ॥२३॥ प्रतपंस्तेजसातद्वद्दैत्यानांमस्तकेषु

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

सः ॥ जगामशीघ्रंवेगेनयथावायुःसदागतिः ॥ २४ ॥ यत्रासौदानवःपापस्तिष्ठतेस्वबलैर्युतः ॥ तेनमातलिनासार्द्धंवाहकेनमहात्मना ॥ २५ ॥ इति श्रीपद्मपुराणेभूमिखंडेवेनोपाख्यानेगुरुतीर्थमाहात्म्येच्यवनचरित्रेनहुषाख्यानेदशाधिकशततमोऽध्यायः ॥ ११० ॥ कुंजलउवाच ॥ निर्गच्छमानेसमरायवीरेनहुषेहितस्मिन्सुरराजतुल्ये ॥ सकौतुकामंगलगीतयुक्ताःस्त्रियस्तुसर्वाःपरिजग्मुरत्र ॥ १ ॥ देवतानांवरानार्योरंभाद्यप्सरसस्तथा ॥ किन्नर्यःकौतुकोत्सुक्योजगुःस्वरेणसत्तम ॥ २ ॥ गंधर्वाणांतथानार्योरूपालंकारसंयुताः ॥ कौतुकायगतास्तत्रयत्रराजासतिष्ठति ॥ ३ ॥ पुरंमहोदयंनामहुंडस्यापिदुरात्मनः ॥ नंदनोपवनैर्दिव्यैःसर्वत्रसमलंकृतम् ॥ ४ ॥ सप्तकक्षान्वितैर्गेहैःकलशैरुपशोभितः ॥ सपताकैर्महादंडैःशोभमानंपुरोत्तमम् ॥ ५ ॥ कैलासशिखराकारैःसोन्नतैर्दिवमास्थितैः ॥ सर्वश्रियान्वितैर्दिव्यैर्भ्राजमानंपुरोत्तमम् ॥ ६ ॥ वनैश्चोपवनैर्दिव्यैस्तडागैःसागरोपमैः ॥ जलपूर्णैःसुशोभैस्तुपद्मैरक्तोत्पलान्वितैः ॥ ७ ॥ प्राकारैश्चमहारत्नैरट्टालकशतैरपि ॥ परिखाभिःसुपूर्णाभिर्जलैःस्वच्छैःप्रशोभितम् ॥ ८ ॥ अन्यैश्चैवमहारत्नैर्गजाश्वैश्चविराजितम् ॥ सुनारीभिःसमाकीर्णंपुरुषैश्चमहाप्रभैः ॥ ९ ॥ नानाप्रभावैर्दिव्यैश्चशोभमानंमहोदयम् ॥ राजश्रेष्ठोमहावीरोनहुषोददृशेपुरम् ॥ १० ॥ पुरप्रांतेवनंदिव्यंदिव्यवृक्षैरलंकृतम् ॥ तद्विवेशमहावीरोनंदनंहियथाऽमरः ॥ ११ ॥ रथेनसहधर्मात्मातेनमातलिनासह ॥ प्रविष्टःसतुराजेंद्रोवनमध्येसरित्तटे ॥ १२ ॥ तत्रतारूपसंयुक्तादिव्यानार्यःसमागताः ॥ गंधर्वागीततत्वज्ञाजगुर्गीतैर्नृपोत्तमम् ॥ १३ ॥ सूताश्चमागधाःसर्वेतंस्तुवंतिनृपोत्तमम् ॥ राजानमायुपुत्रंतंभ्राजमानंयथारविम् ॥ १४ ॥ शुश्रावगीतंमधुरंनहुषःकिन्नरेरितम् ॥ १५ ॥ इति श्रीपद्मपुराणेभूमिखंडेवेनोपाख्यानेगुरुतीर्थमाहात्म्येच्यवनचरित्रेनहुषाख्यानेएकादशाधिकशततमोऽध्यायः ॥ १११ ॥ कुंजलउवाच ॥ तदेवगानंचसुरांगनाभिर्गीतंसमाकर्ण्यचगीतकैर्ध्रुवैः ॥ समाकुलाचापिबभूवतत्रसाशंभुपुत्रीपरिचिंतयाना ॥ १ ॥ आसनात्तूर्णमुत्थायमहोत्साहेनसंयुता ॥ तूर्णंगतावरारोहातपोभावसमन्विता ॥ २ ॥ तंदृष्ट्वादेवसंकाशंदिव्यरूपसमप्रभम् ॥ दिव्यगंधानुलिप्तांगंदिव्यमालाभिशोभितम् ॥ ३ ॥ दिव्यैराभरणैर्वस्त्रैःशोभितंनृपनंदनम् ॥ दीप्तिमंतंयथासूर्यंदिव्यलक्षणसंयुतम् ॥ ४ ॥ किंवादेवोमहाप्राज्ञोगंधर्वोवाभविष्यति ॥ किंवानागसुतःसोयंकिंवाविद्याधरोभवेत् ॥ ५ ॥ देवेषुनैवपश्यामिकुतोयक्षेषुजायते ॥ अनयालीलयावीरःसहस्राक्षोपिजायते ॥ ६ ॥ शंभुरेषभवेत्किंवाकिंवाचायंमनोभवः ॥ किंवापितुःसखामेस्यात्पौलस्त्योऽ

१ एतस्याग्रे–"निर्गच्छमानं मुनिदेववृंदैर्दृष्टं नृपेंद्रं बलवीर्यकोशम् । इंद्रोपमं विष्णुसमं सुसंख्ये वधाय हुंडस्यसमुत्सुकं तम्" इति पाठो बहुषु पुस्तकेषूपलभ्यते–परं क्रियादिसंबंधो नावगम्यते ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

यंधनाधिपः ॥ ७ ॥ एवंसमाचिंतयतीचयावत्तावत्त्वरंरूपगुणाधिपासा ॥ समेत्यरंभासुमहासखीभिरुवाचतांशंभुसुतांप्रहस्य ॥ ८ ॥ इति श्रीप
द्मपुराणेभूमिखंडेवेनोपाख्यानेगुरुतीर्थमाहात्म्येच्यवनचरित्रेनहुषाख्यानेद्वादशाधिकशततमोऽध्यायः ॥ ११२ ॥ रंभोवाच ॥ तपएततपरित्यज्यकिंवा
लोकयसेशुभे ॥ तेपसःक्षरणंस्याद्वैपुरुषस्यापिचिंतनात् ॥ १ ॥ अशोकसुंदर्युवाच ॥ तपसिमेमनोलीनंनहुषस्यापिकाम्यया ॥ नमांचालयितुंशक्तादेवा
सुरमहोरगाः ॥ २ ॥ एनंदृष्ट्वामहाभागेमेमनश्चलतेभृशम् ॥ रंतुमिच्छाम्यहंगत्वाएवमुत्सुकतांगतम् ॥ ३ ॥ एवंविपर्ययश्चासीन्मनसोमेवरावने ॥तन्मे
त्वंकारणंब्रूहियद्यस्तिज्ञानमुत्तमम् ॥ ४ ॥ आयुपुत्रस्यभार्याहंदेवैःसृष्टामहात्मभिः ॥ कस्मान्मेधावतेचेतउत्सुकंरंतुमेवच ॥ ५ ॥ रंभोवाच ॥ सर्वे
ष्वेवमहाभागेदेहरूपेषुभामिनि ॥ वसत्यात्मास्वयंब्रह्मज्ञानरूपःसनातनः ॥ ६ ॥ यद्यपिप्रक्रियाबद्धैरिंद्रियैरुपकारिभिः ॥ मोहपाशमयैर्बद्धस्तथासिद्धस्तु
सर्वदा ॥ ७ ॥ प्रकृतिंनैवजानातिज्ञानविज्ञानकीकलाम् ॥ अयंशुद्धश्चधर्मज्ञआत्मावेत्तिचसुंदरि ॥ ८ ॥ गच्छंत्यापिमनस्तापमेनंदृष्ट्वामहामतिम् ॥
पापमेवंपरित्यज्यसत्यमेवंप्रधावति ॥ ९ ॥ भर्तायमायुपुत्रस्तेएतत्सत्यंनसंशयः ॥ अन्यंदृष्ट्वाविशंकेतपुरुषंपापलक्षणम् ॥ १० ॥ एवंविधिःकृतोदेवैः
सत्यपाशेनबंधितः ॥ यदस्याआयुपुत्रोपिभर्तृत्वमुपयास्यति ॥ ११ ॥ एवमाकर्णितंभद्रेआत्मनातंचसुंदरि ॥ तद्भावसत्यसंबंधंपरिगृह्यस्थितःस्वय
म् ॥ १२ ॥ अन्यंभावंनजानातिआयुपुत्रंचविंदति ॥ प्रकृतिर्नैवतेदेविपतिंजानातिचागतम् ॥ १३ ॥ एवंज्ञात्वाप्रधानात्मातवाद्यैवप्रधावति ॥ आत्मा
सर्वंप्रजानातिआत्मादेवःसनातनः ॥ १४ ॥ अयमेषसवीरेंद्रोनहुषोनामवीर्यवान् ॥ तस्माद्गच्छतिचेतस्तेसत्यंसंबंधमिच्छते ॥ १५ ॥ ज्ञातश्चायोःसु
तंभद्रेअन्यंचैवनगच्छति ॥ एतत्तेसर्वमाख्यातंशाश्वतंत्वन्मनोगतम् ॥ १६ ॥ हुंडंहत्वामहाघोरंसमरेदानवाधमम् ॥ त्वांनयिष्यतिस्वस्थानमायोश्चगृह
मुत्तमम् ॥ १७ ॥ हृतोदैत्येनवीरेंद्रोनिजपुण्येनशेषितः ॥ बाल्यात्प्रभृतिवीरेंद्रोवियुक्तःस्वजनेनवै ॥ १८ ॥ पितृमातृविहीनस्तुगतोवृद्धिंमहावने ॥
यास्यत्येवपितुर्गेहंत्वयैवसहसांप्रतम् ॥ १९ ॥ एवमाभाषितंश्रुत्वारंभायाःशिवनंदिनी ॥ हर्षेणमहताविष्टातामुवाचसमुद्रजाम्[3] ॥ २० ॥ अयमेवससत्या
त्मामममभर्तासुवीर्यवान् ॥ मनोमेधावतेऽत्यर्थंशोकाकुलितविह्वलम् ॥२१॥ नास्तिचित्तसमोदेवोजानातिसुविनिश्चितम् ॥ सत्यमेतन्मयादृष्टंसुचित्रंचारुहा
सिनि ॥ २२ ॥ मनोभवसमानंतुपुरुषंदिव्यलक्षणम् ॥ नधावतिमहाचेतएनंदृष्ट्वायथासखि ॥ २३ ॥ तथानधावतेभद्रेपुंसमन्यंनमन्यते ॥ एनंगंतव्यमा
वाभ्यांसखीभिर्गृहमेवहि ॥ २४ ॥ एवमाभाष्यसारंभागमनायोपचक्रमे ॥ गमनायोत्सुकांज्ञात्वानहुषस्यांतिकंप्रति ॥ २५ ॥ तामुवाचततोरंभा

१ एवं समालोकयंती बलरूपगुणान्वितम् ॥ समेत्य तं सखीभिस्तु रंभाद्याभिः स्थिताभवत् ॥ इ०पा० । २ मनः संरक्ष वै साध्वी पुरुषस्य विचिंतनात् इ० पा० । ३ समुद्रजां रंभामित्यर्थः ।

कस्मादेविनगम्यते ॥ सूतउवाच ॥ सख्याचरंभयासार्द्धंनहुषंवीरलक्षणम् ॥ २६ ॥ तस्यांतिकंसुसंप्राप्यप्रेषयामासतांसखीम् ॥ एनंगच्छमहाभागे
नहुषंदेवरूपिणम् ॥ २७ ॥ कथयस्वकथामेतांतवार्थेआगतायतः ॥ रंभोवाच ॥ एवंसखिकरिष्यामिसुप्रियंतवसुव्रते ॥ २८ ॥ एवमु
क्त्वागतारंभानहुषंराजनंदनम् ॥ चापबाणधरंवीरंद्वितियमिववासवम् ॥ २९ ॥ प्रत्युवाचगतारंभासख्यावचनमुत्तमम् ॥ आयुपुत्रमहाभागरंभाहं
समुपागता ॥ ३० ॥ शिवस्यकन्ययावीरतयाहंपरिप्रेषिता ॥ तवार्थेदेवदेवेनदेव्यादेवेनवैपुरा ॥ ३१ ॥ भार्यारूपंवरंश्रेष्ठंसृष्टंलोकेषुदुर्लभम् ॥
दुःप्राप्यंतुनरश्रेष्ठैर्देवैसेंद्रैस्तपोधनैः ॥ ३२ ॥ गंधर्वैःपन्नगैःसिद्धैश्चारणैःपुण्यलक्षणैः ॥ स्वयमेवसमायातंतवार्थेशृणुसांप्रतम् ॥ ३३ ॥ स्त्रीरत्नं
तन्महाप्राज्ञसंपूर्णपुण्यनिर्मितम् ॥ अशोकसुंदरीनामतवार्थेतपसिस्थिता ॥ ३४ ॥ अत्यर्थंतुतपस्तप्तंभवंतमिच्छतेसदा ॥ एवंज्ञात्वामहाभागभज
मानांभजस्वाहि ॥ ३५ ॥ त्वामृतेसावरारोहापुरुषंनैवयाचते ॥ नहुषेणतयोक्तंतुश्रुत्वावधारितंवचः ॥ ३६ ॥ प्रत्युत्तरंददौचाथरंभेमेश्रूयतांवचः ॥ तत्तुसर्वं
विजानामियत्त्वयोक्तंममाग्रतः ॥ ३७ ॥ ममाग्रेकथितंपूर्वंवशिष्ठेनमहात्मना ॥ सर्वमेवविजानामिअस्यास्तुतपउत्तमम् ॥ ३८ ॥ श्रूयतांकारणंभद्रेयथा
सौख्यंभविष्यति ॥ अहत्वादानवंहुंडंनगच्छामिवरांगनाम् ॥ ३९ ॥ सर्वमेतत्सुवृत्तांतमहंजानेतथैवहि ॥ ममार्थेतवसंभूतिस्तपश्चचरितंत्वया ॥ ४० ॥
ममभार्यानसंदेहोभवतीविधिनाकृता ॥ ममार्थेनिश्चयंकृत्वातपआचरितंत्वया ॥ ४१ ॥ हृतातस्मात्सुपापेनभवतीनियमान्विता ॥ सूतिगृहादहंतेनदा
नवेनाधमेनवै ॥ ४२ ॥ बालभावस्थितोदेविपितृमातृविनाकृतः ॥ तस्मात्तंतुहनिष्यामिहुंडंवैदानवाधमम् ॥ ४३ ॥ पश्चात्त्वामुपनेष्येऽहंवशिष्ठस्याश्रमं
प्रति ॥ एवंकथयभद्रेतेरंभेमत्प्रियकारिणीम् ॥ ४४ ॥ एवंविसर्जितातेनसत्वरंसागतापुनः ॥ अशोकसुंदरींदेवींकथयामासतस्यच ॥ ४५ ॥ समासेनत
थासर्वंरंभासाद्विजसत्तम ॥ अशोकसुंदरीसातुअवधार्यसुभाषितम् ॥ ४६ ॥ नहुषस्यसुवीरस्यहर्षेणचसमन्विता ॥ तस्थौतत्रतयासार्द्धंसुसख्यारंभयात
दा ॥ ४७ ॥ भर्तुश्चकीदृशंवीर्यमितिपश्यामिवैस्तदा ॥ ४८ ॥ इति श्रीपद्मपुराणेभूमिखंडेवेनोपाख्यानेगुरुतीर्थमाहात्म्येच्यवनचरित्रेनहुषाख्यानेत्रयो
दशाधिकशततमोऽध्यायः ॥ ११३ ॥ कुंजलउवाच ॥ अथतेदानवाःसर्वेहुंडस्यपरिचारकाः ॥ नहुषस्यापिसंवादंरंभयातुयथाश्रुतम् ॥१॥ आचचक्षुश्च
दैत्येंद्रंहुंडंसर्वंसुभाषितम् ॥ तमाकर्ण्यसचुक्रोधदूतंवाक्यमथाब्रवीत् ॥ २ ॥ गच्छवीरममादेशाज्जानीहिपुरुषंहितम् ॥ संभाषतेतयासार्द्धंपुरुषःशिवक
न्यया ॥३॥ स्वामिनिर्देशमाकर्ण्यजगामलघुदानवः ॥ विविक्तेनहुषंवीरमिदंवचनमब्रवीत् ॥४॥ रथेनसाश्वसूतेनदिव्येनपरितिष्ठसि ॥ धनुषादिव्यबाणैस्तु

१ उमया दिव्यया पुरा इ० पा० ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

सभायांहिभयंकरः ॥ ५ ॥ कस्यकेनतुकार्येणप्रेषितःकेनवैभवान् ॥ अनयारंभयातेऽद्यअन्यया शिवकन्यया ॥ ६ ॥ किमुक्तंतत्स्फुटंसर्वंकथयस्वममाग्रतः ॥
हुंडस्यदेवमर्दस्यनबिभेतिभवान्कथम् ॥ ७ ॥ एतन्मेसर्वमाचक्ष्वयदिजीवितुमिच्छसि ॥ सत्वरंगच्छमातिष्ठदुःसहोदानवाधिपः ॥ ८ ॥ नहुषउवाच ॥ योऽ
सावायुर्बलीराजासप्तद्वीपाधिपःप्रभुः ॥ तस्यमांतनयंविद्धिसर्वदैत्यविनाशनम् ॥ ९ ॥ नहुषंनामविख्यातंदेवब्राह्मणपूजकम् ॥ हुंडेनापहृतंबाल्येस्वामि
नातवदानव ॥ १० ॥ सेयंकन्याशिवस्यापिदैत्येनापहृतापुरा ॥ घोरंतपश्चरत्येषाहुंडस्यापिवधायच ॥ ११ ॥ योहमादौहृतोबालस्त्वयायःसूतिकागृ
हात् ॥ दास्याअपिकरेदत्तःसूदस्यापिदुरात्मना ॥ १२ ॥ वधार्थंश्रूयतांपापसोहमद्यसमागतः ॥ अस्यापिहुंडदैत्यस्यदुष्टस्यपापकर्मणः ॥ १३ ॥ अन्यां
श्चदानवान्घोरान्नयिष्येयमसादनम् ॥ मामेवंविद्धिपापिष्ठएवंकथयदानवम् ॥ १४ ॥ एवमाकर्ण्यतत्सर्वंनहुषस्यमहात्मनः ॥ गत्वाहुंडंसदुष्टात्माआचचक्षेऽस्य
भाषितम् ॥ १५ ॥ निशम्यतन्मुखात्तूर्णंचुक्रोधदितिजेश्वरः ॥ कस्मात्सूदेनपापेनतयादास्यानघातितः ॥ १६ ॥ सोयंवृद्धिंसमायातोमयाव्याधिरुपेक्षितः ॥
अथैनंघातयिष्यामिअनयाशिवकन्यया ॥ १७ ॥ आयोःपुत्रंखलंयुद्धेबाणैरेभिःशिलाशितैः ॥ एवंसंचिंतयित्वातुसारथिंवाक्यमब्रवीत् ॥ १८ ॥ स्यंदनंयो
जयस्वत्वंतुरगैःसाधुभिःशिवैः ॥ सेनाध्यक्षंसमाहूयइत्युवाचसमातुरः ॥ १९ ॥ सज्जतांममसैन्यंत्वंशूरान्नागान्प्रकल्पय ॥ सारोहैस्तुरगान्योधान्पताकाच्छ
त्रचामरैः ॥ २० ॥ चतुरंगबलंमेऽद्ययोजयस्वहिसत्वरम् ॥ एवमाकर्ण्यतत्तस्यहुंडस्यापितितोलघुः ॥ २१ ॥ सेनाध्यक्षोमहाप्राज्ञःसर्वंचक्रेयथाविधि ॥
चतुरंगेनतेनासौबलेनमहतावृतः ॥ २२ ॥ जगामनहुषंवीरंचापबाणधरंरणे ॥ इंद्रस्यस्यंदनेयुक्तंसर्वशस्त्रभृतांवरम् ॥ २३ ॥ उद्यंतंसमरेवीरंदुरापंदेवदान
वैः ॥ पश्यंतिगगनेदेवाविमानस्थामहौजसः ॥ २४ ॥ तेजोज्वालासमाकीर्णंद्वितीयमिवभास्करम् ॥ सूतउवाच ॥ अथतेदानवाःसर्वेववृषुस्तंशरोत्तमैः
॥२५॥ खड्गैःपाशैर्महाशूलैःशक्तिभिस्तुपरश्वधैः ॥ युयुधुःसंयुगेतेननहुषेणमहात्मना ॥२६॥ संरब्धागर्जमानास्तेयथामेघागिरौतथा ॥ तद्विक्रमंसमालो
क्यआयुपुत्रःप्रतापवान् ॥ २७ ॥ इंद्रायुधसमंचापंविस्फार्यसगुणस्वरम् ॥ वज्रस्फोटसमःशब्दश्चापस्यापिमहात्मनः ॥ २८ ॥ नहुषेणकृतोविप्रादानवानां
भयप्रदः ॥ महतातेनघोषेणदानवाःप्रचकंपिरे ॥ २९ ॥ कश्मलाविष्टहृदयाभग्नसत्वामहाहवे ॥ ३० ॥ इति श्रीपद्मपुराणेभूमिखंडेवेनोपाख्यानेगुरुतीर्थ
माहात्म्येच्यवनचरित्रेनहुषाख्यानेचतुर्दशाधिकशततमोऽध्यायः ॥ ११४ ॥ कुंजलउवाच ॥ ततस्त्वसौसंयतिराजमानःसमुद्यतश्चापधरोमहात्मा ॥
यथैवकालःकुपितःसलोकान्संहर्तुमैच्छत्तुतथासुदानवान् ॥ १ ॥ महास्त्रजालैरवितेजतुल्यैःसुदीप्तिमद्भिर्निजघानदानवान् ॥ वायुर्यथोन्मूलयतीहपाद
पांस्तथैवराजानिजघानदानवान् ॥ २ ॥ वायुर्यथामेघचयंचदिव्यंसंचालयेत्स्वेनबलेनतेजसा ॥ तथासराजाअसुरान्मदोत्कटाननाशयद्बाणवरैःसुती

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

क्ष्णैः॥३॥ नशेकुर्दानवाःसर्वेबाणवर्षमहात्मनः ॥ मृताःकेचिद्द्रुताःकेचित्केचिन्नष्टामहाहवात् ॥४॥ सूतउवाच ॥ महातेजंमहाप्राज्ञंमहादानवनाशनम् ॥
चुक्रोधहुंडोदुष्टात्माहृष्ट्वातंनृपनंदनम् ॥५ ॥ स्थितोगत्वेदमाभाष्यतिष्ठतिष्ठेतिचाहवे ॥ त्वामद्यचनयिष्यामिआयुपुत्रयमांतिकम् ॥ ६ ॥ नहुषउवाच ॥
स्थितोस्मिसमरेपश्यत्वामहंहंतुमागतः ॥ [1]अहंत्वांतुहनिष्यामिदानवंपापचेतनम् ॥ ७ ॥ इत्युक्त्वाधनुरादायबाणानग्निशिखोपमान् ॥ छत्रेणध्रियमाणे
नशु[2]शुभेसोऽपिसंयुगे ॥ ८ ॥ इंद्रस्यसारथिंदिव्यंमातलिंवाक्यमब्रवीत् ॥ वाहयतुरथंमेऽद्यहुंडस्यसम्मुखंभवान् ॥ ९ ॥ इत्युक्तस्तेनवीरेणमातलिर्लघु
विक्रमः ॥ तुरगांश्चोदयामासमहावातजवोपमान् ॥ १० ॥ उत्पेतुश्चततोवाहाहंसाइवयथांबरे ॥ छत्रेणइंदुवर्णेनरथेनापिपताकिना ॥ ११ ॥ नभ
स्तलंतुसंप्राप्ययथासूर्योविराजते ॥ आयुपुत्रस्तथासंख्येतेजसाविक्रमेणतु ॥ १२ ॥ अथहुंडोरथस्थोऽपिराजमानःस्वतेजसा ॥ सर्वायु[3]धैश्चसंयुक्तस्त
द्वद्वीरव्रतेस्थितः ॥ १३ ॥ उभयोर्वीरयोर्युद्धंदेवविस्मयकारकम् ॥ तदाआसीन्महाप्राज्ञदारुणंभीतिदायकम् ॥ १४ ॥ सुबाणैर्निशितैस्तीक्ष्णैःकंकपत्रैः
शिलीमुखैः ॥ हुंडेनताडितोराजासुबाह्वोरंतरेतदा ॥ १५ ॥ सुभालेपंचभिर्बाणैर्विद्धःक्रुद्धोऽभवत्तदा ॥ सविद्धस्तुतदाबाणैरधिकंशुशुभेनृपः ॥ १६ ॥
सारुणःकरमालाभिरुदयंश्चादिवाकरः ॥ रुधिरेणतुदिग्धांगोहेमबाणैस्तनुस्थितैः ॥१७॥ सूर्यवच्छोभतेराजापूर्वकालस्यचांबरे ॥ दृष्ट्वातुपौरुषंतस्यदानवं
वाक्यमब्रवीत् ॥ १८ ॥ तिष्ठतिष्ठक्षणंदैत्यपश्यमेलाघवंपुनः ॥ इत्युक्त्वातुरणेदैत्यंजघानदशभिःशरैः ॥१९॥ मुखेभालेहतस्तेनमूर्च्छितोनिपपातह ॥
पश्यमानैःसुरैर्दिव्यैरथोपरिमहाबलः ॥ २० ॥ देवैश्चचारणैःसिद्धैःकृतःशब्दःसुहर्षजः ॥ जयजयेतिराजेंद्रशंखान्दध्मुःपुनःपुनः ॥ २१ ॥ सकोलाहलशब्द
स्तुतुमलोदेवतेरितः ॥ कर्णरंध्रमाविवेशहुंडस्यमूर्छितस्यच ॥ २२ ॥ श्रुत्वासधनुरादायबाणमाशीविषोपमम् ॥ स्थीयतांस्थीयतांयुद्धेनमृतोस्मित्व
याहतः ॥ २३ ॥ इत्युक्त्वापुनरुत्थायलाघवेनसमन्वितः ॥ एकविंशतिभिर्बाणैर्नहुषंचाहनत्पुनः ॥ २४ ॥ एकेनमुष्टिमध्येतुचतुर्भिर्बाहुमध्यतः ॥ चतु
र्भिश्चमहाश्वांश्चछत्रमेकेनतेनवै ॥ २५ ॥ पंचभिर्मातलिंविद्धारथनीडंतुसप्तभिः ॥ ध्वजदंडंत्रिभिस्तक्ष्णैर्दानवःशिखिपत्रिभिः ॥ २६ ॥ आदा
नंतुनिदानंतुलक्षमोक्षंदुरात्मनः ॥ लाघवंतस्यसंदृष्ट्वादेवताविस्मयंगताः ॥ २७ ॥ तस्यपौरुषमापश्यसराजादानवोत्तमम् ॥ शूरोसिकृतविद्योसिधीरो
सिरणपंडितः ॥ २८ ॥ इत्युक्त्वादानवंतंतुधनुर्विस्फार्यभूपतिः ॥ मार्गणैर्दशभिस्तंतुविव्याधलघुविक्रमः ॥ २९ ॥ त्रिभिर्ध्वजंप्रचिच्छेदसपपातधरा
तले ॥ तुरगान्पातयामासचतुर्भिस्तस्यसायकैः ॥ ३० ॥ एकेनछत्रंतस्यापिचकर्तलघुविक्रमः ॥ दशभिःसारथिस्तस्यप्रेषितोयममंदिरम् ॥ ३१ ॥

१ अहत्वा नैव यास्यामि इ० पा० । २ युयुधे इ० पा० । ३ सर्वायुधास्त्रसंयुक्तस्तद्वत्सोऽप्यंबरे स्थितः इ० पा० ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

दंशनंदशभिश्छित्त्वाशरैश्चविदलीकृतः ॥ सर्वांगेषुचत्रिंशद्भिर्विव्याधदनुजेश्वरम् ॥ ३२ ॥ हताश्वोविरथोजातोबाणपाणिर्धनुर्धरः ॥ अभ्यधावत्सवेगेन
वर्षयन्निशितैःशरैः ॥ ३३ ॥ खड्गचर्मधरोदैत्योराजानंतमधावत ॥ धावमानस्यहुंडस्यखड्गंचिच्छेदभूपतिः ॥ ३४ ॥ क्षुरप्रैर्निशितैर्बाणैश्चर्मचि
च्छेदभूपतिः ॥ अथहुंडःसदुष्टात्मासमालोक्यसमंततः ॥ ३५ ॥ जग्राहमुद्गरंतूर्णमुमोचलघुविक्रमः ॥ वज्रवेगंसमायांतंददर्शनृपतिस्तदा ॥ ३६ ॥
मुद्गरंस्वनवंतंचापातयदंबरात्ततः ॥ दशभिर्निशितैर्बाणैःक्षुरप्रैश्चस्वविक्रमात् ॥ ३७ ॥ मुद्गरंपतितंदृष्ट्वादशखण्डमयंभुवि ॥ गदामुद्यम्यवेगेनराजानम
भ्यधावत ॥ ३८ ॥ खड्गेनतीक्ष्णधारेणतस्यबाहुंविचिच्छिदे ॥ सगदंपतितंभूमौसांगदंकटकान्वितम् ॥ ३९ ॥ महारावंततःकृत्वावज्रस्फोटसमं
तदा ॥ रुधिरेणापिदिग्धांगोधावमानोमहाहवे ॥ ४० ॥ क्रोधेनमहताविष्टोग्रस्तुमिच्छतिभूपतिम् ॥ दुर्निवार्यःसमायातःपार्श्वंतस्यचभूपतेः ॥ ४१ ॥
नहुषेणमहाशक्त्याताडितोहृदिदानवः ॥ पतितःसहसाभूमौवज्राहतइवाचलः ॥ ४२ ॥ तस्मिन्दैत्येगतेभूमावितरेदानवागताः ॥ विविशुःकतिदु
र्गेषुकतिपातालमाश्रिताः ॥ ४३ ॥ देवाःप्रहर्षमाजग्मुर्गंधर्वाःसिद्धचारणाः ॥ हतेतस्मिन्महापापेनहुषेणमहात्मना ॥ ४४ ॥ तस्मिन्हतेदैत्यवरेमहाह
वेदेवाश्चसर्वेंप्रमुदंप्रलेभिरे ॥ तांदेवरूपांतपसाप्रवर्द्धितांसआयुपुत्रःप्रतिलभ्यहर्षितः ॥ ४५ ॥ इति श्रीपद्मपुराणेभूमिखंडेवेनोपाख्यानेगुरुतीर्थमाहा
त्म्येच्यवनचरित्रेनहुषाख्यानेपंचदशाधिकशततमोऽध्यायः ॥ ११५ ॥ ॥ कुंजलउवाच ॥ अशोकसुंदरीपुण्यारंभयासहहर्षिता ॥ नहुषंप्राप्यविक्रां
तंतमुवाचतपस्विनी ॥ १ ॥ अहंतेधर्मतःपत्नीदेवैर्दिष्टातपस्विनी ॥ उद्वाहयस्वमांवीरयदिधर्ममिहेच्छसि ॥ २ ॥ सदैवचिंत्यमानाचत्वामहंतपसि
स्थिता ॥ भवान्धर्मप्रसादेनमयाप्राप्तोनृपोत्तम ॥ ३ ॥ ॥ नहुषउवाच ॥ मदर्थेनियताभद्रेयदित्वंतपसिस्थिता ॥ गुरोर्वाक्यान्मुहूर्तेनतवभर्ताभवा
म्यहम् ॥ ४ ॥ अनयारंभयासार्द्धमावांगच्छावभामिनि ॥ समारोप्यरथेतांतुतारंभांतुमनोरमाम् ॥ ५ ॥ तेनैवरथवर्यैणवशिष्ठस्याश्रमंप्रति ॥ जगा
मलघुवेगेनताभ्यांसहमहायशाः॥६॥तमाश्रमगतंविप्रंसमालोक्यप्रणम्यच॥तयासार्द्धंमहातेजाहर्षेणमहतान्वितः॥७॥यथायुद्धंरणेजातंनिहतोदानवाधमः॥
निवेदयामाससर्वंवशिष्ठायमहात्मने ॥ ८ ॥ वशिष्ठोऽपिसमाकर्ण्यनहुषस्यविचेष्टितम् ॥ हर्षेणमहताविष्टआशीर्भिरभिनंद्यतम् ॥ ९ ॥ तिथौलग्नेशुभेप्राप्ते
तयोस्तुमुनिपुंगवः ॥ विवाहंकारयामासअग्निब्राह्मणसन्निधौ ॥ १० ॥ आशीर्भिरभिनंद्यैवमिथुनंप्रेषितंपुनः ॥ मातरंपितरंपश्यद्रुतंगत्वामहामते ॥ ११ ॥
त्वांचदृष्ट्वाहितेमातापितासौतवसुव्रत ॥ हर्षेणवृद्धिमाप्नोतुपर्वणीवतुसागरः ॥ १२ ॥ एवंसंप्रेषितोवीरोमुनिनाब्रह्मसूनुना ॥ तेनैवरथवर्येणजगामलघुविक्रमः
॥ १३ ॥ नमस्कृत्यद्विजेंद्रंतंगतोमातलिनातदा ॥ स्वपुरंपितरंद्रष्टुंतथैवचस्वमातरम् ॥ १४ ॥ सूतउवाच ॥ अप्सरामेनिकानामप्रेषितादेवतैस्ततः ॥ आयोर्भा

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

यांसुदुःखेनपतिताशोकसागरे ॥१५॥ तामुवाचमहाभागांदेवीमिंदुमतींप्रति ॥ मुंचशोकंमहाभागेतनयंपश्यसत्तुषम्॥१६॥निहत्यदानवंपापंतवपुत्रापहार
कम् ॥ समायांतंसभार्यांचवीरश्रियासमन्वितम् ॥१७॥ सुवृत्तंसंगरेतस्यनहुषेणयथाकृतम् ॥ तस्यैनिवेदयामासइंदुमत्यैचमेनिका ॥१८॥ मेनिकायावचः
श्रुत्वाहर्षेणमहतान्विता ॥ सखिसत्यंब्रवीषित्वमित्युवाचसगद्गदम् ॥ १९ ॥ सामृतंसुप्रियंप्रोक्तंमनःप्रोत्साहकारकम् ॥ जीवादिकंमयादेयंत्वयिसर्वस्व
मेवहि ॥ २० ॥ एवमाभाष्यतांदेवीराजानमिदमब्रवीत् ॥ तवपुत्रोमहाबाहुःसमायातोहिसांप्रतम् ॥ २१ ॥ आख्यातिचमहाराजएषामेवैवराप्सराः ॥
भर्तारमेवमाभाष्यविरराममुहर्षिता ॥ २२ ॥ समाकर्ण्यनृपेंद्रस्तुतामुवाचप्रियांप्रति ॥ पुराप्रोक्तंमहाभागेमुनिनानारदेनाहि ॥ २३ ॥ पुत्रप्रतिनकर्तव्यं
दुःखंराजंस्त्वयाकदा ॥ तंनिहत्यसुवीर्येणदानवंचैष्यतेसुतः ॥ २४ ॥ संजातंसत्यमेवंवैमुनिनाभाषितंपुरा ॥ अन्यथावचनंतस्यकथंदेविभविष्यति ॥ २५ ॥
दत्तात्रेयोमुनिश्रेष्ठःसाक्षाद्देवोभविष्यति ॥ शुश्रूषितस्त्वयादेविमयाचतपसापुरा ॥ २६ ॥ पुत्ररत्नंतेनदत्तंवैष्णवांशप्रधारकम् ॥ सदाहनिष्यतिपरंदान
वंपापचेतनम् ॥ २७ ॥ सर्वदैत्यप्रहर्ताचप्रजापालोमहाबलः ॥ दत्तात्रेयेणमेदत्तोवैष्णवांशःसुतोत्तमः ॥ २८ ॥ एवंसंभाष्यतांदेवींराजाचेंदुमतींतदा ॥
महोत्सवंततश्चक्रेपुत्रस्यागमनंप्रति ॥ २९ ॥ हर्षेणमहताविष्टोविष्णुंसस्मारवैपुनः ॥ ३० ॥ सर्वोपपन्नंसुरवर्गयुक्तमानंदरूपंपरमार्थमेकम् ॥ क्लेशापहं
सौख्यप्रदंनराणांसद्वैष्णवानामिहमोक्षदंपरम् ॥ ३१ ॥ इति श्रीपद्मपुराणेभूमिखंडेवेनोपाख्यानेगुरुतीर्थमाहात्म्येच्यवनचरित्रेनहुषाख्यानेषोडशाधिक
शततमोऽध्यायः ॥ ११६ ॥ कुंजलउवाच ॥ नहुषःप्रियया सार्द्धंतयाचैवसरंभया ॥ ऐंद्रेणापिसदिव्येनस्यंदनेनवरेणच ॥ १ ॥ नागाह्वयंपुरंप्राप्तः सर्वशो
भासमन्वितम् ॥ दिव्यैर्मंगलकैर्युक्तंभवनैरुपशोभितम् ॥ २ ॥ हेमतोरणसंयुक्तंपताकाभिरलंकृतम् ॥ नानावादित्रनादैश्चवंदिचारणशोभितम् ॥ ३ ॥
देवरूपोपमैःपुण्यैःपुरुषैःसमलंकृतम् ॥ नारीभिर्दिव्यरूपाभिर्गजाश्वैःस्यंदनैस्तथा ॥ ४ ॥ नानामंगलशब्दैश्चवेदध्वनिसमाकुलम् ॥ गीतवादित्रश
ब्दैश्चवीणावेणुस्वनैस्ततः ॥ ५ ॥ सर्वशोभासमाकीर्णंविवेशसपुरोत्तमम् ॥ वेदमंगलघोषैश्चब्राह्मणैश्चैवपूजितः ॥ ६ ॥ ददर्शपितरंवीरोमातरंचसुपुण्य
काम् ॥ हर्षेणमहताविष्टःपितुःपादौननामसः ॥ ७ ॥ अशोकसुंदरीसातुतयोःपादौपुनःपुनः ॥ ननामभक्त्याभावेनउभयोःसावरानना ॥ ८ ॥ रंभाच
साननामाथप्रीतिंचैवाप्यदर्शयत् ॥ नमस्कृत्वासमाभाष्यस्वगुरुंनृपनंदनः ॥ ९ ॥ अनामयंचपप्रच्छभ्रातरंपितरंप्रति ॥ एवमुक्तोमहाभागः सानंदपु
लकोद्गमः ॥ १० ॥ आयुरुवाच ॥ अद्यैवव्याधयोनष्टादुःखशोकावुभौगतौ ॥ भवतोदर्शनात्पुत्रसुतुष्टश्चाहृष्यतेजगत् ॥ ११ ॥ कृतकृत्योस्मिसंजात

---

१ अर्चोपपन्नम् इ० पा० । २ एवं वक्ष्यमाणप्रकारेणेत्यर्थः ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

स्त्वयिजातेमहौजासि ॥ स्ववंशोद्धरणंकृत्वाअहमेवसमुद्धृतः ॥ १२ ॥ इंदुमत्युवाच ॥ पर्वणिप्राप्यइंदोस्तुतेजोदृष्ट्वामहोदधिः॥वृद्धिंयातिमहाभागतथाहंतव
दर्शनात्॥१३॥वर्द्धितास्मिसुहृष्टास्मिआनंदेनसमाकुला॥दर्शनात्तेमहाप्राज्ञधन्याजातास्मिमानद ॥१४॥एवंसंभाष्यतंपुत्रमालिंग्यतनयोत्तमम्॥शिरश्चा
घ्रायतस्यापिवत्संधेनुर्यथास्वकम् ॥ १५ ॥ अभिनंद्यसुतंप्राप्तंनहुषंदेवरूपिणम् ॥ आशीर्भिश्चार्चयद्देवीपुण्याइंदुमतीतदा ॥१६॥ सूतउवाच ॥ अथासौ
मातरंपुण्यांदेवीमिंदुमतींसुतः ॥ कथयामासवृत्तांतंयथाहरणमात्मनः ॥१७॥स्वभार्यायास्तथोत्पत्तिंप्राप्तिंचैवमहायशाः॥हुंडेनापियथायुद्धंहुंडस्यापिनि
पातनम् ॥ १८ ॥ समासेनसमस्तंतदाख्यातंस्वयमेवहि ॥ मातापित्रोर्यथावृत्तंतयोरानंददायकम् ॥ १९ ॥ मातापितरावाकर्ण्यपुत्रस्यविक्रमोद्यमम् ॥
हर्षेणमहताविष्टौसंजातौपूर्णमानसौ ॥ २० ॥ नहुषोधनुरादायइंद्रस्यस्यंदनेनवै ॥ जिगायपृथिवींसर्वांसप्तद्वीपांसपत्तनाम् ॥ २१ ॥ पित्रेसमर्पयामासवसु
पूर्णांवसुंधराम् ॥ पितरंहर्षयन्नित्यंदानधर्मैःसुकर्मभिः ॥२२॥ पितरंयाजयामासराजसूयादिभिस्तदा ॥ महायज्ञैश्चदानैश्चव्रतैर्नियमसंयमैः ॥ २३ ॥ सुदा
नैर्यशसापुण्यैर्यज्ञैःपुण्यमहोदयैः ॥ सुसंपूर्णौकृतौतौतुपितरौचायुसूनुना ॥ २४ ॥ अथदेवाःसमागत्यनागाह्वयंपुरोत्तमम् ॥ अभ्यषिंचन्महात्मानंनहु
षंवीरमर्दनम् ॥ २५ ॥ मुनिभिश्चसुसिद्धैश्चआयुनातेनभूभुजा ॥ अभिषिंच्यस्वराज्येतंसमेतंशिवकन्यया ॥ २६ ॥ भार्यायुक्तःस्वकायेनआयुराजा
महायशाः ॥ दिवंजगामधर्मात्मादेवैःसिद्धैःसुपूजितः ॥ २७ ॥ ऐंद्रंपदंपरित्यज्यब्रह्मलोकंगतःपुनः ॥ हरलोकंजगामाथमुनिभिर्देवपूजितः ॥ २८ ॥
स्वकर्मभिर्महाराजःपुत्रस्यापिसुतेजसा ॥ हरेर्लोकंगतःपुण्यैर्निवसत्येषभूपतिः ॥ २९ ॥ पुरुषैःपुण्यकर्माख्यैरीदृशंपुण्यमुत्तमम् ॥ जनितव्यंमहाभाग
किमन्यैःशोककारकैः ॥ ३० ॥ यथाजातःसधर्मात्मानहुषःपितृतारकः ॥ कुलस्यधर्त्तासर्वस्यनहुषोज्ञानपंडितः ॥ ३१ ॥ एतत्तेसर्वमाख्यातंचरित्रंत
स्यभूपतेः ॥ अन्यत्किंतेप्रवक्ष्यामिवदपुत्रकपिंजल ॥ ३२ ॥ एवंविधंपुण्यमयंपवित्रंचरित्रमेतद्यशसासमेतम् ॥ आयोःसुतस्यापिशृणोतिमर्त्योभोगा
न्सभुक्त्वैतिपदंमुरारेः ॥ ३३ ॥ इति श्रीपद्मपुराणेभूमिखंडेवेनोपाख्यानेगुरुतीर्थमाहात्म्येच्यवनचरित्रेनहुषाख्यानेसप्तदशाधिकशततमोऽध्यायः॥११७॥
॥ कपिंजलउवाच ॥ गंगामुखेपुरातातरोदमानावरांगना ॥ नेत्राभ्यामश्रुबिंदूनिपतंतिचमहाजले ॥ १ ॥ गंगामध्येनिमज्जंतिभवंतिकमलानिच ॥
पुष्पाणिदिव्यरूपाणिसौगंधानिमहांतिच ॥ २ ॥ तस्यास्तातसुनेत्राभ्यांकिमर्थंप्रपतंतिच ॥ गंगोदकेमहाभागनिर्मलाअश्रुबिंदवः ॥ ३ ॥ अस्थिचर्मावशे
षस्तुजटाचीरधरःपुनः ॥ तानिसौगंधयुक्तानिपद्मानिविचिनोतिसः॥ ४ ॥ हेमवर्णानिदिव्यानिनीत्वाशिवंसमर्चयेत् ॥ साकानारीसमाचक्ष्वसवाकोहिमहा
मते ॥ ५ ॥ अर्चयित्वाशिवंसोथकस्मात्पश्चात्प्रदेवति ॥ एतन्मेसर्वमाचक्ष्वयद्यहंवल्लभस्तव ॥ ६ ॥ कुंजलउवाच ॥ शृणुवत्सप्रवक्ष्यामिवृत्तांतंदेवनिर्मि

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

तम् ॥ चरित्रंसर्वपापघ्नंविष्णोश्चैवमहात्मनः ॥ ७ ॥ योसौहुंडोमहावीर्योनहुषेणहतोरणे ॥ तस्यपुत्रस्तुविख्यातोविहुंडस्तपआस्थितः ॥ ८ ॥ निहतं
पितरंश्रुत्वासामात्यंसपरिच्छदम् ॥ आयुपुत्रेणवीरेणनहुषेणबलीयसा ॥ ९ ॥ तपस्तपतिसक्रोधाद्देवान्हंतुंसमुद्यतः ॥ पौरुषंतस्यदुष्टस्यतपसावर्द्धितस्य
च ॥ १० ॥ जानंतिदेवताःसर्वादुःसहंसमरांगणे ॥ हुंडात्मजोविहुंडस्तुत्रैलोक्यंहंतुमुद्यतः ॥ ११ ॥ पितुर्वैरंकरिष्यामिहनिष्येमानवान्सुरान् ॥
एवंसमुद्यतःपापीदेवब्राह्मणकंटकः ॥ १२ ॥ उपद्रवंसमारेभेप्रजाःपीडयतेचसः ॥ तस्यैवतेजसादग्धादेवाश्चेंद्रपुरोगमाः ॥१३॥ शरणंदेवदेवस्यजग्मुर्विष्णो
र्महात्मनः ॥ देवदेवंजगन्नाथंशंखचक्रगदाधरम् ॥ १४ ॥ ऊचुश्चपाहिनोनित्यंविहुंडस्यमहाभयात् ॥ श्रीविष्णुरुवाच ॥ वर्द्धंतुदेवताःसर्वाःसुसुखेनमहे
श्वराः ॥ १५ ॥ विहुंडंनाशयिष्यामिपापिष्ठंदेवकंटकम् ॥ एवमाभाष्यतान्देवान्मायांकृत्वाजनार्दनः ॥१६॥ स्वयमेवास्थितस्तत्रनंदनेसुमहायशाः ॥ मायाम
यंचकाराथस्त्रीरूपंचगुणान्वितम् ॥ १७॥ विष्णुमायामहाभागासर्वविश्वप्रमोहिनी ॥ चकाररूपमतुलंविष्णोर्मायाप्रमोहिनी ॥१८॥ विहुंडस्यवधार्थायरूप
लावण्यशालिनी ॥ कुंजलउवाच ॥ सदेवानांवधार्थायदिव्यमार्गंजगामह ॥ १९ ॥ नंदनांतेततोमायामपश्यद्दितिजेश्वरः ॥ तयाविमोहितोदैत्यःकाम
बाणकृतांतरः ॥ २० ॥ आत्मनाशंनजानातिकालरूपांवरस्त्रियम् ॥ तांदृष्ट्वानवहेमाभांरूपद्रविणशालिनीम् ॥ २१ ॥ लुब्धोविहुंडःपापात्मातामु
वाचवरांगनाम् ॥ कासिकस्यवरारोहेममचित्तप्रमाथिनि ॥ २२ ॥ संगमंदेहिमेभद्रेरक्षरक्षवरानने ॥ संगमात्तवदेवेशियद्यदिच्छसिसांप्रतम् ॥ २३ ॥
तत्तद्दद्मिमहाभागेदुर्लभंदेवदानवैः ॥ मायोवाच ॥ मामेवभोक्तुमिच्छाचेद्दार्यंमेदेहिदानव ॥ २४ ॥ सप्तकोटिमितैश्चैवपुष्पैःपूजयशंकरम् ॥ कामो
दसंभवैर्दिव्यैःसौगंधैर्देवदुर्लभैः ॥ २५ ॥ तेषांपुष्पकृतांमालांममकंठेतुदानव ॥ आरोपयमहाभागएतद्दार्यंप्रदेहिमे ॥ २६ ॥ तदाहंसुप्रियाभार्याभवि
ष्यामिनसंशयः ॥ विहुंडउवाच ॥ एवंदेविकरिष्यामिवरंदद्मिप्रयाचितम् ॥ २७ ॥ वनानियानिपुण्यानिदिव्यानिदितिजेश्वरः ॥ बभ्राममन्मथाविष्टोनच
पश्यतितंद्रुमम् ॥ २८ ॥ कामोदकाख्यंपप्रच्छयत्रतत्रगतःस्वयम् ॥ कामोदाख्यद्रुमोनास्तिवदंत्येवंमहाजनाः ॥ २९ ॥ पृच्छमानःसदुष्टात्माकामबाणैः
प्रपीडितः ॥ पप्रच्छभार्गवंगत्वाभक्त्यानामितकंधरः ॥ ३० ॥ कामोदकंद्रुमंब्रूहिकांतंपुष्पसमन्वितम् ॥ शुक्रउवाच ॥ कामोदःपादपोनास्तियोषि
देवास्तिदानव ॥ ३१ ॥ यदासाहसतेचैवप्रसंगेनप्रहर्षिता ॥ तद्धासाज्जज्ञिरेदैत्यसुगंधीनिवराण्यपि ॥ ३२ ॥ सुमान्येतानिदिव्यानिकामोदायानसंश
यः ॥ हृद्यानिपीतपुष्पाणिसौरभेणयुतानिच ॥ ३३ ॥ तेनाप्येकेनपुष्पेणयःसमर्चतिशंकरम् ॥ तस्येप्सितंमहाकामंसंपूरयतिशंकरः ॥ ३४ ॥ अस्या
श्चरोदनाद्दैत्यप्रभवंतिनसंशयः ॥ तादृशान्येवपुष्पाणिलोहितानिमहांतिच ॥ ३५ ॥ सौरभेणविनादैत्यतेषांस्पर्शंनकारयेत् ॥ एवमाकर्णितंतेनवाक्यं

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

शुक्रस्यभाषितम् ॥ ३६ ॥ उवाचसातुकुत्रास्तिकामोदाभृगुनंदन ॥ शुक्रउवाच ॥ गंगाद्वारेमहापुण्येमहापातकनाशने ॥ ३७ ॥ कामोदाख्यंपुरंतत्रानि
र्मितंविश्वकर्मणा ॥ कामोदपत्तनेनारीदिव्यभोगैरलंकृता ॥ ३८ ॥ तथाचाभरणैर्भातिसर्वदेवैःसुपूजिता ॥ त्वयातत्रैवगंतव्यंपूजितव्यावराप्सराः ॥ ३९ ॥
उपायेनापिपुण्येनतांप्रहासयदानव ॥ एवमुक्त्वातुयोगींद्रःसशुक्रोदानवंप्रति ॥ ४० ॥ विररामहातेजाःस्वकार्यायोद्यतोऽभवत् ॥ ४१ ॥ इति श्रीपद्मपु
राणेभूमिखंडेवेनोपाख्यानेगुरुतीर्थेच्यवनचरित्रेकामोदाख्यानेऽष्टादशाधिकशततमोऽध्यायः ॥११८॥ कपिंजलउवाच ॥ यस्याःप्रहसनात्तातसुहृद्यानिभ
वंतिवै॥पुष्पाणिदिव्यगंधीनिदुर्लभानिसुरासुरैः॥१॥कस्मात्तुदेवताःसर्वाःप्रवांछंतिमहामते॥शंकरःसुखमायातिहास्यपुष्पैःसुपूजितः ॥२॥ कोगुणस्तस्यपु
ष्पस्यतन्मेकथयविस्तरात् ॥ कामोदासाभवेत्कातुकस्यपुत्रीवरांगना ॥३॥ हास्यात्तस्यामहाभागसुपुष्पाणिभवंतिच ॥ कोगुणस्तत्कथांब्रूहिसकलांविस्त
रेणच॥४॥कुंजलउवाच॥पुरादेवैर्महादैत्यैःकृत्वासौहार्दमुत्तमम् ॥ममंथुःसागरंक्षीरममृतार्थंसमुद्यताः॥५॥मथनाद्देवदैत्यानांकन्यारत्नचतुष्टयम्॥ वरुणेनद
र्शितंपूर्वंसोमेनैवतथापुनः ॥६॥ पश्चात्संदर्शितंपुण्यममृतंकलशेस्थितम् ॥ कन्याचतुष्टयंपूर्वंदेवानांहितमिच्छति ॥७॥ सुलक्ष्मीर्नामसाचैकाद्वितीयावारु
णीतथा॥ ज्येष्ठानामतथाख्याताकामोदान्याप्रचक्षते ॥८॥ तासांमध्येवराश्रेष्ठापूर्वंजातामहामते ॥ तस्माज्ज्येष्ठेतिविख्यातालोकेपूज्यासदैवहि॥९॥वारुणी
पानरूपाचपयःफेनसमुद्भवा ॥ अमृतस्यतरंगाच्चकामोदाख्याबभूवह ॥ १० ॥ सोमोराजातथालक्ष्मीर्जज्ञातेअमृतादपि ॥ त्रैलोक्यभूषणःसोमःसंजातःशं
करप्रियः ॥ ११ ॥ मृत्युरोगहराजातासुराणांवारुणीतथा ॥ ज्येष्ठासुपुण्यदाजातालोकानांहितमिच्छताम् ॥ १२ ॥ अमृतादुत्थितादेवीकामोदानाम
पुण्यदा ॥ विष्णोःप्रीत्यैभविष्येतुवृक्षरूपंप्रयास्यति ॥ १३ ॥ विष्णुप्रीतिकरीसातुभविष्यतिसदैवहि ॥ तुलसीनामसापुण्याभविष्यतिनसंशयः॥१४॥
तयासहजगन्नाथोरमिष्यतिनसंशयः ॥ तुलस्याःपत्रमेकंयोनीत्वाकृष्णायदास्यति ॥ १५ ॥ मेनेतस्योपकाराणांकिमस्मैचददाम्यहम् ॥ इत्येवंचिंतयेन्नि
त्यंतस्यप्रीतिकरोभवेत् ॥ १६ ॥ एवंकामोदनामासौपूर्वंजातासमुद्रजा ॥ यदासाहसतेदेवीहर्षगद्गदभाषिणी ॥ १७ ॥ सौहृद्यानिसुगंधीनिसुखात्तस्याः
पतंतिवै ॥ अम्लानानिसुपुष्पाणियोगृह्णातिसमुद्यतः ॥ १८ ॥ पूजयेच्छंकरंदेवंब्रह्माणंमाधवंतथा ॥ तस्यदेवाःप्रतुष्यंतियदिच्छातिददंतितत् ॥ १९ ॥
रोदित्येषायदासाचकेनदुःखेनदुःखिता ॥ नेत्राश्रुभ्योहितस्यास्तुप्रभवंतिपतंतिच ॥ २० ॥ तानिचैवमहाभागहृद्यानिसुमहांतिच ॥ सौरभेणविनातैस्तु
यःपूजयतिशंकरम् ॥ २१ ॥ तस्यदुःखंचसंतापोजायतेनात्रसंशयः ॥ पुष्पैस्तुताहशैर्देवान्सकृदर्चंतिपापधीः ॥ २२ ॥ तस्यदुःखंप्रकुर्वंतिदेवास्तत्रनसं

१ कस्मात्तुदानवःप्रापवांछितानिमहामते इ० पा० । २ तुलसीति समाख्याता इ० पा० ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

शयः ॥ एतत्तेसर्वमाख्यातंकामोदाख्यानमुत्तमम् ॥ २३ ॥ अथकृष्णोविचिंत्यैवदृष्ट्वाविक्रमसाहसम् ॥ विहुंडस्यापिपापस्यउद्यमंसाहसंतदा ॥ २४ ॥
नारदंप्रेषयामासमोहयैनंदुरासदम् ॥ नारदस्त्वथसंश्रुत्यवाक्यंविष्णोर्महात्मनः ॥ २५ ॥ गच्छमानंदुरात्मानंकामोदांप्रतिदानवम् ॥ गत्वातमाहदै
त्येंद्रंनारदःप्रहसन्निव ॥ २६ ॥ क्वयासित्वंचदैत्येंद्रसत्वरंचसमातुरः ॥ सांप्रतंकेनकार्येणकस्यार्थंकेननोदितः ॥ २७ ॥ ब्रह्मात्मजंनमस्कृत्यप्रत्युवाचकृ
तांजलिः ॥ कामोदपुष्पार्थमहंप्रस्थितोद्विजसत्तम ॥ २८ ॥ तमुवाचसधर्मात्मापुष्पैःकिंतेप्रयोजनम् ॥ विप्रवयपुनःप्राहकार्यंकारणमात्मनः ॥ २९ ॥
नंदनस्यवनोद्देशेकाचिन्नारीवरानना ॥ तस्यादर्शनमात्रेणगतोऽहंकामवश्यताम् ॥ ३० ॥ तयाप्रोक्तोऽस्मिविप्रेंद्रपुष्पैःकामोदसंभवैः ॥ पूजयस्वमहादेवं
पुष्पैस्तुसप्तकोटिभिः ॥ ३१ ॥ ततस्तेसुप्रियाभार्याभविष्यामिनसंशयः ॥ तदर्थंप्रस्थितोस्म्यद्यकामोदाख्यंपुरंप्रति ॥ ३२ ॥ तां[1]महंकामयिष्यामिसिंधु
जांशृणुसांप्रतम् ॥ मनोल्हासैर्महाहासैर्हासयिष्याम्यहंपुनः ॥३३॥ प्रीतासतीमहाभागाहसिष्यतिपुनःपुनः ॥ तद्धास्यंगद्गदंविप्रममकार्यप्रवर्द्धनम् ॥३४॥
तस्माद्धास्यात्पतिष्यंतिदिव्यानिकुसुमानिच ॥ तैस्तुदेवमुमाकांतंपूजयिष्यामिसांप्रतम् ॥३५॥ तेनपूजाप्रदानेनतुष्टोदास्यतिमेफलम् ॥ ईश्वरःसर्वभूतेशः
शंकरोलोकभावनः ॥ ३६ ॥ नारदउवाच ॥ तत्रदैत्यनगंतव्यंकामोदाख्येपुरोत्तमे ॥ विष्णुरस्तिसुमेधावीसर्वदैत्यक्षयावहः ॥ ३७ ॥ येनोपायेनपुष्पा
णिकामोदाख्यानिदानव ॥ तवहस्तेप्रयास्यंतितमुपायंवदाम्यहम् ॥ ३८ ॥ गंगातोयेषुदिव्यानिपतिष्यंतिनसंशयः ॥ वाहितानिजलैर्दिव्यैरागमिष्यंति
सांप्रतम् ॥ ३९ ॥ तानित्वंतुप्रतिगृहाणसुहृद्यानिमहांतिच ॥ गृहीत्वातानिपुष्पाणिसाधयस्वमनीप्सितम् ॥ ४० ॥ नारदोदानवश्रेष्ठंमोहयित्वाततः
पुनः ॥ ततश्चसतुधर्मात्माचिंतयामासवैपुनः ॥ ४१ ॥ कथमश्रूणिसामुंचेत्केनोपायेनदुःखिता ॥ चिंतयानस्यतस्यैवंक्षणंवैनारदस्यच ॥ ४२ ॥
ततोबुद्धिःसमुत्पन्नाकामोदाख्यंपुरंगतः ॥ ४३ ॥ इति श्रीपद्मपुराणेभूमिखंडेवेनोपाख्यानेगुरुतीर्थेच्यवनचरित्रेकामोदाख्यानेएकोनविंशत्यधिकशतत
मोऽध्यायः ॥११९॥ कुंजलउवाच ॥ कामोदाख्यंपुरंदिव्यंसर्वदेवसमाकुलम् ॥ सर्वकामसमृद्ध्यर्थमपश्यन्नारदस्ततः ॥ १ ॥ कामोदायागृहंप्राप्यप्रविवे
शद्विजोत्तमः ॥ कामोदांतुततोदृष्ट्वासर्वकामसमाकुलाम् ॥ २ ॥ तयासंपूजितोविप्रःसुवाक्यैःस्वागतादिभिः ॥ दिव्यासनेसमारूढस्तांपप्रच्छद्विजोत्तमः
॥ ३ ॥ सुखेनस्थीयतेभद्रेविष्णुतेजःसमुद्भवे ॥ अनामयंचपप्रच्छआशीर्भिरभिनंद्यताम् ॥ ४ ॥ कामोदोवाच ॥ प्रसादाद्भवतांविष्णोःसुखेनवर्ते
याम्यहम् ॥ कथयस्वमहाप्राज्ञत्वंप्रश्नोत्तरकारणम् ॥ ५ ॥ महामोहःसमुत्पन्नोममांगेमुनिपुंगव ॥ व्यापकःसर्वलोकानांममांगेमतिनाशकः ॥ ६ ॥
तस्मान्निद्रासमुत्पन्ना यथामर्त्येषुवर्तते ॥ सुप्तयातुमयादृष्टःस्वप्नोवैदारुणोमुने ॥ ७ ॥ केनाप्युक्तंसमेत्यैवपुरतोद्विजसत्तम ॥ अव्यक्तोऽसौ

[1] तामहं मानयिष्यामि इ० पा० ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

हृषीकेशःसंसारंसगमिष्यति ॥ ८ ॥ तदाप्रभृतिदुःखेनव्यापिताहंमहामते ॥ तन्मेत्वंकारणंब्रूहिभवाञ्ज्ञानवतांवरः ॥ ९ ॥ नारदउ
वाच ॥ वातिकःपैत्तिकश्चैवकफजःसान्निपातिकः ॥ स्वप्नःप्रवर्ततेभद्रेमानवेषुनसंशयः ॥ १० ॥ नजायतेचदेवेषुस्वप्नोनिद्राचसुंदरि ॥
आदित्योदयवेलायांदृश्यतेस्वप्नउत्तमः ॥ ११ ॥ सत्स्वप्नोमानवानांहिपुण्यस्यफलदायकः ॥ अन्यदेवंप्रवक्ष्यामिस्वप्नस्यकारणंशुभे ॥ १२ ॥ म
हावातांदोलनैश्चचलंत्यापोवरानने ॥ त्रुटंत्यंबुकणाःसूक्ष्मास्तस्मादुदकसंचयात् ॥ १३ ॥ बहिरेवपतंत्येतेनिर्मलांबुकणाःशुभे ॥ पुनर्लयंप्रयांत्येतेदृश्या
दृश्याभवंतिवै ॥ १४ ॥ तद्वत्स्वप्नस्यवैभावःकथ्यतेशृणुभामिनि ॥ आत्माशुद्धोविरक्तस्तुरागद्वेषविवर्जितः ॥ १५ ॥ पंचभूतात्मकानांचमुषित्वैवसुनि
श्चलः ॥ षड्विंशतिसुतत्वानांमध्येचैषविराजते ॥ १६ ॥ शुद्धात्माकेवलोनित्यःप्रकृतेःसंगतिंगतः ॥ तद्भावैर्वायुरूपैश्चचलतेस्थानतोयदा ॥ १७ ॥ आ
त्मनस्तेजसश्चैवप्रतितेजःप्रजायते ॥ अंतरात्माशुभं[1]नामतस्यएवप्रकथ्यते ॥ १८ ॥ पयसश्चयथाभिन्नाभवंत्यंबुकणाःशुभे ॥ आत्मनस्तुतथातेजअंतरा
त्माप्रकथ्यते ॥ १९ ॥ सहिपृथ्वीसवैवायुःसचाप्याकाशएवहि ॥ सवैतोयंसदीप्येतएतेपंचपुराकृताः ॥ २० ॥ आत्मनस्तेजसोभूतामलरूपामहात्मनः ॥
तस्यापिसंगतिंप्राप्ताएकत्वंहिप्रयांतिते ॥ २१ ॥ स्वात्मभावप्रदोषेणनाशयंतिवरानने ॥ तत्पिंडमन्यमिच्छंतिवारंवारंवरानने ॥ २२ ॥ तेषांक्रीडावि
हारोयंसृष्टिसंबंधकारणम् ॥ उदकस्यतरंगस्तुजायतेचविलीयते ॥ २३ ॥ पुनर्भूतिःपुनर्हानिस्तादृशस्यपुनःपुनः ॥ अपांरूपस्यदृष्टांतंतद्वदेषांनसंश
यः ॥ २४ ॥ आत्माननश्यतेदेवितेजोवायुर्ननश्यति ॥ ननश्यतोधराकाशौननश्यंत्यापएवच ॥ २५ ॥ पंचैवआत्मनासार्द्धंप्रभवंतिप्रयांतिच ॥ आत्मा[2]
दयोह्यमीभद्रेनित्यरूपानसंशयः ॥ २६ ॥ पिंडएवप्रणश्येततेषांसं[3]जातएवच ॥ विषयाणांसुदोषैःसरागद्वेषादिभिर्हतः ॥ २७ ॥ प्राणाः[4]प्रयांतिवैपिंडात्पंचपं
चात्मकाद्विज ॥ पिंडांतेवसतेआत्माप्रतिरूपस्तुतस्यच ॥ २८ ॥ अंतरात्मायथाचाग्नेःस्फुलिंगस्तुप्रकाशते ॥ तथाप्रकाशमायातिदृश्यादृश्यःप्रजाय
ते ॥ २९ ॥ शुद्धात्माचपरंब्रह्मसदाजागर्तिनित्यशः ॥ अंतरात्माप्रबद्धस्तुप्रकृतेश्चमहागुणैः ॥ ३० ॥ अन्नाहारेणसंपुष्टैरंतरात्मासुखंव्रजेत् ॥ सुसुखाज्ज
यतेमोहस्तस्मान्मनःप्रमुह्यति ॥ ३१ ॥ पश्चात्संजायतेनिद्रातामसीलयवर्द्धिनी ॥ नाडीमार्गेणयःसूर्योमेरुमुल्लंघ्यगच्छति ॥ ३२ ॥ तदारात्रिःप्रजायेतया
वन्नोदयतेरविः[5] ॥ विषयांधकारैर्मुक्तस्तुअंतरात्माप्रकाशते ॥ ३३ ॥ भावैस्तत्वात्मकानांतुपंचतत्वैःप्रपोषितैः ॥ पूर्वजन्मास्थितैःपिंडैरंतरात्माप्रगृह्य
ते ॥ ३४ ॥ सयास्यतिचवैस्थानमुच्चावचंमहामते ॥ संसारअंतरात्मावैदोषैर्बद्धःप्रणीयते ॥ ३५ ॥ कायंरक्षतिजीवात्मापश्चात्तिष्ठतिमध्यगः ॥ उदानः

---

१ द्युमन्नाम इ० पा० । २ अस्मदादयः इ० पा० । ३ संघात एव च इ० पा० । ४ प्रणाशं यांति वै दोषा न च पंचात्मका द्विज । इ० पा० । ५ शशी इ० पा० ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

स्फुरतेतीव्रस्तस्माच्छन्दःप्रजायते ॥३६॥ शुष्काभस्त्रायथाश्वासंकुरुतेवायुपूरिता ॥ तद्वच्छन्दवशात्कण्ठासमुदानःकुरुतेबलात् ॥३७॥ आत्मनस्तुप्रभा
वेणउदानोबलवान्भवेत् ॥ एवंकायःप्रमुग्धस्तुमृतकल्पःप्रजायते ॥ ३८ ॥ ततोनिद्रामहामायातस्यांगेषुप्रयातिसा ॥ हृदिकंठेतथाचास्येनासिकाग्रेप्र
तिष्ठति ॥ ३९ ॥ बाहूसंकुच्यसंतिष्ठेद्धृद्गतोनाभिमंडले ॥ आत्मनस्तुप्रभावाच्चउदानोनाममारुतः ॥ ४० ॥ प्रजायतेमहातीव्रोबलरोधंकरोतिसः ॥ यथा
रज्ज्वाप्रबद्धस्तुदारुकीलधरःस्थितः ॥ ४१ ॥ तथाचात्मासुसंलग्नःप्राणवायुर्नसंशयः ॥ अंतरात्मप्रसक्तस्तुप्राणवायुःशुभानने ॥४२॥ बुद्धिवद्धोहितोभद्रे
अंतरात्माप्रधावति ॥ पूर्वजन्मार्जितान्वासान्स्मृत्वातत्रप्रधावति ॥ ४३ ॥ तत्रसंस्थोमहाप्राज्ञःस्वेच्छयारमतेपुनः ॥ एवंनानाविधान्स्वप्नानंतरात्माप्रप
श्यति॥४४॥उत्तमांश्चविरुद्धांश्चकर्मयुक्तान्प्रपश्यति ॥ गिरींस्तथासुदुर्गांश्चउच्चावचान्प्रपश्यति ॥४५॥ तदेववातिकंविद्धिकफवत्तद्वदाम्यहम् ॥ जलंनदीं
तडागंचपयःस्थानानिपश्यति ॥ ४६ ॥ अग्निंचपश्यतेदेविबहुकांचनमुत्तमम् ॥ तदेवपैत्तिकंविद्धिभाव्यंचैववदाम्यहम् ॥ ४७ ॥ प्रभातेदृश्यतेस्वप्नो
भव्योवाभव्यएवच ॥ कर्मयुक्तोवरारोहेलाभालाभप्रकाशकः ॥ ४८ ॥ स्वप्नस्यापिअवस्थामेकथितावरवर्णिनि ॥ तद्भाव्यंचवरारोहेविष्णोश्चैवभविष्य
ति ॥ ४९ ॥ तन्निमित्तंत्वयादृष्टोदुःस्वप्नःसतुप्रेक्षितः ॥५०॥ इति श्रीपद्मपुराणेभूमिखंडेवेनोपाख्यानेगुरुतीर्थमाहात्म्येच्यवनचरित्रेकामोदाख्यानेविंशा
धिकशततमोऽध्यायः ॥ १२० ॥ कामोदोवाच ॥ नविदुर्देवताःसर्वायस्यांतंरूपमेवच ॥ यस्मिँल्लीनस्तुसर्वोयंसचैकात्माप्रकथ्यते ॥ १ ॥
यस्यमायाप्रपंचस्तुसंसारःशृणुनारद ॥ कस्मात्प्रयातिसंसारंममस्वामीजगत्पतिः ॥ २ ॥ पापैश्चापिसुपुण्यैश्चनरोबद्धस्तुकर्मभिः ॥ संसारंसरते
विप्रहरिःकस्माद्व्रजेद्वद ॥ ३ ॥ नारदउवाच ॥ शृणुदेविप्रवक्ष्यामियत्कृतंतेनचक्रिणा ॥ भृगोरग्रेप्रतिज्ञातंयज्ञरक्षांकरोम्यहम् ॥ ४ ॥ इंद्रस्यवचना
त्सद्योगतोऽसौदानवैःसह॥ योद्धुंविहायगोविंदोभृगोश्चैवमखोत्तमम् ॥५॥ मखंत्यक्तागतेदेवेपश्चात्तैर्दानवोत्तमैः॥आगत्यध्वंसितःसर्वःसयज्ञःपापचेतनैः॥६॥
हरिंक्रुद्धःसयोगींद्रःशशापभृगुरेवतम् ॥ दशजन्मानिभुंक्ष्वत्वंमच्छापकलुषीकृतः ॥ ७ ॥ कर्मणःस्वस्यसंभोगंसंभोक्ष्यतिजनार्दनः ॥
तन्निमित्तंत्वयादेविदुःस्वप्नःपरिवीक्षितः ॥ ८ ॥ इत्युक्त्वातांगतोविप्रोब्रह्मलोकंसनारदः ॥ कृष्णस्यापिसुदुःखेनदुःखितासाभवत्तदा ॥ ९ ॥
रुरोदकरुणंबालाहाहेतिवदतीमुहुः ॥ गङ्गातीरोपविष्टासाजलांतेशृणुनन्दन ॥ १० ॥ सुनेत्राभ्यांतथाश्रूणिदुःखेनापिप्रमुंचति ॥ तान्यश्रू
णिप्रमुक्तानिगंगातोयेपतंत्यपि ॥ ११ ॥ जलेचैवनिमज्जंतितस्याश्चाप्यश्रुबिंदवः ॥ संभवंतिपुनस्तातपद्मरूपाणितानिच ॥ १२ ॥
गंगातोयेप्रफुल्लानिवाहितानिप्रयांतिवै ॥ ददृशेदानवश्रेष्ठोविष्णुमायाप्रमोहितः ॥ १३ ॥ दुःखजानिनजानातिमुनिनाकथितान्यपि ॥ हर्षेणमहता

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

विष्टः परिजग्राहसोऽसुरः ॥ १४ ॥ पद्मैस्तुपुष्पितैःसोपिपूजयेद्गिरिजाप्रियम् ॥ सप्तकोटिभिर्दैत्त्येंद्रोविष्णुमायाप्रमोहितः ॥ १५ ॥ अथ
क्रुद्धाजगद्धात्रीशंकरंवाक्यमब्रवीत् ॥ पश्यैतस्यविकर्मत्वंदानवस्यमहामते ॥ १६ ॥ शोकोत्पन्नानिपद्मानिगंगातोयगतानिवै ॥ अयमेषप्रगृह्णा
तिकामाकुलितचेतनः ॥ १७ ॥ पूजयेच्चापिदुष्टात्माशोकसंतापकारकैः ॥ दुःखजैःशोकजैःपुष्पैस्तैःसुश्रेयःकथंभवेत् ॥ १८ ॥ यादृशेनापिभावेन
मामेवपरिपूजयेत् ॥ तादृशेनापिभावेनअस्यसिद्धिर्भविष्यति ॥ १९ ॥ सत्यध्यानविहीनोयंकामोदान्यस्तमानसः ॥ संजातःपापचारित्रोजहिदेवि
स्वतेजसा ॥ २० ॥ एवमाकर्ण्यतद्वाक्यंशंभोश्चैवमहात्मनः ॥ अस्यैवसंक्षयंशंभोकरिष्येतवशासनात् ॥ २१ ॥ एवमुक्काततोदेवीतस्यापिवधकां
क्षया ॥ वर्त्ततेहिविहुंडस्यवधोपायंव्यचिंतयत् ॥ २२ ॥ कृत्वामायामयंरूपंब्राह्मणस्यमहात्मनः ॥ पूजयेच्छंकरंनाथंसुपुष्पैःपारिजातजैः ॥ २३ ॥ स
मेत्यदानवःपापोदिव्यांपूजांविनाशयेत् ॥ कामाकुलःसुदुःखार्तस्तद्गतोभावतत्परः ॥ २४ ॥ विष्णोश्चैवमहामायांपूर्वदृष्टांसदानवः ॥ सस्मारदान
वःपापःकामबाणैःप्रपीडितः ॥ २५ ॥ तस्याःस्मरणमात्रेणकंदर्पेणबलीयसा ॥ विरहाकुलदुःखार्तोरोदतेहिमुहुर्मुहुः ॥ २६ ॥ कालाकृष्टःसदुष्टात्मा
शोकजातानितानिसः ॥ परिगृह्यसमायातःपूजनार्थीमहेश्वरम् ॥ २७ ॥ देव्याकृतांहिपूजांचसुपुष्पैःपारिजातजैः ॥ तांनिर्णाश्यसुलोभेनशोकजैःपरिपूज
येत् ॥ २८ ॥ नेत्राभ्यांतस्यदुष्टस्यबिंदवस्तेऽश्रुसंभवाः ॥ अविरलास्ततोवत्सपतंतिलिंगमस्तके ॥ २९ ॥ देवीब्राह्मणरूपेणतमुवाचमहामते ॥ को
भवान्पूजयेद्देवंशोकाकुलमनाःसदा ॥ ३० ॥ पतंत्यश्रूणिदेवस्यमस्तकेशोकजानिते ॥ अपवित्राणिमेब्रूहिएतमर्थंममाग्रतः ॥ ३१ ॥ विहुंडउवाच ॥
पूर्वंदृष्टामयानारीसर्वसौभाग्यसंपदा ॥ सर्वलक्षणसंपन्नाकामस्यायतनंमहत् ॥ ३२ ॥ तस्यामोहेनसंदग्धःकामेनाकुलतांगतः ॥ तयाप्रोक्तंहिसंभोगे
देहिमेदायमुत्तमम् ॥ ३३ ॥ कामोदसंभवैःपुष्पैःपूजयस्वमहेश्वरम् ॥ तेषांपुष्पकृतांमालांममकंठेपरिक्षिप ॥ ३४ ॥ कोटिभिःसप्तसंख्यातैःपूजय
स्वमहेश्वरम् ॥ तदर्थंपूजयाम्येवईश्वरंफलदायकम् ॥ ३५ ॥ कामोदसंभवैःपुष्पैर्दुर्लभैर्देवदानवैः ॥ श्रीदेव्युवाच ॥ क्वतेभावःक्वतेध्यानंक्वतेज्ञानं
दुरात्मनः ॥ ३६ ॥ ईश्वरस्यापिसंबंधोनास्तिकिंचित्त्वयैवहि ॥ कामोदायावरंरूपंकीदृशंवदसांप्रतम् ॥ ३७ ॥ क्वलब्धानिसुपुष्पाणितस्याहास्यो
द्भवानिच ॥ विहुंडउवाच ॥ भावंध्यानंनजानामिनदृष्टासामयाकदा ॥ ३८ ॥ गंगातोयगतान्येवपरिगृह्णामिनित्यशः ॥ तैरहंपूजयाम्येकंशंक
रंप्रवदाम्यहम् ॥ ३९ ॥ ममाग्रेकथितंविप्रशुक्रेणापिमहात्मना ॥ वचनात्तस्यदेवेशमर्चयामिदिनेदिने ॥ ४० ॥ एतत्तेसर्वमाख्यातंयच्चपृष्टोस्मि
सांप्रतम् ॥ श्रीदेव्युवाच ॥ कामोदारोदनाज्जातैःपुष्पैस्तैर्दुःखसंभवैः ॥ ४१ ॥ लिंगमर्चयसेदुष्टप्रभातेनित्यमेवच ॥ यादृशेनापिभावेनपुष्पैश्चयादृशैस्त्व

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

या ॥ ४२ ॥ अर्चितोदेवदेवेशस्तादृशंफलमाप्नुहि ॥ दिव्यपूजांविनाऽद्यैवंशोकपुष्पैःप्रपूजसि ॥ ४३ ॥ असौदोषस्तवैवाद्यसमुत्पन्नःसुदारुणः ॥ तस्मा
द्दण्डंप्रदास्यामिभुंक्ष्वस्वकर्मजंफलम् ॥ ४४ ॥ तस्यावाक्यंसमाकर्ण्यकालकृष्टोबभाषताम् ॥ रेरेदुष्टदुराचारममकर्मप्रदूषक ॥ ४५ ॥ हन्मित्वामिह
खड्गेनअनेनापिनसंशयः॥इत्युक्त्वाब्राह्मणंतंसनिशितंखड्गमाददे ॥४६॥ हंतुकामःसदुष्टात्माअभ्यधावतदानवः॥सादेवीविप्ररूपेणसंक्रुद्धापरमेश्वरी॥४७॥
स्वस्थानमागतंदृष्ट्वाहुंकारंविससर्जह ॥ तेनहुंकारनादेनपतितोदानवाधमः ॥ ४८ ॥ निश्चेष्टःकामरूपेणवज्राहतइवाचलः ॥ पतितेदानवेतस्मिन्सर्वलोक
विनाशके ॥ ४९ ॥ लोकाःस्वास्थ्यंगताःसर्वेदुःखतापविवर्जिताः ॥ एतस्मात्कारणाद्वत्ससास्त्रीवैपरिदेवति ॥ ५० ॥ गंगातीरेवरारोहादुःखव्याकुलमा
नसा ॥ एतत्तेसर्वमाख्यातंयत्त्वयापरिपृच्छितम् ॥ ५१ ॥ ॥ विष्णुरुवाच ॥ एवमुक्त्वासुपुत्रंतंकुंजलोअंडजेश्वरः ॥ विरराममहाप्राज्ञःकिञ्चिन्नोवाचभू
पते ॥ ५२ ॥ इति श्रीपद्मपुराणेभूमिखंडेवेनोपाख्यानेगुरुतीर्थमाहात्म्येच्यवनचरित्रेकामोदाख्यानेएकविंशत्यधिकशततमोऽध्यायः ॥ १२१ ॥ ॥
विष्णुरुवाच ॥ कुंजलोधर्मपक्षीसइत्युक्त्वातान्सुतान्प्रति ॥ विरराममहाप्राज्ञःकिंचिन्नोवाचतान्प्रति ॥ १ ॥ वटाधःस्थोद्विजश्रेष्ठस्तमुवाचमहाशुकम् ॥
कोभवान्धर्मवक्ताहिपक्षिरूपेणवर्तते ॥ २ ॥ किंवादेवोऽथगंधर्वःकिंवाविद्याधरोभवान् ॥ कस्यशापादिमांप्राप्तोयोनिंकीरस्यपातकीम् ॥ ३ ॥ कस्मात्ते
ईदृशंज्ञानंवर्ततेऽतींद्रियंशुक ॥ सुपुण्यस्यतुकस्यापिकस्यवैतपसःफलम् ॥४॥ किंवाच्छन्नेनरूपेणअनेनापिमहामते ॥ कस्त्वंसिद्धोऽसिदेवोवातन्मेकथय
कारणम् ॥ ५ ॥ ॥ कुंजलउवाच ॥ भोःसिद्धत्वामहंजानेकुलंतेगोत्रमुत्तमम् ॥ विद्यांतपःप्रभावंचयस्माद्भ्रमसिमेदिनीम् ॥ ६ ॥ सर्वंविप्रप्रवक्ष्यामि
स्वागतंतवसुव्रत ॥ उपविश्यासनेपुण्येछायामाश्रयशीतलाम् ॥ ७ ॥ अव्यक्तप्रभवोब्रह्मातस्माज्जज्ञेप्रजापतिः ॥ ब्राह्मणस्तुगुणैर्युक्तोभृगुर्ब्रह्मसमो
द्विजः ॥ ८ ॥ भार्गवोनामतस्यासीत्सर्वधर्मार्थतत्ववित् ॥ तस्यान्वयेभवान्विप्रच्यवनःख्यातिमान्भुवि ॥ ९ ॥ नाहंदेवोनगंधर्वोनाहंविद्याधरःपुनः ॥
योहंविप्रप्रवक्ष्यामितन्मेनिगदतःशृणु ॥ १० ॥ कश्यपस्यकुलेजातःकश्चिद्ब्राह्मणसत्तमः ॥ वेदवेदांगतत्वज्ञःसर्वकर्मप्रकाशकः ॥ ११ ॥ विद्याधरेति
विख्यातःकुलशीलगुणैर्युतः ॥ राजमानःश्रियाविप्रआचारैस्तपसातदा ॥ १२ ॥ संबभूवुःसुतास्तस्यविद्याधरस्यतेत्रयः ॥ वसुशर्मानामशर्माधर्मश
र्माचतेत्रयः ॥ १३ ॥ तेषामहंधर्मशर्माकनिष्ठोगुणवर्जितः ॥ वसुशर्माममभ्रातावेदशास्त्रार्थकोविदः ॥ १४ ॥ आचारेणसुसंपन्नोविद्यादिसुगुणैःपुनः ॥
नामशर्मामहाप्राज्ञस्तद्वच्चासीद्गुणाधिकः ॥ १५ ॥ अहमेकोमहामूर्खःसंजातःशृणुसत्तम ॥ विद्यानामुत्तमंविप्रभावमर्थंशुभंकदा ॥ १६ ॥ नशृणो
मिनवैयामिगुरुगेहमनुत्तमम् ॥ ततस्तुजनकोमेतुमामेवंपरिचिंतयेत् ॥ १७ ॥ धर्मशर्मैतिपुत्रस्यनामास्यतुनिरर्थकम् ॥ संजातःक्षितिमध्येतुनवि

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

द्वान्मेगुणाकरः ॥ १८ ॥ इतिसंचिंत्यधर्मात्मामामुवाचसुदुःखितः ॥ व्रजपुत्रगुरोर्गेहंविद्यार्थंपरिसाधय ॥ १९ ॥ एवमाकर्ण्यतत्तस्यपितुर्वा
क्यंमयाशुभम् ॥ नाहंतातगमिष्यामिगुरोर्गेहंसुदुःखदम् ॥ २० ॥ यत्रवैताडनंनित्यंभ्रूभंगादिचक्रोशनम् ॥ अन्नंनदृश्यतेतत्रकर्मणाशृणुस
त्तम ॥ २१ ॥ दिवारात्रौननिद्रास्तिनास्तिसुखस्यसाधनम् ॥ तस्माद्दुःखमयंतातनयास्येगुरुमंदिरम् ॥ २२ ॥ विद्याकार्यंकरिष्येनक्रीडार्थंमहमु
त्सुकः ॥ भोक्ष्येस्वप्स्येप्रसादात्तेकरिष्येक्रीडनंपितः ॥ २३ ॥ डिंभैःसार्द्धंसुखेनापिदिवारात्रमतंद्रितः ॥ मामुवाचसधर्मात्मामूढंज्ञात्वासुदुः
खितः ॥ २४ ॥ ॥ विद्याधरउवाच ॥ मापुत्रसाहसंकार्षीर्विद्यार्थमुद्यमंकुरु ॥ विद्ययाप्राप्यतेसौख्यंयशःकीर्तिस्तथातुला ॥ २५ ॥ ज्ञा
नंस्वर्गश्चमोक्षश्चतस्माद्विद्यांप्रसाधय ॥ पूर्वंसुदुःखमूलातुपश्चाद्विद्यासुखप्रदा ॥ २६ ॥ तस्मात्साधयपुत्रत्वंविद्यांगुरुगृहंव्रज ॥ पितुर्वाक्यमकुर्वाणोअ
हमेवंदिनेदिने ॥ २७ ॥ यत्रयत्रस्थितोनित्यमर्थंहानिंकरोम्यहम् ॥ उपहासःकृतोलोकैर्ममविप्रप्रकुत्सनम् ॥ २८ ॥ ममलज्जासमुत्पन्नाजीवनाशकरी
तदा ॥ विद्यार्थमुद्यतोविप्रकंगुरुंप्रार्थयाम्यहम् ॥ २९ ॥ इतिचिंतापरोजातोदुःखशोकसमाकुलः ॥ कथंविद्यामहंजानेकथंविंदाम्यहंगुणान् ॥ ३० ॥ क
थंमेजायतेस्वर्गःकथंमोक्षंव्रजाम्यहम् ॥ इत्येवंचिंतयन्विप्रवार्द्धक्यमगमंपुनः ॥ ३१ ॥ देवतायतनेदुःखीउपविष्टस्त्वहंकदा ॥ मद्भाग्यैःप्रेरितःकश्चित्सि
द्धएकःसमागतः ॥ ३२ ॥ निराश्रयोजिताहारः सदानंदस्तुनिःस्पृहः ॥ एकांतमास्थितोविप्रयोगयुक्तोजितेंद्रियः ॥ ३३ ॥ परब्रह्मणिसंलीनोज्ञान
ध्यानसमाधिमान् ॥ तमहंसंश्रितोविप्रज्ञानरूपंमहामतिम् ॥ ३४ ॥ अहंशुद्धेनभावेनभक्त्यानमितकंधरः ॥ नमस्कृत्यमहात्मानंपुरतस्तस्यसंस्थितः ॥
॥ ३५ ॥ दीनरूपोप्यहंजातोमंदभाग्यस्तथापुनः ॥ तेनाहंपृच्छितोविप्रकस्माद्भवान्प्रशोचति ॥ ३६ ॥ केनाभिप्रायभावेनदुःखमेवभुनक्तिवै ॥ तेने
त्युक्तोस्मिविप्रेंद्रज्ञानिनायोगिनातदा ॥ ३७ ॥ सुमूढेनमयातस्यपूर्ववृत्तांतमेवहि ॥ तमेवंश्रावितंसर्वंसर्वज्ञत्वंकथंव्रजेत् ॥ ३८ ॥ एतदर्थंमहादुःखी
भवान्ममगतिःसदा ॥ सचोवाचमहात्मामेसर्वज्ञानस्यकारणम् ॥ ३९ ॥ इति श्रीपद्मपुराणेभूमिखंडेवेनोपाख्यानेगुरुतीर्थमाहात्म्येच्यवनचरित्रेद्वाविंश
त्यधिकशततमोऽध्यायः ॥ १२२ ॥ सिद्धउवाच ॥ श्रूयतामभिधास्यामिज्ञानरूपंतवाग्रतः ॥ ज्ञानस्यनास्तिवैदेहोहस्तौपादौचचक्षुषी ॥ १ ॥ नासा
कर्णौनज्ञानस्यनास्तिचैवास्थिसंग्रहः ॥ केनदृष्टंतुवैज्ञानंकानिलिंगानितस्यवै ॥ २ ॥ आकारैर्वर्जितंनित्यंसर्ववेत्तिससर्ववित् ॥ दिवाप्रकाशकःसूर्यो
रात्रौप्रकाशयेच्छशी ॥ ३ ॥ गृहंप्रकाशयेद्दीपोलोकमध्येस्थिताअमी ॥ तत्पदंकेनवैधाम्नादृश्यतेशृणुसत्तम ॥ ४ ॥ नविंदंतिहिमूढास्तेमोहिताविष्णु
मायया ॥ कायमध्येस्थितंज्ञानंध्यानदीप्तमनौपमम् ॥ ५ ॥ तत्पदंतेनदृश्येतचंद्रसूर्यादिभिर्नच ॥ हस्तपादौविनाज्ञानमचक्षुःकर्णवर्जितम् ॥ ६ ॥ तस्य

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

सर्वत्रगतिरास्तिसर्वंगृह्णातिपश्यति ॥ सर्वमाघ्रातिविप्रेंद्रश्शृणोत्येवंनसंशयः ॥ ७ ॥ नास्तिज्ञानसमोदीपःसर्वांधकारनाशने ॥ स्वर्गेभूमौचपा
तालेस्थानेस्थानेचदृश्यते ॥ ८ ॥ कायमध्येस्थितंज्ञानंनविंदंतिकुबुद्धयः ॥ ज्ञानस्थानंप्रवक्ष्यामियस्माज्ज्ञानंप्रजायते ॥ ९ ॥ प्राणिनांहृदये
नित्यंनिहितंसर्वदाद्विज ॥ कामादीन्सुमहाभोगान्महामोहादिकांस्तथा ॥ १० ॥ विवेकवह्निनासर्वान्दिधक्षतिसदैवयः ॥ सर्वशांतिमयोभूत्वाइं
द्रियार्थप्रमर्दयेत् ॥ ११ ॥ ततस्तुजायतेज्ञानंसर्वतत्वार्थदर्शकम् ॥ तत्वमूलमिदंज्ञानंनिर्मलंसर्वदर्शकम् ॥ १२ ॥ तस्माच्छांतिंकुरुष्वत्वं
सर्वसौख्यप्रवर्द्धिनीम् ॥ समःशत्रौचमित्रेचयथात्मनितथापरे ॥ १३ ॥ भवस्वनियतोनित्यंजिताहारोजितेंद्रियः ॥ मैत्रंनैवप्रकर्तव्यंवैरंदूरेपरित्य
जेत् ॥ १४ ॥ निःसंगोनिःस्पृहोभूत्वाएकांतस्थानमाश्रितः ॥ सर्वप्रकाशकोज्ञानीसर्वदर्शीभविष्यसि ॥ १५ ॥ एकस्थानस्थितोवत्सत्रैलोक्यंयद्भ
विष्यति ॥ वृत्तांतंवेत्स्यसित्वंतुमत्प्रसादान्नसंशयः ॥ १६ ॥ कुंजलउवाच ॥ सिद्धेनतेनमेविप्रज्ञानरूपंप्रकाशितम् ॥ तस्यवाक्येस्थितोनित्यं
तद्भावेनापिभावितः ॥ १७ ॥ त्रैलोक्येवर्त्ततेयद्यदेकस्थानेस्थितोह्यहम् ॥ तत्तदेवप्रजानामिप्रसादात्तस्यसद्गुरोः ॥ १८ ॥ एतत्तेसर्वमाख्यातमात्म
वृत्तांतमेवहि ॥ अन्यत्किंतेप्रवक्ष्यामितद्ब्रूहिद्विजसत्तम ॥ १९ ॥ च्यवनउवाच ॥ कीरयोनिंकथंप्राप्तोभवाञ्ज्ञानवतांवरः ॥ तन्मेत्वंकारणंब्रूहिसर्वसंदेह
नाशनम् ॥ २० ॥ कुंजलउवाच ॥ संसर्गाज्जायतेपापंसंसर्गात्पुण्यमेवहि ॥ तस्माद्विवर्जयेच्छुद्धोभव्यंविरुद्धमेवच ॥२१॥ लुब्धकेनापिपापेनकेनाप्येकः
शुकःशिशुः ॥ बंधयित्वासमानीतोविक्रयार्थसमुद्यतः ॥२२॥ चाटुकारंसुरूपंतंपटुवाक्यंसमीक्ष्यच ॥ गृहीतोब्राह्मणैकेनममप्रीत्यासमर्पितः ॥२३॥ ज्ञान
ध्यानस्थितोनित्यमहमेवद्विजोत्तम ॥ समेबालस्वभावेनकौतुकात्करसंस्थितः ॥२४ ॥ तस्यकौतुकवाक्यैर्वामुग्धोऽहंद्विजसत्तम ॥ शुकस्यपुत्ररूपस्यानि
त्यंतत्परमानसः ॥ २५ ॥ मामेवंवदतेसोपितातताततिआस्यताम् ॥ स्नातुंगच्छमहाभागदेवमर्चयसांप्रतम् ॥ २६ ॥ इत्यादिचाटुकैर्वाक्यैर्मामेवंपरिभा
षयेत् ॥ तस्यवाक्यविनोदेनविस्मृतंज्ञानमुत्तमम् ॥ २७ ॥ पुष्पार्थंफलभोगार्थंगतोहंवनमेवच ॥ नीतःशुकोबिडालेनममदुःखस्यहेतवे ॥ २८ ॥
ममसंसर्गिभिःसर्वैर्वयस्यैःसाधुचारिभिः ॥ बिडालेनहतःपक्षीतेनैवभक्षितोहिसः ॥ २९ ॥ श्रुत्वामृत्युंगतंविप्रशुकंतंचाटुकारकम् ॥ महतादुःखभावेन
असुखेनातिदुःखितः ॥ ३० ॥ तस्यदुःखेनमुग्धोस्मितीव्रेणापिसुपीडितः ॥ महतामोहजालेनबद्धोऽहंद्विजपुंगव ॥ ३१ ॥ प्रालपंरामचंद्रेतिशुकराजेति
पंडित ॥ श्लोकराजेतितंविप्रमोहाच्चलितमानसः ॥ ३२ ॥ ततोऽहंदुःखसंतप्तःसंजातःस्वेनकर्मणा ॥ वियोगेनापिविप्रेंद्रशुकस्यशृणुसांप्रतम् ॥ ३३ ॥
विस्मृतंतन्मयाज्ञानंसिद्धेनापिप्रकाशितम् ॥ संस्मरञ्छोकसंतप्तस्तंशुकंचाटुकारकम् ॥ ३४ ॥ वत्सवत्सेतिनित्यंवैप्रलपञ्छृणुभार्गव ॥ गद्यपद्यमयैर्वा

१ वयस्यैः वयस्येभ्यः सकाशात् 'बिडालेन पक्षी हतः तेनैव च भक्षितः' इति मृत्युं गतं शुकं श्रुत्वा इति तृतीयार्द्धकस्थेनार्थसंगतिरवधेया ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

क्यैःसंस्कृताक्षरसंयुतैः ॥ ३५ ॥ त्वांविनाकश्चमांवत्सबोधयिष्यतिसांप्रतम् ॥ कथाभिस्तुविचित्राभिःपक्षिराजप्रसाद्यमाम् ॥३६ ॥ अस्मिन्सुनिर्जनोद्याने
विहायक्वगतोभवान् ॥ केनदोषेणलिप्तोस्मितन्मेकथयसांप्रतम् ॥ ३७ ॥ एवंविधैरहंवाक्यैःकरुणैस्तैस्तुमोहितः ॥ एवमादिप्रलप्याहंशोकेनापिसुपीडि
तः ॥ ३८ ॥ मृतोहंतेनमोहेनतद्भावेनापिमोहितः ॥ मरणेयादृशोभावोमतिश्चासीच्चयादृशी ॥ ३९ ॥ तादृशेनापिभावेनजातोऽहंद्विजसत्तम ॥ गर्भेवा
सोमयाप्राप्तोज्ञानस्मृतिविधायकः ॥ ४० ॥ स्मृतंपूर्वंकृतंकर्मस्वयमेवाविचेष्टितम् ॥ मयापापेनमूढेनकिंकृतंह्यकृतात्मना ॥ ४१ ॥ गर्भेयोगसमारूढः
पुनस्तंचिंतयाम्यहम् ॥ तेनमेनिर्मलंज्ञानंजातंवैसर्वदर्शकम् ॥ ४२ ॥ गुरोस्तस्यप्रसादाच्चप्राप्तंवैज्ञानमुत्तमम् ॥ तस्यवाक्योदकैःस्वच्छैःकायस्य
मलमेवच ॥ ४३ ॥ सबाह्याभ्यंतरंविप्रक्षालितंनिर्मलंकृतम् ॥ तिर्यक्त्वंचमयाप्राप्तंशुकजातिसमुद्भवम् ॥ ४४ ॥ शुकस्यध्यानभावेनमरणेसमुपस्थि
ते ॥ तस्मिन्कालेमृतोविप्रतद्भावेनापिभावितः ॥ ४५ ॥ तादृशोऽस्मिपुनर्जातःशुकरूपोमहीतले ॥ मरणेयादृशोभावःप्राणिनांपरिजायते ॥ ४६ ॥
तादृशाःस्युस्तुसत्वास्तेतद्रूपास्तत्परायणाः ॥ तद्गुणास्तत्स्वरूपास्तेभावभूताभवंतिहि ॥४७॥ मृत्युकालस्यविप्रेंद्रभावेनापिनसंशयः ॥ अतुलंप्राप्तवा
ञ्ज्ञानमहमत्रमहामते ॥ ४८ ॥ तेनसर्वंविपश्यामियद्भूतंयद्भविष्यति ॥ वर्तमानंमहाप्राज्ञज्ञानेनापिमहामते ॥ ४९ ॥ सर्वंविदाम्यहंह्यत्रसंस्थितोपि
नसंशयः ॥ तारणायमनुष्याणांसंसारेपरिवर्तताम् ॥ ५० ॥ नास्तितीर्थंगुरुसमंबंधच्छेदकरंद्विज ॥ एतत्तेसर्वमाख्यातंशृणुभार्गवनंदन ॥ ५१ ॥ यत्त्वया
पृच्छितंविप्रतत्तेसर्वंप्रकाशितम् ॥ स्थलजाच्चोदकात्सर्वंबाह्यंमलंप्रणश्यति ॥ ५२ ॥ जन्मांतरकृतान्पापान्गुरुतीर्थंप्रणाशयेत् ॥ संसारतारणायै
वजंगमंतीर्थमुत्तमम् ॥ ५३ ॥ विष्णुरुवाच ॥ शुकएवंमहाप्राज्ञश्च्यवनायमहात्मने ॥ तत्त्वंप्रकाशयित्वातुविरराममनृपोत्तम ॥५४॥ एतत्तेसर्वमाख्यातंजंग
मंतीर्थमुत्तमम् ॥ वरंवरयभद्रंतेयत्तेमनसिवर्त्तते ॥ ५५ ॥ वेनउवाच ॥ नाहंराज्यस्यकामार्थीनान्यत्किंचित्प्रकामये ॥ सदेहोगंतुमिच्छामितवकायंजनार्द
न ॥ ५६ ॥ एवंवरमहंमन्येयदिदातुमिहेच्छसि ॥ विष्णुरुवाच ॥ यजत्वमश्वमेधेनराजसूयेनभूपते ॥ ५७ ॥ गोभूस्वर्णाम्बुधान्यानांकुरुदानंमहामते ॥ दाना
न्नश्यतिवैपापंब्रह्मवध्यादिघोरकम् ॥ ५८ ॥ चतुर्वर्गस्तुदानेनसिद्ध्यत्येवनसंशयः ॥ तस्माद्दानंप्रकर्तव्यंमामुद्दिश्यचभूपते ॥ ५९ ॥ यादृशेनापिभावे
नमामुद्दिश्यददातियः ॥ तादृशंतस्यवैभावंसत्यमेवंकरोम्यहम् ॥ ६० ॥ ऋषीणांदर्शनात्स्पर्शाद्भ्रष्टस्तेपापसंचयः ॥ आगमिष्यसियज्ञांतेममदेहंनसं
शयः ॥ ६१ ॥ एवमाभाष्यतंवेनमंतर्द्धानंगतोहरिः ॥ ६२ ॥ इति श्रीपद्मपुराणेभूमिखंडेपंचाधिकपंचाशत्सहस्रसंहितायांवेनोपाख्यानेगुरुतीर्थमाहात्म्य
संपूर्तिवर्णनेच्यवनचरित्रसमाप्तौचत्रयोविंशत्यधिकशततमोऽध्यायः ॥ १२३ ॥ सूतउवाच ॥ अंतर्द्धानंगतेविष्णौवेनोराजामहामतिः ॥ क्वगतोदेवदेवेशइ

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

तिचिंतापरोऽभवत् ॥ १ ॥ हर्षेणमहताविष्टश्चिंतयित्वानृपोत्तमः ॥ समाहूयनृपश्रेष्ठंतंपृथुंमधुराक्षरैः ॥ २ ॥ तमुवाचमहात्मानंहर्षेणमहतातदा ॥ त्वया
पुत्रेणभूर्लोकेतारितोस्मिसुपातकात् ॥ ३ ॥ नीतउज्ज्वलतांवत्सवंशोमेसांप्रतंपृथो ॥ मयाविनाशितोदोषैस्त्वयागुणैःप्रकाशितः ॥ ४ ॥ यजेहमश्वमेधेन
दास्येदानान्यनेकशः ॥ विष्णुलोकंव्रजाम्यद्यसकायस्तेप्रसादतः ॥ ५ ॥ संभरस्वमहाभागसंभारांस्त्वंनृपोत्तम ॥ आमंत्रयमहाभागब्राह्मणान्वेदपारगा
न् ॥ ६ ॥ एवंपृथुःसमादिष्टोवेनेनापिमहात्मना ॥ प्रत्युवाचमहात्मासवेनंपितरमादरात् ॥ ७ ॥ कुरुराज्यंमहाराजभुंक्ष्वभोगान्मनोनुगान् ॥ दिव्यान्वा
मानुषान्पुण्यान्यज्ञैर्यजजनार्दनम् ॥ ८ ॥ एवमुक्त्वाप्रणम्यैवपितरंज्ञानतत्परम् ॥ धनुरादायपृथ्वीशःसबाणंयत्नपूर्वकम् ॥ ९ ॥ आदिदेशभटान्सर्वान्घो
षध्वंभूतलेमम ॥ पापमेवनकर्तव्यंकर्मणात्रिविधेनवै ॥ १० ॥ करिष्यंतिचयत्पापंआज्ञावेनस्यभूपतेः ॥ उल्लंघ्यवध्यतांसोहियास्यतेनात्रसंशयः ॥११॥
दानमेवप्रदातव्यंयज्ञैश्चैवजनार्दनम् ॥ यजध्वंमानवाःसर्वेतन्मनस्काविमत्सराः ॥ १२ ॥ एवंशिक्षांप्रदत्वासौराज्यंभृत्येषुवेनजः ॥ निःक्षिप्यचगतो
विप्रास्तपसोर्थेतपोवनम् ॥ १३ ॥ सर्वान्दोषान्परित्यज्यसंयम्यविषयेन्द्रियान् ॥ शतवर्षप्रमाणंवैनिराहारोबभूवह ॥ १४ ॥ तपसातस्यवैतुष्टोब्रह्मापृथु
मुवाचह ॥ तपस्तपसिकस्मात्त्वंतन्मेत्वंकारणंवद ॥ १५ ॥ पृथुरुवाच ॥ वेनएषमहाप्राज्ञःपितामेकीर्तिवर्द्धनः ॥ समाचरतियःपापमस्यराज्येनरा
धमः ॥ १६ ॥ शिरश्छेत्ताभवत्वेषतस्यदेवोजनार्दनः ॥ अदृष्टैश्चमहाचक्रैर्हरिःशास्ताभवेत्स्वयम् ॥१७॥ मनसाकर्मणावाचाकर्तुंवांछतिपातकम् ॥ तेषां
शिरांसित्रुटचंतुफलंपक्वंयथाद्रुमात् ॥ १८ ॥ एतदेववरंमन्येत्वत्तःशृणुसुरेश्वर ॥ प्रजानांदोषभावेननलिप्यतिपितामम ॥ १९ ॥ तथाकुरुष्वदेवेशवरं
दातुंयदीच्छसि ॥ ददस्वउत्तमंकामंचतुर्मुखनमोऽस्तुते ॥ २० ॥ ब्रह्मोवाच ॥ एवमस्तुमहाभागपितातेपूततांगतः ॥ विष्णुनाशासितोवत्सपुत्रेणापित्व
यापृथो ॥ २१ ॥ एवंपृथुंसमुद्दिश्यवरंदत्वागतोविभुः ॥ पृथुरेवसमायातोराज्यकर्मणिसंस्थितः ॥ २२ ॥ वैन्यस्यराज्येविप्रेन्द्राःपापंकश्चिन्नचाचरेत् ॥
यस्तुचिंतयतेपापंत्रिविधेनापिकर्मणा ॥ २३ ॥ शिरश्छेदोभवेत्तस्ययथाचक्रैर्निकृंतितः ॥ तदाप्रभृतिवैपापंनैवकोपिसमाचरेत् ॥ २४ ॥ इत्याज्ञावर्ततेत
स्यवैन्यस्यापिमहात्मनः ॥ सर्वलोकाःसमाचारैःपरिवर्तंतिनित्यशः ॥ २५ ॥ दानभोगैःप्रवर्ततेसर्वधर्मपरायणाः ॥ सर्वसौख्यैःप्रवर्द्धंतेप्रसादात्तस्यभूप
तेः ॥ २६ ॥ इति श्रीपद्मपुराणेभूमिखंडेवेनोपाख्यानेचतुर्विंशत्यधिकशततमोऽध्यायः ॥ १२४ ॥ सूतउवाच ॥ वेनस्याज्ञांसुसंप्राप्यपृथुःपरमधार्मिकः ॥
संवभ्रेसर्वसंभारान्नानापुण्यान्नृपात्मजः ॥ १ ॥ निमंत्र्यब्राह्मणान्सर्वान्नानादेशोद्भवानपि ॥ अथवेनइयाजासावश्वमेधेनभूपतिः ॥ २ ॥ दानान्यदाद्ब्राह्म
णेभ्योनानारूपाण्यनेकशः ॥ जगामवैष्णवंलोकंसकायोजगतीपतिः ॥ ३ ॥ विष्णुनासहधर्मात्मानित्यमेवप्रवर्तते ॥ एतद्वःसर्वमाख्यातंचरित्रंतस्यभूप

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

तेः ॥ ४ ॥ सर्वपापप्रशमनंसर्वदुःखविनाशनम् ॥ पृथुरेवसधर्मात्माराजापृथ्वींप्रशासति ॥ ५ ॥ त्रैलोक्येनसमंपृथ्वींदुदोहनृपसत्तमः ॥ प्रजास्तुरं
जितास्तेनपुण्यधर्मानुकर्मभिः ॥ ६ ॥ एतत्तेसर्वमाख्यातंभूमिखंडमनुत्तमम् ॥ प्रथमंसृष्टिखंडंतुद्वितीयंभूमिखंडकम् ॥ ७ ॥ भूमिखंडस्यमाहात्म्यंक
थयिष्याम्यहंपुनः ॥ अस्यखंडस्यवैश्लोकंयःशृणोतिनरोत्तमः ॥ ८ ॥ दिनस्यैकस्यवैपापंतस्यचैवप्रणश्यति ॥ योनरोभावसंयुक्तोऽध्यायंसंशृणुते
सुधीः ॥ ९ ॥ तस्यपुण्यंप्रवक्ष्यामिश्रूयतांद्विजसत्तमाः ॥ दत्तस्यगोसहस्रस्यब्राह्मणेभ्यःसुपर्वणि ॥ १० ॥ यत्फलंतत्प्रजायेतविष्णुस्तस्यप्रसीदति ॥
अस्यपद्मपुराणस्यपठमानस्यनित्यशः ॥ ११ ॥ कलौयुगेतुविघ्नाश्चनजायंतेनरस्यवै ॥ व्यासउवाच ॥ कस्मात्कलौनजायंतेशृण्वानस्यचपद्म
ज ॥ १२ ॥ नरस्यपुण्ययुक्तस्यनानाविघ्नाःसुदारुणाः ॥ ब्रह्मोवाच ॥ मखस्याप्यश्वमेधस्ययत्फलंपरिकथ्यते ॥ १३ ॥ तत्फलंदृश्यतेतातपुराणे
पद्मसंज्ञके ॥ अश्वमेधमखःपुण्यःकलौनैवप्रवर्तते ॥ १४ ॥ पुराणंचापियत्तद्वदश्वमेधसमंकिल ॥ अश्वमेधस्ययत्पुण्यंस्वर्गमोक्षफलप्रदम् ॥ १५ ॥ न
भुंजंतिनराःपापाःपापमार्गेषुसंस्थिताः ॥ पुराणस्यास्यपुण्यस्यपद्मसंज्ञस्यसत्तम ॥ १६ ॥ अश्वमेधसमंपुण्यंनभुंजंतिकलौनराः ॥ कलौयुगेनरैःपापैर्ग
तव्यंनरकार्णवम् ॥ १७ ॥ कस्माच्छ्रोष्यंतितत्पुण्यंचतुर्वर्गप्रसाधनम् ॥ येनश्रुतमिदंपुण्यंपुराणंपद्मसंज्ञकम् ॥ १८ ॥ सर्वंहिसाधितंतेन
चतुर्वर्गस्यसाधनम् ॥ अश्वमेधादयोयज्ञास्तस्मान्नष्टामहामते ॥ १९ ॥ कलौयुगेगताःस्वर्गंसवेदाःसांगसस्वराः ॥ यःकोपिसत्वसंपन्नःश्रद्धावा
न्भगवत्परः ॥ २० ॥ श्रोतुमिच्छतिधर्मात्मासपुत्रोभार्ययासह ॥ श्रवणार्थंमहाश्रद्धापूर्वंतस्यप्रजायते ॥ २१ ॥ शृण्वानस्यनरस्यापि
महाविघ्नोनसंचरेत् ॥ अश्रद्धाजायतेपूर्वंपाठकस्यनरस्यच ॥ २२ ॥ लोभश्चजायतेतस्यशृण्वानस्याद्विजोत्तम ॥ प्रेषितोविष्णुदेवेनमहामोहःसदा
रुणः ॥ २३ ॥ अकरोत्सविनाशंतुशृण्वतश्चास्यनित्यशः ॥ दूषकाःकुत्सकाःपापाःसंभवंतिदिनेदिने ॥ २४ ॥ ज्ञातव्यंतुसुबुद्धेनविघ्नरूपंममाधुना ॥
संजातंदृश्यतेव्यासतथाहोमंसमाचरेत् ॥ २५ ॥ वैष्णवैश्चमहामंत्रैर्विष्णुसूक्तैःसुपुण्यदैः ॥ विष्णोरराटमंत्रेणसहस्रशीर्षकेनच ॥ २६ ॥ इदंविष्णुसु
मंत्रेणआब्रह्मेणपुनःपुनः ॥ त्र्यंबकेनचमंत्रेणहोममेवंसमाचरेत् ॥ २७ ॥ बृहत्साम्नासुमंत्रेणद्वादशाक्षरकेणच ॥ यस्यदेवस्ययोहोमस्तस्यमंत्रेणहोम
येत् ॥ २८ ॥ अष्टोत्तरतिलाज्यैश्चपालाशैःसमिधैरपि ॥ ग्रहाणामपिकर्त्तव्यंस्थापनंपूजनंद्विज ॥ २९ ॥ विघ्नेशंपूजयेत्तत्रशारदांचसुरेश्वरीम् ॥ जा
तवेदांमहामायांचंडिकांक्षेत्रनायकम् ॥ ३० ॥ तिलैश्चतंदुलैराज्यैस्तेषांमंत्रसमुद्यतैः ॥ एवंहोमःप्रकर्त्तव्योब्राह्मणेभ्योददेद्धनम् ॥ ३१ ॥ यथासंभा

१ इयं ब्रह्मणो व्यासं प्रत्युक्तिः ।

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

विक्रांतातदक्षिणांधेनुसंयुताम् ॥ ततोविघ्नाःप्रणश्यंतिपुराणंसिद्धिमाप्नुयात् ॥ ३२ ॥ एवंनकुरुतेयोहितस्यविघ्नंवदाम्यहम् ॥ तस्यांगेजायतेरोगोबहु पीडाप्रदायकः ॥ ३३ ॥ भार्याशोकःपुत्रशोकोधनहानिःप्रजायते ॥ नानाविधान्महारोगान्भुंजतेनात्रसंशयः ॥ ३४ ॥ यस्यगेहेनास्तिवित्तमुपवासंस माचरेत् ॥ एकादशींसुसंप्राप्यपूजयेन्मधुसूदनम् ॥ ३५ ॥ षोडशैश्चोपचारैश्चभावयुक्तेनचेतसा ॥ ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चाद्यथावित्तानुसारतः ॥३६ ॥ केशवायततोदत्वासंकल्पंहविषान्वितम् ॥ स्वयंकुर्यात्ततःप्राज्ञोभोजनंसहबांधवैः ॥ ३७ ॥ पुत्रैस्तुभार्यया्युक्तस्ततःसिद्धिमवाप्नुयात् ॥ पुराणसंहि तापूर्णाश्रोतव्याधर्मतत्परैः ॥ ३८ ॥ चतुर्वर्गस्यवैसिद्धिर्जायतेतस्यनान्यथा ॥ सपादंलक्षमेकंतुब्रह्माख्यंपुष्करंशृणु ॥ ३९ ॥ कृतेयुगेतुनिःपापाः शृण्वंतिमनुजाद्विज ॥ लक्षस्यार्द्धंततःकृत्स्नंपुराणंपद्मसंज्ञकम् ॥ ४० ॥ श्लोकानांतुसहस्राभ्यांद्वाभ्यामेवतथाधिकम् ॥ त्रेतायुगेतथाप्राप्तेयदाश्रोष्यं तिमानवाः ॥ ४१ ॥ चतुर्वर्गफलंभुक्त्वातेयास्यंतिहरिंपुनः ॥ द्वाविंशतिसहस्राणिसंहितापद्मसंज्ञिता ॥ ४२ ॥ द्वापरेकथिताविप्रब्रह्मणापरमात्मना॥ द्वादशैवसहस्राणांपद्माख्यासातुसंहिता ॥ ४३ ॥ कलौयुगेपाठिष्यंतिमानवाविष्णुतत्पराः ॥ एकोर्थश्चैकभावश्चचतुर्ष्वपिप्रवर्तितः ॥ ४४ ॥ संहिता स्वेवविप्रेंद्रशेषाख्यानप्रविस्तरः ॥ द्वादशैवसहस्राणिनाशंयास्यंतिसत्तम ॥ ४५ ॥ कलौयुगेतुसंप्राप्तेप्रथमंहिभविष्यति ॥ भूमिखंडंनरःश्रुत्वासर्व पापैःप्रमुच्यते ॥ ४६ ॥ मुच्यतेसर्वदुःखेभ्यःसर्वरोगैःप्रमुच्यते ॥ अन्यत्सर्वंपरित्यज्यजपंदानंतथाश्रुतम् ॥ ४७ ॥ श्रोतव्यंहिप्रयत्नेनपद्माख्यंपापना शनम् ॥ प्रथमंसृष्टिखंडंतुद्वितीयंभूमिखंडकम् ॥ ४८ ॥ तृतीयंस्वर्गखंडंचपातालंतुचतुर्थकम् ॥ पंचमंचोत्तरंखंडंसर्वपापप्रणाशनम् ॥ ४९ ॥ यः शृणोतिनरोभक्त्यापंचखंडान्यनुक्रमात् ॥ गोप्रदानसहस्रस्यमानवोलभतेफलम् ॥ ५० ॥ महाभाग्येनलभ्यंतेपंचखंडानिभूसुराः ॥ श्रुतानिमोक्षदा निस्युःसत्यंसत्यंनसंशयः ॥ ५१ ॥ इति श्रीपद्मपुराणेभूमिखंडेपंचपंचाशत्सहस्रसंहितायांवेनोपाख्यानेपंचविंशत्यधिकशततमोऽध्यायः ॥ १२५ ॥

समाप्तोऽयं भूमिखण्डो द्वितीयः ॥ २ ॥ ॥ छ ॥ ॥ छ ॥ ॥ छ ॥ ॥ छ ॥

१ रोगैर्दुःखैःशत्रुभिश्च विमुक्तः सुखमाप्नुयात् इ० पा० ।

इदं पद्मपुराणभूमिखण्डं खानदेशीयरावेरग्रामनिवासिपरशुरामभट्टतनयगोविंदशास्त्रिणा प्राचीनादर्शपुस्तकैः पण्डितजनसाहाय्यं गृहीत्वा संशोधितम् तदेतत्–श्रीकृष्णदासात्मजखेमराजश्रेष्ठिना मुंबय्यां स्वकीये "श्रीवेङ्कटेश्वर" नाम्नि मुद्रणालये मुद्रयित्वा प्रकाशमानीयत ॥ शके १८१६

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

इदं भूमिखण्डं मुम्बय्यां श्रीकृष्णदासात्मजेन खेमराजेन
स्वकीये श्रीवेंकटेश्वरयन्त्रालयेऽङ्कित्वा
प्रकाशितम्। संवत् १९५१ शके १८१६.

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

॥ इति श्रीपाद्मे महापुराणे द्वितीयं भूमिखण्डं समाप्तम् ॥

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri